Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Pahomie cel Mare,
Sfântul Ioan Casian, Sfântul Benedict

RÂNDUIELILE VIEȚII MONAHALE

Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Pahomie cel Mare,
Sfântul Ioan Casian, Sfântul Benedict

RÂNDUIELILE VIEȚII MONAHALE

Culegere alcătuită de Sfântul Teofan Zăvorâtul

Tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

editura Σοφία

București, 2005

În duhul Părinților

Reeditarea cărții „Rânduielile vieții monahale“ este binevenită și de un real folos duhovnicesc.

S-ar putea crede că beneficiarii unei asemenea „comori de înțelepciune“ ar fi cu precădere monahii. Dar roadele învățăturilor Părinților cuprinse în acest volum, despre slujirea lui Dumnezeu, despre valoarea și demnitatea omului și despre frumusețea virtuților au bucurat și au hrănit duhovnicește nu numai pe viețuitorii așezămintelor monahale, ci întreaga obște creștină. Scrierile ascetice ale marilor organizatori ai monahismului (Cuviosul Pahomie, Sfântul Vasile cel Mare, Cuviosul Ioan Casian, Sfântul Benedict de Nursia) au depășit incintele mănăstirești, răspândindu-se în rândul credincioșilor, îmbogățind și înfrumusețând necontenit evlavia vieții creștine în familie și în parohii.

Ogorul duhovnicesc al mănăstirilor, ca și cel al parohiilor noastre, s-a arătat deopotrivă de însetat și roditor și în primirea, cunoașterea și trăirea învățăturilor marilor Părinți cu viață îmbunătățită, ca unele care s-au identificat permanent cu preocupările și aspirațiile tuturor. Așezămintele monahale românești au fost dintru început adevărate focare de lumină și căldură spirituală care, hrănindu-se din gândirea teologică a Părinților, au însuflețit permanent evlavia credincioșilor, întărindu-i necontenit în trăirea adevărurilor de credință.

Fundamentarea patristică a acestei acustici spirituale ar putea fi ilustrată și de îndemnul Sfântului Ioan Gură de Aur către credincioșii tuturor timpurilor:

„Vă rog, să căutăm bunătățile cele veșnice și nemuritoare, să căutăm viața care nu îmbătrânește niciodată. Poți trăi în oraș și să duci viața pe care o duc monahii în pustie, să pui în practică filosofia lor; poți avea și soție, poți locui în casă și în lume, dar să te rogi, să trăiești cele sfinte, să fii cu inima zdrobită. Cei de la început, care au fost învățați de Apostoli învățătura creștină, locuiau în orașe, dar aveau aceeași evlavie, ca și cei ce locuiesc pustia; alții au avut ateliere, ca Priscila și Acvila; toți profeții au avut soții și case, ca Isaia, Iezechiil, Moise; și aceasta nu le-a vătămat cu nimic virtutea. Să-i imităm și noi pe aceștia, să mulțumim necontenit lui Dumnezeu... să trăim în curățenie sufletească și trupească și să ne îngri-

jim de celelalte virtuți (*Omilii la Matei,* LV, 6, trad. Pr. D. Fecioru, în PSB, 25, EIB, București, 1994, pp. 643-644).

Îndemnul liturgic „toată grija cea lumească să o lepădăm" sau „fuga din lume", în înțelegerea Sfântului Ioan și a multor Părinți are un sens profund. Poți trăi în lume, dar să nu te alipești de ea.

Lumea din care se fuge poate fi într-adevăr definită prin termenul platonic „ținutul neasemănării", luând această expresie în sens creștin, și anume înțelegând-o drept tot ceea ce întunecă desăvârșirea chipului și asemănării lui Dumnezeu în om.

După definiția avvei Isaia, „lumea e atracția sufletului spre păcat" (*De penitentia*, PG 40, 3159B).

Există deci o „retragere" indispensabilă și posibilă pentru toți, „retragerea din păcat", „îndepărtarea de păcat" cum spune Sfântul Vasile (*Regulile mari*, PSB 18, 1989, p. 230 sg), grija pentru eliberarea de tot ceea ce împiedică mântuirea. Tot ceea ce există e menit să trezească în mintea omului gândul la CREATOR, dar, în același timp, din pricina păcatului, orice lucru creat ne poate îndepărta de aducerea-aminte a lui Dumnezeu. În cel de-al doilea caz, renunțarea la lume dobândește un sens universal.

„Creștinul – spune Sfântul Vasile cel Mare – nu trebuie să aibă mintea împrăștiată, ori înlănțuită de vreun lucru oarecare, departe de pomenirea lui Dumnezeu" (*Epistola 22* în PSB, 19, 1988, p. 154).

O astfel de uitare totală a lucrurilor acestei lumi caracterizează tendința contemplativă a avvei Evagrie. Dar pentru Sfântul Vasile, caracteristic este primul caz: o stare „paradisiacă" în care omul hrănește prin contemplația universului aducerea-aminte de Dumnezeu. Ne-am afla deci în fața a două tendințe, radical opuse. Una își va găsi locul său în pustiu sau în spatele zidurilor unei chilii, cealaltă își va deschide larg ferestrele, pentru că Dumnezeu a făcut lucruri minunate în cer și pe pământ. Una ne va spune că spiritualitatea răsăriteană este esențial ascetică, cealaltă va afirma, din contră, că răsăritenii, cu bucuria lor pascală, caută să-L vadă pe Dumnezeu în plante, în animale, în aproapele.

În fapt însă, spiritualitatea creștină nu cunoaște două „tendințe" opuse când este vorba de a soluționa problema lumii, ci este vorba numai de o insistență mai accentuată pe un aspect sau altul, pe o fază sau alta a lucrării mântuitoare.

De exemplu, în *Hexaimeron*-ul său Sfântul Vasile cel Mare pune accentul pe primul plan, cel al creației.

În *Ascetikon* însă, el insistă pe renunțarea radicală ca neapărat necesară contemplației.

Dar întotdeauna se presupune că cei desăvârșiți vor ajunge la o a treia fază, în care își vor deschide ochii spre a descoperi din nou minunile lumii

văzute prin bucuria pascală a Bisericii, în toată strălucirea lor cea dintru început.

Dar îndemnurile și regulile monahale nu sunt scrise pentru cei desăvârșiți, ci pentru începători (cf. *Regulile Mari*, PSB, 18, 1989, p. 243). De unde și frecventa insistență pe fuga radicală de tot ce e creat.

Așadar, monahul și orice creștin (în înțelesul amintit) nu renunță la lume pentru că ar considera-o rea. El se leapădă de ea în virtutea a ceea ce resimte ca pe o necesitate de ordin psihologic; crede că îi este imposibil să slujească la doi stăpâni, lumii și lui Dumnezeu deodată. Nu poate accepta o asemenea împărțire, năzuința lui fiind să-și unifice lucrarea și viața, să-și orienteze întreg efortul spre un țel unic. „Monachi omnius intentio in unum semper est defigenda", scrie Sfântul Ioan Casian: „monahul trebuie să-și fixeze toată atenția mereu spre un singur țel" (*Convorbiri duhovnicești*, cf. Antoine Guillaumont, *Originile vieții monahale*, trad. C. Jinga, Ed. Anastasia, 1998, p. 317).

Astăzi, mai mult ca oricând, pe drumul epectatic al desăvârșirii creștine, câți dintre noi se pot considera ca nefiind începători ?

Din contră, fiecare are nevoie de sfaturile unui părinte duhovnicesc, cu atât mai mult de cele cuprinse în cartea de față. Ortodoxia pune accent pe paternitatea spirituală. Sensul paternității spirituale nu e altul decât experiența depășirii propriei individualități și în întâlnirea cu un „tu" care poartă numele străvechi de „tată" (părinte) fiindcă în această depășire, acest celălalt devine „născătorul" propriei noastre existențe.

Așa cum îi arată deja numele, paternitatea duhovnicească e o harismă, un dar al Duhului Sfânt, nu o instituție. Această harismă nu e legată nici de o funcție, nici de sexul sau vârsta celui înzestrat cu acest har. Firește, aici se ridică întrebarea, asupra căreia ne vom opri în continuare, privitoare la condițiile în care Duhul acordă unuia sau altuia harisma paternității sau maternității duhovnicești.

Nu mai puțin importantă este relația dintre harisma paternității și harisma „înfierii" (hyrothesia) acordată tuturor celor botezați, și care singură întemeiază existența creștină.

O reflecție asupra monahismului timpuriu se dovedește aici extrem de lămuritoare. Ea va arăta limpede faptul că, departe de a fi inactuală, tema paternității spirituale are o relevanță actuală supremă. Ea este actuală nu în sensul unei mode, pur și simplu fiindcă astăzi lucrurile „spirituale" sunt iarăși extrem de „căutate". Adevărata paternitate spirituală e mai degrabă o piatră de încercare, care ne permite să schițăm și să tragem, mai limpede decât este astăzi în genere cu putință, limita dintre mistica adevărată și simplul misticism, dintre gnoza adevărată și falsul gnosticism. Lucrurile stau în chip asemănător cu harisma fundamentală – ce-i drept într-o cu totul altă măsură – a preoției, care marchează limita dintre Biserică și sectă.

Actuală, în cele din urmă, e și relația dintre aceste două harisme, care sunt paternitatea spirituală și preoția. O privire aruncată asupra istoriei monahismului timpuriu ne arată că au existat, desigur, și tensiuni, cu atât mai mult cu cât, atunci când nu erau stăpâniți de duhul slavei deșarte, monahii fugeau în general de preoție. Dar în conștiința epocii, adversitate reciprocă exista nu între Atanasie cel Mare și Antonie cel Mare, ci – cu un cuvânt al lui Evagrie – între „înțeleptul" creștin și „înțelepții lumii acesteia". Grigorie de Nazianz, supranumit „*Teologul*", și „*Marele*" Antonie, care nu beneficiase de o educație literară și o cultură clasică, erau amândoi „drepți" în ochi lui Evagrie; Grigorie „Teologul" și „Marele" Macarie erau amândoi pentru el „vase ale alegerii", ca odinioară Pavel. Grigorie, episcopul și Antonie, părintele monahilor, sunt amândoi „purtători de Duh" (pneumatophoros) și în cuvintele persoanelor vrednice de mustrare, oricare ar fi ele, el nu găsește nimic „duhovnicesc", întrucât „înțelepciunea nu pătrunde în sufletul viclean și nu sălășluiește în trupul supus păcatului". Nu degeaba *Viața* grecească a Sfântului Antonie cel Mare, care avea să facă faimos monahismul egiptean mult dincolo de granițele sale geografice, până în Occident, o datorăm nimănui altuia decât Episcopului Atanasie cel Mare.

De aici se vede deja că mișcarea harismatic-profetică a monahismului și harisma paternității duhovnicești ivită din el își au locul în biserică. Aceasta înseamnă însă că paternitatea spirituală își are locul teologic înăuntrul iconomiei mântuitoare a lui Dumnezeu, participând, cu alte cuvinte, la opera mântuitoare a Tatălui în Fiul și Duhul Sfânt. Ea nu este o fugă din această intrare a lui Dumnezeu în istorie, ci mai degrabă, unul din acele locuri în care poate fi făcută experiența umană a kenozei divine" (cf. Gabriel Bunge, *Părintele duhovnicesc și gnoza creștină*, trad. diac. I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 9, 10, 11).

Iată în puține cuvinte actualitatea și necesitatea reeditării cărții de față.

De aceea, binecuvântăm osârdia celor ce s-au ostenit cu darea la lumină a acestui nou volum și dorim cititorilor împărtășirea de bogat rod duhovnicesc spre călăuzirea și întărirea tuturor pe drumul mântuirii.

Cu arhierești binecuvântări,
† GALACTION
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

La Praznicul Adormirii Maicii Domnului,
15 august 2002

Rânduiala Cuviosului Pahomie

I. Vieţile marilor cuvioşi tabeniţi

Viaţa Cuviosului Pahomie cel Mare

După locul naşterii, cuviosul Pahomie era de neam egiptean din Tebaida de sus, şi după credinţă era păgân; anii tinereţii sale i-a petrecut în curăţie şi neprihănire. Această curăţenie a sufletului l-a făcut să simtă în locuitorii oraşului Oxirintus suflarea unei vieţi deosebite atunci când, făcând slujba de ostaş la vârsta de 20 de ani, a trecut prin acest oraş şi a avut prilej să vadă purtarea plină de dragoste şi de prietenie a locuitorilor oraşului, atât faţă de el, cât şi faţă de tovarăşii săi din oştire. Aflând că ei se poartă aşa fiindcă sunt creştini, el s-a hotărât chiar atunci că, dacă se va întoarce nevătămat din bătălie, se va face creştin şi îşi va trăi viaţa în duh creştinesc.

Întorcându-se sănătos din bătălie, el s-a botezat în satul de baştină Şeneboscu şi, în urma unei vedenii (mâna i s-a acoperit de rouă coborând din cer, care, îndesindu-se, s-a prefăcut în miere, şi un glas a zis către dânsul: „Înţelege ceea ce vezi; acesta-i semnul harului, care ţi se dă ţie de la Hristos Dumnezeu“) care i-a umplut inima de dorinţa fierbinte de a vieţui mai aproape de Dumnezeu, s-a retras în pustie la sihastrul Palamon, foarte vestit prin acele locuri.

La început, Palamon nu voia să-l primească, arătându-i greutăţile şi asprimea vieţii de pustnic, dar în cele din urmă, înţelegând că Pahomie cu tot dinadinsul doreşte să poarte nevoinţele cele duhovniceşti şi le caută, l-a primit sub ascultarea sa, l-a dus în chilia sa şi în curând l-a îmbrăcat în haine călugăreşti.

Amândoi petreceau în rugăciune, cântare de psalmi, convorbiri duhovnicești și cugetări la cele dumnezeiești. Pe lângă acestea, ei se îndeletniceau cu torsul lânii și cu țeserea cămășilor din lână aspră.

Nu se cruțau de la nici o îndeletnicire, dar, fără ca să fie siliți de vreo nevoie mare, lucrau totdeauna ca să-i poată ajuta cu lucrul mâinilor pe cei lipsiți și, nu mai puțin, ca să-și obosească în nevoințe trupul.

Îndeosebi Palamon îi cerea lui Pahomie să se deprindă a petrece nopțile priveghind și, dacă băga de seamă că somnul începe a-l birui în timpul slujbei de noapte, atunci îndată îl scotea afară din chilie și-l punea să care nisip dintr-un loc într-altul, îmbărbătându-l cu astfel de cuvinte: „Veghează, Pahomie, ca să nu te ispitească dușmanul și ca să nu-ți răpească roada nevoințelor tale". În felul acesta îl deprinse a birui somnul, îndemnându-l de multe ori a petrece nopți întregi în rugăciune și cântarea psalmilor.

De asemenea, ei aveau obiceiul de a-și întinde mâinile în chipul crucii; rugându-se așa, își întrețineau căldura duhovnicească și-și alungau somnul.

Hrana lor era pâine cu sare, la care adăugau, deși foarte rar, puține legume, dar fără untdelemn și fără oțet, dimpotrivă punând câteodată în mâncare ceva cenușă, pentru a omorî plăcerea gustului.

S-a întâmplat că în ziua Paștelui, Palamon a poruncit ucenicului său, pentru bucuria cea mare a zilei, să pună masa ceva mai devreme ca în celelalte zile. Pahomie, crezând că dacă toți creștinii se bucură și se veselesc în ziua prealuminată a Învierii lui Hristos, poate și el să ospăteze pe părintele său duhovnicesc ceva mai bine decât în alte zile, necălcând astfel legea monahicească a înfrânării de sine, și a gătit de aceea legumele cu puțin untdelemn și oțet. Dar Palamon, apropiindu-se de masă, după rugăciunea obișnuită dinainte de masă și, uitându-se la mâncarea gătită, s-a lovit cu mâna peste frunte și lăcrimând a strigat: „Mântuitorul meu e răstignit, iar eu voi lua mâncare cu untdelemn !" și cu nici un preț nu a vrut să se atingă de mâncare, cu toate că Pahomie s-a ostenit mult să-l înduplece, așa încât a trebuit să dea la o parte mâncarea.

Abia după aceasta Palamon s-a așezat la masă și în acea zi n-au mâncat nici el, nici ucenicul său nimic altceva decât numai pâine cu sare ca de obicei.

Pahomie asculta povețele îndrumătorului său cu toată luarea-aminte, străduindu-se a-și însuși pildele vieții lui și cu multă băgare de seamă își veghea sufletul. Avea mare grijă să-l păzească în curăție desăvârșită, gonind afară îndemnurile cele spre păcat ce se ridicau în el, îndată ce băga de seamă primele lor mișcări, cultivând în inima sa doririle cele bune, omorând poftele pentru lucrurile cele lumești și încălzind în sine numai dorința spre bunătățile cele veșnice, cugetând neîncetat la lucrarea mântuirii, așa cum a zugrăvit-o Duhul Sfânt în Dumnezeiasca Scriptură. Dar

mai vârtos avea grijă să sporească în smerenie, blândețe, răbdare și curățenia gândurilor. În aceste virtuți el s-a desăvârșit atât de mult, încât bătrânul pustnic n-a putut să vadă aceasta fără mirare, simțind totodată în sufletul său mângâierea cea mai mare.

Cu trupul său, Pahomie era cu totul nemilos, sufletul său dorind să-l osteneaască și să-l chinuiască în toate felurile. Așa de pildă, plecând în locuri îndepărtate ale pustiei, acoperite peste tot cu spini, pentru a aduna lemne, el răbda liniștit când își înțepa picioarele în ghimpii ce intrau adânc în carne sau și le tăia de pietricelele ascuțite.

Se îmbărbăta atunci pentru a suferi durerea, aducându-și aminte de cununa de spini care a acoperit cu răni capul Mântuitorului și de cuiele cu care i-au fost pironite mâinile și picioarele pe lemnul crucii.

Îi plăcea să zăbovească cât mai mult timp în această pustie, ducându-se cât mai departe pentru ca, în liniștea desăvârșită, neîmpiedicat de nimeni, să petreacă în rugăciune și în vorbire lăuntrică cu Dumnezeu. Aici el își deschidea sufletul și, umplându-se de dragoste, se înălța cu toată firea sa către Cel de sus și cu credință fierbinte se dădea pe sine în mâna Lui cea tare, cerând darul înțelepciunii și ajutor ceresc pentru a lupta împotriva vrăjmașilor mântuirii. Dar nu numai pentru sine își făcea el rugăciunea; de când se întorsese către Hristos, el îmbrățișa pe toți oamenii cu dragostea sa, pe toți creștinii îndeosebi, și, stând la rugăciune, el nu uita să-i pomenească pe toți, cerând ca să fie izbăviți de mrejele pe care le-a întins dușmanul pe toate cărările vieții noastre.

Domnul, care i-a insuflat aceste simțiri calde de dragoste, căci l-a rânduit să slujească spre mântuirea multor suflete, i-a descoperit în sfârșit voia Sa despre aceasta pe când se ruga el odată cu toată căldura sufletului său, într-un loc pustiu. Aceasta s-a întâmplat în Tabenna, o localitate din pustie sau o insulă pe Nil, în apropiere de orașul Siena. În timpul rugăciunii înflăcărate, care de astă dată s-a prelungit mai mult ca de obicei, a auzit un glas de sus grăind către dânsul: „Aici să te așezi, Pahomie, și în acest loc să zidești mănăstire, pentru că mulți vor veni către tine, care vor dori să se mântuiască trăind după cinul monahicesc și îi vei cârmui după această rânduială pe care ți-o voi trimite acum". În aceeași clipă i se arătă un înger în îmbrăcămintea chipului celui mare monahicesc, adică în schimă, și îi dădu o tăbliță de aramă pe care erau scrise rânduielile vieții de pustnicie pentru cei ce vor dori să vină sub ocârmuirea sa.

Despre ceea ce era scris pe tăbliță, mărturisesc Paladie în *Lavsaicon,* iar după dânsul Sozomen, Dionisie cel mic și Nichifor Calist în cărțile lor. Iată mărturia lui Paladie:

1) Lasă pe fiecare să mănânce după trebuință.
2) Dă-le de lucru atât cât poate fiecare în parte.
3) Nu opri nici să postească, nici să mănânce.

4) Lucrul mai greu dă-l în sarcina acelora care au putere mai mare și mănâncă mai mult, iar lucrul mai ușor și mai mic dă-l în sarcina acelora care sunt mai slabi și nu s-au întărit în nevoințe.

5) Toate chiliile să fie sub un singur acoperământ, dar despărțite una de alta și în fiecare chilie să locuiască câte trei la un loc.

6) Mâncarea să se aducă pentru toți la un loc.

7) Să nu doarmă nimeni culcat, ci să aibă scaune cu rezemătoare aplecate înapoi și să doarmă șezând în ele, întinzându-și așternuturile.

8) Peste noapte ei să rămână în cămăși de in, încingându-se pe deasupra.

9) Fiecare trebuie să aibă câte un cojoc alb de capră (sau de oaie) fără de care să nu mănânce, nici să doarmă.

10) Să se împărtășească cu Sfintele Taine în fiecare sâmbătă și duminică, numaidecât cu camilafcă (culion), descingându-se și dezbrăcând cojocul.

11) Culioanele să fie fără cordele, ca la copii, și pe culioane să se pună câte o cruce purpurie.

12) Frații să fie împărțiți în 24 de cete, după numărul celor 24 de litere grecești, în așa fel încât fiecare ceată să se însemneze cu câte o literă, începând de la alfa și vita până la omega, pentru că dacă starețul ar voi să întrebe sau să știe ceva despre vreun frate dintr-un număr atât de mare, atunci ar putea întreba pe ajutorul său: în ce stare se află ceata α, sau ceata β sau: du binecuvântare cetei δ. Apoi însuși numele fiecărei litere să arate ceva despre ceata cu pricina. Astfel, monahilor care sunt mai blânzi și mai smeriți să li se dea numele iota (ι), iar cei nesupuși și cu năravuri rău să fie însemnați cu litera xi (ξ), așa încât chiar prin semnul literei să se arate felul firii, al năravurilor și al vieții fiecărei cete. Semnele acestea vor fi înțelese numai de cei sporiți duhovnicește.

13) Dacă ar veni vreun drumeț din altă mănăstire, unde frații viețuiesc după altă rânduială, acela să nu mănânce și să nu bea la un loc cu ei. Numai dacă cineva dintre ucenicii lui Pahomie, aflându-se în călătorie, va fi găzduit de monahii care viețuiesc după alte rânduieli, acesta poate să mănânce la un loc cu ei.

14) Nici un străin nu poate să intre în mănăstire, iar odată intrat să rămână în ea pentru totdeauna.

15) Pe unul care a intrat din nou la mănăstire, înainte de a trece trei ani nu-l pune la nevoințele cele mai înalte, numai după trei ani, când va împlini el ascultările cele grele, atunci va putea să calce pe acest ogor.

16) Când stau la masă, capul fiecăruia să fie acoperit cu culion ca să nu vadă un frate cum mănâncă altul.

17) La masă să nu vorbească, nici să caute împrejur, ci numai masa sau blidul să le privească.

18) De are nevoie cineva de ceva, să facă semn celor ce stau în rândul slujitorilor mesei.

19) În decursul zilei, monahii să facă 12 rugăciuni, de asemenea seara 12, noaptea 12 și 3 rugăciuni la ceasul al nouălea.

Dar când Pahomie a zis îngerului că sunt puse prea puține rugăciuni, acesta i-a răspuns: „Atâtea rugăciuni am pus ca și cei slabi să poată împlini fără greutate această rânduială; cei desăvârșiți însă nu au nevoie de rânduieli, căci petrecând în singurătate în chilie, ei pururea văd pe Dumnezeu cu ochii lor cei înțelegători. Rânduiala aceasta eu am dat-o pentru acei a căror minte încă nu e coaptă, pentru ca ei, ca niște slugi neascultătoare, măcar de frica stăpânului lor îndeplinind rânduiala aceasta obștească a vieții, să ajungă la slobozenia duhului".

Predând rânduiala și astfel îndeplinindu-și slujba, îngerul s-a depărtat.

Cuviosul Pahomie, din dragostea cea mare către starețul și părintele său duhovnicesc, n-a putut să tăinuiască vedenia și, întorcându-se, i-a spus-o, rugându-l să meargă împreună cu el la locul unde Dumnezeu i-a arătat îndurarea Lui cea mare. Văzând în aceasta arătarea dreaptă a voinței lui Dumnezeu, Palamon a mulțumit lui Dumnezeu pentru asemenea bunăvoință către ucenicul său și cu bucurie s-a învoit ca să-i îndeplinească dorința.

Ajungând în acel loc, au zidit o chilie mică, chemând binecuvântarea Domnului peste ea. Palamon, după ce a petrecut acolo un timp, a zis: „Fiindcă Dumnezeu a voit ca să petreci tu, fiul meu, în acest loc, rămâi aici, iar eu mă întorc în chilia mea. Vom pune numai legământ între noi ca să nu ne lepădăm cu totul unul de altul, ci să ne cercetăm din când în când, până când mă va păstra Domnul în viața aceasta". Pahomie a primit cu bucurie acest cuvânt al starețului său și a făcut așa până la moartea lui, care de altfel n-a întârziat să vină.

Întorcându-se în chilia sa, Palamon a început să simtă dureri amare, din pricina postului foarte aspru cu care se nevoia fără încetare, chiar și după ce a căzut în boală. Câțiva dintre pustnici, venind la el să-l vadă și aflându-i neputințele, l-au rugat să-și îndulcească nevoințele măcar pentru un scurt timp, ca să nu-și slăbească de tot trupul. La început, starețul a luat în seamă sfaturile lor, dar în curând a început din nou a se nevoi cu toată asprimea, zicând în sine: „Dacă sfinții mucenici creștini au răbdat până la sfârșit felurite chinuri grozave ca ruperea mădularelor, arderea cu foc, tăierea capetelor pentru Dumnezeu, în Care credeau cu toată tăria, cum pot eu atunci să mă lepăd de această puțină a mea răbdare, pe care m-am hotărât să o port pentru Hristos și cum pot să desfăt trupul meu, de la care nu pot să aștept nimic bun ?" Deci n-a contenit să se nevoiască cu toată asprimea până la sfârșitul zilelor sale, care nu era departe.

În acest timp cuviosul Pahomie nu se depărta de dânsul, purtându-i de grijă cu multă dragoste până când starețul, pe care-l iubea atât de mult, și-a dat duhul Domnului. Făcând cele ce i se cuveneau răposatului și îngropând cu toată cinstea trupul lui, cuviosul Pahomie s-a întors în sfârșit în chilia sa, nevoindu-se mai departe în viața cea după Dumnezeu.

Dumnezeu l-a mângâiat însă de pierderea starețului, venind la el fratele cel mai mare Ioan, care, auzind de viața lui sfântă pe care o petrecea în nevoințe aspre, a venit la el fiind doritor să meargă pe aceeași cale. Mare a fost bucuria și mângâierea, atât pentru unul, cât și pentru celălalt, însoțindu-se la faptele bune și nevoințele duhovnicești.

Ziua și noaptea se povățuiau în poruncile Domnului, ca să-și potrivească mai bine după ele viața și năzuințele lor. Ceea ce le rămânea din ce câștigau cu mâinile lor pentru trebuințele vieții pline de nevoințe împărțeau zilnic săracilor. Aveau niște haine din pânză aspră și le schimbau numai atunci când aveau nevoie să se spele. Sub această haină, de multe ori Pahomie purta și o cămașă aspră de lână pentru a-și putea înfrâna poftele trupului.

El nu înceta de asemenea a se nevoi cu post aspru, așa încât nici pâinea n-o mânca îndeajuns ca să se sature. Dar ca să-și smerească și mai mult trupul, el nu se culca, când venea vremea somnului, ci se așeza în mijlocul chiliei fără a se rezema de ceva. În așa fel s-a nevoit el vreme de 15 ani. Într-o vreme n-a dormit 40 de zile la rând, rugând pe Dumnezeu ca să-i dea putere să se poată lipsi pentru totdeauna de somn, pentru a alunga cu izbândă pe vrăjmașii cei nevăzuți ai mântuirii noastre. Se crede că Dumnezeu nu i-a auzit ruga aceasta, dar din rugăciunea lui se vede cu ce râvnă se lupta el împotriva trupului, care ușor se lasă să fie cucerit de lucrarea dușmanului pentru a ispiti duhul, chiar dacă acesta veghează pururea.

În sfârșit, Pahomie, aducându-și aminte de făgăduința lui Dumnezeu, cum că la el se vor aduna foarte mulți frați, a început împreună cu fratele său să le pregătească chiliile. Dar atunci s-a întâmplat între ei o mică neînțelegere. Pahomie a voit să aibă mai mult loc pentru mănăstire, ca să încapă mai multe chilii, dar Ioan, căruia îi plăcea mai mult singurătatea nebântuită, dorea ca toate să se facă în măsură mai mică, să se dezvolte mai puțin și, nemaiputând răbda împotrivirea lui Pahomie, a zis cu amărăciune: „Încetează a te mări și a te lărgi; nu-i de folos lucrul acesta".

Cuvintele acestea l-au amărât pe Pahomie, dar acum având deprinderea să-și înăbușe orice pornire nedreaptă, a suferit ușor și această amărăciune. Dar, deși ea nu s-a arătat în afară și nici din cuvintele, nici din faptele lui Pahomie nu se vedea că s-ar fi tulburat prin aceasta, totuși el nicidecum nu se dezvinovățea pe sine, dimpotrivă, se osândea cu toată asprimea, pentru faptul că se arătau în inima sa astfel de porniri, atunci când se cade a fi mort pentru toate. Deci în noaptea următoare, închizân-

du-se în chilia sa, a căzut cu fața la pământ și smerindu-se înaintea lui Dumnezeu, se ruga cu lacrimi ca să-l întărească împotriva pornirilor păcătoase. „Vai mie, Doamne, Dumnezeul meu, se ruga el, că încă stăpânesc în mine cugetele trupului, că încă sunt robit legii păcatului. Vai mie, că de atâta vreme viețuind în pustie, n-am învățat încă cum să-mi biruiesc mânia. Miluiește-mă, Doamne, și nu mă lăsa să pier. Căci dacă nu mă vei întări Tu cu harul Tău, atunci dușmanul, aflând în mine o parte din lucrările lui, cu totul mă va robi. Și cum îi voi îndruma eu pe aceia pe care Tu, Doamne, mi i-ai făgăduit, că-i vei aduce la mine să viețuiască monahicește, pe când eu însumi nu știu a-mi înfrâna patimile mele, care neîncetat se ridică asupra sufletului meu ? Dar cred, Doamne, că dacă îmi vei da ajutorul Tău, și eu cu spor le voi face pe toate, câte bineplăcute sunt înaintea ochilor Tăi".

Acesta a fost necazul și zdrobirea lăuntrică a cuviosului Pahomie cu care a reușit să înăbușe patima nerăbdării. Aceasta i-a fost băgarea de seamă pentru sine și așa de tare veghea el pentru curăția inimii sale ! Astfel, în suspinuri amestecate cu lacrimi și în rugăciuni și-a petrecut întreaga noapte atunci. Avea obiceiul de a se ruga către Dumnezeu întinzând mâinile și neîngăduind a le lăsa sau a le îndoi înainte de a se sfârși rugăciunea; așa stătea el rugându-se ca și cum era atârnat sau răstignit pe cruce. Această stare înflăcăra rugăciunea, dar îi obosea trupul. Și așa, din pricina acestei stări obositoare, iar în anumite timpuri ale anului și din pricina căldurii de afară, dar mai ales a căldurii celei dinlăuntru, izvorâte din inima sa, scurgându-se sudoarea din belșug de pe fața sa și împreunându-se cu șiroaie de lacrimi, se făcea baltă în locul unde se ruga. Aceasta i-a fost spălarea trupului și a sufletului său. Blândețea s-a sălășluit în inima lui și de atunci a trăit cu fratele său în pace desăvârșită, cu smerenie, iertare și duioșie, până a adormit acesta.

Curând fratele a trecut către Domnul și cuviosul Pahomie a rămas iar singur; e drept că de acum nu mai era stingherit de nimeni la zidirea mănăstirii, dar în schimb a trebuit să ducă luptă mare împotriva năvălirii duhurilor celor rele. Dumnezeu i-a dat lupta aceasta pentru a-l încerca și a-l întări în credință, precum și pentru a-l îmbărbăta cu biruințe dese asupra demonilor și a-l îmbrăca apoi cu puterea și tăria de a-i alunga, ca să fie spaima lor și ca să se înfricoșeze aceștia numai de vederea lui.

A sosit în sfârșit timpul când trebuia să se adune frații, și îngerul Domnului, arătându-se cuviosului Pahomie când stătea la rugăciune la miezul nopții, i-a zis: „Dumnezeu voiește ca de acum să-i primești pe frații care vor veni la tine și să-i aduci la Dânsul pe calea vieții monahicești, împodobită cu nevoințe aspre". Rostind aceasta de trei ori, îngerul s-a depărtat. Cuviosul Pahomie, dând mulțumire lui Dumnezeu, cu toată râvna a început să-I împlinească voia: pe cei ce veneau la dânsul cu dorința de a

lucra pentru Dumnezeu îi primea în chipul vieții monahicești, iar după ce îi încerca cum se cuvine, dacă hotărârea lor se dovedea neschimbată, îi și îmbrăca în schima monahicească.

Cei dintâi care au venit sub ocârmuirea lui au fost Psentaisie, Sur și Psoe. După dânșii au venit Pecusie, Cornilie, Pavel, un alt Pahomie, Pafnutie, Titoe și Petroniu. Teodor cel sfințit și Orsisie au venit ceva mai târziu.

Câtă vreme ei erau puțini, cuviosul Pahomie făcea singur tot lucrul în mănăstire, fără să îngreuneze sau să îngrijoreze pe cineva cu ceva și aceasta pentru ca, lepădându-se ceilalți de orice grijă, să pună mai degrabă temelia tare a unei sobornicii adevărate și a unei vieți duhovnicești. El singur făcea de ale mâncării, singur punea, răsădea și uda straturile în grădină, singur răspundea celor ce băteau la ușa mănăstirii, singur se îngrijea de bolnavi. Astfel, după porunca Domnului, el era sluga tuturor, dând fraților mângâierea dulce de a-și închina tot timpul și toate puterile numai lucrării celei duhovnicești.

Așa făcea cuviosul Pahomie, năzuind să-și pregătească din mijlocul lor viitori ajutători pentru ca, atunci când se vor aduna frați mulți, el să poată să împartă cu ei grijile cu cârmuirea mănăstirii, lucru pentru care ei aveau acum destul timp ca să învețe atât din cuvintele, cât și din pilda vieții lui.

Noii ucenici ai cuviosului Pahomie priveau cu mirare mulțimea mare a virtuților care se descopereau în el, îndeosebi dragostea, smerenia, lepădarea de sine și vegherea minții și a inimii, pe care el pururea le păzea, cu toate că îl apăsau foarte multe treburi; văzând acestea, se înflăcărau și ei cu râvna de a-i urma în toate. Pentru aceasta, înțelegându-se între ei, l-au rugat cu toții să le dea voie să participe la munca lui. Cuviosul Pahomie le-a răspuns că el se crede un dobitoc, care învârtește roata morii și față de care nu trebuie să fie milă; „iar cât despre dorința voastră, a zis el, va veni vremea, când eu voi împovăra pe alții cu o parte din grijile și din munca pe care o duc acum, dar aceasta va fi atunci, când bine va voi Domnul să fac aceasta".

Între timp, el le-a dat îndrumările și rânduielile pentru toate laturile vieții monahicești, pentru rostirea rugăciunilor, lucrul mâinilor, felul mâncării și al băuturii, vremea somnului și a vegherii, soiul îmbrăcămintii și pentru toate orânduielile mănăstirești și monahicești, pe de o parte, așa cum arăta tăblița care i-a fost înmânată de înger, iar pe de altă parte, așa cum cerea însăși viața aceasta.

În zilele de sărbătoare, când se cuvenea fraților a se împărtăși cu preacuratele ale lui Hristos Taine, cuviosul Pahomie chema un preot din satele apropiate, care săvârșea în mănăstire Dumnezeiasca Slujbă și îi împărtășea pe toți cu Trupul și Sângele Domnului. Smeritul și înțeleptul îndrumător nu voia ca cineva dintre ucenicii lui să aibă vrednicia preo-

țească, zicând: „Nu este de folos monahilor a căuta cinstea și stăpânirea, mai ales celor ce viețuiesc în chinovii (mănăstiri obștești), ca nu cumva pentru aceasta să se nască între frații cei uniți la suflet zavistia sau pizma și să nu se strice buna înțelegere cea dintre toți. Căci precum o scânteie mică de foc, căzând pe arie, dacă nu va fi stinsă, va arde toată aria și într-o clipă va nimici roada anului întreg, tot așa, gândul iubirii de stăpânire și dorința vredniciei preoțești sălășluindu-se în mijlocul monahilor, dacă nu vor fi stârpite curând, vor preface în nimic toate nevoințele lor cele de mulți ani și toate roadele lor duhovnicești înaintea lui Dumnezeu". Așa zicea cuviosul, învățând pe frați să se smerească, dar dacă careva dintre monahii sfințiți venea în mănăstirea lui, dorind a viețui împreună cu ei, atunci îl primea cu toată dragostea și-l cinstea ca pe un părinte. Și cel venit, văzând smerenia cuviosului Pahomie și a celorlalți frați, se nevoia și el a le urma în smerenie, având toată grija ca nu cumva să arate prin ceva că poartă o vrednicie mai înaltă a harului față de ceilalți.

Aflând despre aceste orânduiri înțelepte din mănăstirea cuviosului Pahomie, mulți dintre cei ce aveau râvnă spre mântuire se îndreptau spre mănăstirea lui și numărul fraților creștea repede. Mănăstirea zidită devenea acum neîncăpătoare și era nevoie de a se mai zidi altele, lucru pe care cuviosul Pahomie n-a întârziat să-l facă.

Cea dintâi dintre mănăstirile nou zidite s-a numit Pabo, și se afla într-un loc foarte pustiu. În cele din urmă, mănăstirea aceasta a ajuns atât de mare și de vestită, încât a stat în fruntea tuturor celorlalte. De altfel, toți monahii care viețuiau după rânduiala cuviosului Pahomie purtau numele de tabeniți, după numele celei dintâi mănăstiri.

Trecând un timp scurt după zidirea mănăstirii Pabo, un stareț bătrân cu numele Eponim, mai-marele mănăstirii Șeneboscu, în care trăiau numai monahii înaintați în vârstă, bucurându-se de mare cinste pentru virtuțile sale și cucerit fiind de felul vieții tabeniților, a venit la cuviosul Pahomie și l-a rugat să primească și mănăstirea sa printre mănăstirile care viețuiesc după rânduiala lui. Cuviosul Pahomie, din râvna către lucrul sfânt, cu care l-a însărcinat Însuși Domnul, a primit cu bucurie această cerere. Cu vreo câțiva dintre frații săi mai încercați a pornit spre acea mănăstire și acolo a pus început în rânduiala sa.

Pilda Șenebosculuí a fost urmată în curând și de alți monahi din mănăstirea Monhos, care de asemenea s-au pus sub îndrumarea cuviosului Pahomie. Astfel a ajuns el să poarte de grijă la patru mănăstiri.

Dar a mai zidit încă cinci mănăstiri: cea din Taza, despre care nu s-au păstrat date amănunțite; cea din Teba, pentru care Psenebiu, tatăl lui Petroniu, urmașul cuviosului Pahomie, după moartea acestuia, fiind mai-marele mănăstirilor, a dat pământul, intrând și el cu toți copiii săi în numărul fraților; cea din Panea, zidită la rugămintea episcopului din acel

oraș, cu numele Areu sau Var; cea din Tismena, în aceeași eparhie, și cea din Pahnum sau Cnum, de pe malul Nilului, în apropiere de Latopolis.

Toate aceste mănăstiri au fost făcute când cuviosul Pahomie mai era încă în viață, în afară de mănăstirea de surori, de cealaltă parte a Nilului, întemeiată de sora cuviosului Pahomie care a vrut, după pilda fratelui său, să se nevoiască în viața monahicească. Teodor și Orsisie, ucenicii lui și urmașii la cârmuirea tuturor mănăstirilor după Petroniu, au mai adăugat la acestea încă alte mănăstiri. Câți dornici de mântuire au viețuit în mănăstirile acestea ! Dar ei toți îl credeau pe cuviosul Pahomie drept singurul părinte duhovnicesc al lor și de toți cuviosul Pahomie purta deopotrivă grijă părintească. În privința aceasta, cu ce se poate asemăna acea înțelepciune și dragoste, asprime și iertare, tărie și blândețe, cu care cârmuia el mulțimea aceasta de monahi ? Din toate faptele sale se vedea că era îndrumat de Duhul lui Dumnezeu care l-a și insuflat ca să adune în mănăstiri atâția frați. Nu este virtute la care să nu fi dat el ucenicilor pilda cea mai înaltă, nu trecea o clipă în care să nu fi făcut el ceva pentru binele lor, nu scăpa prilejul pentru povățuirea lor, de era aceasta cu putință, în sfârșit, nu era nici un fel de muncă și nici un fel de nevoință, la care să nu se fi hotărât el cu bucurie, îndată ce vedea că aceasta e de folos pentru fiii săi duhovnicești, pe care i-a adunat la un loc ca să sporească aceștia în cele bune.

Trecând la detaliile cârmuirii lui înțelepte, pentru a arăta într-însul pilda desăvârșită și vrednică spre a fi urmată de stareți, punem în locul cel dintâi faptul că, după cum s-a spus și în cele de până acum, cuviosul Pahomie nu a luat asupra sa vrednicia de a îndruma pe cei mulți cu de la sine putere, ci a primit jugul acesta după porunca anume dată de la Dumnezeu și, prin urmare, a intrat în staulul oilor prin poarta cea după lege a chemării de sus. Și cu toate că purta chemarea aceasta, el nu se grăbea să preschimbe vremea hotărâtă pentru aceasta de Dumnezeu, ceea ce dovedește că era pătruns de duhul lepădării de sine în îndeplinirea lucrului ce i s-a dat în sarcină, precum și curăția desăvârșită a năzuințelor sale. De aceea, chemarea aceasta vădit dumnezeiască și supunerea celui chemat întru toate au fost pecetluite de harul lui Dumnezeu, Cel ce luminează și îndreptează, care din belșug s-a turnat peste el și care l-a înzestrat cu toate însușirile trebuitoare pentru o cârmuire înțeleaptă.

Acele îndemnuri mântuitoare, pe care le-au căpătat de la dânsul sufletele îndrumate de el, sunt dovada cea mai bună pentru aceasta. Blândețea și duhul iertării era podoaba firii lui. Se poate spune chiar că el nu păstra măsura trebuitoare în aceste virtuți. Multe fapte din viața lui se pot lua ca pilde în această privință. Când au început a se aduna în număr mare cei ce doreau să viețuiască sub cârmuirea lui, atunci, după bunătatea sa neputând să-i respingă, dar neavând nici putință de a-i pune pe toți la încercări aspre când intrau, a fost nevoit să primească pe lângă cei buni și mulți ne-

supuși, care erau greu de cârmuit. Aceștia nu voiau să viețuiască după rânduielile cuviosului Pahomie, iar fără urmarea rânduielilor nu era cu putință a spori în viața duhovnicească. Ei nu luau în seamă nici mustrările, nici sfaturile. Ei nu arătau nici un semn de îndreptare și nici măcar năzuința spre aceasta. Fiind mâhnit de împietrirea lor, din dragoste către dânșii și din dorința sinceră ca și aceștia să se mântuiască, Cuviosul Pahomie a început să înalțe rugăciuni în folosul lor, căci rugăciunea a fost pentru el singura scăpare în toate greutățile ce înfrunta. Căzând la pământ, într-o zi a înălțat către Dumnezeu această rugăciune: „Tu, Doamne, ne-ai poruncit nouă să-i iubim pe cei de aproape ca pe noi înșine. Rogu-Te, arată-ți mila Ta acestor orbiți și caută spre ei cu ochiul mult milostiv al îndurării Tale, ca venindu-și în sine, cu pocăință adevărată, să pună peste ei jugul poruncilor, pe care datori sunt a-l purta după chemarea noastră și, umplându-se cu nădejde în ajutorul Tău, să pășească pe calea cuvenită alături de ceilalți frați".

Sfaturile rele ale inimilor lor nepedepsite, de bună seamă, au împiedicat ca rugăciunea aceasta să le fie de bun folos. Dar cuviosul Pahomie tot încă îi răbda, căci dragostea nu știe de oboseală. El s-a gândit la un nou mijloc spre a-i învăța cum să ducă o viață cu adevărat monahicească, începând cu cele mai ușoare lucruri. De aceea le-a dat niște rânduieli deosebite de cele obștești, pe care ei puteau să le îndeplinească fără nici o greutate și fără osteneală mare; dar nici cu aceasta n-a avut izbândă. Destrăbălații, din pricina răutății și a învârtoșării inimilor lor, nu s-au supus nici acestor rânduieli. Dorind să viețuiască după voia lor, neascultând și nesupunându-se nimănui, ei au părăsit mănăstirea și au plecat în așa grabă, ca și cum ar fi fost cuprinși de spaimă mare.

Cuviosul Pahomie n-a putut să nu se întristeze de pieirea acestor nenorociți, însă mâhnirea lui a fost răsplătită cu prisosință văzând sporirea minunată a celorlalți frați. După plecarea acelora, frățimea era asemenea ogorului curățit de neghine, în care sămânța cea bună crește cu spor și dă roadă bogată. Dar e vrednică de toată mirarea și neclintita răbdare a sfântului stareț, cu care a suferit el pe cei samavolnici, până când Însuși Domnul a binevoit să-l izbăvească pe el și pe toți frații de aceia. De aici putem trage învățătura că, după cum mirenii, păzind rânduielile sfinte, cărora le urmează cei ce se leapădă de lume, cu bun spor pot să se desăvârșească în viața creștinească, tot așa cei ce se leapădă de lume, când se lăsă stăpâniți de lene și nepăsare, atunci la nimic nu le folosește nici neamul ales din care se trag, nici rugăciunile părinților lor duhovnicești, nici iertarea pe care aceștia din urmă o dau adeseori pentru neputințele lor. Răceala în sufletul monahilor este semnul morții duhovnicești.

Cuviosul Pahomie a avut de asemenea prilej să-și arate și răbdarea față de monahii bătrâni din mănăstirea Pabo care, deși erau slobozi de greșeli

mari, ajunseseră așa de cârtitori, încât era destul un prilej cât de mic ca ei să cadă în acest păcat. De multe ori el îi povățuia cu un cuvânt părintesc, dar fără izbândă. Însă nici după aceasta el n-a socotit că nu i se mai cade să se ostenească pentru îndreptarea năravului lor, hotărând să se postească timp de patruzeci de zile cu toată asprimea, cu rugăciuni și privegheri de miazănoapte. Dumnezeu i-a ascultat ruga și el a avut mângâierea să-i vadă pe acei monahi bătrâni că au venit la cunoașterea păcatului lor și și-au trăit rămășița vieții lor în cuvenita evlavie și smerenie.

Nu mai puțin minunată a fost și purtarea iertătoare a cuviosului Pahomie față de un monah dintr-o mănăstire vecină, care nu era sub ascultarea lui, dar al cărei stareț adeseori venea la dânsul după sfaturi. Acest monah era stăpânit de duhul îngâmfării și cu orice preț el voia să ajungă în mănăstire la oarecare vrednicie sau treaptă mai înaltă, făcându-se econom sau preot. Cu asemenea cerere el de multe ori supăra pe starețul său, dar acesta nu i-o împlinea, crezând că prin împlinirea ei nu se va aduce folos nici rugătorului, nici mănăstirii. Odată, starețul, fiind supărat de atâta cerșit, a zis fratelui că Pahomie l-a sfătuit să nu-i încredințeze nici o dregătorie. Într-adevăr, nu a fost așa, dar starețul a zis aceasta socotind că fratele va prețui părerea cuviosului Pahomie și nu va mai umbla după dregătorii. Dar a ieșit altceva. Acesta, aprinzându-se de mânie și ieșindu-și din fire ca un nebun, a alergat la cuviosul Pahomie și și-a vărsat tot amarul, înjurându-l și batjocorindu-l cu cuvinte scârnave. Cuviosul Pahomie lucra în acest timp cu frații la clădirea unui zid și neînțelegând ce s-a întâmplat, nu i-a răspuns nici un cuvânt; dar văzând că tăcerea lui îl supără pe acela încă mai mult, cu smerenie i-a zis: „Greșit-am eu, fratele meu, iartă-mă, rogu-te, așa cum și singur voiești, ca să-ți ierte ție Dumnezeu greșalele tale“. Această blândețe a potolit mânia fratelui. Tot atunci a venit și starețul, pornit pe urmele ucenicului său înciudat. Cuviosul Pahomie l-a rugat să-i spună ce s-a întâmplat și când acesta i-a spus toate, cerându-i în sfârșit și sfat, cuviosul Pahomie i-a răspuns: „Vrei să știi ce voiește Dumnezeu ? Iată ce să faci. Să împlinești dorința acestui frate, ca să mântuiești sufletul lui de tirania demonului ce îl chinuiește. De multe ori se întâmplă ca, făcând din îndurare bine celor răi, să le îmblânzești inima și să-i întorci la calea cea bună. Așa ne învață dragostea, pe care ne-a predat-o nouă Iisus Hristos cu cuvântul Său și cu pilda Sa, pentru ca, cu toată îndurarea, să purtăm sarcinile unul altuia !“ Ce minune ! Sfatul acesta a făcut lucrare bună. Văzând cu câtă bunăvoință se învoise să-i dea dregătoria, pe care el o căuta cu atâta îndârjire, fratele s-a rușinat de patima sa, a iubirii de cinste și de lesnicioasa lui mânie și, cunoscându-și vina, n-a mai voit să capete vreo dregătorie, ba a căzut încă la picioarele cuviosului Pahomie și cu adâncă părere de rău și-a mărturisit greșeala sa, zicând: „Omul lui Dumnezeu, cu adevărat faptele tale întrec slava ta. Căci dacă în loc de îndurare,

mi-ai fi arătat asprime, gata eram să lepăd mănăstirea și să mă și întorc în lume. Fii dar binecuvântat, părinte al meu ! Cu dragostea ta mi-ai mântuit sufletul !“ Sfântul stareț ridicându-l, cu cuvântul său i-a întărit hotărârea de a vieții cealaltă vreme a vieții sale după duhul cinului monahicesc și l-a petrecut dincolo de poarta mănăstirii, îmbrățișându-l la despărțire cu dragoste părintească.

Iată sfaturile pe care le-a dat cuviosul Pahomie lui Teodor Alexandrinul, încredințându-i stăreția peste una dintre mănăstiri ! Din ele putem vedea de ce simțiri a fost mânat cuviosul Pahomie în îndurarea sa cea mare pentru neputințele celor slabi. „A chivernisi frățimea nu este lucru mic și neînsemnat – zicea el. Bagă de seamă ! Dacă vei vedea că vreun frate a căzut în neputință sau trândăvie, să stai de vorbă cu el îndeosebi, să-l îndemni ca să aprindă din nou în suflet focul cel dintâi al râvnei. Dacă nu te va asculta și nu va da dovadă că s-a îndreptat, lasă-l în pace pentru câtva timp, rugându-te totodată ca Dumnezeu să se atingă de inima lui. Căci după cum ghimpele, care s-a înfipt adânc în talpa piciorului, nu se scoate fără vărsare de sânge și fără durere mare și nu se smulge deodată cu putere, ci înainte doctorii înmoaie locul și apoi cu alte meșteșuguri îl dau afară, tot așa și starețul, având să îndrume niște suflete îndărătnice, mai degrabă le va birui cu blândețe și cu răbdare, decât pedepsindu-i după toată asprimea rânduielilor mănăstirești. De se va întâmpla ca greșeala să fie mare și să se pricinuiască frățimii printr-însa urmări rele, atunci să-mi dai de știre mie și eu mă voi sârgui ca să tămăduiesc pe cel bolnav, cum mă va ajuta Domnul după mare mila Sa către noi, păcătoșii. Ai grijă de cei ce zac în boli și cu dragoste împarte cu ei durerile și crucea lor, cum se cade să fie un tată față de copiii săi: căci într-adevăr trebuie să fii un tată în dregătoria aceasta, pe care o vei ține de acum. Fii cel dintâi în ce privește paza rânduielilor pentru monahi ca, văzând pilda ta, cu credincioșie să le păzească și toți frații care îți sunt încredințați. De ți se va întâmpla să ai vreo nedumerire sau îndoială, spune-mi mie și amândoi vom chibzui, cum e de făcut mai bine“.

După același duh al blândeții și al dragostei cu care se purta față de frații cei neputincioși, aflându-se acum pe patul de moarte, el a spus ucenicului său cel iubit, Teodor, care a devenit apoi mai mare peste toate mănăstirile cuviosului Pahomie: „Jură-te să nu lași fără îngrijire pe acei frați pe care îi vei vedea că nu mai râvnesc pentru a plăcea lui Dumnezeu; ci fără de contenire să-i sfătuiești ca să se întoarcă la cuviincioasa râvnire“.

Deoarece milostivirea cea mare a cuviosului Pahomie izvora nu din neputința firii sau din slăbiciunea de a plăcea oamenilor, ci era rodul dragostei celei înțelepte și mult îndurătoare, bine potrivită cu duhul lui Hristos, acest mare stareț al stareților și îndrumător al îndrumătorilor știa să întrebuințeze și asprimea cuvenită când vedea că aceasta e de trebuință

pentru mărirea lui Dumnezeu, pentru binele mănăstirii și chiar folosul celor vinovați.

Când unul dintre frați a împletit într-o zi două rogojini, pe când era rânduit ca fiecare frate să lucreze numai câte una, și le-a scos afară și le-a pus înaintea ușii chiliei sale, nădăjduind că astfel cuviosul Pahomie, îl va lăuda pentru hărnicie, cuviosul stareț, înțelegând cu ce duh s-au lucrat ele cu atâta grabă și pentru ce s-au scos afară, a zis către frații ce s-au întâmplat de față: „Iată, vedeți, prietenii mei, cum acest frate de dimineață și până la acest ceas cu mare greutate a făcut lucrul acesta și pentru nimic altceva, decât numai ca să închine lucrul său demonului măririi celei deșarte, nerămânând nimic pentru folosul sufletului său; căci de un cuget era stăpânit, ca să-l laude oamenii, uitând cu totul de Dumnezeu Unul, pentru care el trebuie să lucreze toate. Ce amăgire de sine ! Să-și trudească până la atâta trupul său, iar sufletul să-l lase fără de rod !“ Apoi, chemând pe acel frate și înfruntându-l cu asprime, i-a poruncit ca, de se vor aduna toți frații la rugăciune, să vină și el, aducând cele două rogojini ale sale și să-i roage pe frați cu așa cerere smerită: „Rogu-vă pe voi, fraților, să vă rugați către Domnul pentru sufletul meu, ca să-mi arate mila Sa și să ierte păcatul meu, că mai mult m-am grijit de rogojinile acestea decât să-i plac Lui și să mă apropii de Împărăția Cerurilor“. Pe lângă aceasta, i s-a rânduit ca în vremea mesei să stea în mijlocul foișorului, unde mâncau frații, ținând rogojinile acelea până când se vor scula toți de la masă și, în sfârșit, l-a încuiat în chilia sa pentru cinci luni, oprindu-l de a vorbi cu careva dintre frați și poruncindu-i numaidecât să împletească câte două rogojini în fiecare zi, hrănindu-se numai cu pâine și apă.

Odată, cuviosul Pahomie s-a pornit să cerceteze una dintre mănăstirile sale și, apropiindu-se, a văzut că monahii duceau la cimitir pe unul dintre frați, cu cântările obișnuite după tipicul bisericesc. Văzându-l pe stareț că se apropia, frații s-au oprit, așteptând să vină și el să facă rugăciune pentru cel adormit. Starețul a săvârșit rugăciunea și sfârșind, a poruncit să se înceteze cântarea, să se ardă în fața tuturor îmbrăcămintea răposatului și să fie dus trupul lui fără nici o frumusețe și îngropat la munte; afară de aceasta, a mai oprit să se dea și pomeni pentru sufletul lui. Răposatul frate era din numărul celor trândavi, pe care de multe ori îl ruga cuviosul Pahomie să se îndrepte, dar fără izbândă. Pedeapsa aceasta nu mai era de folos pentru cel răposat, dar nu putea să nu înțelepțească pe cei rămași vii, aprinzând în ei râvna, alungând lenea și trândăvia și îndemnându-i să ia în seamă povețele îndrumătoare ale starețului și să se îndrepte după sfaturile lui.

Tot în același duh s-a purtat el cu un alt frate care a căzut în păcatul trufiei. Din cele de mai jos se vede că duhul mândriei știe să se strecoare în suflet chiar în chipul faptelor celor mai bune, atunci când ele se lucrează după sfatul inimii sale, iar nu după legea ascultării, cum și faptul că

cuviosul Pahomie, chivernisind sufletele omenești, era călăuzit de o înțelepciune supraomenească. Iată ce s-a întâmplat. Un frate, ducând o viață foarte aspră, era bolnav de trufie și se încredea peste măsură în prezicerea sa. Cuviosul Pahomie, văzând aceasta, l-a chemat deosebi și i-a spus cu dragoste: „Frate al meu, Domnul nostru a zis: *M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis.* Ia în seamă cuvintele acestea și să-ți fie de folos, ca să te înțelepțești. Căci văd că vrăjmașul neîncetat umblă lângă tine, căutând să piardă rodul ostenelilor tale, pentru că tu prea mult te încrezi în istețimea minții tale. Te sfătuiesc, ia masa împreună cu toți, atunci când se dă semn ca să se adune frații la masă. Și luând masa, să nu te lepezi de mâncări calde, și din pâine gustă de patru sau de cinci ori, ca să nu cazi în mărirea deșartă. Nu vreau ca să mănânci mult, căci mă tem să nu se deștepte în tine pofte necurate și ești de altminteri tare la firea trupului. Pe lângă aceasta, îți dau poruncă să nu te rogi prea mult în taină; să te îndestulezi cu acele rugăciuni pe care le faci împreună cu alții, când se adună toți frații, și aceasta până când vei birui duhul măririi celei deșarte, care te încâlcește cu mrejele sale la tot lucrul pe care-l faci“. Pe moment fratele a ascultat de lucrul acesta, dar mai apoi, fiind îndemnat de duhul trufiei, s-a întors iarăși la cele dintâi, cârtind asupra cuviosului Pahomie pentru porunca dată și zicând: „Unde este scris, ca să nu postești și să nu te rogi ?“ Cuviosul Pahomie, care l-a urmărit cu mare băgare de seamă, îndată a văzut că el nu îndeplinește poruncile lui și s-a amărât foarte, aflând că încă puțin și acel frate cu totul va cădea în mâinile demonului îndărătniciei și al nesupunerii trufașe. De aceea, chemând într-o zi pe ucenicul său cel iubit, Teodor, care de mult timp îl ajuta la stăreție, i-a zis: „Tu știi câtă scârbă am eu pentru că fratele acesta nu se folosește deloc de sfaturile mele. Mergi de vezi ce face el acum și spune-mi mie. Acesta s-a dus și înapoindu-se a zis: stă la rugăciune. Mergi la el din nou, a spus starețul, și depărtează-l de la rugăciune, și vei vedea îndată că demonul l-a biruit cu totul acum“.

Într-adevăr, întorcându-se Teodor la acel frate și încercând să-l depărteze de la rugăciune, acesta, aprinzându-se de duhul trufiei, a început să-l înjure, dar văzând că Teodor nu încetează a-l împiedica de a se ruga, și-a ieșit din fire și apucând un lemn, voia să ucidă pe cel ce nu-l lăsa să facă lucru sfânt. În acel ceas, demonul l-a biruit cu totul și nenorocitul, pierzând cumpăna, a început să grăiască hule, fără ca să-și dea seama. Întâmplarea aceasta a înțelepțit pe foarte mulți frați, învățându-i cum pot fugi de duhul măririi celei deșarte, nelăsându-se amăgiți de sfaturile voii și ale minții lor. Dar cuviosului Pahomie i s-a făcut milă de starea jalnică a fratelui și înălțând el rugăciuni sârguitoare pentru acesta, Dumnezeu l-a slobozit de puterea duhului celui rău. De atunci cel tămăduit nu se mai întorcea la păcatul vechi și niciodată nu ieșea din hotarul smeritei ascultări.

Ascultarea fiind temelia cea tare a întocmirii mănăstirești și chiar a mântuirii sufletelor celor ce duc viața monahicească, cuviosul Pahomie mai cu seamă cerea de la ucenicii săi să păzească această virtute și nicicând nu lăsa nepedepsiți pe călcătorii ei. Odată, întorcându-se în mănăstirea sa după cercetarea altor mănăstiri, frații l-au întâmpinat dincolo de poarta mănăstirii, în semn de dragoste și cinste ce-i purtau. Printre ei s-a strecurat unul dintre pruncii care creșteau în mănăstire și rostind la rândul său un cuvânt de bun venit starețului, a adăugat: „adevărat grăiesc ție, părinte al meu, că de când ai plecat nu ne-au gătit deloc nici legume, nici mâncare caldă". Starețul i-a răspuns cu blândețe: „Bine, bine, voi porunci ca de acum să se gătească pentru voi zilnic așa fel de mâncare". Și cu acest cuvânt a intrat în mănăstire. Trecând prin toate locurile, ca să vadă dacă pretutindeni se ține bună rânduială, în sfârșit el a intrat și în bucătărie, găsind pe fratele care a fost rânduit pentru a se îngriji de gătitul mâncării că lucra la rogojini. „De când, a întrebat el, nu se dau legume la masă ?" Fratele a răspuns: „de vreo două luni", dezvinovățindu-se de călcarea rânduielilor prin faptul că partea cea mai mare a fraților, ținând post aspru, nu mâncau nimic și toate mâncărurile, din această pricină, rămâneau fără de întrebuințare; „dar ca să nu zădărnicesc vremea – a zis el – lucrăm în schimb la rogojini, căci era de ajuns munca unui singur frate, ajutor al meu, ca să gătească mâncare la toți". Ascultându-l cu toată băgarea de seamă, cuviosul Pahomie l-a întrebat: „Dar câte rogojini ai împletit ?" „Cinci sute", a răspuns acela. „Adu-le aici", a spus starețul; iar când au fost aduse, a poruncit ca să le dea foc și au ars toate până la una. Atunci a zis bucătarului, de față fiind și alții, care purtau aceeași ascultare: „Deoarece tu drept nimic ai socotit rânduielile, care arată ascultarea ta, asemenea și eu nicidecum nu prețuiesc lucrul tău. Le-am osândit să fie arse, ca să te înțelepțesc, cât e de rău să strici rânduielile, așezate pentru mântuirea sufletelor. De câte cununi ai lipsit tu pe frați ? Oare nu știi că atunci când putem îndestula vreo dorire a noastră și nu o îndestulăm din dragoste către Dumnezeu, pentru aceasta ne așteaptă răsplată mare, dar nu putem avea nădejdea aceasta atunci când ne lipsim de ceva fără de voie, fiindcă nu e în puterea noastră ca să ne îndestulăm dorirea ? Au nu vezi că dacă ai fi pus fraților mâncarea, așa cum poruncesc rânduielile, ei ar fi făcut faptă bineplăcută lui Dumnezeu având înaintea lor mâncare și neatingându-se de ea de bunăvoie ? Iar acum, pentru că n-ai pus-o, s-au nevoit fără voie și s-au lipsit fără a aduce roadă. Oare era de trebuință să cruți ceva untdelemn, pentru ca să se lipsească frații de atâta câștig duhovnicesc ? Să se piardă tot ce avem în lumea aceasta, dar să nu lipsim pe frați de putința de a arăta în faptă măcar o singură lucrare a virtuții. De aceea, totdeauna gândeam ca să se pună în fiecare zi fraților pe masă toate mâncărurile arătate de rânduieli, pentru ca cei care ar voi să se lipsească de ceva, după cum îi în-

deamnă râvna de a se lepăda de sine, să facă aceasta din voia lor și astfel cu bună seamă să sporească în nevoințe duhovnicești. Pe de altă parte, dacă vreunul dintre frați s-ar îmbolnăvi, dar nu până într-atât încât să treacă neapărat la masa rânduită pentru cei bolnavi, și ar veni la masa obștească, nu va găsi aici nici legume, nici mâncare caldă, cum de obicei se așteaptă, oare prin aceasta nu se va ispiti el și nu-i vei da prilej să cârtească, amărându-se neputința lui trupească încă și cu aceasta sufletească ? Oare încă nu știi că frații cei mai tineri lesne se smintesc în lucrarea virtuților monahicești, dacă văd că nici o ușurare, pornind din dragoste, nu se face pentru a lor vârstă ?"

Întâmplarea aceasta ne dă prilej să vorbim despre disprețul pe care-l arăta cuviosul Pahomie pentru bunurile pământești, ceea ce a fost podoaba cea frumoasă a firii sale vrednică de toată lauda. Întâmplându-se foamete în Egipt și fiind greu a aduce grâu de undeva, cuviosul Pahomie a dat o sută de arginți economului său, poruncindu-i să cumpere grâul de unde-l va putea găsi. În zadar a trecut economul prin mai multe locuri, ajungând în sfârșit în orașul Hermut, unde s-a întâlnit cu un dregător care supraveghea treburile obștești economice și care, se pare, era unul dintre cinstitorii cuviosului Pahomie și ai mănăstirilor întemeiate de acesta. Pentru aceasta, el a vândut economului grâu nu numai cu un preț mult mai mic, dar și de două ori mai mult decât ajungeau banii, adică nu pentru o sută de arginți, ci pentru două sute, spunând că se vor plăti anul viitor. Economul s-a întors în mănăstire foarte bucuros, atât fiindcă călătoria a fost plăcută, cât și pentru că i-a mers bine la cumpărături, așteptând ca starețul să-l laude. Dar s-a întâmplat altceva. Cuviosul Pahomie, aflând cum s-au făcut toate, n-a dat voie să se aducă în mănăstire nici măcar un singur grăunte din grâul cumpărat în felul acesta, poruncind economului să-l vândă în împrejurime cu același preț cu care s-a cumpărat, să întoarcă dregătorului o sută de arginți cu care economul i-a rămas dator, iar de o sută de arginți să cumpere grâu cu acel preț cu care se vinde tuturor. Când economul a îndeplinit toate acestea, cuviosul Pahomie i-a poruncit atunci să treacă în pace în numărul fraților de rând, punând în locul lui un alt frate mai înțelept.

Iată și altă asemenea întâmplare ! Fratele care era rânduit în mănăstire la ciubotărie, a poruncit odată unui alt frate, care avea însărcinarea de a vinde cele lucrate de monahi, să vândă un număr mare de sandale și alte feluri de încălțăminte, punându-i un preț anume pentru ele. Când acest vânzător, venind în oraș, și-a așezat marfa, cumpărătorii, trecând pe lângă el, spuneau că prețul încălțămintei e prea mic și că la asemenea preț se poate vinde numai marfă furată. Fratele vânzător a explicat că așa i s-a poruncit, dar totuși a luat prețul ce i s-a dat, iar acesta a fost cu o treime mai mare decât prețul pus în mănăstire. Întorcându-se el, fratele rânduit la

ciubotărie a găsit cu o treime mai mult decât se aștepta și a zis cuviosului Pahomie: „Cu adevărat, părinte, nu se cade a da fratelui acestuia însărcinări cu purtarea gospodăriei mănăstirești; mi se pare că se leagă prea mult de cele pământești, căci a vândut cele lucrate de noi cu o treime mai scump decât i-am poruncit“. Chemând pe fratele care a fost însărcinat cu vânzarea, cuviosul Pahomie l-a întrebat de ce a făcut așa. Acela a început să se dezvinovățească povestind cum s-au întâmplat toate, dar spusele lui nu s-au luat în seamă. „Ești vinovat, i-a zis cuviosul stareț, căci te-ai lăsat ademenit de iubirea de argint. Mergi repede în oraș și întoarce cumpărătorilor banii, cât ai luat de prisos; iar când te vei înapoia, îți voi da canon pentru păcătul tău și vei purta în mănăstire acea ascultare care ți se va pune; iar însărcinarea pe care ai avut-o până acum se va da în seama altui frate“.

Râvna cuviosului Pahomie pentru sporirea fraților în viața monahicească era neîntrecută. Pentru aceasta el adeseori cerceta mănăstirile. Și priveghea nu numai viața fraților îndeobște, ci de multe ori intra prin chilii ca să vadă ce fac frații și de nu cumva au nevoie de ceva și, dacă băga de seamă că e ceva de îndreptat, nu scăpa prilejul ca să spună acest lucru cu toată dragostea părintească. Cercetarea mănăstirilor de către cuviosul Pahomie nu era o pierdere de timp, fără folos și fără rost. De obicei, în acest timp el dădea multe îndrumări pentru toate câte găsea de cuviință pentru propășirea fraților în nevoințe monahicești: le tâlcuia Scripturile, îmbărbăta pe cei slăbiți, îndrepta pe cei ce cădeau în ispite, pe toți îi îndemna de a sta cu tărie împotriva meșteșugirilor diavolești, cele tulburătoare de cugete, aducând aminte de starea cea de față a lui Dumnezeu și încălzind în rugăciuni harul Duhului Sfânt. Fără de oboseală el făcea cercetările acestea, până când l-a părăsit puterea; iar în anii cei de pe urmă ai vieții sale, nemaiavând tăria trebuitoare, trimitea în locul său pe cuviosul Teodor cel Sfințit pentru a supraveghea și a da porunci, ca și cum el singur ar fi făcut aceasta. Câteodată, neavând vreme să cerceteze pe frați așa cum ar fi dorit, el trimitea epistole la stareț, dând în ele sfaturi și amintind de cele ce credea de trebuință să se facă.

Când era nevoie să fie mângâiat sau îndreptat vreun frate, cuviosul Pahomie era gata totdeauna să meargă oriunde. Așa au venit odată frații din Șeneboscu și au zis că au acolo un bolnav care se afla în gura morții și care tare dorește să vină cuviosul stareț și să-l binecuvânteze înainte de moarte. Cuviosul Pahomie îndată s-a sculat și a pornit la drum să cerceteze pe acel frate; dar abia făcu el câțiva pași pe drum, când a văzut sufletul aceluia suindu-se la cer, înconjurat de îngerii care cântau slavoslovii cerești. Vedenia aceasta minunată l-a făcut să se oprească. Frații care-l însoțeau, deoarece n-au văzut nimic, îl îndemnau ca să se grăbească, să nu moară fără dânsul acel frate. Cuviosul Pahomie le-a zis: „E târziu acum; eu i-am văzut

sufletul suindu-se la cer". Acești frați, venind la Șeneboscu și întrebând când a murit bolnavul, au aflat că aceasta s-a întâmplat tocmai în clipa când le-a vorbit cuviosul Pahomie despre suirea sufletului fratelui la cer.

Iată pildele umilinței și ale smereniei celei mari a cuviosului Pahomie. Întorcându-se odată acasă, după cercetarea mănăstirilor, și făcând obișnuita rugăciune, îndată s-a dus acolo unde se lucrau rogojini și s-a pus la lucru alături de toți ceilalți. Lucrând el, unul dintre copiii care creșteau în mănăstire i-a spus sincer ca un prunc că nu face cum trebuie și că Teodor i-a învățat să lucreze aceasta altfel. Cuviosul Pahomie îndată s-a sculat și i-a zis cu blândețe: „Arată-mi cum se lucrează aceasta". Și când copilul i-a arătat, starețul s-a întors la locul său și a început să lucreze așa cum i s-a arătat. Să nu ne mirăm de această umilință. Duhul trufiei și simțul iubirii de sine muriseră în el; în locul lor stăpânea în sufletul său curat smerenia adevărată, cea mai adâncă. Mulțumită acestei virtuți, el cu atâta smerenie cugeta despre sine, încât de multe ori simțindu-se nevrednic, nu cuteza de a înălța rugăciunile sale drept către Dumnezeu, ci se ruga la sfinții plăcuți ai Lui, zicând: „Sfinților ai lui Dumnezeu, care v-ați învrednicit a sta înaintea Domnului meu, rogu-vă să vă rugați Lui pentru mine, mult păcătosul". El nu se credea a fi mai mare decât alții, ci se socotea pe sine ca fiind rânduit de Dumnezeu să slujească altora. De aceea el nu accepta să se deosebească pe sine de alții; de asemenea, nu suferea ca să i se poarte mai mare cinste decât celui mai de pe urmă dintre frați. Astfel, întorcându-se odată de la lucru și apucându-l frigurile, el n-a voit să se îmbrace cu cojocul de capră, pe care i l-a dat Teodor, ci s-a mulțumit cu rogojina proastă cu care se acopereau toți frații. Așijderea, n-a voit să guste cei câțiva sâmburi de măr granat pe care i-a adus Teodor, pentru a se răcori și a se întări, zicându-i cu lacrimi: „Ce este aceasta ? Oare este cu dreptate ca numai pentru faptul că am sarcina să supraveghez nevoințele fraților și să mă grijesc de cele ce le sunt de trebuință să mi se poarte mie mai multă grijă decât altora ? Unde e atunci frica de Dumnezeu ? Ai cercetat tu, Teodore, toate chiliile și te-ai încredințat oare că nu este vreun frate mai bolnav decât mine ? Dumnezeu, Cel ce toate le vede și toate le cearcă, ne va judeca pentru aceasta".

Cu atâta umilință cugeta smeritul stareț despre vrednicia și puterea sa, încât cu greu se învoia să fie slujit de cineva, iar dacă aceasta se întâmpla, numaidecât se credea dator să răsplătească pe cel ce i-a slujit. Odată era bolnav și se părea că boala lui era grea; i s-a adus oarecare mâncare gătită cu untdelemn. Când a văzut-o, îndată și-a adus aminte de sarea și cenușa pe care le gusta el viețuind sub îndrumarea părintelui său duhovnicesc Palamon; a cerut să i se aducă apă și a turnat-o peste mâncarea ce i s-a pregătit, până când untdelemnul s-a împrăștiat cu totul. După aceasta, dând ulciorul cu apă lui Teodor, l-a rugat să-l ajute să se spele pe mâini. Dar pe

urmă numaidecât a voit să-l răsplătească cu aceeași slujbă, și anume să-i spele picioarele. Teodor însă se împotrivea. Atunci i-a zis: „Lasă-mă, te rog, să-ți fac aceasta; căci dacă, după ce mi-ai slujit, nu-ți voi spăla picioarele, cugetul meu mă va mustra, pentru ce mă las să fiu slujit de alții, pe când e datoria mea să slujesc tuturor".

Tot pentru aceeași smerenie, cuviosul Pahomie, cu toate că era mai mare peste toate mănăstirile, când venea la vreo mănăstire, totdeauna se supunea starețului locului mai mult chiar decât oricare alt frate, și când altcineva vorbea despre cele duhovnicești, el asculta cu toată luarea-aminte, socotindu-se pe sine ca un neînvățat, care are nevoie mai mult decât toți ca să-l învețe cineva.

Răbdarea lui cu adevărat minunată o putem socoti de asemenea ca dovadă a smereniei sale, pe care o arăta cu orice prilej și pe care nicicând nu o părăsea. A venit la el un anahoret (pustnic); stând cu el de vorbă, cuviosul Pahomie a poruncit ucenicului său Teodor ca să gătească ceva de mâncare fratelui ce venise. Vrăjmașul care a voit să ispitească pe sfântul stareț cu nerăbdarea a făcut astfel încât lui Teodor i s-a părut că a auzit altceva. Același lucru s-a întâmplat și atunci când el, văzând că Teodor nu face nimic, a dat aceeași poruncă economului ce din întâmplare a trecut pe acolo. Atunci cuviosul Pahomie, neștiind nimic despre uneltirile dușmanului, dar văzând numai că nici Teodor, nici economul n-au făcut ceea ce li s-a poruncit, a cugetat în sine că de bună seamă Domnul a îngăduit ca să se încerce acum răbdarea sa; de aceea s-a sculat cu fața senină și singur a gătit ce a găsit, pentru a ospăta pe cel venit. Petrecând apoi pe oaspete, a chemat la sine pe Teodor și pe econom și i-a întrebat din care pricină nu l-au ascultat. Aceștia i-au răspuns că n-au auzit altceva decât porunca să-l lase în pace să stea de vorbă cu anahoretul. Din acest răspuns a înțeles cuviosul Pahomie cum uneltea dușmanul și suspinând a zis: „Fie binecuvântat Domnul, Cel ce mi-a dat răbdare și înțelepciune ca să înțeleg uneltirea duhului celui rău. Din aceasta învățați-vă, copiii mei, să păstrați blândețea și răbdarea în asemenea întâmplări; căci știu că vrăjmașii mântuirii noastre neîncetat ne întind mreje spre a ne duce în ispită. Adeseori am auzit cum vorbeau între ei despre aceste ispite pe care le pregătesc pentru noi. Unul spunea: eu am de-a face cu un om pe care cu greu îl pot birui, fiindcă de câte ori vreau să-l ispitesc, el îndată se îndreaptă cu mintea sa la Dumnezeu și, întărindu-se prin rugăciune, mă silește să plec. Altul, dimpotrivă, spunea: iar eu am de-a face cu un om pe care îl biruiesc fără nici o greutate; îi pun înainte tot ce vreau și orice îi șoptesc, îndată se învoiește să facă; așa că m-am împrietenit foarte bine cu el. Deci, fiilor, privegheați cu toată băgarea de seamă, ca să vă îngrădiți de uneltirile celui viclean și vă apărați cu numele cel pururea închinat al Domnului nostru

Iisus Hristos, căci așa făcând voi, niciodată vrăjmașul nu vă va putea amăgi sau birui".

Aceste povețe despre smerenie izvorau din dragostea lui către această virtute; și dânsul, care pe cât de bine își arăta în orice împrejurare pilda acestei virtuți, pe atât de mult se sârguia cu orice prilej să o insufle în inimile monahilor. Dar mai vârtos avea el grijă ca să alunge din inimile lor tot ceea ce semăna cât de puțin trufiei sau iubirii de sine. Curajul cu care i-a înfruntat el pe câțiva monahi bătrâni din mănăstirea sa, plini fiind aceștia de duhul trufiei, vrednică este să fie luată în seamă, fiind una dintre cele mai pilduitoare povețe, din câte ne-au rămas de la cuviosul stareț.

El avea obiceiul ca în fiecare seară, într-un loc anume ales, să vorbească fraților din mănăstirea sa despre lucruri care se cade să le știe cei ce voiesc să se nevoiască în viața cu adevărat monahicească. Într-o zi, când frații s-au adunat, după obicei, să-l asculte, el a poruncit să vorbească în locul său Teodor, care atunci nu avea decât 20 de ani, dar părea încă mai tânăr. Cu toate că era foarte greu pentru un monah tânăr să vorbească despre lucruri înalte dumnezeiești înaintea unei adunări atât de numeroase, mai ales fără a se pregăti din timp, el totuși s-a supus fără nici o vorbă.

Când însă a început să vorbească, unii din monahii bătrâni, simțindu-se jigniți că le pune drept învățător pe un tânăr care nu s-a încercat încă în cele duhovnicești, au părăsit adunarea și s-au depărtat în chiliile lor. Cuviosul Pahomie nu le-a spus atunci nici un cuvânt, ca și cum nu i-a băgat în seamă, dar după ce a sfârșit vorbitorul și s-a rostit rugăciunea de încheiere și adunarea s-a împrăștiat, el a chemat pe bătrânii aceia și i-a întrebat: „Cum de ați lăsat voi adunarea fraților, în vremea când se vorbea despre cele duhovnicești ?" Bătrânii i-au răspuns: „Tu ne-ai dat drept povățuitor pe un tânăr, parcă este el în stare să-i învețe pe toți frații, chiar și pe cei mai bătrâni din mănăstirea noastră ?" Cu mâhnire a suspinat sfântul stareț, auzind aceste cuvinte, și le-a zis: „Oare nu știți voi că tot răul ce bântuie în lume este din pricina trufiei ? Că pentru trufie, Lucifer aruncat a fost din cer în bezna iadului ? Că pentru trufie, Nabucodonosor coborât a fost la starea dobitoacelor ? Sau n-ați auzit voi că spurcăciune înaintea lui Dumnezeu este tot cel ce se trufește și că cel ce se înalță coborî-se-va ? Și iată, din pricină că n-ați judecat bine, că trufia este izvorul tuturor fărădelegilor, a izbândit dușmanul să vă întunece și să vă golească de toate virtuțile cu care erați împodobiți. Căci nu vă gândiți că, părăsind adunarea, nu pe Teodor l-ați disprețuit, nu pe dânsul, ci Cuvântul lui Dumnezeu ați disprețuit și prin aceasta, pe Duhul cel Sfânt l-ați alungat din sufletele voastre ? O, cât de mare este această greșeală a voastră și cât de nenorociți sunteți ! Cum de n-ați priceput voi că numai după viclenia și răutatea vrăjmașului, s-a putut întâmpla aceasta, că v-ați întors de la Dumnezeu și de la lucrul cel bineplăcut Lui ? Mă mir, gândindu-mă la

toate acestea. Doar Dumnezeu, din iubire către noi, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, luând moartea crucii, pe când noi, făpturile sale nevrednice, ne umplem de trufie ! Ce călcare a bunei rânduieli și a toată priceperea ! Acela care prin mărirea și puterea sa cea nemărginită este mai presus de orice făptură, bine a voit prin smerenie să ridice lumea, atunci când numai printr-o mișcare a ochilor Săi ar fi putut să o nimicească cu desăvârșire, iar noi, deșertăciuni jalnice, cutezăm a ne înălța cu mândrie, nebăgând de seamă că prin aceasta ne facem încă mai jalnici ! V-am dat eu pildă să părăsiți adunarea, când Teodor a început să vorbească ? Oare nu l-am ascultat și eu cu toată băgarea de seamă, ca și ceilalți frați ? Și să mă credeți că multe lucruri folositoare am aflat din cele ce a vorbit el. Așadar, dacă i-am dat porunca să vă vorbească, am făcut aceasta nu ca să se învețe dânsul cum să vorbească, ci pentru folosul și mângâierea sufletului meu. Deci dacă eu, pe care mă socotiți drept părintele și îndrumătorul vostru, n-am socotit că e lucru jignitor pentru mine să-l ascult și l-am și ascultat, ca unul ce am nevoie de învățătură, cum de v-ați mândrit voi și nu ați făcut la fel ? Grăiesc vouă, ca înaintea lui Dumnezeu, că dacă cu lacrimi și cu pocăință adâncă nu vă veți spăla păcatul vostru, veți pieri pentru veșnicie".

Nu mai puțin cerea sfântul stareț ca monahii în tot felul să se ferească de deșertăciunile cele lumești și îi sfătuia ca să nu dorească nici îmbrăcăminte bogată, nici mâncăruri alese, nici palate scumpe și nici chiar științe lumești. „Toată frumusețea omului credincios – spunea el – stă în lucrarea poruncilor lui Dumnezeu. Iosif era prea frumos la față, dar nu aceasta era podoaba lui, ci curăția, înțelepciunea și frica de Dumnezeu, cu care s-a înfrumusețat. Aceste însușiri l-au ridicat ca să stăpânească peste Egipt. Dimpotrivă, aceia care-și puneau fericirea lor în plăceri trupești și în deșertăciuni lumești, cu jale piereau, precum Amon și Abesalom."

Ca să-i înarmeze pe frați împotriva a felurite ispite, îi îndemna să-și agonisească mai vârtos aceste două arme duhovnicești: mai întâi, frica de Dumnezeu, încălzind-o neîncetat în sine; în al doilea rând, deprinderea de a destăinui totdeauna cugetele cele viclene către frații mai bătrâni care s-au iscusit și pot să învețe cum se cade a birui aceste cugete. Despre frica de Dumnezeu zicea el: „Precum focul slujește la curățirea metalului, tot așa frica de Dumnezeu curățește inimile oamenilor de patimi stricăcioase și le face vase alese, bineplăcute Domnului, gătite pentru orice lucru bun". De asemenea, zicea el: „Adeseori se întâmplă că vrăjmașul ispitește cu cugete hulitoare pe aceia pe care îi găsește neîncercați în cunoașterea lucrurilor sau lipsiți de judecata cea sănătoasă, deși aceștia nu sunt cu totul înstrăinați de dragostea lui Dumnezeu. Și dacă unii ca aceștia în ziua ispitei nu vor alerga la omul cel încercat, ca să-i învețe cum să biruiască duhul cel rău, atunci acesta îi va duce la prăpastie. De aceea, înainte de a

te cuprinde ispita, trebuie să o destăinuiești bătrânilor care te vor putea povățui".

La fel învăța el pe frați ca să se lupte și împotriva altor patimi: iubire de cinste, trândăvie, pizmă, cămătărie și toată necurăția ce o insuflă vrăjmașul în inimile monahilor. Pentru aceasta folosea orice prilej ca să le vorbească fraților. Trecând odată cu Teodor pe lângă cimitir, unde a văzut mulți oameni plângând, i-a spus: „Lacrimile acestea nu vor scula pe cei morți, dar dacă vom vărsa lacrimile pocăinței cu inima înfrântă pentru noi înșine și pentru alții, atunci vom putea învia duhovnicește atât sufletele noastre, cât și pe cele ale fraților noștri".

Iată ce zicea el despre aceia care, fiind stăruitori întru toate, câteodată își îngăduiau să se poticnească la câte ceva, arătând cât de primejdios este acest lucru. „Închipuiți-vă – zicea el – că oarecare casă are o sută de camere și pe una stăpânul o vinde la vreun om străin; oare poate să fie el încredințat că acest străin, odată lăsat să intre în casă, cu începutul nu va intra și în toate celelalte camere, până când va răzbate și acolo unde locuiește stăpânul, fie aceasta în partea cea mai depărtată a casei ? De bună seamă că da. La fel se întâmplă și omului care sporește în virtute. Să câștige el cât de multe virtuți, dar dacă trândăvindu-se și potrivindu-se uneltirilor vrăjmașului, care este gata oricând să se folosească de nepăsarea noastră, va pierde măcar una dintr-însele, aceasta va fi ca și cum l-ai lăsa pe vrăjmaș să intre în tine, să-i dai drumul în casa ta. Dacă unul ca acesta nu-și va da seama la vreme, nu se va deștepta și nu-și va întoarce cele ce a pierdut, atunci vrăjmașul curând îi va răpi și o altă oarecare virtute, apoi a treia, și așa una după alta, le va lua pe toate; și, în sfârșit, se va face stăpân peste casa întreagă. De aceea, dacă cineva va băga de seamă că lasă în părăsire o oarecare virtute, îndată să se grăbească să-și dea seama, să-și aprindă râvna și să-și întărească toate puterile ca să așeze în sine iarăși rânduiala cea dintâi. Așa lucrând, nu numai că se va feri de alte pierderi, dar își va întoarce și cele acum pierdute, ba încă va păși mult înainte pe calea desăvârșirii creștinești."

Viața înaltă și înțelepciunea duhovnicească l-a făcut pe cuviosul Pahomie tată al tuturor monahilor, și aceștia cu încredere alergau după sfatul lui în toate trebuințele lor duhovnicești, atât cei din mănăstirile lui, cât și cei din mănăstiri străine. Înșiși stareții mai multor mănăstiri veneau după sfat la dânsul ca la un om care s-a învrednicit a fi luminat de sus cu lumina cea dumnezeiască. Mulțumită acestei înțelepciuni și a vegherii sfinților stareți, în mănăstirile întemeiate de el înfloreau toate virtuțile creștinești și monahicești și se putea crede că această întocmire a vieții monahicești, așezată de cuviosul Pahomie, era o minune a lui Dumnezeu, pe care El a făcut-o spre mântuirea sufletelor, și totodată întocmirea aceasta era un îndreptar, după care se cădea să se întemeieze frățimile râvnito-

rilor la sfințenia creștinească. Cu acești ochi se uita la lucrul său și cuviosul Pahomie, dar fără nici o îngâmfare sau mândrie, dând numai mulțumire prea înduratului Dumnezeu, Cel ce bine a voit să rânduiască toate acestea, slujind și el la aceasta drept o unealtă, supusă în totul.

Printre monahii care viețuiau după rânduielile tabenite, erau și o mulțime de râvnitori, arzând cu duhul, având o singură grijă, ca lepădându-se cu desăvârșire de lume, să poarte jugul lui Hristos spre a bineplăcea lui Dumnezeu și, prin aceasta, a lucra cu nădejde mai bună mântuirea lor. Lumea era moartă pentru dânșii; și ei nu mai viețuiau pe pământ, ci oarecum se desfătau cu bucuriile cele cerești. Căci după cum ei din toată inima căutau pe unul Dumnezeu și Acestuia Unuia îi slujeau cu toată osârdia, așijderea și Dumnezeu îi umplea de bucuriile cele negrăite, cerești, și îi umbrea cu pacea adâncă duhovnicească, care e mai scumpă decât tot ce poate da sau făgădui lumea aceasta din bogăția cea mare a plăcerilor ei pieritoare.

Toți au fost strâns legați într-un singur duh prin unirea dragostei curate și sfinte; îndemnându-se unul pe altul la nevoințe pentru a spori în viața duhovnicească, cu oarecare nesaț se hrăneau ei cu Cuvântul lui Dumnezeu; nu vorbeau despre nimic altceva decât despre cum se poate lupta cu vrăjmașul, a birui patimile și a ajunge la curăția desăvârșită; și deși cei mai mulți dintre ei nu erau decât niște țărani, oameni fără știință și fără școală, totuși învățând cu toată sârguința Sfânta Scriptură, încercându-se în viață și fiind luminați de sus, se ridicau atât de mult pe treptele înțelepciunii duhovnicești, încât cu mirare au fost priviți de toți câți îi cunoșteau.

După toate acestea, nu e lucru de mirare că mulți dintre ei erau chemați la scaune episcopale și că mănăstirile tabeniților, vestite în lumea întreagă, atrăgeau închinători din toate părțile, nu numai ca să vadă cu ochii, chipul minunat al vieții acestora, dar și ca să rămână în mijlocul lor, supunându-se acelorași rânduieli mântuitoare de suflete, sau pentru ca, învățând toate și deprinzându-se cu toată rânduiala, să se întoarcă la ale sale și acolo să așeze toate acestea.

Această zidire a sfințeniei, atât de bine întemeiată și atât de puternic închegată mulțumită ostenelilor cuviosului Pahomie, se părea că va sta neclintită până la sfârșitul veacurilor; dar slăbiciunile omenești, câte nădejdi n-au risipit ele ? (Fericiții Paladie, Casian, Ieronim și Rufin, trecând 50 de ani după moartea cuviosului Pahomie, încă vorbesc despre tabeniți cu mare laudă și cu mirare.) Crescând peste măsură numărul fraților și ivindu-se deci nevoia de a înmulți și mijloacele de trai, a început a se strecura între ei grijile și întristările lumii acesteia. Grijile acestea, încă și din pricina nepăsării și a iubirii de cinste a multora dintre stareți, cu vremea au dat loc destrăbălării, atât în privința rânduielilor monahicești, cât și în

privința purtării monahilor, ceea ce încetul cu încetul a făcut ca între tabeniți să nu se mai cunoască monahii vrednici de altădată, care pe vremea cuviosului Pahomie și a urmașilor săi mai apropiați străluceau cu harul lui Hristos. Schimbarea aceasta ce trebuia să se întâmple nu s-a ascuns de la cuviosul Pahomie. Dumnezeu i-a dat să vadă aceasta, descoperindu-i cele viitoare la început oarecum nehotărât, iar mai apoi limpede, într-o vedenie, de care s-a învrednicit, după rugăciunea lui stăruitoare. Într-o zi ieșind starețul din biserică, în loc să meargă la masă împreună cu ceilalți frați, precum s-ar cădea, el s-a depărtat într-un loc tăinuit și încuind ușa după sine, a început a se ruga lui Dumnezeu cu toată căldura, rugându-L ca să-i descopere ce va să fie cu mănăstirile lui și cu rânduielile monahicești așezate de el, care dădeau acum roadă atât de bogată. Dumnezeu i-a ascultat cererea și i-a dat să vadă în vedenie toate câte el a ținut atât de mult să le știe. A văzut mulțime mare de monahi mergând pe o cărare din fundul unei prăpăstii adânci și întunecoase. Unii dintre ei, căutând să iasă de acolo, se izbeau de piedici mari și se opreau uimiți; alții, umblând încolo și încoace se loveau cu frunțile unul de altul, fiindcă locul era acoperit de întuneric des; unii, istovindu-se de puteri, cădeau jos de oboseală; alții, neștiind ce să facă, slobozeau strigăte jalnice; și numai când și când câte unul, după mare luptă, ieșea la lumina zilei din acea prăpastie strașnică, mulțumind pentru aceasta lui Dumnezeu din toată inima.

Așa a fost vedenia ! În același timp i s-a dat să înțeleagă că numărul monahilor care se vor ține de rânduiala lui se va mări foarte mult, dar totodată viața duhovnicească a acestora va slăbi aproape de tot; că cei trândavi vor lua întâietate față de cei sârguincioși și vor începe a-i asupri; că neștiința, împietrirea și trândăvia vor lua locul virtuților duhovnicești cu care se împodobesc acum monahii; că partea cea mai mare a răului va fi din pricina lipsei de îndrumători buni, punându-se în locurile stareților fețe iubitoare de cinste, neputincioase de a îndemna pe alții spre desăvârșire, ei singuri nefiind iscusiți și neavând dragoste de a păși pe acea cale, la care vor trebui să-i îndrepte pe alții; că ei vor ajunge în locurile acestea prin mijloace nedrepte, certându-se între ei și făcând sminteală în mănăstire; că pornindu-se lupta aceasta de către cei iubitori de mărire și cinste, cei răi vor obijdui pe cei buni care, în sfârșit, aproape nu vor mai putea vieții în mănăstire și vor trebui să tacă. Și așa, așezământul acesta prea frumos, care vrednic este a se numi dumnezeiesc, în cele din urmă se va preface într-un așezământ omenesc, în înțelesul rău al acestui cuvânt, și toate acestea din pricină că oamenii vor fi vicioși.

Nu se poate arăta durerea de care s-a rănit inima cuviosului Pahomie, în urma acestei vedenii. Vărsând lacrimi amare, el a strigat atunci către Dumnezeu: „Vai, Doamne ! Dacă aceasta va fi soarta așezământului călugăresc rânduit de mine, atunci pentru ce mi-ai poruncit să-l întemeiez ?

Dacă starețiii vor fi așa de răi, cum vor fi atunci aceia care vor sta sub ascultarea lor ? Dacă orb pe orb va duce, oare nu amândoi vor cădea în groapă ? Oare în zadar m-am ostenit eu ? Adu-ți aminte, Doamne, de ostenelile fraților, care cu toată osârdia și cu credință viețuiesc după rânduiala mea. Adu-ți aminte, Doamne, de făgăduința Ta, prin care ai făgăduit ca până la sfârșitul veacurilor să păzești pe urmașii mei duhovnicești. Tu știi, Dumnezeule al meu, că de când m-am îmbrăcat cu haina monahicească, niciodată nu m-am îndestulat nici cu pâine, nici cu apă, nici cu odihna somnului".

În vreme ce se văita el înaintea Domnului, amărât fiind de scârba cea mare, a auzit glasul grăind către el: „Pahomie, te lauzi peste măsură, pe când ești ca și orice alt om. Cere milă pentru tine însuți și nu uita că, dacă ai câștigat ceva, după mila Mea ai câștigat". Atunci cuviosul Pahomie, întinzându-se pe pământ, a glăsuit: „Drept ești, Doamne ! Cu smerenie rogu-mă bunătății Tale, să Te înduri de mine și niciodată să nu-ți întorci fața de la mine. Cred că nimeni nu va putea sta, de nu-l vei sprijini Tu însuți". În același timp i s-au arătat doi îngeri și i-au zis: „Ridică-ți ochii tăi în sus !" Și ridicându-i, a văzut pe Domnul nostru Iisus Hristos în chipul unui tânăr de o frumusețe negrăită, înconjurat de lumina strălucitoare. Domnul l-a mângâiat și i-a făgăduit că, deși purtările monahilor vor degenera după cum i s-a dat să prevadă, totuși El pentru totdeauna va păstra neamul sfânt al fiilor lui duhovnicești, care făgăduință s-a îndeplinit în mănăstirile obștești al căror începător a fost cuviosul Pahomie, în toate vremurile și se îndeplinește până în ziua de azi.

După toate acestea, cuviosul Pahomie abia și-a putut veni în fire. Era aproape vremea adunării de noapte pentru rugăciune și el a venit însoțit de alți doi frați. Când s-au așezat frații în jurul lui ca să-i asculte învățăturile obișnuite, atunci impresia celor văzute, care-i subjuga întreaga atenție, nu-l lăsa să vorbească decât despre ceea ce era potrivit momentului. El îi îndemna să fie tari în faptele pocăinței, pentru care s-au afierosit, și râvna spre aceasta să și-o întărească prin gândul la moarte; le vorbea de rușinea cu care vor fi acoperiți călugării nedrepți în Ziua Judecății, în fața lumii întregi, de chinurile groaznice ce-i așteaptă pe aceștia și despre cununile fără preț, pregătite celor ce vor rămâne credincioși slujirii de lepădare de sine și vor plăcea lui Dumnezeu. „Până ce avem suflare de viață, frații mei, zicea el, să ne luptăm cu bărbăție spre mântuirea sufletelor noastre, pentru că atunci când nu va mai fi timp, să nu ne pară rău, dar fără folos, că n-am făcut aceasta. Să căutăm a săvârși tot binele și să fugim de atingerea de orice rău. Ah, frații mei ! Dacă vom avea în minte făgăduințele pe care le-a dat Domnul luptătorilor cu râvnă și acele munci strașnice ce-i așteaptă pe cei nepăsători și fără de grijă, mai ales pe aceia care știau cele mai bune și nu le-au urmat, apoi nu se poate să nu avem în-

demn. Toate puterile să le folosim spre aceasta, ca să ajungem sfințenia după poruncile ce ne-au fost date de Domnul Iisus Hristos. Vai aceluia care, lepădându-se de lume ca să se sfințească Domnului, nu viețuiește potrivit făgăduințelor date Lui ! Mult mă tem că părinții noștri, pe care i-am lăsat în lume și care nădăjduiesc că prin rugăciunile și pocăințele noastre, plăcând Domnului, le vom fi lor de folos, în socotința lor că ei, rămânând fără noi, care ne-am afierosit Domnului, jertfă mare au făcut – mult mă tem deci ca nu cumva ei să ne acopere de rușine văzând că, pentru nepăsarea noastră, vom fi așezați în rândul celor răi, pe care chiar lumea îi judecă.

Iată pentru ce, frații mei, să muncim cu toată osârdia și din toate puterile noastre. Să ne aprindem spre aceasta prin aducerea-aminte de moarte, care e în putere să ne depărteze de pământ, să amuțească iubirea pentru veacul acesta și să ne îndrepte spre munte: spre Domnul tuturor. Să ne întărim în această aducere-aminte în toată seara, când mergem spre somn. Atunci, sufletul nostru, cercetându-se pe sine, să se îndrepte spre trup și către fiecare mădular, zicând: vai, picioarelor, voi care aveți libertate să umblați, fiți întotdeauna gata să mergeți pe căile voii Domnului, până ce nu vine moartea, ca să vă facă nemișcate. O, mâinilor, va veni vremea când veți înțepeni și nu veți putea face nici o mișcare, dar mai înainte de venirea ei, folosiți vremea de acum cât e încă în puterea voastră, fiți pregătite spre milostenie și săvârșiți necontenit mulțumire în rugăciunile către Domnul. O, trupule, mai înainte de a ne despărți și a te preface în praf, să ne muncim împreună, slujind lui Dumnezeu, ziditorul nostru; după cum ne silește datoria obișnuită, nu fi îndurător cu tine, nu slăbi, căzând adesea înaintea lui Dumnezeu, dă-mi lacrimi de ajuns, pleacă-te sub jugul plăcut al lui Hristos, ajută-mă să-i urmez Lui și să împlinesc orice slujire Lui cu bucurie, nu căuta liniște, nu te lenevi, ca să nu mă bagi și pe mine în focul cel veșnic. Dacă mă vei asculta acum, vei împărți cu mine moștenirea veșnică; iar de nu te vei supune, vai ție, căci din pricina legăturii strânse în care ne găsim, pierderea ta mă va trage și pe mine; și ne vom chinui împreună în veacul cel de veci.

Dacă vă veți însufleți zilnic în acest chip, frații mei, veți vedea cât de repede va locui Domnul în voi, ca în templul Său; iar cu El nu numai că nu vă veți teme de chinurile vrăjmașului, ci necontenit veți fi luminați de Sfântul Duh, care mai bine decât o mie de învățători vă va conduce pe calea mântuirii și vă va da vedere duhovnicească, pe care nu o poate da nici o înțelepciune lumească".

Aceasta n-a fost singura vedenie a cuviosului Pahomie, el necontenit era învrednicit de ele. Se întâmpla că și vrăjmașul se apropia cu înșelăciunile lui; dar cuviosul Pahomie avea un simț duhovnicesc mult credincios, deprins spre deosebirea binelui de rău.

Duhul cel rău a încercat să-l linguşească odată pe cuviosul Pahomie şi i se arătă când lucra singur la rogojini, spunându-i că el este Hristos. Dar cuviosul îndată a cunoscut cine era cel care se arătase, după impresia care i-o făcuse asupra sufletului său. „Prezenţa lui Hristos Domnul, zicea el, e urmată de pace; privirea spre Dânsul naşte bucurie şi e străină de frică; El izgoneşte gândurile pământeşti şi aprinde dorinţa de cele veşnice; iar acum mintea mi-i tulburată şi e învăluită de diferite gânduri pământeşti." Şi astfel, însemnându-se cu chipul crucii, spuse celui ce se arătase: „Îndepărtează-te, duhule al linguşirii, blestemat în arătările şi născocirile tale, nu ai loc între robii Domnului". Spunând acestea, suflă peste el şi acela îndată dispăru, lăsând în urma lui o putoare grozavă.

Altă dată i se arătă în chip de muritor şi îi spuse cine e. Ei vorbiră mult. Dracul, între altele, îi grăi stareţului că el are voie să ispitească pe ucenicii lui, dar vede, spre întristarea sa, că în loc de folos pentru el, aduce fraţilor cununi prin ispitele la care îi pune; dar crede că după moartea stareţului, ei vor cădea mai des în laţurile lui, nefiind păziţi de îndrumările şi de grija lui veghetoare. I-a mai spus că oricât de slabi sunt diavolii, mai ales după întruparea Cuvântului-Dumnezeu care le-a distrus stăpânirile lor, totuşi ei nu se depărtează de faptele lor şi în tot chipul caută să piardă pe careva dintre călugări, umblând să-l amăgească cu ceva, şi văzând puţină abatere spre amăgirile lor, îşi îndoieşte puterile, ca să-i cuprindă inima şi să-i supună stăpânirii lor; dar pe cel care, în loc de atenţie la iscusitele lor încercări, îi îndepărtează îndată, veghind mai aspru asupra sa şi rămânând cu tărie în îndeplinirea tuturor rânduielilor, pe acela îl lasă şi fug.

Ascultând aceasta, cuviosul Pahomie răsuflă adânc şi-i spuse duhului rău, cu glas tare: „Dumnezeu să te oprească !" şi a dispărut acela. Aceasta era într-o noapte. Iar dimineaţa a chemat pe cei mai de seamă ucenici ai săi şi le spuse ce a auzit, ca ei să le dea de ştire şi altora şi astfel toţi să-şi întărească grija pentru sine. Apoi a scris despre aceasta şi către toţi stareţii, spunându-le să se înarmeze cu frica de Domnul şi cu smerenia.

Cu acestea vom încheia cele despre viaţa cuviosului Pahomie, socotind că şi atât e destul pentru a cunoaşte duhul faptelor lui şi scopul spre care îndruma el pe toţi şi cu cuvântul şi prin ale sale rânduieli.

Cuviosul Pahomie avea multe daruri ale Sfântului Duh: darul cunoaşterii gândurilor tăinuite, darul vederii cu duhul, putere asupra duhurilor, puterea vindecării de orice boală. Dar, mai cu seamă, era mare puterea rugăciunilor lui. Şi Domnul întotdeauna lua aminte la cererile robului Său.

A răposat cuviosul Pahomie în anul 348, adică la 57 de ani ai vieţii sale, cu doi ani înainte de moartea cuviosului Antonie. A venit în acele locuri o boală şi a luat pe câţiva dintre cei mai buni ucenici ai lui, iar apoi şi pe el. Înaintea morţii, pe care o prevăzuse, el a chemat pe toţi stareţii mănăstirilor, le-a dat îndrumarea cea din urmă şi a numit ca urmaş al său

pe Petroniu. După aceea, a murit cu pace în bucurie duhovnicească, care s-a arătat și pe fața lui.

Din scrierile cuviosului Pahomie, afară de rânduială, s-au mai păstrat scrisorile către stareți, scrise într-o limbă deosebită. Și una, și alta sunt în traducerea fericitului Ieronim (*Patrologia Latinae,* tom 23). Scrisorile în multe părți sunt neînțelese, de aceea nu ne vom ocupa de ele. Rânduiala o vom da spre cercetare, înșirând-o pe puncte, să se vadă lămurit toată așezarea vieții călugărești de obște înființată de cuviosul Pahomie. Vom mai adăuga și scurtele lui îndrumări.

Rânduiala, după cum spun unii, nu e în întregime de la cuviosul Pahomie. Sunt și părți ale lui Orsisie și ale cuviosului Teodor Sfințitul; din această pricină în unele manuscrise se intitulează: „Rânduielile celor trei mari stareți". De aceea trebuie să-i premeargă și o scurtă povestire a vieții lui Orsisie și a lui Teodor. Aceasta mai ales că, pe de o parte, felul purtării lor ar lămuri unele locuri ale rânduielii, iar pe de altă parte, în povestirile despre faptele lor intră și povestirea vieții cuviosului Pahomie cel Mare.

Viața lui Avva Orsisie

Urmașul cuviosului Pahomie a fost Petroniu, bărbat vrednic de o așa alegere. Despre dânsul se știe puțin, dar și ceea ce s-a păstrat e destul ca să ne închipuim cum a fost. Căldura credinței lui și râvna cu care s-a afierosit vieții călugărești i-au influențat întreaga familie. Tatăl, frații și slugile i-au urmat lui, afierosindu-se slujirii Domnului în mănăstirile cuviosului Pahomie, iar surorile lui au intrat în mănăstirea de surori, cârmuită de sora cuviosului Pahomie. Tatăl lui Petroniu, Psenebiu, și-a jertfit averea sa mănăstirilor, între care se număra și Teba, localitate unde cuviosul Pahomie a zidit o mănăstire.

Această familie numeroasă a rămas până la sfârșit credincioasă făgăduinței, dând pildă de călugărie aspră și de viață creștină. În ceea ce-l privește pe Petroniu, el se remarca atât printr-o adâncă smerenie în purtarea sa cu cei din jur, cât și printr-o deosebită înțelepciune în fapte și mare băgare de seamă în toate. Niciodată nu-și ierta ceva, chiar când era bolnav, și era cu luare-aminte față de sine totdeauna. Avea multă iertare față de neputințele altora. Prin aceste însușiri a ajuns vrednic a i se încredința de către cuviosul Pahomie stăreția mănăstirii Tismon, iar mai apoi a ajuns și mare avvă peste toate mănăstirile. Însă a trăit după cuviosul Pahomie numai treisprezece zile și a murit de aceeași boală ca și cuviosul Pahomie, numind, după cererea stareților, ca urmaș al său pe Orsisie.

Orsisie, înflăcărat cu duhul, nu era dintre cei dintâi ucenici ai lui Pahomie, dar prin sfatul și pilda acestuia a înaintat în cele duhovnicești și s-a

arătat, prin asprimea față de sine, smerenie față de alții și milă pentru neputincioși, un vrednic stareț. Cuviosul Pahomie i-a încredințat mănăstirea Șeneboscu. Unii dintre stareți se mirau și ziceau că e prea tânăr pentru aceasta, însă cuviosul Pahomie a spus că Orsisie a dovedit atâtea vrednicii în viața cea duhovnicească, încât a ajuns luminător puternic în casa Domnului.

A fost de față când Petroniu l-a ales urmaș. Rânduirea lui a fost primită cu bucurie de toți, afară de dânsul. Se ruga cu lacrimi ca să nu-i dea această sarcină, pe care o socotea peste puterile lui, însă nimeni nu s-a uitat nici la lacrimile lui și nu i-a ascultat nici cuvintele, și astfel, fără voia sa, a trebuit să-și plece grumazul sub acest jug.

Când s-a familiarizat întru totul cu felul de a conduce al cuviosului Pahomie, a ajuns a fi în toate asemenea marelui cuvios, încât se părea că în el reînviase marele avvă, în mila lui față de toți, în râvna pentru viața duhovnicească, în grija pentru toți, în aspra veghere a rânduielilor și mai ales în desele cercetări prin mănăstiri. Nu avea darul cuviosului Pahomie de a vorbi despre cele duhovnicești, cu toate acestea cele trebuincioase le putea lămuri prin pilde și asemănări, ascultate cu băgare de seamă și întărire de sufletul credincios. „Nu vă este necunoscut, spunea el odată, cu câtă adâncă cunoaștere a Sfintelor Scripturi ne vorbea sfântul părinte despre lucrurile cerești. Însă îmi pare, după cât poate înțelege îngustimea mea, că nu-i nici un folos din învățăturile frumoase, dacă nu le vom ține cu grijă în minte și nu ne vom gândi la ele. Altfel, vor ieși din sufletul nostru, și vrăjmașul, văzând că ni-i sufletul gol de gânduri spre bine, găsește clipă potrivită ca să sădească în noi gânduri rele și să ne abată spre fapte nevrednice. Aici se întâmplă ca și cu acela care, pregătind cum trebuie candela, nu va turna în ea untdelemn. În zadar o va aprinde, ea se va stinge îndată, lăsându-l în întuneric. Uneori se întâmplă și mai rău; vine un șoarece și văzând că fitilul nu arde, începe să-l roadă; apoi răstoarnă și candela, stricând-o, dacă e din material slab; dacă e tare, iarăși se poate așeza ca să lumineze. Același lucru se întâmplă și cu sufletul care nu se îngrijește de mântuire. Răceala și împrăștierea micșorează căldura râvnei, așa încât la sfârșit nu mai rămâne nimic din căldura și focul duhovnicesc. Atunci vrăjmașul se grăbește să-l înăbușe cu totul, născând neplăcere pentru lucrurile sfinte și aducând o îngreunare respingătoare. Dar dacă acest suflet s-ar fi îngrijit mai dinainte ca să se îngrădească cu fapte plăcute lui Dumnezeu, ca într-o cetate duhovnicească, stând cu frică înaintea lui Dumnezeu cel milostiv, în ceasul ispitei ar fi scăpat de răceala cea periculoasă. Chiar de ar slăbi prin uitare, însă dacă s-ar pătrunde de frica soartei amare a înfruntătorilor lui Dumnezeu, amintirea acestora l-ar trezi, întorcându-l la starea de râvnă pentru faptele plăcute lui Dumnezeu, din care căzuse“.

Astfel învăța el pe frați, apropiindu-i de înțelegerea celor duhovnicești prin comparații. Dar Dumnezeu i-a mărit darul viziunii și el lămurea ușor orice loc dificil din Sfânta Scriptură, cu învățătură dar și cu mângâiere, cu cuvinte puternice și lămuritoare. Obiectul deosebit al convorbirilor lui era hotărârea de a fi credincios rânduielilor vieții din afară și dinlăuntru, după cum fusese rânduite în mănăstiri de cuviosul Pahomie, și despre ascultarea stareților în toate.

Când Sfântul Atanasie s-a întors cu slavă la scaunul său, Orsisie a trimis la el câțiva frați cu salutări și vești despre schimbările ce au urmat după moartea cuviosului Pahomie. În fruntea fraților era Zaheu – marele econom al tuturor mănăstirilor. În calea lor aflând de locul cuviosului Antonie, ei s-au grăbit să se folosească de acest prilej ca să-l vadă pe marele stareț și să primească binecuvântarea lui.

Cuviosul Antonie, cum a auzit că aceștia se apropie, s-a sculat și, în ciuda vârstei lui de 98 de ani, le ieși în întâmpinare cu mare bucurie, dorind a afla știri despre cuviosul Pahomie. Ei i-au răspuns numai cu lacrimi, prin care au lăsat să se înțeleagă că marele avvă nu mai era. Cuviosul Antonie căuta să-i mângâie, lăudând pe sfântul lor părinte și sfătuindu-i ca în loc de jelire să aibă râvnă pentru cele ale cuviosului și să-i urmeze lui întru desăvârșirea duhovnicească. Apoi i-a întrebat cine a luat locul cuviosului Pahomie. Ei i-au răspuns că sfântul avvă numise urmaș pe Petroniu, însă acesta a trecut spre Domnul după câteva zile și, murind, a ales pe Orsisie, care conduce toate mănăstirile. Cuviosul Antonie aflase despre Orsisie, ori pe calea obișnuită vestindu-se despre slava lui, ori Dumnezeu îi descoperise, căci spuse: „Nu-l numiți Orsisie, ci israelitean*. Și cum voi vă duceți acum la arhipăstor, la Sfântul Atanasie, spuneți-i din partea mea: Antonie te roagă să ai grijă de fiii israeliteanului". Apoi le-a înmânat scrisori de recomandare către marele sfințitor și, binecuvântându-i, le-a dat drumul.

Sfântul Atanasie primi pe trimișii lui Orsisie cu multă atenție și le arătă deplină dragoste părintească. Și a făcut așa nu pentru scrisorile cuviosului Antonie, ci pentru că singur fusese între tabeniți și se îngrijea ca cinul călugăresc așezat de cuviosul Pahomie să rămână în putere și ca mănăstirile înființate de el să înflorească în viața duhovnicească.

Din partea sa Orsisie își punea toată stăruința în acest sens. Și într-adevăr, frăția a continuat în evlavia și armonia lăsate de cuviosul Pahomie. Mult ajutor au adus stareții și ucenicii cuviosului Pahomie, scăpați de epidemie. Însă mulți dintre ei lipsind – și mai ales dintre cei mai apropiați – în diferite locuri, duhul care era înainte începu să slăbească, întristându-l pe Orsisie de împuținarea adevăratului duh călugăresc. Ici și colo se isca

* Cuviosul Antonie și ucenicii lui numeau israeliteni pe cei la care se arăta vreo vedenie deosebită. Israelitean, spuneau ei, este mintea ce vede pe Dumnezeu.

dorința de a se despărți de ceilalți, ca să se conducă deosebit. Suflase duhul lumii și acesta putea să distrugă pacea și înțelegerea.

Văzând acestea, iată ce spune Orsisie într-o discuție cu frații: „Văd, grăi el, că unii dintre voi caută slujbe în mănăstiri, ceea ce nu s-a pomenit în timpul viețuirii părintelui nostru. Atunci n-a căutat nimeni vreun privilegiu, decât petrecerea în ascultare și smerenie, și grija de a fi cel din urmă în împărăția cerească. Singuri știți cu câtă greutate am primit a-i urma lui Petroniu, când m-a numit, cunoscând ce anevoioasă e sarcina de a conduce sufletele și ce lesne este a nu o putea îndeplini cum trebuie. M-am supus hotărârii stareților și la aceasta, Moise, primul între prooroci, ne-a dat întâia pildă. Și el, când Dumnezeu l-a ales conducător al poporului, nu voia să primească, rugându-se să fie iertat de această slujbă, însă s-a supus cu smerenie, nu din mândrie, ci temându-se de mânia lui Dumnezeu. În ce ne privește, fraților, putem noi să nu fim atenți la cuvintele Mântuitorului: „Cel ce se înalță să se smerească“ și să nu nutrim gânduri curate ? Oare nu știm că darul conducerii nu se dă oricui, ci celor care au întâietate prin virtuțile lor ? Luați aminte la această pildă: dacă o cărămidă nu e arsă destul, când e pusă la temelia clădirii care se zidește pe malul apei, va fi măcinată în câteva zile, încât casa va fi în pericol; dar dacă e arsă bine, dimpotrivă, ea se întărește tot mai mult. În același chip, cei care au sufletul și inima pământești și care nu sunt arși de focul dumnezeiesc nu vor putea dăinui după cum trebuie în rânduielile monahale ale mănăstirilor; mari greutăți și ispite îi vor împiedica în cale din partea duhului lumii, ajungând la nerânduială în cele ce vor face. De aceea, nu se pot lăuda după vrednicie cei care, neavând în ei puteri destule ca să ducă greutatea conducerii, nu o primesc, din grija de a nu duce pe alții în mare pericol și a nu cădea singuri. Numai pe cei ce-s tari în credință nimic nu-i poate clinti; ei suportă toate, credincioși fiind chemării lor, chiar în cele mai grele împrejurări“.

Orsisie făcea aluzie astfel la planurile ambițioase ale unora dar fără să le dea pe față. Scopul cuvântării nu era decât îndreptarea unor atare înclinații. Răul nu a fost însă oprit; a ieșit la iveală și a iscat multă neliniște în toate mănăstirile. Prilejul era înmulțirea prea mare a fraților, ceea ce atrăgea după sine și necesitatea înmulțirii mijloacelor de întreținere, câștigarea de pământuri și folosirea altor mijloace pentru aceasta. Însă aplecarea către cele trecătoare peste măsură a pricinuit slăbirea grijii către cele netrecătoare, legându-i de pământ, de care sufletul se depărtase cu atâta greutate. Urmările au fost căderea spiritului monahal și clătinarea smereniei mănăstirești.

Începutul acestora a fost un oarecare Apoloniu, starețul Monhosului. Legea, întărită de cuviosul Pahomie, cerea ca în mănăstiri toate să fie de obște și nimic să nu se socotească al său, însă Apoloniu se gândi să facă

averi numai pentru mănăstirea lui și, mai mult încă, și averi prisositoare. Orsisie, care avea datoria de a păzi ca nimic nou să nu fie introdus împotriva celor rânduite de cuviosul Pahomie, îi atrase cu dragoste luarea-aminte asupra încercării lui nedrepte, și când aceasta nu folosi, îl mustră pentru greșeala făcută. Apoloniu, în loc să se îndrepte, se întărâtă și, îndemnat de duhul cel rău, care se lăudase cuviosului Pahomie că va aduce nereguli după moartea lui, se gândi să se despartă de ceilalți și să se facă singur conducător și slobod față de conducerea generală.

Pilda lui rea a avut urmași care, din pricina lui Apoloniu, își îngăduiră aceleași lucruri, neregula ajungând generală. Oricât a căutat Orsisie să oprească răul, nu avu izbândă, din pricina îndărătniciei și încăpățânării lor.

În această împrejurare, el se gândi să părăsească cu totul conducerea ori să-și ia un ajutor, unul care ar fi fost în stare să aducă pacea între frați, prin încrederea ce-ar fi inspirat-o. Dar de cine putea fi arătat un astfel de om, decât numai de mâna lui Dumnezeu ? Orsisie s-a și întors spre rugăciune. Îndepărtându-se într-un loc singuratic, și-a deschis sufletul către Domnul cu lacrimi și suspine. Astfel se rugă el lui Dumnezeu: „Socotește, Doamne, că de când robul tău Petroniu murind mi-a dat mie jugul conducerii fraților, afară de câțiva care au rămas credincioși legilor părintelui nostru Pahomie, cea mai mare parte nu vrea să asculte cuvintele mele și le place mai mult să urmeze dorințelor inimii lor. Nu pot suferi această răscoală, mai ales că socot că eu n-am dat prilej la aceasta, ci mai mult, am căutat cu toată puterea să-i țin în pace și în unire. Sufăr, Doamne, nu numai pentru mănăstirea unde s-a dezvăluit răutatea, ci pentru că ea se întinde și în celelalte mănăstiri și mă tem că totul se va răzvrăti și nu va mai rămâne nici urmă din acea unire care făcea din toate mănăstirile noastre o frăție armonioasă. Neavând putere să-i țin în starea de mai înainte, te rog, Doamne, să-mi arăți pe omul plin de tărie și bărbăție, care ar putea vindeca boala și eu îl pun conducător al tuturor fraților, ca să nu fiu răspunzător de pieirea sufletelor lor".

În aceeași noapte Dumnezeu i-a făcut cunoscută voia Sa printr-un vis tainic al cărui înțeles îi era greu de priceput: văzu două paturi, la fel de frumoase și scumpe, dar unul era vechi și purtat, iar altul nou. Apoi auzi aceste cuvinte: culcă-te și te odihnește, dar pe patul nou. Trezindu-se din vis și judecând, înțelese că patul nou nu era decât Teodor, ucenicul cel mai iubit al lui Pahomie. Acest vis l-a liniștit, mai ales că-l iubea cu adevărat pe Teodor și era încredințat că acela avea toate calitățile care l-ar fi făcut vrednic de a fi capul tuturor, și mai ales smerenia prin care se deosebea. Dimineață chemă la dânsul pe toți starețiii, afară de Teodor, și le spuse: „Vă este cunoscută neorânduiala ce a intrat între frați. Am suferit multă vreme, încredințat că după furtună va fi și vreme bună; dar așteptarea mea nu s-a sfârșit, pacea nu a venit, iar neorânduiala tot crește. Vă fac cu-

noscut că singur nu mai pot duce atâta grijă și cred că nu mă veți îndatora la aceasta. Cred că în asemenea împrejurări nimeni nu poate fi mai bun să îndrepte lucrurile decât Teodor, care de multă vreme se bucură de cinstea și respectul tuturor și care avea încrederea Sfântului nostru părinte". Această alegere a fost primită de toți cu mulțumire și bucurie, pentru că toți aveau încredere în Teodor. Îndată au trimis după dânsul ca în mod obștesc să-l facă avvă peste toți. În vreme ce-l așteptau, Orsisie s-a îndreptat spre mănăstirea sa, Șenebosc, de unde îndată a fost nevoit să se întoarcă, căci Teodor nu voia să primească locul fără cuvântul lui.

Întorcându-se, l-a înduplecat pe Teodor să ia asupră-și conducerea și apoi a plecat în Șenebosc, mulțumit că a scăpat de o așa sarcină. După câtva timp, el s-a mutat în Monhos, ca să arate că nu e supărat pe începătorii răului și ca să se bucure de o viață mai liniștită.

Însă Teodor nu privea astfel lucrurile; el nu se considera capul, ci al doilea conducător și, deși Monhos era mai îndepărtat decât Șenebosc de Pabo, el totuși pleca adesea ca să ceară sfatul lui Orsisie în toate pricinile. Dar era prea puțin; el îl rugă să se mute în Pabo, ca să fie propovăduitor fraților și-l mai rugă să viziteze mănăstirile, căci el se socotea ajutorul lui Orsisie. De aceea a fost cea mai strânsă unire între ei, pentru îndreptarea și mângâierea fraților. Ei amândoi erau la fel de prețuiți de Sfântul Atanasie, care îi numea stâlpi ai monahismului, după cinul cuviosului Pahomie, atât de scump lui, și își exprima dorința ca ei să nu lase conducerea, așa de mântuitoare pentru frați. Și, într-adevăr, prin grija și priveghera lor pentru rânduielile așezate, s-au ținut frații la înălțimea cinului și a înflorit viața duhovnicească nu mai puțin ca la început.

Au fost și întâmplări de cădere, de nesupunere, care întristau pe Teodor și pe Orsisie, dar nu pricinuiau nimic rău mersului general al lucrurilor. Această vreme fericită a fost întreruptă de moartea cuviosului Teodor, fapt care l-a amărît mult pe Orsisie. El, prin smerenia sa, socotindu-l pe cuviosul Teodor mai vrednic de a conduce mănăstirile, singur dorea să moară când l-a văzut bolnav, însă au fost ascultate rugăciunile cuviosului Teodor, care s-a mutat către Domnul. Astfel că grija conducerii rămase tot pe Orsisie. Dumnezeu l-a bucurat însă prin grija pe care o avea Sfântul Atanasie, care le scria lui și fraților scrisori de mângâiere și epistole de îndemn, și mai ales prin darul de înțelegere adâncă a Sfintei Scripturi. Astfel întărit prin mila lui Dumnezeu, a avut mulțumirea de a ține multă vreme toate mănăstirile în pace, spre bucuria și îndreptarea tuturor.

Se crede că fericitul Orsisie și cuviosul Teodor au adăugat câteva puncte la rânduiala cuviosului Pahomie, pe care le-au socotit trebuincioase, potrivit vremurilor, deși nu se poate dovedi care anume sunt. În vremea lor s-au rânduit toate obiceiurile și apoi s-au reglementat ca rânduieli toate întâmplările, după cum s-a ivit prilejul. Conducătorii care le-au ur-

mat s-au folosit de ceea ce au primit de la dânșii. De aceea, rânduielile cuviosului Pahomie, traduse de fericitul Ieronim, se intitulează: „Regulamentul celor trei mari stareți".

Însă fericitul Orsisie a mai lăsat după sine și o scriere despre cum să fie chipul vieții călugărești. Apropiindu-se de moarte, a scris fraților un testament în care arată legile vieții duhovnicești, scopul și mijloacele ei, ajutoarele pentru petrecerea ei și piedicile ce se întâlnesc la fiecare pas. E o mică scriere despre nevoințele monahale, potrivit rânduielilor introduse de cuviosul Pahomie. Această scriere o vom adăuga după regulament, care în unele puncte se explică prin aceasta. Unele părți din regulament se citesc punct cu punct. Vom mai adăuga și o altă scriere a cuviosului Orsisie, despre șase cugetări fericite. Și una, și alta se cuprind în ediția Migne, în tomul 40 al Patrologiei grecești.

Cea dintâi scriere, fericitul Orsisie și-a încheiat-o cu cuvintele Sfântului Pavel: „*căci eu de acum sunt gata pentru jertfă și timpul despărțirii mele a sosit*" (II Tim. 4, 6). A murit conducând frăția cuviosului Pahomie doisprezece ani singur și douăzeci de ani împreună cu cuviosul Teodor. Biserica îl pomenește împreună cu toți nevoitorii în sâmbăta lăsatului sec de brânză.

Viața Cuviosului Teodor cel Sfințit

Cuviosul Teodor era din părinți bogați și vestiți din regiunile Latopolului din Tebaida de sus. Situația lumească strălucită a părinților nu l-a orbit; din copilărie era predispus spre cele nepământești. Înspre ce tindea inima lui s-a arătat într-o zi de Bobotează, ce se serba în casa lor cu mare solemnitate.

Văzând pregătirile bogate care se făceau, își zise cu lacrimi: „O, Teodore ! Ce-ți va folosi chiar dacă ai stăpâni toată lumea și ai avea putința să te desfeți de toate bunătățile, iar după moarte vei cădea în nefericirea să nu ai parte de împărtășire cu bunurile cerești ? Amândouă nu pot fi împreună: căci dacă aici sunt bucurii, dincolo vor fi chinuri, ori dincolo fericirea și aici sărăcie și suferință". Zicând acestea, s-a dus într-o cameră mai îndepărtată și, întinzându-se la pământ, se rugă lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, nimic nu doresc din toate câte sunt pe lumea aceasta; numai pe Tine unul Te doresc și vreau ca totdeauna să fiu în bunăvoința Ta. Te rog, Stăpâne, îndreptează-mă pe calea Ta, ca totdeauna să fac voia Ta și să rămân în iubirea Ta".

Mama lui l-a găsit și-l chema să se veselească cu toții, însă el o rugă să-l lase în liniște; și a rămas toată ziua aceea în rugăciune și cu gândul la Dumnezeu. Cu toate că era tânăr, a început să ducă o viață aspră, carne

nu mânca, iar mâncare de post numai o dată în zi și atunci puțin, uneori chiar la mai mult de o zi. Aceasta nu-l împiedica să meargă la școală și să învețe după obicei înțelepciunea omenească. Așa au trecut doi ani. Apoi, nemaiavând putere ca să-și stăpânească aplecarea sufletului său, a pornit tainic, cu binecuvântarea părintelui său, la mănăstirea Latopol, ai cărei călugări erau vestiți prin viața lor înaltă, și acolo a făcut cele dintâi încercări de viață călugărească, sub îndrumarea lor.

Acești călugări aveau obiceiul ca ziua să o petreacă fiecare în singurătate, iar seara se adunau într-un loc, făceau rugăciuni și vorbeau despre lucruri mântuitoare. Într-o seară, veni vorba despre cuviosul Pahomie și despre rânduielile introduse de el, despre care aminteau cu multă cinste. În Teodor se aprinse astfel dorința de a-l vedea pe cuviosul Pahomie și de a trăi sub conducerea lui și începu să se roage lui Dumnezeu ca să-i îndeplinească dorința. Se întâmplă, după iconomia lui Dumnezeu, că tocmai atunci veni în mănăstire starețul Pecusie, ucenic al cuviosului Pahomie, trimis de el în Latopol pentru diverse trebuințe. Teodor îl rugă să-l ia cu dânsul și astfel dorința i se împlini îndată, fapt pentru care el aduse călduroase mulțumiri milostivului Dumnezeu.

Cuviosul Pahomie a avut de sus veste despre venirea lui Teodor și-l primi cu dragoste părintească. Teodor, văzându-se înconjurat de atâția râvnitori, dorea să le urmeze. Și dacă nu se putea, măcar să nu se deosebească de ei atât de mult prin nedesăvârșirea sa. De la început tindea să-și însușească trei virtuți: curăția inimii, tăcerea gurii și mai ales o grabnică și sinceră ascultare. Îndeplinea toate rânduielile și făcea cu râvnă toate câte se cereau pentru viața duhovnicească mai de seamă și îndeosebi era neobosit în priveghere și rugăciuni. Curând a reușit să sporească în viața duhovnicească și cu toate că era tânăr, dădea sfaturi mântuitoare celor mai mari, mângâind pe cei aflați în nenorociri. Văzând acestea, cuviosul Pahomie se bucură din inimă și-l iubi mult pe Teodor, presimțind că avea să-i fie urmaș în conducerea frăției.

Mama lui, nemaiavându-l pe Teodor în apropiere, a auzit că era călugăr în mănăstirea tabeniților și a venit să-l vadă și, de ar fi fost cu putință, să-l ia la sine, în care scop adusese scrisori către cuviosul Pahomie din partea episcopului locului. Se opri la mănăstirea de maici, ce era de cealaltă parte a Nilului, și-i trimise cuviosului Pahomie scrisorile episcopului, rugându-l și ea să-i dea voie ca să-și vadă fiul. Cuviosul Pahomie îl chemă pe Teodor și îi zise: „Mama ta este aici și dorește să te vadă. Du-te și-i împlinește dorința, mai ales că scrie despre aceasta și episcopul, al cărui cuvânt trebuie respectat“. Cuviosul Teodor, pentru care dispăruseră toate cele lumești, zise cu smerenie cuviosului avvă: „Te rog, părinte al meu, încredințează-mă dinainte că nu voi da răspuns în Ziua Judecății, dacă, după acest început în monahism, pentru care mulțumesc Domnului, mă voi duce la

mama, pe care am părăsit-o o dată cu toate celelalte ispite lumești. Dacă în Vechiul Testament fiii lui Levin n-au stat la îndoială să aducă ca jertfă Dumnezeului celui viu iubirea pentru părinți și rude (Deut. 33, 9–10; Es. 32, 27-28), cu atât mai mult în noul dar, cei care s-au sfințit Domnului nu trebuie să prețuiască mai mult iubirea părintească, decât iubirea pentru Domnul. Căci El a zis: *Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine* (Matei 10, 37). Eu așa simt, că pentru mine în lume nimic nu mai este, după ce m-am lepădat de toate". Cuviosul Pahomie ascultă cu mulțumire această mărturisire de lepădare deplină și-i zise: „Binecuvântez hotărârile tale, căci astfel se cade a fi unui bun călugăr. Rămâi în aceste sentimente și stări sufletești și nu mă îndoiesc că și episcopul, înștiințat despre hotărârea ta, nu numai că nu se va întrista, ci se va bucura auzind de o așa izbândă în viața duhovnicească. Nimeni nu te va învinui că ai părăsit iubirea naturală de părinți, ca să-L iubești pe Domnul Iisus Hristos, ca mădulare ale unuia și tainicului trup al lui Hristos; căci trup și sânge nu vor moșteni împărăția lui Hristos".

Mama, auzind de hotărârea fiului său, că nu vrea nu numai să se întoarcă acasă, dar nici chiar s-o vadă, se hotărî a nu se mai întoarce nici ea acasă, ci să viețuiască în mănăstirea de maici, zicându-și în sine: „Dacă va fi plăcut lui Dumnezeu, voi vedea cumva pe fiul meu între sfinții părinți și voi agonisi și sufletul meu pentru el". Astfel că hotărârea bărbătească a tânărului de a lucra numai Unuia Dumnezeu aduse la mântuire nu numai sufletul lui, ci și pe al mamei sale. Dar aceasta nu e singura întâmplare care ne arată depărtarea cuviosului Teodor de cele pământești; căci chiar îndată după aceea se ivi un alt prilej. Veni fratele său Pafnutie, ca să se afierosească vieții călugărești. Cuviosul Teodor era atât de nepăsător față de dânsul, parcă ar fi fost un străin, ceea ce îl întristă mult pe Pafnutie. Cuviosul Pahomie, temându-se ca această purtare să nu-l ducă pe Pafnutie la cădere, îi spuse lui Teodor să fie mai îngăduitor față de fratele său, explicându-i că a fi îngăduitor cu neștiința celor noi, care nu s-au lepădat cu totul de sentimentele lumești, e lucru nu numai de laudă, ci chiar e și o datorie pentru cei înaintați în această privință. Cuviosul Teodor făcu așa cum îl îndruma marele avvă.

Cuviosul Teodor mai avea un frate mai mare, Macarie, și acesta, după exemplul lui, a lăsat lumea și s-a făcut călugăr între tabeniți.

Cuviosul Teodor înainta din ce în ce mai mult în desăvârșirea duhovnicească și mai cu seamă în lepădarea de voința sa și în ascultare față de marele învățător, pe care îl imita în toate. Dacă se întâmpla ca sfântul avvă să-l certe pentru ceva, el nu căuta scăpare niciodată și primea învinovățirile cu tăcere smerită, chiar dacă era cu totul nevinovat. Când cuviosul Pahomie îi dădea astfel de porunci, care i se păreau nelalocul lor, el nu se împotrivea și nu cerea lămuriri, ci le îndeplinea îndată, spunându-și în sine:

„Dumnezeu a insuflat stareţului să-mi dea o aşa poruncă, împotriva gândurilor şi a voinţei mele, ca să-mi omoare mai degrabă eul, care mă face atât de nevrednic faţă de Domnul“. De aceea se ruga lui Dumnezeu ca să-i dea supunere negândită şi ca nici prin minte să nu-i treacă că n-ar fi la locul ei vreo hotărâre de-a stareţului.

O ascultare atât de smerită şi dezinteresată însemna foarte mult, mai ales că el era din neam renumit şi îi întrecea pe toţi prin darurile pe care le avea şi prin ştiinţa sa. Şi dacă a ajuns a fi conducător al întregii frăţii, aceasta nu se datora nici ştiinţei şi nici altor însuşiri, ci anume pentru că avea faţă de toţi o nemăsurată smerenie.

Cuviosul Pahomie îşi punea în el mari nădejdi şi nu se temea să-i arate o aleasă încredere, dându-i diferite însărcinări: să mângâie pe cei întristaţi, să întărească pe cei slăbiţi, ori să întoarcă pe cei nesupuşi, şi pe toate reuşea să le împlinească spre bucuria marelui avvă.

E însemnată următoarea întâmplare: un frate neglijent şi neascultător, nesuferind mustrarea cuviosului avvă şi nedorind a se îndrepta, se hotărî să fugă din mănăstire. Fericitul Teodor, înştiinţat fiind de aceasta, se prefăcu şi el că-i nemulţumit împotriva stareţului, că la fel doreşte să plece din mănăstire şi îi spuse acelui frate: „Nu vezi, frate, aspre sunt măsurile acestui stareţ şi nu ştiu dacă voi mai putea sta aici“. Fratele acela se bucură, socotind că şi-a găsit prieten. Atunci cuviosul Teodor îi zise: „Să mai rămânem puţin aici, frate, şi dacă se va schimba stareţul faţă de noi şi va fi bun, vom rămâne, însă de va fi tot rău şi aspru, vom fugi împreună“. Fratele conveni să rămână în mănăstire să aştepte, până vor ieşi împreună. Însă cuviosul Teodor povesti toate cuviosului avvă. Acesta, socotind bună măsura cuviosului Teodor, îi chemă odată pe amândoi şi, plecându-şi capul înaintea lor, le zise: „Iertaţi-mă, fraţilor, am păcătuit înaintea voastră; dar şi voi sunteţi datori să suferiţi şi să fiţi fii ascultători, îndurând neputinţele tatălui vostru“. Văzând smerenia stareţului, fratele se umili şi îşi recunoscu vinovăţia, hotărând a fi în toate corect şi lepădând gândul de a fugi din mănăstire. Cuviosul Pahomie, socotindu-l pe cuviosul Teodor destul de întărit în vieţuirea întru Domnul şi înţelept în conducerea treburilor din afară, încredinţate lui, îi dădu în seamă şi conducerea asupra fraţilor, numindu-l avvă în mănăstirea tabeniţilor, el însuşi vieţuind de mult în Pabo, ce devenise loc de petrecere al marilor părinţi. Pe atunci cuviosul Teodor avea cam treizeci de ani şi cu toate că era tânăr, cuviosul Pahomie nu numai că-i încredinţă conducerea unei mănăstiri, ci-l trimitea să cerceteze şi toate celelalte mănăstiri, cu dreptul de a lua măsurile trebuincioase şi poruncind cuviosul Pahomie să le îndeplinească ca şi cum ar fi fost date chiar de el. Despre aceasta au fost înştiinţate toate mănăstirile de însuşi cuviosul Pahomie.

Cuviosul Teodor, cu toate că era avvă al unei mănăstiri și conducător peste toate celelalte, nu se mândrea deloc, ci dimpotrivă își mărea și mai mult smerenia, privind la însărcinările sale ca la ascultări din partea marelui avvă și pentru slujirea fraților, spre a-i conduce mai sigur la o viață și mai duhovnicească. Chiar în mănăstirea sa, el se purta în așa fel, parcă n-ar fi avut nici o putere, ci ar fi fost slugă tuturor, atât era de nepăsător pentru sine. Cu duhul petrecea în Domnul, rugându-se cu dragoste aprinsă; de aceea, slujind fraților, el slujea ca și lui Dumnezeu, îngrijindu-se necontenit de trebuințele lor trupești și sufletești. Dumnezeu l-a înzestrat atât cu darul cuvântului, care producea o minunată însuflețire în inimile ascultătorilor, cât și cu răbdare și înțelepciune, prin care el ușor învingea toate greutățile. Față de marele său avvă el avea totdeauna un deosebit respect și cucernicie și-i asculta cuvântul ca și pe o poruncă a lui Dumnezeu. Chiar dacă cuvântul aceluia nu era atât de măiestrit în poruncă, însă totdeauna era presărat cu miruri duhovnicești, al căror miros nu-i era necunoscut cuviosului Teodor, de aceea îl și asculta totdeauna pe cuviosul Pahomie. Astfel, el seara zilnic pleca la Pabo, când cuviosul Pahomie discuta cu frații și, întorcându-se, povestea fraților din mănăstirea lui cele auzite.

Marele lui dar de a însufleți pe cei împuținați la suflet și de a mângâia pe cei întristați făcea ca vizitele lui să fie primite cu mare bucurie și încredere, adresându-i-se toți cu sinceritate. În cuvântările sale cuviosul Teodor vorbea mai mult despre fericirile ce-i așteaptă pe cei care se nevoiesc, decât despre judecățile aspre pentru cei ce se leneveau.

Într-o mănăstire, în vremea vizitei lui, i-au adus un frate învinuit de hoție. Fratele era nevinovat și nimeni nu se gândea la făptuitorul adevărat, pentru că acela se purta în așa fel încât inspira tuturor o bună părere. Dar, deși nimeni nu-l acuza, totuși conștiința nu-l lăsa în pace, și el, neputându-i suferi chinurile, căci se apropia timpul când avea să îndure pentru el cineva nevinovat, îndoindu-i-se astfel vina și așa destul de mare, se adresă cuviosului Teodor și-și descoperi păcatul cu sinceritate. Cuviosul Teodor, cunoscând sincera lui pocăință, amanet sigur al îndreptării sale, îi iertă păcatul și, chemând pe fratele nevinovat, îi zise cu dragoste părintească: „Știu că ești nevinovat, însă îndură acestea cu blândețe. Dacă în aceasta ești drept, de altceva ești vinovat înaintea lui Dumnezeu, de aceea socotește că înduri pentru păcatul pe care oamenii nu l-au văzut; iar Dumnezeu, văzând smerenia ta, îți va ierta păcatele și te va lumina cu binecuvântare aleasă“. Astfel că și pe acela, nedându-l pe față, l-a îndreptat, și pe acesta l-a mângâiat fără a-i descoperi cine era adevăratul făptuitor. Cu o așa judecată și iertare lucra asupra fraților, însă nu din pricină că ar fi fost un caracter slab, căci unde pravila cerea o respectare stric-

tă, acolo era aspru și nu se uita nici la o socotință omenească; frățimea le știa pe toate acestea.

Cuviosul Pahomie, deși îi încredință lui Teodor conducerea altora, totuși nu înceta a veghea și asupra lui și a-l întări treptat în viața duhovnicească, în toate împrejurările. Odată, cuviosul Teodor avea dureri de cap și-l rugă pe cuviosul Pahomie să se roage lui Dumnezeu ca să-l izbăvească de aceasta. Cuviosul stareț îi zise: „Suferă, dacă nu ți-ar fi de folos această suferință, Dumnezeu și fără rugăciunea mea ți-ar lua-o, căci El singur are grijă de cei ce împlinesc voia Lui. Amintește-ți de patimile Domnului și de suferințele lui Iov și vei uita de durerea ta".

Cuviosul Teodor se învrednicea adesea de vedenii și descoperiri pe care le povestea marelui avvă. Cuviosul Pahomie nu uita niciodată să îngrădească aceste bunăvoințe cerești, cu astfel de cuvinte care opreau să străbată spre inima lui orice gând de mărire. Uneori îi spunea: „E fără margini mulțimea faptelor dumnezeiești; numai o mică parte ni se descoperă și numai în măsura în care suntem vrednici a primi viziunea. Cât de săraci și neputincioși suntem". Altădată îi spunea: „Cel ce a luat zece talanți, tot zece a adus și dobândă. Ia aminte la aceasta și caută să nu fii judecat ca cel care și-a ascuns talantul în pământ". Cuviosul Teodor primea acestea cu lacrimi și fără mândrie, ci cu mare umilință și smerenie, ceea ce dovedea înalta lui desăvârșire duhovnicească.

Iată o întâmplare care arată cât de mult avea grijă cuviosul Pahomie de viața cuviosului Teodor și cu ce gingășie părintească și totodată cu asprime se grăbea să-i îndrepte vreun început de greșeală ce se furișa în sufletul lui. Cuviosul Pahomie tocmai se înzdrăvenise după boală; era cu doi ani înainte de moarte. Cei mai buni ucenici se adunaseră în jurul lui ca să-i ușureze pe cât cu putință boala, cât și de frică să nu-l piardă pe tatăl lor, fără să-i audă cele din urmă cuvinte. Atunci ei s-au retras într-o chilie alăturată, nu în fața cuviosului Pahomie, și au început a judeca cine ar fi vrednic să ocupe locul marelui avvă, dacă ar fi voia lui Dumnezeu să-l ia la Sine. Și fiindcă toți erau încredințați că nu e nimeni mai aproape de sufletul starețului ca Teodor, ei au rămas cu gândul la dânsul, cerându-i făgăduința că, după moartea marelui avvă, nu va refuza să primească îngrijirea de toată frățimea. Cuviosul Teodor nu voia nici să audă de așa ceva, însă, după ce aceasta s-a repetat de câteva ori și cu tot mai multă tărie, el primi. Cei care ceruseră cuvântul cuviosului Teodor nu s-au gândit că el ar fi făcut ceva rău primind; însă cuviosul Pahomie, auzind despre aceasta, nu a aprobat, nu pentru că îl socotea nevrednic, ci fiindcă bănuia că prin această alegere s-ar fi strecurat în inima lui gânduri de zadarnică mărire, de care fusese străin până acum. Ca să scoată din rădăcină sămânța cea rea, cuviosul Pahomie chemă starețiii Sur, Psentaisie, Pafnutie, Corneliu și totodată și pe Teodor. Când s-au adunat, le-a propus să-i

descopere cu sinceritate ce rău simte fiecare în el. Ca să le dea o pildă, le spuse mai întâi singur ce vede la dânsul. Apoi fiecare povesti câte ceva. Venind rândul cuviosului Teodor, starețul îl întrebă dacă nu simte în el nimic rău. Cuviosul Teodor cu smerenie mărturisi ce avea în inimă, zicând: „Vor fi șapte ani de când mi-ai încredințat conducerea mănăstirii și să cercetez și pe celelalte și să dau cuvenitele dispoziții. În această vreme, niciodată nu m-am gândit să-ți urmez la conducerea frățiilor; acum însă mă găsesc în luptă cu acest gând și simt că nu mă lupt cu el cum ar trebui". Cuviosul Pahomie îi spuse: „Bine că ți-ai recunoscut greșeala; însă văd că poți fi influențat de asemenea gânduri și de aceea socot de cuviință ca să mai fii simplu călugăr, să te poți cerceta singur și să-ți ceri iertare de la Dumnezeu". Cu aceste cuvinte el l-a scos din stăreție. Cuviosul Teodor plecă foarte întristat, nu pentru că era lăsat fără autoritate, ci că și-a îngăduit un gând de mândrie, întristându-și părintele duhovnicesc. Retrăgându-se în chilie, se ruga cu lacrimi, de teamă ca Dumnezeu să nu-și întoarcă fața de la el, spre a-l lăsa pieirii, în sfâșierea patimilor, și prin ele să cadă în mâna vrăjmașilor mântuirii noastre. El a rămas doi ani sub epitimie, până la moartea cuviosului Pahomie. În această vreme cu atâta mâhnire se pocăia și era atât de smerit, de parcă ar fi fost un călugăr nou. Plângea amar și cu atâtea lacrimi încât unii se temeau să nu-și piardă vederea. De aceea cuviosul Pahomie, așezându-l din nou în drepturile sale, îi spuse că Dumnezeu l-a dăruit cu desăvârșire duhovnicească de șapte ori mai mare decât înainte.

În ajunul morții cuviosului Pahomie, cuviosul Teodor era nedespărțit de părintele său, care îi arăta multă dragoste și îi insufla gândul ca niciodată să nu uite de neputințele fraților și în tot chipul să aibă grijă de cei ce-s slabi și nepăsători în a plăcea lui Dumnezeu. Acestea le spuse de vreo trei ori. Se vedea că el îl socotea vrednic pentru a fi conducător peste toate mănăstirile; dar nu-l așează imediat urmaș, ca să-i dea timp și imbold cu totul la smerenie. Ca urmaș al lui, după cum s-a spus deja, cuviosul Pahomie l-a ales pe Petroniu, după care a venit Orsisie și acesta i-a încredințat cuviosului Teodor marea conducere.

Cum am văzut, acestea s-au întâmplat din pricină că Orsisie nu avea putere și bărbăție ca să răpună mișcarea cea rea, începută în Monhos de către starețul de acolo, Apoloniu, și astfel el se rugă lui Dumnezeu să-i arate un urmaș vrednic, care cu spor ar restabili pacea tulburată între frați, și Dumnezeu îi arătă în deosebită vedenie pe Teodor. Cum s-au petrecut toate acestea, am povestit în viața lui Orsisie. Cuviosul Teodor a fost primit de toate frățiile cu inima deschisă, cu deplină încredere și gata a-l asculta în toate. Chiar în cele dintâi cuvinte către frați, el a arătat încotro se vor îndrepta toate stăruințele lui, și anume spre restabilirea păcii și întărirea tuturor într-o singură unire a dragostei. El le arătă cât l-a costat pe cu-

viosul Pahomie înființarea frăției, ce greutăți a ridicat, câte lupte a dus împotriva vrăjmașilor mântuirii noastre și ce mare răspundere va cădea peste cei care, prin dezbinarea lor, vor desființa această mare înfăptuire, și iarăși le spuse în ce stare fericită se aflau ei toți sub binecuvântarea cuviosului Pahomie, îndemnându-i să se întoarcă prin unire frățească și prin desăvârșită lepădare de bunurile pământești către fericirea de mai înainte. „Au trecut câțiva ani de la moartea tatălui nostru, le spunea el, și unde a dispărut acea bună stare și liniște dulce de care ne-am împărtășit când trăia el ? Atunci nu aveam decât setea de a asculta cuvântul lui Dumnezeu, mai dulce decât mierea și decât fagurele și a ne îmbogăți de cunoștința lucrurilor dumnezeiești. Trăiam în uitare de cele pământești, și inima și cunoștința noastră erau în ceruri atunci, iar nu pe pământ. După cum cel înghețat până la oase începe să fugă și aleargă din răsputeri până ce-l cuprinde căldura cea dulce și se încălzește cu totul, așa și noi, uitând de toate, fugim spre cinstea înaltei chemări în Hristos Iisus, căutând pe unul Dumnezeu și dorind a ne încălzi cu căldura iubirii Lui; și cu cât gustam mai mult, cu atât eram mai dornici, bucurându-ne de prezența Lui, numai în El ne era pătrunsă mintea și nu doream altceva. Dar acum, priviți ce situație tristă ! Și de ce ? Pentru că ne-am depărtat de Dumnezeu și ne sunt mai aproape cele pământești decât El. Oare nu ne vom lua seama, să ne întoarcem către El ? Bunătatea Lui fără margini nu ne va alunga și iarăși va preface inimile noastre și ne va face părtași apropierii lui celei fericite“. Astfel vorbea cuviosul și era pătruns de tristețe, neputându-și stăpâni lacrimile; cu el plângeau și cei ce-l ascultau.

El plecă degrabă să cerceteze mănăstirile împreună cu câțiva frați mai de seamă și se folosea de toată înțelepciunea cuvântului său și căldura iubirii sale, pentru a întoarce pe toți la unire frățească și armonie. Dumnezeu a binecuvântat stăruințele lui cu deplină reușită. Chiar Apoloniu, care se despărțise de frăție cu mănăstirea sa, s-a reîntors supunându-se marelui avvă și s-a restabilit buna înțelegere, iar vrăjmașul sufletelor, care adusese focul despărțirii între ei, a fost rușinat.

Acest fel de influență asupra fraților prin sfat sincer și prin căldura dragostei și a bunăvoinței legă inimile tuturor de cuviosul Teodor, încât toți i se adresau cu deplină încredere pentru toate nevoile sufletești, dezvăluindu-i gândurile și înclinările cele mai ascunse. El îi mângâia, îi însuflețea, îi întărea, îi înarma împotriva ispitirilor diavolului și le vindeca rănile lăuntrice, ca un doctor încercat, căruia îi sunt cunoscute toate tainele vieții duhovnicești. Îndeosebi, avea mare răbdare și minunată îngăduință față de cei care se foloseau rău de sfaturile lui, rămânând ca de obicei nepăsători față de mântuirea lor. Nu înceta să-i dojenească, arătându-le pentru mântuire adevărurile înfricoșătoare ale credinței, care puteau să le înmoaie inima împietrită; mai cu seamă alerga la rugăciune, crezând că

Dumnezeu, căruia îi este scumpă mântuirea sufletelor, nu va lăsa fără răsplată o astfel de rugăciune. În asemenea griji el se încuraja prin convingerea că, dacă el ar părăsi acest lucru, din pricina greutății, pe care trebuia să o suporte ca să aducă și pe alții la îndreptare, Dumnezeu i-ar cere socoteală despre pieirea lor și a acelora care ar fi atrași de pilda lor. Iată de ce ochii lui nu se închideau, veghind asupra sufletelor tuturor și necruțând pentru aceasta nici un fel de efort.

„Și chiar pentru sine ca să dea socoteală, spunea el, cine va putea sta la Judecată ? Dar mai ales, cum să se îndrepteze acolo cel ce va avea de dat socoteală și pentru alții ?“ Și își îndoia râvna pentru mântuirea lor. Și cu toate că toate mergeau destul de bine sub îndrumarea lui, prin smerenia lui el nicicum nu se gândea că-și face datoria cum trebuie, spunând că e departe de a avea toate calitățile unui adevărat avvă. Avea atât de smerite gânduri despre sine, mai ales că vedea cu ochii săi pilda înaltă a conducerii fericitului său părinte Pahomie ! Această pildă nu-i ieșea din minte și când voia să dea un sfat mai important, totdeauna amintea de virtuțile și învățăturile cuviosului avvă, vrând astfel a arăta că nu el învăța, ci urma învățătura marelui lor părinte.

Ajungând mare avvă, cuviosul Teodor trimise în Alexandria, la Sfântul Atanasie, doi frați, pe Teofil și pe Coprie, cu veste despre alegerea sa și cu cereri de binecuvântare și întărire. La întoarcere, aceștia au adus cu dânșii un tânăr de șaptesprezece ani, Amon, care, întorcându-se la credință, dorea să se și călugărească, căci ascultase o cuvântare a Sfântului Atanasie despre acest fel de viață.

Mai pe urmă, acest Amon a ajuns episcop și a descris, potrivit dorinței arhiepiscopului Teofil, faptele cuviosului Teodor cel sfințit, după cum văzuse cu ochii lui și auzise de la martori oculari.

În primul rând, el a stabilit rânduiala care fusese introdusă pentru prima dată, deși era așa de mare mulțimea fraților; apoi, el povestește despre diferitele împrejurări când Dumnezeu a descoperit cuviosului Teodor tainele inimilor fraților, pentru lămurirea și îndreptarea lor și despre multele vindecări ce săvârșea pentru cei care-i cereau ajutorul, ori în mănăstirea sa, ori în altele, în vremea când le vizita. El povestește cum cuviosul Teodor, luând 40 de frați din mănăstirea Pabo, unde locuia permanent, plecă pe o insulă a Nilului ca să taie crenguțe pentru rogojini. Acolo au petrecut câteva zile și în tot timpul, după cum nu uitau să se roage, tot așa aveau discuții de seară, parcă ar fi fost în mănăstire. Într-o seară, pe când vorbea, s-au târât la picioarele lui două vipere și el, ca să nu se întrerupă și să nu atragă atenția fraților spre alte lucruri, și-a ridicat călcâiul și, lăsându-le să treacă sub picior, le călcă și le ținu așa până la sfârșitul cuvântării, când le dădu drumul, poruncind să fie omorâte.

Mai povestește că la Paști se adunau cel puțin o mie de frați ca să serbeze laolaltă această mare zi. Odată, s-au adunat chiar două mii în miercurea Paștilor. Cuviosul Teodor, după cuvântarea obișnuită, a stat cu ei și a cercetat neînțelegerea pe care o avea fiecare despre felurite locuri din Sfânta Scriptură. Vorbind din destul, se sculă și, eliberând adunarea, zise: „pentru mine e o mare mângâiere să vă vorbesc despre nedumeririle voastre. Din aceasta înțeleg că voi nu vă petreceți vremea zadarnic, ci dați minții hrană, cercetând cuvintele Scripturii dumnezeiești". Apoi mai adăugă câteva cuvinte: „Păziți-vă și fugiți de mâncăruri în ascuns. Lucrul acesta pare neînsemnat, dar e mare, deoarece lasă să intre în inimă pierzătorul, care prin acest nimic nu va întârzia să învețe și despre altele mai mari". Nu sfârși de vorbit și se apropie de el un frate mărturisindu-i-se tocmai de un așa păcat. Dar cuviosul Teodor se grăbi să-i acopere fața cu mantia ca să nu-l observe toți și, văzând pocăința lui, îl eliberă, cu îndemnul să se păzească pe viitor.

Altădată, se zice, niște frați fiind trimiși să taie lemne pentru mănăstire, câțiva dintre ei, lăsând lucrul, glumeau și râdeau. În vremea rugăciunii, Dumnezeu îi descoperi cuviosului Teodor fapta lor și în cuvântarea pe care o ținu, după întoarcerea lor, spuse: „Nu vă e necunoscut, frații mei, că cei care-și dau făgăduință pentru viața călugărească trebuie să se poarte mai aspru și mai sfânt decât ceilalți oameni. Viața lor să fie mai mult îngerească decât omenească. Lepădându-se de lume și de ei înșiși, trebuie să viețuiască pentru Acela Care a murit și a înviat pentru ei, răstignindu-Se de bunăvoie. Așa e duhul cinului nostru. Pentru aceasta anume ne-am lepădat de părinți și ne-am adunat aici într-o societate frățească. De aceea trebuie să privim spre Domnul Hristos ca la o pildă și să ne potrivim în toată viața noastră cu viața Lui. El ne este calea pe care trebuie să mergem neclintit. De asemenea, trebuie să avem încredințarea că Dumnezeu milostivul ne-a dat Scriptura dumnezeiască nu numai ca să întărească în credință și în viața de toate zilele pe cei ce doresc să ajungă în Împărăția Cerurilor, ci ca cei întăriți și în una și în cealaltă să dea exemplu altora și toți unul pentru altul, spre întărire, să mergem către desăvârșirea deplină. Dar spre marea mea durere, unii dintre voi, care mergeau spre bine, și-au abătut pașii spre lucruri nedrepte. Patru frați dintre cei trimiși să taie lemne, depărtându-se de ceilalți, s-au dedat glumelor și altor cuvinte deșarte, nesocotind că făcând așa ei jignesc pe Duhul Sfânt în inimile lor. El mi-a descoperit păcatul lor ca să-i cert, iar ei, ascultând dojana mea, să se pocăiască și, pocăindu-se, să se grăbească a se curăți de păcatul lor. Oare ei nu știu ce zice proorocul Ieremia: *În adunarea celor ce râd n-am șezut, nici m-am veselit, ci am stat singur sub mâna Ta ce apasă asupra mea, că Tu mă umpluseși de mânie* (Ier. 15,17) ? Ori au uitat ei ce-a spus Iov: *Umblat-am oare întru minciună și picioarele mele au zorit spre înșelăci-*

une ? (Iov 31, 5). Oare nu știu ei că Dumnezeu pedepsește și păcatele mici ale robilor săi ca și pe cele mari, ca astfel să pună la adăpost mântuirea lor ? Parcă n-ați citit ce spune Solomon: *Că precum este pârâitul spinilor sub căldare, tot așa este și râsul celui nebun. Și aceasta este deșertăciune !* (Eccl. 7, 6), și în alt loc: *E nebunie ! Am zis despre râs* (Eccl. 2, 2) ? Și încă: *Mai bun este necazul decât râsul, căci întristarea feței este bună pentru inimă* (Eccl. 7, 3). De aceea vă rog, fiți mai cu grijă față de voi și folosiți-vă de învățătura Apostolului care zice: *Râsul întoarcă-se în plâns și bucuria voastră în întristare* (Iac. 4, 9), din grija de a nu cădea sub judecata îngrozitoare, spusă de Mântuitorul pentru cei ce râd: *vai vouă celor ce astăzi râdeți, că veți plânge și vă veți tângui* (Luca 6, 25). Judecați-vă spre pocăință, din voința voastră plângeți și oftați și vă veți mântui în cealaltă viață de lacrimile pe care le veți vărsa fără folos. Închipuiți-vă că sunteți aproape de Domnul și-i ziceți cu sinceritate împreună cu proorocul: *căci fărădelegea mea o cunosc și păcatul meu înaintea mea e pururea* (Ps. 50, 4)". Un așa sfat mântuitor le dădu cuviosul Teodor celor patru frați care, fiind de față la adunare, ca de un duh mânați, au ieșit din adunare și, căzând la pământ, cu lacrimi au cerut și iertare și rugăciuni pentru ei de la avvă și de la frați. Această îndreptare i-a întărit pentru totdeauna în rânduielile cele bune și a fost și o pildă întăritoare pentru frați.

A mai fost și un alt asemenea caz, dar nu cu aceleași urmări. Un frate, Moise, deseori îndreptat, rămânea mai departe în greșelile sale. Odată cuviosul Teodor l-a trimis împreună cu câțiva frați pe o insulă a Nilului, ca să adune niște verdețuri, ce se sărau pentru masa fraților; însă spre sfârșitul zilei a cincea, trimise după el să vină degrabă la mănăstire. El răspunse că va veni o dată cu ceilalți, după ce vor sfârși lucrul; dar în cele din urmă a fost nevoit să asculte de poruncă. Pe când se întorcea, cuviosul avvă era cu Psentaisie și cu Isidor și era mâhnit de acest frate. Văzându-l, îi zise: „Mai ușor mi-ar fi fost, frate, dacă mi s-ar fi spus că ai murit trupește, decât să știu că mori sufletește. Nu ți-am lămurit și nu te-am convins în chilia ta de atâtea ori să lepezi gândurile rele, pe care te-ai obișnuit a le frământa în mintea ta ? Tu tot mi-ai spus că sunt insuflări diavolești, dar nu ți-am grăit eu că tu singur chemi vrăjmașul prin stricarea inimii tale și te supui lui, mai înainte de a te ispiti el ? Și văd că acum el te-a biruit cu totul". Moise, încăpățânându-se în rău, căuta să se dezvinovățească și să-și ascundă păcatul, dar cuviosul Teodor îi arătă exact timpul și locul când anume se dedase el gândurilor rele și simțirilor trupești; și fiindcă încerca să dea vina pe diavol, cuviosul îi mai zise: „Până acum Dumnezeu te-a iertat și n-a lăsat pe diavol să se sălășluiască în trupul tău ca să te chinuiască; însă fiindcă tu singur i-ai făcut loc, ți s-a rânduit în sfârșit această pedeapsă. De acum înainte nu vei mai rămâne în mănăstire, eu trebuie să te izgonesc". Apoi porunci la patru frați mai voinici să-l scoată din mănăsti-

re și să-l ducă în satul apropiat. Dar cum ieși peste porțile mănăstirii, diavolul îl cuprinse și cei patru frați abia l-au putut duce până la satul vecin, legându-l cu frânghii.

Întristarea pentru pierderea acestui frate a fost răsplătită degrabă cu bucuria pentru bunul sfârșit și mântuirea altuia. Într-o zi, cuviosul Teodor ședea împreună cu frații și deodată fața îi străluci de bucurie și zise: „Bucurați-vă, fraților ! Dumnezeu s-a milostivit cu fratele nostru Cazur din mănăstirea Ptolomaida. Sufletul s-a despărțit de trup și s-a ridicat la cer ca să se desfete de fericirile cerești. Aceasta nu numai pentru că a fost tare în credință, ci și pentru curăția inimii și alte virtuți cu care el s-a împodobit. Și chiar dacă îl mustram uneori pentru unele greșeli, Dumnezeu i le-a curățit cu durerile pe care i le trimitea din când în când și pe care le suferea, și mai ales prin chinurile dinainte de moarte“. Aceste greșeli, despre care spunea cuviosul Teodor, sunt nevegherea și lenevirea în vremea rugăciunilor de noapte.

Odată, cuviosul Teodor, adunând frații la ora nouă, le zise: „Dumnezeu mi-a insuflat spre a vă grăi că cine crede cu adevărat în Domnul nostru Iisus Hristos și se închină Lui, păcatele aceluia făcute după Botez i se iartă, dacă se pocăiește cu sinceritate și nu se mai întoarce la ele. Vă sunt iertate și vouă toate păcatele: îngrijiți-vă să rămâneți credincioși poruncilor lui Dumnezeu“. Cum sfârși această cuvântare, sosiră Teofil și Coprie, care fuseseră trimiși în Alexandria pentru treburile mănăstirii a doua oară. Ei au fost la cuviosul Antonie și au adus de la dânsul o scrisoare către cuviosul Teodor. Citind în taină, porunci apoi să o citească și în auzul tuturor. În ea se spunea același lucru pe care tocmai îl spusese cuviosul Teodor, că cei care cad după Botez nu sunt lăsați fără nădejdea milei, dacă se pocăiesc cu sinceritate și nu se mai întorc la păcatele de mai înainte. Trebuie să bănuim că între călugări s-au produs asupra acestui caz felurite tălmăciri, semănate de eretici.

Amon povestește și despre alte multe descoperiri de sus pe care le avea cuviosul Teodor și despre care el auzise de la Avzonie și de la Elurion. De altfel, el ne transmite chiar și cuvintele cuviosului Teodor despre astfel de viziuni și descoperiri care se potrivesc în orice timp, oricât ar fi de sărac de darurile dumnezeiești.

„Trebuie să ai mare pază față de tine, zicea el, și îndeosebi să te îngrijești ca să nu gândești despre tine mai mult decât ești. Descoperirile le dă Dumnezeu, numai omul tot nimic rămâne. De aceea, el trebuie să-și înfrângă orice dorință pentru descoperiri. Cui să i se descopere și ce anume este voia lui Dumnezeu. Ca să ne amestecăm în aceasta e cu totul nepotrivit. Și după câtă experiență am eu, această dorință totdeauna a fost și este începutul înșelăciunii. Vrăjmașul o sădește și când reușește a o întări și a o răspândi știe să amăgească cu viziuni și descoperiri mincinoase. De

aceea și cei învredniciți cu acest dar și cei care nu-l au trebuie să fie cu deplină smerenie în gânduri despre ei înșiși și numai de un lucru să se roage lui Dumnezeu cu frică, ca prin darul Lui să ne scape de chinurile cele veșnice. Așa au făcut toți sfinții lui Dumnezeu. David se roagă: *păzește sufletul meu și mă mântuiește* (Ps. 24, 20). Sfântul Pavel zice despre sine: *Dar Domnul mi-a stat în ajutor... iar eu am fost izbăvit din gura leului* (II Tim. 4, 17), a leului care umblă urlând și căutând să înghită sufletele noastre.

Într-adevăr, avem de-a face cu un vrăjmaș șiret și rău chinuitor, care ne abate de pe cale, acoperind răul și minciuna cu închipuiri de bine și de adevăr. Ne trebuie un mare dar de judecată duhovnicească, ori de gânduri inspirate, ca să nu cădem în curse. Însă acest dar nefiind obștesc, avem nevoie de o altă regulă ca să găsim adevărul: supunându-te lui Dumnezeu, supune-te și sfinților Lui. Luați aminte că Dumnezeu și Mântuitorul nostru, arătându-Se pe pământ și cu oamenii viețuind, n-a binevoit ca singur să binevestească lumii întregi adevărul Său, ci, înălțându-Se la cer, în locul Său i-a lăsat pe apostoli propovăduitori ai adevărului, trimițându-le lor Duhul Sfânt, Duhul Adevărului. Ei au dus Adevărul dumnezeiesc în toate părțile pământului și au lăsat păzitori ai adevărului în Biserică pe episcopi. Acum, cine voiește să știe cuvântul Domnului să asculte Biserica, cum grăiește ea prin gura păstorilor, ca să rămână nerătăcit de adevăr, atât de adevărul absolut, cât și de cel din viața de toate zilele. Ce-ți trece prin cap fă cunoscut păstorilor, și ei vor hotărî dacă-i adevăr ori minciună ascunsă și nu vei cădea niciodată în cursele vrăjmașului."

Potrivit cu măsura marilor sale daruri, cuviosul Teodor și era înaintat în smerenie. Cât de sincer le atribuia toate milei dumnezeiești, nimic socotind al său, se vede din faptul că adesea el povestea despre ispitirile și prigonirile vrăjmașului asupra sa, care nu-l lasă în liniște și despre grija sa, ca nu cumva să cadă și să mânie pe Domnul și să nu fie îndepărtat de la Dânsul. „Dacă îngerii au căzut, spunea el, dacă s-au întâmplat căderi între Prooroci, Apostoli, între ucenicii Sfântului Pavel, noi, neputincioșii și săracii, nimic bun având, cum să nu ne temem de cădere ?"

La acestea a adăugat și o cuvântare despre pericolele din viață, despre frica și despre paza cu care trebuie să ne petrecem viața. „Închipuiți-vă un munte, spunea, care s-ar înălța până în nori și s-ar întinde de la răsărit până la apus, iar pe vârful lui un drum de câteva palme, mărginit din amândouă părțile de prăpăstii îngrozitoare. Acesta e chipul drumului pe care merge omul, renăscut prin apă și Duh în Sfântul Botez și intrat în călugărie sub semnul Crucii Domnului. Socotiți că dacă vede și îngustimea căii și adâncimea prăpăstiilor, gata să-l înghită la cel dintâi pas greșit, oare nu va avea el frică și grijă în toată viața sa și pe tot parcursul acestui drum ? Vă spun că prăpastia din stânga sunt înclinările urâte și patimile,

mai ales cele trupești, iar cea din dreapta, faptele mândriei și ale îngâmfării, ce cad asupra oamenilor care fac binele și sunt întrucâtva pe calea desăvârșirii. Trebuie să mergem printre aceste ispite, neînclinându-ne deloc nici spre una, nici spre alta, ci ținând cu tărie mijlocul și înarmându-ne cu frica mântuitoare de Dumnezeu. Astfel lucrând, ajungem la limanul fericirii, unde ne așteaptă Mântuitorul nostru, înconjurat de nenumăratele cete cerești ale sfinților fără de trupuri, cu coroane neprețuite, pregătite pentru cei care au ținut calea dreaptă spre împărăția cerească. Poate va zice cineva că, judecând după această comparație, numai o dată de va greși cineva în calea sa, ademenit de vreo patimă, el va cădea în prăpastia din care nu mai are nici o scăpare. Nu, nu e acesta gândul meu. Dimpotrivă, dacă acela se pocăiește și merge pe calea credinței și a poruncilor, dacă i se va întâmpla să slăbească și să se micșoreze în râvna ce avea încât ar fi în pericol să cadă în prăpastie, Dumnezeu, prin mila Sa, îl va abate de la marginea prăpastiei, aducându-l în mijlocul cărării, ca să meargă iarăși drept. Acestea le face Dumnezeu uneori prin insuflările sale nevăzute, ce pătrund în inima și conștiința lor, uneori prin boli și întristări, prin întâlniri cu bărbații cei sfinți ori cu păcătoșii, cei dintâi fiind pildă de virtute, pentru a se realipi de Dumnezeu cu tot sufletul, iar ceilalți, prin urâciunea lor, născând dispreț pentru păcat și pentru toate cele păcătoase. Dumnezeu nu uită niciodată ostenelile credinței și ale iubirii tale, numai tu singur să nu te lași în brațele căderii tale, și El va găsi calea către inima ta, ca să o deștepte și iarăși să aprindă în ea focul râvnei pentru sfințenie și curăție. Și cei căzuți se ridică. Rămân în prăpastie numai cei ce nu voiesc să se scoale."

După aceasta cuviosul avvă le-a arătat cât este de mântuitor a nu ceda patimilor, ci a lupta cu bărbăție împotriva lor și a te îndeletnici în virtuți. Și pentru a-i însufleți mai mult, le aminti cuvintele marelui Pahomie. „Voiesc să vă amintesc despre un mijloc de luptă care ne-a fost recomandat de cuviosul părinte. Anume, cine vrea să îndepărteze de la dânsul o patimă, de pildă mânia, atunci dacă i se întâmplă, să zicem, o batjocură din partea cuiva, în loc să se întărâte și să se mânie, el să-și zică: Bine, bine, iată mi s-a întâmplat să câștig în folosul meu o monedă de argint – și cu aceste cuvinte să-și răpună mânia. Dacă va face așa, va câștiga banul. Dacă, pe lângă batjocură, se va adăuga și vreo calomnie, să-și zică: e cazul unui câștig mai mare; nu trebuie pierdut prilejul. Și fără îndoială că cine va lucra astfel în toate cazurile care aprind mânia, acela va ajunge în stare să-și stăpânească mânia. Ne mâniem pentru că nu judecăm dacă se cade a ne mânia și nu ne închipuim că mâniindu-ne suferim pierdere și ne facem rău, iar că înfrânându-ne mânia, câștigăm și evităm răul din mânie. Mânia ne arată că suntem încă trup și că trupesc e orice lucru spre care tinde inima noastră."

Pentru a le influența mai multă râvnă de a se împotrivi mâniei, el le dădea pilda mucenicilor, care nu numai că au suferit cu curaj tot felul de chinuri, ci doreau altele și mai mari și în cele mai grele suferințe se rugau pentru chinuitori.

Și, în sfârșit, și-a încheiat cuvântul său de învățătură astfel: „Spuneți-mi, vă rog, ce am făcut noi ca măcar cât de puțin să se poată asemăna cu moștenirea minunată pe care a binevoit Dumnezeu milostivul să ne-o pregătească ? Am suferit oare moartea pentru numele Mântuitorului, ori măcar am suferit prigonire pentru credința în El ? Muncim; dar oare nu vi-i destulă cinstea oamenilor pentru aceasta ? Oare nu e prea mult și aceasta, dacă răsplata determină măsura în măsură ? Dar uimiți-vă de nemărginita bunătate a lui Dumnezeu, prin care pentru osteneala neînsemnată ni s-a pregătit o răsplată fără măsură. Dumnezeu lucrează pentru noi, ca un om bogat care ar zice olarilor: aduceți-mi toate vasele și lăsați-mă să fac ce vreau cu ele, chiar de le-aș distruge și le-aș arunca; eu însă dau pentru ele vase de aur, pline cu pietre de mult preț".

Ostenindu-se în sfârșit în lupta cu neorânduielile din toate mănăstirile, cuviosul Teodor își ceru moartea și trecu către Domnul în anul 367, ori 368, după Paști, în al 55-lea an al vieții sale, iar după unii la 53 ani. Pomenirea lui e în a 16-a zi a lunii mai.

II. Regulamentul mănăstirilor obștești tabenite

Din viețile cuvioșilor Pahomie, Orsisie și Teodor cel sfințit s-au lămurit destul regulile așezate de cuviosul Pahomie pentru traiul comun al călugărilor. Planul principal al acestor rânduieli a fost dat de îngerul Domnului pe o tăbliță. Dezvoltarea lor în amănunțime a făcut-o cuviosul Pahomie, conducându-se după acel plan și printr-o deosebită inspirație de sus, cu care el s-a învrednicit în diferite împrejurări. Cuviosul Pahomie n-a scris dinainte un plan general pentru viața obștească, ci adăuga rânduieli după nevoie. Regulile se năsteau o dată cu cazul care le cerea. Astfel că viața în mănăstiri s-a rânduit deplin chiar sub cuviosul Pahomie; dar nu e nimic de mirare, pentru că și după el alte situații necesitau alte reguli, ce au fost date de fericitul Orsisie și de cuviosul Teodor cel sfințit. În îndrumările pentru călugări rămase de la Orsisie sunt câteva rânduieli care sunt trecute cuvânt cu cuvânt și în regulament. Acestea se pot socoti ca ale lui, dar nu trebuie să mărginim la numai atât contribuția lui Orsisie la introducerea pravilelor. Dacă fericitul Orsisie a continuat să stabilească

reguli, cu atât mai mult trebuie să spunem aceasta despre cuviosul Teodor, atât de îmbogățit în daruri de la Duhul Sfânt. Așa că, fără îndoială, se poate spune că toate rânduielile monahismului au fost desăvârșit introduse și întărite prin pravilele celor trei mari părinți: Pahomie, Orsisie și Teodor. De aceea, regulamentul se și numește în unele manuscrise: „Regulamentul celor trei mari stareți".

Acest regulament scris nu cuprinde toate rânduielile vieții de obște din mănăstirile tabenite. Poate pe timpul lui Pahomie, în afară de regulile însemnate de înger pe tăbliță nu mai erau scrise și altele. Tot regulamentul era în mintea cuviosului Pahomie și se aplica practic de către cei care aveau grija de a păzi rânduielile. Mai pe urmă, au început să scrie vizitatorii și călugării pentru a-și aminti. În note nu se păstra nici o rânduială, însă numai ce era deosebit de însemnat se scria. Așa s-a adăugat pravilă lângă pravilă și s-a compus colecția de reguli care a ajuns până la noi. Ni le-a păstrat fericitul Ieronim. Niște călugări din Italia care fuseseră în Tebaida și prin tot Egiptul, neștiind nici grecește, nici limba Egiptului, au dorit să aibă regulamentul cuviosului Pahomie în limba lor de naștere, așa cum era cunoscut în grecește și în limba egipteană. În acest scop, găsind un manuscris grecesc cu regulile cuviosului Pahomie, ei l-au dat fericitului Ieronim, rugându-l să îl traducă în latinește. Fericitul Ieronim nu i-a refuzat și l-a tradus (*Operele Fericitului Ieronim*, tom. 2, *PL* 23). El, după cum s-a spus, nu cuprinde toate rânduielile vieții călugărești tabenite și pravilele sunt adunate fără plan. Fericitul Ieronim știa multe despre rânduielile de acolo, din auzite, ori de la cei ce i-au adus manuscrisul grecesc ca să-l traducă și a însemnat aceasta într-o mică introducere la regulament. Afară de această adăugire, multe reguli le-a păstrat Casian, în regulamentul mănăstirilor răsăritene și în alte lucrări. Toate acestea trebuie avute în vedere de către cei ce își doresc un regulament complet al cuviosul Pahomie, neuitând și ceea ce este scris și în *Viețile* celor trei mari părinți.

Dacă s-ar traduce numai regulile cuviosului Pahomie, păstrate în traducerea fericitului Ieronim, atunci nu am avea o idee deplină despre rânduielile vieții tabenite, din cauza omisiunilor și a neregulii în care au fost adunate. De aceea e nevoie a le grupa după cuprins, completându-le cu lucruri noi din viețile marilor întemeietori, cu cele din scrierile lui Casian, din introducerea Fericitului Ieronim și din unele povestiri din viețile părinților Bisericii și să le așezăm cu rânduială, ca fiecare să-și poată face idee de felul viețuirii din acele mănăstiri.

O asemenea întreprindere nu e nouă. În apus, călugării catolici se ocupă de mult cu lămurirea regulamentului cuviosului Pahomie. Una dintre aceste încercări ne-o dă autorul cărții *Vies des pères des désertes d'Orient.* De el ne vom folosi cu oarecare abateri în rânduială și completări la conținut.

Socotim necesar a face o observație. Autorul amintit citează regulile nu după ediția lui Ieronim, ci după alta, așezată la sfârșitul operelor cuviosului Casian (*PL,* tom 50). La acesta din urmă sunt mai puține reguli, la Fericitul Ieronim sunt 194, dincoace 128, și în altă ordine. Dar nu e o culegere originală a regulilor cuviosului Pahomie, ci ea pleacă de la culegerea lui Ieronim. Din două pravile ale lui Ieronim se alcătuiește una; sunt și cazuri contrarii. Unele reguli sunt date în ultima alcătuire mai clar. Noi ne vom folosi de lucrarea Fericitului Ieronim.

1. Așezarea generală a mănăstirilor tabenite

1. Cuviosul Pahomie a rânduit nouă mănăstiri, cuviosul Teodor a mai adăugat patru; deci treisprezece. Acestea sunt mănăstiri de călugări. Mai erau încă două mănăstiri pentru femei, una rânduită de cuviosul Pahomie, alta de cuviosul Teodor.

2. Fiecare mănăstire se compunea din 30 ori 40 de case deosebite, cu câte 12 ori 13 chilii, în care trăiau câte trei frați, după cum poruncise îngerul.

3. Trei ori patru case compuneau un trib.

4. Pentru rugăciunile comune era o biserică; pentru masă – trapeza comună; pentru pregătirea mâncării și a pâinii – bucătăria și brutăria; pentru bolnavi – spitalul; pentru primirea străinilor – arhondaricul. Erau clădiri deosebite pentru alimente, pentru haine, pentru lucrători, pentru unelte și lucruri. Pe lângă mănăstiri erau livezi, grădini și câmpuri cu semănături.

5. Călugării tuturor mănăstirilor alcătuiau o frăție, strânsă într-o unitate de duh, conducere și administrare.

6. Pe toți îi cârmuia mai marele avvă. Dar fiecare mănăstire avea starețul ei, dependent în toate de marele avvă, în mâna căruia erau toate. Sub el erau supraveghetorii caselor cu ajutorii, economii parțiali, cu distribuitorii și toate celelalte persoane, ce aveau diferite funcții temporare ori stabile în mănăstire. „În mănăstirile tabenite, scrie în *Intvoducere* Fericitul Ieronim, sunt părinți (afară de avva, care este cel mai important), economi, supraveghetorii caselor, distribuitorii și cei de săptămână".

2. Mai marele avvă

7. Când cuviosul Pahomie a înființat mănăstirile una după alta, era natural ca fiecare mănăstire să-l socotească ca părinte pe cuviosul Pa-

homie, deși el așeza în fiecare pe un alt avvă. El era avva nemijlocit, așezat de Dumnezeu pentru toate frățiile.

8. De altfel, în planul așezămintelor cuviosului Pahomie era să fie un singur avvă căpetenie peste toate mănăstirile. De aceea, apropiindu-se de sfârșit, el s-a întrunit cu toți stareții mănăstirilor și i-a întrebat pe cine doresc să aibă ca avvă obștesc conducător. Când aceia i-au dat să aleagă, el l-a ales pe Petroniu. Petroniu, la rândul lui, aflat aproape de sfârșit, a adunat stareții mănăstirilor și iarăși i-a întrebat pe cine doresc ca avvă, și când toți au lăsat alegerea la voia lui, el l-a numit pe Orsisie. Orsisie, când se hotărî să se lepede de conducere, iarăși chemă pe stareții tuturor mănăstirilor și le propuse în locul lui pe Teodor cel sfințit. Din acestea vedem că în planul așezării frățiilor în multele mănăstiri din Tabena era un mare avvă căpetenie peste toate mănăstirile; mai vedem că, după Pahomie, numit de Dumnezeu, ceilalți trebuia să fie aleși de stareții mănăstirilor care, la rândul lor, puteau să-i dea acest drept marelui avvă, primind cu supunere ce stabilea el.

9. Mai marele avvă avea și mănăstirea lui (*Introducerea* lui Ieronim), care la început era Tabena, apoi Pabo. Această schimbare s-a făcut sub cuviosul Pahomie. În Tabena el a numit pe Teodor cel sfințit.

10. Datoria acestui avvă era vegherea peste toate mănăstirile, ca pretutindeni să se păzească rânduielile stabilite și frații să se desăvârșească nestingherit în viața duhovnicească.

11. În acest scop el însuși adesea vizita mănăstirile, cerceta în amănunțime, îndrepta, purta discuții îndeobște despre viața monahală și în special despre cele ce-i cereau o deosebită atenție. În unele mănăstiri înadins rămânea mai mult ca de obicei. Pentru vizită nu erau zile fixe, putea fi în orice timp, putea face o vizită pentru o singură oarecare mănăstire și chiar numai pentru un frate.

12. Când treburile și sănătatea nu îngăduiau marelui avvă să viziteze mănăstirile, el trimitea pe cineva în locul său. Sub cuviosul Pahomie această însărcinare o îndeplinea cuviosul Teodor. Și lui i se încredințase puterea de a dispune cu autoritatea marelui avvă. Dar poate aceasta nu era totdeauna, căci se înțelege câte neajunsuri se puteau ivi.

13. În asemenea caz, marele avvă afla singur în ce stare erau mănăstirile lui; dar în afară de aceasta stareții mănăstirilor trebuia să vestească pe cuviosul Pahomie (și după el pe oricare alt avvă mare) de toate întâmplările mai deosebite din mănăstiri.

14. Și cuviosul Pahomie, în loc să facă el însuși vizite, adesea ori trimitea pe cineva, ori scria epistole către stareți, dându-le îndrumări de conducere. La Fericitul Ieronim, după reguli, sunt și câteva scrisori către avva Cornelie și Sur; sunt epistole și către toți frații în genere și în special către

unii supraveghetori ai caselor. După cuviosul Pahomie, același lucru îl făcea și cuviosul Teodor.

15. Marele avvă avea de două ori pe an întruniri de obște: în prima, la Paști, se întruneau toți frații, afară de câțiva, care rămâneau pe la mănăstiri; în a doua – pe la 13 august, se adunau numai starețiii mănăstirilor, supraveghetorii caselor și cei chemați special, pentru treburi, ori cei care aveau nevoie. Scopul celei dintâi întruniri era ca să prăznuiască împreună Învierea Domnului, pomenind înainte mântuitoarele Lui Patimi. Se întruneau marți în Săptămâna Patimilor și se despărțeau după Duminica Tomii. Scopul celei de a doua era revizuirea economiei generale și rezolvarea tuturor chestiunilor rămase prin mănăstiri. Se dădea socoteală despre lucru și cheltuieli pentru fiecare mănăstire economului principal, iar acesta, marii adunări. Fiecare stareț căpăta îndrumări de la avvă. Tot acum se clarificau și unele discuții și neînțelegeri rămase neîncheiate, astfel ca în inimile tuturor să domnească pacea și iubirea. De aceea Fericitul Ieronim a numit această vreme „jubileu" – zile de îndreptare și de iertare.

16. Despre aceste adunări, avem epistolele cuviosului Teodor. Cea din urmă e importantă prin faptul că se vorbește despre cei chemați ai mănăstirilor, care trebuia să fie botezați în seara ajunului de Paști, și în ziua de Paști împărtășiți cu Sfintele Taine ale lui Hristos. Acești botezați ori intrau de-a dreptul în mănăstire dintre păgâni, ori erau aduși la credință în Hristos de călugări și învățați fără scopul precis de a se călugări.

17. După moartea cuviosului Pahomie, Petroniu nu izbuti să trimită vestitori la Sfântul Atanasie, pe când Orsisie trimise îndată, ca să-l vestească de schimbarea întâmplată și să ceară binecuvântare. Același lucru l-a făcut și Teodor cel sfințit. Sfântul Atanasie cercetă el însuși mănăstirile în vremea cuviosului Teodor, iar după moartea acestuia scrise o epistolă de mângâiere către călugări. De aici se poate deduce că frăția tabenită depindea direct de patriarhul Alexandriei și starețiii erau întăriți de el.

3. Avva mănăstirilor

18. Principalul avvă alegea și trimitea în fiecare mănăstire pe stareț, pentru ca el să aibă grijă acolo de îndeplinirea regulilor și să conducă frații spre desăvârșirea vieții duhovnicești. Fiecare avvă de mănăstire nu era decât înlocuitorul marelui avvă, ochiul lui, auzul și limba lui.

19. Trimițându-l pe Teodor din Alexandria să conducă o mănăstire, cuviosul Pahomie îi porunci se ca, în primul rând, el însuși să fie sever împlinitor al regulamentului, ca astfel și pe alții să-i învețe același lucru; în al doilea rând, să fie cu grijă față de cei care slăbesc în viața monahală, ca să le deștepte râvna adormită și iarăși să-i îndrepteze pe calea datoriei. În

această privință, mănăstirea este o vindecătoare morală, iar avva mănăstirii, primul doctor duhovnicesc în ea.

20. Potrivit primei lui datorii, adică aceea de a veghea singur asupra regulilor și a-i ține pe toți în ele, avva din mănăstire trebuia să știe toate, și orice faptă din mănăstire era în mâna lui. Rânduielile introduse se împlineau regulat și erau anume supraveghetori în toate părțile; dar aceste persoane erau numite de avva mănăstirii, care supraveghea ținuta lor, îi judeca sau îi înlocuia. Aceste persoane nu puteau face nimic fără porunca avvei; dacă se întâmpla ceva nou, trebuia să întrebe în cauză.

Pentru bunul mers al vieții în mănăstire, el dădea în fiecare dimineață îndrumări. Rânduiala în biserică și trapeză tot el o observa. Toate epitimiile se dădeau și erau întărite de el. El primea în mănăstire și-i da celui primit casă și ocupație judecând după capacitățile lui. El făcea schimbarea fraților dintr-o casă în alta ori de la o masă la alta. Plecările din mănăstire se făceau numai cu voia lui. Aici am amintit numai cele principale din câte sunt în regulament; celelalte se vor vedea în capitolele următoare. În general, în mănăstire toate erau pe mâna lui și el răspundea de toate înaintea lui Dumnezeu și înaintea marelui avvă.

21. În ce privește punctul al doilea – călăuzirea în viața duhovnicească –, toate rânduielile tind spre aceasta; căci în asemenea scop au și fost ele așezate, ca să contribuie la desăvârșirea duhovnicească. De aceea, păzind rânduielile, avva conducea pe toți spre zidirea în duh. Avea datoria să țină cuvântări fraților, cât putea în fiecare săptămână. La cuvântări se adăugau și convorbirile, pentru rezolvarea neînțelegerilor, în ce privește concepțiile și regulile de viață. În afară de această îndrumare generală, fiecare frate era sfătuit ori după rugămintea lui însuși, ori după înțelepciunea avvei. Acesta e cel mai de seamă mijloc de a conduce, și cuviosul Pahomie l-a învățat pe Teodor Alexandrinul să procedeze aici cu mare precauție, ca nu cumva, din prea multă insistență, să nu-l ducă spre rău, și-l sfătuia să aștepte un timp potrivit, dar mai mult să se roage pentru asemenea neputincioși, după cum făcea și el însuși.

22. În această privință, multe învățături dă avva Orsisie în ale sale îndrumări pentru călugări. El le spune: „Conducători ai mănăstirilor ! Fiecare dintre voi cu tabăra sa, așteptând venirea Mântuitorului, e dator să o pregătească pentru inspecția trupelor, împodobite cu armament deplin. Nu faceți înlesniri fraților în cele trupești și, totodată, să nu rămână ei fără hrană sufletească îndestulătoare; și iarăși, nu-i siliți să învețe în cele duhovnicești o prea mare înfrânare de la cele trupești, adică de hrană și îmbrăcăminte, ci dați-le potrivit și hrană spirituală și trupească, nepricinuindu-le vreun prilej de neîngrijire. Ce dreptate este de a prigoni pe frați cu munca, iar tu însuți să fii fără lucru ? Ori a pune pe ei povara ce singuri nu o putem duce ? Să fie munca și odihna la noi îndeobște ca la dânșii.

Nu încetați a-i îndemna pe toți ce vă sunt încredințați vouă să aibă un suflet curat, învățându-i sfințenia și voi înșivă fiind exemplu de fapte bune. Păziți-vă cu orice chip de a iubi pe unul iar pe altul a-l urî, ci dați tuturor la fel (Col. 4, 1); căci se poate întâmpla ca pe care voi îl iubiți Dumnezeu să-l urască, iar pe care Dumnezeu îl iubește voi să-l urâți. Nu fiți îngăduitori către cei păcătoși pentru prietenie și nu vă îngăduiți a constrânge pe unul, ca să-l ușurați pe altul; căci astfel în zadar se va pierde toată munca voastră. Fiți cu grijă și puneți-vă cu frică de Dumnezeu toată stăruința pentru frați. Fiți milostivi către turma încredințată vouă și aminтiți-vă de cuvintele Apostolului, care zice: *Căci nu m-am ferit să vă vestesc toată voia lui Dumnezeu* (Fapte 20, 27). Nu treceți cu vederea nici un suflet, ca să nu piară nimeni din pricina răutății voastre. Căci dacă va muri careva după voia voastră, sufletul vostru va fi judecat pentru al lui".

4. Al doilea stătător după avvă în mănăstire

23. Se menționează clar că exista și un ajutor al avvei în mănăstire, însă în privința datoriilor lui, în regulament nu e nici un punct. Poate că, la vremea formării regulamentului, nu a fost nici un caz care să dea ocazie pentru determinarea activității lui; îndrumătorii mănăstirilor erau totdeauna singuri și singuri îndreptau toate. Despre ei puțin spune și avva Orsisie în îndrumările sale; dar din cuvintele lui se poate totuși deduce că cel de-al doilea după avvă avea o mare parte din conducere în mănăstire. (Oare această slujbă nu era unită cu cea economică ? Căci avva Orsisie zice: „Ajutorilor de stareți peste mănăstiri, fiți cei dintâi în virtute. Luați seama să nu aveți soarta rușinoasă a aceluia care a mâncat și a băut cu bețivii, iar camarazilor săi nu le-a dat hrană la timp, după cum e zis: *veni-va stăpânul slugii aceleia în ziua în care nu se așteaptă și în ceasul pe care nu-l cunoaște, și o va tăia din dregătorie și partea ei o va pune cu fățarnicii; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților* (Matei 24, 50, 51). Să nu vă ajungă această judecată; ci când va veni vremea răsplătirii, să vă învredniciți a auzi: *bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău.* (Matei 25, 21)".

5. Supraveghetorul casei

24. După avva mănăstirii, cel mai influent conducător al fraților este supraveghetorul casei (*praepositus domi*). În fiecare mănăstire erau până la 30-40 de case; în fiecare casă era un supraveghetor cu ajutorul lui ori al doilea după el. Ei erau cei mai apropiați veghetori asupra fraților și făuritorii duhului lor călugăresc. Rânduiala severă și pacea de ei depindeau.

De aceea regulamentul se ocupă mult de ei, le determină în amănunțime drepturile și datoriile și cere de la cei aleși în această slujbă mari calități intelectuale și morale și mai multă chibzuială practică. Ceea ce se cere de la dânșii e arătat amănunțit în punctul 159 al regulamentului. De acolo vom lua părțile cele mai importante.

25. El trebuie să fie plin de frica Domnului și de evlavie; să urmeze sfinților în toate și să fie cu ei în legătură, ca să nu orbească la lumina lor; aspru împlinitor al legii Domnului și al poruncilor părintești, umblând în lumina lor și neîngăduindu-și abateri de la adevărul Domnului și dreptate; nu trebuie să treacă peste limitele impuse de părinți ori să rupă legăturile (pravilele) alcătuite în cer de Însuși Dumnezeu.

26. Trebuie să fie smerit, iubitor de dreptate și de adevăr, milostiv și compătimitor, simplu la inimă, străin de orice viclenie, aspru cu sine și de la toate stăpânit, constant și tare, atât în gânduri, cât și în fapte, răbdător și cu bărbăție, și mai grabnic de a îndura moartea, decât a se lepăda de dreptatea dumnezeiască.

27. El trebuie să fie plin de râvnă pentru mântuirea sufletului său și să râvnească și pentru mântuirea altora; să fie băgător de seamă cu sine și să-și judece gândurile inimii, ca să nu fie târât de faptele trupului, de frumusețile ochilor și de momelile câștigului; trebuie să fie străin de toate patimile.

28. Supus în toate celor mai mari, cu nimic contrazicându-i, neînălțându-se asupra fraților încredințați, nici privindu-i cu mânie; nimic să nu dorească mai mult pentru sine decât pentru ei, nici hrană, nici îmbrăcăminte mai bună, nici pat asemenea celor păgânești, ci să fie drept față de ei și egal nepărtinitor; să nu dea cuiva întâietate din patimă, frică sau pentru daruri; să le judece faptele ca înaintea lui Dumnezeu, cu conștiință curată, neînvinuind pe cel nevinovat și îndreptând pe cel ce a greșit; și mai mult să vegheze ca să nu fie el cuiva spre poticnire și sminteală, ci singur să fie pildă de virtute și desăvârșire monahală.

29. Ca superior, să fie cu autoritate, dar aceasta înseamnă doar ca el să se ferească de fapte josnice și umilitoare: să nu fie prin locuri necinstite, să nu se dedea râsului, glumelor, vorbirii deșarte și faptelor copilărești.

30. În conformitate cu aceste însușiri sunt și îndrumările ce arată în rânduială datoria supraveghetorului. Ca supraveghetor, el mereu ia seama la frați: acasă e cu ei, la biserică cu ei, la masă, la lucru, în afara mănăstirii. Și nimeni nu poate face nimic fără voia lui. El îl ia pe cel nou venit, încredințat lui, și îl învață toate rânduielile; hotărăște pașii fraților bătrâni. El primește și împarte lucrurile trebuincioase pentru frați și îngrijește de bunăstarea lor. El primește și împarte materialul pentru lucru, supraveghează pe lucrători, cere socoteală de la ei și el însuși dă socoteală. Când pleacă la câmp pentru muncă, el e în frunte și toți în urma lui și pe drum,

și la lucru, și la întoarcere, și după aceea. Dacă cineva se îmbolnăvește, trebuie să-i poarte de grijă până ce îl duce la spital. Nici din mănăstire să iasă și nici prin mănăstire nu poate să umble cineva fără voia lui; pentru a pleca mai departe se cere voie de la avvă, dar după ce se sfătuiește cu el. Și în legăturile dintre frați, în toate se caută voia lui. Nimeni nu poate da cuiva ceva, ori să ia, ori să plece, fără să-l întrebe pe el. Nici în chilii nu poate avea cineva ceva fără ca el să nu știe.

31. Acestea în ce privește disciplina din afară; dar în sarcina lui e și formarea spirituală a fraților. El trebuie să-i învețe cum să trăiască în sfințenie; pentru aceasta de câteva ori pe săptămână ține sfaturi cu frații, întreabă ce au reținut din cuvântările avvei și descurcă toate neînțelegerile fraților. Îndată ce zărește un frate întristat, trebuie să se intereseze pentru ce-i trist și să-l mângâie.

32. Cu toată libertatea de a supraveghea, el nimic nu face după voința lui. Toate sunt rânduite prin regulament. El caută cu ajutorul său numai ca să se îndeplinească toate și silește pe cei rămași în urmă cu ceva să le împlinească. Și nu poate să introducă ceva în afară de cele așezate prin regulament și poruncite de avvă. Dacă se întâmplă ceva nou, întreabă și, după cum hotărăște avva, așa și face.

33. Întrucât el e persoana de răspundere, dacă nu veghează ceva, ori dacă văzând, nu va aduce la cunoștință, singur dă socoteală. Dacă nu se poartă bine cu frații ori îi împovărează cu lucrul și nu-i judecă drept, frații se plâng avvei și dacă se dovedește nedrept, el își pierde locul.

6. Al doilea după supraveghetor

34. Cel de-al doilea după supraveghetor îl înlocuia pe acesta cu toate drepturile și datoriile când lipsea ori era ocupat cu alt lucru. Dar acesta avea și unele datorii fixe ca: aduna uneltele și încălțămintea după întoarcerea fraților de la lucrul câmpului și le punea la locul lor; primea îmbrăcămintea spălată, pe care o împărțea când se cerea; lui i se predau în fiecare seară cărțile folosite ziua și le încuia la locul cuvenit. Poate mai avea și alte datorii neamintite în regulament.

7. Economul și casierul

35. În fiecare mănăstire era un econom care avea grija gospodăriei mănăstirii și un casier, care avea grijă de nevoile din afara mănăstirii. Lui îi dădea economul banii pentru a cumpăra cele trebuincioase; prezenta socoteală economului despre toate și înapoia banii rămași, neținându-i în chilia sa nici o noapte. I se putea încredința și vânzarea anumitor lucruri.

36. Dar și una, și alta, dacă era nevoie, el le împlinea într-o măsură mai mică. Vânzarea produselor mănăstirești și cumpărarea celor trebuincioase pentru mănăstire, atât pentru întreținere, cât și pentru lucru, se făcea de un econom și de casierul principal, care supravegheau gospodăria tuturor mănăstirilor. Ei trăiau în aceeași mănăstire cu marele avvă.

37. Economii și îndrumătorii mănăstirilor dădeau socoteală de economat la întrunirea obștii din august, economului principal, iar acesta adunării generale. Pentru aceasta el purta însemnări de toate cheltuielile și de venituri, întocmai cum aveau la rândul lor însemnări și îndrumătorii mănăstirilor și economii.

38. La dispoziția economului și a casierului principal erau două corăbii cu care se trimiteau mărfurile mănăstirilor spre vânzare în Alexandria, ori în alte locuri și se aduceau înapoi toate cele trebuincioase pentru mănăstiri. Bărci mai mici erau la dispoziția fiecărei mănăstiri, dar de ele nu se putea folosi nimeni fără voia avvei.

39. Organizând economia de obște, cuviosul Pahomie a avut ca țintă să rânduiască astfel lucrurile ca să fie cât mai puține persoane care să îngrijească de cele necesare vieții și nu numai călugării, dar și mănăstirile în întregul lor să nu aibă grija celor materiale, afierosindu-se cu totul spre zidirea de suflet.

8. Celelalte persoane slujitoare și conducătoare în mănăstiri

40. Pentru grija la mese și bucătării era o casă deosebită, supravegheată probabil de econom și avea ca ajutor pe casier. Pentru cei bolnavi era iarăși o casă aparte, pe care o supraveghea un infirmier. Pentru portari și arhondari de asemenea era o casă deosebită, al cărei supraveghetor era arhondarul.

41. Pentru aceste case se alegeau dintre cei mai buni și încercați frații și făceau slujbă cu rândul; dar în ajutorul lor se însărcinau cu săptămâna frați și din alte case, care își aveau schimbul lor. În ce privește serviciul la brutărie, era rânduit de regulament. Din acestea se poate înțelege și despre celelalte slujbe. Dacă era o casă destinată pentru livadă și grădină, nu se știe; dar se vede că pentru fiecare dintre ele era un păzitor, fără voia căruia nu se putea face nimic. Roadele lor erau strânse de cei numiți săptămânal.

42. Acestora li se dădea o casă aparte, sub luarea-aminte a supraveghetorului, care împărțea frații după feluritele slujbe. Când nu erau frați de ajuns, supraveghetorul îi lua din altă casă, dar întotdeauna din același trib ori neam.

43. Supraveghetorul casei, conducând o săptămână, preda toate supraveghetorului care venea la rând, în prezența avvei mănăstirii. În acel moment toate lucrurile împrăștiate în cursul săptămânii se puneau iar la locul lor, împreună cu cărțile ca să se vadă dacă nu lipsește ceva.

44. Regulamentul nu arată în care zi se făcea schimbul. Sfântul Casian spune că săptămâna începea luni. Se pot vedea și în regulament câteva referiri la acestea.

45. Afară de cei superiori, care făceau serviciul peste toată mănăstirea timp de câte o săptămână, erau și frații inferiori, pentru diferite trebuințe prin casă.

46. Toți acești frați își împlineau treburile nu numai în mănăstire, ci și în afară de mănăstire. Când frații plecau undeva cu toții sau cu toată mănăstirea, cu ei era și infirmierul rânduit în acea săptămână, trapezarul și portarul rânduiți, fiecare dintre ei împlinindu-și ascultarea sa ca și cum ar fi fost înăuntrul mănăstirii. Astfel era rânduiala persoanelor slujitoare în mănăstiri potrivit regulamentului cuviosului Pahomie. Să pășim acum chiar în însăși viața mănăstirii, începând cu intrarea în mănăstire.

9. Primirea în mănăstire

47. Deși mănăstirile cuviosului Pahomie erau populate, totuși primirea în ele nu se făcea ușor și fără alegere. Dacă cineva se apropia de porțile mănăstirii și își exprima dorința să se lepede de lume și să intre în frățimea mănăstirii, nu-l introduceau îndată înăuntru, ci înștiințându-l pe avvă și primind de la el îndrumare în această privință, îl lăsau pentru câteva zile afară, fără nici o atenție și fără îngrijire. Sfântul Casian observă nu numai că erau lăsați fără de atenție, ci se uitau la el cu un fel de dispreț, dojenindu-l cu vorbe și tot respingându-l, ca să-l ispitească dacă nu cumva intenția lui e trecătoare și dacă el e pregătit pentru orice ispită.

48. După această primă ispitire, îl admiteau în arhondaric și de el trebuia să se îngrijească ori însuși arhondarul, ori unul dintre frații de sub conducerea lui. Noul venit avea datoria să învețe Rugăciunea Domnească, dacă nu o știa, și câțiva psalmi. Prin aceasta se vedea câtă stăruință avea pentru a se îndeletnici cu lucrurile dumnezeiești. Între altele, se interesau cine e și din ce pricină părăsea lumea; dacă nu făcuse ceva urât și, împins de frică, fugise din locul lui, ca să se ascundă un timp în mănăstire; dacă nu era în stăpânirea cuiva (robul cuiva) și dacă tot așa de hotărât era să se lepede de toate sentimentele de rudenie și de orice plăcere pentru avere și pentru toate câte lăsa în lume, ca astfel, după intrarea sa în mănăstire, sufletul lui să nu fie distras de gânduri din afara zidurilor ei.

49. Încredințându-se ei în asemenea mod că și intenția lui era hotărâtă, lepădarea de toate deplină și iubirea pentru cele dumnezeiești puternică, că piedici nu sunt și că, prin urmare, putea fi primit în mănăstire, atunci îi povesteau despre toate rânduielile mănăstirești, cum trebuie să se poarte acasă, în biserică, la trapeză și în ce constă ascultarea, ca astfel el să știe dinainte ce va găsi înăuntru. Apoi, desigur, se informau dacă el știa vreo meserie dintre cele potrivite pentru mănăstire, și dacă nu știa, pentru care era mai vrednic și înclinat.

50. După aceasta, îl dezbrăcau de hainele cele lumești și-l îmbrăcau în haine călugărești, poruncind portarului să-l conducă în adunarea fraților în timpul rugăciunii. Introducându-l în adunare, îl așezau la un loc anumit, de unde îl lua supraveghetorul casei în care avea să locuiască și-l așeza în locul pe care întotdeauna avea să-l ocupe între frații acelei case. Fericitul Ieronim spune în Introducere că cine intra cel dintâi în casă, acela era totdeauna întâiul și acasă, și în biserică, și la trapeză, și la drum, iar care intra la urmă totdeauna stătea și cel din urmă; în această privință nu se socotea nici după vârstă, nici după rang (din lume). Sfântul Casian spune că înveșmântarea în hainele călugărești se făcea în biserică de către avvă în mijlocul fraților. Poate așa era și în alte mănăstiri, sau în vremea Sfântul Casian tot așa se proceda și între tabeniți.

51. Hainele lumești erau predate economului, care le ducea la vechituri. De ele se folosea apoi după cum poruncea avva mănăstirii. Sfântul Casian completează că aceste haine se păstrează până când cel primit se stabilește definitiv în viața călugărească; după aceasta ele se dau săracilor; dacă însă el se dovedea nevrednic, îl îmbrăcău iarăși în hainele lumești și îl alungau afară.

52. Sfântul Casian mai spune că noul intrat nu putea păstra la sine nimic din averea sa de mai înainte, nici măcar un ban. Și nici în mănăstire nu lua cu el nimic, ca să nu se mândrească față de alții, care nu aduseseră nimic și pentru că, dacă ar fi fost nevoie să fie alungat, să nu ceară înapoi prin judecată ceea ce adusese, lucru ce ar fi pricinuit neplăceri, mai ales dacă cele aduse s-ar fi întrebuințat pentru nevoile mănăstirii.

53. Din viața cuviosul Pahomie se vede că Psenebie, tatăl lui Petroniu, făcuse o mare jertfire, în bani, lucruri și pământuri. Dar acesta a fost un caz deosebit. Psenebie a intrat în mănăstire cu toată casa, cu copii și cu robi, iar soția și fiicele s-au așezat într-o mănăstire de maici. Pe pământul lui și cu averea de la el s-a zidit o mănăstire deosebită.

54. Pe noul intrat, mai întâi de toate îl învățau cum să se poarte în biserică, la trapeză și în casă. Mai înainte i se povestise doar de acestea, acum însă trebuia să capete oarecare obișnuință cu ele. Supraveghetorul trebuia să învețe pe frați cum să se poarte în trapeză, în biserică, acasă și la lucru.

55. După acestea, îndată ce el se obișnuia cu toate rânduielile, ceea ce nu cerea mult timp, îl puneau să învețe pe de rost și câțiva psalmi, până la 20, două epistole, ori altă oarecare scriere din Scriptură. Dacă el nu știa carte (fără să se aștepte până ce va învăța), îi dădeau un învățător și el toate le învăța după spusele aceluia, pentru care ucenicul se ducea la învățătură în ceasul întâi, al treilea și al șaselea și stând înaintea lui, învăța sârguincios cele ce i se dădeau, cu toată buna-cuviință.

56. Celor ce nu știau carte nu li se dădeau novici, dar după încheierea celor dintâi învățături, îl puneau să învețe cititul, chiar dacă el n-ar fi vrut. Pentru aceasta îi scriau litere, silabe și cuvinte și-i lămureau tot mecanismul cititului. În genere, în mănăstire niciodată nu trebuia să fie cineva care să nu știe să citească și să nu știe pe dinafară ceva din Scriptură, cel puțin din Psaltire și Noul Testament.

57. Dar o mai multă grijă în educația novicilor se acorda formării unui caracter moral sănătos. În această privință, de nimic nu se îngrijeau mai mult decât să-l deprindă a se lepăda de voința sa și de înțelepciunea sa și să-l întărească în supunere desăvârșită. Îl deprindeau a primi poruncile cu o așa evlavie și să le împlinească cu o astfel de hotărâre, ca și cum ele ar fi pornit direct de la Însuși Dumnezeu. Să judece despre cele ce i se porunceau nu era îngăduit și îndeobște era lege să nu se încreadă nici în înțelepciunea, nici în judecata sa. Și pentru ca să-l întărească mai repede și mai bine în acest sens, i se dădeau anume porunci, a căror îndeplinire părea cu totul nepotrivită. Se proceda astfel cu intenția ca cine împlinea un lucru în asemenea împrejurări, fără îndoială, tot așa ar fi procedat și în alte cazuri (cf. Sf. Casian).

58. Ca să nu se furișeze în minte și să nu se ascundă în inimă ceva zadarnic și păcătos, li se poruncea (ca și tuturor celorlalți) să-și descopere gândurile stareților, neascunzând nimic, ca diavolul să nu reușească a le insufla ceva păgubitor. Astfel ei înșiși se cunoșteau și se făceau cunoscuți celor mai mari (cf. Sf. Casian).

59. În dreptarul dat de înger se zice: „La nevoințe înalte nu lăsa pe novice, decât după trei ani de încercare; numai după trei ani, când el se obișnuiește cu toate ascultările la lucru, poate să pornească pe această cale". Primul foc al râvnei nu știe margine; nefiind îndreptat cum trebuie, el își istovește puterile și nu aduce folos. De aceea în educația novicilor se proceda treptat. Toate la timpul lor.

60. După regulamentul păstrat de Fericitul Ieronim, asupra tuturor celor poruncite pentru novice veghea supraveghetorul casei în care locuia. Dar, după cuvintele cuviosului Casian, rânduiala educării novicelui e astfel: „După îmbrăcarea veșmântului călugăresc el petrece un an în arhondaric; apoi se încredințează bătrânului mai mare peste zece înăuntrul mănăstirii". Poate așa și era în unele mănăstiri cu viață obștească; dar la

cuviosul Pahomie nu se vorbește de bătrâni peste zece și nu se vede ca să se fi dat casă deosebită pentru noii începători. Fiecare novice intra în casă, în mijlocul fraților vechi, și toată învățătura lui cădea asupra supraveghetorului. Și astfel pilda altora învăța mai mult decât cuvântul. Pentru aceasta și întreaga lor viață era foarte simplă și nu cerea pentru forma exterioară multă învățătură. Desăvârșirea interioară nu avea sfârșit: aici fiecare se socotea novice.

10. Îmbrăcămintea monahală

61. Fericitul Ieronim, în Introducerea la regulament, citează următoarele veșminte întrebuințate de tabeniți: levitonul, brâul, paramanul, potcapul, cojocul, mantia, sandalele; pentru drum lua cârja. Despre unele din aceste veșminte se pomenește și în dreptarul dat de înger.

62. *Levitonul*. Îmbrăcăminte pe dedesubt nu era, ci întâi venea levitonul, care înlocuia cămașa și caftanul. El se făcea în chip de sac cu tăieturi sus pentru scoaterea mâinilor, pentru care, de altfel, se făceau și mâneci, un sfert din lungime, așa că ajungeau numai până la cot; ca lungime levitonul ajungea până la genunchi.

63. *Brâul*. Nu era din piele; Fericitul Ieronim îl arată chiar de pânză. Cu el se încingeau șalele și, când era nevoie (la spălat), pe el se atârna levitonul.

64. *Paramanul*. O basma lungă ori o cordea lată din pânză care, pusă pe după gât, cădea pe piept și, încrucișându-se, trecea pe sub umeri și înconjura tot corpul la înălțimea pieptului. Este paramanul de astăzi.

65. *Cuculiul* sau *potcapul*. Asemănător cu o bonetă de copil ascuțită la vârf, ajunge jos până la marginea gâtului și până la umeri. Pe el se cosea un semn, care arăta mănăstirea și casa din mănăstire de care ținea fratele. Paladie spune că pe el se cosea și chipul unei cruci de purpură. E camilafca de azi cu pânza ei.

66. *Cojocul*. Din piele de capră (la Paladie, albă) care se prindea la gât și cădea de pe umeri pe spate până în dreptul levitonului. Azi îi corespunde rasa.

67. *Mantia*. Din pânză, ce se încheia la gât și acoperea umerii. Cuviosul Casian o descrie ca o manta îngustă, diferită de mantiile mari, semne de mândrie lumească. Era în felul mantiei lungi de azi, însă în unele mănăstiri și azi se mai întrebuințează tocmai asemenea mantie, dar numai în chilii.

68. Li se dădeau călugărilor *sandale* și *cârjă*, însă nu se foloseau de ele totdeauna. Sandalele nu erau decât niște tălpi, care se legau cu sfori sau cu curele de picior și apărau numai talpa.

69. Sozomen spune că tabeniții se deosebeau de alți călugări nu numai prin rânduielile mănăstirești, ci și prin îmbrăcăminte și, în felul acesta, „ei erau mai pregătiți pentru primirea virtuților, îndemnând sufletul să urască cele pământești și să privească în sus, ca să treacă mai ușor în împărăția cerească când se va despărți de trup". Cuviosul Casian observă la fel că îmbrăcămintea acestor călugări nu corespundea atât cerințelor trupului, pe cât le arăta călugărilor datoriile lor morale.

70. Levitonul, la cuviosul Casian coloviu, cu mâneci până la coate, lăsând cealaltă parte de mână goală, arăta că mâinile lor sunt tăiate pentru lucrurile și obiceiurile lumești, iar după Sozomen însemna că nu trebuia să fie gata la jignire. Faptul că levitonul era de pânză arăta că ei trebuie să fie morți pentru toate cele pământești.

71. Cu brâul își încingeau mijlocul (Luca 12, 35), în chipul celor care au pus început cinului călugăresc în Vechiul Testament, Ilie și Elisei, iar în cel Nou, Sfântul Ioan Înainte-Mergătorul și cu însemnarea de a fi gata totdeauna spre lupta gândului, în cumpătare și băgare de seamă față de sine.

72. Paramanul, după cuviosul Casian analav, în jurul grumazului și al pieptului, strângea haina largă, ca să fie lesne a săvârși orice lucru și a fi gata la toată truda, cu însemnarea că ei trebuia totdeauna să fie pregătiți a sluji lui Dumnezeu. Prin aceasta li se sugera să se strâmtoreze cât mai mult în dorințele lor, spre a lucra lui Dumnezeu fără grijă și cu mai mult drag.

73. Potcapul le amintea că ei trebuie să viețuiască în curăție și fără prihană, asemănător copiilor care se hrănesc cu lapte și-i obliga să aibă totdeauna nevinovăția copilărească și simplitatea, ca, înapoindu-se la copilăria în Hristos, fiecare dintre ei să poată cânta fără fățărnicie: *Doamne, inima mea nu s-a mândrit, nici nu s-au înălțat ochii mei, nici n-am umblat după lucruri mari, nici după lucruri mai presus de mine* (Ps. 130, 1).

74. Cojocul era purtat urmând proorocului Ilie și tuturor acelora despre care scrie Apostolul: *au pribegit în piei de oaie și în piei de capră* (Evr. 11, 37), închipuind că prin omorârea oricărei patimi trupești, ei trebuie să stea cu tărie în virtute și să nu îngăduie în trupul lor ceva din focul tinereții și din plăcerile vieții de mai înainte; și privind la această piele totdeauna, să-și amintească de virtuțile proorocului Ilie, care s-a împotrivit bărbătește poftelor celor necurate și să-i urmeze lui în daruri, tot așa și în nădejde, păstrând curăția cu mai multă râvnă.

75. Mantia închipuia smerenia lor, îndepărtarea de libertate și de lux și de orice semne ale slavei deșarte.

76. Sandalele dădeau a înțelege că, dacă trăind în lume nu ne putem lepăda cu desăvârșire de grija pentru trupul nostru, măcar să luăm aminte

de a nu lăsa veacul acesta să încurce picioarele noastre, ca astfel mai ușor să putem merge pe urmele păcii lui Hristos.

77. Cârja le insufla călugărilor ca niciodată ei să nu umble fără armă între atâția câini ai patimilor și între atâtea fiare nevăzute – duhuri necurate –, ci înarmându-se totdeauna cu semnul Crucii spre a le învinge, să se înarmeze în luptă cu amintirea patimilor lui Hristos și cu râvna de a le urma, prin nimicirea de sine.

78. Îmbrăcămintea nu se întrebuința toată întotdeauna. Se spune că noul intrat în mănăstire trebuie să se poarte cu cuviință și modestie totdeauna, îmbrăcat cu cojocul pe umeri și în leviton, bine îngrijit. Nimeni să nu îndrăznească a umbla prin mănăstire fără potcap și fără cojoc, nici să intre în adunarea bisericească ori la trapeză. E oprită arătarea cuiva în adunarea bisericească ori în trapeză în sandale și să se poarte mantia prin mănăstire ori la câmp. În ce privește mantia, nimeni nu o poate lua la lucrul câmpului ori prin mănăstire, după adunarea în biserică. Din toate cele arătate reiese că se îmbrăca totdeauna potcapul, levitonul, cojocul, paramanul și brâul. Și îngerul poruncise: „noaptea să rămână în levitoanele de lână și încinși; fără cojoc ei nici să nu mănânce, nici să doarmă; acoperământul capului să nu-l lepede nici când se apropie de Dumnezeiești le Taine !“

79. Mantia se întrebuința numai la întrunirile bisericești și, poate, la masă. Sandalele se luau numai când plecau la lucrul câmpului. Aceasta se vede din faptul că, după întoarcerea de la lucru, frații înapoiau ajutorului de supraveghetor, împreună cu uneltele, și sandalele, și acela le așeza la locul lor. Poate le foloseau și când plecau undeva pe cale. Atunci desigur că luau și cârja; pentru aceasta Fericitul Ieronim o numește tovarășul de drum.

80. Toată îmbrăcămintea era de pânză și vara, și iarna. În punctul 81 al rânduielii se interzice categoric de a avea ceva de lână ori cojoc din piele de oaie cu lână mai moale. Clima îngăduia aceasta, ieftinătatea hotăra, iar putința de a ține îmbrăcămintea totdeauna curată, prin spălare deasă, în amintirea curăției sufletești, impunea să se aleagă un anumit material pentru haine.

81. Îmbrăcămintea se împărțea cu știrea avvei de către supraveghetori; și când era nevoie să se schimbe o haină, supraveghetorul casei o primea și tot cu știrea avvei și dădea alta în schimb.

82. Îmbrăcămintea primită rămânea în stăpânirea fratelui și el n-o putea schimba cu altul; când se muta în altă casă, el o lua cu sine.

83. Fiecare frate era dator să păzească lucrurile ce i s-au dat; dacă se dovedea nepăsător sau din greșeală pierdea ceva, suferea o oarecare epitimie.

84. Îmbrăcămintea și-o spăla singur, fiecare frate pe a lui. Pentru aceasta ieșeau la pârâu la un semn al supraveghetorului și spălau tăcând și cu rânduială. Acasă n-avea voie nimeni să spele hainele, iar dacă cineva lipsea când spălau cu toții, pe acela îl trimitea supraveghetorul cu un alt frate la pârâu ca să-și spele îmbrăcămintea.

85. Întorcându-se acasă își uscau cele spălate; dacă nu se uscau într-o zi, le strângeau seara și le dădeau ajutorului, care le așeza pe toate într-o cameră. Îmbrăcămintea spălată se usca a doua zi.

86. Pe cele uscate le adunau, le călcau și iar le înapoiau ajutorului în mână până sâmbătă, când trebuie să presupunem că se făcea schimbul de haine.

87. Într-un punct se spune că nimeni nu poate să-și spele îmbrăcămintea duminica. Deci putem zice că schimbarea tuturor hainelor se făcea sâmbăta, le spălau după ziua duminicii, poate luni și, așezate într-o anume cameră, erau în grija celui de al doilea ajutor al supraveghetorului până sâmbătă. Se vede că nu toate hainele erau totdeauna pe mâna fratelui căruia îi aparțineau.

88. Numărul hainelor pentru fiecare nu era mare: două levitoane și un al treilea vechi, după cum spune Fericitul Ieronim, pentru dormit și lucru, bineînțeles, la câmp și două potcapuri; din toate celelalte câte una. Afară de acestea, nimeni nu avea nimic; și dacă se găsea la vreunul mai mult decât acestea, se luau îndată și fără împotrivire și se duceau la magazia obștească de haine.

11. Rugăciunile

89. Îngerul poruncise ca ziua să se facă 12 rugăciuni și tot atâtea seara și noaptea, iar 3 rugăciuni în ceasul al nouălea. La aceste rugăciuni se adunau toți în biserică. Cea de zi se făcea la amiază; cea de seară înaintea asfințitului; cea de noapte la miezul nopții; cea din ceasul al nouălea la ora 3 după-amiază.

90. Dar pe deasupra nu o dată se pomenește în rânduială de 6 rugăciuni de seară, iar în punctul 155 se spune anume că aceste rugăciuni trebuie săvârșite în fiecare casă, după rânduiala adunării celei mari, adică după aceeași rânduială cum se fac rugăciunile în biserică. Că aceste rugăciuni se făceau după chipul adunării celei mari, se mai spune o dată în punctul 186. Prin case se mai făcea o rugăciune dimineața, în zori, după cum lasă să se înțeleagă punctul 20, care poruncește: dimineața, după săvârșirea rugăciunii în fiecare casă, frații să nu se împrăștie îndată prin chilii. Aceste două rugăciuni de casă s-au adăugat cu siguranță la cele poruncite de înger, după bătrânii cei mari. După cea de seară, ei se duceau la culcare, iar după cea de dimineață se așezau la lucru.

91. Atât pentru întrunire la rugăciunea din biserică, cât și pentru săvârșirea rugăciunii din case se dădea semnal cu toaca. Noaptea poate și fără aceasta se deșteptau frații la rugăciune, după cum se înțelege de la cuviosul Casian. Pentru aceasta erau însărcinați unii cu săptămâna care, spre a da semnalul, luau binecuvântare de la avvă. Ei aveau și datoria de a ține rânduială în biserică. Nici un pas nu se permitea cuiva împotriva bunei rânduieli.

92. Cum se auzea sunetul de toacă, fiecare era dator să iasă din chilie și să se îndrepte spre biserică, spunând în gând ceva din Scriptură, până ajungea acolo. Înainte de această chemare n-avea voie nimeni să iasă din chilie și nici să mai rămână în ea sub nici un motiv, fugind la cântarea psalmilor și la rugăciune. Intrând în biserică, trebuia să meargă fiecare la locul lui, cu bună rânduială, spre a nu fi de sminteală cuiva.

93. Judecând după faptul că frații erau petrecuți acasă totdeauna de supraveghetor, trebuie să presupunem că tot el mergea cu ei și la biserică; el înainte, după obicei, iar în urma lui, după cum îi așeza, veneau frații. Și în biserică, cu siguranță că fiecare casă își avea locul său și ei se așezau după rânduială, ca pretutindeni. Regulamentul nu pomenește despre aceasta, dar se înțelege de la sine că era după cum mergeau la lucru și după cum ei ascultau învățăturile avvei, ceea ce vom vedea în continuare.

94. Întârzierea la biserică se socotea ca o încălcare a legilor vieții monahale și cel care întârzia suferea epitimie. Lua epitimie cel care întârzia ziua la o rugăciune și noaptea la trei, iar cei ce întârziau o singură dată la rugăciunile de casă, totdeauna primeau epitimie.

95. Cuprinsul rugăciunilor era foarte simplu. Se cântau psalmi și între ei rugăciuni în gând, pe care le făcea fiecare în sinea sa, potrivit gândurilor și sentimentelor cu care rămânea după psalmul cântat. Psalmul se cânta de fratele de rând cu săptămâna, în mijlocul bisericii: în vremea cântării psalmului toți ședeau (Sf. Casian); după sfârșitul psalmului, ei se ridicau și se rugau; apoi îngenuncheau, își plecau fața pentru puțin timp, iarăși se ridicau, stăteau și se rugau. Așa se repeta de 12 ori și acestea sunt cele 12 rugăciuni poruncite de înger. Cântarea celui din urmă psalm, al doisprezecelea, se deosebea de ceilalți, deoarece după fiecare verset se adăuga „aliluia“, cum mărturisește Casian, că așa arătase îngerul. Acești psalmi cu aliluia se alegeau dintre cei care aveau această însemnare.

96. Sfârșitul psalmului arăta vremea sculării la rugăciune; îngenuncherea și metania o făcea fiecare după fratele ce era în mijlocul bisericii și cânta. Și scularea se făcea tot după el, însă pentru că nu vedea fiecare, avva mănăstirii făcea un semn lovind cu mâna, după care toți se ridicau odată. Cuviosul Casian zice că nu îngenuncheau la rugăciunea din seara sâmbetei, până în seara duminicii și în toate zilele Cincizecimii, ci se rugau între psalmi în picioare, cu mâinile în sus.

97. Cuviosul Casian mai spune că nu se grăbeau la cântare, dar nici nu o întindeau, ci păstrau o măsură potrivită și la fel pentru rugăciunile spuse în gând; nu întindeau cântarea ca să nu fie urât, și nici nu o grăbeau, ca să nu răcească focul rugăciunii. Toată grija era ca întreaga cântare să se facă cu înțelegere și rugăciunea cu inimă. Dar mai multă însemnătate și timp se dădea rugăciunii făcute în gând.

98. El mai spune că nu toți cei 12 psalmi erau cântați de un frate, ci erau pe rând la cântare; însă cei ce cântau nu se schimbau mai mult de patru ori. Oricât de mulți frați s-ar fi adunat în biserică, mai mult de patru frați niciodată nu se însemnau pentru cântarea psalmilor în adunare. Fiecare cânta câte trei psalmi.

99. Cântarea se făcea în mijlocul bisericii și totdeauna pe de rost. Așa cântase îngerul, după cuviosul Casian, arătând cum să se facă rugăciunea. Aceasta nu era așa de greu, căci toți erau datori să știe Psaltirea pe dinafară.

100. Pentru cântarea psalmilor în adunare erau desemnați cu săptămâna, iar pentru rugăciunile din casă nu se însemnau. Aici cântau psalmii după rânduiala în care stăteau, cântând fiecare numai câte un psalm, neîndrăznind a cânta mai mult, fără voia supraveghetorului. Dacă se întâmpla să greșească careva ori să se încurce, acela căpăta epitimie.

101. Cuviosul Casian spune că la cântarea psalmilor în adunările de obște se adăugau două citiri din Scriptură, în zilele de rând, una din Vechiul și alta din Noul Testament; iar sâmbăta și duminica, amândouă citirile din Noul Testament – una din Apostol, iar cealaltă din Evanghelie. Se spune că aceasta se făcea și în zilele Cincizecimii. Și în regulament se pomenește de citiri la rugăciunile de obște, fără să arate ce anume se citea. Când în regulament se zice că cei rânduiți pentru o anumită săptămână pentru biserică, intrând în săptămâna lor, cereau cărți, dacă le trebuia și li se dădeau, aceste cărți desigur că erau Evanghelia, Apostolul și Vechiul Testament, căci nu erau alte cărți de slujbă.

102. În timpul rugăciunii se păstra o mare tăcere. Nu era voie nu numai să râzi, dar nici să vorbești, și nu să vorbești, dar nici să șoptești, ori să tușești, ori să caști. Cei care călcau aceasta sufereau epitimie, atât de la rugăciunile din biserică, cât și de la cele din case. Cuviosul Casian spune că, deși se adunau la rugăciune sute și mii, însă era o așa tăcere în biserică, de părea că nu mai e nimeni afară de cel care cânta psalmii.

103. Fiecăruia i se poruncea să stea în biserică cu bună-cuviință, gândindu-se la sine și la cântare, și nu i se permitea să privească la alții, să-i vadă cum se roagă.

104. Dacă avea careva o nevoie mare să iasă din biserică, nu putea ieși fără voia supraveghetorului și a avvei.

105. După sfârșitul rugăciunii, ieșeau toți din biserică cu rânduială și se îndreptau spre casele lor, ori la masă, repetând în minte ceva din Scriptură. Să se oprească și să vorbească de ceva nu era îngăduit.

106. Rânduiala rugăciunilor în decursul zilei era astfel: la miezul nopții, adunându-se în biserică, cântau 12 psalmi și se întorceau la chiliile lor cu mult înainte de răsărit, dar nu se culcau, ci continuau să vegheze în rugăciuni și gânduri dumnezeiești, aducând fiecare lui Dumnezeu jertfa sa aparte. Ca să îndepărteze somnul, lucrau cu mâna, de pildă împletind funii din crengi de palmier, lucru ce se putea face și pe întuneric. Așa continuau până la răsărit. Dimineața se întruneau la rugăciune în casă, după care supraveghetorul casei le ținea (de trei ori pe săptămână) cuvântare. Apoi cercetau și judecau împreună ce vorbise supraveghetorul; dacă a fost învățătură, frații se împrăștiau prin chilii și se așezau la lucrul ce le era dat, săvârșindu-l în tăcere, spunând pe de rost psalmi ori altceva din Scriptură și neieșind decât pentru mare nevoie și fără să vorbească cu cineva.

La amiază se întruneau iarăși la rugăciunea de obște și cântau 12 psalmi de zi; apoi, în zilele de frupt, urma trapeza, iar după trapeză din nou lucru. La ceasul al nouălea – ora 3 după-amiaza – iarăși se adunau la rugăciunea de obște și sfârșeau trei rugăciuni; după ele, în zilele de post, urma trapeza. Mergând la masă, în vremea mesei și întorcându-se de acolo nu încetau să se gândească la ceva din Scriptură. După masă, până la rugăciunea de seară, iarăși lucrau cugetând la cele sfinte. Înainte de asfințitul soarelui se adunau iarăși la rugăciunea de obște și cântau 12 psalmi de seară, după care avva mănăstirii, dacă găsea de cuviință, ținea cuvânt de învățătură. După aceasta ei se împrăștiau pe la case și, făcând încă 6 rugăciuni de casă după chipul celor din biserică, se duceau în chilii să doarmă, de unde nimeni nu mai putea ieși decât pentru mare trebuință. Astfel că din clipa deșteptării, la tabeniți, toată ziua, după rugăciune, urma lucrul și după lucru – rugăciunea. Gândul la cele sfinte nu înceta, orice ar fi făcut ei. Aceasta și este învățătura aceea tainică în inimă, despre care se pomenește în scrierile Părinților. Cuviosul Casian mărturisește că monahii Egiptului și ai Tebaidei nu se mărgineau numai la rugăciunile rânduite, ci se încordau ca tot timpul să-l petreacă în rugăciune și cu gândul la cele sfinte.

107. În punctul 142 al regulamentului se spune: de va pluti fratele cu corabia pe râu, ori va fi pe drum, ori la câmp, ori la altă oarecare ascultare în afară de mănăstire, să nu scape nicidecum ceasurile cântării de psalmi și de rugăciuni. În viața cuviosului Teodor se pomenește că atunci când trebuia să iasă din mănăstire cu frații pentru câteva zile ca să adune lemne ori să taie crengi, și acolo se făcea cântarea psalmilor și rugăciunea, după obicei, și nu înceta a învăța pe frați. Așa, desigur, făceau și toți ceilalți totdeauna, de se întâmpla să fie în afară de mănăstire unul, ori mai mulți, ori toți.

12. Împărtășirea cu Sfintele Taine

108. Slujbele de sâmbătă și de duminică se deosebeau oarecum de cele zilnice. În aceste zile la rugăciunea de zi se adunau mai devreme, săvârșeau aducerea Jertfei fără de sânge și se împărtășeau toți cu Sfintele Taine. Așa poruncise sfântul înger în rânduiala dată cuviosului Pahomie.

109. Se apropiau de Sfânta Împărtășanie toți în ordinea rangurilor, a caselor și a fraților. Cei ce se împărtășeau își dezbrăcau brâul și cojocul și se apropiau numai în potcapuri. Așa poruncise îngerul.

110. Liturghia o făceau la început preoții, chemați din satele din apropiere, ori ieromonahii din alte mănăstiri dar aceasta păru nepotrivit, și cuviosul Chiril, într-o epistolă către episcopii din Libia și din Pentapol lasă să se înțeleagă că aceste neajunsuri au încetat prin sfințirea unor persoane din mănăstire.

111. Cântarea psalmilor, ce avea loc la începutul Liturghiei și se făcea antifonic, era mai deosebită de cântarea din zilele de rând, deși nu e destul de lămurit în ce consta această deosebire. În punctul 17 se spune că în Ziua Domnului, când se aducea jertfa cea fără de sânge, nici unul dintre cei rânduiți cu săptămâna nu putea să lipsească, ci să fie la locul lui și să răspundă după rânduiala celui ce cântă; punctul 18 lămurește că cel care cântă e unul dintre cei mari. De aici se poate deduce că în aceste zile cântarea o începeau cei mari din mănăstire: avva, supraveghetorii, iar lor le răspundeau frații de săptămână.

112. Cuviosul Casian spune că în noaptea sâmbetei, în Răsărit se săvârșea privegherea de toată noaptea, ce începea de cu seară și se sfârșea la cântatul al patrulea al cocoșilor. Că ar fi fost tot așa și spre duminică, nu se înțelege din cuvintele lui. Nici despre una, nici despre alta nu găsim nimic nici în viețile întemeietorilor pravilelor tabenite, nici în capitolele regulamentului. Mai pe urmă s-a încetățenit obiceiul în mănăstirile obștești ca să se facă priveghere numai spre duminică, iar mai târziu și spre sărbătorile mari.

13. Lucrul

113. Afară de timpul închinat rugăciunii, restul se folosea mai cu seamă pentru lucru. Cuviosul Casian mărturisește că la ei nu era nici un minut de ședere, fără lucru: mâna lucra, iar mintea gândea cele dumnezeiești. Folosind deopotrivă atât puterile trupești cât și pe cele sufletești, ei își potriveau însușirile omului din afară cu foloasele celui dinlăuntru.

114. Fericitul Ieronim, în introducerea la regulament, spune: „Frații de aceeași meserie locuiesc într-o casă cu un supraveghetor. De pildă, cei

care torc pânză – într-una; cei care fac rogojinile – tot în una deosebită; croitorii, cizmarii, lemnarii, de asemenea în case deosebite, sub un anume supraveghetor, care îi conduce și dă avvei socoteală despre lucru din fiecare săptămână".

115. Supraveghetorul casei, în afară de însușirile minții și cele morale, nici la meserie nu era între cei din urmă, ca să poată conduce asemenea lucru. Dar însăși împlinirea lucrărilor era stabilită de rânduieli. Exista o măsură a ascultărilor ce se respectau și care, dacă se mărea ori se împuțina, era socotit ca rău – dacă se mărea – venea din mândrie, cealaltă – din nepăsare.

116. Cel mai solicitant lucru de mână era pregătirea rogojinilor, a coșurilor și frânghiilor. De ele vorbește regulamentul mai mult, neamintind nimic de altele, așa că despre rânduiala celorlalte ascultări putem deduce după rânduiala lucrării rogojinilor.

117. Pentru rogojini se pregăteau crengi de palmier, se înmuiau în apă și cu ele se împleteau frânghii, se lucrau coșuri, se coseau sau împleteau rogojini.

118. Crengile pregătite se păstrau într-un anume atelier, sub îngrijirea economului și nimeni nu putea lua decât cu voia lui. Ele se dădeau celui rânduit săptămânal, însărcinat să supravegheze tot programul de lucru.

119. Cel rânduit afla seara de la supraveghetorii caselor câte crengi mai trebuia și le primea de la cel ce le avea, le înmuia și dimineața le împărțea la fiecare casă câte trebuia. Dar dacă dimineața se vedea că trebuie mai multe crengi decât se pregătiseră, el căuta să mai ceară de la cel în drept și să mai pregătească și să le dea acolo unde se cuvenea. Așa ceva se putea întâmpla numai din pricină că uneori seara, când se adunau informații despre numărul necesar de crengi, un frate sau altul lipsea de acasă din motive binecuvântate.

120. Crengile se înmuiau într-un anumit loc, pe care îl știau toți, dar nimeni n-avea voie să ia crengi; ele erau date de către împărțitorul de săptămână.

121. Măsura lucrului pentru rogojinari era aceasta: fiecare trebuia să pregătească într-o zi o rogojină. Aceasta se vede din *Viața* cuviosului Pahomie, când el n-a lăudat pe un frate care lucrase într-o zi două rogojini, pe când acela trebuia să facă numai una. În punctul 177 al regulamentului se mai spune că supraveghetorul casei, împreună cu ajutorul lui, trebuia să împletească frânghii din crengi de palmieri de câte 25 coți (arșini). După măsura lor trebuia să lucreze și ceilalți frați. Că atâta era tot lucrul dintr-o zi pentru unele case – frânghiari – sau că era un plus la rogojini pentru rogojinari, din regulament nu se înțelege.

122. Din oarecare împrejurări din *Viața* cuviosului Pahomie, se vede că toți din mănăstire, care lucrau și altceva, trebuia să facă rogojini în tim-

pul lor liber sau să împletească frânghii. După rugăciunea de noapte, precum s-a spus, frații nu dormeau, ci petreceau timpul în rugăciune și gânduri la cele sfinte, iar ca să se lupte mai ușor cu somnul lucrau. Era o datorie ce-i privea pe toți, fără excepție; în asemenea împrejurare nu putea fi un lucru mai potrivit decât împletirea frânghiilor.

123. Dacă lucrul se făcea îndeobște pe case, ori deosebit în chilii, nu se poate spune precis. Din unele puncte ale rânduielii am putea deduce că lucrau toți împreună, din altele, că lucrau în chilii. Se poate ca uneori să fi lucrat laolaltă, alteori în chilii. Că era o cameră obștească în fiecare casă se vede din faptul că toți se adunau în casă la rugăciunea obștească și ca să asculte învățătura supraveghetorului. Această cameră putea fi și pentru lucrul de obște. În punctul 123 se zice: „Nimeni nu poate începe a împleti la frânghii ori să dea apă cuiva din vas fără voia supraveghetorului". Aceasta dă de înțeles că lucrul se făcea sub ochii lui. Același sens îl aduce și punctul 146, în care se zice: „Cine sfârșește lucrul său să întrebe supraveghetorul ce să-i mai dea". Oare nu era un loc de obște în afară de chilie, în ogradă, pentru rogojinari ? Căci în viața cuviosului Pahomie se amintește că, întorcându-se odată după cercetarea altor mănăstiri, el se așează cu rogojinarii și începu să lucreze. Aici unul dintre băieți îi spuse că el nu lucrează bine. Această împrejurare ar arăta că lucrul se făcea afară.

124. Ceea ce se lucra în săptămână, avva cerceta la sfârșitul săptămânii. Rogojinile se așezau în tinda bisericii, erau numărate după cum se numărau și frânghiile. Cantitatea totală se trecea în cartea de însemnări, care era prezentată în august reviziei la adunarea generală. Când cerceta avva, lua parte supraveghetorul casei care-și încheiase rândul săptămânii și supraveghetorul casei care primea; acesta, de bună seamă, ca să audă poruncile care se vor da pentru lucrători.

125. Lucrul fraților se supraveghea cu grijă și dacă unul din păzitori strica, pierdea ori împrăștia ceva din lucru, era răspunzător de înstrăinare.

126. Pentru orice lucru și servicii în mănăstire, în livadă, în grădină, la câmp, îngrijitorul de săptămână lua măsuri după rugăciunea de dimineață, când cerea de la avva dispoziții și ordine pentru ce trebuia să împlinească.

127. Regulamentul arată și cazul când ieșeau la lucru în afara mănăstirii toate casele ori chiar toată frățimea mănăstirii. Ieșind din mănăstire, ori lucrau la câmp, ori tăiau crengi, ori adunau lemne și încă un fel de iarbă, care se săra și se folosea chiar și în timpul acestor plecări din mănăstire, care se prelungeau uneori o săptămână sau două. Iată cum stabilește regulamentul cursul lucrului atunci.

128. Când se dădea semn să iasă la lucru, ieșeau toți; supraveghetorul casei mergea înainte; nimeni n-avea voie să întrebe unde merg și la ce; acasă puteau rămâne numai cei care aveau porunca avvei.

129. Când toate casele erau întrunite pentru un oarecare lucru, în fruntea tuturor era supraveghetorul casei dintâi, iar ceilalți îl urmau, în ordinea caselor și a fraților. Desigur, în asemenea cazuri adesea pleca cu ei și avva mănăstirii, ceea ce se poate deduce din pilda cuviosului Teodor.

130. Când mergeau la lucru, nimeni nu avea voie să iasă înainte sau din rând. Nu aveau voie să vorbească între ei, ci fiecare repeta din memorie ceva din Scriptură și se gândea la aceasta.

131. Dacă îi întâlnește cineva și are nevoie să-i spună ceva vreunui frate, îi iese înainte portarul mănăstirii și face pe mijlocitorul între el și frate. Dacă cumva nu e portarul, atunci supraveghetorul casei ori altcineva căruia i se încredințează aceasta va răspunde celui întâlnit.

132. Când, sosind la un anumit loc, încep să lucreze, frații n-au voie să vorbească între ei nimic despre cele lumești, ci fiecare, tăcând, să se gândească la locurile cunoscute din Scriptură.

133. În vremea lucrului nimeni nu poate ședea fără voia celui mai mare.

134. Când sosește vremea mâncării, le-o împarte trapezarul de săptămână, fără fiertură; se dădeau legume preparate cu sare și oțet, ca de obicei, pregătite vara, ca să se păstreze câteva zile. El aducea pe rând fiecăruia apă, așa că n-avea nimeni voie să se ridice să ia apă și să bea.

135. Rugăciunile rânduite se săvârșeau exact la vremea lor, după cum s-a spus în pravilele despre rugăciuni. Nu se omiteau nici cuvântările care trebuia ținute fraților în ceasurile rânduite.

136. După sfârșitul lucrului, ei se întorceau la mănăstire în aceeași rânduială, tot în tăcere și în gândiri înalte.

137. Când se întorceau în mănăstire, la casa lor, lucrurile de fier, dacă lucraseră cu ele, și sandalele se înapoiau celui care era ajutorul supraveghetorului casei și el le ducea în depozit și le încuia.

138. Dacă se întâmpla să se înțepe cineva, n-avea nimeni voie să scoată spinul, afară de supraveghetorul casei și de ajutorul lui, ori altcineva care era împuternicit. Pentru aceasta era un instrument deosebit, care era agățat în fiecare casă, în dulapul unde se găseau cărțile.

139. Uneori se trimiteau și mai puțini frați la lucru. Atunci îi conducea unul dintre frații mai bătrâni, cu datoria de a-i îngriji și a le fi de folos ca și supraveghetorul. El le ținea fraților și învățătură în zilele și ceasurile hotărâte; și judecată le făcea, iar când se întâmpla vreo neînțelegere între ei îi împăca, restabilind între toți sinceră bună înțelegere.

140. Dintre alte lucrări se pomenește în regulament despre strângerea curmalelor. La aceasta plecau case întregi sub ocârmuirea supraveghetorului lor. Purtarea tuturor era și aici aceeași, cum s-a arătat mai sus, adică strângeau în tăcere, gândind la cele sfinte. După ce sfârșeau de strâns, su-

praveghetorul împărțea lucrătorilor câteva curmale; în mănăstire ei toți își primeau partea lor, la fel ca ceilalți frați.

141. Se amintește și despre mersul lucrului la brutărie și anume: frații aleși pentru aceasta, când era vremea să frământe făina, veneau în brutărie și frământau făina în tăcere, fără să vorbească cu cineva. Tot așa și dimineața când duceau pâinile la cuptor pe scânduri, trebuia să păzească tăcerea, să se gândească mereu la ceva din Scriptură, până ce își sfârșeau lucrul. Dacă era nevoie de ceva, să nu spună, ci să facă semn celor care pot aduce ceea ce e nevoie. Când terminau tot lucrul, nimeni n-avea voie să rămână în brutărie, afară de cei care păzeau coacerea și aveau poruncă pentru asta.

142. La lucru se ajunsese la o normă care să nu îngreuneze pe nimeni. Punctul 179 al regulamentului zice: „Frații să nu fie siliți să facă prea multe lucruri, ca lucrul cu măsură să le fie o plăcere și nu un chin". Și îngerul poruncise cuviosului Pahomie: „Rânduiește lucrul potrivit cu puterea fiecăruia; lucrurile mai grele să se dea celor mai tari, iar cele mai mici și ușoare, celor slabi".

143. Totodată, nici lenea nu se îngăduia cumva. Dacă cineva se plângea de mai marele lui (adică de supraveghetor) că-l îngreunează cu lucrul, se cerceta plângerea. Dacă ea se dovedea dreaptă, supraveghetorul primea cuvenita povață; iar dacă plângerea era nedreaptă și fratele spusese astfel din cârtire și neplăcere de muncă, era sfătuit până la cinci ori să nu cârtească, arătându-i-se lămurit că degeaba comentează. Și dacă și după aceasta el rămânea tot așa, se socotea între cei bolnavi, îl duceau la infirmerie și-l hrăneau acolo, lăsându-l fără lucru până ce se întorcea la adevăr, rușinându-se de nelucrarea sa.

14. Hrana

144. În rânduiala obișnuită a monahilor chinoviți, ieșirea din chilii era numai pentru biserică și la trapeză. În fiecare mănăstire era o singură trapeză obștească, o singură bucătărie, în afară de care nimic nu se putea pregăti, și o brutărie.

145. Mâncarea se pregătea la fel pentru toți, afară de bolnavi; și se pregătea atât de simplu încât nu era nevoie anume de bucătar: pentru pregătirea ei se rânduiau cu săptămâna.

146. La trapeză de obicei se dădea pâine, sare, ceva fiertură (din linte ori fasole), legume verzi sau fierte, uneori pregătite cu ulei, niște ierburi sărate și cu oțet. De vin și de ciorbă de pește nu se atingeau decât cei bolnavi. Ce fel de mâncare se dădea în mănăstire, aceeași era și la drum,

aceeași dacă se întâmpla să fie și rude. Nimeni și nicăieri n-avea voie să mănânce altceva decât mâncărurile rânduite.

147. Îngerul poruncise ca să ia masa toți împreună. Numai unora, după rânduiala avvei, li se dădea voie să mănânce acasă în chilie, pentru mai multă abținere. Cei bolnavi aveau masa lor.

148. Despre așezarea mesei, spune frumos Fericitul Ieronim în precuvântare: „Celor bolnavi, zice el, li se face mare îngăduială; dar cei sănătoși respectau o aspră abținere. De două ori pe săptămână, miercurea și vinerea, postesc toți (adică gustă ceva la ceasul al nouălea și nu din orice mâncare rânduită monahilor) tot anul, afară de zilele de Paști și Cincizecime. În alte zile, gustau după amiază, și seara iar se așeza masa pentru cei care lucrau mai greu, pentru cei bătrâni și copii și încă din pricina căldurilor mari (poate pentru cei care din pricina acestor călduri nu mâncau la amiază). Și dintre ceilalți frați unii mâncau câteodată puțin, alții se mulțumesc numai cu o singură mâncare la amiază ori seara". Și îngerul poruncise cuviosului Pahomie: „Dă voie fiecăruia să mănânce și să bea după trebuință; nu opri nici să postească, nici să mănânce".

149. În punctul 28 se spune că frații, când ies din biserică, merg ori acasă, ori la masă. Aceasta putea fi sau după rugăciunea de la amiază, sau după rugăciunea din ceasul al nouălea. Am putea crede că din biserică totdeauna mergeau de-a dreptul la trapeză. Dar nu era chiar așa: căci sunt anumite rânduieli pentru chemarea fraților direct la trapeză. Astfel, înainte de a se da semnalul, n-avea nimeni voie să iasă din chilie și să umble fără rost prin mănăstire.

150. Semnalul îl dădea cel de rând, la ceasul fixat (poate cu voia avvei). Pentru darea semnalului era următoarea rânduială: „Cine bate în toacă, ca să se adune frații la masă, e dator ca în timp ce bate să se gândească și să spună ceva din Scriptură".

151. Auzind sunetul, frații se duc la trapeză în tăcere, gândind la ceva din Scriptură. Iar după ce au intrat, își iau locul după ordinea caselor și a fraților. Toți au capul acoperit cu potcap și cojocul pe umeri.

152. Despre rugăciunea dinainte și după masă, nu se amintește nicăieri în regulament, poate pentru că aceasta nu cerea anumite rânduieli. Cuviosul Casian spune că sâmbăta și duminica și în zilele de post înainte și după masă se cântau anumiți psalmi; iar duminica la cină se așază cu o rugăciune de rând; cu aceeași rugăciune se și ridică de la masă.

153. În vremea mesei se păstra o mare tăcere. Nu numai că nu se putea vorbi, nici râde fără să se dea pedeapsă, dar chiar dacă aveau nevoie de ceva, nu spuneau, ci făceau semn. Cine strica liniștea vorbind, ori mai ales râzând, îndată suferea epitimie.

154. Nimeni n-avea voie să privească la alții, cum și ce mănâncă; ci fiecare era cu totul liber să se abțină după voie, netulburându-se că i-ar vedea alții nevoința lui.

155. Când avva poruncea cuiva să treacă la altă masă, acela împlinea fără vorbă; când cineva întârzia fără știrea celor mai mari și fără o pricină binecuvântată, suferea epitimie ca unul care a tulburat liniștea.

156. Cei care aveau voie să ia masa în chilii mâncau numai pâine cu sare și apă (după Fericitul Ieronim în precuvântare). Pâine le dădea supraveghetorul pe două-trei zile și el le-o și păstra, iar în vremea mesei i se dădea fratelui. El nu primea nici fiertură, nici fructe și nici legume.

157. Ieșind de la trapeză frații primeau în anumite zile de la cel rânduit în acea săptămână fructe și dulciuri (poate mere, curmale, poame) pe care le mâncau după ce intrau în chilii. Împărțitorul dădea fructele în aceeași cantitate tuturor, zicând și el în gând ceva din Scriptură; iar el își primea partea de la supraveghetorul de săptămână. Acestea se dădeau pe trei zile. Cine nu mânca deloc sau nu le mânca pe toate le înapoia supraveghetorului și el le punea la locul lor.

158. După ieșirea din trapeză, nimeni nu se putea opri pe loc să vorbească cu cineva, ci în tăcere se îndrepta spre chilia sa.

159. Cei care erau de rând săptămânal la masă nu-și pregăteau de mâncare pentru ei nimic aparte, la fel și cei ce preparau fiertura. Ei mâncau după ceilalți și se serveau singuri.

15. Dormitul

160. Cum am văzut, după săvârșirea celor șase rugăciuni de seară în casă, frații se împrăștiau prin chilii ca să se culce. La miezul nopții îi deștepta cel ce era de rând la rugăciunea de noapte, după care se nevoiau să nu mai doarmă. Așa că ei dormeau numai jumătate de noapte, iar cealaltă jumătate o petreceau veghind, în rugăciune și gândiri dumnezeiești.

161. Îngerul poruncise: „Frații nu trebuie să doarmă culcați, ci să-și facă scaunul cu spătarul lăsat și să doarmă șezând pe el, punându-și așternutul". Același lucru îl poruncește și punctul 87 al rânduielii: „Pentru dormit nimeni nu trebuie să aibă alt pat, ci numai scaunul ce i se va da cu spătarul plecat pe spate". La aceasta se mai adaugă în pravila următoare punctul 88: „În afară de rogojină, pe acest scaun să nu se aștearnă nimic altceva pentru dormit".

162. Îngerul de asemenea poruncise: „Noaptea, frații să rămână în levitoanele de lână și încinși; și fără cojoc să nu doarmă". Poate le rămânea și potcapul, ce nu se lepăda niciodată.

163. În chilii, după cum poruncise îngerul, de obicei nu locuiau mai mult de trei frați; li se poruncea să nu vorbească unul cu altul când se culcau. Aceeași rânduială o păstrau și când rămâneau noaptea pe câmp și se culcau la un loc, ori când, în zilele călduroase, ieșeau să doarmă afară pe acoperiș.

164. Dacă i se întâmpla cuiva să se trezească mai devreme de ora sculării, rânduiala îi zice: „Să se roage; și dacă îi este sete și-i zi de post, să se abțină și să nu bea".

165. Nimeni n-are voie să încuie noaptea chilia, care nici nu poate avea încuietoare ca s-o încuie. În această privință, avva mănăstirii poate avea îngăduință față de vreun călugăr, respectându-i anii sau starea sănătății. Se vede că nu erau în fiecare chilie câte trei frați, ci și câte unul. Aceasta se înțelege și din alte locuri ale regulamentului.

16. Viața lăuntrică: formarea sufletului prin adevăr

166. Rânduielile din afară ale mănăstirilor tabenite tindeau spre o cât mai bună educație a sufletului. Sămânța vieții duhovnicești se presupunea că se află în darul dumnezeiesc de chemare spre acest fel de viață. Ea creștea și se dezvolta înăuntrul mănăstirii. Cel mai important întăritor e și aici tot darul lui Dumnezeu, care se arată înăuntru prin rugăciune și prin împărtășirea deasă cu Sfintele și Dumnezeieștile Taine. Aici mai trebuie adăugate și acele rânduieli puse pentru educația sufletului prin Cuvântul Adevărului. Tot într-acolo tind și rânduielile de a învăța Cuvântul lui Dumnezeu, a medita la El, a asculta învățăturile celor mai mari și a citi cărți.

167. Cea dintâi încercare a celui venit la mănăstire era să învețe câțiva psalmi. Intrând în mănăstire se adăuga învățarea unor părți din Scriptură, iar dacă novicele nu putea citi, trebuia să învețe și se obliga apoi să știe măcar Psaltirea și tot Noul Testament. Această învățătură nu se putea face îndată, ci se prelungea câțiva ani, dacă nu chiar toată viața. Și iată la ce se gândea și ce făcea totdeauna mintea și gândul călugărilor !

168. Dar învățarea cuvântului putea fi fără folos; de aceea se străduiau ca necontenit să-l întărească. Cel dintâi mijloc era meditarea la el, după care nu se putea să nu urmeze și învățarea Scripturii. Nu o dată s-a spus că orice ascultare ar fi făcut călugării, ei erau datori necontenit să se gândească la cele dumnezeiești, prin memorarea Psaltirii ori a altor locuri din Scriptură. Li se poruncea: ori de ar merge la biserică, ori de ar ieși din biserică, ori de ar pleca la masă, ori de s-ar întoarce de la trapeză acasă, ori de ar ședea la lucru, ori de ar lucra în brutărie, în grădină și la câmp, ori

de ar merge undeva, ori ar pluti cu corabia – în toate împrejurările, trupului să i se dea de lucru, iar mintea să se gândească la un loc din Scriptură.

169. Astfel trebuia să fie cineva ocupat cu meditarea: își amintește un loc din Scriptură, îl repetă în gând, se întreabă ce conținut are și ce învață el. Mintea, înarmată cu rugăciune, cu atenție și sete de adevăr, înșiră cuvintele cugetate și scoate din ele adevărul, spre înmulțirea cunoștințelor sale și îndrumarea în viață. A trece de la un loc la altul nu se grăbeau, până când nu înțelegeau din el tot ce cuprindea, ca o albină care nu zboară de pe floare până ce nu soarbe din ea tot nectarul. Asupra anumitor locuri ei se gândeau zile întregi și săptămâni.

170. Dacă întâlneau oarecare neînțelegeri într-un loc mai puțin clar sau se părea a nu se potrivi cu alte locuri, ei nu nelinișteau îndată din această pricină pe cei mai mari, ci căutau mai întâi să-l descurce singuri, judecând necontenit la locul acela și cerând în rugăciune luminarea lui de la Cel de sus.

171. Când se încredințau că nu le ajung puterile lor spre lămurirea neînțelegerii, se întorceau spre supraveghetorul casei, ori spre avva, în vremea convorbirii și ei îi lămurea. Asemenea întâmplări se pomenesc în *Viețile* marilor stareți tabeniți. Amon mărturisește că întâia dată, fiind condus la locul unde se purtau discuții, l-a văzut pe cuviosul Teodor ocupându-se tocmai cu lămurirea unor asemeni locuri neînțelese.

172. Gândul la cele dumnezeiești este mijlocul cel mai la îndemână și mai puternic pentru educarea minții în a cunoaște pe Dumnezeu și lucrurile cele dumnezeiești; dar nici aceasta nu se putea face fără îndrumare. În mănăstirile tabenite asemenea îndrumători erau, în primul rând, convorbirile avvei și ale supraveghetorilor caselor. Ele, alături de Scriptură, lămureau și învățau pe fiecare cum să facă lucrul acesta.

173. Supraveghetorii, însărcinați să-i învețe pe frați cum să viețuiască în sfințenie, le dădeau sfaturi de trei ori pe săptămână dimineața, iar în zilele de post, adică miercurea și vinerea, erau câte două convorbiri, dimineața și seara. Ori că li se vorbea seara, ori dimineața, totdeauna însă vorbeau după rugăciunea din casă. Nici un frate nu putea lipsi, ci toți ascultau cu băgare de seamă, stând la locul lor.

174. Părinții mănăstirilor își țineau convorbirile deosebit de ale supraveghetorilor. Rânduiala nu ne arată când și de câte ori vorbeau părinții; desigur că aceasta depindea de hotărârea lor. Cuviosul Pahomie învăța în fiecare seară, iar uneori și după rugăciunea de noapte. Adeseori vorbea și cuviosul Teodor. Lor le-au urmat, desigur, și ceilalți părinți, câtă vreme nu s-a răcit duhul râvnei. Istoricul monahismului din răsărit (*Vie des pères*) spune că părinții țineau de obicei o convorbire sâmbăta și două duminica.

175. Pentru a se întruni la convorbirea avvei se dădea semnal, pe care auzindu-l, toți își părăseau chiliile și se grăbeau spre locul adunării; în

chilii n-avea voie să rămână nimeni. Locul de adunare nu era biserica; Amon pomenește despre cuvântările cuviosului Teodor sub un oarecare copac. Frații ședeau împrăștiați în ordinea caselor.

176. Ori de cuvânta supraveghetorul, ori avva, se cerea o profundă atenție. Cine făcea vreun zgomot sau începea să atipească suferea pedeapsă.

177. Ca să nu se întâmple și cu aceste cuvântări după cum despre alte cuvinte se spune că printr-o ureche au intrat și prin alta au ieșit, după ce se terminau, frații vorbeau între ei de cele auzite, amintindu-și fiecare câte ceva. În acest scop s-au rânduit convorbirile între frați, ce se făceau cu toată modestia, adunându-se toți în case, îndată după cuvântarea avvei ori a supraveghetorului. Astfel, ei își reaminteau întreaga cuvântare auzită și prin repetare și-o întipăreau în minte, îmbogățindu-se cu cunoștința adevărului.

178. Al doilea mijloc spre îndreptarea gândurilor fiecăruia era cititul de cărți.

179. În fiecare mănăstire era o bibliotecă. Cel de rând în săptămână cerceta casele luni dimineața, după porunca avvei, și înștiința unde și de ce carte era nevoie și apoi o aducea. În casă cărțile erau în grija ajutorului, de aceea în chilia obștească se făcea în perete o fereastră-dulap cu ușă. Cei ce doreau să citească primeau de la el cărțile dimineața, iar seara le înapoiau, și apoi împărțitorul, numărându-le, iarăși le încuia. Sâmbăta, cărțile se înapoiau la biblioteca mare, din pricina schimbării celui rânduit, când unul înapoia cărțile și celălalt le primea.

180. Din rânduială se vede că se citeau cărți, dar când și cum nu se arată, desigur, pentru că nu era nevoie de îndrumări. Se amintește numai că, plecând la biserică ori la masă, nimeni n-avea voie să-și lase cartea deschisă și că, fără știrea supraveghetorului și a ajutorului său, nimeni nu putea merge la altă casă să ceară cărți pentru o vreme și nici ca să citească împreună cu alt frate. După cum era o datorie ce trebuia împlinită de fiecare frate, de a aduce seara lucrul ce trebuia făcut în acea zi, tot așa trebuia ca timpul liber pe care-l avea să-l împartă între citit și lucru, pentru ca ascultarea să fie împlinită.

181. Paladie amintește undeva că în mănăstiri erau anume scriitori care aveau ascultarea de a transcrie cărțile pe care le poruncea avva. În acest chip, biblioteca se putea mări necontenit.

182. În afară de cărțile Scripturii Dumnezeiești, erau și cărțile părinților și ale învățătorilor Bisericii. Aceasta reiese din faptul că cuviosul Pahomie oprea cu desăvârșire citirea cărților lui Origen. Deci ale celorlalți învățători puteau și trebuia să fie citite.

183. Pe aceste căi frații sporeau în cunoașterea adevărului și nu e de mirare că între ei sporeau în cunoștințe și părinții, și supraveghetorii, care puteau da fraților învățături dese și călăuzitoare.

184. Potrivit este să încheiem aceste pravile cu însăși cuvintele rânduielii cuprinse în punctele 142 și 143 în chip de titlu: „Iată poruncile și așezămintele, cum trebuie să se întrunească frații ca să asculte Cuvântul Domnului spre mântuirea sufletului lor de rătăcire și ca să slăvească pe Dumnezeu în lumina celor vii și a cunoaște cum să viețuiască în casa Domnului, fără piedică și sminteală, ca să nu fie îmbătați de vreo patimă, ci să stea în adevăr și în predaniile Sfinților Apostoli și Prooroci, urmându-le lor în cuviincioasa umblare în casa Domnului".

17. Dezvoltarea morală

185. Cunoașterea adevărului este lumina conducătoare în viață. Ea e scumpă întrucât ajută firea ca să se împodobească cu toate virtuțile. De aceea, regulamentul monahismului obștesc din Tabena, pe cât hrănea sufletul cu rugăciune, cu cuvântul Domnului, cu cugetări la cele dumnezeiești, cu învățăturile celor mai mari, cu convorbiri, pe atât și cerea de la călugări tot mai aspre nevoințe, îndreptate spre formarea unui moral monahicesc bun și spre întărirea vieții duhovnicești și anume:

186. *Tăcere.* Nu o dată s-a repetat că monahii trebuie în așa fel să se poarte, ca mâinile să lucreze, iar mintea să fie îndreptată spre cele dumnezeiești, după arătarea Cuvântului dumnezeiesc. Aceasta e norma vieții lor. Discuțiile între ei erau îngăduite numai pentru a-și reaminti cele auzite în cuvântările mai marilor lor. Despre cele lumești era cu desăvârșire oprit să se vorbească și regulamentul hotărăște categoric: când frații stau acasă, nu le este îngăduit să grăiască despre nimic lumesc, ci să cerceteze împreună dacă supraveghetorul a vorbit ceva din Scriptură și să-și comunice unul altuia ceea ce au auzit și au ținut în minte.

187. În afară de această convorbire îngăduită, tot timpul se păstra tăcere; și cum pentru asemenea discuție se acorda foarte puțină vreme, se poate spune că, după rânduială, călugării totdeauna trebuia să tacă.

188. Nu numai în biserică și în trapeză erau datori să tacă, ci și ducându-se și înapoindu-se de acolo; nu numai la lucru în casă, ci și în afară de mănăstire; și pe drum, la dus și la întors; de asemenea, și la spălarea rufelor, la frământatul aluatului și la coptul pâinilor – oricând și oriunde, trebuia să tacă, și dacă aveau nevoie de ceva, să facă semn.

189. Ca să nu se nască vorbă, călugărul era oprit să spună fraților vești și noutăți. Astfel, cei care plecau la rude ori în altă parte, sau să călătorească pe apă, sau să lucreze undeva, n-aveau voie înăuntrul mănăstirii să povestească nimic nici despre cele văzute, nici despre ce făcuseră ei înșiși.

190. Tot așa se păzea mult ca să nu se poarte vorba din casă în casă, ori dintr-o mănăstire în alta, din mănăstire la câmp și de la câmp la mănăstire.

191. Această tăcere ținea atenția încordată necontenit și o îndrepta numai spre ceea ce e spre folos și dă libertate să se gândească la cele sfinte netulburat și să scoată din locurile citite din Scriptură toată învățătura cu putință. Tăcerea făcea ca fiecare, în mijlocul a oricât de mulți frați, să pară că-i singur.

192. *Ascultarea sau lipsa voinței personale*. Regulamentul unea pe toți prin ascultare, căci el arăta toate, prin rânduielile care aveau putere de lege neschimbătoare; de aceea, într-un loc pravilele se numesc lanțuri ferecate în cer. Astfel că fiecare era dator să păzească pravilele ca și cum s-ar afla înaintea lui Dumnezeu și să nu facă nimic ce n-ar fi corespuns cu sfatul părinților. Dacă se ivea ceva neclar, îndată se hotăra de cei mai bătrâni, iar nu de fiecare în parte. Cine ura legile celor mai mari și rânduielile mănăstirești, stabilite prin porunca Domnului, era desconsiderat și i se poruncea să fie supus la măsuri de îndreptare, oricât de mică ar fi fost greșeala făcută.

193. Un alt mijloc de a uni voințele tuturor era supunerea deplină. Nimeni nu rămânea o clipă măcar fără ascultare. Fiecare era sub ochii supraveghetorului și nimeni nu putea face ceva fără voia și știința lui. Nu numai să nu se despartă de mănăstire, ori să umble prin mănăstire, ori prin chiliile altora, dar chiar lucrurile obișnuite trebuia să le înceapă și să le sfârșească cu învoirea lui. Când lipsea supraveghetorul, locul lui îl lua, fără o deosebită poruncă, ajutorul său, iar dacă nici el nu era, oricare altul. Dacă lipsea vreun frate plecat acasă să-și vadă rudele, ori părinții, și întârzia să-și spele rufele împreună cu ceilalți, cu el se trimitea la spălat un altul ca supraveghetor. La fel, dacă se trimiteau undeva câțiva frați, peste ei se punea unul mai mare cu aceleași drepturi ca și supraveghetorul. Supraveghetorul însuși nu era decât împlinitorul regulamentului și depindea în toate de avvă; iar avva mănăstirii, la rândul său, depindea în toate de marele avvă. În acest chip toți erau legați cu lanțurile ascultării și nimeni nu putea să aibă voia lui, nici să facă ceva după ea.

194. Nici în mersul obișnuit al vieții nimeni și nimic nu putea face de la sine, chiar în ceea ce privește lucrurile a căror împlinire cădea în sarcina sa. De pildă, cel de săptămână la masă avea nevoie de legume, însă el nu le ia singur din grădină, ci le primește de la grădinar; cel de săptămână la lucru are nevoie de crengi de curmale ca să le ude pentru frați, însă el nu le ia singur, ci le primește de la cel care le are în grija sa; și nici crengi înmuiate, de are cineva nevoie, nu le poate lua singur, deși îi sunt sub ochi, ci le dă împărțitorul de săptămână. Și chiar conducătorii nu-și iau nimic singuri pentru ei. Cel de săptămână împărțea după masă dulciuri (la fel primeau din ele și avva, și supraveghetorii), iar împărțitorii își primesc partea lor din mâna supraveghetorului de săptămână; supraveghetorul, după strângerea curmalelor, împarte câte o cantitate fiecărui culegător, iar

el primește din mâinile altuia. Astfel toți erau în ascultare și voia fiecăruia nu folosea la nimic. Orice neascultare și oricine făptuia vreo împotrivire era pedepsit.

195. *Sărăcia – lipsa de toate*. Cel ce intra în mănăstire își lăsa toate bunurile sale la poartă și intra înăuntru în îmbrăcăminte mănăstirească pe cont străin. Iar după aceasta nici nu era cu putință de a mai avea ceva deosebit al său și numai pentru sine.

196. Toate cele ce-i trebuia – îmbrăcăminte și lucruri – i se dădeau numai după hotărârea avvei, nu ca să le stăpânească definitiv, ci numai spre folosință; afară de cele împărțite, nimeni nu putea avea ceva, nu numai bani, dar nici lucruri.

197. Lucrurile date erau în mâinile fratelui, dar se folosea de ele ca de lucruri străine, având datoria a le păzi, iar pentru nebăgare de seamă, pentru stricăciune ori pierdere era răspunzător.

198. Cele ce li se dădeau corespundeau nevoilor, dar erau cu totul simple (îmbrăcămintea era din pânză). Altele mai bune și de prisos nu puteau avea nici supraveghetorii și nici însuși avva; dacă se găsea la careva mai mult decât i s-a dat, acela era îndatorat să le ducă fără întârziere și fără împotrivire la locul cuvenit.

199. Fiecăruia i se dădea două levitoane bune și unul mai prost, două potcapuri, un cojoc, un paraman, o mantie, o pereche de sandale, o cârjă, unelte pentru lucru și un scaun cu spătarul aplecat pentru dormit, o rogojină pentru așternut pe el. Iată toată averea; și nici acestea nu erau toate în mâna fratelui; unele se păstrau în magazie sub îngrijirea ajutorului de supraveghetor.

200. S-ar părea că din cele ce aduceau rudele, fratele se putea folosi ca de ale lui, însă el nu se putea atinge de ele, ci chema portarul, și acesta le lua și le ducea la spital, dând o parte din ele fratelui, dacă se putea. Chiar și un lucru găsit, nimeni nu și-l putea însuși, ci-l atârna lângă biserică și de acolo îl lua cel care îl pierduse sau cui i se poruncea.

201. Această lepădare de toate cele materiale și viețuirea în simplitate învățau smerenia, fiecare socotindu-se ca un cerșetor. De ziua următoare frații nu se interesau; pentru toate avea grijă avva și ajutorii lui. Ei aveau datoria să îngrijească de toate nevoile, iar toți frații, sprijinindu-se pe ei, erau fără grijă. De ceea ce era grabnică nevoie, răspundeau ei. Toți aveau de toate, la fel și egal. Nimeni n-avea nimic mai mult și nu primea nimic de prisos.

202. *Postul și înfrânarea*. Masa era cu totul simplă: li se punea doar pâine și sare, ceva legume și o singură fiertură. Chiar de-ar fi mâncat tot ce li se dădea și tot nu se puteau sătura; totuși fraților și atât de puțin le era îndestulător. Unii veneau la masă numai ca să-și ascundă înfrânarea și, gustând puțin din ceva ori din toate câte puțin, se mulțumeau cu atât.

Mulți aveau canon să mănânce numai pâine cu sare și rămâneau pentru aceasta acasă, iubind și tăcerea. Alții mâncau peste o zi ori două.

203. La masă nu se prea aruncau la mâncare, deși nu puteau să nu fie flămânzi, dar așteptau până începea să guste supraveghetorul. La fel și după masă, primind fructele și dulciurile nu le mâncau îndată, ci gustau din ele câte puțin, mergând spre chilie și aceasta nu toți. Afară de acestea, nimeni nu putea avea nimic altceva de mâncare în chilie.

204. Înfrânarea o păstrau în toate împrejurările nu numai în mănăstire, ci și în afară, pe drum, în corăbii și la rude. Păzitorii din vie, de la curmali și din livadă nu puteau începe să guste din fructe înaintea celorlalți frați și totdeauna fiecare își primea partea sa la rând cu ceilalți frați; la fel, și cine intra în grădină, dacă găsea sub pomi vreun fruct căzut, el nu-l putea mânca, ci trebuia să-l așeze la rădăcina pomului; de asemenea și cei care pregăteau mâncarea nu-și puteau permite nici o favoare.

205. Iar posturile obișnuite, miercurea și vinerea, le țineau cu atâta asprime, încât chiar dacă se trezea cineva în noaptea spre aceste zile și-i era sete, era dator să și-o înfrâneze.

206. Trupului nu i se dădea nici o ușurare, ci numai când erau prea slabi, li se dădea o oarecare îngrijire; era oprit nu numai a-l unge cu untdelemn, ci chiar a-l spăla cu apă, și aceasta se îngăduia numai la prea mare suferință. Nici foc nu se putea face deosebit de cel obștesc, oricâtă nevoie ar fi simțit cineva.

207. *Modestia smerită și seriozitatea*. Acoperindu-și ochii cu potcapul și plecându-și capul, fiecare frate, ori de se ducea undeva, ori de stătea în biserică, ori la masă, ori la lucru, privea numai la lucrul său, neîndrăznind a privi la alții cum se roagă, mănâncă ori lucrează.

208. Nu numai în biserică, ori la masă, dar nici la lucru n-aveau voie să vorbească, să facă zgomot ori să glumească. Tot atât de necuviincios se socotea a spune ceva de râs, a face glume și a vorbi degeaba, ori a se juca cu băieții: toate acestea se socoteau ca potrivnice cinstei unui călugăr. Un comedian care se convertise la creștinism și se călugărise dar nu se lepădase de obișnuințele dinainte a fost alungat din mănăstire; și au procedat astfel cu toate că-și luase cuviosul Teodor însărcinarea de a-l îndrepta.

209. Tot pentru aceeași pricină, adică pentru cinstea rangului călugăresc, ei n-aveau voie să călărească pe măgar, nici să se plimbe degeaba prin mănăstire, înainte de a bate toaca la rugăciune ori la trapeză, nici să iasă din rând, când mergeau în ordine la lucru, nici să ridice prea mult levitonul când își spălau hainele.

210. *Iubirea dintre frați*. Deși din unele locuri ale rânduielii se vede că fiecare trebuia să se poarte în așa chip ca și cum el ar trăi singur, în duh, totuși ei toți erau datori să fie între ei în iubire mare, în pace și înțelegere. Punctul 150 chiar spune: „Împlinirea legii este de dorit. Noaptea trece, iar

ziua se apropie. Să lăsăm dar faptele întunecoase, ura, cearta și mânia". Același lucru îl spune și punctul 179: „Pacea și înțelegerea să fie între toți și de bunăvoie să se supună toți celor mai mari, umblând, stând ori fiind după rânduiala lor și în smerenie căutând a se întrece unul pe altul".

211. Nici o purtare care ar fi stricat legea dragostei între frați nu rămânea fără mustrare și îndreptarea cuvenită. Cel grabnic a cleveti, cel mânios și sfădalnic, cel nărăvit să cârtească prin cuvinte pe alții și cine era înclinat să-i tulbure pe frați și să semene gâlceava, îndată ce era simțit, i se făcea mustrare și după mustrare urma epitimia, uneori foarte aspră. Cel ce nu se îndrepta, era izgonit din mănăstire.

212. După duhul acestei iubiri era oprit a mai împovăra pe frați cu ceva; și, de pildă, dacă cineva, venind de la lucru, se simțea obosit, nu-l sileau să vină la rugăciune, dacă tot atunci era și vremea ei.

213. De asemenea, supraveghetorului i se făcea o aspră mustrare, dacă el, văzând un frate întristat, nu-i arăta cuvenita atenție și nu se grăbea să-l mângâie pe acel frate și să-l liniștească mai ales dacă chiar el era pricina întristării.

214. *Ferirea de ispitele împotriva fecioriei*. Dar în această iubire nu era nimic trupesc, senzual. Toți trebuia să se iubească în mod egal și a cinsti pe cineva mai mult era socotit ca necuviincios (Îndrumările cuviosului Orsisie).

215. În scopul de a nu se furișa în prietenia fraților ceva trupesc, nimănui nu i se îngăduia să vorbească cu altul la întuneric, să nu țină pe nimeni de mână, ci era regulă ca să fie unul de altul la depărtare de un cot, ori de ar sta, ori de ar umbla.

216. În același scop, de a se păzi de ispite împotriva fecioriei, deși se primeau femeile în arhondaric, ele n-aveau voie să privească înăuntrul mănăstirii, „pentru ca turma frățească să nu se tulbure în activitatea sa și nimănui să nu-i fie piatră de poticnire". Și astfel unii frați, care n-au ieșit în afară, niciodată n-au văzut o femeie. Cuviosul Teodor a refuzat să o vadă chiar pe mama sa.

217. Și pentru aceeași pricină, chiar dacă unii frați erau învoiți să plece din mănăstire, totuși nimeni nu putea umbla prin sate sau comune; iar când plecau frații cu corabia lor undeva, nu aveau voie să primească femei înăuntru. În același scop, în mănăstire era strict oprit de a lega vreo prietenie cu băieți.

18. Bolnavii și spitalul

218. Pentru bolnavi, spune Fericitul Ieronim, între tabeniți era cea mai mare grijă; și mâncare li se dădea din destul, cât doreau.

219. Dacă cineva căpăta vreo rană sau o lovitură sau era puțin bolnav, chiar dacă n-ar fi stat în pat, ci umbla, supraveghetorul casei trebuia să se ducă la spital, la îngrijitori, și să-i ia cele de trebuință.

220. Când cineva se îmbolnăvea tare, supraveghetorul casei îl ducea la spital și-l lăsa în seama infirmierilor, asupra cărora cădea din acel moment grija pentru toate nevoile, de orice îmbrăcăminte era nevoie sau de mâncare. Singur nu se putea atinge de nimic, nici nu-și putea pregăti ceva după voia sa. Toate le cerea de la îngrijitorii de bolnavi și ei le împlineau dorința, după cum se cuvenea. Chiar și infirmierii, dacă se îmbolnăveau, nu-și puteau lua singuri ceva, nici nu puteau porunci să li se pregătească. Dorințele acestora le împlineau înlocuitorii lor.

221. Bolnavilor le era îngăduit a primi vin și supă de pește. Nici carnea nu le era oprită, dacă ar fi dorit careva dintre ei. În *Viața* cuviosului Pahomie se povestește că, deoarece un bolnav a fost oprit de la acestea, el a dat o aspră pedeapsă infirmierilor.

222. Dacă cineva dintre cei trimiși în altă parte se îmbolnăvea pe drum sau pe corabie și ar fi dorit să mănânce pește ori altceva ce nu se obișnuia în mănăstire, conducătorul de drum trebuia să-i dea toate din destul, ca să nu se întristeze pentru nimic fratele bolnav; numai că el primea mâncare deosebit de ceilalți.

223. În spital nimeni nu putea intra în afară de cei bolnavi. Bolnavii puteau fi văzuți și de frați, și de rude, dar numai cu voia celor mai mari. În punctul 129 se spune că oriunde ar fi fost trimiși frații în grup, cu ei trebuia să meargă și unul dintre cei de rând la spital, ca să fie de folos în caz de îmbolnăvire a unui frate pe cale.

19. Ospitalitatea

224. În fiecare mănăstire era un arhondaric (casă de oaspeți) în care se primeau și se găzduiau toți călătorii fără deosebire de sex, de credință și de stare. Înăuntrul mănăstirii nimeni nu putea pătrunde. Excepție de la această regulă se făcea, cu învoirea avvei, numai pentru călugări și preoți.

225. Iată ce spune rânduiala despre dânșii: „Când vin la porțile mănăstirii clerici sau călugări, ei trebuie să fie primiți cu multă cinste: să li se spele picioarele, după porunca Evangheliei și să li se dea tot ce se poate după rânduielile călugărești. Dacă ei vor dori în vremea rugăciunii bisericești să ia parte la adunarea fraților, când sunt de aceeași credință, arhondarul va vesti despre aceasta pe avva mănăstirii și cu voia lui îi va duce în biserică".

226. Însă la trapeză ei nu au voie și mâncarea li se dă în arhondaric. Un preot de la biserica din Tantira, Dionisie, cunoscut cuviosului Pa-

homie, îi spuse că prin aceasta se calcă porunca primirii celor străini și-l sfătui să schimbe o asemenea rânduială. Cuviosul Pahomie i-a răspuns că o mai mare călcare de lege s-ar face, dacă ei ar fi pricină de poticnire pentru frați, ori frații pentru ei, și a rămas legea sa în putere.

227. Dintre celelalte persoane, pe toți îi primeau deopotrivă; numai față de femei aveau o mai mare băgare de seamă; de aceea pentru ele era o despărțitură deosebită, departe de cea a bărbaților. Rânduiala poruncește: „Dacă vor veni mireni la porțile mănăstirii, să fie primiți în camere deosebite, după cum cere rangul și sexul; mai ales față de femei să fie mare atenție și cu toată frica de Dumnezeu; și lor să li se dea loc deosebit, îndepărtat și îngrădit, cu toată paza și chibzuința".

228. În afară de arhondari, nimeni nu putea primi pe cei străini. În punctul 50 se spune: „Nimeni dintre cei ce sunt în mănăstire nu poate primi pe cineva și să-l hrănească, ci trebuie să-l trimită la arhondaric și acolo îl vor primi cei însărcinați cu acest lucru".

229. De asemenea, când vreun călugăr se înapoiază de undeva la mănăstire și vede la poartă pe cineva care întreabă de vreo rudă pe care o are în mănăstire, el nu trebuie să meargă la fratele acela să-i spună sau să-l cheme. Aceasta trebuie s-o facă portarii, după rânduială.

20. Primirea de vizite și plecarea în vizite

230. Rânduiala spune despre acestea astfel: dacă se apropie cineva de porțile mănăstirii, spunând că vrea să vadă pe vreun frate al său ori o rudă, portarul înștiințează pe avvă, și acesta, chemând pe supraveghetorul casei, îl întreabă despre frate și-l învoiește să se ducă la poartă. Supraveghetorul, dând fratelui chemat ca însoțitor pe un alt frate mai încercat, îl învoiește să intre în arhondaric cu fratele venit ori ruda sa.

231. După aceeași rânduială se dă voie unui frate și acasă, la rude sau la părinți, când ar fi înștiințat de ei că e bolnav careva și dorește să-l vadă, anume: portarul spune despre aceasta avvei mănăstirii, iar acesta cheamă și întreabă pe supraveghetorul casei și-i dă voie fratelui. După aceasta, supraveghetorul alege un frate credincios și întărit în rânduielile vieții călugărești și-l trimite cu acela, a cărui rudă ori cunoscut s-a îmbolnăvit. Ei vor lua, pentru drum, atât cât va arăta supraveghetorul.

232. Dacă va fi nevoie să mai rămână acolo, să nu stea în casa părinților ori a rudelor, ci să rămână în casa de pe lângă biserică, ori în vreo mănăstire, dacă e de aceeași credință (adică ortodoxă).

233. Dacă rudele și cunoscuții îl poftesc să mănânce, el să nu guste nimic, afară de ceea ce li se dădea în mănăstire. Să nu guste nici vin, nici ciorbă de pește și nimic altceva ce nu erau obișnuiți să mănânce.

234. Dacă vor primi de la rude ceva de mâncare, să ia atât cât le va trebui pe cale, iar ce le va rămâne, după ce vor sosi la mănăstire, să dea supraveghetorului casei, care le va duce la bolnavi.

235. Dacă-i va muri cuiva unul dintre cei apropiați, ori vreo rudă, acela nu poate să participe la înmormântare, dacă nu are învoirea avvei.

21. Înmormântarea fraților

236. Când deceda unul dintre frați, nu se vede din rânduială câtă vreme rămânea el neînmormântat. Culegătorii *Vieților* de sfinți nevoitori din răsărit spun că frații petreceau toată noaptea în rugăciune pentru cel adormit, lângă rămășițele lui, schimbându-se pe rând. Rânduiala spune numai despre înmormântare, poruncind, în caz de moarte a vreunui frate, ca toți frații să-l conducă la groapă, cântând psalmii de rând și respectând în toate cinul și rânduiala. Înmormântarea se făcea într-un anume loc la munte.

22. Observații despre copiii care creșteau în mănăstire

237. Din viața cuviosul Pahomie se vede că unii copii învățau la mănăstiri, însă regulamentul arată puțin ce rânduieli se urmau în această privință.

238. Cum erau primiți nu se cunoaște nici din descrierea vieților, nici din rânduială. Poate se făcea în felul cum obișnuia mai apoi Sfântul Vasile cel Mare. Pe orfani pretutindeni îi primeau fără nici o piedică, iar copiii care aveau părinți se primeau cu învoirea ori după cererea părinților.

239. Scopul creșterii nu era numai acela ca ei să devină călugări, deși putea fi și acesta, ci ca să-i crească în frica de Dumnezeu și în adevărata evlavie, învățându-i să citească, să scrie și să lucreze. Aceasta se vede din oarecare împrejurări din *Viața* cuviosului Pahomie, unde se amintește despre copii.

240. Ei locuiau înăuntrul mănăstirii și aveau o casă anume și, desigur, un supraveghetor al lor și învățători. La masă mergeau împreună cu călugării, dar la rugăciunile obștești, de bună seamă că nu luau parte toți.

241. La mâncare li se făceau favoruri; ei mâncau de două ori pe zi însă nu se înțelege ca să li se fi pregătit ceva îndeosebi.

242. Uneori ei lucrau împreună cu frații, după cum vedem cazuri în *Viața* cuviosului Pahomie. Rânduiala oprește pe frați de a se juca cu copiii, de a glumi cu ei ori de a se împrieteni, amenințându-i cu pedeapsă aspră.

243. De purtarea copiilor era poruncă a se îngriji serios. Dacă unora le plăcea prea mult jocul sau să se lenevească, supraveghetorul trebuia să-i îndrume și să ia singur măsuri potrivite până în decurs de 30 de zile; iar dacă nu se îndreptau, el trebuia să vestească pe avva mănăstirii.

244. Dacă se observa că băieții se încăpățânează în rău și se dedau tot la prostii, iar supraveghetorul nu spunea, el singur era răspunzător, potrivit cu greșeala săvârșită de copii.

245. Copiilor care n-aveau frică pentru obrăznicii și nu-și dădeau seama din neștiință despre judecata Domnului și dacă, fiind mustrați, nu se îndreptau, li se dădeau pedepse trupești până ce se smereau și le era frică.

23. Despre smerenia fecioarelor sau a călugărițelor

246. Mănăstirele de surori, una a cuviosului Pahomie, iar alta a cuviosului Teodor, au fost așezate de cealaltă parte a Nilului. Pentru supravegherea și îndestularea nevoilor lor duhovnicești și economice se alegeau bătrâni anume încercați, singurii care aveau intrarea liberă acolo. Primirea în mănăstire, rânduielile și chiar întreținerea călugărițelor, toate depindeau de avva mănăstirilor. Erau starețe, dar ele păzeau numai rânduielile lăuntrice, sub conducerea, grija și autoritatea avvei, prin bătrânii aleși de el.

247. În regulamentul referitor la aceste mănăstiri nu se face referire decât la un singur punct. El spune: „Nimeni nu trebuie să se ducă la călugărițe pentru vizită, afară de cine are acolo mamă, sau soră, sau mama copiilor săi. Dacă cineva va avea o mare nevoie să le vadă, se va trimite bătrânul din acea mănăstire cu el: le vor vizita și împreună se vor întoarce".

248. Nimeni nu se poate duce acolo afară de cei arătați mai sus, astfel: „Dintâi se va spune avvei mănăstirii, iar acesta va trimite la bătrânii rânduiți pe lângă mănăstirile de fecioare, ca împreună să meargă să vadă pe fecioare. Şi vor vedea pe cele care trebuie, în fața lor, cu toată evlavia și frica de Dumnezeu. Despre lucruri lumești nu trebuie să vorbească".

24. Epitimiile

249. Neputințele omenești sunt atât de mari, încât față de ele cele mai binefăcătoare așezăminte sunt fără folos, sau nu sunt totdeauna și nici în toate folositoare. Același lucru s-a întâmplat și în chinoviile înființate de cuviosul Pahomie, cu rânduială prea înțeleaptă, anume îndreptată spre ținta monahismului adevărat. Ori din nebăgare de seamă, ori din lenevire, ori din pricina ispitelor vrăjmașului, adesea se întâmplau și acolo căderi, prin călcarea nu numai a rânduielilor mănăstirești, dar chiar și a legi-

lor dumnezeiești. Fiindcă astfel de căderi nu mergeau până la capăt ci, sau erau urmate îndată de căință și de dorința de îndreptare, sau se făgăduia îndreptare mai târziu, de aceea nu se putea ca pe cel ce păcătuiește față de lege să-l alunge din obștea sfinților, ci trebuia să se caute măsuri de îndreptare și de îndrumare, astfel că, dacă era cazul ca numaidecât să alunge pe cineva, să-l alunge cu încredințarea că nu mai e nădejde de îndreptare. În această direcție cuviosul Pahomie își îndrepta o deosebită atenție și, după cum singur privea cu compătimire și cu iubire pe cei căzuți, asemenea a poruncit și urmașilor săi și tuturor stareților ca să aibă multă grijă de vindecarea celor neputincioși. Așa se și făcea. Din măsurile ce se luau pentru îndreptarea celor căzuți și pentru întărirea lor în această îndreptare, s-au alcătuit rânduielile de epitimii sau de pedepse, despre care se pomenește adesea în regulament.

250. Măsurilor de îndreptare erau supuși toți cei căzuți și nici o călcare ori uitare nu rămânea fără pedeapsă. Mărimea epitimiilor se dădea, pe de o parte, după însemnătatea rânduielii călcate, iar pe de altă parte, după sentimentele de pocăință. Era normă obștească ca cel ce greșea, de îndată ce-și vedea greșeala, neașteptând descoperirea ei, singur să se ridice să-și recunoască greșeala și să-și ceară iertare. După aceasta urma ori o mustrare simplă, ori o dojană mai mult ori mai puțin aspră, o mângâiere, ori o pedeapsă. „Cine umblă alături de căile legii, să aducă pocăință neîntârziat pentru neglijență, ca să poată primi Împărăția Cerurilor."

251. Pedeapsa era sau să stea în picioare la locul său, în vreme ce alții șed, ori acasă, ori în trapeză, ori în timpul cuvântării obștești sau, dezlegându-și cingătoarea, plecând capul și lăsând mâinile în jos, să stea înaintea jertfelnicului în biserică, ori în trapeză la mijloc. Felul ultim de epitimie este cel mai întrebuințat, care se și numește în rânduială „pedeapsă obișnuită". Uneori cel vinovat era lăsat flămând, ori își pierdea locul și chiar funcția. Unii primeau și pedepse trupești. Cine rămânea neîndreptat și se încăpățâna în obiceiul lui rău și nu se îndrepta, acela la urmă era alungat din mănăstire. Odată cuviosul Pahomie a oprit să fie îngropat un frate după obicei, pentru înfricoșarea celor vii. Se poate presupune că aceasta n-a fost o singură întâmplare.

252. Norma de obște cerea ca pentru fiecare nerespectare a pravilei să se tragă la răspundere: „Cei care urăsc poruncile celor mai mari și rânduielile mănăstirești așezate după porunca Domnului și nu ascultă de sfaturile stareților să fie supuși măsurilor de îndreptare după rânduiala așezată, până se vor îndrepta."

253. Judecătorul tuturor era avva mănăstirii, fără care n-avea nimeni voie să facă cuiva vreo dojană. „Să audă avva mănăstirii, se spune într-un loc, și să dea răsplată după măsura și fapta păcatului".

254. Supraveghetorul și ajutorul lui aveau numai puterea să-i constrângă pe frați ca să-și recunoască păcatul și să primească epitimia, fie în adunarea din casă, fie în adunarea obștească a tuturor fraților. Ei aveau datoria să facă dojană celor ce greșeau, de la 3 până la 10 ori; iar îndeobște treaba lor era să-l înștiințeze pe avvă, și dacă nu-și împlineau datoria și ei erau pedepsiți.

Iată măsurile de îndreptare, ce se întâlnesc în rânduială:

a) Pentru greșeala în vremea rugăciunii

255. Dacă se întâmpla să vorbească cineva în vremea cântării, a citirii ori a rugăciunii, el trebuia să-și dezlege cingătoarea și, plecându-și capul și mâinile lipindu-le de picioare, să stea înaintea altarului și avva mănăstirii îi dădea pedeapsa. Același lucru trebuia să-l facă și la masă, când se strângeau frații pentru primirea mâncării.

256. Când toaca chema ziua la biserică, cel ce întârzia la o rugăciune căpăta epitimie de la avvă în biserică și stătea în picioare în trapeză.

257. Când se dădea noaptea o pauză pentru neputințele trupești, cel ce întârzia la trei rugăciuni primea aceeași epitimie și la rugăciunea din biserică, și la trapeză.

258. Cine întârzia la una dintre cele 6 rugăciuni de seară (din casă) sau în vremea rugăciunii șoptea, râdea ori vorbea, acela trebuia să primească epitimia descrisă de rânduieli.

259. Cel ce în vremea rugăciunii din casă, cântându-și psalmul rânduit, se va încurca în vorbă, acela va suferi epitimie pentru uitare și neglijență.

260. Dacă în ziua Domnului cântă cineva dintre cei mai mari și nu va fi vreunul dintre cei de rând în biserică la locul lui (ca să cânte antifonic stihul următor), acela trebuie să împlinească înaintea altarului epitimia ce i s-a dat.

261. Cine va ieși din biserică în vremea aducerii Jertfei fără de sânge, neavând voia celui mai mare, îndată capătă epitimie. A ieși din biserică îndeobște nu era voie, decât în caz de mare trebuință și cu învoire. Desigur că orice ieșire din biserică fără voie era trasă la răspundere.

b) Pentru neorânduială în vremea cuvântărilor

262. Dacă vreunul șezând, ațipește, în vreme ce supraveghetorul casei ori avva mănăstirii ține cuvântare, acela trebuie sculat și să stea în picioare până ce i se va porunci să șadă.

263. Cel ce rămâne în chilie când este chemat să asculte îndrumările celor mai mari să fie supus epitimiei mai sus arătate.

c) Pentru neorânduială în trapeză

264. Dacă cineva vorbește sau râde în trapeză, el trebuie să ceară iertare și chiar pe loc să sufere epitimie să stea în picioare până ce se vor ridica toți de la masă.

265. Cine întârzie la masă capătă aceeași epitimie și se întoarce acasă flămând.

d) Pentru neorânduială în spital

266. Dacă vreuna dintre pravilele așezate pentru spital va fi călcată de cineva ori neglijată, acela trebuie îndreptat printr-o obișnuită epitimie.

e) Pentru călcarea pravilei la îmbrăcăminte

267. Cine va ține în soare îmbrăcămintea sa mai târziu de amiază, acela primește dojană pentru neglijență.

268. Dacă îmbrăcămintea cuiva dintr-o pricină oarecare va fi găsită atârnată la soare în a treia zi, cel cu îmbrăcămintea va primi dojană și va împlini epitimie în adunarea obștească.

269. Și îndeobște, cel ce din nepăsare va călca vreo poruncă din câte sunt rânduite în privința îmbrăcămintei, trebuie să sufere în măsura cuvenită pentru îndreptare.

f) Pentru nepăsare față de lucrurile mănăstirești

270. Cine va strica vreun vas ori va rupe un oarecare lucru, acela suferă epitimie seara la cele 6 rugăciuni.

271. Dacă cineva pierde ceva, acela va împlini epitimia înaintea tuturor în fața altarului. Dacă lucrul pierdut va fi dintr-ale lui, el nu va primi un altul vreme de trei săptămâni, ci abia în a patra, după ce va suferi epitimia, i se va da lucrul pierdut.

272. Ori cojocul, ori sandalele, ori cingătoarea, ori altceva de va pierde, acela primește dojană. Ca să punem aceasta de acord cu cele de mai sus, trebuie să presupunem că aici se vorbește despre lucrul pierdut și găsit, iar mai sus despre lucrul pierdut și negăsit.

273. Celui ce va lua un lucru al altuia (lăsând înadins pe al său mai prost), i se va pune obiectul pe umeri și va suferi astfel pedeapsă în adunarea bisericească, stând în picioare la trapeză.

274. Dacă se va pierde ceva dintre lucrurile făcute de frați, din orice meșteșug ar fi, sau va fi aruncat din nepăsare, avva va dojeni pe suprave-

ghetorul lucrurilor, iar acesta pe cel ce a pierdut lucrul, și aceasta tot cu învoiala și după hotărârea avvei.

g) Pentru neorânduieli în moravuri

275. Despre cel ce minte ori urăște pe careva, ori nu-i ascultător, ori glumește mai mult decât se cuvine, ori clevetește asupra fraților și asupra străinilor și, îndeobște, despre cel ce nu lucrează potrivit legilor Scripturii și regulamentului mănăstiresc, să se vestească avva mănăstirii și el îl va pedepsi după măsura și fapta păcatului său.

276. Pe cel mânios și întărâtat, care se mânie fără pricină ori pentru nimica toată, să-l dojenească până la de șase ori, să fie coborât de la locul său și așezat cu cei de pe urmă, îndemnându-l să se curețe de duhul ce-l neliniștește. De va aduce trei martori vrednici, care să dea chezășie pentru el că nu va mai făptui așa ceva, atunci acela își reia locul său, iar dacă va dăinui în greșeala sa, să rămână cu cei de pe urmă până se va îndrepta.

277. Cine spune vreo minciună asupra altuia, spre a face rău unui nevinovat, acela să fie dojenit de trei ori; iar de se va recunoaște vinovat ca năpăstuitor, să fie supus cuvenitei măsuri de îndreptare, fie că el va fi dintre cei dintâi sau dintre cei de pe urmă.

278. Cine e cârtitor și întârzie pe nedrept cu lucrul să fie dojenit de cinci ori. Dacă nu se va îndrepta, să-l ducă la spital și acolo, stând degeaba, să fie hrănit până se va înțelepți. Dar dacă plângerea lui se va dovedi întemeiată și că el a fost îngreunat pe nedrept de cei mai mari, cel care l-a dus în ispită va primi pedeapsa cuvenită.

279. Să fie dus la spital și cel care, în orice alte neorânduieli, spune că se va îndrepta și tot nu se mai îndreaptă.

280. Cel neascultător sau sfădalnic, sau împotrivitor, sau mincinos dar matur la vârstă să fie dojenit până la zece rânduri, ca să se lase de aceste greșeli. Dacă nu va asculta, să fie supus măsurilor de îndreptare după legile mănăstirești. Iar dacă greșește din vina altuia și se va dovedi aceasta, atunci se va pedepsi cel ce-i pricină.

281. Cine tulbură sufletul fraților, e grabnic la clevetire și seamănă vrajba să fie dojenit de zece ori. Dacă nu se va îndrepta, să fie supus pedepsei, după rânduiala mănăstirească, până se va îndrepta.

282. Dacă se va observa că vreunul dintre frați râzând ori jucându-se cu copii leagă prietenie cu această fragedă vârstă, să fie dojenit de trei ori, ca să se lase de acest obicei, gândindu-se la cinstea chemării sale și la frica de Dumnezeu. Dacă nu va înceta, să fie supus celor mai aspre măsuri de îndreptare, după cum se cuvine.

283. Pe cel ce are răul obicei de a întărâta pe alții cu cuvinte și a răzvrăti sufletele celor neînțelegători (de tulbură casa toată ori mănăstirea) să-l

dojenească de trei ori. Dacă nu va asculta și va rămâne încăpățânându-se cu inimă îndărătnică, să fie scos din mănăstire și pedepsit trupește înaintea porților. Mâncare să i se dea numai pâine și apă, în afară de trapeza obștească, până se va îndrepta de răul lui nărav.

284. Dacă cineva va fi prins furând, să i se dea 39 de lovituri; de mâncare să i se dea numai pâine și apă în afară de trapeza obștească și, acoperindu-l cu sac și cenușă, să facă pocăință în toată vremea rugăciunilor. Aceeași lege se aplica și celor ce fugeau.

285. Dacă dintre frați unul, doi sau trei ademeniți de cineva vor părăsi casa și apoi iarăși se vor întoarce, să se cerceteze pricina între ei și ademenitori și cine se va dovedi vinovat, va fi pus la pedeapsă după legile mănăstirești.

286. Cine va fi de partea celor ce au greșit și va susține pe nedrept pe cei căzuți în greșeli să fie blestemat înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor și se va supune celei mai aspre pedepse. Dar dacă se va dovedi că s-a înșelat din neștiință și nu bănuia care era adevărul, să fie iertat. Să se ierte fără greutate oricine greșește din necunoștință. Iar cel ce greșește cu cunoștință să-și îndure pedeapsa după măsura faptei sale.

b) Răspunderea supraveghetorului și pedepsirea lui

287. Supraveghetorul casei va fi învinuit și dojenit dacă până la trei zile n-a înștiințat pe avvă că s-a pierdut ceva pe cale, sau la câmp, sau în mănăstire; el va îndura și epitimie în fața tuturor, după rânduiala așezată.

288. Dacă va fugi cineva și supraveghetorul nu va înștiința pe avvă până la trei ceasuri, să fie vinovat de pieirea fratelui, numai dacă nu va fi găsit iarăși.

289. Iată pedepsirea pentru cel ce va pierde vreun frate din casă: trei zile de pocăință în fața tuturor. Dar dacă va vesti imediat că a fugit fratele, nu va fi vinovat.

290. Dacă supraveghetorul va ști de vreun păcat în casa sa și nu-l va dezvălui îndată pe cel greșit și nu-l va vesti pe avva mănăstirii, acela însuși va primi epitimia așezată pentru acel păcat.

291. Dacă toți frații unei case vor vedea că supraveghetorul este prea nepăsător ori îi dojenește aspru și pe nedrept ori în altele nu păstrează măsura rânduită în mănăstire, să vestească pe avvă și el îl va dojeni.

292. Supraveghetorul este judecat de avva mănăstirii. În lipsa lui e judecat de stareții aleși. Dacă vreun frate va avea ceva împotriva supraveghetorului casei sale, ori însuși supraveghetorul va avea de făcut vreo plângere față de vreun frate, trebuie ascultat de frații încercați în viață și credință și să se cerceteze între dânșii dacă avva mănăstirii lipsește. Îl vor aștepta pe avva, dar dacă se va socoti că va întârzia încă mult, atunci vor asculta fără el ce s-a ivit între supraveghetor și frate, ca să nu se întărească

supărarea și neînțelegerea, din pricina prelungirii judecății mai mult timp. Și supraveghetorul și fratele supus lui și cei care îi cercetează să facă toate întru frica de Dumnezeu și să nu dea prilej pentru întărirea neînțelegerii.

293. În cazul în care a fost nedrept supraveghetorul față de un frate, cazul dintre ei îl vor cerceta judecătorii aleși; și dacă se va dovedi nepăsare din partea supraveghetorului ori că din mândrie constrângea pe frate și nu-l judeca drept, ci cu părtinire, să-i fie luată ascultarea, până se va îndrepta și se va curăți de relele nedreptății că n-a privit la adevăr, ci la față și n-a urmat judecății Domnului, ci nedreptății sufletului său.

294. Dacă un avvă de mănăstire era dat pentru ceva judecății și pedepsei, aceasta o făcea mai marele avvă; iar ca prilej pentru aceasta putea fi plângerea din partea mănăstirii asemănătoare plângerii din partea fraților casei împotriva supraveghetorului.

Scurte îndrumări ale Cuviosului Pahomie

1. Cinstește pe Domnul și vei fi mântuit.
2. Amintește-ți de strâmtorările prin care au trecut sfinții.
3. Să fim un suflet, stând tari în cele ce suntem chemați.
4. Să ne îngrijim îndeosebi ca viața pe care ne-am ales s-o petrecem până la sfârșit cum se cuvine și cursul ei să-l săvârșim după cinul nostru, bineplăcând lui Dumnezeu.
5. Să nu râvnim la cei ce-și găsesc mulțumirea în lucrurile zadarnice și stricăcioase, ca mintea noastră să nu ni se abată de la calea dreaptă și, căzând în păcat, să nu ne pierdem nădejdea.
6. Lucrul cel mai bun pentru mintea noastră e cunoașterea voii lui Dumnezeu.
7. Mai presus de toți stă omul, care se supune adevărului.
8. Răul cel mai mare e a te împotrivi voii lui Dumnezeu și a-ți satisface poftele tale.
9. Cine își împlinește voia sa, acela nu va ajunge la cunoștința de Dumnezeu.
10. Cel ce-și împlinește voia sa nu poate urma căile sfinților și în ziua de pe urmă va întâmpina pierdere și plângere.
11. Acum e timpul de a plăcea lui Dumnezeu, căci mântuirea se dobândește în vremea scârbei.
12. Să nu se întâmple cu noi ca să credem în vreme de bucurie, iar în vreme de ispită să cădem (Luca 8, 13).
13. Căci este scris: dacă ai făcut făgăduință Domnului, nu zăbovi a o împlini (Eccl. 5, 3) și în vreme de întristare să nu cazi, ci fii răbdător și jertfește-te Domnului.

14. Credința neclintită și deplină este de la Dumnezeu; au primit-o proorocii de la Duhul Sfânt și în ea au fost întăriți apostolii care, îndurând pentru credință felurite nenorociri și prigoniri, au căpătat răsplata făgăduită.

15. Știind acestea să nu fim clătinați de vântul rătăcirilor ademenitoare, ci mai tari și nemișcați să rămânem, potolind rătăcirile gândurilor care se ridică în chip de valuri, amintindu-ne necontenit de legea lui Dumnezeu prin care, distrugând legea poftelor trupești, vom fi tari a împlini tot ce-i plăcut Domnului și, păzindu-ne de vătămările veacului acestuia și de toată jertfa care vine din nebunii mai mari ca nebunia și din răutăți mai rele ca răul.

16. Având-l pe Dumnezeu necontenit înaintea ochilor noștri, să ne amintim de suferințele Lui de pe Cruce și de moartea prin care noi am fost răscumpărați și înviați.

17. Să urâm lumea și toate cele ce sunt în lume, să urâm și toată liniștea cea trupească; să ne lepădăm chiar de viață, ca să putem trăi pentru Dumnezeu.

18. Să nu ne uităm chemarea și faptul că, primind-o, am făgăduit să slujim Domnului; în Ziua Judecății numai atât se va cere de la noi.

19. Să fim însetați, înfometați, goi, în sărăcie să veghem și din adâncul inimii să suspinăm, vărsând lacrimi în vremea cântărilor de psalmi și în rugăciuni.

20. Să ne supunem pe noi înșine la ispite aspre – căci oare facem noi măcar ceva vrednic de nemărginita milă a lui Dumnezeu față de noi ?

21. Să nu fugim de strâmtorarea adusă de întristări, ca să căpătăm liniștea mângâierii în Domnul, și să ne învrednicim de bunurile veșnice în viața cea fără de sfârșit.

III. Învățăturile Cuviosului Orsisie, starețul mănăstirii din Tabena

1. Despre așezământul vieții monahale

Patrologiae Graecae, tom XL

1. *Auzi, Israele, poruncile vieții și ia în urechi a cunoaște înțelepciunea. Ce este, Israele, că ești în pământul vrăjmașilor ? Învechitu-te-ai în pământ străin, te-ai pângărit împreună cu cei morți, te-ai socotit cu cei ce se coboară în locuința morților, părăsit-ai izvorul înțelepciunii. În calea lui Dumnezeu de ai*

fi umblat, ai fi locuit cu pace în veci. Învață unde este înțelepciunea, unde este tăria, unde este puterea înțelegerii, pentru a cunoaște de asemenea unde este lungimea zilelor și viața, unde este lumina ochilor și pacea. Cine a aflat locul ei și cine a intrat în vistieriile ei ? (Baruh 3, 9-15). Acestea le spunea Baruh proorocul către cei ce fuseseră duși în robie în pământul Babilonului, în țara vrăjmașilor lor, pentru că n-au voit să împlinească sfaturile proorocilor și au uitat legea dată prin Moise. Dumnezeu însă a adus asupra lor plăgi și chinuri și i-a supus jugului robiei, ca să-i înțelepțească ca pe ai săi și i-a îndreptat după cum tatăl își îndreaptă fiii. El n-a voit ca, ispitindu-i cu asemenea pedeapsă, ei să piară, ci a dorit să-i mântuiască prin pocăință.

2. Iar noi, privind la acestea, să ne amintim de cuvintele Apostolului care zice: *Căci dacă Dumnezeu n-a cruțat ramurile firești, nici pe tine nu te va cruța* (Rom. 11, 21). Oare nu ne vom îngriji de împlinirea poruncilor dumnezeiești ? *Si toate acestea li s-au întâmplat acelora ca preînchipuiri ale viitorului și au fost scrise spre povățuirea noastră, la care au ajuns sfârșiturile veacurilor* (I Cor. 10, 11). Și aceia au fost mutați din orașul Iudeei în orașele Haldeei, adică și-au schimbat locul pe pământ; iar noi, dacă Dumnezeu va vedea la noi totdeauna numai neîngrijire, vom pierde acel oraș al nostru, care-i în veacul viitor. Atunci, în locul bucuriei, vom fi dați robiei chinurilor și vom pierde bucuria veșnică, pe care părinții noștri și frații au câștigat-o prin stăruința în fapte.

3. Deci nu vom uita de aceasta și, judecând după îndelungă răbdarea lui Dumnezeu către noi, să nu socotim că El nu știe cum suntem noi. Dumnezeu de aceea rabdă și amână pedepsirea, ca noi, întorcându-ne spre mai bine, să nu fim dați chinurilor. Păcătuind (nepedepsiți), să nu ne gândim că Dumnezeu are bunăvoință către păcatele noastre, dacă nu le pedepsește îndată, ci să ne gândim la faptul că, iată, vom pleca din veacul acesta și în celălalt vom fi despărțiți de părinții și frații noștri, împodobiți cu coroanele biruinței. Dar și noi le putem avea, dacă vom călca pe urmele lor, gândindu-ne la faptul că dacă Apostolul și aici desparte pe sfinți de cei păcătoși – pe cel păcătos *să-l dați spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus* (I Cor. 5, 5) –, oare nu va fi cu atât mai mult acolo ? Fericit e omul care se teme de Domnul și pe care Dumnezeu îl supune pedepsirii, ca să se îndrepte și-l învață legea Sa, ca să umble în poruncile Lui în toate zilele vieții sale, neîncercând chinurile conștiinței pentru nici un păcat.

4. Și astfel să privim și noi căile noastre și să ne cercetăm cărările; și întorcându-ne la Dumnezeu, ne vom înălța la munte – spre cer cu mâinile noastre și cu inima ca astfel, în Ziua Judecății, El să ne fie de ajutor – și să ne rușinăm *când va grăi cu vrăjmașii săi în poartă* (Ps. 126, 5); ci mai mult să ne învrednicim a auzi: *Deschide-ți porțile ca să intre un neam drept care*

păzește credincioșia ! Nădejde neclintită, Tu ne vei păstra pacea noastră, că întru Tine ne punem nădejdea (Isaia 26, 2-4). Să ne amintim de Domnul și Ierusalimul cel de pe munte să răsară în inimile noastre. Să râvnim a ne asemăna omului despre care s-a scris: *Binecuvântat fie omul care nădăjduiește în Domnul și a cărui nădejde este Domnul, deoarece acesta va fi ca pomul cel sădit lângă ape, care-și întinde rădăcinile pe lângă râu și nu știe când vine arșița; frunzele lui sunt verzi, la timp de secetă nu se teme și nu încetează a rodi. Inima omului este mai vicleană decât orice și foarte stricată ! Cine o va cunoaște ? Eu, Domnul, pătrund inima și încerc rărunchii, ca să răsplătesc fiecăruia după căile lui și după roada faptelor lui.* (Ieremia 17, 7-10).

5. Să ne gândim la noi și să nu fim nepăsători față de păcatele pe care le-am săvârșit: cu inimă îngrijorată să ne gândim la fiecare poruncă a Tatălui nostru și la cei ce ne-au învățat pe noi. Crezând în Hristos, să fim gata a suferi toate pentru El, știind că taina vieții e umblarea întru porunci, după cum scris este: *Făclie picioarelor mele este legea Ta și lumină cărărilor mele*. (Ps. 118, 105); și încă: *Cuvântul Tău să mă vieze* (același, v. 50); și: *Legea Domnului este fără prihană, întoarce sufletele, porunca Domnului este strălucitoare, luminează ochii* (Ps. 18, 8-9). Și Apostolul zice: *De aceea legea este sfântă și porunca este sfântă și dreaptă și bună* (Rom. 7, 12). Împlinind în faptă toate acestea, noi ne vom învrednici de ceea ce se spune despre drepți: *Când va cădea, nu se va zdruncina; că Domnul întărește mâna Lui* (Ps. 36, 24); și iarăși: *căci dacă cel drept va cădea de șapte ori și tot se scoală* (Pilde 24, 16).

6. Iar acum, fraților, dacă Dumnezeu este îndelung-răbdător către noi, chemându-ne la pocăință, să ne trezim din somnul greu, pentru că *potrivnicul nostru diavolul umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită* (I Petru 5,8), căruia trebuie să ne împotrivim cu tărie, știind că aceleași batjocuri s-au întâmplat și cu părinții noștri. Să nu încetăm a munci și a semăna sămânța virtuților, ca să secerăm bucurie în veacul viitor. Gândindu-ne la ceea ce zice Apostolul Pavel: *Tu însă mi-ai urmat în învățătură, în purtare, în năzuință, în credință, în îndelungă răbdare, în dragoste, în stăruință* (II Tim. 3, 10), să urmăm pilda sfinților și să rămânem în fapta pe care am început-o, având drept conducător și săvârșitor pe Iisus.

7. Și astfel voi, conducători ai fraților, stareți de mănăstiri, cărora vi s-au încredințat oamenii lui Dumnezeu, fiecare din voi cu ucenicii săi să aștepte venirea Mântuitorului, trudindu-se să pregătească armata pentru inspecția Lui, împodobind-o cu tot felul de arme.

Nu faceți împuținare fraților în cele trupești, fără ca să nu le dați în același timp și hrană sufletească îndestulătoare; și iarăși, nu-i siliți în cele duhovnicești, prin strâmtorare trupească, adică la îmbrăcăminte și hrană; ci îndestulați-i la fel și hrana trupească și de cea sufletească și nu dați nici un prilej de nepăsare. Și încă ce dreptate va fi aceasta: pe frați să-i asu-

prești cu munca, iar tu singur să stai în liniște ? Ori să-i încarci cu povara pe care noi singuri n-o putem duce ? Citim în Evanghelie: *cu ce măsură măsurați, cu aceea vi se va măsura* (Matei 7, 2). Deci să avem noi la fel ca ei și truda, și ușurarea de obște; să nu-i socotim pe învățăcei ca robi și să avem plăcere de a-i asupri, ca să nu ne dojenească cuvântul Evangheliei ca pe farisei: *Vai și vouă, învățătorilor de Lege ! Că împovărați pe oameni cu sarcini anevoie de purtat, iar voi nu atingeți sarcinile nici cel puțin cu un deget* (Luca 11, 46).

8. Unii dintre cei ce viețuiesc cu râvnă potrivit poruncilor lui Dumnezeu, luând aminte numai la ei, astfel gândesc în sine și își zic: ce-mi pasă mie de alții ? Treaba mea e să lucrez lui Dumnezeu și să împlinesc poruncile Lui, iar ce fac alții pe mine nu mă privește. Oare proorocul Iezechiel nu o astfel de socotință răstoarnă când zice: *Vai de păstorii lui Israel care s-au păstorit pe ei înșiși ! Păstorii nu trebuia ei oare să păstorească turma ? Dar voi ați mâncat grăsimea și cu lâna v-ați îmbrăcat; oile cele grase le-ați junghiat, iar turma n-ați păscut-o. Pe cele slabe nu le-ați întărit; oaia bolnavă n-ați lecuit-o și pe cea rănită n-ați legat-o; pe cea rătăcită n-ați întors-o și pe cea pierdută n-ați căutat-o, ci le-ați stăpânit cu asprime și cruzime* (Iez. 34, 2-4). Însuși Domnul va veni cu cei mai mari ai Săi și cu începătorii și se va spune despre noi: *Poporul meu ! Cei ce te conduc te rătăcesc și te abat de la calea pe care mergi tu* (Isaia 3, 12), în loc ca să se spună: *Fericită ești tu, țară, care ai rege un fecior de neam mare și căpeteniile tale mănâncă la vreme, ca toți oamenii, și nu se dau la băutură* (Eccl. 10, 17).

9. De aceea, omule, pe toți cei încredințați ție, până la un suflet, nu înceta a-i îndemna și a-i învăța ce este sfânt, dându-le singur pildă de fapte bune; iar mai ales păzește-te de a iubi pe unul, iar pe altul a-l urî, ci tuturor fii deopotrivă; căci altfel se poate întâmpla că pe cine tu iubești, pe acela Dumnezeu îl urăște și pe cine iubește Domnul, pe acela tu îl urăști. Nu ierta numai din prietenie celui ce greșește și nu strâmtora pe unul ca să ușurezi pe altul, căci altfel degeaba se va pierde lucrul tău. Când unul dintre frați întâmplător te va întrista, dacă te superi bagă de seamă să nu zici: nici nu-l voi dojeni, nici nu-l voi îndrepta; ori de se va mântui, ori de va pieri, ce-mi pasă mie ? De ce spui tu acestea, omule ? Înțelepțește-te, de ce nebunie ai fost învins ? Ura ți-a cuprins sufletul, ca să piară fratele de patima ta mai mult decât de păcatul lui. Tu trebuie să-l ierți și să-l primești, dacă se pocăiește, ca să poți zice (fără rușine), la fel ca și cuvântul din Evanghelie: *și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri* (Matei 6, 12). Și așa, dacă vrei ca Dumnezeu să-ți ierte greșelile, iartă și tu fratelui tău, orice ți-ar greși, ținând minte porunca: *Să nu urăști pe fratele tău în mintea ta* (Lev. 19, 17); și încă: *Nu cruța pe feciorul tău de pedeapsă; chiar dacă îl lovești cu varga, nu moare* (Pilde 23,

13); ascultă-l și pe Moise, care zice: *Să mustri pe aproapele tău, ca să nu porți păcatul lui* (Lev. 19, 17).

10. Toți cei cărora le-a fost încredințată grija față de frați, să se pregătească pentru venirea Mântuitorului și a judecății Lui. Căci dacă a da socoteală pentru sine este un lucru însoțit de nepricepere și de frică, nu cu atât mai mult pentru vina altuia să fim supuși la ispite și să cădem în mâinile lui Dumnezeu celui viu ? Și nu ne putem ascunde din neștiință, când cunoaștem din Scriptură *că Dumnezeu va judeca toate faptele ascunse, fie bune, fie rele* (Eccl. 12, 14). Și la Apostol citim: *Noi toți trebuie sa ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău* (II Cor. 5, 10). Isaia de asemenea spune că este stabilită ziua în care Domnul va judeca toată lumea în dreptate: *Că, iată, ziua Domnului vine aprigă, mânioasă și întărâtată la mânie ca să pustiască pământul și să-i stârpească pe păcătoși de pe el* (Isaia 13, 9). Noi știm că vom fi luați cândva la judecată și va trebui să dăm socoteală de toate ce sunt scrise în lege, de ceea ce e arătat de prooroci și de ce ne-a învățat sfântul nostru părinte – pentru ce noi n-am făcut toate, ori le-am făcut cu multă nepăsare. Și iată-l pe Acela Căruia Tatăl I-a dat judecata – iată Adevărul, care ne învață tot adevărul, spunând: *să nu socotiți că eu vă voi învinui la Tatăl; cel ce vă învinuiește este Moise, în care voi ați nădăjduit; căci dacă ați fi crezut lui Moise, ați fi crezut și Mie, căci despre Mine a scris acela* (Ioan 5, 45-46).

11. Din toate acestea înțelegem că trebuie să stăm înaintea judecății lui Hristos și să fim judecați nu numai de toate faptele, ci și de gândurile noastre și că, după socoteala pe care o vom da despre viața noastră, la fel trebuie să dăm socoteală și pentru ceilalți ce ni s-au încredințat nouă. Și aceasta nu-i privește numai pe stareți, părinți și supraveghetori, ci și pe oricare frate ce face parte din frăție. Căci toți suntem datori *să purtăm sarcinile unul altora și așa veți împlini legea lui Hristos* (Gal. 6, 2), socotind apoi și cele pe care Apostolul le scrie lui Timotei: *O, Timotei, păzește comoara ce ți s-a încredințat, depărtându-te de vorbirile deșarte și lumești și de împotrivirile științei mincinoase* (I Tim. 6, 20). Noi avem un amanet pe care ni l-a dat Domnul de a ne îngriji de viața cea plăcută lui Dumnezeu a fraților, pentru care îndurând trudă, putem aștepta și răsplătirile viitoare. Să ne îngrijim, ca să nu ni se zică și nouă: *Lasă pe fiul Meu să Mi se închine* (Ieșire 4, 23) și ca să nu cadă asupra noastră judecata Scripturii, dacă vom părăsi predania părintelui nostru: *Învățătorii Legii nu M-au cunoscut; păstorii au lepădat credința și proorocii au proorocit în numele lui Baal și s-au dus după cei ce nu-i pot ajuta* (Ier. 2, 8). Pe aceștia și proorocul Isaia îi dojenește în chipul fiicei haldeene, zicând: *Mâniat am fost pe poporul meu, pângărit-am moștenirea mea și am dat-o în mâna ta. Dar tu n-ai avut milă și asupra bătrânului ai apăsat cu jug greu* (47, 6). Aceasta se

cuvine nu numai să auzim și noi, ci să și înțelegem, căci *dacă cineva nu vrea să știe, să nu știe* (I Cor. 14, 38). Și în alt loc este scris: *Pentru că ai trecut cu vederea cunoașterea Domnului, Eu te voi da la o parte din preoția mea* (Osea 4, 6).

12. Și așa, iubiți frați, ca următori ai vieții și rânduielilor chinoviale, rămâneți în hotărârea luată odată și împliniți întru totul lucrul lui Dumnezeu, ca astfel părintele, care de la început a întemeiat așezămintele obștești, să poată zice cu bucurie Domnului despre noi: cum i-am învățat, așa și trăiesc. Același lucru și Apostolul, încă fiind în trup, zicea: *Dar vă laud, fraților, că în toate vă aduceți aminte de mine și țineți predaniile cum vi le-am dat eu* (I Cor. 11, 2).

13. De aceea, părinți ai mănăstirilor, fiți îngrijitori și puneți toată stăruința pentru frați, cu frică și după dreptatea lui Dumnezeu. Nu întrebuințați rău puterea voastră, arătând-o numai în pedepse, ci dați turmei supuse vouă pildă în toate, după cum dădea pildă în toate și Însuși Domnul nostru. Fiți milostivi către turma încredințată vouă și țineți minte cuvântul Apostolului care zice: *Căci nu m-am ferit să vă vestesc toată voia lui Dumnezeu* (Fapte, 20, 27). Și încă: *N-am încetat noaptea și ziua să vă îndemn, cu lacrimi, pe fiecare dintre voi* (Fapte, 20, 31). Vedeți câtă îndurare și câtă milă era în omul lui Dumnezeu, deoarece el nu numai că avea grijă de toate bisericile, ci se întrista cu cei întristați și suferea cu cei ce sufereau. Să ne păzim ca să nu se ispitească și să cadă cineva din pricina neîngrijirii noastre, învățându-ne cuvintele Dumnezeului Mântuitor, care zice în Evanghelie: *Dintre cei pe care Mi i-ai dat, n-am pierdut pe nici unul* (Ioan 18, 9). Să nu urâm nici un suflet, ca să nu piară nimeni din cauza răcelii noastre. Căci dacă va muri cineva (sufletește) din pricina noastră, sufletul lui ni se va cere nouă la judecată. Acestea și părintele nostru avea obiceiul a ni le spune, păzindu-ne să nu se împlinească asupra noastră amenințarea Apostolului: *Iar dacă vă mușcați și vă mâncați unul pe altul, vedeți să nu vă nimiciți voi între voi* (Gal. 5, 15). De aici se lămurește că cine păzește sufletul aproapelui, acela este păzitorul sufletului său.

14. Și voi, ajutori în mănăstiri, arătați-vă cei dintâi în virtute, ca să nu piară cineva prin greșeala voastră. Păziți-vă să nu cădeți în partea cea urâtă unde a căzut cel ce mânca și bea cu bețivii și cu slugile sale, nedând măsura de grâu la timp, după cum s-a zis: *Veni-va stăpânul slugii aceleia în ziua când nu se așteaptă și în ceasul pe care nu-l cunoaște, și o va tăia din dregătorie și partea ei o va pune cu fățarnicii; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților* (Matei 24, 50-51). Să nu ne ajungă pe careva dintre noi o asemenea judecată; iar când va veni vremea răsplătirii, să ne învrednicim a auzi: *Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău* ! (Matei 25, 21).

15. Și voi, supraveghetori de case fiți de asemenea totdeauna gata a da răspuns cu blândețe și bună-cuviință *oricui va cere socoteală despre nădejdea voastră* (I Petru 3, 15). Dojeniți pe cei fără cuviință, mângâiați pe cei slabi cu duhul, susțineți pe cei neputincioși și fiți cu răbdare către toți. Luați aminte la Apostolul care zice: *Părinților nu întărâtați la mânie pe copiii voștri, ci-i creșteți în învățătura și certarea Domnului* (Efes. 6, 4); *și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere, și cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere* (Luca 12, 48). *Să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare și ale altuia* (Filip. 2, 4) și ca să nu se împlinească și asupra voastră judecata Scripturii: *iar voi zoriți lucrul, fiecare pentru casa lui ! Pentru aceasta cerul se va încuia, nu va da rouă și pământul roadele sale* (Agheu. l, 9-10); și ceea ce se spune în alt loc: *Întrucât n-ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut* (Matei 25, 45).

16. Neîncetat am spus și mai spun: păziți-vă de a iubi numai pe unii și a urî pe alții, pe unul a-l susține, iar pe celălalt a nu-l băga în seamă, ca să nu fie zadarnică munca voastră și să nu fie în zadar ostenelile voastre și pentru ca, ieșind din trup și scăpând de furtunile lumii acesteia, veți fi cu nădejde să intrați în limanul liniștii, să nu vă ajungă înecul în nedreptate, și cu ce măsură ați măsurat să nu vi se măsoare de Acela, Care la judecată nu va privi la față. Dacă se va săvârși vreun păcat de moarte ori altă faptă rușinoasă în casă, din pricina neîngrijirii supraveghetorului, potrivit cu pedeapsa făptuitorilor și supraveghetorul va fi judecat, ca vinovat de același păcat. Aceasta ne-o spunea totdeauna și sfântul întru pomenire părintele nostru.

17. Pentru aceea, cu toată grija și cu temere să pască fiecare dintre voi turma încredințată lui, urmând păstorilor amintiți în Evanghelie, cărora li s-a arătat îngerul Domnului veghind și nu dormind, vestindu-le venirea Mântuitorului. Luați aminte și la ceea ce Însuși Mântuitorul zice: *Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale, iar cel plătit și cel care nu este păstor și ale cărui oi nu sunt ale lui vede lupul venind și lasă oile și fuge, și lupul le răpește și le risipește; dar cel plătit fuge, pentru că este plătit și nu are grijă de oi* (Ioan 10, 11-13). Iar despre păstorii cei buni, Luca zice: *Și în ținutul acela erau păstori, stând pe câmp și făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Și iată îngerul Domnului a stătut lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor și ei s-au înfricoșat cu frică mare. Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeți ! Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul; că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Și acesta vă va fi semnul: veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle* (Luca 2, 8-12). Oare numai ei pășteau oile în acea vreme și umblau cu turmele prin pustie ? Însă deoarece numai ei erau cu grijă și își învingeau somnul firesc de frica lupilor răpitori, ei singuri s-au învrednicit a auzi despre ceea ce se săvârșise în apropiere; iar Ierusalimul, care dormea,

n-a știut nimic. De aceea și voi vegheați, lucrând mântuirea voastră cu frică și cu cutremur și ținând minte că Domnul tuturor, de la Care tot trupul va primi răsplată pentru toate cele făcute, Care s-a arătat după Înviere, a zis Apostolului Petru: *Simone, fiul lui Iona, Mă iubești tu mai mult decât aceștia ? El i-a răspuns: Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc. Zis-a lui: Paște mielușeii mei ! Iisus i-a zis iarăși, a doua oară: Simone, fiul lui Iona, Mă iubești tu ? El i-a zis: Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc. Zis-a Iisus lui: Păstorește oile mele* ! (Ioan 21, 15-19). I-a poruncit și a treia oară să pască oile; și astfel a pus asupra noastră a tuturor datoria de a paște cu grijă oile Domnului, în nădejdea zilei venirii Lui, ca să primim pentru truda păscutului ceea ce a făgăduit în Evanghelie: *Părinte, voiesc ca unde sunt Eu să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat* (Ioan 17, 24); și iarăși: *Și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu* (Ioan 12, 26). Să privim deci la această făgăduință ca, fiind încredințați de răsplătire, mai ușor și cu plăcere să ridicăm toată osteneala, umblând asemenea lui Dumnezeu, Cel ce făgăduiește răsplătiri.

18. Și voi, ajutori în case, țineți-vă cu smerenie și blândețe și socotiți ca lege a vieții de obște poruncile stareților pentru ca, păzindu-le, să vă mântuiți sufletele, asemănându-vă aceluia care a zis: *Sufletul meu în mâinile Tale este pururea* (Ps. 118, 109). Și împlinind cele scrise: *Fiul să proslăvească pe Tatăl.* Pentru aceasta vă veți bucura de rodurile muncii voastre. Fără muncă și fără roduri, nimeni nu se va bucura de împărtășirea cu Domnul. Numai având rod în Domnul puteți să vă faceți urmași și împreună moștenitorii Lui.

19. Și vouă tuturor, fraților, care sunteți în ascultare după cinul supunerii de bunăvoie, vă zic: *Să vă fie mijloacele voastre încinse și făcliile voastre aprinse și voi să fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe stăpânul lor când se va întoarce de la nuntă ca, venind și bătând, îndată să-i deschidă. Fericite sunt slugile acelea pe care, venind stăpânul, le va afla priveghind* ! (Luca 12, 35-37). Același fapt va fi și cu voi, dacă lucrul vostru îndelungat nu vă va aduce slăbiciune; veți fi chemați la masa cerească și voi, și vă vor sluji îngerii. Acestea sunt făgăduințele pentru cei ce păzesc poruncile Domnului – acestea sunt răsplătirile viitoare ! *Bucurați-vă pururea întru Domnul și iarăși vă zic: bucurați-vă* (Filip. 4, 4). Supuneți-vă părinților cu toată ascultarea, fără cârtire și fără felurite socotințe, și fiți cu inimă simplă către fapte bune ca, fiind plini de virtuți și de frica Domnului, să fiți vrednici de înfierea Domnului. Luați și scutul credinței, cu care veți putea stinge toate săgețile cele aprinse ale vicleanului; *luați și coiful mântuirii și sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu* (Efes. 6, 17). *Fiți dar înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii* (Matei 10, 16). Luați aminte la cuvintele Apostolului Pavel: *Copiilor, ascultați pe părinții voștri întru toate* (Col. 3, 20) și veți primi mântuirea sufletelor voastre prin cei ce au fost rânduiți

peste voi. Și încă în alt loc este scris: *Ascultați pe mai-marii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă* (Evr. 13, 17). Amintiți-vă cu frică și de ceea ce zice același Apostol: *Nu știți, oare, că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi? De va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el, pentru că sfânt este templul lui Dumnezeu, care sunteți voi* (I Cor. 3, 16, 17); și iarăși: *să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți pentru ziua răscumpărării* (Efes. 4, 30).

20. Păstrați-vă curăția trupului vostru, *ești grădină încuiată soața mea, mireasa mea, fântână acoperită și izvor pecetluit* (Cântarea Cânt. 4, 12) căci *oricine este născut din Dumnezeu nu săvârșește păcat, pentru că sămânța lui Dumnezeu rămâne în acesta* (I Ioan 3, 9). Tot Sfântul Ioan zice: *V-am scris vouă, tinerilor, căci sunteți tari și cuvântul lui Dumnezeu rămâne întru voi și ați biruit pe cel viclean* (I Ioan 2, 14). Când și voi, cu ajutorul lui Dumnezeu, veți învinge pe vrăjmaș, atunci Însuși Domnul va zice: *din stăpânirea locuinței morților îi voi izbăvi pe ei și din moarte îi voi mântui* (Osea 13, 14). Și când se va birui moartea în noi și noi o vom învinge, atunci se va spune și despre noi: *pentru că moartea nu mai are stăpânire asupra Lui*. (Rom. 6, 9). A pierit moartea din clipa când o dată pentru totdeauna am murit pentru păcat și am început a viețui cu viața în care am înviat în Hristos. *Căci Cel care a murit a fost curățit de păcat* (Rom. 6, 7) *ca să nu mai trăiască timpul ce mai are de trăit în trup după poftele oamenilor, ci după voia lui Dumnezeu* (I Petru 4, 2). De aceea, umbrindu-vă cu frica lui Dumnezeu, îmbrăcați-vă în curăție, ca să vă învredniciți a auzi: *iar voi nu sunteți în carne, ci în Duh* (Rom. 8, 9). Și să știți că celor desăvârșiți li se va da desăvârșirea; iar celor ce nu o au, sărăcia li se va mări, după cuvântul evanghelic: *Căci tot celui ce are i se va da și îi va prisosi, iar de la cel ce nu are, se va lua și ceea ce are* (Matei 25, 29). Să urmăm fecioarelor înțelepte, care s-au învrednicit a intra în foișor cu Mirele, pentru că au avut untdelemnul faptelor bune în vasele și în candelele lor. Iar fecioarele nebune au găsit ușile foișorului închise, pentru că nu și-au pregătit untdelemn înainte de nuntă. Toate aceste pilde să le învățăm, căci pentru noi au fost scrise, spre a ne feri de păcatele în care au căzut înaintașii noștri, păzind învățăturile celui înțelept care zice: *Fiule, dacă inima ta e plină de înțelepciune și inima mea se va bucura. Rărunchii mei vor tresări de bucurie când buzele tale vor grăi ceea ce este drept* (Pilde 23, 15-16); și mai departe: *Să nu râvnească inima ta la cei păcătoși, ci totdeauna să rămână la frica de Domnul* (Pilde 23, 17).

21. Să veghem cu mare băgare de seamă, încredințându-ne că bogată milă ne-a arătat Domnul, prin părintele nostru Pahomie, care ne-a învățat cum să ne lepădăm de lume și ca un nimic să socotim toată întristarea și grijile de lucrurile lumii acesteia. El nu ne-a dat nici un prilej ca să avem ceva al nostru, de la ață până la cureaua încălțămintelor, când avem pe cei

mai mari care se îngrijesc de noi cu frică și cutremur și de hrana și de îmbrăcămintea noastră și de neputințele trupești, dacă se întâmplă vreuna; așa că noi n-avem de ce ne îngriji pentru noi, astfel ca să nu ne pierdem pentru trup folosul cel sufletesc. Suntem slobozi; am azvârlit de pe grumajii noștri jugul robiei lumești; de ce vrem atunci iarăși să ne întoarcem la cele vechi, să avem ceva de a cărui pierdere ne vom înfricoșa ? La ce o mantie de prisos ori una mai aleasă, ori un pat mai bun, când toate de obște ne sunt pregătite pentru toți ? Sau vrem să fugim de Crucea lui Hristos ? Oare nu sub semnul ei au trăit părinții noștri, *zidiți fiind pe temelia apostolilor și proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos* ? (Efes. 2, 20). Lui urmându-i să ne pogorâm de la mândria purtătoare de moarte la smerenia dătătoare de viață, schimbând bogăția pe sărăcie și toate bunătățile, pe mâncare proastă.

22. Nu uitați, rogu-vă, hotărârea pe care ați luat-o odată și năzuind spre împărăția cerească, cinstiți ca pe niște trepte de suire predania părintelui nostru. Să nu doriți iarăși ceea ce ați disprețuit la început. Destul ne este nouă să avem ce ne trebuie, fără care nu putem fi: două levitoane și încă unul vechi, o mantie de pânză, două potcapuri, un paraman, sandale, cojoc și cârjă. Dacă vreunul căruia i s-a încredințat o oarecare slujbă sau conducere în mănăstire trage de aici vreun folos pentru el, apoi ca un rău câștig și păcat trebuie să socotim tot ce va câștiga el în așa mod și va folosi. Ca urmare, nesocotind pe alții care n-au nimic și sunt bogați numai printr-o fericită sărăcie, nu numai că piere singur prin aceasta, ci și pe alții îi trage la pieire. Cei ce și-au plecat grumazul sub jugul sărăciei călugărești caută cu toată smerenia, fără cruțare de sine, în lacrimi și suspinuri ca să placă lui Dumnezeu în veacul acesta, iar după despărțirea de trup vor fi duși la loc de liniște și vor ședea cu sfinții părinți Avraam, Isaac, Iacov, cu proorocii și apostolii, și se vor desfăta de mângâiere vrednică, după cum s-a desfătat Lazăr de ea în sânul lui Avraam. Dar vai de cei care, trăind în chinovii, vor schimba ceva obștesc numai pentru al lor folos ! Lor li se va spune, după despărțirea de trup: *Fiule, adu-ți aminte că ai primit cele bune ale tale în viața ta* (Luca 16, 25), pe când frații voștri lucrau și vărsau sudori, petrecând în posturi, în înfrânare și trudă necontenită. Așa și voi îi veți vedea pe cei ce și-au disprețuit viața de aici pentru a o dobândi pe cea viitoare, petrecând în bucurie și fericire, iar voi înșivă veți fi aruncați în loc de batjocură, de chin și plin de suferințe, pentru că nu ați luat aminte la cuvintele Evangheliei și n-ați auzit cuvintele proorocului Isaia, care zice: *Iată slugile Mele vor mânca, și vouă vă va fi foame, vor bea și voi veți fi însetați, se vor bucura, iar voi veți fi înfruntați; iată slugile Mele vor sălta de veselie, iar voi veți striga de întristată ce vă va fi inima și de frânt ce vă va fi sufletul veți urla !* (Isaia 65; 13-14). Voi ați auzit

în Scriptură despre toate fericirile și n-ați primit asupra voastră rânduiala cuvenită pentru câștigarea lor !

23. Așadar, fraților, să fim toți ca unul, de la cel mai mic până la cel mai mare, și cel bogat și cel sărac, propășind în înțelegere desăvârșită între noi și în smerenie, ca astfel și despre noi să se zică: *Celui cu mult nu i-a prisosit, și celui cu puțin nu i-a lipsit* (II Cor. 8, 15). Nimeni să nu fie liniștit în cugetul său văzând fratele în sărăcie și strâmtorare, ca să nu i se zică cuvântul proorocului: *Oare nu este un singur părinte pentru noi toți ? Nu ne-a creat oare pe noi un singur Dumnezeu ? Pentru ce suntem vicleni unul față de altul, ca să pângărim legământul părinților noștri ? Iuda este viclean și urâciune se săvârșește în Israel și în Ierusalim* (Maleahi 2, 10-11). Și întrucât este asemenea cu ceea ce a poruncit Domnul și Mântuitorul nostru apostolilor: *Poruncă nouă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul. Precum v-am iubit Eu pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă aveți dragoste unii față de alții* (Ioan 13, 34-35), datori suntem a ne iubi unul pe altul, arătând că într-adevăr suntem robi ai Domnului nostru Iisus Hristos, copiii lui Pahomie și viețuitorii de obște.

24. Dacă supraveghetorul casei va dojeni pe cineva dintre frații supuși lui, îndemnându-l în frica de Domnul și dorind a-l îndrepta de greșelile lui, iar altul îi va lua apărarea și va vorbi pentru el, răzvrătindu-i inima, cel ce face aceasta păcătuiește pentru sufletul său căci îl răzvrătește pe unul care se putea îndrepta; pe cel ce se ridică îl înjosește și pe cel ce tinde spre mai bine îl amăgește cu vorbe păgubitoare, rătăcindu-se și el și pe alții ducând în rătăcire. Unora ca aceștia, li se potrivesc asemenea cuvinte: *Vai de cel ce adapă pe prietenul său din cupa lui otrăvită* (Avac. 2, 15). Și încă: *iar cine va sminti pe unul dintre aceștia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării* (Matei 18, 6). Deoarece pe cel ce se înalță el îl coboară, pe cel ce arată supunere, îl mândrește, pe cel ce ar fi fost dulceața iubirii îl preface în amărăciunea neînțelegerii, pe cel ascultător de rânduielile mănăstirești îl răzvrătește cu sfaturile sale rele și-l face să înceapă a nu mai fi mulțumit și să nutrească ură față de cel ce l-a învățat înțelepciunea lui Dumnezeu și între frați seamănă ceartă și neînțelegere, netemându-se de cele zise în Scriptură: *Cine ești tu ca să judeci pe sluga altuia ? Pentru stăpânul său stă sau cade. Dar va sta, căci Domnul are putere ca să-l facă să stea* (Rom. 14, 4). Gândește ce a zis Apostolul: *puternic este Domnul a-l face să stea.* Nu e tare cel care ocolește cuvintele Domnului.

25. De aceea, fraților, în tot chipul vom căuta ca să nu răzvrătim mintea cuiva și să-l ridicăm împotriva celui ce-l învață și îl înțeleptește, amintindu-ne de cele zise: *Spală răul din inima ta, ca să te izbăvești !* (Ier. 4, 14). Să nu ne sădim unul altuia în inimi, în loc de supunere, mândrie

și încăpățânare. Căci cel ce se teme de Domnul său, văzând că fratele său greșește și cade, acela trebuie să-i arate ce-i sfânt și calea cea dreaptă, ca astfel să vieţuiască nu numai el, cu toată curăția și frica de Domnul, ci să împlinească și această îndrumare a lui Solomon: *Izbăvește pe cei ce sunt târâți la moarte și pe cei ce se duc clătinându-se la junghiere scapă-i ! Dacă vrei să spui „Iată, n-am știut nimic !“, oare Cel ce cântărește inimile nu pătrunde cu privirea și Cel ce veghează peste sufletul tău nu știe și nu va răsplăti omului după faptele lui ?* (Pilde 24, 11-12); și la fel ceea ce a zis Iuda în epistola sa: *Pe alții, smulgându-i din foc, mântuiți-i; de alții, însă, fie-vă milă cu frică, urând și cămașa spurcată de pe trupul lor* (Iuda 1, 23). Să ne păzim de a avea o așa haină și să ne îmbrăcăm *cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului; căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânirilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri* (Efes. 6, 11-12).

26. Și mai ales să ne păzim ca nimeni să nu dea ceva din lucruri spre păstrare în altă casă, ori în chilia altuia, lucrând în chipul acesta împotriva rânduielii mănăstirești. Cine este astfel nu-i din numărul fraților, ci este năimit și pribeag și nu trebuie să guste Paștele Domnului cu cei sfinți, căci s-a făcut piatră de poticnire în mănăstire. Iată cuvântul care i se cuvine: *zvârliți pietrele din calea mea*. Dacă levitoanele spălate nu se vor usca până seara, n-avem dreptul a le ține la noi, ci să le dăm supraveghetorului casei, căruia și noi singuri îi suntem încredințați, ori chelarului, ca să le ducă la locul unde se păstrează îmbrăcămintea întotdeauna, și dimineața ele ni se dau ca să le uscăm la soare; și după ce se vor usca, nu le putem ține la noi, potrivit poruncilor părinților, ci le dăm spre păstrare cu toate celelalte. Așadar, când păcătuiești mai mult împotriva rânduielii mănăstirești: când recunoști ca ceva al tău și-l dai spre păstrare altuia ori când îl ții la tine în stăpânirea ta ?

Și se vede că nu înțelegi cuvintele Apostolului Pavel, care zice: *Fraților, voi ați fost chemați la libertate; numai să nu folosiți libertatea ca prilej de a sluji trupului, ci slujiți unul altuia prin iubire* (Gal. 5, 13). Și încă: *Domnul e aproape. Nu vă împovărați cu nici o grijă, ci întru toate, prin închinăciune și prin rugă cu mulțumire, cererile voastre să fie arătate lui Dumnezeu* (Filip. 4, 6). Să știe și cel ce ia să păstreze ceva de la altul, gândind că face un lucru binecuvântat spre mulțumirea fratelui, că el păcătuiește împotriva sufletului său, călcând rânduiala mănăstirească. O, nebune ! Sufletul tău este încredințat aproapelui tău, supraveghetorului; dar cel ce păzește sufletul și trupul tău oare nu-i vrednic să-i încredințezi lui și cele trecătoare ? Să iubim dreptatea și ne vom îndreptăți, căci citim: *mila și adevărul s-au întâmpinat* (Ps. 84, 11).

27. Fiecare să se păzească ca nu cumva, mândrindu-se cu gânduri neînțelepte ori, mai bine zis, încurcându-se în lațurile diavolului, să nu-și zică în sufletul său: „Când voi muri, voi dărui fraților ce am". O, omule prea nebun ! Unde ai găsit aceasta în Scriptură ? Oare nu toți sfinții, începând a lucra lui Dumnezeu, își părăseau îndată toate grijile lumești ? Oare cei dintâi credincioși nu-și puneau tot ce aveau la picioarele apostolilor, după cum se povestește în *Fapte* ? (Fapte 4, 35). Iar tu murind, cum socoți să te îmbraci în haina dreptății, pe care nu te-ai îngrijit a o câștiga fiind viu ? Ori ai uitat ce se spune în Scriptură: *Ceea ce va semăna omul, aceea va și secera* (Gal. 6, 7); și: *știind fiecare, fie rob, fie de sine stăpân, că faptele bune pe care le va face, pe acelea le va lua ca plată de la Domnul* (Efes. 6, 8); și: *va răsplăti fiecăruia după faptele lui* (Rom. 2, 6); și încă: *Cel ce cerci inimile și rărunchii, Dumnezeule drepte* (Ps. 7, 9), *ca să dai fiecăruia după faptele lui* (Ier. 32, 19). Pentru ce oare, încă fiind în această viață și în acest trup, nu iei aminte la cuvintele proorocului David, care zice: *strânge comori și nu știe cui le adună pe ele* (Ps. 38, 10), și cuvântului evanghelic care îl mustra: *Nebune, în această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Si cele ce ai gătit, ale cui vor fi ?* (Luca 12, 20) și acestora: *În ziua aceea vor pieri toate gândurile lor* (Ps. 145, 4). Nebune ! Pentru ce nu urmezi îndemnurile lui Dumnezeu: *Mergi, vinde-ți averea ta și o împarte săracilor, ia-ți crucea ta și urmează-Mi Mie* (Matei 19, 21; 16, 24). Tânărul, auzind acestea, s-a întors înapoi, căci inima lui nu era dreaptă și nu putea să scape de povara grea a bogăției. Deși avea dorința de viață desăvârșită, după cum mărturisește Scriptura, și era atras prin strălucirea virtuții către cele de laudă, bogăția lui l-a întors pe cel ce tindea înainte și el nu a putut cuprinde învățătura Mântuitorului, căci încă judeca la plăcerile lumii. De aceea Mântuitorul și zice: *Cu greu va intra cel bogat în împărăția cerurilor* (Matei 19, 23); și încă: *Nimeni nu poate să slujească la doi domni; căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona* (Matei 6, 24). Fariseii, fiind lacomi, auzind aceasta râdeau; noi, fugind de necredința lor, nu vom râde de cei care ne cheamă la aceasta (lepădarea de toate). Să ne lepădăm de lume ca astfel să tindem cu totul spre câștigarea bogățiilor adevărate. Pentru cel ce are sufletul stăpânit de dorința de bogăție, sărăcia pentru Hristos i se pare nebunie. *Într-adevăr, evlavia este mare câștig, dar atunci când ea se îndestulează cu ce are. Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot așa cum nici nu putem să scoatem ceva din ea afară. Ci, având hrană și îmbrăcăminte cu acestea vom fi îndestulați. Cei ce vor să se îmbogățească, dimpotrivă, cad în ispită și în cursă și în multe pofte nebunești și vătămătoare, ca unele care cufundă pe oameni în ruină și în pierzare. Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor* (I Tim. 6, 6-10).

28. Chiar și până astăzi proorocul Ilie învinovățește pe Israil, zicând: *Până când veți șchiopăta de amândouă picioarele ? Dacă Domnul este Dumnezeu, urmați Lui !* (III Regi, 18, 21). Și nouă ni se poate spune: dacă legile dumnezeiești sunt cele ce au fost date părinților noștri ca, urmându-le, să ajungem în Împărăția Cerurilor, atunci trebuie să le împlinim cu toată osârdia. Dar dacă urmăm gândurilor noastre și sufletul nostru privește spre alte lucruri, atunci de ce să nu ne recunoaștem rătăcirea și să nu arătăm că suntem tocmai așa cum ne ferim a ne arăta ? Priviți ca nu cumva și nouă să ni se zică: *și pângăresc lucrurile sfinte ale mele* (Iez. 22, 26), și: *Dumnezeul meu îi va arunca de la Sine, că nu au ascultat de El* (Osea 9, 17). Frățiile monahicești într-adevăr sunt casa Domnului și răsadniță a sfinților. Să ne păzim deci a nu spurca această casă, ca să nu fim scoși afară după cum, după mărturia Evangheliei, au fost scoși din templu vânzătorii de oi și de boi, când Domnul și Mântuitorul, intrând și făcând bici din funii, i-a alungat afară și a împrăștiat banii schimbătorilor și le-a răsturnat mesele, spunând celor ce vindeau porumbei: *Luați acestea de aici și nu faceți casa Tatălui Meu casă de negustorie* (Ioan 2, 16). Căci scris este: *Casa Mea casă de rugăciuni se va chema, iar voi o faceți peșteră de tâlhari* (Matei 21, 13). Și în alt loc: *pentru voi Numele Meu pururea se hulește întru neamuri* (Isaia 52, 5).

29. Vă rog, fraților, să nu ajungem ca să ni se zică și nouă: *Unuia îi este foame, iar altul se îmbată. N-aveți, oare, case ca să mâncați și să beți ? Sau disprețuiți Biserica lui Dumnezeu si rușinați pe cei ce nu au ? Iar dacă îi este cuiva foame, să mănânce acasă, ca să nu vă adunați spre osândă* (I Cor. 11, 21, 22, 34). Să nu fie casa noastră casa glasului străin de legea Domnului, pentru ca să nu ni se spună: *Și idolii Egiptului nu i-a părăsit; pentru că ei lepădaseră așezămintele Mele și după poruncile Mele nu se purtau, ci călcau zilele Mele de odihnă, că inima lor era îndreptată spre idolii lor* (Iez. 20, 8, 16). Să nu mai rămânem în împietrirea inimii noastre, căci altfel mâniem pe Domnul, și El, devenind vrăjmașul nostru, va zice: *Ba încă le-am dat și legi* care nu erau bune și rânduieli prin care ei nu puteau trăi (Iez. 20, 25), căci au gustat din fructul minciunii și s-au închinat lucrurilor mâinilor lor și s-a umplut pământul lor de începutul vrăjitorilor ca un pământ al străinilor.

30. Lepădându-ne de lume și începând a umbla sub semnul Crucii, să nu ne întoarcem și să nu mai căutăm răcoreala cea trecătoare, ci să urmăm lui Efrem care zicea: *Am ajuns bogat și averi mi-am strâns !* (Osea 12, 9), ca să n-auzim ceea ce a auzit el: toate ostenelile lui nu se vor afla din cauza nedreptăților cu care a păcătuit; și ca să nu se împlinească asupra noastră: *După ce ați început în Duh, sfârșiți acum în trup ? Ați pătimit atâtea în zadar ?* (Gal. 3, 3-4); ca și împotriva noastră să nu se zică: *Preotului îi va lipsi cunoștința legii și bătrânului sfatul. Regele va plânge, căpetenia va fi*

cuprinsă de groază, iar mâinile poporului țării vor tremura (Iez. 7, 26-27). *Bătrânii nu mai stau la poartă, cei tineri nu mai cântă din alăute* (Plâng. Ier. 5, 14), și încă: *Căci numele lui Dumnezeu, din pricina voastră este hulit între neamuri* (Rom. 2, 24); și pentru că s-au urât îndrumările părintelui nostru, să nu fim uitați de el și pentru păcatele noastre să nu rămânem cu totul fără ajutorul Domnului și al sfinților Săi.

31. Căci ce rod este în noi și ce semn că păzim poruncile Domnului ? Sau prin ce ne împlinim chemarea noastră ? Oare nu le-am distrus noi pe toate și nu suntem oare învinși de lăcomie ? Și nouă se cuvine a ni se zice: *De unde vin războaiele și certurile între voi ?* (Iac. 4, 1), oare nu din lăcomie ? Căci, într-adevăr, fiecare dintre noi caută folosul său și nu pe al aproapelui; așa că proorocul Iezechiel, parcă azi ar trăi când ne mustră prin cuvântul lui proorocesc, zicând: *aceștia sunt negustători* (Iez. 27, 21). Ce răspuns vom da la judecată, sau ce vom aduce spre apărarea noastră în ceasul din urmă ? Toate acestea s-au împlinit cu noi, căci, într-adevăr, *proorocii profețesc minciuni, preoții învață ca și ei, și poporului meu îi place aceasta;* și precum e norodul, așa e și jertfitorul (Ier. 5, 31). Pentru aceasta și zice Domnul: *Voi pedepsi purtarea lui, iar faptele lui le voi întoarce împotriva lui* (Osea 4, 9).

32. Nu despre toți zic eu acestea, ci numai despre cei ce nesocotesc legile părinților. Mai bine era pentru ei să nu fi cunoscut calea dreptății, decât după ce au cunoscut-o să se întoarcă de la porunca sfântă ce le-a fost dată (II Petr. 2, 21). Întristându-se de acest fel de oameni, proorocul Ieremia zice: *Ochii mei se sfârșesc de plâns, lăuntrul meu arde ca văpaia, mărunțaiele mele fierb și fierea mi se varsă pe pământ din pricina zdrobirii fiicei neamului meu, când copiii și pruncii stau sleiți de putere în piețele cetății, zicând mamei lor: „Unde este pâine, unde este vin ?" Ei cad sleiți de putere ca doborâți de sabie pe piețele cetății și își dau sufletul la sânul maicii lor* (Plâng. Ierem. 2, 11-12). Noi știm că *nu în puterea calului este voia Lui, nici în cel iute la picior bunăvoința Lui* (Ps. 146, 10).

33. De aceea să ne întoarcem către Domnul Dumnezeul nostru, pentru ca atunci când ne vom ruga Lui să ne audă Acela care zilnic strigă către noi: *Opriți-vă și cunoașteți că eu sunt Dumnezeu* (Ps. 45, 10). *Întoarceți-vă, voi copii căzuți de la credință, zice Domnul, că M-am unit cu voi* (Ier. 3, 14). Același lucru îl mărturisește și Iezechiel, zicând: *De ce să muriți voi, casa lui Israel, căci Eu nu voiesc moartea păcătosului, zice Domnul Dumnezeu; întoarceți-vă deci și trăiți* (Iez. 18, 31-32). De asemenea, mult milostivul Dumnezeu, începătura tuturor milelor, strigă către noi în Evanghelie, zicând: *Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre* (Matei 11, 28-29). Să înțelegem de aici că *bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință*

(Rom. 2, 4) și sfinții bărbați ne conving să începem în sfârșit a ne căuta mântuirea. Să nu ne încruntăm inimile noastre și să nu ne adunăm mânie pentru ziua mâniei și a descoperirii judecății celei drepte a lui Dumnezeu, *Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui* (Rom. 2, 6), ci să ne întoarcem cu tot sufletul către Domnul, potrivit cuvintelor lui Moise, care amintește: *Și te vei întoarce la Domnul Dumnezeul tău* [...] *Va tăia Domnul împrejur inima ta și inima urmașilor tăi ca să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău, ca să trăiești* (Deut. 30, 2, 6).

34. Să muncim ca niște ostași buni ai lui Hristos, stăruind a păzi cele scrise în Scriptură: *Nici un ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să fie pe plac celui care strânge oastea. Iar când se luptă cineva, la jocuri, nu ia cununa dacă nu s-a luptat după legile jocului.* Cuvine-se ca *plugarul ce se ostenește să mănânce el mai întâi din roade* (II Tim. 2, 4-6). De asemenea este scris: *Atunci toate popoarele vor umbla fiecare în numele dumnezeului său, iar noi vom merge în numele Domnului Dumnezeului nostru de acum și până în veac* (Mih. 4, 5). *Aceștia s-au împiedicat și au căzut, iar noi ne-am sculat și ne-am îndreptat* (Ps. 19, 8-9).

35. *Dacă umblă cineva ziua, nu se împiedică, pentru că el vede lumina acestei lumi; iar dacă umblă cineva noaptea, se împiedică, pentru că lumina nu este în el* (Ioan 11, 9–10). Iar noi, spune alt apostol, *nu suntem fii ai îndoielii spre pieire, ci ai credinței spre dobândirea sufletului* (Evr. 10, 39); și în alt loc: *voi toți sunteți fii ai luminii și fii ai zilei; nu suntem ai nopții, nici ai întunericului* (I Tes. 5, 5). Astfel, dacă noi suntem fiii luminii trebuie să cunoaștem cele ale luminii și să săvârșim roadele ei, în toată fapta bună: *iar tot ce este pe față se descoperă prin lumină* (Efes. 5, 13). Căci dacă ne vom întoarce din tot sufletul către Domnul și în simplitatea inimii vom umbla după poruncile lui și ale părintelui nostru, vom prisosi în toată fapta bună. Iar dacă vom fi învinși de patimile trupești, în mijlocul zilei și al nopții vom pipăi zidul și nu vom găsi calea spre orașul și locuința noastră, după cum s-a spus de oarecare: *erau flămânzi și însetați; sufletul lor într-înșii se sfârșea* (Ps. 106, 5). Căci după cum au urât legea dată de Domnul și n-au luat aminte la glasul proorocilor, tot așa nici n-au putut intra în liniștea făgăduită.

36. Să veghem și să luăm aminte. *Căci dacă Dumnezeu n-a cruțat ramurile firești, nici pe tine nu te va cruța* (Rom. 11, 21). Nu zic acestea despre toți, ci despre cei nepăsători, cărora li se poate spune cu mâhnire: vai acelora care *pe Mine, izvorul apei celei vii, M-au părăsit și și-au săpat fântâni sparte, care nu pot ține apă* (Ier. 2, 13). Ei nu numai că n-au ascultat pe judecătorii lui Dumnezeu, dar nu L-au ascultat nici pe Domnul când le-a zis: *pus-am păzitori peste voi și am zis: ascultați sunetul trâmbiței! Iar ei au zis: nu vom asculta* (Ier. 6, 17-18). De unde această necredință? Oare nu pentru că au recunoscut zei străini și nu s-au întors de la ei? *De aceea, așa*

zice Domnul Savaot, Dumnezeul lui Israel: iată îi voi hrăni cu pelin și le voi da să bea apă cu fiere (Ier. 9, 14-15).

37. Auzind acestea, să ne trezim ca din somn și să căutăm a ne arăta robi vrednici lui Dumnezeu, ca să ne învrednicim de mila Lui, despre care singur zice: *Ascultați, popoare, cuvântul Domnului, vestiți țării depărtate și ziceți: Cel ce a împrăștiat pe Israel, Acela îl va aduna și-l va păzi* (Ier. 31, 10); și în alt loc: *Nu voi dezlănțui iuțimea mâniei mele și nu voi prăpădi din nou Efraimul* (Osea 11, 9); și încă: *nu voi vărsa asupra voastră mânia Mea* (Ier. 3, 12).

38. Dacă astfel e mila Mântuitorului Dumnezeu și El ne cheamă la mântuire, să ne întoarcem dar sufletele noastre către Dânsul, știind *în ce timp ne găsim, căci este chiar ceasul să vă treziți din somn. Noaptea e pe sfârșite; ziua este aproape. Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii. Să umblăm cuviincios ca ziua* (Rom. 13, 11-13). Copiii mei ! Mai întâi de toate să iubim pe Domnul din toată inima noastră, apoi ne vom iubi unul pe altul, ținând minte poruncile Mântuitorului, în care ne zice: *Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu* (Ioan 14, 27). *În aceste două porunci se cuprind toată Legea și proorocii* (Matei 22, 40).

39. Dacă vreunul dintre cei ce sunt într-o casă a mănăstirii sub călăuzirea supraveghetorului n-are nici o lipsă din toate cele rânduite a avea în mănăstire și are tată, frate ori un prieten iubit, să nu primească nimic de la dânșii, nici levitoane, nici mantie, nici un alt lucru. Iar de se va afla că n-are ceva din cele ce i se cuvin, aceasta se întoarce în vina supraveghetorului, care va trebui să fie dojenit pentru aceasta.

40. Așadar, voi, mai-marilor din mănăstiri, dacă vedeți că cineva este în nevoie și suferă neajuns, nu fiți fără grijă față de el, știind că aveți a da socoteală pentru toată turma, *întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstrați Biserica lui Dumnezeu, pe care a câștigat-o cu însuși sângele Său* (Fapte 20, 28). De aceeea, *datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși și să nu căutăm plăcerea noastră, ci fiecare dintre noi să caute să placă aproapelui său la ce este bine spre zidire. Că și Hristos n-a căutat plăcerea Sa, ci precum este scris: ocările celor ce Te ocăresc pe Tine au căzut asupra Mea* (Rom. 15, 1-3). Și Apostolul spune despre sine: *precum și eu să plac tuturor în toate, necăutând folosul meu, ci pe al celor mulți, ca să se mântuiască* (I Cor. 10, 33).

41. Dar dacă Dumnezeu și Mântuitorul nostru așa a poruncit și sfinții astfel au împlinit, iar părinții noștri așa ne-au învățat, să ne trezim din somn și să împlinim cu osârdie ceea ce ne este poruncit. *Căci toate câte s-au scris mai înainte s-au scris spre învățătura noastră, ca prin răbdarea și mângâierea, care vin din Scripturi, să avem nădejde* (Rom. 15, 4). Nimeni să nu fie pricină de rătăcire pentru altul și să nu râvnim *după cel ce sporește*

în calea sa, după omul care face nelegiuirea (Ps. 36, 7). Ei chiar de vor avea din belșug toate cele trebuincioase pentru trup, însă murind, nimic nu vor lua cu sine. Fiii veacului acestuia numai în viața de aici își găsesc mângâiere; pentru că sunt din lume și lumea iubește ale sale. Dar cei care sunt fiii lui Dumnezeu țin minte cuvântul Evangheliei: *Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât* (Ioan 15, 18); și încă: *Nu știți oare că prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu ?* (Iacov 4, 4); și încă: *În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea* (Ioan 16, 33); și încă: *Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia. Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura. Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor* (Matei 5, 4, 6, 10). Iar pentru fiii veacului acestuia ce se spune împotrivă ? *Vai vouă, bogaților, că vă luați pe pământ mângâierea voastră. Vai vouă, celor ce sunteți sătui acum, că veți flămânzi. Vai vouă, celor ce astăzi râdeți, că veți plânge și vă veți tângui !* (Luca 6, 24-25).

42. De aceea, să fugim de prietenia cu lumea, ca să ne învrednicim a auzi: *seara se va sălășlui plângerea, iar dimineața bucuria. Auzit-a Domnul și m-a miluit... Schimbat-ai plângerea mea întru bucurie, rupt-ai sacul meu și m-ai încins cu veselie* (Ps. 29, 5, 10, 11). Căci care dintre sfinți a mers pe calea luminii acesteia fără luptă și fără întristare ? Ieremia zice: *În adunarea celor ce râd n-am șezut, nici m-am veselit, ci am stat singur sub mâna Ta ce apasă asupra mea, că Tu mă umpluseși de mânie* (Ier. 15, 17), și proorocul David scrie: *ca și cum m-aș fi jelit și m-aș fi întristat, așa m-am smerit* (Ps. 34, 13). Călcând pe urmele lor, să înțelegem că mântuirea noastră este în îndurarea scârbelor. Să suferim și ni se va împlini făgăduința spusă: *o clipă te-am părăsit, dar cu mari îndurări te iau lângă Mine* (Isaia 54, 7). Astfel, dacă întristarea și strâmtorarea sunt pentru un timp, iar nu pentru totdeauna, să semănăm cu lacrimi, fără moleșire, ca să secerăm bucurie, deoarece știm că Domnul mântuiește din ispite pe cinstitorii Săi.

43. Dumnezeu este Tatăl nostru, Dumnezeu – judecătorul nostru, Dumnezeu – stăpânul, Dumnezeu – împăratul nostru, Dumnezeu singur ne mântuie pe noi; dar dacă noi vom urî poruncile Lui, atunci vom îndura strâmtorare plină de întristare. Căci el singur zice: *Dar cel care își pune nădejdea în Mine va moșteni pământul și va stăpâni în muntele cel sfânt* (Isaia 57, 13). Și-l vom moșteni dacă vom împlini poruncile Lui și vom asculta de cele spuse: *Îndreptați-vă dar căile voastre și faptele voastre și supuneți-vă glasului Domnului Dumnezeului vostru* (Ier. 26, 13); și încă: *Dați la o parte orice piedică din calea poporului Meu* (Isaia 57, 14); și încă: *Alungă pe cel batjocoritor și cearta va lua sfârșit și pricina și defăimarea vor înceta* (Pilde 22, 10). Cine socotește pe cele drepte ca nedrepte și pe cele nedrepte ca drepte este necurat înaintea Domnului. Să ne ferim ca și despre noi să nu se zică: *înstrăinatu-s-au păcătoșii* (Ps. 57, 3); și încă: *pentru*

că fiicele Sionului sunt atât de mândre și umblă cu capul pe sus și cu priviri obraznice, cu pași domoli, cu zăngănit de inele la picioarele lor (Isaia 3, 16); cu care se aseamănă și alt cuvânt mustrător pentru noi al aceluiași proroc: *Cum a ajuns ca o desfrânată cetatea cea credincioasă și plină de dreptate ? Dreptatea locuia în ea, iar acum este plină de ucigași* (Isaia 1, 21); și: *fiicele voastre se desfrânează și nurorile voastre sunt preadesfrânate* (Osea 4, 13). Dacă vom pricepe cuvântul Domnului, vom putea zice ca proorocul David: *Bucura-mă-voi de cuvintele Tale, ca cel ce a aflat comoară mare* (Ps. 118, 162). *Cât sunt de dulci limbii mele cuvintele Tale ! Mai mult decât mierea în gura mea. Cântate erau de mine îndreptările Tale, în locul pribegiei mele* (Ps. 118, 103, 54); și în altă parte: *N-am pus înaintea ochilor mei lucru nelegiuit; pe călcătorii de lege i-am urât. Nu s-a lipit de mine inima îndărătnică; pe cel rău, care se depărta de mine, nu l-am cunoscut. Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit. Cu cel mândru cu ochiul și nesățios cu inima, cu acela n-am mâncat. Ochii mei sunt peste credincioșii pământului, ca să șadă ei împreună cu mine* (Ps. 100, 4-8).

44. Tuturor acestor fapte le vom urma și noi și în zilele noastre va fi pace și dreptate și nu se va împlini cu noi ceea ce citim la proorocul Isaia: *pe pământul poporului vor crește spini și ciulini* (Isaia 32, 13). Să ne curățim câmpurile noastre ca să nu semănăm între spini. Dacă vom păzi poruncile, înseamnă că iubim pe Domnul, după cum El însuși mărturisește: *Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu, și-l voi iubi și Eu, și Mă voi arăta lui și vom veni la el și vom face locaș la el* (Ioan 14, 21-23). Și încă: *voi sunteți prietenii mei dacă faceți ceea ce vă poruncesc* (Ioan 15, 14). Și la ce să vorbim multe ? Să ne întoarcem spre Domnul Dumnezeul nostru și *să aducem lauda buzelor noastre* (Osea 14, 3). Și inima noastră se va mângâia.

45. O, când ne vom pocăi oare de rătăcirile și neîngrijirile noastre ca, întorcându-ne, să zică Domnul și despre noi: *Îi voi iubi din toată inima Mea căci mânia Mea s-a depărtat de la ei. Voi fi ca roua pentru Israel, ca liliacul să înflorească și rădăcinile lui să se afunde în pământ ca cele din pădurile Libanului. Lăstarii lui să fie puzderii, cununa lui să fie ca a măslinului, iar mireasma lui ca cea din Liban. Să se întoarcă la Mine și să se adăpostească la umbra Mea, să-și agonisească hrană și ca vița să înflorească și să li se ducă numele ca vinul cel din Liban. Ce va mai face Efraim de aici încolo cu idolii ? Eu singur îi voi răspunde și voi avea ochii ațintiți asupra lui. Eu sunt ca un chiparos verde ! Din Mine ies roadele lui ! O, de-ar fi cineva înțelept ca să priceapă aceasta și ager ca să poată pătrunde cuvântul cel adânc !* (Osea 14, 5-10). O, când vom începe și noi a aduce roade bune, cu ajutorul Aceluia fără de care nici o faptă bună nu se poate săvârși !

46. Să ne întoarcem către Domnul, ca astfel și despre noi să zică El: *fărădelegile lor și păcatele lor nu le voi mai pomeni* (Ier. 31, 34; 36, 3). Să nu

scăpăm legea lui Dumnezeu, pe care a primit-o de la Domnul părintele nostru și ne-a dat-o nouă; și să nu desființăm rânduielile lui, ca să nu se pună și asupra noastră acea tânguire de plâns: *O, cum s-a întunecat aurul, și cel mai curat aur și-a schimbat fața; pietrele nestemate vărsate au fost la colțul tuturor ulițelor* (Plâng. Ier. 4, 1). Ridicând atât de multe greutăți pentru mântuirea noastră părintele nostru, fiind el însuși pildă de toate virtuțile, cu laudă zicea despre noi înaintea sfinților: aceștia sunt copiii mei ! După o asemenea mărturie, să nu rămânem fără mângâierea cugetului celui bun, dezbrăcându-ne de hainele în care ne-a îmbrăcat el; și așezați fiind de el pe câmpul de luptă ca să învingem după lege, nu cumva să fim învinși de vrăjmașii noștri. Luați seama că, ajungându-ne vremea ieșirii noastre din trup, să ne arătăm copii iar nu vrăjmași ai părintelui nostru; și aceasta se va întâmpla dacă nu vom fi robii averilor, ci îngreunați cu post și cu slăbirea trupului să câștigăm libertatea sufletului, să nu ne subjugăm trupului și plăcerilor, hainelor roșii și așternuturilor moi, pierzându-ne nu numai pe noi, ci, prin pilda noastră, atrăgând spre pieire și pe alții, care altfel ar fi putut ajunge la virtute. Noi, după cum scrie Apostolul, n-am primit duhul robiei spre temere (Rom. 8, 15), ci spre tărie, iubire și cinste. Și încă: *Dar nu mâncarea ne va pune înaintea lui Dumnezeu; că nici dacă vom mânca, nu ne prisosește, nici dacă nu vom mânca, nu ne lipsește* (I Cor. 8, 8). *Căci împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt* (Rom. 14, 17). Cine slujește în acest chip lui Hristos, acela îi este plăcut lui Dumnezeu și tuturor le este cunoscut ca priceput în toate. Proorocul Isaia zice: *Dar cei ce nădăjduiesc întru Domnul vor înnoi puterea lor, le vor crește aripi ca ale vulturilor; vor alerga și nu-și vor slei puterea, vor merge și nu se vor obosi* (Isaia 40, 31); și iarăși: *Nimeni din ai lui nu va obosi, nici va boli, nu va dormita, nici va adormi; nimeni nu-și va descinge brâul și nici cureaua încălțămintei lui nu se va rupe* (Isaia 5, 27).

47. Să fim următori sfinților și să nu uităm învățăturile pe care ni le-a dat părintele nostru, când încă viețuia. Să nu stingem candela arzândă pe care a așezat-o deasupra capetelor noastre. La lumina ei, umblând în veacul de acum, să ținem minte că prin stăruința lui am fost primiți de Domnul în familia Sa, dându-ne nouă, călătorilor, lăcaș, flămânzitilor pâine, în arșiță răcorire, în golătate îmbrăcăminte, pe cei nepricepuți conducându-i cu legi duhovnicești, pe cei învinși de patimi îngrădindu-i cu curăția, pe cei îndepărtați atrăgându-i și unindu-i cu sine. Iar acum, repauzând părintele nostru, să nu uităm această milă a lui Dumnezeu și faptele sale bune față de noi, pentru ca să nu ni se zică și nouă: *fiți judecători între mine și via mea* [...] *nădăjduiam să facă struguri și a făcut aguridă* [...] *nădjduit-a să-I rodească dreptate, dar iată: răzvrătirea* (Isaia 5, 3, 7) pentru ca și pe noi să nu ne ajungă acel blestem din cuvântul proorocesc

și de care trebuie să ne ferim în tot chipul, urmând vieții părinților și fraților noștri care, lepădându-se de lume și apropiindu-se cu pași neîmpiedicați de Domnul, stăpânesc acum moștenirea Lui. Mă tem ca nu cumva să pierdem această moștenire prin legea noastră și să nu ni se spună acel cuvânt al proorocului, zis despre Efraim: *duce untdelemn în Egipt* (Osea 12, 2) și cuvintele altui prooroc: *ci s-au amestecat cu neamurile și au deprins lucrurile lor* (Ps. 105, 35). Ca nu cumva după aceea chemați fiind la libertate, după spusa: *și vă voi lua câte unul de cetate și câte doi de seminție și vă voi aduce în Sion. Apoi vă voi da păstori după inima Mea, care vă vor păstori cu știință și pricepere* (Ier. 3, 14-15), să nu se slăbească legătura dragostei noastre, ca să n-auzim cuvintele învinuirii: *Feciorul cinstește pe tatăl său și sluga se teme de stăpânul său; și dacă Eu sunt Părinte, unde este cinstea ce trebuie să-Mi dați ? Și dacă sunt Stăpân, unde este teama de Mine ?* (Maleahi 1, 6).

48. Pentru aceea, fiecare dintre noi să strige către Domnul, după cuvintele proorocului Ieremia: *Strigă către Domnul, tu fecioară, fiică a Sionului ! Să curgă lacrimile tale ca un șuvoi, zi și noapte; nu înceta, ochiul tău să nu zăbovească; scoală, jelește-te în timpul nopții la început de strajă; varsă-ți inima ta ca apa înaintea fetei Celui Atotstăpânitor. Către El ridică mâna ta pentru viața pruncilor tăi care se prăpădesc de foame la colțul tuturor ulițelor* (Plâng. Ier. 2, 18, 19); și pentru ca să nu se zică și împotriva noastră: *Pământul este în chin și sleit, lumea tânjește și se istovește, cerul împreună cu pământul vor pieri. Pământul este pângărit sub locuitorii lui, căci ei au călcat legea, au înfrânt orânduiala și legământul stricatu-l-au pe veci ! Pentru aceasta, blestemul mistuie pământul și locuitorii îndură pedeapsa lor; drept aceea cei ce locuiesc pe pământ sunt mistuiți, iar oamenii rămași sunt puțini la număr !* (Isaia 24, 4-6); ori aceasta: *ca să meargă și să cadă peste cap, să se sfărâme și în cursă să fie prinși ! Voi ziceți: noi am făcut legătură cu moartea și cu iadul învoială* (Is. 28, 13, 15). Dacă ne vom păzi de acestea credem că *o stea răsare din Iacov; un toiag se ridică din Israel și va lovi pe căpeteniile Moabului și pe toți fiii lui Set îi va zdrobi* (Num. 24, 17). *Și nu vei mai fi pentru casa lui Israel spin care rănește și ciulin care sfâșie* (Iez. 28, 24). *Iar partea Domnului este poporul lui Iacov, Israel e partea lui de moștenire* (Deut. 32, 9); și încă: *Eu le voi da cu credincioșie plata lor și legământ veșnic cu ei voi încheia. Cu nume mare va fi neamul lor între neamuri și urmașii lor printre popoare. Toți cei ce îi vor vedea vor da mărturie că ei sunt un neam binecuvântat de Domnul* (Isaia 61, 8-9). Iar prin proorocul Ieremia zice Domnul: *Când aceste legi vor înceta să mai aibă putere înaintea Mea, zice Domnul, atunci și seminția lui Israel va înceta pentru totdeauna să mai fie popor înaintea Mea* (Ier. 31, 36).

49. Așadar, să ne cercetăm căile noastre și să judecăm pașii noștri și să mergem pe urmele cunoștinței, ascunzând totdeauna cuvintele adevărului

în inimile noastre, ca să fim *fără prihană în cale și să umblăm în legea Domnului* (Ps. 118, 1). Să nu ne înfricoșeze neputințele trupului, îndelungarea muncii, căci nu vom viețui în veci aici, după cele zise: *Unde sunt părinții voștri ? Și oare profeții trăiesc ei încă ? Dar cuvintele Mele și poruncile Mele pe care le-am dat slujitorilor Mei ca să le vestească n-au ajuns ele la părinții voștri ?* (Zah. 1, 5, 6). Să simțim bunătatea de nespus a Dumnezeului nostru, care până acum ne cheamă la pocăință, zicând: *Oare cei ce cad nu se mai scoală, și cei ce rătăcesc drumul nu se mai întorc ? De ce dar poporul acesta, Ierusalime, stăruie în rătăcire ? De ce ține tare la minciună și nu vrea să se întoarcă ?* (Ier. 8, 4, 5). Iar când ne vom întoarce către Dânsul, El ne va zidi din nou prin Duhul Sfânt, după cum este scris: *Când va zidi Ierusalimul, Domnul va aduna și pe cei risipiți ai lui Israel* (Ps. 146, 2).

50. Că viețuirea noastră împreună și legătura dintre noi este după Dumnezeu, aceasta ne dovedește Apostolul când zice: *Iar facerea de bine și întrajutorarea să nu le dați uitării; căci astfel de jertfe sunt bineplăcute lui Dumnezeu* (Evr. 13, 16). În Faptele Apostolilor de asemenea citim: *Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște* (Fapte 4, 32) și psalmistul, de acord cu aceste cuvinte, zice: *Cât este de bine și cât este de frumos să locuiască frații în unire* (Ps. 132, 1). Rămânând în chinovii și unindu-ne prin iubire unii față de alții, să ne străduim ca să ne învrednicim atât în această viață de legătura cu Sfinții Părinți, cât și în cea viitoare să ne împărtășim cu dânșii, ținând minte cu tărie că începutul vieții noastre și al învățăturii este crucea și că trebuie să pătimim cu Hristos, având încredințarea că fără strâmtorări și scârbe nimeni nu poate primi cununa biruinței. Sfântul Apostol Iacov scrie: *Fericit este bărbatul care rabdă ispita, căci lămurit făcându-se va lua cununa vieții* (Iac. 1, 12). La acestea apostolul Pavel adaugă: *dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim. Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi* (Rom. 8, 17-18). Și Domnul nostru spune în Evanghelie: *iar cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui* (Matei 10, 22). În alt loc se mai scrie: *Aceasta este cartea poruncilor lui Dumnezeu și legea care dăinuiește în veac; toți cei ce o țin vor trăi, iar cei ce au părăsit-o, vor pieri. Întoarce-te, Iacove, și te teme de ea, umblă prin strălucire în preajma luminii ei. Nu da altuia mărirea ta și cele de folos ție, celui de alt neam. Fericiți suntem, Israele, că cele ce Îi plac lui Dumnezeu ni s-au arătat. Îndrăznește, poporul meu, pomenirea lui Israel* (Baruh 4, 1-5). Și proorocul Isaia zice: *Bucură-te, Ierusalime, și voi, cei care îl iubiți, săltați de veselie. Fiți în culmea veseliei, voi cei care îl plângeați ! Astfel ca voi să fiți alăptați și să vă săturați la pieptul mângâierilor sale, să sorbiți și să vă desfătați la sânul slavei sale !* (Isaia 66, 10-11).

51. Să amintim și grija de a citi și învăța Scriptura, repetând totdeauna cuvintele ei în memorie și judecând la ele; căci este scris: *Din rodul gurii*

sale se satură de cele bune omul, și fiecăruia i se răsplătește după faptele lui (Pilde 12, 14). Ea ne duce la viața veșnică, după cum ne-a învățat părintele nostru, poruncindu-ne a ne înțelepți de la el, ca să împlinim și noi cele scrise: *Puneți dar aceste cuvinte ale mele în inima voastră și în sufletul vostru; legați-le ca semn la mâna voastră și să le aveți ca pe o tăbliță pe fruntea voastră. Să învățați acestea și pe fiii voștri, grăind de ele când ședeți acasă și când mergeți pe cale, când vă culcați și când vă sculați. Să le scrieți pe ușorii caselor voastre și pe porțile voastre* (Deut. 11, 18-21).

52. Priviți cu câte dovezi ne convinge cuvântul Domnului să învățăm Sfintele Scripturi, ca ceea ce spunem din gură să cuprindă și inima. Proorocul Ieremia zice: *Bine este omului să poarte un jug din tinerețile lui. Să stea la o parte în tăcere dacă Domnul îi dă poruncă !* (Plâng. Ier. 3, 27-28). Și în alt loc este zis: *Bucură-te, omule, cât ești tânăr și inima ta să fie veselă în zilele tinereții tale și mergi în căile inimii tale și după ce-ți arată ochii tăi, dar să știi că pentru toate acestea, Dumnezeu te va aduce la judecata Sa. Alungă necazul din inima ta și depărtează suferințele de trupul tău, căci copilăria și tinerețea sunt deșertăciune* (Eccl. 11, 9-10). Și încă: *Adu-ți aminte de Ziditorul tău în zilele tinereții tale, înainte ca să vină zilele de restriște și să se apropie anii despre care vei zice: N-am nici o plăcere de ei !...* (Eccl. 12, 1). Iar în Evanghelie este scris: *Și Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni* (Luca 2, 52). Iisus Navi de asemenea a fost în tinerețe slujitorul lui Moise și nu ieșea din cortul mărturiei (Ieșire 33, 11); și Sfântul Timotei, fiind încă copil și tânăr, a învățat Sfintele Scripturi, prin care a ajuns la credința în Mântuitorul Dumnezeu. Iosif a fost fiul cel mai iubit al tatălui său, pentru că îi împlinea poruncile și, fiind abia de 17 ani, i-a socotit poruncile lui ca legi pentru viața sa (Iac. 37, 2, 3, 14).

53. Toate acestea le-am amintit ca, cercetând viețile sfinților, *să nu fim purtați încoace și încolo de orice vânt al învățăturii* (Efes. 4, 14) ci, însuflețindu-ne la muncă și având chipul vieții lor ca pildă în viață, să fim popor ales lui Dumnezeu. *Și să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți pentru ziua răscumpărării* (Efes. 4, 30). *Duhul să nu-l stingeți. Proorociile să nu le disprețuiți* (I Tes. 5, 19, 20), ca să nu se arate că Duhului Sfânt, când binevoiește în noi, nu-i dăm loc a locui în noi. De nimeni să nu ne temem, decât de Dumnezeu, care este răsplătitorul cel drept și judecătorul faptelor fiecăruia și care cu cei cuvioși este cuvios, cu bărbatul nevinovat e nevinovat, după cum El însuși zice: *Eu iubesc pe cei ce mă iubesc, și cei ce mă caută mă găsesc* (Pilde 8, 17); și în alt loc: *Dacă nici după aceasta nu vă veți îndrepta, împotrivindu-vă Mie, atunci și Eu voi veni cu mânie asupra voastră și vă voi lovi înșeptit pentru păcatele voastre* (Lev. 26, 23, 24)

54. Să nu ne mâniem unul asupra altuia, iar când vom fi învinși de mânie să facem astfel ca, rușinându-ne, să nu păcătuim, adică să ne pocăim îna-

inte de asfințitul soarelui (Efes. 4, 26). Să ținem minte că de multe ori ni se poruncește în Scriptură a ierta celor ce greșesc împotriva noastră (Matei 18, 21) și chiar să lăsăm darul la altar, sub amenințarea de a nu ne fi primit până ce prin împăcare nu-l vom face plăcut lui Dumnezeu, ca să putem striga cu îndrăzneală în rugăciune: *Ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri* (Matei 6, 12). Și Apostolul poruncește: *Iertând unii altora, dacă are cineva vreo plângere asupra cuiva; după cum și Hristos v-a iertat vouă, așa să iertați și voi* (Col. 3, 13). Să fim cu blândețe ucenici ai tuturor sfinților și mai ales ai proorocului David, despre care e scris: *Adu-Ți aminte, Doamne, de David și de toate blândețile lui* (Ps. 131, 1); și despre Moise citim că a fost *mai blând dintre toți oamenii de pe pământ* (Num. 12, 3). Și Domnul zice în Evanghelie despre cei blânzi: *Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul* (Matei 5, 5), și încă este zis: *Fiți dar următori ai lui Dumnezeu, ca niște fii iubiți* (Efes. 5, 1); și: *fiți dar desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este* (Matei 5, 48); și în alt loc: *Sfințiți-vă și veți fi sfinți, că Eu, Domnul Dumnezeul vostru, sfânt sunt* (Lev. 11, 44).

55. Citind aceste mărturii, să semănăm și noi sămânța dreptății, ca să culegem rodul vieții. Să căutăm a aprinde lumina cunoștinței, căci este timpul a cunoaște pe Dumnezeu, pentru ca să ne vină prin aceasta rodul dreptății. *Iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mântuirii* (II Cor. 6, 2). Să ne iubim cu tărie unii pe alții, potrivit cuvântului din Scriptură: *iubirea este deci împlinirea legii* (Rom. 13, 10), ceea ce întărește și Sfântul Ioan, zicând: *După cum am primit poruncă de la Tatăl... ca să ne iubim unul pe altul* (II Ioan 4; I Ioan 3, 23); și încă: *cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său* (I Ioan, 4, 21); și încă: *Nu precum Cain, care era de la cel viclean și a ucis pe fratele său. Și pentru care pricină l-a ucis ? Fiindcă faptele lui erau rele, iar ale fratelui său erau drepte. Nu vă mirați, fraților, dacă lumea vă urăște. Noi știm că am trecut din moarte la viață, pentru că iubim pe frați* (I Ioan 3; 12-14). Deci, să ne iubim unul pe altul.

56. Fraților iubiți ! Vă voi spune ceva cu multă îndrăzneală. De atunci de când Dumnezeu v-a încredințat mie, turmă sfântă, *n-am încetat noaptea și ziua să vă îndemn cu lacrimi, pe fiecare dintre voi* (Fapte 20, 31), ca să plăceți lui Dumnezeu. *Și n-am ascuns nimic din cele folositoare* (Fapte 20, 20). *Și acum vă încredințez lui Dumnezeu și cuvântului harului Său, cel ce poate să vă zidească și să vă dea moștenire între toți cei sfințiți* (Fapte 20, 32). Vegheați și cu toată grija și sârguința străduiți-vă a nu vă uita hotărârea voastră și îndepliniți toate, cum voi înșivă ați făgăduit. *Că eu de-acum mă jertfesc și vremea despărțirii mele s-a apropiat; lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit; de acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, Dreptul Judecător; și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui* (II Tim. 4, 6-8) și celor ce au îndeplinit poruncile Tatălui său. *Iată pe scurt: tot ceea ce*

ai auzit aceasta este: teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui! Acesta este lucru cuvenit fiecărui om. Căci Dumnezeu va judeca toate faptele ascunse, fie bune, fie rele (Eccl. 12, 13-14).

2. Despre șase cugetări ale sfinților

Mai întâi suntem datori a ne gândi și a ne aduce aminte de Domnul Dumnezeu ca să ne bucurăm de nădejdea în El, urmând fericitului David, care zice despre sine: *Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am cutremurat* (Ps. 76, 3).

În al doilea rând, de patimile lui Hristos, ca și noi să suferim toate cu bunăvoință, pentru El, gândindu-ne necontenit și amintindu-ne cum Dumnezeu cel atotputernic și Fiul cel veșnic al lui Dumnezeu s-a coborât din înălțimile cerești, s-a întrupat, a fost înălțat pe cruce în acest Trup Sfânt – prin aceasta ne-a redat acea împărăție de sus cu pace –, și-a vărsat prea scump Sângele Său pe pământ și ne-a deschis prin aceasta calea spre munte, ca să fim cetățeni cu îngerii.

În al treilea rând, despre ceasul sfârșitului nostru, ca să fim întotdeauna gata pentru el. Toată viața omului, toată înțelepciunea în gândul la moarte; numai de această zi se cutremură și toți înțelepții.

În al patrulea rând, de Ziua Judecății, ca să ne pregătim a da răspuns. Tare este ziua aceasta și vrednică ca să ne gândim și să ne amintim de ea. În această zi va distruge Dumnezeu făptura Sa, creată de El la început.

În această zi va cutremura Dumnezeu pământul și-l va reînnoi. Cerul și pământul vor trece și-i va descoperi Domnul fața Lui, adică va descoperi pământul și vor ieși morții din mormintele lor și toate faptele oamenilor se vor vesti înaintea tuturor. Toți vor sta la fel înaintea judecății lui Hristos: *căci nimic nu este acoperit care să nu iasă la iveală și nimic ascuns care să nu ajungă cunoscut* (Matei 10, 26), numai păcatele curățite mai înainte prin pocăință le va acoperi Domnul la judecată. În această zi, nimeni dintre cei necurați nu va scăpa de marea mânie a lui Dumnezeu. De aceea, dinainte să ne amintim ce spune fericitul David: *Bun este bărbatul care se îndură și împrumută; își rânduiește vorbele sale cu judecată, că în veac nu se va clinti* (Ps. 111, 5).

În al cincilea rând, să ne temem de acele chinuri strașnice, despre care zice Isaia: *Că viermele lor nu va muri și focul lor nu se va stinge* (Isaia 66, 24). Viermele, adică conștiința, căci cei chinuiți vor cunoaște că suferă asemenea chinuri pentru faptele lor.

În al șaselea rând, despre viața veșnică, ca să dorim a ajunge acolo, unde sfinții moștenesc bucurie și fericire și de unde a fugit suferința și frica.

Cu aceste șase cugetări, sufletul celui drept învinge pe vrăjmaș și cu ele se apără de el. Necontenita amintire cu osârdie și cugetarea despre Dumnezeu ne fac să-L iubim mai mult decât pe toate, ca după veacul acesta și în veci să-L iubim cu îngerii și cu arhanghelii și cu toți sfinții – prin darul Său Însuși, Care este viu și împărățește în vecii vecilor. Amin.

IV. Rânduieli monahale ale altor Sfinți Părinți nevoitori

1. Trei culegeri mici de rânduieli ale Sfinților Părinți

Între rânduielile cuviosului Pahomie și rânduielile Sfântului Vasile trebuie să amintim următoarele trei culegeri de pravile monahale, scrise de marii părinți la consfătuirile de obște. Ni le-a păstrat Benedict de Anian în a sa adunare de rânduieli de la Sfinții Părinți (*PL*, vol. 103).

a) Rânduiala Sfinților Părinți Serapion, Macarie, Pafnutie și a altor 34 de stareți

1. Întrunindu-ne pentru sfătuire mântuitoare, ne-am rugat cu căldură lui Dumnezeu să ne trimită Duhul Său cel Sfânt, care să ne învețe ce rânduială sau dreptar de viață să așezăm noi pentru frați.

2. Cuviosul Serapion a zis: *De mila Domnului plin este pământul* (Ps. 32, 5) și mulțime mare de râvnitori tind spre o viață mai desăvârșită. Dar poate prin neajunsurile pustiului și din pricina grozavelor vedenii și ispite din partea vrăjmașului, le este greu fraților a trăi singuratici; de aceea găsim mai potrivit a se aduna la un loc și să viețuiască sub ascultarea unui stareț mai încercat, urmând rânduielilor lui, ca inspirate de Duhul Sfânt. Nu sunt ale noastre aceste cuvinte; oare nu dovedește și Scriptura același lucru, zicând: *Iată acum ce este bun și ce este frumos, decât numai a locui frații împreună* (Ps. 132, 1) și încă: *Dumnezeu așază pe cei singuratici în casă* (Ps. 67, 6).

3. Așa că rânduim ca mai mulți frați să se strângă într-o mănăstire și să viețuiască împreună, într-un gând și iubindu-se unul pe altul. Cum să păzească o asemenea iubire și unire, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom arăta și aceasta.

4. Rânduim ca pe toți frații adunați împreună să-i conducă un stareț, de la sfatul și porunca căruia nu trebuie să se abată nimeni, ci să i se

supună ca și lui Dumnezeu, cu toată bucuria, după cuvintele Apostolului: *Ascultați pe mai marii voștri și vă supuneți lor; fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre* (Evr. 13, 17). Să cugete aceștia, care într-un gând doresc a lucra faptele Domnului, că Avraam prin supunere a plăcut Domnului și *a fost numit prieten al lui Dumnezeu* (Iac. 2, 23); prin supunere apostolii s-au învrednicit a fi martorii lui Dumnezeu între neamurile și popoarele pământului; și Însuși Domnul, coborându-Se din înălțimile cerului, zice: *Pentru că M-am coborât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38). Cu toată osârdia să se păzească ascultarea întărită cu atâtea mărturii.

5. Cuviosul Macarie a zis: despre viețuirea împreună, într-un gând și în ascultare, s-a spus acum. Cu ajutorul Domnului, vom arăta cum trebuie să fie părinții conducători. Voi, părinți stareți, trebuie să vă arătați așa cum vă dorește Apostolul zicând: *V-ați făcut pildă tuturor celor ce cred* (I Tes. 1, 7). Voi trebuie ca și prin căldura iubirii și asprimea conducerii să înălțați sufletele fraților de la cele pământești spre cele cerești, în tot chipul îndrumându-i, după cum zice același apostol: *Mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelungă răbdarea și învățătura* (II Tim. 4, 2), și în alt loc: *Ce voiți ? Să vin la voi cu toiagul sau să vin cu dragoste și cu duhul blândeții ?* (I Cor. 4, 21). Starețul cu judecată trebuie să socotească în ce măsură să-și arate dragostea părintească față de fiecare și în ce măsură asprimea puterii, ținând minte cuvântul Domnului, care zice: *Cu măsura cu care măsurați, vi se va măsura* (Matei 7, 2).

6. Când se strâng frații la rugăciune, nimeni să nu înceapă a cânta psalmul fără porunca părintelui stareț și să se țină totdeauna această rânduială, ca să nu fie întrecut avva mănăstirii, nici în ședere, după cuvântul lui Solomon: *Nu sta în locul hotărât pentru cei mari* (Pilde 25, 6) și cuvântul Domnului: *Nu te așeza în locul cel dintâi* (Luca 14, 8), și cuvântul Apostolului: *Nu te îngâmfa, ci teme-te* (Rom. 11, 20). Dacă va întârzia din vreo pricină oarecare, trebuie să faceți cunoscut acest lucru și apoi să faceți așa cum poruncește el.

7. Vă vom arăta și felul cum trebuie să-i încercați pe cei care, lepădând lumea, doresc să intre în mănăstire. Mai întâi, trebuie ca ei să se lepede de toate foloasele veacului acestuia. Chiar și cel sărac, care are câștiguri, să se lepede de toate foloasele sale. Aceștia sunt cei despre care zice Sirah: *Iar trei lucruri a urât sufletul meu și foarte m-am scârbit de viața lor: săracul trufaș, bogatul mincinos și bătrânul desfrânat și lipsit de înțelepciune* (Sirah 25, 3, 4). În alt loc se zice: *Tu ai smerit ca pe un rănit pe cel mândru* (Ps. 88, 11). Așa că starețul conducător să se țină de un astfel de dreptar: când vine cineva din lume, mai întâi acela să-și lepede povara mândriei și, după încercare, să fie primit. Pentru aceasta, să stea vreo săptămână înaintea porților mănăstirești, nici un frate să nu intre în legătură cu el și nici o

mângâiere să nu i se arăte, ci, dimpotrivă, să-l privească cu dispreț și neplăcere. Dar dacă cu toate acestea el va stărui să intre, să nu fie oprit a intra în mănăstire. Primindu-l însă pe un asemenea om, avva să-i arăte cum viețuiesc frații și la ce rânduieli va trebui să se supună. Dacă vreunul dintre cei bogați și cu averi multe va dori să se lepede de lume, mai întâi să împlinească voia Domnului și porunca dată lui, spusă tânărului bogat: *Mergi, vinde tot ce ai, dă săracilor și vei avea comoară în cer; și apoi, luând crucea, vino și urmează Mie* (Marcu 10, 21). Starețul să-i dovedească că nimic nu trebuie să oprească pentru sine, în afară de crucea lui Hristos, pe care luând-o să urmeze lui Dumnezeu. Dacă dorește să dea o parte mănăstirii, să știe că fapta aceasta nu-i dă nici un privilegiu în mănăstire. Dacă va aduce vreun rob de-al său în mănăstire, să nu-l aibă ca rob, ci ca frate și în toate să fie desăvârșit bărbatul acela.

8. Când vin călători, nimeni să nu-i întâmpine, afară de cel căruia îi este încredințată grija de călători. Nimănui dintre cei veniți să nu i se dea sărutarea de pace, până ce nu-l va vedea pe el starețul; atunci, după săvârșirea rugăciunii rânduite, să-i dea și sărutarea de pace. Nimeni dintre frați să nu vorbească cu cel venit și nimeni să n-aibă grijă a-l întreba de unde și pentru ce a venit, ori unde merge, afară de avvă și cei cărora el le va porunci. Când vor merge frații la trapeză la ceasul cuvenit, fratele străin nu trebuie să mănânce cu ei, ci cu avva, spre mai multă îndrumare. Nici un alt cuvânt să n-audă, decât cele pe care să le citească pentru dânsul din carte, sau cuvintele avvei sau ale persoanelor cărora el le va porunci să vorbească cu acela, dar numai despre cele dumnezeiești.

9. Cuviosul Pafnutie a zis: multe lucruri folositoare pentru mântuirea sufletului au fost spuse, fraților, dar nu trebuie să uităm a spune și ce rânduială trebuie să ținem și la mâncare. În această privință, frații să păstreze o asemenea rânduială ca niciodată să nu mănânce mai înainte de ceasurile nouă, în afară de ziua Domnului și de zilele Cincizecimii. Iar în ziua Domnului nimic să nu facă, ci toată să o afierosească lui Dumnezeu, petrecând-o în cântări duhovnicești și psalmi.

10. Să mai poruncim, fraților, ca vremea de la ceasul întâi până la al treilea să o afierosim lui Dumnezeu; de la al treilea până la al nouălea ceas să lucreze fiecare ce-i va porunci avva, fără murmur, ținând minte cuvântul apostolului: *Toate să le faceți fără de cârtire și fără de îndoială* (Filip. 2, 14); și temându-se de cele spuse: *Nici să cârtiți, precum au cârtit unii dintre ei și au fost nimiciți de către pierzătorul* (I Cor. 10, 10). Iar avva să aleagă pe cineva care să ia seama de lucru și toți trebuie să asculte de dânsul.

11. Dacă cineva dintre frați, postind și lucrând, după pilda Apostolului, care zice despre sine: *Și ne ostenim lucrând cu mâinile noastre* (I Cor. 4, 12), se va îmbolnăvi, avva să-l ajute în această neputință. Dimpotrivă, care e slab cu duhul să se împovăreze mai mult, urmând Apostolului, care

își omora și robea trupul (I Cor. 9, 27). Să se păzească de asemenea, ca întru nimic să nu facă voia sa.

12. Dacă frățimea este mare, starețul să numească pe cel de rând cu săptămâna să așeze rânduiala cum vor sluji frații unii după alții; de asemenea, să rânduiască și cum trebuie să se poarte cel ce are chelăria frățească. Pentru această slujbă să se aleagă un frate care să poată să învingă toate ispitirile plăcerilor sale și, după cuvântul evanghelic, să împartă cu dreptate fraților săi, ferindu-se în tot chipul și de acel cuvânt ce i s-a spus lui Iuda, că de la început a fost tâlhar. Cel rânduit la această slujbă să se învrednicească a auzi: *Cei ce slujesc bine, rang bun dobândesc și mult curaj în credința cea întru Hristos Iisus* (I Tim. 3, 13). Toți frații care slujesc în mănăstire trebuie să nu uite că în acest lăcaș lucrurile, vasele și celelalte sunt lucruri sfințite. Dacă vreunul dintre frați nu va purta grijă față de aceste lucruri, să știe că el va avea soarta acelui rege care a băut cu slugile sale din vasele sfințite ale casei dumnezeiești și pentru aceasta a fost pedepsit (Dan. 5). Toate aceste rânduieli trebuie împlinite cu sfințenie și adesea să fie spuse fraților, ca nu cumva din neștiință să greșească.

13. Altul, cuviosul Macarie a zis: însuși adevărul mărturisește *ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul* (Matei 18, 16). Prin aceasta se întăresc rânduielile de bunăcuviință spuse până acum; dar nu trebuie să lăsăm sub tăcere chipul cum monahii trebuie să păstreze pacea temeinică între ei. Pentru aceasta să nu se primească frați din altă mănăstire fără voia starețului conducător acolo și chiar nici la vorbă să nu fie primit căci acesta, după cuvântul Apostolului, *s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios* (I Tim. 5, 8). Dacă el va ruga pe starețul său să-l lase să treacă în altă mănăstire, avva să-i scrie lui mărturie către avva mănăstirii unde vrea să se ducă; în acest fel să-l primească. Fără voia starețului nicăieri să nu fie primit fratele străin. Și acest frate, fiind primit după lege, pe câți frați îi va găsi el în acea mănăstire, toți aceia să fie înaintea lui și mai mari peste el. Să nu se gândească la ceea ce a fost mai înainte. Dacă are ceva, lucruri ori cărți, să nu mai fie stăpânul lor, ca să se arate aici în desăvârșirea pe care n-a avut-o mai înainte în celălalt loc. Când se strâng frații la convorbiri despre teme din Scriptură, acestuia nu i se cade a vorbi dacă nu poruncește avva.

14. Când vreun slujitor al altarului vine să cerceteze mănăstirea, să fie primit cu toată cinstea. Nici unui cleric să nu i se dea voie a locui în mănăstire, afară de cei căzuți în păcat și care caută prin leacul smereniei vindecarea bolii lor.

15. În vederea îndreptării fraților, după felul vinii trebuie să fie și epitimia. În această privință, să se țină o asemenea rânduială: cine va vorbi mult, aceluia să i se poruncească a fi trei zile despărțit de frați; nimeni să nu aibă legătură cu dânsul și să nu-i vorbească. Cine va fi văzut că face

glume și stârnește râsul, *care nu se cuvine,* după cuvântul Apostolului (Efes. 5, 4), acela să stea două săptămâni sub epitimie de liniștire, după porunca Apostolului, *să nu vă amestecați cu vreunul, care, numindu-se frate, va fi desfrânat* (I Cor. 5, 11), *dar să nu-l socotiți ca pe un vrăjmaș, ci povățuiți-l ca pe un frate* (II Tes. 3, 15), după cum tot el zice în alt loc: *Fraților, chiar de va și cădea un om în vreo greșeală, voi, cei duhovnicești, îndreptați-l pe unul ca acesta cu duhul blândeții* (Gal. 6, 1).

16. Voi, stareților conducători, mai mult ca alții aveți datoria să nu fiți părtinitori, ci să-i iubiți pe toți cu aceeași dragoste. Lucrul acesta este plăcut lui Dumnezeu, după cum zice proorocul: *De grăiți într-adevăr drepte, drept judecați, fii ai oamenilor* (Ps. 57, 1). Datoria voastră e să privegheați de asemenea pentru cei ce cad și în tot chipul să căutați a-i vindeca prin măsuri înțelepte de îndreptare. Să vă fie cunoscut că cine lasă pe cel ce a greșit fără îndreptare, acela va răspunde el însuși pentru cel vinovat. Fiți credincioși și buni îndrumători pentru toți, cercetați pe cei neliniștiți, suferiți cu cei neputincioși, fiți răbdători față de toți. Pe câți îi veți câștiga pentru Domnul, pentru atâția veți primi răsplata de la răsplătitorul cel drept.

Aceste rânduieli vă sunt de ajuns vouă, fraților; de le veți păzi, veți fi fără vină înaintea lui Dumnezeu.

b) O altă asemenea rânduială a Sfinților Părinți pentru monahi

Întrunindu-ne laolaltă în numele Domnului nostru Iisus Hristos, noi am hotărât conducându-ne de predania sfinților bărbați, părinții noștri, să scriem o rânduială, care să fie păzită de frați în mănăstiri, spre dobândirea desăvârșirii și prin care și noi am fi în pace și nici avva nu s-ar clătina în măsurile sale; ci toți într-un suflet și cu un cuget, dând cinste unul altuia mai mult decât sieși, ar viețui cum se cuvine după aceeași lege, supunându-se ei ca unui jug bun al Domnului.

1. Mai întâi trebuie să ai dragoste, smerenie, răbdare, blândețe și altele pe care le învață Apostolul (Col. 3); nimeni să nu-și însușească un lucru ca al său, ci, după cum e scris în *Faptele Apostolilor,* toate să le fie tuturor de obște (Fapte 4). Cine e ales stareț după judecata Domnului și după rânduiala bătrânilor trebuie cinstit, iubit și în toate ascultat. Cine îl urăște, pe Domnul îl urăște, după cum este scris: *Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, și cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine. Iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce m-a trimis pe Mine* (Luca 10, 16). Fără voia lui, nici un frate să nu facă nimic, nici să primească ceva de la cineva, nici să dea cuiva un lucru, nici să plece undeva.

2. Trebuie să se păzească ca să nu fie vorbă zadarnică între frați, ci să lucreze fiecare lucrul său, cu mâinile, iar cu gândul să fie la Dumnezeu. În adunarea obștească fraților cei mai mici să nu vorbească nimic, decât dacă vor fi întrebați. Cine are nevoie de mângâiere ori înțelepțire să le caute în singurătate și la vremea cuvenită.

3. Când va veni un călător, să i se dea sărutarea de pace și numai aceasta; să nu-l întrebe de unde, încotro și pentru ce merge ori să vorbească cu el despre lucruri străine.

4. În fața avvei, nimeni să nu înceapă a face ceva; nici să cânte, nici să vorbească, nici cuvântare de învățătură să țină. Totul să se facă începând de la el și cu arătarea lui. Când el poruncește, cel ce e vrednic și cuvântare poate să țină fraților în locul lui. Toate să fie făcute cu iubire, fără vrăjmășie și fără pretenții.

5. Ordinea rugăciunilor și a cântărilor de psalmi să se păzească după rânduială. Dimineața până la ceasurile două, frații totdeauna trebuie să citească, cugetând la cele auzite; numai dacă va fi nevoie, lăsând cititul, să iasă cu toții de dimineață la lucru. După ceasul al doilea, fiecare să se apuce de lucru și să lucreze până la ceasul al nouălea fără cârtire (Filip. 2, 14), după cum învață Apostolul. Dacă cineva va cârti ori va începe ceartă și se va împotrivi rânduielilor date, să fie ținut sub epitimie, până va arăta deplină căință și se va îndrepta. Cel ce e sub epitimie, să nu iasă nicăieri. Dacă vreunul dintre frați va face la fel, acela să fie supus la aceeași canonisire.

6. Când se dă semnal de rugăciune, dacă cineva, lăsând pe loc lucrul, nu se va grăbi la adunare (căci nimic nu trebuie să fie înaintea rugăciunii), unul ca acesta să fie dat cu rușine afară; să se străduiască frații ca în timpul adunărilor bisericești, ziua ori noaptea, trebuind să stea mai mult la rugăciune, să nu slăbească și să nu iasă din biserică, căci scris este în Evanghelie *cum trebuie să se roage totdeauna și să nu-și piardă nădejdea* (Luca 18, 1). Dacă cineva cugetă să iasă afară fără nevoie, ci din nebunie, să știe că dacă va fi văzut, va fi judecat ca vinovat și pentru păcatul său, și pentru că i-a ispitit pe alții. La privegheri să se ia seama ca nu cumva vreunul, fiind îngreunat de somn, să iasă afară și acolo să vorbească în deșert, ci mai degrabă să se întoarcă la lucrul lui Dumnezeu, pentru care s-au adunat. Iar în adunare, când se citește, să-și plece urechea la cuvintele Scripturii și să păstreze cu toții tăcerea.

7. Mai trebuie adăugat că fratele care este descoperit în vreo faptă și este sfătuit să se îndrepte trebuie să aibă răbdare și să nu răspundă celor ce-l mustră, ci să se smerească întru toate, știind că *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har* (I Petru 5, 5) și că *cel ce se smerește pe sine se va înălța* (Luca 14, 11). Cine nu se va îndrepta după dese mustrări și îndemnuri, acela trebuie să fie pus cel din urmă, după rând, după cum zice Domnul: *să-ți fie ție ca un păgân și vameș* (Matei 18,

17). La masă să nu vorbească nimeni, afară de avvă și când va întreba el pe vreunul despre ceva.

c) O a treia rânduială asemănătoare a Sfinților Părinți pentru monahi

1. Întrunindu-ne împreună cu frații noștri, în numele Domnului nostru am poruncit ca mai întâi să se citească la rând pravilele și rânduielile părinților noștri. Iar după citirea lor am socotit a rândui ca atunci când vrea cineva să intre în mănăstire, să i se citească regulamentul și să-i fie spuse toate rânduielile mănăstirești. Dacă se va învoi să îndeplinească toate cu plăcere și fără împotrivire, să fie primit cum trebuie și numărat între frați. Dacă vrea să aducă ceva în mănăstire, tot ce aduce să fie pus pe masă înaintea tuturor fraților. Cel primit nu mai are putere nu numai asupra celor aduse, ci nici chiar asupra sa.

2. Avva n-are voie să facă nimic al său, pentru că și fără acest gând, toate, din mila Domnului, sunt în puterea lui. Dacă cineva dintre ei, primind ceva de la părinți ori din cele dăruite, va lua pentru sine ceva și nu-l va da pentru obște, să fie dojenit pentru aceasta de către frați. Dacă se va încăpățâna în greșeala sa, să fie supus sfatului bătrânilor, iar dacă și după sfatul acestora nu se va îndrepta, să fie îndepărtat.

3. Avva trebuie să pregătească pentru frați numai îmbrăcămintea care este cuviincioasă monahilor, fără culoare, afară de potcap, care rânduim că trebuie să fie negru.

4. Intrarea în mănăstire pentru femei, pentru străini, precum și întâlnirea monahilor cu aceștia sunt cu totul oprite, pentru a-i feri de lațurile diavolești și pentru a-i păstra în curăția gândurilor. Dacă vreun avvă va face pogorământ în această privință, el să nu mai rămână avvă. Peste turma sfinților să fie un asemenea păstor care să aducă la Dumnezeu toate oile neprihănite și să nu le dea spre pierzare lupilor duhovnicești, adică diavolilor.

5. După săvârșirea Utreniei, frații să citească până la ceasurile două, dacă nu este vreun lucru de obște pentru care ar trebui să iasă cu toții, lăsând cititul. De la ceasul al doilea până la al nouălea, fiecare să se apuce de lucrul ce i s-a dat și să lucreze cu osârdie, fără cârtire.

6. La ceasul de rugăciune, dacă cineva nu va veni îndată la adunare, la semnalul dat, lăsând lucrul (căci rugăciunea este mai presus de orice), avva îl va dojeni și dacă el, căzând la pământ cu pocăință, nu va cere iertare, să fie îndepărtat.

7. La masă nimeni să nu vorbească, numai avva, de va avea ceva de spus, ori va întreba pe cineva de ceva.

8. A pleca pentru trebuințele fraților să fie rânduiți doi ori trei, care nu vorbesc deșertăciuni și nu sunt bolnavi de lăcomie.

9. Dacă cineva va pleca undeva fără știrea starețului ori a ajutorului său și va mânca și va bea acolo fără măsură, acela să fie îndepărtat treizeci de zile de legătura cu frații.

10. Dacă va ieși cineva din mănăstire pentru cuvântul unei ispitiri, nimic să nu i se dea decât o haină proastă și în acest chip să fie alungat ca necredincios din obștea fraților.

11. Rânduim de asemenea ca avva să ia masa totdeauna împreună cu frații. Când frații au trebuință de supraveghere și de sfaturi părintești, avva să nu se îndepărteze de ei, decât la o mare nevoie.

12. Pentru păzirea bunului nume al călugărilor, rânduim ca nici un monah în vreme de boală să nu plece din mănăstire la părinții săi ori la rudenii, pentru ca acolo, văzând lucrurile lumești și auzind despre ele, să nu se spurce sufletește mai mult decât se va vindeca trupește.

13. Dacă vreun călugăr va făptui un furtișag, care mai degrabă se poate socoti sacrilegiu, acela trebuie să fie pedepsit trupește.

14. Călugărul străin să nu fie primit în mănăstire nici de către avvă, dacă n-a venit din mănăstirea sa cu voia starețului său.

2. Două însemnări despre rânduieli ale Sfântului Macarie Alexandrinul

a) Rânduielile Sfântului Macarie Alexandrinul

1. Ostașii lui Hristos așa să-și rânduiască călătoria lor, ca în toate să arate dragostea cea mai desăvârșită, să iubească pe Domnul din tot sufletul, din toată inima și cu toată puterea.

2. Între dânșii să arate cea mai deplină ascultare, să fie iubitori de pace, blânzi, cu smerenie, nejignitori, neclevetitori, nebatjocoritori, puțin vorbind, fără pretenții, plăcând lui Hristos Dumnezeu, pentru care se luptă, nehulitori, nevorbind decât cele bune, nefiind trândavi în ale ascultării, sârguincioși la rugăciune, desăvârșiți în smerenie, tari în veghere și postind cu plăcere.

3. Nimeni să nu se creadă mai drept decât altul, ci fiecare să se socotească pe sine ca cel mai rău dintre toți, *căci tot cel ce se înalță pe sine se va smeri, și cel ce se smerește pe sine se va înălța* (Luca 14, 11).

4. Primește porunca starețului ca mântuire; îndeplinește tot lucrul fără cârtire și nu-ți îngădui a spune ceva împotrivă când ți se poruncește.

5. Nu te înălța și nu te mări, că ce lucru bun ai făcut ! Nu te bucura de câștig și de pagubă nu te întrista !

6. Nu te lua după prietenia cu nimeni, ci toată mângâierea ta să fie înăuntrul chiliei. Chilia să-ți fie raiul și frații duhovnicești ca rudenii.

7. Teme-te de starețul mănăstirii ca de stăpân și iubește-l ca pe un părinte. Tot așa trebuie să iubești și pe toți frații cu care nădăjduiești a vedea slava lui Hristos.

8. Nu urî lucrul greu (Sirah 7, 15) și șederea nu iubi. Fii treaz în vegheri, neobosit la lucru, crezând a câștiga liniștea la Hristos Domnul.

9. Iubește cinul monahal și fii treaz la rugăciuni, crezând că cine se roagă adesea, acela câștigă deplină milă de la Hristos.

10. După Utrenie până la ceasurile două, monahii să se străduiască citind și gândind la cele dumnezeiești, dacă nu va fi lucru la care să se ducă cu toții, lăsând cititul.

11. De la ceasul al doilea, fiecare să stea lângă lucrul său până la ceasul al nouălea, muncind la ce i-a fost dat, fără cârtire, după cum învață Apostolul (Filip. 2, 14).

12. Cine va cârti și se va certa, ori se va împotrivi măsurilor celor mai mari, acela să fie supus epitimiilor rânduite, potrivit cu vina și cu simțămintele de pocăință ori de îndărătnicie.

13. Cine-i împreună cu cel ce a greșit cu ceva în biserică ori în chilie, acela să fie socotit la fel de vinovat.

14. Dacă cineva, după ce se dă semnalul de rugăciune, nu-și va lăsa îndată lucrul și nu se va grăbi la biserică, unul ca acesta să fie lăsat în afară de ea, spre rușinare: căci rugăciunea trebuie să fie mai presus de toate.

15. În timpul privegherii, frații să fie treji. Dacă cineva e îngreunat de somn și va ieși ca să se răcorească afară, să nu facă vorbă zadarnică, ci degrabă să se întoarcă la lucrul Domnului pentru care s-au adunat. În adunarea unde se face citire, fiecare să-și plece urechea spre ascultarea Scripturii și cu toții să păstreze tăcere.

16. Trebuie să se păzească de asemenea, ca fratele care este înfruntat și dojenit pentru vreo faptă oarecare, să aibă răbdare și să nu răspundă celui ce-l mustră, ci să se smerească în toate, după legea Domnului, care zice: *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har* (Iacov 4, 6) și *cel ce se smerește se va înălța* (Matei 23, 12).

17. Cine nu arată îndreptare, după mai multe mustrări, aceluia să i se poruncească să stea în locul cel de pe urmă. Iar cine și după aceasta nu se va îndrepta să fie îndepărtat, după cum Domnul a zis: *să-ți fie ție ca un păgân și vameș* (Matei 18, 17).

18. La masă nimeni să nu vorbească, în afară de avvă și acela pe care îl va întreba el.

19. Nu te înălța cu iscusința ta și nu ridica glasul, ci poartă-te cu smerenie și te bucură de ascultare.

20. Primind pe cei străini, nu întoarce ochiul de la cel sărac și nu-l lăsa să plece de la tine cu mâinile goale. Nu cumva Însuși Domnul a venit la tine ca străin și sărac ? Ferește-te să nu te găsească cu inima amărâtă și să nu se întoarcă de la tine. Fii mulțumit de toți și slujește fiecăruia cu ce poți.

21. Când ești năpăstuit în zadar, taci. Nu supăra pe nimeni, iar când alții te asupresc, rabdă. Nu te ademeni cu nădejdi zadarnice, ci mai mult întărește-te în Hristos. Pe nimeni nu socoti rudenie, decât pe frații care viețuiesc cu tine.

22. Când e nevoie ca să se trimită undeva după trebuințele fraților, să se trimită doi ori trei, dar care să aibă frică de Domnul, înfrânați la vorbă și nelacomi.

23. Când cineva dintre mireni vrea să intre în mănăstire, să i se citească Regulamentul și să i se povestească toate rânduielile mănăstirești. Dacă va făgădui să îndeplinească toate, să fie primit între frați, după rânduială.

24. Când acesta dorește să aducă ceva în mănăstire, să pună toate pe masă înaintea tuturor fraților, după cum arată Regulamentul. Cel primit în mănăstire nu mai are stăpânire nici asupra celor aduse și nici chiar asupra sa.

25. Iar dacă mai pe urmă, din pricina vreunei ispitiri, va voi să iasă din mănăstire, nimic nu poate primi îndărăt, în afară de îmbrăcămintea cu care a venit.

26. Dacă va greși vreun frate cu ceva, să fie pedepsit prin îndepărtarea de la rugăciune și de la masa cea de obște a fraților. Dacă însă va cădea înaintea tuturor fraților cu pocăință și va cere iertare, să fie dezlegat.

27. Dacă se va încăpățâna în răul său și va zice cu trufie: nu vreau să mai rămân aici, ci îmi voi lua ce este al meu și voi pleca unde va vrea Dumnezeu, care dintre frați va auzi cel dintâi aceste cuvinte să le spună locțiitorului avvei, iar acesta, avvei. Avva va ședea înaintea tuturor fraților, îl va judeca și va porunci să-l bată cu vergi. După aceasta se vor ruga cu toții pentru el și-l vor primi alături de ei. Cine nu se îndreaptă prin cuvântul sfatului, acela să fie pedepsit cu vergi.

28. Frații să petreacă necontenit în smerenie și cu răbdare, crezând că cei smeriți și iubitorii de pace vor câștiga împărăția cerurilor, vor fi socotiți fii ai Celui preaînalt și vor primi coroane prealuminate și de mult preț, iar fiii împotrivirii vor merge în întunericul cel din afară la chinuri veșnice. *Spre unii ca aceștia îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriți, cu duhul umilit și care tremură la cuvântul Meu !* (Is. 66, 2).

29. Cine calcă postul de miercuri și vineri, acela să se socotească părtaș al lui Iuda, care a vândut pe Hristos.

30. De asemenea, să se mai păzească ca în mănăstire numai acela să se îndeletnicească cu meșteșuguri, a cărui credincioșie este încercată și care-i gata să facă orice spre folosul mănăstirii.

b) Epistola fericitului Macarie către monahi

Multe lemne produc flacără mare, iar multe mâncăruri dau naștere poftelor.

Necumpătarea netrebnică în ale mâncărurilor și neascultarea nasc moartea.

Pântecele flămând ajută la stăruința în rugăciune și aduce cunună sufletului, iar cel sătul aduce somnul greu.

Ochiul celui lacom caută unde sunt petreceri, iar ochiul celui înțelept cugetă despre înfrânare.

Ostașul fricos se îngrozește de trâmbiță când îl cheamă la luptă și lacomul cu neplăcere ascultă pe cel ce propovăduiește înfrânarea.

Flacăra stinsă iarăși se aprinde dacă se pun lemne și pofta adormită iarăși se deșteaptă când ești sătul.

Nu-ți cruța trupul când se preface neputincios; ca un cal îmblânzit este trupul istovit de post și niciodată nu-l aruncă jos pe călăreț.

Tulburarea gâtlejului este mama poftei.

Untdelemnul hrănește flacăra candelei, iar convorbirea cu femeia aprinde focul poftei.

Privirea femeii: săgeți otrăvitoare care rănesc sufletul de moarte.

Ferește-te să stai de vorbă cu femei, cum te ferești de otravă, dacă vrei să rămâi curat; în ele este ascunsă otrava cea mai păgubitoare.

Mai bine apropie-te de o flacără de foc decât de o femeie tânără.

Mai ales când ești tânăr fugi de sfatul cu femeia, ca să te păzești de ispita poftei.

Cine, umplându-și pântecele, socotește că păstrează curăția, acela se amăgește pe sine.

Chipul frumuseții este mai vătămător decât furtuna și fulgerul.

Dacă se încuibează în suflet chipul unei femei, atunci face să se urască pentru ea chiar sufletul.

După cum focul lăsat în pace pricinuiește flacără, așa amintirea de femeie, lăsată în suflet, aprinde pofta.

După cum corabia încărcată, chiar de valuri mici se dărâmă ușor, tot așa nici călugărul avut nu se mântuiește.

Călugărul care n-are nimic e un luptător neînvins; călugărul care n-are nimic e un drumeț fără povară care mai ușor ajunge la chemarea de cinste.

Călugărul îndestulat nesocotește munca, iar cel sărac, după o muncă istovitoare, se apucă de citire și rugăciune.

Călugărul îndestulat își adună mânie pentru ziua răsplătirii; iar cel care n-are nimic își strânge comoară în ceruri și va aduce împreună cu îngerii laude lui Dumnezeu.

Mărirea călugărului – răbdare la vremea de necazuri.

Mărirea călugărului – bunătatea sufletului cea cu iubire.

Mărirea călugărului – să n-aibă nimic din lucrurile lumii acesteia.

Mărirea călugărului – rugăciuni cu veghere și plângere.

Mărirea călugărului – blândețea inimii și tăcerea gurii.

Mărire călugărului când a iubit pe Dumnezeu din toată inima, iar pe aproapele său ca pe sine însuși.

Mărirea călugărului – cumpătarea la mâncăruri și la vorbe.

Mărire călugărului când suferă pe aproapele său ca pe sine însuși.

Mărire călugărului când faptele lui se potrivesc vorbelor.

Mărire călugărului când el cu răbdare petrece la locul său și nu rătăcește încolo și încoace.

Mărirea călugărului – a răbda toate cu blândețe.

Precum este lumina în întuneric, precum este soarele în strălucirea sa, așa este călugărul treaz cu mintea și cu inima veghind.

Precum o povară mare îngreunează pe cel slab, așa și somnul îl doboară pe călugărul nepăsător. Cum sunt spinii și scaiul pe pământ bun, așa sunt gândurile rele în inima călugărului.

După cum molia roade hainele, așa grijile zadarnice chinuiesc sufletul călugărului.

Nu te lua la vorbă cu femeie, ca să nu fii îndepărtat de împărăția Domnului și nu îndrăzni a zice: și cu femei voi vorbi și tot curat voi fi.

Călugărul înțelept muncește cu mâinile sale și își agonisește hrana zilnică; iar câștigul său sunt rugăciunile și posturile. Iar celui ce primește întreținerea de la altul, la ce îi folosește rugăciunea și vegherea ? El este gol întotdeauna, ca un argat nemernic. De aceasta scris este: *mai fericit a da decât a lua* (Fapte 20, 35).

Cel ce citește să și înțeleagă pentru Domnul.

Dreptarul (Regulamentul) Sfântului Vasile cel Mare, cuprinzând teoria și practica monahismului de obste

1. Viața monahicească a Sfântului Vasile cel Mare și mănăstirile așezate de el

Mai întâi vom spune câteva cuvinte despre cum s-a făcut călugăr Sfântul Vasile cel Mare și cum a înființat mănăstirile după rânduiala întocmită de el.

Sfântul Vasile cel Mare s-a născut în anul 328 ori 329, în Cezareea Capadociei. Copilăria și-a petrecut-o sub privegherea și îngrijirea bunicii sale, Sfânta Macrina, ce a reușit prin puterea ei să deștepte în sufletul copilului începutul fricii de Dumnezeu, care de altfel a prins rădăcini adânci. Sfântul Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu, mărturisește că, de când s-a împrietenit cu Sfântul Vasile, pretutindeni unde se adăpau ei la învățătură, lucrul cel dintâi care se vedea în caracterul Sfântului Vasile era năzuința către Dumnezeu și către lucrurile dumnezeiești, precum și îndepărtarea de orice plăceri și de toate cu câte se desfată de obicei oamenii.

După lecțiile de introducere în știința omenească și în retorică, pe care le-a învățat de la tatăl său, a plecat în Cezareea Palestinei, unde învăța și Sfântul Grigorie. Cum a fost Sfântul Vasile aici ne spune Sfântul Grigorie în cuvântul de laudă pentru el: „Cum a fost mărturisesc înșiși învățătorii lui. El a fost retor între retori înainte de a primi catedra de sofist, filosof între filosofi înainte de a asculta lecții de filosofie, iar ceea ce este mai de seamă, el a fost preot pentru creștini înainte de hirotonie. Științele re-

torice erau un lucru secundar pentru dânsul și din ele învăța numai ceea ce îl putea ajuta pentru a noastră înțelepțire, căci e nevoie și de putere în cuvânt pentru a ne arăta lămurit gândurile noastre. Dar îndeletnicirea sa mai de seamă era iubirea de înțelepciune, adică lepădarea de lume, petrecerea cu Dumnezeu, treptat înălțându-se spre cele de sus prin cele de jos și, prin mijlocirea celor nestatornice și trecătoare, câștigând cele statornice și în veci nestricăcioase".

La fel era el și la Constantinopol, unde venise din Cezareea și asculta lecțiile lui Libaniu, care se mira nu atât de iscusința lui în vorbire, cât de asprimea vieții lui, care era pilduitoare și pentru bătrâni.

Din Constantinopol a plecat la Atena (351), unde a devenit bun prieten al Sfântului Grigorie, pe care îl cunoștea dinainte. Sfântul Grigorie zice despre această împreună petrecere a lor: „Ne-am descoperit unul altuia dorințele, a căror țintă comună era iubirea de înțelepciune, viața cea lepădată de lume, și am fost unul pentru altul toate: și prieteni, și comeseni, și rudenii. Cu asemenea sentimente unul față de altul tindeam noi înainte, neavând ca ajutor decât pe Dumnezeu și iubirea noastră.

Amândoi aveam aceeași îndeletnicire – virtutea – și o singură năzuință până la vremea plecării de aici, anume ca, lepădându-ne de cele de acum, să viețuim pentru nădejdile viitoare. Spre această țintă ne-am îndreptat toată viața și faptele, mânați de porunci și îndemnându-ne unul pe altul spre virtuți. Întrețineam relații de prietenie și cu ceilalți frați, dar numai cu cei neprihăniți și pașnici, de la care ne puteam alege cu ceva. În ce privește învățăturile, le iubeam nu atât pe cele mai plăcute, cât pe cele mai desăvârșite.

Două căi ne erau cunoscute: cea dintâi și desăvârșită ne ducea spre sfintele noastre biserici și spre învățătorii de acolo; cealaltă, care nu era de aceeași vrednicie ca cea dintâi, ne ducea la învățătorii științelor lumești. Cât despre alte cărări ce duceau la serbări, la adunări obștești și la petreceri, le lăsam pentru cei dornici, căci nu le socoteam vrednice de a fi luate în seamă pe cele care nu duc la virtute și nu-l fac mai bun pe cel ce le iubește. Alții aveau alte griji, fie părintești, fie de alt fel, după felul chemării fiecăruia și după îndeletnicire, dar noi aveam o singură grijă mare și un singur nume: să fim și să ne chemăm creștini. Așa că unul prin altul și unul pe altul ne ridicam noi către Dumnezeu. Pentru mulți Atena era păgubitoare, dar noi, trăind în ea, tot mai mult ne întăream în credință".

În anul 355 Sfântul Vasile a părăsit Atena și s-a întors în patrie, nemaigăsindu-l pe tatăl său în viață. Localnicii l-au rugat să ia locul tatălui său și câtva timp el a predat retorica. Reușita de aici îl cam ademenea și, pare-se, aceasta a avut în vedere Sfântul Grigorie când a zis: „Întorcându-se acasă, a dat el ceva lumii și priveliștilor și aceasta numai ca să îndestuleze dorința multora, pentru că el însuși n-avea năzuința de a vieții

pentru priveliște și în văzul lumii". Dar avântul de odinioară ce s-a înrădăcinat într-însul, din copilărie, pe toate le-a biruit și el s-a hotărât să părăsească lumea cu toate nădejdile ei amăgitoare și să placă Domnului în smerită viețuire prin lepădare de lume. Sfântul Grigorie numește aceasta „intrarea în drepturile sale, clipa când din tânăr a devenit bărbat, pășind cu bărbăție spre dragoste de înțelepciune". „El s-a lepădat de toată slava învățăturii lumești, după cum Moise s-a lepădat de viața de la curte și a trecut spre viața umilă", a zis Sfântul Grigorie de Nisa despre dânsul într-o cuvântare a sa.

Dar să auzim ce spune despre această hotărâre însuși Sfântul Vasile: „Mult timp am pierdut pentru cele deșarte și aproape toată tinerețea mea am păgubit-o în deșartă osteneală spre a pricepe învățăturile înțelepciunii, pe care Dumnezeu a întors-o în nebunie; când însă în sfârșit, ca și cum trezindu-mă dintr-un somn adânc, mi-am îndreptat privirea spre minunata lumină a adevărului Evangheliei și am văzut deșertăciunea înțelepciunii *stăpânitorilor acestui veac care sunt pieritori* (I Cor. 2, 6), atunci, vărsând lacrimi multe pentru nemernica mea viață, am dorit ca să mi se dea un îndreptar pentru învățarea dogmelor începătoare ale dreptei credințe. Cea dintâi grijă a mea a fost ca să-mi îndrept măcar puțin năravul cel stricat prin îndelungate legături cu oamenii cei răi. Așa că, citind Evanghelia, am văzut acolo că singurul mijloc spre a ajunge la desăvârșire este acesta: să-ți vinzi averea, să o împarți fraților săraci și, mai ales, să nu te îngrijești de cele ale vieții acesteia și să nu fii legat cu sufletul de nimic din cele de aici".

Iată ce cale mântuitoare a vieții i-a arătat-o Sfântului Vasile dumnezeiasca Evanghelie. Adevărata viață evanghelică este viața cea lepădată de lume, fie în mijlocul mulțimii oamenilor, fie în pustie.

Cea dintâi trebuință pe care a simțit-o el luând hotărârea aceasta era de a avea un învățător și îndrumător, care să-l lămurească asupra rostului vieții și care să-i dea îndrumări spre a spori în această viață. În Cezareea ori în apropiere de ea viețuiau călugări, după cum spune însuși Sfântul Vasile în aceeași scrisoare, dar ei nu răspundeau acestui chip de viață ce se zugrăvise în mintea lui, în urma citirii Evangheliei. Faptul acesta l-a silit să facă o călătorie în Răsărit, ca să vadă cu ochii lui cum duc viața cea desăvârșită, lepădată de lume, părinții a căror slavă se vestea pe atunci pretutindeni. „Pe Vasile, după despărțirea noastră, zice Grigorie cuvântătorul de Dumnezeu, îl oprește pentru acest timp Cezareea, apoi călătoriile făcute tot cu același scop, care era iubirea de înțelepciune." „Am dorit, zice însuși Sfântul Vasile, să găsesc vreun frate care și-a ales acest fel de viețuire, ca să trec împreună cu el prin valul cel repede al acestei vieți." În apropiere însă nu s-a găsit și a trebuit să caute în altă parte. Deci, l-a căutat în Mesopotamia, Siria, Palestina și Egipt. „Și, într-adevăr, spune el

mai departe, pe mulți am găsit în Alexandria, pe mulți în alte locuri ale Egiptului, iar pe alții în Palestina, în Celesiria și în Mesopotamia; m-am mirat de cumpătarea lor la mâncare; m-am minunat de răbdarea la lucru; m-am uimit de vegherea lor în rugăciuni, de felul cum biruiau ei somnul și, neluând în seamă nici o trebuință firească, păstrau în suflet chipul cugetării înalte și slobode, petrecând *în foame și în sete, în frig și în lipsă de haine* (II Cor. 11, 27), necruțându-și trupul și nevoind să poarte cât de puțin grija de el, ci ca și cum viețuiau în trup străin, arătând prin însăși faptele lor ce înseamnă a fi *străini și călători* pe pământ (Evr. 11, 13) și ce înseamnă a avea *cetate în ceruri* (Filip. 3, 20). Minunându-mă de acestea și fericind viața unor asemenea bărbați care arată în fapte că poartă în trupul lor moartea lui Iisus, am dorit și eu să mă fac, după cât îmi va fi cu putință, *următor acelor bărbați.*"

Acolo a găsit Sfântul Vasile ceea ce a căutat: a văzut cum viețuiesc cei care cu adevărat s-au lepădat de lume. De acum era plin de râvnă, ca să-și rânduiască și viața după asemănarea celor văzute și auzite de el. Pe aceasta, cum se vede, a trebuit el însuși să o rânduiască, neavând pe nimeni împreună lucrător și îndrumător de aproape. Călugări erau și în Cezareea și prin apropiere, și Sfântul Vasile s-a lipit la început de ei, crezând că sunt așa cum trebuie să fie, dar s-a dovedit contrariul. A trebuit deci să pună o nouă rânduială.

Cei lepădați de lume, care erau mai vestiți prin acele locuri, viețuiau departe unul de altul. Aceștia nu erau sihaștrii și anahoreții, care își au început de la cuviosul Antonie. Atunci s-a întâmplat în următorul fel: când cuviosul Antonie a părăsit viața cea singuratică, s-au adunat la el doritori de a-i urma. El nu respingea pe nimeni, ci-i primea și îi așeza pe toți la oarecare depărtare de el și unul de altul. Fiecare trăia deosebit, lucra și se întreținea din truda sa; iar în ce privește rânduielile monahicești, în toate ei urmau învățăturilor cuviosului Antonie; și această regulă se păstra așa de aspru că, după cum însuși cuviosul Antonie zicea, adevărații sihaștri nu aveau voie să facă un pas de prisos, ori să bea un strop de apă mai mult, dacă nu era rânduit de stareț. Între dânșii ei viețuiau în cea mai strânsă iubire și, deși erau vădit despărțiți, totuși în duh alcătuiau o frăție, uniți fiind în cuget și în suflet. În mijlocul locului ocupat de chiliile lor se zidea o biserică, în care se adunau cu toții sâmbăta și duminica, ca să se roage împreună, să se împărtășească cu Sfintele Taine ale lui Hristos, să asculte învățăturile stareților și să împartă unul altuia cele ce trimitea Dumnezeu fiecăruia spre încercarea vieții duhovnicești. Cum era această orânduire în vremea cuviosului Antonie, așa s-a păstrat pe urmă și sub ucenicii lui apropiați: Amon din Nitria, Macarie Chelionul și Macarie Schitul. În acest fel de viață lepădată de lume, cu pricepere se unea sihăs-

tria cu frățeasca legătură între toți și cu supunerea către părinții mai bătrâni.

Sfântul Vasile, întorcându-se din călătorie, a văzut cum călugării, care vieţuiau în singurătate în partea locului, erau cu totul altfel decât sihaștrii și anahoreții care vieţuiau după rânduiala cuviosului Antonie. Ei puteau fi numiți mai degrabă singuratici, decât retrași. Când cineva se hotăra să lepede lumea, atunci el se îmbrăca în haine călugărești și începea să trăiască singur – fie la oraș, fie în sat, în afară de oraș, ori de sat, vieţuind după priceperea și după voia sa, neavând nici îndrumător, nici mărturie despre felul vieții sale. Când simțea oarecare nevoie ori când se năștea într-însul o oarecare dorință, pleca în lume și trăia împreună cu mirenii, cercetându-i pe ei și primindu-i când veneau la el. Acest chip de vieţuire îl împiedica pe monahul râvnitor să ajungă la desăvârșirea vieții monahicești, rămânând doar la o stare ceva mai bună ca mirenii, însă pentru cei slabi asemenea chip de vieţuire era piatră de poticnire și, din pricina lor, toată tagma monahicească era batjocorită.

Sfântul Vasile cel Mare vedea că acestor călugări, cu toate că ei năzuiau spre cele mai bune și desăvârșite, nu le era ușor să-și ajungă ținta, de aceea se hotărî să le schimbe felul de viață, dându-le o rânduire potrivită cu scopul ales. Deci el a rânduit ca să fie adunați toți aceștia în frății nu tocmai mari, a mai rânduit ca toți singuraticii dintr-un oraș ori dintr-un sat și din împrejurimile lor să se adune împreună și să vieţuiască la un loc, având toate de obște și supunându-se în toate unui stareț. El purta mare grijă pentru rânduiala vieții acestor monahi singuratici împrăștiați și nu o dată lămurește pe larg în rânduielile sale, de ce asemenea întocmiri frățești sunt mai potrivite decât petrecerea călugărilor în singurătate. Îndeosebi găsim aceasta în răspunsul la întrebarea a 7-a din rânduielile cele scrise pe larg și în capitolul 18 al rânduielilor monahicești. Citind rânduielile lui, nu trebuie să confundăm viața anahoretică care era în Egipt și Siria și care este chipul cel mai înalt al vieții lepădate de lume cu acea viață singuratică împotriva căreia se ridică Sfântul Vasile. Singuraticii pe care îi avea înaintea ochilor Sfântul Vasile erau cei ce sunt azi cerneții (călugări negri), care vieţuiesc prin sate ori pe la stupării și prin păduri. Pe ei voia să-i adune în frății; pe ei îi sfătuia să se unească și să vieţuiască în obște. Dar el nu-i osândea cu totul pe cei singuratici și nici nu socotea acest chip de viață ca fiind cu totul păgubitor. El punea numai mai presus de toate obștiile monahicești, dar socotea că și prin acest chip de vieţuire se poate ajunge la desăvârșirea aleasă, dacă va fi împlinit cum se cade. Aceasta se vede din faptul că, numind rânduielile monahicești, o pune pe primul loc pe aceea după care să se îndrume acești singuratici, ca să sporească în viața duhovnicească, și mai apoi scrie rânduielile pentru chinoviți (cele 17 capitole).

A orândui din nou viața monahicească era grija cea mare a Sfântului Vasile și nu numai în cuvânt, ci și în faptă, adică să înființeze o mănăstire chinovitică și să arate în ea felul cum trebuie să se adune și să viețuiască împreună frații, dovedind cu toții în faptă cât este de potrivită o astfel de viață monahicească. În Cezareea era o frăție oarecare, organizată de Eustație, dar rânduielile ei, deși nu erau rele, nu mulțumeau pe Sfântul Vasile, care s-a alăturat acestora la început, dar pe urmă s-a depărtat din pricina necredinciosiei lui Eustație, poate și a ucenicilor lui. Acolo unde nu-i dreapta credință, nu poți afla nici adevărul: totul e numai fățărnicie.

Totuși nu se înțelege că ar fi avut de gând să înființeze în Cezareea o mănăstire după cum voia. Mai degrabă trebuie să presupunem că avea mai dinainte planul să o înființeze acolo unde se nevoiau mama și sora lui, cu un număr oarecare de călugărițe. Într-acolo dorea el să plece cât mai curând și îl aștepta pe Sfântul Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul ca să pornească împreună cu el în pustie și să pună temelie noii mănăstiri obștești. El scria Sfântului Grigorie să vină mai curând, iar acela îi răspunse că ține minte făgăduința să viețuiască împreună în iubire de înțelepciune, pe care a făcut-o în Atena, pe vremea prieteniei și a unirii sufletești de acolo, dar nu o poate îndeplini pentru că o lege a biruit altă lege; și anume legea care poruncește a-ți ajuta părinții a biruit legea prieteniei și a obișnuinței. Deci a propus ca în loc să viețuiască de-a pururea împreună, să se cerceteze unul pe altul din când în când, rămânând mai mult timp laolaltă. „Uneori voi sta eu la tine, altădată binevoiește să vii tu la mine, pentru ca toate să le avem de obște, și drepturile prieteniei să rămână pe deplin păstrate."

Acest răspuns pare că nu l-a găsit pe Sfântul Vasile în Cezareea. Dorința nestăpânită de a se retrage îl mână în Pont și, neașteptând răspunsul lui Grigorie, el a plecat acolo singur în anul 358.

După ce și-a liniștit cerințele inimii față de mamă și soră, a cercetat împreună cu ele planurile sale și îndată s-a apucat de lucru. Mănăstirea de maici, înființată de rudele lui, era pe malul râului Iris, la șase-șapte stadii de Ivora, un orășel neînsemnat din Pont, unde se afla un scaun episcopal. De cealaltă parte a râului era o localitate care a atras privirile Sfântului Vasile și el se hotărî să se așeze acolo, punând temelia viitoarei mănăstiri.

Așezându-se aici cu cei veniți cu el, Sfântul Vasile scrie iarăși Sfântului Grigorie, chemându-l la sine și descriindu-i pustiul astfel: „Închipuie-ți un munte înalt, acoperit cu o pădure deasă, la poalele căruia se așterne o vale întinsă, spălată necontenit de apele de pe munte. Împrejurul văii o pădure din tot felul de copaci, care stă ca un zid împrejmuitor; de amândouă părțile, prăpăstii adânci, iar la margine – râul; muntele se întinde în semicerc și se sfârșește lângă marginile prăpăstiilor. Aici Dumnezeu îmi arată locul care răspunde firii mele, căci îl văd acum în realitate, cum ade-

sea mi l-am închipuit în minte. Din toate câte le pot spune despre adăpostul meu, lucrul cel mai de seamă este că, deși datorită locului cresc tot soiul de roade, totuși pentru mine aici crește cel mai dulce rod – tăcerea; pentru că mă scapă nu numai de neastâmpărul orașului, dar pe aici nu trece nici măcar un călător, afară de cei ce vin la vânătoare".

Sfântul Grigorie nici acum nu s-a putut grăbi să plece la Sfântul Vasile și-l înștiință despre aceasta, rugându-l să-i scrie cum decurge viața lor și cum își petrece timpul. Sfântul Vasile îi răspunde zugrăvindu-i întreaga icoană a vieții lepădate de lume, pe care de fapt abia o începuse, dar în minte și-o închipuia acum în cele mai mici amănunte. Această scrisoare poate fi socotită ori ca plan al regulamentului de mai apoi, ori descrierea acelui chip desăvârșit de viață pe care și l-a alcătuit în minte Sfântul Vasile în vremea călătoriilor sale și pe care căuta să-l îndeplinească acum. Iată câteva pasaje din această scrisoare:

„Așezarea locului, spui tu, nu înseamnă mult și nu poate da imbold sufletului tău ca să viețuiești cu noi împreună, până când nu vei afla ceva despre însuși felul nostru de viață și despre petrecerea timpului. Judecată vrednică de sufletul tău !

Dar mă și rușinez să scriu ce fac singur în această pustie ziua și noaptea. Căci deși am părăsit viața de oraș, ce e un prilej spre mii de căderi, dar nicicum nu m-am putut lepăda de mine însumi. Mă asemăn cu oamenii care, nefiind obișnuiți să călătorească pe mare, cad în neputință și simțindu-se rău, se plâng de mărimea corabiei, ca și cum aceasta ar fi pricina neastâmpărului mării, dar trecând într-o luntre mai mică și acolo sufăr același rău și ameteală, căci împreună cu ei trece frica și amărăciunea. La fel e și starea mea căci, purtând cu noi patimile ce se sălășluiesc în sufletele noastre, pretutindeni suntem înviforați de aceleași porniri și de aceea nu tocmai mult folos scoatem din această singurătate.

Ce dar trebuia să facem și cu ce să începem ca să mergem pe urmele Îndrumătorului nostru către mântuire ? Căci El zice: *Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie* (Matei 16, 24). Iată ce este: trebuie să stăruim în a ne aduce mintea la tăcere. După cum ochiul care este în necontenită mișcare, se plimbă și în sus și în jos și nu poate vedea bine ceea ce este înaintea lui, ci dimpotrivă, dacă vrei să vezi bine, trebuie să-ți ațintești ochiul asupra unui singur lucru, așa și mintea omenească, dacă e atrasă de mii de griji lumești, nu poate vedea bine adevărul. După cum pe cel slobod de legăturile căsătoriei îl aduc în tulburare poftele nebunești, dorințele neastâmpărate și oarecare chinuri de dragoste, așijderea pe cel căsătorit îl izbesc alte valuri de griji: când n-are copii, dorința de a-i avea, când sunt copii – grija pentru creșterea lor, ocrotirea soției, grija casei, supravegherea slugilor, pagube pricinuite de învoieli, certurile cu vecinii, greutățile în judecăți, neno-

rocirile în comerț, ostenelile la lucrul câmpului. Fiecare zi aduce cu sine întristare pentru suflet, iar nopțile, primind drept moștenire grijile zilei, amăgesc mintea cu aceleași închipuiri. Există numai un singur mijloc ca să scapi de toate acestea: depărtează-te de lume !

Depărtarea de lume nu înseamnă numai ca să vieţuiești cu trupul în afară de lume, ci ca să te dezlegi și cu sufletul de toate înclinările. Aceasta umple mai întâi sufletul de liniște, făcându-l slobod de grijile lumești și-i dă putere să primească cu toată tăria cele cuprinse în legea dumnezeiască. Totodată, aceasta ne duce la singurătate, înstrăinându-ne de obiceiurile lumești, care nutresc patimile, le liniștește chiar de la început și-i dă minții putere de a le alunga cu totul din suflet. Precum nu e lucru ușor să prinzi fiarele sălbatice, tot așa și poftele – mânia, frica și întristarea, aceste fiare veninoase și rele din sufletul nostru –, mai ușor este a le înlătura cu puterea minții, atunci când sunt amorțite și tac și nu se înfurie prin întărâtare neîncetată.

Așadar, tăcerea în singurătate este începutul curățirii, când nici limba nu spune nimic omenesc, nici ochii nu se desfată de privirea frumuseții și a gingășiei trupurilor, nici auzul nu slăbește năzuința sufletului de a asculta cântece alcătuite pentru veselie, de vorbele oamenilor glumeți, ceea ce mai vârtos slăbește puterile sufletului. Mintea, neîmprăștiindu-se asupra lucrurilor celor din afară și nefiind ademenită de lume după îndemnul simțurilor, se adâncește în sine, iar de la sine se ridică apoi la cugetarea despre Dumnezeu. Cel ce este luminat de aceste bunătăți uită și de fire: sufletul nu mai are atunci grijă nici de hrană, nici de îmbrăcăminte, ci, fiind slobod de grijile pământești, își îndreaptă toată râvna spre câștigarea fericirilor veșnice, spre a crește în sine curăția și bărbăția, dreptatea și chibzuința și celelalte virtuți care, izvorând din aceste virtuți de seamă, silesc pe râvnitor ca să împlinească în viață orice faptă în chip cuviincios.

În acest chip se alcătuiește viața plină de îndeletniciri cucernice, care hrănesc sufletul cu cele dumnezeiești. Și ce este mai îmbucurător pe pământ decât a te asemăna îngerilor ? Dis-de-dimineață te grăbești la rugăciune, preamărești pe Ziditorul în rugăciuni și cântări, apoi, după ce răsare soarele, te apuci de lucru, în tot locul având rugăciunea aproape de tine, să-ți dregi lucrul cu cântări de psalmi, ca și cu sare; pentru că mângâierea cu slavoslovii aduce sufletului liniștea, alungând scârba și dând bucurie.

Iar calea cea mai de seamă pe care căutăm cum să ne facem datoria este cercetarea Scripturilor celor insuflate de Dumnezeu, căci în ele găsim dreptarul purtării, în ele găsim viețile bărbaților fericiți, așezate în slovele Scripturii, asemenea unor icoane însuflețite, arătând viața cea după Dumnezeu, care ni se dau spre urmare faptelor celor bune. Cine se crede nedesăvârșit în ceva, citind Scriptura, găsește aici leacul, ca într-o vindecătoare

de obște, potrivită neajunsului său: de la Iosif învață curăția, de la Iov – răbdarea, de la David și Moise – blândețea și bunătatea. Și după cum zugravii, când fac un chip după altul, caută să imprime celui de-al doilea toate amănuntele celui dintâi, tot așa și cel ce râvnește ca să se facă desăvârșit în toate ale virtuții, în orice clipă trebuie să privească la viața sfinților ca la niște chipuri vii și toate câte le găsește acolo bune să și le însușească, urmând sfinților.

De asemenea, dacă după citire urmează rugăciuni, atunci sufletul îmboldit de dragoste către Dumnezeu se apropie de rugăciuni mai cu tărie și cu mai multă bărbăție.

Minunată e rugăciunea, care luminează în suflet gândul despre Dumnezeu. Iar prin deasă amintire, cugetarea ce este sădită în noi despre Dumnezeu devine însăși sălășluirea înlăuntrul nostru a lui Dumnezeu. În așa fel ne facem noi lăcașuri ale lui Dumnezeu, dacă necontenita aducere-aminte de Dumnezeu nu este tulburată de mișcări pătimașe năprasnice, ci iubitorul de Dumnezeu alungă de la sine patimile care îl ademenesc spre neînfrânare și-și petrece vremea în îndeletniciri care duc la virtute.

Chipului smerit și înfrânt de gânduri i se cuvine o privire tristă și îndreptată spre pământ, precum și neluarea în seamă a celor din afară.

Dacă cei ce plâng fac aceasta vrând să arate ceva, nouă ni se cade să facem aceasta fără să năzuim la ceva. Se cade ca hitonul să fie strâns pe trup cu brâu; dar încingătoarea să nu vină deasupra șalelor (căci aceasta ar fi după obiceiul femeilor) și să nu se strângă prea slab, ca să nu fâlfâie hitonul (căci aceasta ar arăta nebăgare de seamă). Mersul se cade să nu fie legănat, arătând neputință sufletească, dar nici să fie iute și grăbit, dezvăluind mișcările neastâmpărate ale sufletului. Scopul îmbrăcămințiii este numai unul: a sluji trupului drept acoperământ, potrivit pentru iarnă și pentru vară. E bine ca hitonul să aibă o așa grosime încât cei ce se îmbracă în el să se poată încălzi fără a avea nevoie de un altul. Încălțămintea să fie ieftină ca preț, dar bine potrivită pentru trebuință.

După cum din îmbrăcăminte se cade a alege pe cea mai de trebuință, tot așa în privința mâncării, pâinea să fie cea care să potolească foamea, iar setea la cel sănătos să fie potolită cu apă și cu fiertură din semințe să se susțină tăria trupului în caz de slăbiciune. Hrana se cade să o guști fără a arăta nebunească lăcomie, ci întru toate păstrând tăria și chibzuiala, spre a te lepăda de plăceri, neavând în același timp mintea lipsită de cugetarea la Dumnezeu, și din însuși gustul mâncării, cum și din toată alcătuirea trupului celui ce o primește, făcând imbold spre a aduce slavoslovii Zidi-torului lumii, care a dat feluri de mâncări potrivit însușirilor trupului.

Rugăciunile înainte de gustarea mâncării se cade a le săvârși cu destoinicie pentru darurile lui Dumnezeu, care și acum se dau și pentru vremurile viitoare se păstrează. Iar rugăciunile de după gustarea mâncării

să cuprindă în sine și mulțumiri pentru cele dăruite și cereri pentru cele făgăduite.

Pentru luarea mesei se cade a se hotărî un ceas anume, care să fie unul și același într-un răstimp hotărât așa încât, din cele douăzeci și patru de ore, numai una să fie întrebuințată pentru trup, iar celelalte ore să le petreacă nevoitorul în lucrarea minții.

Somnul să fie ușor, din care fără greutate s-ar putea deștepta și care, firește, să urmeze după puțină gustare a mâncării; el anume să fie întrerupt pentru a se îngriji de lucruri mari. Iar adâncirea în somn adânc până la slăbirea mădularelor, din care pricină se face loc visurilor celor necurate, îl face pe cel ce doarme să moară pentru ziua cu moartea duhovnicească. Dimpotrivă, lucrarea pentru care întrebuințează alții vremea dimineții se cade să fie săvârșită de către cei ce se nevoiesc în faptele cele bune în vreme de miazănoapte; căci tăcerea cea de noapte dă mai multă slobozenie sufletului când nici ochii, nici urechile nu aduc inimii vederi sau zvonuri vătămătoare, ci mintea petrece numai cu Dumnezeu și pe cât ea se îndreaptă prin aducerea-aminte a păcatelor celor de demult, pe atât își tocmește și dreptarul spre a se depărta de cele rele și, spre lucrarea celor hotărâte, cere ajutor de la Dumnezeu.

Acesta îți este cuvânt din dragostea cea frățească, o, prea iubite căpetenie !"

Sfântul Grigorie a făcut în așa fel încât a putut să-i părăsească pe ai săi, venind la Sfântul Vasile în Pont. Bucuriile prieteniei nimic n-au schimbat din chipul viețuirii rânduit aici; și ei împreună se rugau, împreună stăteau la priveghere, împreună cercetau Sfânta Scriptură și scriau rânduielile monahicești, împreună și munceau. Dar aici toate au fost sărăcioase, multe lipseau, multe nu erau de ajuns. Sfântul Grigorie, întorcându-se acasă, scria către Sfântul Vasile, pomenind și despre faptul cum își petreceau ei aici viața. El amintește despre sălașul fără acoperiș și fără ușă, despre vatra fără foc și despre pereții pârliți de fum, despre locuitorii acestor palate, care se chinuiau de sete, șezând lângă apă și care se hrăneau cu pâine, dar care munceau, astupând gropi, curățind locul și îngrășându-l. „Îmi aduc aminte, zice, de cărucioarele pe care le trăgeam cu umerii și cu mâinile noastre, care și până astăzi poartă urmele ostenelilor de atunci." Aceasta este partea cea din afară ! Dar când apoi trece el la viața cea duhovnicească, nici nu găsește cuvinte de ajuns pentru a o lăuda. *O, dacă aș fi încă o dată în lunile de mai dinainte* (Iov. 29, 2), în care mă voi bucura cu tine de pătimirea cea grea; căci oare cele cu întristare, dar de voie, mai vrednice sunt de alegere decât cele plăcute, dar de nevoie ? Cine îmi va da mie aceste cântări de psalmi, privegheri și înălțări în rugăciuni către Dumnezeu ? Cine-mi va da viața fără de trup și mai presus de fire ? Cine va da unirea și buna învoire a fraților, pe care tu îi duci la înălțimea cea dumnezeiască ? Cine va da împreună râvnire și îndemnare către virtuți, pe

care o așezam noi prin rânduieli și îndrumări ? Cine va da sârguința de a citi cuvintele lui Dumnezeu și a se lumina prin ele după îndrumarea Duhului Sfânt ? Cine va da (vorbesc despre cele mai mici și mai neînsemnate) munca brațelor – cea pentru toate zilele – căratul lemnelor, cioplitul pietrelor, punerea și udarea răsadului ?".

Astfel era viața Sfântului Vasile, mult pătimitoare pentru trup și bogată în roadă pentru duh.

Sfântul Vasile avea acum pe lângă sine și frățimea pe care o laudă Sfântul Grigorie pentru strânsa unire sufletească. Și nu e lucru de mirare. Fără îndoială, el s-a așezat acolo cu câțiva frați, care dinainte s-au învoit a urma după dânsul, oriunde îi va duce; și chilia lui nu era singuratică chiar de la început; iar mai apoi repede au început a se lipi lângă ea chiliile una după alta, și astfel numărul fraților creștea. Frățimea creștea mai ales mulțumită sihaștrilor, care veneau la el cârduri-cârduri. Cei mai mulți dintre aceștia cu bucurie priveau cât de mare și mântuitor lucru face Sfântul Vasile, așezând mănăstirea obștească pentru frați, și porneau la el. Așadar, în scurtă vreme s-a adunat o frățime mare, având toate de obște și supunându-se unei singure căpetenii credincioase, care insufla deplină încredere și pe toți îi aducea la supunere.

Rânduielile vieții obștești se așezau prin însuși mersul lucrurilor. Ca dreptar le slujeau întocmirile de la răsărit, potrivindu-le după nevoile locului.

Dar Sfântul Vasile, orice punea la cale, făcea nu numai pentru că așa voia sau pentru că văzuse undeva ceva la fel, ci o făcea pentru că duhul vieții lepădate de lume cerea aceasta. De aceea avea grijă ca toate câte le punea la cale să aibă rost, pentru ca cei ce le vor îndeplini să le îndeplinească cu bună pricepere, cu credința că altfel nu poate să fie. Ca să pună toate rânduielile, așezate de el, în această lumină înțelegătoare, el stătea cu frații de vorbă, arătând că legile vieții pe care au ales-o își au temeiul în Sfânta Scriptură, întărind aceasta și cu pildele părinților și lămurind prin multe socotințe. Mai apoi a binevoit să înșire toate aceste cuvântări în scris, și astfel ni s-au păstrat pe deplin și nouă asemenea bogății ale vieții duhovnicești, lepădată de lume, așa cum noi putem numai să o dorim.

Dar ostenelile Sfântului Vasile nu s-au mărginit numai la întemeierea acestei mănăstiri în Pont. Ea a fost doar ca un dreptar, după care a mai întemeiat el și alte mănăstiri în mai multe locuri. Rufin (Cartea împăraților 2, cap. 9) și Sozomen (Istoria bisericilor, cartea 6, cap. 17) mărturisesc că Sfântul Vasile umbla prin Pont trezind mințile cele clătinate de eresul lui Arie și din râvnitorii credinței celei drepte alcătuia obștile mănăstirești. Și în scrisorile sale se pomenește că pe lângă mănăstirea sa au fost și altele la fel întocmite și de același duh pătrunse: căci li se rânduiește a se ajuta una pe alta, iar stareților lor, a se aduna din când în când ca împreună să țină sfat.

Aceasta seamănă foarte mult cu cele rânduite de cuviosul Pahomie.

Punând o temelie trainică a vieții celei plăcute lui Dumnezeu în mănăstirile sale, Sfântul Vasile a fost nevoit a se despărți de ele pentru un timp. Smintelile făcute de arieni în Cezareea, au dat imbold episcopului de acolo, Dianie, să-l poftească pe Sfântul Vasile ca, venind, să apere credința dreptmăritoare împotriva rătăcirilor hotărâte de arieni la soborul lor nelegiuit din Rimini (Italia, la 359). Episcopul l-a hirotonit pe Sfântul Vasile ca preot (anul 362) și l-a însărcinat cu predica. Dar Sfântul Vasile n-a dus sarcina aceasta decât un an. Episcopul Dianie a răposat curând; în locul lui a fost ales Eusebiu, care la început s-a arătat binevoitor față de Sfântul Vasile, dar mai târziu și-a schimbat atitudinea. Din această pricină, Sfântul Vasile s-a hotărât să părăsească Cezareea, sălășluindu-se din nou în pustia sa, pe care o iubea atât de mult, unde, pe lângă grijile obișnuite ale stăreției și pe lângă ostenelile monahicești, se îndeletnicea îndeosebi cu cercetarea dumnezeiești Scripturi. În această vreme iarăși a viețuit împreună cu el și Sfântul Grigorie, nevoindu-se amândoi la un loc. Despre aceasta scrie însuși Sfântul Vasile cel Mare. El a părăsit Cezareea pe ascuns. Cezarienii, văzând că nu se mai arată și aflând că iarăși s-a retras în pustie, îi scriau, rugându-l să se întoarcă. Sfântul Vasile, răspunzându-le, arată din ce pricină s-a depărtat de Cezareea atât întâia, cât și a doua oară. „Atunci, zice, m-am îndepărtat, fugind de zgomotoasa viață orășenească, iar acum fiind cuprins de oarecare dragoste pentru dogmele cele dumnezeiești și de dorința de a mă adânci cu mintea în ele." Pricina adevărată el înțelepțește a ascuns-o pentru a nu tulbura pacea Bisericii. „Eu am aflat, zice el mai departe, vasul alegerii și fântâna adâncă, adică gura lui Hristos, pe Grigorie. De aceea, rogu-vă, să-mi dați și mie puțin timp; cer puțin nu din pricină că am iubit viața de oraș, (căci nu-mi este ascuns adevărul, că cel viclean prin aceste lucruri înșală pe oameni), ci pentru că împreună petrecerea cu cei sfinți o găsesc ca ceva mai de folos decât toate. Întrucât eu însumi, cugetând la dogmele dumnezeiești iar mai des încă ascultând pe cei ce se adâncesc în ele, câștig deprinderea de a le privi cu ochii cei duhovnicești, lucru de care e greu să te lepezi."

Cât timp a petrecut Sfântul Grigorie în pustie este greu de spus; dar după ce s-a depărtat de acolo, el a stăruit din răsputeri ca să-l împace pe episcopul Eusebiu cu Sfântul Vasile, ceea ce a și izbutit să facă în anul 366. Vremea celei de a doua șederi a Sfântului Vasile în pustie a durat trei ani.

O parte dintre scrierile ascetice (pentru cei ce se nevoiesc în post) de bună seamă s-au alcătuit în această vreme; poate că tot în acest timp s-au alcătuit și toate rânduielile (canoanele) scurte.

Părăsind de astă dată mănăstirea, Sfântul Vasile nu se mai întoarce acolo pentru ședere îndelungată, ci restul vieții sale l-a închinat Bisericii, la

început ca presbiter, până la anul 370, iar mai apoi ca episcop, până la sfârșitul vieții sale, care a avut loc în anul 379.

Totuși, el nu lăsă mănăstirile neîngrijite, ci purta grijă de toate nevoile lor, tot timpul ținând corespondență atât cu stareții, cât și cu alți frați care aveau trebuință de aceasta. Ajungând episcop și cercetând bisericile din eparhia lui, trecea și pe la mănăstirile sale și acolo își găsea odihna. Dar la mănăstirea aceasta el se mai ducea din când în când anume pentru a se liniști și a se întări cu duhul. Când se ivea nevoia, el trimitea bărbați de încredere pentru a dezlega treburile și a domoli mințile celor de prin mănăstiri, în vremurile acelea vitrege, pe care el însuși le asemăna cu cernutul grâului prin ciur. Aceasta se poate vedea dintr-o scrisoare, pe care a trimis-o asceților în anul 375. Într-însa el zice: „Dumnezeul cel sfânt are putere să-mi dăruiască și mângâierea ca să mă văd cu voi, mie, celui ce totdeauna doresc și să vă văd pe voi și să aud de voi; căci în nimic altceva nu găsesc liniște sufletească decât în sporirea și desăvârșirea voastră prin lucrarea poruncilor lui Hristos. Dar până când mi se va dărui mie aceasta, găsesc de trebuință să trimit pe cei mai iscusiți și temători de Domnul frați ca să vă cerceteze pe voi și să stea de vorbă cu dragostea voastră prin această scrisoare.

De aceea am trimis la voi pe prea cuviosul și cel mai de aproape frate al nostru, împreună lucrător după Evanghelie, presbiterul Meletie, ce vă va mărturisi și despre dragostea pe care o am către voi, și despre grijile duhovnicești pe care le port pentru voi, căci ziua și noaptea mă rog Domnului pentru izbânda voastră, ca și eu să am îndrăzneală pentru mântuirea voastră în ziua Domnului nostru Iisus Hristos, și pentru ca voi să străluciți în strălucirea sfinților, când lucrul vostru va fi cercetat înaintea judecății lui Dumnezeu“.

Dintre întâmplările care au avut loc pe când el cerceta mănăstirile, despre una pomenește Sfântul Casian (*Rânduieli* cartea 7, cap. 19). Un senator (înalt slujbaș), lepădându-se de lume, a împărțit averea sa săracilor, iar o oarecare parte a lăsat-o pentru sine, căci n-a avut tărie să se hotărască să rămână sărac cu desăvârșire și ca, ascultând întru toate de starețul său, să se hrănească la rând cu ceilalți frați din munca mâinilor sale. Întâlnindu-l Sfântul Vasile, i-a zis: „Și înalta slujbă pe care o aveai ai pierdut-o și nici monah nu te-ai făcut“.

Despre alte întâmplări se amintește în *Pateric* (Viețile Sfinților Părinți). Într-o mănăstire, Sfântul Vasile a întrebat pe stareț: „Ai aici vreun frate care s-ar fi împodobit cu adevărată smerenie ?“ Arătându-i-se un frate, Sfântul Vasile l-a chemat și i-a poruncit să-i dea apă ca să se spele pe mâini. După ce a împlinit porunca, Sfântul Vasile luând vasul cu apă, a zis fratelui: „Stai, și eu îți voi da apă să te speli pe mâini“. Fratele s-a supus fără nici o vorbă. Atunci Sfântul Vasile a spus: „Iată, acesta-i cu adevărat

un monah smerit". Și în rânduieli s-a spus ca să primești slujba de la cei mai mari. La fel s-a întâmplat și în viața cuviosului Pahomie.

Scrisoarea pomenită mai sus nu este singura. Sfântul Vasile de multe ori scria pentru feluritele treburi ale vieții monahicești. Din aceste scrisori se vede duhul dornic de nevoințe al Sfântului Vasile pe care-l insufla ucenicilor săi. Le înșirăm mai jos pe toate. Aceasta va fi o bună cunoaștere înainte mergătoare a rânduielii Sfântului Vasile, urmând apoi și rânduiala însăși.

Trimițând la un stareț pe cineva care voia să se lepede de lume și să se călugărească, îi arată cum trebuie să facă toate.

„Cineva, după cum el însuși mărturisește, cunoscând deșertăciunea lumii și știind că plăcerile acestei vieți sunt supuse stricăciunii și pregătesc doar o hrană focului celui veșnic, iar ele înseși trec repede, a venit la mine, îndemnat fiind de dorința de a se depărta de această viață grea și amarnică și, lepădându-se de poftele trupești, să pășească înainte pe calea ce duce în lăcașurile Domnului. De aceea, dacă într-adevăr el a dorit tare să se împărtășească de viața aceasta cu adevărat fericită și a aprins în sufletul său dragostea cea prea frumoasă și vrednică de toată lauda, iubind pe Domnul Dumnezeul nostru din toată inima sa, din toată tăria sa și din toată priceperea sa, atunci este nevoie ca sfinția voastră să-i arătați greutățile și piedicile de pe calea aceasta strâmtă și îngustă și totodată să-l întăriți în nădejdea bunătăților acum încă nevăzute dar gătite, după făgăduință, celor ce iubesc pe Domnul.

Scriindu-vă cu acest prilej, poftesc pe desăvârșirea voastră cea neîntrecută întru Hristos să-l îndrumați pe cât va fi cu putință și să săvârșească în lipsa mea lepădarea de lume pentru a bineplăcea lui Dumnezeu și să fie învățat a ști rânduielile cele începătoare, după cum s-a rânduit și s-a dat în scris de către Sfinții Părinți și așijderea să i se arate toate câte privesc asprimea nevoințelor monahicești; și astfel va fi împărtășit el acestui chip de viețuire, ca de bunăvoie luând asupra sa sarcina nevoințelor, să se plece sub jugul cel bun al Domnului, spre a bineplăcea lui, așezându-și viața după chipul Celui ce pentru noi S-a smerit și pentru noi trup a luat și, năzuind spre țintă, adică spre cinstea chemării celei de sus, să se învrednicească laudei de la Domnul. El voia și aici să îmbrățișeze cununa dragostei celei către Dumnezeu, dar eu am amânat aceasta pentru un timp, dorind ca împreună cu cuvioșia voastră să-l ung pentru aceste nevoințe, iar pe unul dintre voi, pe care el însuși îl va alege, să i-l dau drept îndrumător în cele ale nevoințelor monahicești, ca să-l îndrume cât de bine, și prin neobosita și fericita purtare de grijă să-l facă luptător vrednic de laudă, biruind și doborând pe *stăpânitorul întunericului veacului acestuia și al duhurilor răutății care sunt în văzduhuri*, împotriva cărora ne este lupta, după cuvântul fericitului apostol (Efes. 6, 12).

De aceea, cele ce voiam să facem împreună să le facă dragostea voastră cea întru Hristos și fără de mine."

Acestea au fost poveţele pentru cei ce veneau în mănăstire nemijlocit din lume. Dar, precum s-a pomenit, Sfântul Vasile, nerespingând viaţa singuratică (sihăstria), o socotea mai bună pe cea obștească (chinovia). De aceea, întâlnind într-un loc câţiva sihaștri, îi îndupleca să se unească la un loc, așezând o mănăstire obștească. Ei s-au învoit. Ca să nu se schimbe această învoială a lor, Sfântul Vasile, după ce i-a convins, le scria: „Mi se pare că, după harul lui Dumnezeu, nu mai aveţi nevoie de nici un fel de îndupleca re; după cele ce v-am vorbit fiind în mijlocul vostru, sfătuindu-vă pe toţi să urmaţi vieţuirii celei obștești potrivit chipului vieţii apostolicești, ceea ce voi aţi și primit ca o bună sfătuire și aţi dat pentru aceasta mulţumită lui Dumnezeu. Deci, fiindcă cele zise de mine nu sunt numai vorbe seci, ci poveţe ce trebuie înfăptuite, spre a vă folosi vouă înșivă, care le-aţi primit spre a mă liniști pe mine, cel ce v-am dat aceste sfaturi, pentru slava și lauda numelui lui Hristos, care s-a chemat peste voi, de aceea am trimis la voi pe prea iubitul frate al nostru, ca el și pe cei sârguincioși să-i cunoască și pe cei trândavi să-i îndemne, și pe cei îndărătnici să mi-i facă cunoscuţi, căci e mare dorinţa mea să vă văd uniţi la un loc și să aud despre voi că iubiţi nu viaţa, ce de nimeni nu e cercetată, ci mai vârtos vă învoiţi a fi unul pentru altul și păzitorii sârguincioţi ai rânduielilor, și martori ai izbândei.

Așadar, fiecare dintre voi și pentru sine, și pentru sporirea duhovnicească a fratelui veţi lua plata desăvârșită, spre câștigarea căreia voi toţi datori sunteţi și cu cuvântul, și cu lucrul a vă îndemna unul pe altul în vorbiri și sfaturi neîncetate.

Dar îndeosebi vă sfătuiesc pe voi să păstraţi în minte credinţa părinţilor și să nu vă clătinaţi după uneltirile celor ce caută să vă abată în tăcerea voastră, căci știţi că nici viaţa cea aspră, neluminată prin credinţa în Dumnezeu nu este folositoare, nici dreapta credinţă fără de fapte bune nu este în stare să ne aducă înaintea lui Dumnezeu, ci se cade una și alta să fie împreună, ca desăvârșit să fie omul lui Dumnezeu și ca să nu șchiopăteze viaţa noastră din pricina vreunui neajuns; căci mântuitoare este credinţa, după cuvântul apostolului, care *este lucrătoare prin iubire* (Gal. 5, 6).

Acestea s-au scris despre intrarea în viaţa obștească, iar despre cum sunt datori să vieţuiască cei ce s-au adunat laolaltă și ce rânduieli să respecte, acestea le-a înfăţișat Sfântul Vasile în scrisoarea care seamănă a fi o epistolă sobornicească, scrisă de el, după cum se poate crede, îndată după a doua sa retragere în Cezareea (anul 366) și în care arată cum trebuie să fie viaţa cea lepădată de lume, adusă la desăvârșire.

Aceasta este scrisoarea a 22-a:

„În Scriptura cea insuflată de Dumnezeu sunt multe îndrumări pe care datori sunt a le păzi cei ce au râvnit a bineplăcea lui Dumnezeu. Dar eu

am găsit de trebuință să fac o scurtă amintire, după cum arată însăși Scriptura cea de Dumnezeu insuflată, deocamdată numai despre acele datorii asupra cărora voi ați făcut acum întrebare.

Creștinul este dator să aibă întocmirea gândurilor vrednică de chemarea cea cerească, viețuind potrivit Evangheliei lui Hristos. Creștinul nu trebuie să se împrăștie sau cu ceva să se depărteze de aducerea-aminte despre Dumnezeu și despre voia Lui și despre judecăți. Creștinului, punându-se întru toate mai presus de îndreptările cele după lege, nu i se cade nici să jure, nici să mintă. De asemenea, nu i se cade nici să hulească, nici să asuprească, nici să se certe, nici să se răzbune pentru sine, nici să răsplătească răul cu rău și nici să se mânie. El dator este să rabde îndelung, să sufere toate câte i se vor întâmpla, iar pe cel ce face nedreptate să-l mustre la vremea potrivită nu cu porniri pătimașe, spre a se răzbuna pe sine, ci cu vrerea să-l îndrepte pe fratele, după porunca Domnului. De fratele care nu este de față să nu grăiască nimic rău pentru a-l ponegri, aceasta este clevetire chiar dacă cele spuse ar fi adevărate. I se cade a se feri de omul care clevetește asupra fratelui. Nu i se cuvine a glumi. Nu i se cade a râde de cineva sau a suferi pe cei ce râd de alții. Nu i se cade a grăi în deșert sau a spune vorbe care nu slujesc nici spre folosul celor ce ascultă, nici spre alt lucru trebuincios sau îngăduit de Dumnezeu.

De aceea cei ce se îndeletnicesc cu vreun lucru să se străduiască, pe cât se poate, ca lucrul lor să-l facă în tăcere și chiar cuvântările cele bune pentru dânșii să le țină acei cărora, după cuvenita încercare, li s-a încredințat slujba cuvântului spre zidirea credinței, ca să nu fie întristat Duhul lui Dumnezeu cel Sfânt. Nimeni dintre venetici nu are voie să se apropie cu samavolnicie de cineva dintre frați sau să stea de vorbă cu ei, înainte de a chibzui cei ce au sarcina să supravegheze buna rânduială obștească dacă este plăcut lui Dumnezeu lucrul acesta spre folosul tuturor.

Nu se cuvine să se facă cineva rob al vinului, să dorească gustarea cărnii și, într-un cuvânt, să fie următor plăcerilor în alegerea mâncărilor și a băuturii; căci cel ce se nevoiește se înfrânează în toate.

Lucrul dat cuiva spre întrebuințare nu se cade a-l socoti drept avutul său, ori a-l ascunde, ci trebuie a purta grijă de toate acestea ca de cele ce sunt ale Stăpânului, și nici chiar a trece fără de grijă pe lângă vreun lucru aruncat din nebăgare de seamă sau lepădat în părăsire.

Nimeni nu poate să fie stăpân nici măcar peste sine însuși, ci fiecare să se creadă ca fiind dat de Dumnezeu spre a sluji fraților cu care este unit sufletește și, potrivit acestei credințe, toate să le judece și toate să le facă rămânând totuși în vrednicia pe care o are.

Nu se cade a cârti nici atunci când lipsesc cele de trebuință, nici când te-ai obosit prea mult de muncă, căci despre toate judecă aceia cărora li s-a dat pentru aceasta putere.

Nu se cade să-și îngăduie cineva strigăte sau oarecare alt semn sau mișcare prin care s-ar arăta că este mânios sau că s-a îndepărtat de încrederea tare în prezența lui Dumnezeu; glasul se cade a-l potrivi după trebuință. Nu se cuvine a răspunde cuiva sau a tăcea în fața cuiva în chip necuviincios sau cu dispreț, ci în toate se cade a arăta blândețe și față de oricine bunătate. Nu se cuvine cu gând rău a face din ochi sau a face vreun alt semn sau mișcare care ar jigni pe fratele sau ar da loc la urâciune.

Nu se cade a se îngriji de împodobire cu haine și cu încălțăminte: acestea sunt deșertăciuni. În ce privește îndestularea trebuințelor trupești, nu se cade a se folosi de lucruri scumpe. Nimic nu se cade a întrebuința de prisos și mai mult decât se cuvine: aceasta-i stricăciune.

Nu se cade a căuta cinste și a cere întâietate. Fiecare e dator a se socoti mai mic decât alții. Nimeni nu trebuie să fie nesupus.

Nu se cade ca cineva, fiind trândav, să mănânce pâine, de vreme ce poate să lucreze, iar cel ce s-a apucat să facă ceva întru slava lui Hristos este dator a se sili spre a fi mai sârguincios la lucru, în măsura puterilor. Fiecare, cu buna încuviințare a stareților, este dator toate să le facă cu înțelepciune și cu credință, chiar gustarea mâncării și a băuturii, în așa fel încât orice ar face să fie întru slava lui Dumnezeu. Nu se cade a trece de la o lucrare la alta fără încuviințarea acelora care sunt puși a rândui acestea, doar dacă vreo nevoie mare ar sili pe cineva să alerge în ajutor celui lipsit de puteri. Fiecare este dator să rămână în locul unde este pus și nu poate, călcând hotarul împuternicirii sale, să se apuce de cele ce nu i s-au încredințat, doar dacă cei ce au puterea de a rândui acestea ar crede că e nevoie de ajutorul lui. În una și aceeași încăpere pentru lucrători să nu se amestece și lucrătorii din alte încăperi. Nimic să nu se facă din imboldul de a întrece pe altcineva sau din dorința de a se deosebi de altcineva.

Nu se cade a pizmui numele cel bun al altuia sau a te bucura văzând oarecare neajuns al cuiva.

După dragostea lui Hristos se cuvine a se întrista și a se tângui de neajunsurile fratelui, dar de sporirea lui a te bucura. Nu se cade a te uita nepăsător la cei ce păcătuiesc sau a-i tăinui pe aceștia. Cel ce mustră se cuvine să mustre cu toată durerea sufletească, întru frica lui Dumnezeu, căutând să îndrepte pe cel ce a greșit.

Cel mustrat sau căruia i se face înfruntare se cade a lua acestea cu bucurie, cunoscând că în îndreptare stă folosul lui. Când cineva este înfruntat, nimeni nimic să nu spună împotrivă înaintea celui mustrat sau înaintea altora; iar de se va părea cuiva că înfruntarea nu este dreaptă, se cade atunci să stea de vorbă cu cel ce mustră aparte și să-l înduplece sau pe sine să se încredințeze.

Fiecare, după măsura puterilor sale, se cade ca să tămăduiască pe cel ce are ceva împotriva lui.

Asupra celui ce a greșit și s-a pocăit nu se cuvine a aminti răul pe care l-a făcut, ci trebuie să-l ierte din toată inima.

Cel ce zice că s-a pocăit de păcate dator este nu numai a se tângui de acestea, dar și să aducă rodul vrednic de pocăință. Cine și-a cunoscut păcatele cele dinainte și s-a învrednicit a lua iertarea lor, acela, dacă păcătuiește din nou, își gătește judecata mâniei, mai aspră decât cea dintâi. Cel ce după întâia și a doua sfătuire rămâne în păcatul său, pe acesta se cade a-l spune starețului și-atunci, după ce va fi înfruntat înaintea multora, poate că se va rușina. Iar dacă nici după aceasta nu se va îndrepta, se cade a fi lepădat, ca unul ce face sminteală, și să fie socotit ca un păgân și vameș, pentru ca să fie feriți cei ce cu râvna se ostenesc în împlinirea ascultării, după cum s-a spus că la căderea celor necuviincioși se înfricoșează cei drepți. Dar se cade și a plânge pentru unul ca acesta, ca pentru un mădular tăiat din trup.

Nu se cade a lăsa ca soarele să apună în mânia fratelui; altfel noaptea îi va putea despărți pe amândoi, urzind la osânda de care nu vor putea scăpa în Ziua Judecății. Nu se cuvine a amâna timpul îndreptării, căci nu te poți încrede în ziua de mâine: mulți nădăjduind să facă multe n-au mai fost în viață până a doua zi dimineață.

Nu se cade a te lăsa fermecat de pântecele sătul peste măsură, din care pricină năvălesc năluciri de noapte. Nu se cuvine a se obosi cu munca prea multă, călcând hotarul cuviincios, după cele spuse de apostol: *având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați* (I Tim. 6, 8), căci prisosința peste cele trebuincioase arată lăcomia; iar lăcomia se osândește, căci este *închinare la idoli* (Col. 3, 5). Nu se cade a fi iubitor de argint și nici a aduna comori de care nu e nevoie.

Cel ce vine la Dumnezeu trebuie să iubească sărăcia în toate și să fie pătruns cu frica lui Dumnezeu, asemenea celui ce a zis: *Străpunge cu frica Ta trupul meu, că de judecățile Tale m-am temut* (Ps. 118, 120)

Să vă dăruiască dar vouă Domnul cu toată încrederea să primiți cele ce am zis, întru slava lui Dumnezeu, arătând roduri vrednice de Duh, după bunăvoirea lui Dumnezeu și împreună-lucrarea Domnului nostru Iisus Hristos. Amin".

Aceste scrisori sunt rodul purtării de grijă pentru cei din mănăstirile obștești; dar Sfântul Vasile nu trecea cu vederea nici pe sihaștrii (monahi singuratici) și de nu voia cineva să intre în frățime și se făcea sihastru, nu-l lăsa nici pe unul ca acesta fără purtarea sa de grijă, ci stăruia numai să îngrădească viața lui cu cuvenite rânduieli, ca și acesta să ajungă cu nădejdea bună la mântuirea pe care o căuta și la desăvârșirea întru Hristos Iisus. Sunt două scrisori care, după cuprinsul lor, privesc pe sihaștri; una s-a scris către Hilon, iar alta către toți sihaștrii, fără a se arăta vreun nume. În cea dintâi, el enumeră pe larg rânduieli pentru viața de sihăstrie, zicând:

„Voi fi pricinuitorul lucrului mântuitor pentru tine, cel mai de aproape frate al meu, de vei lua de la mine sfat pentru cele ce se cuvine ție a le face, mai ales la acele treburi pentru care tu însuți m-ai rugat ca să-ți dau sfat.

Mulți poate luau hotărârea să înceapă viața de sihastru, dar nu mulți au luat osteneala să o ducă până la bun sfârșit, așa cum se cade. Și de bună seamă, sfârșitul lucrului nu stă numai în hotărâre, ci în rodul lucrului săvârșit. De aceea nici un folos nu este dacă cineva nu se grăbește spre împlinirea hotărârii, mărginind viața monahicească numai la început dar, ce este mai de râs, leapădă chiar hotărârea luată, lucru pentru care cei din jurul lui îl osândesc pentru lipsă de bărbăție și de socotință. Pentru unii ca aceștia și Domnul zice: *Căci cine dintre voi vrând să zidească un turn nu stă mai întâi și-și face socoteala cheltuielii, dacă are cu ce să isprăvească? Ca nu cumva, punându-i temelia și neputând să-l termine, toți cei care vor vedea să înceapă a-l lua în râs, zicând: acest om a început să zidească, dar n-a putut isprăvi* (Luca 14, 28-30). De aceea, după început să urmeze sârguința de a săvârși lucrul cel bun. Căci și luptătorul cel mai sârguincios, Pavel, vrând să nu rămânem noi la faptele bune pe care înainte le-am făcut, ci în toată ziua să le adăugăm cât mai multe, zice: *Uitând cele ce sunt în urma mea și tinzând către cele dinainte, alerg la țintă, la răsplata chemării de sus, a lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus* (Filip. 3, 14).

Așa este toată viața omenească: ea nu se îndestulează cu cele ce au fost sau cu cele ce s-au săvârșit, cât cu cele ce vor să fie. Ce folosește omului că ieri și-a săturat pântecele, dacă astăzi, flămânzind din nou, nu găsește hrana spre a se sătura? Tot așa sufletului nu-i folosește nicidecum fapta cea bună de ieri, dacă în ziua de acum el s-a lăsat de lucrarea dreptății. Căci s-a zis: cum te voi afla, așa te voi cunoaște. – Dar știut să-ți fie, frate, că nu-i desăvârșit cel ce a început bine, ci acela este bine încercat înaintea lui Dumnezeu care-și va da seama bine de lucrul său. De aceea să nu dai somn ochilor tăi, nici ațipire genelor tale (Ps. 131, 4) până când nu vei scăpa ca o căprioară din curse și ca pasărea din mreje. Căci iată, tu mergi printre curse și pășești deasupra unui zid înalt și, căzând de acolo, vei fi rău primejduit.

Nu te sui deodată la înălțimile nevoințelor monahicești și nicidecum încă să te încrezi în tine însuți ca fiind iscusit să nu cazi de pe înălțimile vieții monahicești. Căci mai bună este creșterea cu încetul. Să te lepezi rând pe rând de plăcerile lumii, stricând așa toate deprinderile tale și aceasta ca nu cumva prin împotrivirea ta, smulgând deodată orice dorire de plăceri, să nu scoli asupra ta mulțimea cea multă de ispite. Când vei ști să biruiești îndemnarea către o plăcere, atunci pornește lupta asupra îndemnării către altă plăcere; și în așa fel vei doborî la bună vreme orice imbold spre desfătare. Căci numele plăcerii este unul, felurile plăcerii însă sunt multe.

Mai întâi de toate să fii răbdător la orice ispită. Iar prin câte feluri de ispite nu se încearcă cel credincios: prin pierderi lumești, prin osândiri, prin clevetiri, prin împotriviri, prin ponegriri, prin prigoniri ! Toate acestea și cele asemenea acestora slujesc spre încercarea celui credincios.

Mai presus de aceasta să fii tăcut, înfrânat la gură, nesfadnic, neîndărătnic, neiubitor de mărire, nu răstălmăci pe toate, ci iubește credincioșia, să nu fii vorbăreț, gata oricând a te învăța, iar nu a învăța.

Nu umbla după vești din viața lumească; din aceasta nici un folos nu vei trage. Căci s-a spus: *să nu grăiască gura mea lucruri omenești* (Ps. 16, 4). Cela ce cu plăcere grăiește despre lucrurile oamenilor păcătoși, acela degrabă trezește în sine pătimire spre plăceri. Ci mai vârtos dorește a afla viața oamenilor drepți, căci aceasta îți va fi de folos.

Să nu-ți placă a ieși în lume, înconjurând satele și casele, ci fugi de ele, ca de niște curse pentru suflet. Iar dacă cineva din evlavie mare te-ar pofti să intri în casa lui, unul ca acesta să se învețe mai întâi a urma credinței sutașului care pe Domnul Iisus, ce s-a grăbit la el spre a da tămăduire, îl oprea, zicând: *Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea* (Matei 8, 8). Doamnul a zis și tânărul s-a tămăduit. Dar să-ți fie știut, frate, că nu prin venirea lui Hristos, ci prin credința celui ce a cerut s-a vindecat bolnavul de durere. Așijderea și acum, ori în ce loc te vei ruga, dacă cel bolnav va crede că îi vor ajuta rugăciunile tale, toate se vor împlini după dorința lui.

Să nu iubești pe semenii tăi mai mult ca pe Domnul. Căci s-a zis: *Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine (*Matei 10, 37). Ce înseamnă această poruncă a Domnului ? Ceea ce s-a zis în alt loc: *Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie* (Luca 9, 23).

Dacă tu ai murit cu Hristos pentru rudeniile tale cele după trup, atunci de ce încă vrei să viețuiești cu ele ? Iar dacă pentru rudeniile tale iarăși zidești ceea ce ai stricat pentru Hristos, pe tine însuți te faci călcător de lege. De aceea, pentru rudeniile tale să nu părăsești locul tău căci, părăsind locul, se întâmplă să părăsești și obiceiurile tale.

Să nu-ți placă ție locurile cu lume multă, satele și târgurile, ci să fii iubitor de pustie, cu multă băgare de seamă, pururea rămânând singur în sine, cunoscând că lucrul tău este numai rugăciunea și cântarea de psalmi. Să nu ocolești citirea; mai îndeosebi citește Testamentul Nou. *Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos* (II Tim. 3, 16).

Cu oricine vei avea de-a face să fii neîncăpățânat, înțelept, iubitor de frate, smerit în gând, să nu strângi cele scumpe pentru ale mâncării, ca și cum pentru iubirea de a ospăta pe cei străini destul este și ceea ce ai; nimic nu lua de la nimeni, în afară de cele ce sunt de trebuință pentru viața monahicească; mai ales să te ferești de aur ca de un răzvrătitor al sufletu-

lui, tată al păcatului, slujitor al diavolului. Să nu te faci vinovat de iubire de bogăție pentru cuvântul slujirii săracilor. Iar de-ți va aduce cineva banii pentru cei săraci, aflând cine este mai nevoiaș, sfătuiește-l pe cel ce-ți dă banii ca el însuși să-i ducă nevoiașilor, pentru ca nu cumva luând de la dânsul banii, să-ți pângărești cugetul tău.

Fugi de plăceri: iubește înfrânarea și trupul să-l pui la muncă, iar sufletul să-l înveți cu ispite. Cunoscând că despărțirea sufletului de trup este izbăvirea de toate relele, așteaptă desfătarea bunătăților celor veșnice, de care s-au împărtășit toți sfinții.

Chibzuind la nălucirea cea diavolească cu care vei fi ispitit, să pui împotriva acesteia gând bun și să te pleci lui precum se pleacă cumpăna la cântar. Mai îndeosebi atunci, când un gând viclean se va răzvrăti în tine, zicând: ce-ți este de folos să viețuiești în acest loc ? Ce folos ai că te depărtezi de împreuna viețuire cu alți oameni ? Au nu cunoști că episcopii Bisericilor lui Dumnezeu, cei puși de Domnul viețuiesc de obicei împreună cu alți oameni și necontenit săvârșesc prăznuirile cele duhovnicești, de la care cei ce sunt de față se aleg cu folos mare ? Căci acolo e dezlegarea lucrurilor neînțelese celor din pilde, tălmăcirea învățăturilor apostolicești, arătarea poveților evanghelice, învățarea științei dumnezeiești, întâlnirile cu frații duhovnicești care cu vederea feței lor aduc mare folos acelora care se întâlnesc cu ei. Iar tu te-ai înstrăinat de atâtea feluri de bunătăți și ședzi aici, făcându-te sălbatic asemenea unei fiare. Căci vezi, aici e mare părăsire, urâciunea locului, lipsă de învățătură, înstrăinare de frați și duhul marii negrijiri pentru porunca lui Dumnezeu. Deci, când acest gând viclean, răzvrătindu-se în tine, vrea să te abată din cale cu aceste momeli și cu altele asemenea lor, atunci în gândul cel bun să pui împotriva acestora iscusința adevărată, zicând: Îmi zici mie că e bine în lume ! O știu aceasta și eu; dar totodată știu că acolo binele este amestecat cu răul și că răul cu mult întrece binele. Neputând să mă folosesc în chip cuviincios de binele lumii fără ca să nu fiu stricat de răul lumii, eu am părăsit lumea și m-am mutat aici. Și eu, fiind odinioară la prăznuirile duhovnicești, am găsit abia pe un frate care se părea că era temător de Dumnezeu, dar și acela era stăpânit de diavol și eu am auzit de la el vorbe umflate și povești, alcătuite pentru a ademeni pe cei ce se întâlneau cu el, iar după dânsul am întâlnit mulți furi, tâlhari, asupritori. Am văzut chipul necuviincios al celor ce s-au îmbătat și sângele celor asupriți; am văzut și frumusețea femeilor, care a iscusit curățenia mea; și deși am fugit eu de desfrânare, dar mi-am întinat fecioria inimii cu cugete viclene. Drept că am auzit și multe cuvântări bune și folositoare pentru suflet, dar la nici unul dintre învățători n-am găsit virtuți care s-ar fi potrivit cu cuvintele lor. Iar după aceasta, am auzit încă multe povestiri triste care în sunetul lor gingaș s-au furișat în suflet. Am auzit alăuta răsunând plăcut, baterea din palme a celor ce ju-

cau, glasurile celor ce glumeau; am auzit multe prostii și năzbâtii, strigătele mulțimii; am văzut lacrimile celor obidiți, chinul celor robiți, plânsetul celor dați la cazne. Toate acestea le-am văzut; și nu o adunare duhovnicească era acolo, ci marea înviforată și răzvrătită de furtună, care tindea ca pe toți deodată să-i acopere cu valurile ei. Spune-mi mie, gând rău, spune și tu, demon al dezmierdărilor trecătoare și al măririi deșarte, ce folos îmi este să văd și să aud toate acestea, mie, care nu am putință să ajut pe cei asupriți, să apăr pe cei neputincioși, să îndrept pe cei ce au păcătuit, iar mai degrabă pot să-mi gătesc chiar mie pieirea ? După cum o câtime mică de apă curată se împrăștie de vânt și se prăfuiește, tot astfel și ceea ce, după părerea noastră, am face noi bine în lume, se întunecă de mulțimea cea mare a faptelor rele. De aceea, ca pasărea mă mut în munți, pentru a scăpa *din cursa vânătorilor* (Ps. 123, 7). Și eu, o, gând necurat, locuiesc în aceeași pustie în care a petrecut Domnul. Aici e stejarul Mamvri; aici e scara ce duce la cer și cetele îngerilor pe care i-a văzut Iacov. Aici e pustia, în care poporul, curățindu-se, a căpătat legea și în acest fel intrând în pământul făgăduinței, a văzut pe Dumnezeu. Aici e muntele Carmel, pe care sălășluindu-se Ilie, bine a plăcut lui Dumnezeu. Aici e valea în care ducându-se Ezdra, a găsit cărțile cele insuflate de Dumnezeu. Aici e pustia în care fericitul Ioan, hrănindu-se cu lăcuste, propăvăduia oamenilor pocăința. Aici e muntele măslinilor pe care s-a suit Hristos ca să se roage, învățându-ne și pe noi cum să ne rugăm. Aici e însuși Hristos, iubitor de pustie. Aici e calea cea strâmtă și îngustă ce duce la viață. Aici sunt învățătorii și proorocii, *care au rătăcit în pustii și în munți, în peșteri și în crăpăturile pământului* (Evr. 11, 38).

Aici sunt apostolii și evangheliștii și petrecerea monahilor, cei ce nu au cetate pentru sine. Acestea de bunăvoie le-am primit eu, ca să dobândesc cele făgăduite mucenicilor lui Hristos și tuturor celorlalți sfinți, ca și eu să pot zice nemincinos: *pentru cuvintele buzelor Tale, eu am păzit căi aspre* (Ps. 16, 4). Căci cunosc pe Avraam, iubitor de Dumnezeu, care a ascultat glasul lui Dumnezeu și s-a mutat în pustie, și pe Isaac cel asuprit, și pe patriarhul Iacov, cel ce mult a călătorit, și pe Iosif cel neprihănit și vândut, pe cei trei tineri păzitori ai curăției, care s-au luptat împotriva focului, pe Daniel, cel aruncat în groapa leilor, pe Ieremia, care fără de frică a mustrat și osândit a fost la groapa de noroi, pe Isaia, văzătorul tainelor, cel tăiat cu ferăstrăul, pe Ioan, cel ce a înfruntat preacurvia și a fost tăiat cu sabie, pe mucenicii lui Hristos cei uciși. Și pentru ce să-mi lungesc încă vorba ? Domnul și Însuși Mântuitorul nostru a fost răstignit pentru noi, ca prin moartea Sa să ne învieze pe noi și pe toți să-i îndemne și să-i atragă la răbdare. Către Dânsul mă grăbesc, și către Tatăl, și către Duhul Sfânt. Pentru aceasta mă nevoiesc, ca să mă arăt cel mai de-aproape al

Lui, cunoscându-mă pe mine a fi vrednic celor bune din lumea aceasta. Însă nu eu pentru lume, ci lumea pentru mine.

Acestea cugetând în tine însuți și cu râvnă săvârșindu-le, după cele ce ți s-au spus, nevoiește-te pentru adevăr chiar până la moarte.

Dar și Apostolul zice: *Luați seama, fraților, să nu fie cumva în vreunul din voi o inimă vicleană a necredinței, ca să vă depărteze de la Dumnezeul cel viu; ci îndemnați-vă unii pe alții în fiecare zi, până ce putem să zicem: astăzi !* (Evr. 3, 12-13). Așa viețuind, frate, și pe tine te vei mântui, și pe noi ne vei bucura, și pe Dumnezeu Îl vei preamări. Amin."

În scrisoarea 40, Sfântul Vasile, în cuvinte scurte, arată părțile mai însemnate ale vieții de pustnicie. „Învață-te, monahule, om credincios și lucrător al celor bune, învață-te a viețui după Evanghelie, umilind trupul, având gânduri curate, nimicind în sine mânia. Cel ce ești nevoit să plătești ceva, adaugă pentru Dumnezeu; cel ce ești despuiat de ceva, să nu te judeci; cel ce ești urât, să iubești; cel ce ești prigonit, să rabzi; cel ce ești hulit, roagă-te. Mort să fii păcatului, răstignește-te pentru Dumnezeu. Toată grija să o dai Domnului, ca să ai loc acolo, unde sunt mulțimile îngerilor, bucuria celor dintâi născuți, scaunele apostolilor, înainte ședere a proorocilor, toiagele patriarhilor, cununile mucenicilor, laudele cuvioșilor. Să dorești a fi împreună numărat cu drepții aceia, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia i se cuvine slava în vecii vecilor. Amin."

2. Rânduiala Sfântului Vasile cel Mare

Am amintit scrisorile acestea, precum și toate câte s-au spus până acum înadins ca să se cunoască dinainte rânduiala Sfântului Vasile. Trecem acum la prezentarea pe larg a acestei rânduieli. Rânduiala aceasta se cuprinde în scrierile Sfântului Vasile, zise ascetice (pentru monahii pustnici), și cuprinde pravilele expuse pe larg, pravilele pe scurt (unele și altele în întrebări și răspunsuri) și rânduielile pentru nevoitori, cu înainte cuvântări despre lepădare de lume și despre viața cea lepădată de lume de obște.

Cuvântările cuprind cugetări despre viața nevoitorilor, iar pravilele, atât cele amănunțite, cât și cele scurte, conțin înseși legile și rânduielile pentru nevoitori ce au fost întocmite pentru felurite prilejuri sau întâmplări din viața lor, cât și pentru a dezlega anumite întrebări puse fraților. În rânduieli se cuprind toate câte s-au spus înainte, dar ele par a nu fi terminate.

Sfântul Vasile a început să scrie pravilele chiar de când s-a lepădat de lume, lucrând împreună cu Sfântul Grigorie, după cum se vede dintr-o scrisoare a acestuia. Aceste pravile și-au avut mai întâi de toate izvorul în Cuvântul lui Dumnezeu, dezvăluind înțelesul lor cu privire la viața cea lepădată de lume și la felul de petrecere a ei cu mai mult spor. De aceea,

toate pravilele Sfântului Vasile se întemeiază pe cuvintele Scripturii privitoare la felurite laturi ale vieții nevoitorilor. Iar ca dreptar la întocmirea lor au slujit pravilele marilor părinți de la răsărit, mai ales ale celor din Egipt. Se poate crede că Sfântul Vasile avea la îndemână pravilele scrise ale acestor părinți. De aceea, scriind către un stareț despre primirea unui frate nou, el, după cum văzut, sfătuiește ca acesta să fie întărit în „pravile-
le începătoare, precum s-au așezat și în scris s-au dat de către Sfinții Părinți". Citind pravilele Sfântului Vasile după rânduiala cuviosului Pahomie și după scrierile cuviosului Antonie, nu se poate să nu vedem că acolo ca și aici, atât duhul nevoințelor monahicești, cât și înfățișarea lor e una și aceeași.

Rânduiala Sfântului Vasile cel Mare se deosebește prin faptul că intră puțin în amănuntele vieții din afară și se ocupă mai mult cu partea lăuntrică a ei. Toate câte se poruncesc prin ea sunt judecate cu atenție; așa încât la început pare că toate sunt rodul minții și nu al iscusinței câștigate prin viață, ci numai rod al chibzuinței și al judecății minții. De fapt însă a fost așa: dorința de a-și petrece viața departe de lume l-a adus pe Sfântul Vasile în răsărit; pildele de viețuire pe care le-a văzut aici l-au făcut să se gândească cum trebuie să fie viața cea lepădată de lume; cercetarea Scripturii a făcut ca gândul acesta să se împlinească deplin, pe care însuși Sfântul Vasile îl înfăptuia și îi învăța pe alții cum să îl înfăptuiască. În felul acesta s-a ivit Rânduiala. Iar faptul că ea este pătrunsă de o adâncă înțelepciune se datorează năzuințelor sufletești și firii Sfântului Vasile.

Prezentarea rânduielii se va face după cum urmează:

A. Mai întâi vom prezenta câteva cugetări despre viața cea lepădată de lume a nevoitorilor;

B. Și apoi vom enumera și însăși pravilele, adică rânduiala însăși.

A. Preînchipuirea vieții celei nevoitoare

1. Cea dintâi grijă a noastră să fie acum ca să ne punem în legătură vie cu Dumnezeu, curățindu-ne de patimi

Sfântul Vasile începe cu ținta cea mai înaltă a omului și rând pe rând ajunge cu gândul la viața cea nevoitoare, ca la un mijloc prin care se poate ajunge la cea țintă, socotind de datoria creștinului să o urmeze, pentru că cel ce este dator să tindă spre țintă, totodată dator este să urmeze mijloa-

celor. El zice: „Toate câte pot ajuta năzuința de a-și mântui sufletul trebuie a le păzi cu frică, ca o poruncă dumnezeiască".

Mersul cugetărilor lui este acesta: ținta cea mai de pe urmă și binele cel mai înalt pentru om este legătura cu Dumnezeu: păcatul ne-a depărtat de la Dumnezeu și ne ține în starea aceasta mulțumită patimilor care ne cuprind. De aceea, ca să ne întoarcem la unirea cu Dumnezeu se cade să ne curățim de patimi prin omorârea lor; și tocmai aceasta este viața cea nevoitoare.

El sfătuiește: „Omul a fost zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, iar păcatul, cufundând sufletul în doriri pătimașe, a schimbat podoaba chipului. Dar Dumnezeu, cel ce a zidit pe om, este viața cea adevărată; de aceea cine a stricat în sine chipul lui Dumnezeu a stricat și legătura cu viața; iar cine este în afară de Dumnezeu, aceluia cu neputință îi este a fi în viața fericită. Așadar, să ne întoarcem la harul cel dintâi, de care ne-am înstrăinat noi prin păcat, și din nou să ne împodobim după chipul lui Dumnezeu, prin lipsa de patimi făcându-ne asemenea Ziditorului. Căci cine prin asemănare, pe cât este cu putință aceasta, a închipuit în sine nepătimirea firii lui Dumnezeu, acela a ridicat din nou în sufletul său chipul lui Dumnezeu. Iar cine s-a făcut asemenea lui Dumnezeu, pe calea ce s-a arătat acum, acela fără îndoială a câștigat și asemănarea vieții lui Dumnezeu, petrecând pururea în fericirea veșnică. De aceea, dacă prin omorârea patimilor iarăși ridicăm în noi chipul lui Dumnezeu, iar asemănarea lui Dumnezeu ne dă viața cea fără de sfârșit, atunci, lăsându-ne de toate celelalte, să avem toată grija ca sufletul nostru niciodată să nu fie cuprins de o oarecare patimă, ci dimpotrivă, să veghem ca atunci când ne vor năvăli ispite, cugetul nostru să rămână neclintit, făcându-ne noi prin aceasta părtași ai fericirii lui Dumnezeu".

Aceasta și este omorârea de sine, a cărei putere dătătoare de viață se cuprinde în faptul că printr-însa ne facem părtași ai morții de pe cruce a Mântuitorului Hristos, prin care ni s-a dăruit nouă viața. Crezând în Domnul, dăm putință vieții noastre duhovnicești să intre în legătură cu Dumnezeu; iar această unire ajunge în lucrare prin răstignirea de sine. Spre aceasta ne însemnăm noi în Botez și Sfântul Vasile dă lămurire în răspunsul la întrebarea 234, zicând: „În ce chip se vestește Domnului moartea omului ? Precum Domnul a învățat, grăind: *de voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine și să-și ia crucea sa* (Matei 16, 24), și cum a zis Apostolul, mărturisind de sine: *pentru mine lumea este răstignită și eu sunt răstignit pentru lume* (Gal. 6, 14), pentru care am și dat dinainte făgăduința la Botez. Căci el zice: *câți în Hristos Iisus ne-am botezat, în moartea Lui ne-am botezat* (Rom. 6, 3), iar tălmăcind ce înseamnă aceasta, adăugăm: *că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului* (Rom, 6, 6), și curățindu-ne de orice legătură

pătimașă cu viața, să ne facem vrednici de mărturia aceluiași apostol care a zis: *căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu* (Col. 3, 3), ca să putem zice cu îndrăznire: *vine stăpânitorul acestei lumi și el nu are nimic în Mine (*Ioan 14, 30). Așadar, pentru a fi creștin, cel mai de seamă lucru este curățirea de patimi prin nevoințele omorârii de sine. Pentru aceea „oricare creștin mai întâi de toate se cade a avea grija ca să se dezbrace de felurite și osebite patimi, cu care se pângărește sufletul.

Pentru aceasta se cere osteneala unei vieți întregi. Dar în așa fel este pusă legea, ca cei ce doresc să dobândească împărăția cerurilor în tot chipul să se nevoiască pe sine. *Împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei se silesc pun mâna pe ea* (Matei 11, 12). Acesta este cuvântul Evangheliei. El zice de silința înfrânării trupului, pe care o îndură ucenicii lui Hristos, lepădându-se de poftele lor și de dezmierdarea trupului, prin paza poruncilor lui Hristos. De aceea, dacă dorești să răpești împărăția cerurilor, silește-te, pleacă-ți grumazul sub jugul slujirii lui Hristos, strânge jugul pe grumazul tău; lasă-l să-ți apese grumazul; încarcă-l cu lucrarea virtuților, cu post, cu priveghere, cu supunere, cu tăcere, cu răbdarea oricărei suferințe, pricinuite de demoni și de oameni.

Să nu te abată cugetul, ce se înalță, și cu vremea să-ți împuținezi ostenelile; teme-te ca înainte de ușa ieșirii să nu fii prins gol de faptele cele bune și ca să nu rămâi în afară de porțile împărăției".

Aceasta-i datoria tuturor creștinilor, nu numai a monahilor, ci și a mirenilor. E drept că „iubitorul de oameni Dumnezeu, care poartă grijă de mântuirea noastră, a dat vieții omenești îndrumare în două feluri: însoțire și feciorie, și că cel ce nu este în stare să sufere nevoințele fecioriei să se însoțească cu femeie, dar învoirea pentru însoțire nu este învoire pentru toate. Și cei din însoțire vor trebui să dea seamă pentru curăția, sfințenia și viețuirea după pilda acelora care, fiind însoțiți și având copii, au dus o viață sfântă. Accepți că Evanghelia a fost dată și celor ce se însoară și se mărită ? De bună seamă că da; toți oamenii vor trebui să dea seamă în ceea ce privește ascultarea Evangheliei, fie ei monahi, fie căsătoriți. Pentru cel ce se căsătorește destul este că i se iartă neînfrânarea, pofta de femeie și împreunarea cu dânsa; dar celelalte porunci, fiind pentru toți date, în primejdie se află cel ce le încalcă. Și Hristos, binevestind poruncile Tatălui, vorbea celor ce viețuiesc în lume. Iar întâmplându-se a fi întrebat în taină, răspundea ucenicilor Săi: *iar ceea ce vă zic vouă, zic tuturor* (Marcu 13, 37). Drept aceea, și tu, care ți-ai ales împreună viețuire cu o femeie, să nu-ți lași mâinile ca și cum ai fi îndreptățit să te predai lumii. Pentru a câștiga mântuire, mai mult trebuie să te ostenești și să te ferești, căci ți-ai ales loc de viețuire printre curse și de sub stăpânirea puterilor vrăjmașe mai vârtos ești îndemnat spre păcate și toate simțirile tale, ziua și noaptea, sunt îmboldite spre acestea. De aceea să știi că nu vei scă-

pa de lupta cu potrivnicul (diavolul) și nu-l vei putea birui fără multe osteneli și fără a sta la straja adevărurilor evanghelice. Și cum te vei lepăda de lupta cu vrăjmașul, viețuind chiar pe câmpul luptei ? Iar câmpul acesta e întreg pământul de sub cer, pe care-l înconjoară și pe care umblă vrăjmașul ca un câine turbat, căutând pe cine să înghită, precum aflăm din istoria lui Iov (Iov 2, 2). De aceea, dacă te dai în lături de la lupta cu potrivnicul, du-te atunci în altă lume, în care nu este el; acolo vei avea îngăduire să nu te lupți împotriva lui și fără de primejdie să fii lipsit de grijă pentru paza legilor Evangheliei. Iar de nu este aceasta cu putință, grăbește-te să te deprinzi a te lupta împotriva lui (potrivnicului), din Scriptură învățând meștesugul de a lupta, ca nu cumva fiind biruit de el pentru neștiință, să fii predat focului celui veșnic".

2. Prin viața feciorelnică și lepădată de lume mai lesne se ajunge această țintă

Așadar, căsătoria nu scapă de datoria de a lupta împotriva patimilor, biruindu-le și curățind cu totul de ele inima sa. În același timp, însăși însoțirea, după Sfântul Vasile, pune o mulțime de piedici biruinței acesteia, precum am văzut noi dintr-o scrisoare a sa către Sfântul Grigorie: „Pe cel ce s-a căsătorit îl supără neîncetat felurite griji: când nu are copii, dorința de a-i avea, când sunt copii, grija pentru creșterea lor, îngrijirea soției, chivernisirea casei, supravegherea slugilor, pierderi după învoieli (chirii), certuri cu vecinii, judecăți, primejdii în negustorie, osteneala la lucrarea pământului. Fiecare zi aduce cu sine o nouă întristare a sufletului, iar nopțile, primind drept moștenire grijile zilei, înșală mintea cu aceleași închipuiri".

Cum se poate în așa fel de învălmășeală să te lupți cu spor împotriva patimilor ?

Dar însoțirea fiind ea însăși o piedică mare, înmulțește fără de sfârșit aceste piedici, punându-te fără să vrei în legătură cu lumea, care zace în rău. În viața mirenilor (a laicilor), fie ei și creștini, răul totdeauna stăpânește, înrâurind toate laturile acestei vieți. Cel ce intră în legătură cu viața aceasta intră în marea înviforată, plină de focul patimilor. Fiindcă și în el însuși este ceva ce se aprinde ușor, adică patimile sale, începe și el să ardă, cuprins de același foc. De aceea, dacă cineva ar dori să-și stingă patimile, rămânând totodată în legătură cu lumea, aceasta ar fi asemenea dorinței de a se răcori stând pe cărbuni aprinși. Aceasta a închipuit Sfântul Vasile în scrisoarea către Hilon (scrisoarea 39). Când vrăjmașul ar începe să te smintească, șoptindu-ți: Pentru ce ai lăsat lumea ? Și acolo e bine, să pui atunci împotriva acestui gând închipuirea răului care stăpâ-

nește în lume. Până când te vei împărtăși cu binele ei, răul te va înconjura dinainte și nu te va lăsa să ajungi la bine. Patimile sunt răni ale sufletului. Oricât le vei tămădui, lumea din nou le va deschide. Și aflându-te în această stare, cum îți vei putea vindeca sufletul ? Orice doctorie tămăduitoare vei pune pe rană, nici un folos nu va aduce dacă rana se va deschide neîncetat.

Dându-și bine seama de aceasta, Sfântul Vasile cu toată tăria lămurea că este foarte greu să dobândească cineva mântuirea sufletului în mijlocul grijilor și al legăturilor lumești. Prezentăm aceste idei așa cum le întâlnim la Sfântul Vasile.

„Încercarea de a bineplăcea lui Dumnezeu se poate face cu izbândă numai prin depărtarea de grijile lumești și prin lepădarea de orice plăceri. De aceea, deși căsătoria este îngăduită și binecuvântată, totuși sarcinile pe care cununia le lasă pe umerii omului, Apostolul le pune împotriva grijilor celor pentru Dumnezeu, ca și cum unele și altele nu ar putea fi împăcate între ele, și zice: *Cel necăsătorit se îngrijește de cele ale Domnului, cum să placă Domnului; cel ce s-a căsătorit se îngrijește de cele ale lumii, cum să placă femeii* (I Cor. 7, 32). Asemenea și Domnul a mărturisit despre năzuința ucenicilor, cum că e curată și că are un singur țel, zicând: *Voi nu sunteți din lume* (Ioan 15, 19). Dimpotrivă, despre lume a mărturisit cum că nu poate lua cunoștință de Dumnezeu și nu poate încăpea pe Duhul Sfânt. Căci zice: *Părinte drepte, lumea pe Tine nu Te-a cunoscut* (Ioan 17, 25) și: *Duhul adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească* (Ioan 14, 17). De aceea, cel ce năzuiește cu adevărat a urma lui Dumnezeu dator este a se lepăda de viața cea plină de plăceri, iar la aceasta se ajunge numai prin depărtarea cu totul de obiceiurile cele dinainte și prin uitarea lor. Deci, dacă nu ne vom înstrăina și de rudeniile cele după trup și de legăturile cele lumești, prin schimbarea purtărilor noastre, trecând în altă lume, după cuvântul celui ce a zis: *cetatea noastră este în ceruri* (Filip. 3, 20), atunci cu neputință ne va fi să atingem ținta: să bineplăcem lui Dumnezeu; căci Domnul hotărât a spus: *Așadar, oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu* (Luca 14, 33).

E lucru vătămător să viețuiești împreună cu oamenii care fără frică și cu dispreț privesc datoria de a împlini întocmai poruncile. Aceasta o arată și cuvântul lui Solomon, care ne povățuiește: *Nu te întovărăși cu omul mânios și cu cel înfierbântat de furie să n-ai nici un amestec, ca să nu te deprinzi pe calea lui și să-ți întinzi o cursă pentru viața ta* (Pilde 22, 24-25).

Pentru aceasta, ca să nu capeți nici un imbold spre păcat, nici prin văzul, nici prin auzul tău și ca nu cumva pe nesimțite să te obișnuiești cu el și ca să nu rămână în sufletul tău nici o urmă și nici o închipuire din cele văzute și auzite, spre paguba acestuia, pentru toate acestea să ne alegem sălaș mai întâi în loc pustiu. Pe calea aceasta vom putea strica obi-

ceiul cel de până acum, după care am vieţuit împotriva poruncilor lui Hristos. Dar nu este uşoară lupta pentru a strica un obicei, fiindcă obiceiul, întărindu-se într-un timp îndelungat, capătă puterea firii; şi aşa vom fi în stare să ştergem de pe noi petele păcatului cu rugăciunea stăruitoare a dragostei şi prin cercetarea neîncetată a voii lui Dumnezeu. Nu poţi însă să sporeşti în rugăciune şi în cercetarea aceasta printre oameni mulţi, care-ţi încântă sufletul şi îl nevoiesc cu treburile cele lumeşti.

Dar şi porunca aceasta: *dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine* (Luca 9, 23), cum o va putea împlini cineva trăind în mijlocul lumii zgomotoase ? Căci ni se cade nouă mai întâi să ne lepădăm de noi înşine şi să purtăm crucea lui Hristos şi apoi să urmăm lui Hristos. Lepădarea de sine este uitarea cu totul a celor de până acum şi lepădarea voii proprii, ceea ce cu greu poate face cineva petrecând printre fel de fel de oameni (ca să nu zicem că este chiar cu neputinţă). Dimpotrivă, o asemenea vieţuire este o mare piedică pentru a lua crucea şi a urma lui Hristos. Căci să iei crucea înseamnă să fii gata a suferi şi moartea pentru Hristos, înseamnă omorârea mădularelor trupeşti, hotărârea duhului de a întâmpina fără de frică orice primejdie pentru numele lui Hristos, disprețuirea vieţii de acum; iar pentru aceasta, vedem piedici mari în noi înşine, din pricina nesaţiului pentru viaţa pământească.

Pe lângă multe alte neîndemânări, sufletul, uitându-se la mulţimea cea mare a celor ce vieţuiesc fără de lege, mai întâi petrece vremea nu în cugetare la înseşi păcatele sale şi în tânguire pentru greşelile sale, ci, dimpotrivă, comparându-se cu cei mai răi, începe a se încredinţa că stă mai sus decât alţii, iar mai apoi, pentru zbuciumări şi griji pe care de obicei le pricinuieşte viaţa cea lumească, depărtându-se de scumpa aducere-aminte despre Dumnezeu, nu numai că se lipseşte de putinţa de a se bucura şi a se veseli în Dumnezeu, a se mângâia în Domnul şi a se îndulci cu cuvintele Domnului, dar cu totul se deprinde a nesocoti şi a da uitării judecata lui Dumnezeu".

Dorinţa de a se însoţi este de cele mai multe ori prilej ca oamenii să se desfete de plăcerile cele lumeşti, căci nici nu există altă dorinţă, sădită în firea noastră cea trupească, care să fie mai tare şi mai puternică decât pofta bărbatului pentru femeie, şi pofta femeii pentru bărbat care, în chip firesc, slujeşte naşterii de prunci. Însoţirea, fiind una dintre cele mai mari lucrări ale firii, trebuie să aibă şi cel mai mare imbold. Dar nu se află mai grele sarcini decât cele ce apasă asupra celor căsătoriţi, precum zice şi Pavel: *cel ce s-a căsătorit se îngrijeşte de cele ale lumii* (I Cor. 7, 33), fiind împovărat cu griji. Căci cel neînsurat se va îngriji numai de el însuşi şi de nevoile sale trupeşti, ori, poate, le va înfrâna dacă va fi în stare de aceasta. Iar cel însurat, având în sarcina sa grija de copii, nu mai este stăpân peste voia sa, ci pentru aceasta numaidecât gustă din plăceri şi, îngrijorat pen-

tru creșterea copiilor, are atâtea poveri încât ar trebui mult timp numai ca să le numeri.

De aceea, cel ce dorește să fie slobod de legăturile lumești fuge de însoțire ca de lanțuri, iar scăpând de ea, își închină întreaga viață lui Dumnezeu și dă făgăduința curăției, ca să nu mai aibă voie de a se întoarce la însoțire, ci din răsputeri să se lupte cu firea cea trupească și cu poftele ei, nevoindu-se în păstrarea curăției. Unul ca acesta, dându-se pe sine iubirii de Dumnezeu, vrând măcar cât de puțin să se facă slobod de patimi, dorind să guste din sfințenia cea duhovnicească, din liniște, pace, blândețe, din veselia și bucuria ce se nasc din acestea, caută să-și țină gândurile cât mai departe de toată patima firească și trupească, care tulbură sufletul, iar ochiul cel curat și neîntunecat al sufletului și-l îndreaptă spre cele dumnezeiești, îndulcindu-se fără de măsură cu lumina cea de acolo. Și ajungând sufletul în această stare și la o așa obișnuință, prin asemănare, pe cât este cu putință, se apropie de Dumnezeu și se face cel mai de aproape și cel dorit al Său, putând sta de vorbă cu Dumnezeu în gând curățit de orice lucrare a patimilor celor firești și departe de amestecul cu poftele cele trupești (*Cuvânt înainte la rânduiala pentru nevoitori*).

„Marta primește în casa sa pe Domnul, iar la picioarele lui șade Maria (Luca 10, 38-39). Amândouă surorile arată sârguință mare, dar tu deosebește lucrul lor. Marta slujea, pregătind cele pentru trebuințele trupești; Maria, șezând la picioarele lui, asculta cuvintele Sale. Deci, una se ostenea pentru cele văzute, iar alta slujea celor nevăzute, căci oaspetele lor cu adevărat era Dumnezeu și om. Dar Marta, obosind, l-a rugat pe Domnul să-i fie mijlocitor, ca și pe sora sa să o aibă de ajutor. *Spune-i deci* – spune ea – *să-mi ajute !* Dar Domnul îi zice ei: *Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești, dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea* (Luca 10, 40-42). Adică nu sunt aici ca să-mi hrănesc pântecele, ci ca să vă hrănesc pe voi cu Cuvântul adevărului și cu vederea tainelor. De aceea nici pe cea dintâi n-a chemat-o de la lucrul ei, dar și pe cealaltă a lăudat-o pentru osârdia ei.

Înțelege dar ce înseamnă aceste două părți, înfățișate prin cele două femei, una mai de jos, care și-a ales slujirea celor trupești, ce e mai de folos, iar alta mai de sus și mai duhovnicească, care s-a ridicat până la vederea tainelor. Aceasta să o înțelegi duhovnicește și alege-ți ce voiești. Dacă dorești să slujești, slujește pentru numele lui Hristos; căci El Însuși a zis: *Întrucât ați făcut unuia din acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut* (Matei 25, 40). De primești pe cei străini, de mângâi pe cei săraci, de împreună pătimești cu cei din suferințe, de întinzi mâna de ajutor celor din nevoi și din primejdii, de slujești celor bolnavi, toate acestea Hristos le primește asupra sa. Dar de vrei să râvnești împreună cu Maria, care a luat slujirea trupului, alergând la vederea tainelor duhovnicești, atunci cu ini-

ma curată apropie-te de lucru. Lasă trupul, nu te apuca de lucrarea pământului, nu te osteni cu gătirea mâncării, ci așază-te la picioarele Domnului și ascultă cuvântul lui, ca să te faci părtaș al tainelor Dumnezeirii; căci ascultarea învățăturilor lui Iisus este mai presus de slujirea trupului. Să tragi dar foloase din pildele acestea și din povața aceasta. Urmează ce voiești: fii dar ori slujitorul săracilor, ori iubitorul adevărurilor lui Hristos. Dar de voiești să urmezi și una și alta, prin amândouă vei dobândi rodul mântuirii. Însă învățătura duhovnicească este întâi, iar toate celelalte, după ea. Căci s-a zis: *Maria partea cea bună și-a ales.* De aceea, și tu, dacă voiești să fii tăinuitorul lui Hristos, șezi lângă picioarele lui Hristos, primește bunăvestirea lui Hristos, pune pe grumajii tăi întreaga viață a lui Hristos și o poartă fără suspinare; dar uită și de trupul tău. Și în felul acesta vei putea sta de vorbă cu Hristos în vederea tainelor, ca să urmezi Mariei și să câștigi slava cea de sus".

Din aceste cuvinte se vede ce credea Sfântul Vasile cel Mare despre greutatea mântuirii sufletului pentru cel ce viețuiește în lume, chiar dacă nu ar viețui după obiceiurile lumii și cât e de greu pentru unul ca acesta să ajungă la desăvârșirea creștinească. Drept aceea, cel ce râvnește mântuirea sufletului cel ce dorește din toată inima a bineplăcea lui Dumnezeu și a fi creștin desăvârșit, pentru omorârea patimilor și unirea cu Dumnezeu, trebuie nu numai să se ferească de însoțire, dar și să părăsească lumea. Un singur sălaș de scăpare neprimejduit este părăsirea lumii. A împreuna una cu alta este cu neputință. „Nu se poate – zice el – în același timp a avea izbândă și la una și la alta, și în faptele lumii acesteia, și în viața cea după Dumnezeu. Atât dumnezeiești*le* Scripturi, din care am învățat, cât și firea însăși dau din belșug pilde despre aceasta. Și în ce privește lucrarea minții, nu este cu putință a se gândi două lucruri în aceeași clipă. Și în ce privește simțurile noastre, iarăși nu se pot primi în aceeași clipă sunetele a două glasuri care ajung la ureche, cu toate că avem două urechi spre a le auzi. Și ochii, dacă nu se vor îndrepta asupra unuia și aceluiași lucru, nu-și pot îndeplini cum trebuie lucrarea lor. Și toate acestea ni le arată însăși firea. Deci, pentru ce să împreunăm noi cele ce nu se pot împreuna, adică zbuciumările vieții lumești cu creșterea în nevoințe duhovnicești? Oare nu este mai bine ca, depărtându-te de aceste zbuciumări și făcând astfel încât și tu singur să ai și altora să dai de lucru, să rămâi numai cu tine însuți, și ținta cea evlavioasă a vieții, pe care ți-a pus-o înainte, să o atingi prin înseși faptele tale?"

În ce constă atunci depărtarea de lume? În părăsirea tuturor obiceiurilor lumii, care ațâță și hrănesc patimile și în retragerea de la împreună viețuirea cu oamenii care-și duc viața după duhul lumii acesteia, în lepădarea de orice avuție prin împărțirea a toate câte le ai la cei săraci, rămânând fără nimic, numai cu singura nădejde în purtarea de grijă a lui

Dumnezeu, în stingerea simțirilor firești, în încetarea tuturor prieteniilor și cunoștințelor lumești, intrând în altă lume, unde sunt alți părinți, alți frați și prieteni. Sfântul Vasile arată aceasta în mai multe locuri, dar în pravilele mari e și un articol anume și acesta este răspunsul la întrebarea a 8-a. Aici el scrie: „Deoarece Domnul nostru Iisus Hristos, după ce a dat dovada tare și pe multe fapte întemeiată, spune tuturor: *Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie* (Matei 16, 24); și încă: *Așadar oricine dintre voi, care nu se leapădă de tot ce are, nu poate să fie ucenicul Meu* (Luca 14, 33), apoi socotesc că porunca aceasta se întinde asupra lucrurilor de care se cade a ne lepăda. Căci mai întâi ne lepădăm de diavolul și de patimile trupului noi, cei ce ne-am lepădat de faptele *cele ascunse ale rușinii* (II Cor. 4, 2), de rudenia cea după trup, de prietenia omenească și de obiceiurile vieții, care duc lupta împotriva mântuirii celei după Evanghelie. Și, ceea ce este încă mai de trebuință, ne lepădăm de noi înșine, dezbrăcându-ne *de omul cel vechi dimpreună cu faptele lui* (Col. 3, 9), după cum zice Evanghelia: *cea căzută între spini, sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile și cu bogăția și cu plăcerile vieții, se înăbușă și nu rodesc* (Luca 8, 14; Marcu 4, 18).

Așa este lepădarea de lume ! De aceea, în alt loc, Sfântul Vasile spune despre cei ce s-au hotărât a-i urma cum că „descărcându-se de povara adunării bogățiilor, ei își îndreaptă pașii către o viață iubitoare de sărăcie și lipsită de orice plăcere și, hotărându-se a urma lui Hristos, aleargă către viața cea purtătoare de cruce a monahilor".

Dar așa fiind, aceasta nu poate să se facă fără o luptă lăuntrică, zbuciumată, și fără întoarcerea dureroasă a voinței și a sufletului întreg. Două feluri de luptă poartă oricine care într-adevăr s-a lepădat de lume, ca lepădarea aceasta să aducă roade: cea dintâi este lepădarea de rudenii și de avere; iar cea de a doua – lepădarea de sfaturile voii sale. Atât despre una, cât și despre alta, astfel ne spune el:

„Chiar la începutul lepădării tale de lume, ca să nu fii furat de legăturile cu rudeniile tale după trup, cutează, întărindu-te cu schimbarea celor muritoare pentru cele nemuritoare. De asemenea, când într-adevăr îți părăsești averea, să fii neclintit, și încredințează-te fără nici o îndoială că trimiți toate acestea la cer, ascunzându-le în pântecele celor săraci, și că iarăși le vei primi de la Dumnezeu cu prisosință. Rupând legăturile cu prietenii și cu cei mai de aproape, să nu te întristezi, căci te împreunezi cu Hristos, Cel ce pentru tine S-a răstignit; și poți oare să-ți închipui o prietenie mai scumpă decât aceasta ?

Iar când, cu sprijinul de la Dumnezeu, vei birui pe vrăjmașul tău în această primă luptă, atunci nu te arunca pe tine, asemenea unui vas fără de nici un preț. Căci prin lepădarea de lucrurile cele pământești te-ai împodobit înaintea lui Hristos. Ci cu cea mai mare grijă și cu băgare de

seamă silește-te să-ți gătești un bărbat îndrumător, care fără de greșeală ar merge înaintea ta în ce privește felul de viețuire și ar ști să-l îndrume bine pe cel ce merge către Dumnezeu (adică un stareț iscusit, care cu pricepere chivernisește mănăstirea). Și când vei găsi un astfel de îndrumător, să i te predai lui, nimicind și dând în lături orice sfat al voiei tale, ca să te arăți asemenea unui vas curat, păstrând tot ce se află mai bun în tine neatins cu nimic străin. Iar de vei lăsa în tine oarecare dintre patimile tale cele dinainte, atunci și binele ce s-ar afla sădit în tine se va preface în oțet și ca un vas stricat vei fi dat afară.

Aceasta este lupta cea de a doua cu potrivnicul mântuirii noastre. Căci învățătorii cei buni dau și învățături bune, iar cei răi, de bună seamă dau și învățături rele. Când potrivnicul nostru cel viclean nu poate să ne înduplece ca să rămânem în destrăbălarea lumească și în pieire, atunci se grăbește să ne sfătuiască ca să nu ducem o viață prea aspră și să nu ne încredințăm unui îndrumător, care ne scoate înaintea ochilor toate păcatele noastre și caută să le îndrepte, ci să ne încredințăm unui om pătimaș iubitor de mărirea deșartă, care-și apără chiar patimile pe motiv că rabdă slăbiciunile celor ce împreună viețuiesc cu el, și în chipul acesta pe nesimțite să ne facă iarăși mult pătimași, legându-ne chiar cu lanțurile păcatelor noastre. Iar de te vei încredința unui bărbat împodobit cu multe fapte bune, te vei face moștenitor al bunătăților, către care năzuiește și el și vei fi mult fericit înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor. Dar dacă, cruțându-ți trupul, îți vei găsi un învățător prea îngăduitor față de patimile tale sau, altfel zis, care va cădea în păcate împreună cu tine, atunci în zadar te-ai pornit pe calea lepădării de lume, căci te-ai dat unei vieți pătimașe, luându-ți un povățuitor orb, și te adâncești în prăpastie mare. Iar dacă *orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă* că *destul este ucenicului să fie ca învățătorul* (Matei 15, 14; 10, 25).

Acesta-i cuvântul lui Dumnezeu, și El nu greșește: ți se cade ție să viețuiești după legea nevoințelor; iar dacă vei face împotrivă, nu te vei încununa, precum a zis Apostolul: *iar când se luptă cineva, la jocuri, nu ia cununa, dacă nu s-a luptat după legile jocului* (II Tim. 2,5)".

Cunoscând că lucrul acesta, fiind grabnic, totodată este greu de îndeplinit, Sfântul Vasile sfătuiește pe cel ce tinde să se lepede de lume astfel:

„Rogu-te, să nu faci aceasta fără de a-l încerca înainte; să nu-ți închipui o viață lesnicioasă și mântuire fără luptă, ci mai bine din vreme să te încerci în îndurarea suferințelor trupești și sufletești, ca nu cumva, adâncindu-te în lupte neașteptate și apoi neavând putere să stai împotriva ispitelor, iarăși rușinat și batjocorit să nu te întorci acolo de unde ai fugit, spre osânda sufletului, înapoindu-te în lume și făcându-te sminteală pentru mulți și dând tuturor prilej să creadă cum că este cu neputință să trăiești în Hristos. Iar despre primejdia aceasta, știți voi toți, cei ce citiți Evanghelia, în care glasul

dumnezeiesc spune: *Mai de folos i-ar fi aceluia dacă i s-ar lega de gât o piatră de moară și ar fi aruncat în mare, decât să smintească pe unul din aceștia mici* (Luca 17, 2); căci el vinovat va fi de osândă, nu numai ca un ostaș ce a părăsit rândul, dar și ca unul ce a dus la pieire pe cei ce i-a smintit, măcar și de s-ar sili să se liniștească pe sine, cugetând nebunește că și trăind în lume îl face milostiv pe Dumnezeu cu fapte bune, ceea ce este cu neputință pentru dânsul. Cel ce în viață neprihănită, lipsită de plăceri, n-a avut tărie să poarte lupta cu vrăjmașul, acela va putea să sporească în oarecare virtute în viața cea încărcată cu păcate și îndrumată chiar de el însuși ? Iar de s-ar fi gândit unul ca acesta că el însuși își îndrumă viața sa, totuși nu va scăpa de osândă, pentru că a lăsat pe Hristos, asemenea ucenicilor de care se pomenește în Evanghelie, mărturisind despre ei dumnezeiescul evanghelist: *Mulți din ucenicii Lui s-au dus înapoi și nu mai umblau cu El*, zicând: *Greu este cuvântul acesta ! Cine poate să-l asculte ?* (Ioan 6, 60, 66)".

După toate cele ce s-au spus, se înțelege bine care este ținta nevoințelor celor ce s-au lepădat de lume. Aceasta constă în curățirea sufletului de patimi. Râvnitorul unei asemenea vieți se depărtează de lume: „Dar depărtarea de lume nu înseamnă să fii numai cu trupul în afară de lume, ci și cu sufletul să te desparți de năzuința pătimașă cea către trup, neavând pentru tine nici oraș, nici casă, nici avere, nici prieteni, făcându-te neiubitor de câștig, neîngrijindu-te de mijloace pentru viață, neavând nici alte griji, fugind de orice apropiere cu oamenii, neavând știință de rânduielile oamenilor, gata să primești cele sădite în inimă de dumnezeiasca învățătură".

Râvnitorul unei asemenea legi păzește fecioria. Însă „darul fecioriei nu înseamnă numai ca să te ferești doar de naștere de prunci, ci cuprinde în sine tot chipul vieții, și însăși viața și obiceiurile vieții trebuie să fie feciorelnice, arătând curăție în orice lucru al celui neînsoțit. Căci poți și prin cuvânt să curvești și cu ochiul să preacurvești și cu auzul să te spurci, și în inimă să primești necurăție și cu mâncarea și băutura nemăsurată să calci legile curăției feciorelnice. Iar cel ce prin înfrânare se păzește pe sine sub legea fecioriei, acela într-adevăr arată în sine harul cel desăvârșit și în toate cu prisosință al fecioriei.

De aceea, dacă dorim ca înfățișarea sufletului nostru, cea după asemănarea lui Dumnezeu, să se împodobească cu neprihănire, agonisind prin aceasta și viața de veci, să fim cu luare-aminte către noi înșine ca nu cumva, făcând ceva ce nu este vrednic de făgăduință, să fim osândiți la fel ca și Anania. De nu a făcut cineva făgăduința de a duce o viață aspră, poate încă, cu încuviințarea cea după lege, să intre în legături lumești, însoțindu-se prin căsătorie; dar cel ce și-a rostit făgăduința dator este a se păzi pe sine pentru Dumnezeu, ca o jertfă sfântă, ca nu cumva spurcându-și trupul cel închinat lui Dumnezeu prin făgăduință, prin întoarcerea la viața obișnuită să fie osândit pentru călcarea celor sfinte.

Dar zic aceasta având în vedere nu numai un fel de patimă, precum gândesc unii, socotind că nevoința fecioriei este numai în paza trupului, ci felurite porniri pătimașe, ca cel ce s-a hotărât să se închine pe sine lui Dumnezeu să nu se spurce prin nici un fel de năzuință lumească. De mânie, de pizmă, de ținerea minte a răului pricinuit, sau de trufie, de neastâmpărul cugetelor, de vorba cea fără de vreme, de lenevie în rugăciune, de pofta de a avea ceea ce n-are încă, de nepăsarea pentru lucrarea poruncilor, de îmbrăcămintea scumpă, de înfrumusețarea feței, de adunări zgomotoase și de vorbiri potrivnice bunei-cuviințe și nefolositoare – de toate astea dator este a se păzi pe sine cel ce s-a închinat lui Dumnezeu prin făgăduința fecioriei, căci în aceeași primejdie va fi, ori de va rămâne în păcatele de care s-a lepădat, ori de va face ceva din cele ce s-au spus. Căci toate câte se fac după îndemnarea patimilor strică curăția sufletului și pune piedici vieții celei după Dumnezeu. De aceea, cel ce s-a lepădat de lume trebuie să se ferească ca pe sine – vas al lui Dumnezeu – să nu se spurce cumva, prin neînfrânarea patimilor.

Mai îndeosebi însă trebuie să judece el că cel ce și-a ales chipul vieții îngerești, trecând dincolo de hotarul firii omenești, s-a supus pe sine legii de viețuire a celor fără de trupuri. Căci firea cea îngerească slobodă este de legăturile însoțirii, nedesfătându-se cu oarecare altă frumusețe în afară de neîncetata privire a feței lui Dumnezeu. Deci, dacă cel ce poartă chipul vieții îngerești se pângărește cu patimi omenești, se aseamănă animalului numit râs, al cărui păr nici nu e alb de tot, nici nu e negru, ci împestrițat cu tot soiul de culori și nu se poate spune de e negru sau alb.

Și aceasta să fie oarecum un dreptar pentru toți care și-au ales viața înfrânată și neprihănită".

Dar mai lămurite încă le face Sfântul Vasile pe toate acestea prin asemănarea nevoitorului cu un ostaș. Cu aceasta el chiar începe preînchipuirea despre viața cea nevoitoare.

„Cât de frumoase sunt legiuirile împăratului pe care le dă supușilor săi, dar sunt mai presus și mai puternice poruncile sale date ostașilor. De aceea, cel ce năzuiește la cele de sus și la vrednicie înaltă, cel ce dorește pururea să fie un ostaș al lui Hristos, acela să asculte aceste cuvinte mari, precum se ascultă niște porunci date oștirii: *Dacă-Mi slujește cineva, să-Mi urmeze, și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu* (Ioan 12, 26). Dar unde este împăratul Hristos ? Într-acolo ți se cade, ostașule, să ții drumul tău. Uită de orice mângâiere de pe pământ.

Nici un ostaș nu-și zidește casă, nu-și cumpără ogor spre a-l stăpâni, nu se amestecă în felurite negustătorii pentru a-și înmulți averea. *Nici un ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să fie pe plac celui care strânge oaste* (II Tim. 2, 4). Cele de-ale mâncării ostașul le are de la împărat; el nu este dator să-și câștige hrana și nici măcar să aibă grijă de aceasta. Pentru el

este deschisă orice casă a supușilor împăratului după împărătească poruncă; el nu trebuie să se îngrijească de gospodărie. Lângă drumul cel mare este sălașul lui și hrana lui este după măsura trebuinței, și băutura lui – apa, și odihna somnului – atât cât cere firea; iar alergări și privegheri sunt multe, el îndură și arșița soarelui și frigul și luptele cu cei potrivnici, primejdii mari, de multe ori îi iese înainte moartea, dar moartea slăvită; el are și cinstea și răsplata de la împărat. Obositoare e viața lui în timp de război, însă prea frumoasă în timp de pace. Dar darurile pentru vitejie, dar cununa faptelor războinice? Lui i se încredințează dregătorii, lui i se dă numele de prieten al împăratului, el are trecere la împărat, se învrednicește a se atinge de dreapta împăratului, el primește răsplata din mâinile împăratului, stăpânește peste supușii împăratului și mijlocește pentru prieteni și pentru străini, pentru cine vrea.

Așadar, ostașule al lui Hristos, luând aceste pilde mici din faptele omenești, să te gândești la bunătățile cele veșnice. Să-ți hotărăști o viață de pribegie, singuratică, săracă. Să te faci neatârnat de nimic, să te lepezi de orice griji lumești, să nu te împiedice nici pofta de femeie, nici îngrijirea de copii; căci acestea sunt cu neputință pentru cel ce se oștește lui Dumnezeu. Să nu te biruiască firea cea trupească, să nu te îmboldească împotriva voii tale, să nu te facă din slobod rob. Urmează mirelui celui ceresc, risipește sfaturile vrăjmașilor nevăzuți, luptă-te împotriva începătoriilor și a stăpânitorilor întunericului veacului acestuia (Efes. 6, 12), izgonindu-i din sufletul tău ca să nu aibă ei parte în tine. Îndeosebi, să te predai în dreapta marelui Împărat care, cum se arată, înfricoșează și fugărește pe cei potrivnici. Înarmează-te, ca să fii neînvins la orice lucru și neclintit la suflet printre primejdii; nu pierde credința, ai pe Hristos înaintea ochilor, care pentru tine toate a răbdat, amintindu-ți că pentru Hristos și ție ți se cade să rabzi totul. Și prin aceasta vei birui; căci ai urmat biruitorului Împărat, care și pe tine te va face părtaș al biruinței sale.

De vei muri chiar, nu vei fi biruit, ci tocmai atunci vei câștiga biruința, trecând de la moarte la viața veșnică, de la necinstea cea dinaintea oamenilor la slava cea dinaintea lui Dumnezeu, de la scârbele și ostenelile din lumea aceasta la pacea cea veșnică dimpreună cu îngerii. Pământul nu te-a primit printre cetățenii lui, dar cerul te va primi; lumea te-a prigonit, dar te vor duce îngerii ca să te pună înaintea lui Hristos, și te vei numi prieten și vei auzi lauda aceasta mult dorită: «Bine, slugă bună și credincioasă, ostaș viteaz, împreună lucrător al Stăpânului, următor Împăratului. Eu te voi încărca cu darurile mele». De vei cere mântuire pentru frații tăi, pentru cei osteniți și de o credință cu tine, vei și lua pentru ei împărtășirea bunătăților. Te vei veseli cu veselia veșnică, pururea petrecând fericit în ceata fericiților.

Dar unii ca aceștia, învrednicindu-se de răsplata ce-i gătită tuturor celor ce se oștesc după Hristos, să dorească această oștire și părinții pen-

tru fii și maicele pentru fiice. Ca să-i aducă pe cei născuți de ei (închinându-i Domnului), nădăjduind să aibă în ei mijlocitori înaintea lui Hristos și buni rugători. Să închinăm Domnului pe cei pe care ni i-a dăruit El, ca să avem parte în proslăvirea copiilor noștri".

3. Dintre felurile vieții lepădate de lume, cea obștească (împreună petrecătoare) mai de-a dreptul ne duce la ținta noastră de pe urmă

Așadar, după Sfântul Vasile cel Mare, ca să vieţuiești în desăvârșire potrivit legii evanghelice, e nevoie să te lepezi de lume. Dar viața cea lepădată de lume nu este numai de un fel; chiar de la început ea s-a rânduit în mai multe feluri și în toate felurile s-au nevoit oamenii care s-au ridicat la înălțimile cele mai de sus ale vieții neprihănite. Sfântul Vasile găsește că cel mai potrivit fel de viață lepădată de lume este cea monahicească obștească, așa-zisă idioritmică, când, vieţuind în aceeași mănăstire, monahii duc o viață închisă în chiliile lor și aceasta spre deosebire de viața anahoretică (singuratică), nu aceea pe care o duceau ucenicii Sfântului Antonie, ci cea pe care a văzut-o Sfântul Vasile prin locurile sale, viața singuratică fără supraveghere și fără îndrumare, în care nu poți scăpa de legăturile cu lumea și cu mirenii. O astfel de viață singuratică nu ducea drept la țintă și era legată cu prea multe greutăți, deși ea este mai presus de viața cea obștească. Sfântul Vasile a așezat acest fel de monahism în care a voit să adune tot ce este mai bun în viața nevoitoare singuratică și să înlăture tot ce găsea într-însa nepotrivit pentru atingerea țintei. Și viața obștească întemeiată de el era singuratică, dar prinsă într-un trunchi, unde fiecare putea să se simtă ca și cum ar fi fost singur.

În acest fel se puteau împăca toate nevoile firești cu puteri unite, fără a avea trebuință de a intra în legătură cu lumea și cu mirenii, lucru de care, desigur, nu putea scăpa nici unul dintre anahoreți (monahi singuratici, neuniți laolaltă).

Iată cuvintele Sfântului Vasile cel Mare cu privire la chipul vieții monahicești întemeiate de el.

„Cel ce s-a depărtat de viața obișnuită, nevoindu-se pentru viața cea dumnezeiască, să se nevoiască nu singur prin sine și nu deosebit unul de altul. Căci pentru o asemenea viață e nevoie de adeverire, ca să nu fie ea bănuită viclenește. Și precum legea duhovnicească cere ca cei ce gustă Paștele cel de taină să fie nu mai puțini de zece, tot astfel și aici se cuvine ca mai vârtos să se înzecească decât să se împuțineze numărul celor ce împreună se nevoiesc în viața duhovnicească.

Dar întrucât nu toți oamenii se potrivesc la fire și nu toți judecă la fel despre cele ce sunt de folos, apoi, ca să nu fie oarecare neorânduire, începând fiecare să viețuiască după voia sa, și pe un bărbat, despre care s-a adeverit că înaintea oricui s-a arătat cu înțelepciune, statornicie și asprimea vieții, se cade a-l pune drept îndrumător altora. Și să fie el cel mai mare în ce privește bună-cuviința vieții și peste frățimea care de bunăvoie i se pleacă, numai pentru smerita cugetare și buna supunere. Să aibă o astfel de putere ca nimănui din obștea aceasta să nu-i fie îngăduit a se împotrivi voii lui, când poruncește ceva privitor la bună-cuviința și asprimea vieții. Adevărata și desăvârșita plecăciune a celor supuși către stareț se arată în faptul că nu numai după sfatul starețului se feresc de cele necuviincioase, dar nici faptele cele mai de laudă nu le fac fără voia lui; căci cel ce și acestea de pe urmă le făptuiește sieși își face plăcere.

Când mulți năzuind spre una și aceeași țintă a mântuirii încheagă obștea ca să viețuiască împreună, se cade mai întâi de toate a-i întări ca să aibă toți o inimă, o voință, o dorință și, precum poruncește Apostolul, toată plinirea celor adunați să fie un trup, alcătuit din mai multe mădulare (I Cor. 12, 12). Iar la aceasta nu se poate ajunge altfel decât numai lepădând obiceiul de a socoti vreun lucru drept al său, nici îmbrăcăminte, nici vas, nici vreun alt lucru din câte se întrebuințează în viața obștească, pentru ca fiecare din aceste lucruri să slujească la trebuință, iar nu celui ce îl stăpânește.

Cei ce duc o asemenea viață trebuie să găsească un astfel de mijloc spre a-și câștiga hrana, cum îl descrie Apostolul, ca să-și mănânce pâinea muncind în tăcere (II Tes. 3, 12). Iar lucrul lor trebuie încredințat unuia mai în vârstă, adeverit pentru viața cinstită, care va împărți și lucrul mâinilor lor pentru felurite trebuințe, ca să se împlinească și porunca ce spune că în sudoarea feței și prin muncă să ne agonisim hrana (Fac. 3, 19), și pentru ca nu cumva purtarea lor cea cuviincioasă să fie luată în râs sau batjocorită atunci când ar avea nevoie să se arate în mijlocul mulțimii pentru trebuințele cele trupești. Toți să aibă o singură cămară de obște. Iar întrebuințarea lucrurilor să fie dată pe seama starețului, ca după porunca lui, fiecare, cum i se cuvine, să se folosească din cele de obște.

Slujirea întregii adunări să fie pe rând și câte doi rânduindu-se în fiecare săptămână, să aibă grijă de toate cele trebuincioase, ca și răsplata pentru smerita cugetare să fie de obște și nimeni, chiar în cele mai alese, să nu aibă mai mare drept decât ceilalți frați, ca și odihna să se dea tuturor deopotrivă. Căci alternând munca cu odihna, fac pe cei ce muncesc să nu simtă oboseala".

Acestea sunt temeiurile pe care Sfântul Vasile a așezat viața cea împreună viețuitoare. Și iată care sunt părțile cele bune ale acestei vieți.

În răspunsul la întrebarea a 7-a (pravila mare) el zice:

„Bag de seamă că viețuirea mai multora laolaltă, în multe privințe e mai de folos.

Mai întâi, fiecare dintre noi nu poate singur să îndestuleze toate trebuințele trupești, ci pentru a găsi cele de trebuință are nevoie de altul. Căci precum piciorul are o putere, dar de alta e lipsit, și fără ajutorul altor mădulare află că lucrarea lui nu e tare și nu e de ajuns pentru a se susține chiar pe sine, neputând înlocui cele ce lipsesc; tot astfel și în viața cea singuratică, ceea ce avem nu ne este de folos, iar ceea ce lipsește nu se poate căpăta; căci Ziditorul Dumnezeu a rânduit, ca să avem noi nevoie unul de altul și, după cele ce s-au scris, să fim în unire unul cu altul (Sirah 13,19).

Apoi, depărtându-se de toți, fiecare singur nu poate să-și vadă neajunsurile, neavând aproape un om, care l-ar înfrunta și l-ar îndrepta cu blândețe și cu duioșie. Căci de multe ori, cel ce judecă bine, fiind înfruntat chiar de vrăjmaș, se îndeamnă spre vindecare, și cel ce iubește din inimă vindecă păcatul cu multă iscusință.

Căci s-a zis: *cel ce iubește ceartă la vreme* (Pilde 13, 24). Iar în singurătate e greu să găsești un om (care te-ar putea îndruma), de nu te-ai apropiat de el în viață; de aceea, cu unul ca acesta se împlinește ceea ce s-a zis: *Vai de cel singur care cade și nu este cel de-al doilea să-l ridice !* (Eccl. 4, 10).

Viața cea împreună viețuitoare mai mult decât cea singuratică ajută la păstrarea bunătăților, ce ni s-au dăruit de la Dumnezeu și la apărarea de uneltirile cele din afară ale vrăjmașului. Mai multă nădejde poți să ai că te vor trezi oamenii care veghează, de ți s-ar întâmpla să fii biruit de acel somn al morții, de a cărui izbăvire ne-a învățat David să ne rugăm, zicând: *luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm întru moarte* (Ps. 12, 4). Și cel ce greșește se depărtează mai ușor de păcat, când îl face să se rușineze osânda ce răsună din gura mai multor oameni, așa încât pentru unul ca acesta s-a zis: *Destul este pentru un astfel de om pedeapsa aceasta dată de către cei mai mulți* (II Cor. 2, 6); iar pentru cel ce sporește, drept adeverire slujește încuviințarea ce vine din partea multora și unirea lor cu lucrul lui. Căci *din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul* (Matei 18, 16); deci e limpede că cel ce face fapta bună mai neclintit se va întări pe mărturia multora.

Iar viața singuratică, pe lângă primejdiile amintite, mai este amenințată și de altele. Cea dintâi și cea mai mare dintre ele este primejdia trufiei. Căci neavând pe cineva care i-ar putea prețui lucrul, el își va închipui că a ajuns la desăvârșirea poruncii. De aceea viața cea împreună petrecătoare a fraților este câmpul nevoințelor, calea cea cu bună nădejde spre biruință, necontenita încercare și învățarea poruncilor Domnului. Și acest fel de viață, având ca scop mărirea lui Dumnezeu, după porunca Domnului nostru Iisus Hristos, Care a zis: *așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri* (Matei 5, 16), păstrează cel mai bine semnele celor pomeniți în cartea faptelor sfinților, despre care s-a scris: *iar toți cei ce cre-*

deau erau laolaltă și aveau toate de obște (Fapte 2, 44); și încă: *Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște* (Fapte 4, 32)."

Dar cu mare însuflețire vorbește el despre aceasta în capitolul VIII al rânduielii pentru nevoitori.

„Cea mai mare parte a nevoitorilor trăiesc în obști, întărind unul în altul gândul de a se desăvârși în virtuți și asemănând lucrul unul altuia, după cum fiecare se ostenește, se îndeamnă pe sine în lucrarea binelui. Să priceapă aceștia cât e de mare și cât e de înalt acel bine, ai cărui părtași se fac ei prin împreună viețuire.

Iubind împreună petrecerea și viața cea obștească, ei se întorc la ceea ce este bine chiar pentru firea însăși. Căci acea împreună petrecere a vieții o numesc desăvârșită în care avutul nu este al nimănui aparte, din care este gonită înfruntarea părerilor, în care sunt nimicite de la rădăcină zbuciumările și certurile, ci toate sunt de obște – și suflete, și hotărâri, și puteri trupești, și câte sunt de trebuință pentru a hrăni trupul și a-l sluji pe el, în care este unul Dumnezeu de obște, o singură agonisire de obște a evlaviei, mântuirea de obște, ostenelile de obște, cununile de obște, în care mulți alcătuiesc una și unul nu este singur, ci în mulți.

Ce este asemenea cu această viețuire și ce este mai fericit decât ea ? Ce este mai desăvârșit decât o asemenea apropiere și o astfel de unire ? Ce este mai plăcut decât această împreunare a obiceiurilor și a sufletelor ? Oameni care s-au nevoit, fiind din felurite neamuri și din felurite țări, au ajuns la o astfel de asemănare desăvârșită, încât în mai multe trupuri s-a văzut un suflet și mai multe trupuri s-au dovedit unelte ale unei singure voințe. Cel neputincios cu trupul are pe mulți care împreună pătimesc cu el duhovnicește; bolnavul și cel deznădăjduit are pe mulți, care îl tămăduiesc și îl ridică. Ei deopotrivă sunt și robi, și stăpâni unul altuia, și în slobozenia neîntrecută slujesc unul altuia ca niște robi adevărați, dar nu ca robii, care slujesc de silă, pentru anumite trebuințe, căci această robie întristează mult pe cei robiți, ci o robie care se lucrează cu bucurie prin libertatea voinței; căci dragostea supune pe cei slobozi unul către altul și păzește libertatea prin voința neîmpiedicată a fiecăruia. Dumnezeu a voit ca noi să fim așa de la început; pentru aceasta ne-a și zidit El. Și tocmai aceștia (împreună viețuitorii), dărâmând în sine păcatul strămoșului Adam, ajung din nou la bunătatea cea de la început, căci n-ar mai fi între oameni nici despărțiri, nici dezbinări, nici războaie, dacă păcatul n-ar fi împărțit firea. Tocmai ei sunt următori adevărați ai Mântuitorului și ai viețuirii Sale după trup. Căci precum Mântuitorul a adunat ceata ucenicilor, chiar pe Sine făcându-Se părtaș al obștei apostolilor, la fel și aceștia, plecându-se mai marelui lor, păstrând bine rânduiala cea obștească a vieții, întocmai urmează chipului de viețuire al apostolilor și Domnului. Tocmai

ei râvnesc viața îngerilor, deopotrivă cu aceștia, păzind cu asprime viața cea de obște. Așa sunt nevoitorii cei adevărați, nu cele pământești adunându-și, ci la cele cerești năzuind, prin viața cea împreună petrecătoare. Tocmai ei sunt cei care răpesc bunătățile împărăției celei făgăduite, prin vieţuirea cea de bunăvoie și prin petrecerea împreună, urmând întocmai chipului de vieţuire și de petreceri de acolo. Tocmai ei păzesc într-adevăr sărăcia desăvârșită, neavând nimic al lor, ci toate făcându-le de obște. Tocmai ei au arătat neamului omenesc câte bunătăți ni s-au dat prin întruparea Mântuitorului; pentru că firea cea omenească, împrăștiată și despicată în mii de bucăți, după măsura puterilor lor din nou o aduc la împreunare și cu sine însăși, și cu Dumnezeu. Căci acesta este lucrul mai însemnat în iconomia Mântuitorului cea după trup: să aducă firea omenească în unire cu sine însăși și cu Mântuitorul său și, stricând împrăștierea cea vicleană, să ridice din nou unirea cea dintâi, după cum un doctor bun, cu doctorii vindecătoare, din nou unește trupul despicat în mai multe părți.

Și aceasta am înfățișat-o eu ca după putință să arăt înălțimea și mărirea acestui lucru bun. Și cu ce se poate asemăna lucrul acesta ? Aici unul e tată și următor al Tatălui celui ceresc, iar copiii sunt mulți și toți se silesc a se întrece unul pe altul în ascultare de stareț, toți au un cuget, toți mângâie pe tatăl cu purtări de laudă, nu legăturile firii fiind temeiul acestei apropieri, ci făcând drept îndrumător și supraveghetor Cuvântul care este mai tare decât firea, pe lângă aceasta fiind legați cu unirea Duhului Sfânt. Oare se poate găsi în ceva pământesc asemănarea spre a închipui desăvârșirea acestei vieți lucrătoare de virtuți ? Dar în cele pământești nu este nici o asemănare; rămân numai cele de sus. Tatăl cel ceresc este nepătimaș, de asemenea e străin de patimi și acest tată care pe toți îi aduce la unire prin cuvânt. Nevătămați se păstrează pe sine copiii Tatălui celui ceresc; asemenea și pe aceștia i-a împreunat paza nestricăciunii. Dragostea îi leagă pe cei de sus; asemenea și pe aceștia dragostea i-a unit unul cu altul. Adevărat că însuși satana se înfricoșează înaintea acestei oștiri, nesimțind în sine puterea pentru a sta împotriva acestui număr de luptători, care cu atâta bărbăție și cu rânduri așa de strânse pornesc asupra lui, acoperindu-se unul pe altul cu dragoste și apărați fiind de Duh, încât nu mai rămâne nici un loc, oricât de mic, deschis pentru lovituri. Să-ți aduci aminte de nevoințele vrednice de mirare ale celor șapte Macabei și vei afla că însufleţirea acestor nevoitori este și mai arzătoare. Tocmai pentru dânșii striga în cântări David, zicând: *iată acum ce este bun și ce este frumos, decât numai a locui frații împreună* (Ps. 132, 1), prin cuvântul *bun* arătând viața cea vrednică de toată lauda, iar prin cuvântul *frumos*, bucuria pricinuită de unirea gândurilor și buna înțelegere. Cel ce întocmai urmează acestei vieți acela este, după mine, râvnitorul celei mai mari virtuți".

Din toate câte a zis Sfântul Vasile cel Mare despre felul de împreună petrecere a vieții celei lepădate de lume se vede că obștea monahicească este obștea fraților celor uniți la suflet, petrecând departe de lume sub îndrumarea unui părinte mai iscusit, năzuind spre deplina atingere a scopului vieții evlavioase creștine sau spre desăvârșirea vieții creștinești, care constă în necontenită și vie împărtășire cu Dumnezeu prin omorârea patimilor.

Izbânda în acest fel de viețuire se câștigă prin părăsirea deplină a lumii și a toate câte sunt în lume, petrecerea în depărtare și în tăcere, ca nici ochiul, nici auzul, nici limba să nu atâțe patimile cele ascunse înăuntru și să nu le dea hrană, prin lepădarea grijilor lumești și dobândirea de pace și liniște, ca din afară nimic să nu aprindă patimi, gânduri rele și porniri necurate, în care scop se rânduiește în mănăstirile obștești lucrul de mână pentru fiecare într-o măsură anumită, cu care îndeletnicindu-se, nici unul nu are altă grijă decât de a împlini partea sa de lucru, încredințat fiind că i se va da și hrană, și îmbrăcăminte, și adăpost; dar și cei ce rânduiesc toate, de asemenea nu au nici o grijă știind că vor avea lucruri pe care dacă le vând, se poate cumpăra în loc tot ce trebuie: de aceea toți au de toate și fiecare în parte nimic. Lepădare de orice plăceri, necontenită petrecere cu Dumnezeu în înălțarea către Dânsul a rugăciunii și a minții, cercetând totodată dumnezeiești Scripturi și adevărurile descoperite de sus; lepădare deplină de propria voie prin desăvârșita supunere către părintele său, nu numai prin îndepărtarea de toate cele rele, dar și nimic bine să nu facă fără știința și voia lui; mărturisire în toată ziua, a toate câte a avut la suflet peste zi din cele potrivnice cugetului celui bun și pricinuitoare de îndoieli; dragostea cea tare, frățească, a unuia către altul, îndreptată numai pentru creșterea fiecăruia în desăvârșirea duhovnicească, care este lucrul cel mai însemnat, slujind unul altuia și la nevoile cele trupești.

B. Pravilele pentru monahi împreună vieţuitori sau însăşi Rânduiala Sfântului Vasile cel Mare

I. Despre stareți

Deoarece mănăstirea este obștea fraților sub îndrumarea unui singur părinte, toate se rânduiesc în ea de către acest părinte. Dacă el e bun, și în mănăstire toate merg bine; dacă el e nepăsător, nici în mănăstire nu căuta rânduială sau ceva bun. De aceea, Sfântul Vasile cel Mare se îngrijește

mult de stareți în privința alegerii și datoriilor lor, precum și a felului în care să chiverniseaască ei cu bună-cuviință.

1. Starețul trebuie să fie un bărbat care fără de greșeală ar merge înainte în chipul viețuirii, ținând a îndruma bine pe cei ce merg către Dumnezeu, împodobit cu virtuți, având în faptele sale mărturia dragostei către Dumnezeu, cunoscând dumnezeieștile Scripturi, să nu fie nebăgător de seamă, ori iubitor de argint, ori prea îngrijorat de multe, tăcut, iubitor de Dumnezeu, primitor de străini, nemânios, neaducător aminte de rău, întărit în ce privește povățuirea celor ce se apropie de el, neiubitor de mărire deșartă, neîngâmfat, nemăgulitor, nestrămutat, nimic având mai scump decât pe Dumnezeu.

2. Ca mai mare se pune cel ales din mijlocul celorlalți frați, bine întocmit în toate purtările, ținându-se seamă și de anii vieții sale. Căci în firea omenească cine este mai bătrân este și mai de cinste. Dar fiindcă se cuvine ca obștea să fie cu desăvârșire plecată și supusă starețului, se cade mai întâi să se aleagă un îndrumător al acestei viețuiri astfel încât viața lui, pentru cei ce caută spre el, să fie pildă a tot binele și, cum zice Apostolul, el să fie *fără de prihană, veghetor, înțelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să învețe pe alții* (I Tim. 3, 2). Și mie mi se pare că el trebuie să fie încercat nu atât în privința vârstei sale înaintate, căci îmbătrânind și având fața plină de zbirciturі poate să aibă și deprinderi tinere, cât mai ales în privința vechimii obiceiurilor și a purtării lui în viața cea bine așezată, ca orice ar face sau ar zice să fie pentru obște drept lege sau pravilă.

3. Ca îndrumător al altora se cade a rândui pe cel ce se deosebește înaintea tuturor cu înțelepciune, statornicie și asprimea vieții, ca binele ce este sădit în el să fie pildă de urmare pentru toți cei din jurul lui. Dacă mai mulți zugravi vor căuta trăsăturile aceleiași fețe, chipurile ce vor zugrăvi se vor asemăna între ele, căci au asemănare cu una și același model. Tot așa, dacă mai multe deprinderi se vor îndrepta spre a urma unei singure deprinderi, atunci în toate deprinderile va străluci unul și același chip bun de viețuire. De aceea, alegându-se unul, nu vor mai lucra voințele celorlalți și atunci celui mai desăvârșit vor urma cei mulți, plecându-se poruncii Apostolului care zice ca *tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri;* căci *cei ce se împotrivesc își vor lua osândă* (Rom. 13, 1-2).

4. Se cuvine ca starețul, aducându-și aminte de porunca Apostolului care zice: *pildă fii credincioșilor* (I Tim. 4, 12), să arate în viața sa pildă de orice poruncă a Domnului în așa fel încât aceia pe care îi povățuiește să nu aibă nici o dezvinovățire, socotind porunca Domnului cu neputință de împlinit sau ușor de ocolit.

5. Dar mai întâi, ceea ce este și mai însemnat, lui i se cuvine, după dragostea lui Dumnezeu, să sporească în smerita cugetare, încât și atunci când tace pilda sa să fie de învățătură, povățuind mai tare decât tot cuvântul.

Căci dacă ținta legii creștinești este urmarea lui Hristos după măsura întrupării, după cum se potrivește aceasta cu chemarea fiecăruia, apoi aceia cărora li s-a încredințat îndrumarea multora datori sunt, după mijloacele lor, să-i îndemne pe oamenii cei neputincioși ca să păsească înainte în ce privește asemănarea cu Hristos, după cuvântul fericitului Pavel, care zice: *Fiți următori ai mei, precum și eu sunt al lui Hristos* (I Cor. 11, 1). Deci, ei (stareții) cei dintâi, ajungând la măsura smeritei cugetări, arătată de Domnul nostru Iisus Hristos, datori sunt să se potrivească Lui în toate. Căci Hristos a zis: *Învățați-vă de la Mine, căci sunt blând și smerit cu inima* (Matei 11, 29). De aceea, blândețea firii și smerenia inimii să-l împodobească pe stareț. Dacă Domnul nu S-a rușinat să slujească robilor Săi, ci a binevoit să se facă slujitor al pământului și al tinei pe care El însuși l-a zidit, El însuși a prefăcut-o în om, atunci cum trebuie să ne purtăm noi față de cei de o cinste cu noi, ca să putem crede cum că urmăm Lui ? Și iată una dintre însușirile pe care îndeosebi trebuie să o aibă starețul.

6. Pe lângă aceasta, el trebuie să fie blând, cu îndurare să rabde dacă cineva, nefiind încă bine încercat, nu-și va împlini oarecare din datoriile sale, să nu tăinuiască păcatele, ci cu blândețe să sufere pe cei nesupuși și cu toată duioșia și potrivirea să le dea doctorii vindecătoare, deprinzându-se a căuta mijloace de tămăduire, potrivite pentru boală, nu cu semeție făcând înfruntare, ci cu blândețe sfătuind și pedepsind, după cele scrise (II Tim. 2, 25), bine chibzuind în treburile care sunt de față, prevăzând toate când judecă despre cele viitoare, având putere a se nevoi împreună cu cei puternici, purtând neputințele celor slabi, fiind în stare să facă toate și să vorbească spre desăvârșirea celor ce viețuiesc cu ei.

7. Starețul nu cu de la sine putere trebuie să-și acorde întâietate, ci să fie ales de către înainte stătătorii altor obști, și în viața de până atunci să arate destule dovezi de bună purtare. Căci s-a zis: *Aceștia să fie mai întâi puși la încercare, apoi, dacă se dovedesc fără prihană, să fie diaconiți* (I Tim. 3, 10). Cine este așa și cine în acest fel s-a ales să ia stăreția și să facă bună rânduială în frățime, rânduind pe fiecare la lucru, spre care este vrednic.

8. Starețul, ca un tată ce se îngrijește de copiii săi legiuiți, dator este a băga în seamă nevoile fiecăruia și după putință a face cuviincioasă tămăduire și îngrijire, sprijinind cu dragoste și bunăvoință părintească fiecare mădular, într-adevăr neputincios după suflet și după trup.

9. Acela căruia i s-a dat în sarcină a purta grijă de toți, trebuind să dea seamă pentru toți, nu se cuvine să uite de această datorie știind că dacă unul dintre frați va cădea în păcat pentru că nu i s-au rânduit înainte îndreptările lui Dumnezeu sau, căzând în păcat, petrece în el nefiind povățuit cum să se îndrepte, atunci sângele fratelui, după cele scrise, din mâna lui se va cere (Iezec. 3, 20) și, mai ales, dacă din nepăsare va lăsa fără băgare de seamă din cele câte sunt plăcute lui Dumnezeu, ci pentru măgulire

lăsând nepedepsite greșelile fiecăruia, va slăbi rânduielile aspre ale vieții. Căci s-a zis: *Cei care te conduc te rătăcesc și te abat de la calea pe care tu mergi* (Isaia 3, 12), iar *cel ce vă tulbură pe voi își va purta osânda, oricine ar fi el* (Gal. 5, 10). De aceea, ca să nu cădem și noi în aceasta, se cuvine ca stând de vorbă cu frații, să urmăm poruncii apostolului. Căci s-a zis: *Căci niciodată nu ne-am arătat cu cuvinte de lingușire, după cum știți, nici cu ascunse porniri de lăcomie. Dumnezeu îmi este martor. Nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alții* (I Tes. 2, 5-6). Deci cine este slobod de patimi, acela poate să îndrume pe calea cea fără de primejdii, câștigând răsplata pentru sine și ducându-i la mântuire pe cei ce-i urmează. Dacă cineva, nu pentru a avea cinstea de la oameni sau din dorința de a face pe placul oamenilor, ci din dragoste adevărată se apropie de lucru, acela necutezând a schimba cumva adevărul, cu îndrăznire le grăiește lor cuvântul cel neprefăcut și sincer, pentru care i se potrivește și ceea ce s-a spus mai departe de către apostol: *Noi însă am fost blânzi în mijlocul vostru, așa precum o doică îngrijește pe fiii săi; astfel, iubindu-vă, eram bucuroși să vă dăm nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci chiar și sufletele noastre pentru că ne-ați devenit iubiți* (I Tes. 2, 7-8). Iar cine nu este așa, acela este un îndrumător orb și singur cade cu iuțeală, și pe alții îi atrage după sine.

10. Din cele ce s-au zis până acum se poate vedea cât e de rău ca în loc să fii îndrumător, să te faci pentru frate pricină de rătăcire pe cărări minoase. Dar totodată, aceasta este un semn că el nu sporește în dragoste după poruncă; căci nici un părinte nu se uită nepăsător la copilul său, care stă deasupra prăpastiei și nu lasă în adâncul prăpastiei pe fiul care a căzut într-însa. Dar cu cât mai grozav este a lăsa în pieire sufletul ce s-a prăbușit în adâncul relelor; oare mai trebuie să vorbim despre aceasta ? De aceea, starețul are datoria de a priveghea pentru sufletele lor și de a avea grijă pentru mântuirea fiecăruia, ca unul ce va da seamă pentru dânșii; iar grija sa trebuie să fie atât de mare încât să-și arate râvna sa pentru frați până la moarte, nu numai după legea Domnului despre dragostea care s-a dat tuturor, ca cineva să-și pună sufletul său pentru prietenii săi (Ioan 15, 13), dar și pentru legea anume dată de către cel ce a zis: *voind să vă dăm nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci și sufletele noastre*.

11. Starețul să nu se mândrească cu dregătoria sa, ca nu cumva să se lipsească de fericirea cea făgăduită pentru smerita cugetare (Matei 5, 3) sau ca să nu se îngâmfe și să cadă în osânda diavolului (I Tim. 3, 6), ci dimpotrivă, să se încredințeze că purtarea de grijă pentru cei mulți este slujirea multora.

Precum cel ce slujește multor răniți, spălând rănile fiecăruia și dându-le ajutorul de care au nevoie, din această slujire a sa face prilej nu spre trufie, ci mai vârtos spre smerenie, supărare și râvnă, tot așa sau chiar mai mult și acela căruia i s-a dat în sarcină tămăduirea neputințelor fraților, ca o

slugă a tuturora și ca unul ce este dator să dea seamă pentru toți, trebuie mult să cugete și mult să se îngrijească. Pe această cale va ajunge el la țintă, căci Domnul a zis: *dacă cineva vrea să fie întâiul, să fie cel din urmă dintre toți și slujitor al tuturor* (Marcu 9, 35).

a) Starețul trebuie să-i certe pe cei ce greșesc fără patimă; căci cel ce înfruntă pe fratele cu răutate și mânie nicidecum nu-l face slobod de păcate, ci pe sine însuși se afundă în greșeli. Pentru aceasta s-a zis: *certând cu blândețe pe cei ce stau împotrivă* (II Tim. 2, 25). Nu se cade nici să fie prea aspru, văzând că este urât de cineva, nici a arăta prea multă îngăduință către cel ce greșește, când se dovedește că a fost obijduit de altul, ci tocmai cu acest prilej trebuie a da mustrare pentru fapta cea rea. Căci în așa fel va scăpa de bănuială pentru iubire de sine și prin felul purtării față de sine și față de cei din afară va dovedi că nu pe cel ce greșește îl urăște, ci păcatul disprețuiește.

Iar cel ce își arată felul purtării, nu după cele ce s-au zis acum, ci în chip potrivnic acestora, acela face mustrare nu pentru Dumnezeu și nu din grija pentru cel ce greșește, ci după a sa iubire de slavă sau de stăpânire. Unul care arată râvnă împotriva celor ce înjosesc mărirea lui Dumnezeu, călcând poruncile și are dragoste către fratele care păcătuind se află în primejdie de a se lipsi de mântuire, căci *sufletul care păcătuiește va muri* (Iezec. 18, 20), acela trebuie să se ridice împotriva celui ce păcătuiește, ca și împotriva păcatului însuși, și prin asprimea pedepsei să dovedească căldura hotărârii.

b) La ce trebuie să se gândească starețul când poruncește sau rânduiește ceva ? Față de Dumnezeu, ca un slujitor al lui Hristos și iconom al tainelor lui Dumnezeu (I Cor. 4, 1), el trebuie să se ferească să nu spună sau să hotărască ceva împotriva voii lui Dumnezeu, cea mărturisită în Scripturi, dând astfel mărturie mincinoasă împotriva lui Dumnezeu, adică călcarea celor sfinte, poruncind ceva străin de învățătura Domnului sau lăsând ceva din cele plăcute lui Dumnezeu.

Iar față de frați, precum o doică ce se poartă duios cu copiii săi (I Tes. 2, 7), așijderea și el trebuie să fie gata spre a plăcea lui Dumnezeu și, spre folosul obștesc al tuturor, să dea fiecăruia nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, dar și sufletul său, după porunca Domnului și a Dumnezeului nostru Iisus Hristos, Care a zis: *poruncă nouă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul* (Ioan 13, 34). *Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi* (Ioan 15, 13).

c) Și acela căruia i s-a încredințat purtarea de grijă pentru suflete va putea împlini cele ce s-au zis: *de nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii* (Matei 18, 3), dacă va urma cuvintelor lui Solomon: *pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer* (Eccl.

3, 1). Este vreme și pentru smerita cugetare și pentru stăpânire, și pentru mustrare, și pentru mângâiere, și pentru iertare, și pentru cutezare, și pentru îngăduință, și pentru asprime, și, în sfârșit, pentru orice lucru. Deci se cuvine a arăta la vreme smerită cugetare și a urma în smerenie pruncilor, mai ales când este prilej a da unul altuia cinstea și datoria să slujească sau să ajute trebuinței trupești a cuiva, precum ne-a învățat Domnul. Dar câteodată se cade a întrebuința *puterea* ce ne este dată de Domnul, *spre zidire, iar nu spre dărâmare* (II Cor. 13, 10), făcându-se cutezător când e nevoie. Și precum în vremea mângâierii se cuvine a arăta bunătate, tot așa în vremea asprimii se cade a arăta râvnă; iar potrivit acestora să se poarte și cu orice alt prilej.

d) Într-un cuvânt, el trebuie să fie înțelept ca șarpele și nevinovat ca porumbelul (Matei 10, 16). Înțelept ca șarpele este acela care își predică învățătura cu pază și cu pricepere, pentru ca astfel cu izbândă să aducă pe ascultători la bună supunere; iar nevinovat ca porumbelul este acela care nu ține în gând cum să se răzbune pe cel ce îi face rău și nu încetează de a-i face bine, după porunca Apostolului: *iar voi, fraților, nu pregetați să faceți ce e bine* (II Tes. 3, 13).

Căci Domnul dă porunca aceasta ucenicilor trimițându-i la propovăduire, unde trebuie înțelepciunea pentru sfătuire și blândețea pentru cei cu cugete viclene, ca precum șarpele a știut să se apropie cu fața prietenoasă și să vorbească cu meșteșug, din care pricină cei ce l-au ascultat s-au depărtat de Dumnezeu și s-au robit păcatului, asemenea și noi să ne alegem și înfățișare, și mijloace și în toate felurile să *ne rânduim cuvintele cu judecată* (Ps. 111, 5), stăruind a-i îndepărta pe ascultători de păcat și a-i aduce la Dumnezeu, iar când vom fi ispitiți să avem răbdare până la sfârșit, precum s-a zis în Scriptură (Matei 24, 13).

e) Un stareț, având și pricepere și râvnă și dorind să așeze toate cât se poate de bine, totuși, ca un om, poate să greșească. Dacă va băga în seamă greșeala ce a făcut, chiar singur o va și îndrepta; dar se poate întâmpla că nu o va băga în seamă. Pentru această întâmplare, Sfântul Vasile întocmește pravila că „dacă starețul se va poticni, trebuie să-i arate aceasta cei mai de frunte dintre frați", dar să facă aceasta în chip cuviincios, și anume:

„Precum starețul are datoria de a-i îndruma pe frați întru toate, tot așa și ceilalți au datoria de a-i aminti starețului dacă cumva se bănuiește oarecare scăpare. Dar ca să nu se strice buna rânduială, a face aceasta se îngăduie numai celor mai de seamă, atât în privința vârstei, cât și în privința înțelepciunii. Deci, dacă este ceva ce trebuie îndreptat, atunci vom aduce folos și fratelui, iar printr-însul și nouă înșine, când îl vom întoarce la calea cea adevărată pe cel ce ne este ca și un dreptar al vieții noastre și cu viața cea dreaptă este dator a mustra abaterile noastre de la dreptate. Iar

dacă unii în zadar îl vor bănui pe stareț, încredințându-se prin cercetare că fără nici un temei l-au bănuit, se vor dezlega de osândirea starețului".

12. Ajutorii starețului la lucrul cârmuirii. În pravile nu se arată că în mănăstiri, spre a ajuta pe stareț, trebuie să se aleagă anumite fețe în felurite dregătorii; dar în mai multe locuri se spune despre aceștia, iar într-o parte și despre datoriile lor. Numai despre cel de-al doilea după stareț, care îi ține locul când starețul lipsește, este un capitol anume; iar despre ceilalți numai se amintește. Astfel, se amintește despre supraveghetorul bunei rânduieli (blagocinul), despre dezlegătorul îndoielilor, despre tagma preoțească, despre mai marele peste partea gospodărească (sau economul), despre veșmântar, despre cel ce rânduiește lucrul fraților, despre cel ce împarte milostenia și despre cel ce se trimite în oraș spre a vinde cele lucrate de frați și a face cumpărături.

13. Despre cel de-al doilea după stareț, care îi ține la nevoie locul, spune pravila mare a 45-a: „Deoarece adesea se întâmplă că starețul, fie după neputința trupească, fie după oarecare nevoie, lipsește sau pentru oarecare pricină părăsește frățimea, atunci, cu învoirea starețului și a celorlalți ce ar fi îndreptățiți, să se aleagă altul care, în lipsa starețului, ar putea purta grijă de frățime. În felul acesta, cei ce viețuiesc în mănăstire, de la unul vor lua cuvântul de mângâiere; iar frățimea, în lipsa starețului, nu va călca pravilele și buna rânduială pe care am predat-o și nu va avea chipul unei împărății stăpânite de gloatele poporului, ci spre slava lui Dumnezeu se păstrează într-însa ceea ce s-a hotărât cu învoirea tuturor".

14. Totodată pravila face o însemnare, arătând chemarea mănăstirilor în ce privește răspândirea *luminii*. Cei ce caută lumina nădăjduiesc să o găsească în mănăstire.

„Și străinilor care vor veni, tot el le va da sfaturi înțelepte, și cei ce așteaptă cuvântul vor lua învățătură, după vrednicia întrebării lor, iar obștea frățească nu va rămâne rușinată. (Când starețul este acasă, aceasta cade în sarcina lui.) Căci dacă mai mulți deodată s-ar amesteca în vorbă, s-ar face zgomot, care ar dovedi lipsa de bună rânduială; iar Apostolul, chiar celor ce au căpătat darul de a fi învățători, nu le dă voie să vorbească mai mulți o dată: *iar dacă se va descoperi ceva altuia care șade, să tacă cel dântâi* (I Cor. 14, 30); și încă mustră această neorânduială, zicând: *dacă s-ar aduna Biserica toată laolaltă, și toți ar vorbi în limbi și ar intra neștiutori sau necredincioși, nu vor zice, oare, că sunteți nebuni?* (I Cor. 14, 23). Sau dacă cel ce a venit va da întrebare altuia, cel ce va fi întrebat în locul fratelui rânduit, deși ar putea da răspuns și el, totuși pentru bună-cuviință să tacă, arătând pe acela căruia i s-a încredințat acest lucru. O astfel de întrebuințare a cuvântului se va face cu bună rânduială și în chip cuviincios. Căci dacă trupul unui bolnav are nevoie de îngrijire, nu fiecăruia îi este îngăduit a da bolnavului fel de fel de doctorii sau a întrebuința felurite

meșteșuguri, ci numai aceluia care s-a iscusit în aceasta într-un timp îndelungat, încercându-se, învățând meșteșugul de doctor și alegându-se cu știință de la cei pricepuți; atunci cum de se va apuca fiecare a tămădui pe cineva cu cuvântul, unde, dacă se scapă o vorbă neînsemnată, se pricinuiește mare stricăciune ? Într-o obște, unde chiar împărțirea pâinii nu se îngăduie fiecăruia, ci se dă în sarcina unuia anume rânduit, dar și aceasta i se încredințează după o cuvenită încercare, oare nu mai mult hrana cea duhovnicească se cuvine să o dea celor ce au trebuință, unul care e mai îndemânatic făcând aceasta cu pază și cu alegere ? De aceea, nu mică va fi îndrăzneala dacă cineva, la judecata lui Dumnezeu, va cuteza să răspundă neînfricoșat și cum va nimeri în loc ca să arate spre cel ce avea sarcina de a zidi cuvântul și care, fiind un *iconom credincios și înțelept* (Luca 12, 42), a fost ales să dea hrană duhovnicească și după cele scrise: *a rânduit cuvântul cu judecată* (Ps. 111, 5). Iar dacă cel ce are datoria de a răspunde va scăpa ceva și altul va băga de seamă, atunci nu deodată să cuvânteze, ci deoparte să-și spună gândul; altfel aceasta s-ar preface în preaînălțarea celor mai de jos asupra celor de sus. De aceea, cel ce a dat răspuns, fie el chiar folositor, dar nefiind dator să facă aceasta, vrednic este de pedeapsă pentru stricarea bunei rânduieli.

15. Aceasta s-a spus despre dezlegarea la întrebările ce se pun de către cei ce vin la mănăstire, care dezlegare cade, după cum se vede, în sarcina starețului, iar de lipsește el, într-a ajutorului său. Dar pentru dezlegarea nedumeririlor ce se ivesc chiar în mijlocul fraților, s-a așezat o altă rânduială. Fiecare monah era dator să cerceteze Scriptura, dar făcând aceasta, dădea de multe ori peste locuri greu de înțeles. Deci, când se iveau asemenea nedumeriri, frații nu aveau voie a vorbi întrebându-se și sfădindu-se între ei, ci erau datori de a le propune spre dezlegare starețului sau fraților mai de seamă. Ca să se păstreze și în aceasta buna-cuviință, se alegea un singur frate căruia fiecare îi spunea nedumerirea sa, și cel ales le propunea starețului, fie deoparte, fie în adunarea fraților. Tot el, în numele fraților, vorbea despre toate cele aflate în legătură cu nedumeririle ivite, întrebând în locul lor, ca să se lămurească pe deplin asupra locurilor greu de înțeles.

„De se vor întâmpla oarecare neînțelegeri între frați, când frații nu se unesc la vreun lucru, atunci nu se cade a se certa între ei cu îndărătnicie, ci trebuie lăsată dezlegarea neînțelegerii în seama celor mai iscusiți. Iar ca să nu se strice buna rânduială și ca să nu rămână lucrurile de râs și de batjocură, dacă toți și despre toate vor începe a se întreba, se cuvine să fie unul care va fi îndreptățit de a dezvălui neînțelegerea ce s-a ivit în adunarea fraților, ca să fie chibzuită sau a o aduce la știința starețului. Numai așa lucrurile se vor împăca în chip temeinic și înțelept. Căci dacă la orice treabă se cere cunoștință și iscusință, cu atât mai mult se cer acestea în asemenea întâmplări. Și dacă nu se îngăduie celor neiscusiți de a se folosi

de arme, cu atât mai mult folosința cuvântului trebuie să fie lăsată pe seama oamenilor încercați, care sunt în stare a deosebi și locul, și timpul, și felul întrebărilor și care, răspunzând fără patimă și cu înțelepciune și ascultând cu chibzuință, vor putea ajunge la dezlegarea întrebărilor spre folosul tuturor."

16. Despre supraveghetorul bunei-cuviințe obștești se pomenește cu prilejul îndrumării copiilor. Cel ce-i învață pe copii meșteșugurile, el însuși poate să îndrepte greșelile împotriva meșteșugului, dar greșelile în purtare să le spună supraveghetorului bunei-cuviințe în mănăstire. Pravila glăsuiește:

„Când purtările ucenicilor arată destrăbălarea firii ca: neascultare, împotrivire, lene, grăire în deșert, minciună sau altceva asemenea acestora, ce este oprit celor evlavioși, atunci se cade a-i mustra, aducând la știrea celui ce supraveghează buna-cuviință, ca el să hotărască și măsura și calea pentru îndreptarea greșelilor. Pedeapsa este doctoria pentru suflet; de aceea, nu oricui îi este îngăduit a pedepsi, cum și a tămădui, ci numai aceluia, pe care-l va rândui starețul, după încercare îndelungată".

Altceva despre supraveghetorul bunei-cuviințe pravilele nu amintesc.

17. Cuviosul Pahomie era la început de părere să nu existe în mănăstire preoți din rândul monahilor, dar mai târziu nevoia l-a silit să aducă preoți. Sfântul Vasile nici nu s-a îndoit în această privință, dar el hotărăște numai purtările lor, zicând:

„Nu la mândrie să te ducă pe tine cinul bisericesc, ci mai vârtos să te smerească. Sporirea sufletului – sporire în ale smereniei; înjosirea și necinstea se nasc din trufașa cugetare. Pe cât te vei apropia de vredniciile cele mai înalte bisericești, pe atât mai mult să te smerești, temându-te de pilda fiilor lui Aaron. Cunoașterea evlaviei: cunoașterea smereniei și a blândeței. Smerenia: urmarea lui Hristos, iar îngâmfarea, neînfrânarea gândului și nerușinarea, urmarea diavolului. Fii următor al lui Hristos, iar nu al antihristului; lui Dumnezeu, iar nu potrivnicului lui Dumnezeu; stăpânului, iar nu robului fugar; celui milostiv, iar nu celui neîndurat; iubitorului de oameni, iar nu celui ce urăște neamul omenesc; fii următor al celor ce s-au învrednicit de cămara nunții, iar nu de întuneric. Nu te grăbi să dai porunci frățimii, ca să nu-ți pui pe grumaz sarcina păcatelor străine".

18. Se mai vorbește în pravile de cel ce împarte fraților cele de trebuință, de econom, de păzitorul cămării, de împărțitorul milosteniei, de cel ce se îngrijește de mâncare. Se pare că era vorba de mai multe persoane, dar toate aceste griji le purta numai economul. Sau în felul următor: în mănăstirile mari, aceste îndatoriri erau îndeplinite de mai multe persoane, iar în mănăstirile mici, de una singură.

Despre toți aceștia se vorbește pe larg în răspunsul 34 la întrebarea: cum trebuie să fie aceia dintre frați care se îngrijesc de cele spre trebuință ?

19. a) „Aceia care se îngrijesc în fiecare mănăstire de rânduirea celor ce slujesc spre trebuință, numaidecât trebuie să fie oameni vrednici de a împlini cele zise în Faptele Apostolilor: *și se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință* (Fapte 4, 35). Datori sunt ei a se îngriji mult de faptele îndurării și ale îndelungii răbdări către toți, nedând prilej de bănuială de vreo patimă sau de oarecare pornire sau atragere către unii, după porunca apostolului, care zice: *nimic să nu faci cu părtinire* (I Tim. 5, 21), sau de iubire de ceartă, pe care o osândește același apostol, ca ceea ce nu se cade creștinilor, spunând: *iar dacă se pare cuiva că aici poate să ne găsească pricină, un astfel de obicei noi nu avem, nici Bisericile lui Dumnezeu* (I Cor. 11, 16); căci astfel de oameni de la unii răpesc cele ce le sunt de trebuință, și anume de la aceia împotriva cărora se scoală, iar altora le dau cu prisosință, și anume celor către care au atragere, însă cele dintâi arată ură de frate, iar celelalte – părtinire, care mai degrabă trebuie osândită; și prin aceasta, unirea dragostei între frați se risipește, făcând loc bănuielilor viclene, pizmuirii, certurilor și trândăviei pentru lucru.

b) Așadar, pentru cele zise, cum și pentru multe alte socotințe, cei rânduiți să împartă fraților cele spre trebuință datori sunt a se feri cât de mult de părtinire și de sfezi. Ei trebuie să zidească în sine această hotărâre; și atât ei înșiși, cât și ceilalți, care au oarecare însărcinare spre a sluji fraților, sunt datori a arăta toată râvna, ca cei ce slujesc nu oamenilor, ci Domnului însuși, care, după mare bunătatea sa, socotește cinstea pe care o purtăm celor ce s-au afierosit Lui ca și cum i s-ar face chiar Lui, și râvna către aceștia o primește ca pentru sine, făgăduind pentru aceasta moștenirea împărăției cerurilor, căci zice: *veniți, binecuvântaților Tatălui Meu, moșteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii. Întrucât ați făcut acestea unuia dintr-acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut* (Matei 25, 34, 40). Și, dimpotrivă, datori sunt a cunoaște primejdia trândăvirii, aducându-și aminte de cele ce s-au zis: *blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier. 48, 10), căci cei trândavi nu numai că vor fi scoși în afară de Împărăție, dar vor auzi și hotărârea cea groaznică și înfricoșată pentru acest fel de oameni: *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui* (Matei 25, 41). Deci dacă aceia, în sarcina cărora s-a dat purtarea de grijă și datoria slujbei, găsesc atâtea foloase în râvna lor, iar pentru trândăvie se fac vinovați de un așa fel de pedeapsă, atunci cei ce iau asupra lor o asemenea sarcină, ce luptă oare trebuie să dea ca să se arate pe sine vrednici de numele fraților Domnului, după cuvântul Lui, când a zis: *că oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela îmi este frate și soră și mamă* (Matei 12, 50)?

c) Cel ce nu socoate voia Domnului drept țintă a întregii sale vieți, ca atunci când se bucură de sănătate să dovedească lucrarea dragostei, râvnind pentru faptele Domnului, și când e cuprins de oarecare boală cu

bucurie să arate răbdarea și bunătatea sufletului, unul ca acesta se află în primejdie. Iar cea dintâi și cea mai mare primejdie pentru dânsul este că se înstrăinează de Domnul, lepădându-se pe sine departe de frații săi, prin călcarea voii Domnului; a doua primejdie este că îndrăznește fără vrednicie a se împărtăși de cele ce sunt gătite celor vrednici. Deci și la aceasta trebuie să ne aducem aminte de Apostolul, care a zis: *Fiind, dar, împreună-lucrători cu Hristos, vă îndemnăm să nu primiți în zadar harul lui Dumnezeu* (II Cor. 6, 1); și cei ce sunt chemați în locul fraților Domnului nu trebuie să întristeze acest har al lui Dumnezeu și să nesocotească această vrednicie prin călcarea voii lui Dumnezeu, ci mai vârtos a se călăuzi după același apostol care zice: *să umblați cu vrednicie, după chemarea cu care ați fost chemați*" (Efes. 4, 1).

20. În ceea ce privește nevoile fraților, cele mai însemnate sunt hrana și îmbrăcămintea. De hrană se spune că frații, lepădându-se de toate și neavând nimic, toate le așteaptă de la *Cel ce dă hrană la tot trupul* (Ps. 135 25). Ei nu au grijă pentru aceasta. Numai pentru un lucru se străduiesc, ca să fie lucrători, vrednici de hrana lor, adică să viețuiască cum se cade unor monahi și nelenevindu-se a se îndeletnici cu lucrul mâinilor; cât despre hrană știu că „după porunca celui rânduit a se griji de aceasta, ea se dă fiecăruia la vremea cuvenită și în măsura trebuitoare, după cum s-a scris" (Fapte 4, 35). Același lucru se spune și atunci când se tâlcuiește ce înseamnă „pâinea cea spre ființă". Monahul, se zice, ostenește fără a avea grijă ce să mănânce și ce să bea. „Iar pentru pâinea cea spre ființă, care sprijină în toată ziua firea noastră, nu el singur se îngrijește, ci o cere de la Dumnezeu și, spunându-i de trebuința sa, gustă cele ce i se aduc de către cel rânduit să poarte grijă în toată ziua de cele ce s-au zis: *se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință*."

21. În ce privește îmbrăcămintea, era o singură cămară de obște unde se păstra îmbrăcămintea, încălțămintea și celelalte. Pentru acela în sarcina căruia s-a dat supravegherea cămării, pravila poruncește următoarele: „Cel ce a fost rânduit, după cuvenita încercare, de a supraveghea cămara, trebuie să-și aducă aminte de Însuși Domnul, Care a zis: *Eu nu pot să fac de la Mine nimic* (Ioan 5, 30), iar cât despre cei ce sunt dați în grija lui, se cuvine să aibă în vedere trebuința fiecăruia, căci este scris: *„se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință"*. Și această lege să fie pentru toți, care au asemenea însărcinări".

22. Frații nu au nimic, dar se întâmplă că la ei vin după ajutor, cerând hrană sau îmbrăcăminte. Se naște deci întrebarea: ce să facă ? Cum să lași pe cei ce vin și cer milă ? Și oare să împartă pâine sau altceva oricare dintre frați sau să fie rânduit pentru aceasta unul singur ? Sfântul Vasile hotărăște astfel: „Deoarece Domnul, pe de o parte a întărit că nu este bine a lua pâinea fiilor și a o arunca la câini, dar pe de altă parte a arătat că *și*

câinii mănâncă din firimiturile ce cad de la masa stăpânilor lor (Matei 15, 26, 27), se cade de aceea ca cel rânduit să împartă mila să facă aceasta cu pricepere. Iar de va face aceasta cineva fără știrea celui rânduit, să fie dat la pedeapsă ca un călcător al bunei rânduieli, până când va ști care este locul său, după cuvântul apostolului: *Fiecare, fraților, în starea în care a fost chemat, în aceea să rămână înaintea lui Dumnezeu*" (I Cor. 7, 24).

23. În alte pravile acest împărțitor de milă se numește econom și i se poruncește să facă toate cu învoiala celor ce împreună cu el țin alte dregătorii. La întrebarea: oare este îngăduit fiecăruia să dea cui va dori haina sa veche sau încălțămintea, după poruncă, se răspunde: „A da și a lua, fie chiar după poruncă, nu poate oricine, ci numai acela căruia, după cuvenita încercare, i s-a încredințat chivernisirea casei (economia). Deci, și cele vechi, și cele noi el le predă și le primește la vremea cuvenită". Chiar dacă cineva, gol fiind, i-ar cere, fratele nu are voie să-i dea haina sa. „Dacă cere unul, care este gol, sau un om viclean, de nevoie mare sau din iubire de câștig ușor, s-a zis o dată pentru totdeauna că nu oricine poate da și lua, ci numai unul, căruia, după încercare, i s-a poruncit a purta grijă de aceasta." Deoarece în sarcina acestui econom stă grija pentru nevoile tuturor fraților, acesta nici nu poate împărți nevoiașilor din cele ce sunt ale fraților fără vreo socoteală, ci să dea numai din câte sunt de prisos. „Să fie îngăduit, zice pravila economului, ca în înțelegere cu cei ce împreună cu dânsul sunt puși în dregătorii, să facă în așa fel ca din cele ce sunt de prisos să dea precum este scris: *să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni*" (Matei 5, 45).

24. S-a mai hotărât ca un frate bătrân, cinstit cu desăvârșire, să fie rânduit a mânui cele lucrate de frați. El avea sarcina de a împărți lucrurile făcute de frați, pentru felurite trebuințe, ca frații să nu fie nevoiți pentru nevoile traiului să se arate în popor. Acesta era cheltuitorul sau ajutorul economului, având datoria de a vinde cele lucrate de mâinile fraților și de a face cumpărături.

25. Toate fețele cărora li se dau oarecare dregătorii în mănăstire se aleg de către stareț, în înțelegere cu cei mai bătrâni și aceasta după cuvenita încercare a celui ales, ca și el însuși să fie îndestulat și frații să fie în pace. Dar fiindcă în aceste slujbe mult ajută dacă ai iscusința care se dobândește în curgerea timpului, atunci se dezleagă de la sine și întrebarea: să fie ei aleși pe viață sau se pot înlocui ? „A înlocui pe cel ce păzește cunoașterea bunei chivernisiri și asprimea rânduielii e lucru de prisos, mai bine zis, lucru greu și nepotrivit. Dar se cade ca pe lângă el să fie un ajutor care să fie dator a se deprinde încetul cu încetul cu purtarea acestei dregătorii pentru ca, atunci când se va ivi nevoia de vreun urmaș, să nu fim îngreunați neavând un astfel de om. Ba de multe ori suntem siliți a încredința lucrul vreunui om care nu se pricepe la aceea dregătorie și atunci, din pricina nepriceperii lui, se nimicește asprimea și se strică buna rânduială."

26. Dar iată și osânda pentru cei ce fără stăruință împlinesc lucrul ce li s-a încredințat!

„Fiindcă Apostolul pe de o parte poruncește ca: *nimic să nu facem cu părtinire* (I Tim. 5, 21); iar pe de altă parte întărește că: *iar dacă se pare cuiva că aici poate să ne găsească pricină, un astfel de obicei noi nu avem, nici Bisericile lui Dumnezeu* (I Cor. 11, 16); apoi unul ca acesta să fie înstrăinat de Biserica lui Dumnezeu, până nu se va îndrepta. Cu mare băgare de seamă trebuie să se ispitească la ce lucru fiecare se pricepe și după aceasta a-i încredința un oarecare lucru, ca nu cumva să se osândească și cel ce dă cuiva însărcinare nepotrivită puterilor aceluia, făcându-se ca un iconom netrebnic al sufletelor și al poruncilor Domnului, și nici cei ce primesc însărcinarea să nu gândească că în aceasta își vor afla îndreptare de păcat. Cunoscută este judecata asupra celor nebăgători de seamă: *Blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă*" (Ier. 48, 10).

27. Toate câte s-au spus până acum s-au referit la cei ce poartă dregătoriile în mănăstire; cât despre împlinirea sarcinii lor, acest lucru nu puteau să-l facă numai dânșii. Pentru aceasta se întrebuințau frații care erau la rând. Noi am văzut acum că slujirea frățimii întregi trebuia să fie după rând, și anume ca doi în decursul săptămânii să facă toate cele pentru îndestularea fraților. Slujirea aceasta este hotărâtă prin anumite pravile.

28. „Când ești la rândul slujirii tale, să nu dai voie altcuiva să facă lucrul care este în sarcina ta, ca nu cumva și plata ta să nu ți se ia și să se dea altuia, și nici ca altcineva să se înalțe prin bogăția ta și să nu fii umilit. Lucrul slujirii tale să-l împlinești cuviincios și cu stăruință ca și cum slujești lui Hristos Însuși. Căci s-a spus: *blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier. 48, 10). Chiar dacă slujbele ce ți se vor da ți s-ar părea umilitoare, teme-te să le împlinești rău și să le disprețuiești, căci deasupra ta veghează Dumnezeu. Lucrul slujbei e mare și printr-însul poți să dobândești Împărăția Cerului. Acesta este ca o mreajă a virtuților, ce atrage la ea toate poruncile lui Dumnezeu, dar mai vârtos virtutea cea mai înaltă, smerenia, care aduce cu sine o mulțime mare de bunătăți, deci și aceasta: *Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit, gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine* (Matei 25, 35, 36), și mai ales când datoriile slujbei se împlinesc cu smerită cugetare despre propria nevrednicie, fără îngâmfare, fără mânie și fără cârtire."

29. Aceleași sfaturi urmează și în răspunsul la întrebarea 160, în pravilele prescurtate: „cu ce inimă trebuie să slujim noi fraților? Să le slujim ca Mântuitorului Însuși, care a zis: *Întrucât ați făcut acestea unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut* (Matei 25, 40). Iar această pornire a inimii se câștigă atunci când și cei ce primesc slujbe într-adevăr așa vor

fi. Deci starețul este dator a se îngriji de dânșii cu toată râvna, ca să nu slujească pântecelui său și patimilor sale, făcându-se astfel slujitori ai trupului, ci ca niște iubitori de Dumnezeu și iubitori de Hristos, prin răbdare desăvârșită să se facă laudă pentru Domnul, spre rușinarea diavolului, după pilda dreptului Iov".

30. Frații se rânduiau pentru a sluji la bucătărie și la masă. „Unul făcând slujba de rând la bucătărie se obosește peste putere, așa încât timp de mai multe zile nu mai poate lucra nimic; oare se cade a-l pune la o așa slujbă ? Cel ce are putere de a da ascultare, când poruncește dator este a chibzui priceperea și puterile celui ce se trimite la lucru. Totuși, cel ce primește porunca nu are voie a se împotrivi; căci hotarul ascultării este *ascultarea până la moarte*" (Filip. 2,8).

31. La acest fel de slujbe se cuvine să spună unul altuia: fă așa, adu aceea. Dar ce putere a glasului se cade a întrebuința la darea poruncii ? „Măsura glasului este hotărât de trebuința celui ce ascultă. Deci, dacă glasul nu îndestulează această trebuință, nefiind deslușit, se apropie de șoptire și este de osândit; iar dacă se întărește peste măsură, se face strigăt, care de asemenea este osândit, doar prostia celui ce ascultă ne face să întrebuințăm strigarea ca și cum l-am trezi din somn. Căci și de Domnul se spune că a vorbit cu glas tare: *Iar Iisus a strigat și a zis: cel ce crede în Mine nu crede în Mine, ci în Cel ce M-a trimis pe Mine*" (Ioan 12, 44).

32. Slujba spre îndestularea fraților e așa de mare, încât pentru aceasta cineva poate lipsi din biserică, dacă este cu neputință în alt chip a-și împlini lucrul slujbei sale, numai să nu fie aceasta un prilej de a se lenevi la rugăciune. „Dacă cineva, având de lucru în cămară sau în bucătărie, sau având vreun alt lucru asemenea acestora, nu va reuși să vină la rânduiala cântării psalmilor și a rugăciunilor, oare nu aduce prin aceasta vătămare sufletului ? Fiecare la lucrul său îndeplinește pravila sa, ca un mădular în trup. El își aduce stricăciune dacă nu face lucrul spre care este pus; iar dacă va face ceva împotriva folosului obștesc, încă și de mai mare primejdie va fi amenințat.

Deci în gând să împlinească cele scrise: *lăudând și cântând Domnului, în inimile voastre* (Efes. 5, 19).

Iar de nu reușește să vină în trup împreună cu ceilalți, atunci să nu se îndoiască, ca cel ce împlinește cuvântul: *Fiecare, fraților, în starea în care a fost chemat, în aceea să rămână înaintea lui Dumnezeu* (I Cor. 7, 24). Dar trebuie să ne ferim ca nu cumva vreunul, putând să împlinească însărcinarea sa la bună vreme și spre pilda altora, să nu se dezvinovățească că n-a venit la biserică din pricina lucrului, smintind astfel și pe alții și osândindu-se pe sine împreună cu cei trândavi".

33. N-au uitat pravilele nici pe cel ce primește slujbă de la frați și îi arată cu ce smerenie trebuie s-o primească. Acesta dator este a o primi așa

cum primește „un rob de la stăpânul său, cu smerenia pe care a arătat-o apostolul Petru când i-a slujit Domnului. Din pilda lui cunoaștem și primejdia în care se află cei ce nu primesc slujbe".

Celelalte pravile, care privesc lucrări zilnice mănăstirești, în afară de ascultările rânduite, le vom pune în articolul despre lucrări de mână.

II. Despre primirea în mănăstire

34. Cum trebuie primit cel ce vine și-și spune dorința de a se mântui în mănăstire, aceasta am văzut-o dintr-o scrisoare (23) către un stareț, vorbindu-se anume despre acest lucru. Acolo se spune: „Primește-l ca un tată, spune-i greutățile și nevoințele căii strâmte și înguste, dar întărește-l și în nădejdea izbândei; apoi când va face lepădarea, învață-l pravilele cele începătoare, precum este rânduit, și pune înaintea lui toate câte sunt în legătură cu viața cea nevoitoare. În sfârșit, pe unul dintre voi, pe care el singur îl va alege, pune-i-l drept povățuitor în cele ale nevoințelor duhovnicești".

Aici se arată pe de-a întregul cum se face primirea în mănăstire.

Pravilele hotărăsc doar în amănunt toate câte s-au spus aici, începând cu clipa când s-a ivit dorința să se depărteze de lume și să se mântuiască în viața cea lepădată de lume.

35. Cum că nu trebuie a alerga la mănăstire înainte de a se încerca pe sine, s-au adus în această privință cuvintele Sfântului Vasile; s-a mai spus și că nu se cade a căuta în care mănăstire starețul e mai blajin și mai iertător față de frați, căci astfel, și lepădându-te de lume, vei duce tot o viață spre plăcerea ta, care stăpânește și în lume, doar numai într-un chip ceva mai cuviincios; dimpotrivă, se cade a alege o mănăstire cu viața aspră, în care nu te vei putea aștepta la nici o îngăduință. Aceasta este cea dintâi încercare de sine a celui ce se leapădă de lume.

36. Dacă cineva s-a hotărât să lepede lumea, trebuie să rupă cu ea în așa fel, ca pe urmă ea să nu-l mai atragă deloc. Aceasta privește mai ales pe cei ce au oarecare agoniseală, poruncindu-li-se următoarele:

„Deoarece Domnul a zis: *du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea vino și urmează-Mi* (Matei 19, 21) și încă: *vindeți averile voastre și dați milostenie* (Luca 12, 33), de aici aflu că cel ce-și lasă averile pentru aceasta nu trebuie să disprețuiască averile sale, ci să se îngrijească ca, adunând toate cu grijă, ca ceva ce de acum este închinat lui Dumnezeu, să le împartă cu toată evlavia, fie el însuși dacă are putință și dacă este iscusit, fie prin oamenii pe care, după îndelungată încercare, îi va alege și care vor dovedi cu fapte cum că știu să împartă cu credință și cu chibzuială, cunoscând că e lucru primejdios atât a lăsa averea pe seama celor ai săi, cât și a o da să fie chivernisită de oricine, fără alegere.

37. Dacă rudeniile sau alții în chip necinstit chivernisesc averea, unora ca aceștia se cade a le aminti că ei cad în păcatul ignorării celor sfinte, dar a se judeca cu ei la judecătoriile lumești este oprit, după cuvântul bunei cucernicii, care zice: *celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa* (Matei 5, 40). Dar se întâmplă că uneori, chiar cel ce a pus la cale judecata nedreaptă să ne tragă înaintea adunării judecătorești; venim și noi la cercetare pentru a pune în lumină adevărul, fără ca să fie pornită judecata de către noi, ci urmând celor ce ne cheamă, nu spre îndestularea patimii mâniei noastre și a iubirii de pricină, ci spre descoperirea adevărului. Și în acest chip îl vom scăpa și pe el de nevoie, și nici noi înșine nu vom călca poruncile, ca slujitori ai lui Dumnezeu, neiubitori de sfadă și de argint, luptând cu tărie pentru descoperirea adevărului și nestricând vreodată măsura cuviincioasă a râvnei".

38. Este încă o pravilă care arată cu ce gând se cuvine să lași averea, adică a o vinde și a o împărți celor săraci, fie că însăși averea e vătămătoare, fie că prin ea se desfată sufletul.

„Despre aceasta mai întâi se cade a spune că orice lucru din avuție, dacă ar fi rău în sine însuși, nu ar fi fost totodată și zidirea lui Dumnezeu; *pentru că orice făptură a lui Dumnezeu este bună și nimic nu este de lepădat* (I Tim. 4, 4); și apoi, porunca lui Dumnezeu ne învață ca să nu ne lepădăm averile ca ceva rău și să fugim de ele, ci cu bună chibzuială să le chivernisim.

Iar dacă se osândește cineva, se osândește nu pentru avuția sa, ci pentru că rău a poruncit pentru averea sa, ori rău a chivernisit-o; că de ne preocupăm fără părtinire și cu bună socotință de avere și o stăpânim potrivit poruncii, aceasta ne folosește la multe și la foarte trebuincioase lucrări: câteodată la curățirea păcatelor noastre, pentru care s-a și scris: *dați mai întâi și toate vă vor fi curate* (Luca 11, 41); iar câteodată, spre câștigarea Împărăției Cerurilor și spre agonisirea comorii celei neîmputinate, după cele spuse în alt loc: *Nu te teme, turmă mică, pentru că a binevoit Tatăl vostru să vă dea vouă împărăția ! Vindeți averile voastre și dați milostenie. Faceți-vă pungi care nu se învechesc. Adunați-vă comoara neîmputinată în ceruri*" (Luca 12, 32-33).

Acestea toate trebuie să le facă cel ce se leapădă de lume, încolo totul cade în sarcina celor ce-l primesc, la intrarea lui în mănăstire.

39. Dintre cei ce vin, oare oricine se cade să fie primit sau numai pe unii, și aceștia să intre deodată sau după oarecare încercare ?

„Fiindcă iubitorul de oameni Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos propovăduiește și zice: *veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni* (Matei 11, 28), apoi e lucru primejdios să alungi de la tine pe aceia care, prin mijlocirea noastră, vin către Domnul și doresc să ia pe umerii lor jugul Lui cel bun și sarcina poruncilor care ne înlesnesc calea

spre cer. Totuși, nu se cade a îngădui ca picioare nespălate să calce cinstea învățăturilor. Dar precum Domnul nostru Iisus Hristos întrebase pe un tânăr ce venise la el despre viața lui cea dinainte, și aflând că acesta a agonisit ceva sporind duhovnicește, îi poruncise lui să împlinească și ceea ce nu-i ajungea încă spre a fi desăvârșit, îngăduindu-i să-I urmeze după ce va împlini acestea, tot astfel, de bună seamă, și noi trebuie să cercetăm viața de până atunci a celor ce vin, și pe cei ce au agonisit ceva în sporirea duhovnicească să-i învățăm cele ce sunt spre desăvârșire, iar pe cei ce leapădă o viață păcătoasă sau se trag la viața cea aspră a cunoașterii de Dumnezeu, fără să-și dea bine seama, se cade a-i ispiti ce fel de năravuri au, ca să nu fie nestatornici sau prea iuți la judecată. Căci schimbarea prea grabnică la asemenea oameni e bănuitoare. Aceștia nu-și aduc nici lor folos și pentru alții se fac pricină de stricăciune, pricinuind și lucrului nostru bănuieli, clevetiri și hule.

40. Dar fiindcă prin sârguință toate se îndreaptă, iar frica de Dumnezeu biruiește orice lipsuri ale sufletului, apoi nu se cade a pierde degrabă nădejdea în acești oameni, ci se cuvine a-i dobândi prin ispitirea cuviincioasă cu îndelungate și grele nevoințe, cercetând cugetele lor, ca să poată fi primiți fără nici o îndoială de se va afla în ei tăria trebuincioasă, de nu – să plece înapoi, înainte de a fi primiți; și în acest fel să se facă ispitirea lor ca să nu se aducă vreo vătămare fraților.

De asemenea se cade și aceasta să se ispitească: dacă omul, care se tăvălea în păcate se rușinează și mărturisește cele tăinuite ale rușinii și singur pe sine se pârăște; precum și dacă se rușinează și alungă de la sine pe cei care împreună cu el săvârșeau faptele păcatului, urmând Celui ce a zis: *depărtați-vă de la Mine toți cei ce lucrați fărădelege* (Ps. 6, 9).

Și prin aceasta scapă de primejdia de a nu mai cădea în asemenea patimi în cealaltă vreme a vieții. Iar calea obișnuită de a încerca pe oricine, aceasta să fie: să se cerceteze dacă el este hotărât, fără de rușinare, să arate în toate smerita cugetare, așa încât și lucrul cel mai necinstit să se apuce să-l facă, dacă mintea îi spune că lucrul acesta este folositor. Și după ce fiecare va fi ispitit de către oameni, având darul de a cerceta cu înțelepciune asemenea lucrări, adeverindu-se că este un vas de cinste, sfințit și *de trebuință stăpânului, potrivit pentru tot lucrul bun* (II Tim. 2, 21), să se socotească cu cei ce s-au închinat pe sine Domnului. Mai ales pe unul care de la o viață plină de mărire se grăbește spre nevoințele smeritei cugetări, pentru a urma Domnului nostru Iisus Hristos, pe acesta se cade a-l rândui la vreo ascultare dintre cele mai rușinoase, după părerea lumească, și să fie urmărit dacă cu tot dinadinsul se dă pe sine drept lucrător, care nimic nu se rușinează a face pentru Domnul."

41. Vremea pentru încercare nu este hotărâtă în pravile dar, după chipul și felul încercării, se vede că ea nu poate să fie prea scurtă. Când cel ce

se ispitește se află destoinic pentru o viață cuviincioasă călugărească, atunci se face hotărâre pentru primirea lui. Hotărârea o ia starețul, dar cu știința fraților. Pravila mică spune:

„De se apropie cineva de o viață după Dumnezeu, atunci se cade oare ca starețul, cu a sa putere, să-l primească, fără să știe frații sau dator este el mai întâi a se sfătui cu ei ? Domnul învață că pentru cel ce se pocăiește se adună *prietenii și vecinii* (Luca 15, 6). Deci mai vârtos se cade a primi pe cel ce vine din nou, cu știința fraților, ca toți împreună să se bucure și să se roage".

42. Însăși lepădarea de lume, pe de o parte, și apoi primirea în rândul fraților, pe de altă parte, erau niște rânduieli cu totul aparte de cuvântările premergătoare spuse acestora.

Lepădarea se face în auzul starețului și al fraților, și în îndrumările pentru cei ce se leapădă se arată cum că este lucru cuviincios ca „mai întâi să fie întrebați ei, dând răspuns limpede". Și făgăduința aceasta se rostește cu glas tare.

43. Însăși rânduiala primirii sau, precum se spune la noi, a tunderii, nu este hotărâtă prin pravilă. Dar scrisoarea a zecea ne dă prilej să înțelegem că la aceasta se schimba numele. Căci, trimițând pe un fiu monah la maica sa cu scrisoare, prin care o îndemna să meargă la mănăstirea de surori, numește pe fiul ei Dionisie, adăugând totodată că acesta este cel ce era înainte Diomid.

Fără îndoială, se schimba și îmbrăcămintea celui ce se tundea. Căci pravila mare 22 glăsuiește că îmbrăcămintea monahului trebuie să fie deosebită de a mirenilor; dar când e oare mai cuviincios ca să se schimbe ea, dacă nu la rostirea făgăduinței !

Hainele călugărești nu se înșiră după nume și nici nu se spune despre însemnătatea fiecăreia în parte, ci se amintește despre îmbrăcăminte, încălțăminte și brâu la un loc. Numai punctul 18, înșirând canonisirile, amintește despre maforiu (potcap), rânduind pedeapsa pentru cel ce ar lucra undeva ceva fără de el. De aici putem înțelege că și celelalte haine aveau și ele rostul lor și era și o rânduială anume: cum și unde să se întrebuințeze, după cum face aceasta cuviosul Pahomie.

44. Monahului care a rostit făgăduința și de curând a fost primit în mănăstire i se dă ca îndrumător vreun stareț iscusit, care-l învață toate, precum am văzut mai sus. Dar sunt în pravile și anumite îndrumări ce se dau în mod direct monahului începător.

În scrisoarea amintită se zice: „Să i se dea povățuitorul pe care singur și-l va alege; totuși se dă sfat ca să se aleagă unul care e mai aspru". După ce e ales un astfel de povățuitor, se poruncește: „Ia aminte la tine însuți, ca să nu faci ceva împotriva voii povățuitorilor. Căci toate câte se fac fără voia povățuitorului, ca o oarecare răpire și hulă se socotesc, care duc spre

moarte, iar nu spre folosință, chiar dacă ți-ar părea că ceea ce făptuiești e bine. Pentru că dacă într-adevăr e bine ceea ce faci, atunci de ce nu faci la arătare, ci în ascuns ? Întreabă-ți cugetul care prin faptele tale drepte te aduce la furtișag; și el prin îndemnuri bune, fără îndoială, gătește lucruri nedrepte. Nu te bizui că ești după trup dintr-un neam ales și nu umbla după cinste, căci *omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu*" (I Cor. 2, 14).

45. Pe lângă aceasta, tot lui i se spune: „Să nu îndrăznești a primeni ceva în obiceiurile adevărului și prin samavolnicia ta să smintești pe cei ce se nevoiesc și ție să-ți aduni sarcina păcatelor; nu primeni obiceiurile acestea nici făcându-ți un așternut mai moale, nici în haine, nici în încălțăminte, nici în alte oarecare podoabe, sau alegându-ți mâncare ori vremea mesei mai potrivită pentru nevoințele tale, nici stare, nici ședere, nici felul lucrului mai plăcut sau mai îndemânatic. Căci toate acestea nu numai atunci când le ai, dar încă și atunci când numai le cauți nu vor avea urmări bune; iar dacă nu vei cunoaște degrabă în acestea o amăgire vicleană diavolească și nu le vei smulge din inima ta, ele îți vor găti lepădare de la viața cea după Hristos. Dimpotrivă, spunându-ți în inima ta că ești cel mai ticălos și mai păcătos dintre oameni, că ești străin și pribeag și că ești primit numai din mila celor ce mai înainte de tine s-au lepădat de lume, grăbește-te să fii cel mai de pe urmă dintre toți și sluga tuturor. Acestea îți vor aduce cinstea și slava adevărată, iar nu cele dintâi".

46. „Având-ți urechile deschise, cere ascultare și mâinile să fie gata spre plinirea celor auzite, buzele să le ai tăcute și inima înțeleaptă. Fii leneș spre grăire în deșert și înțelegător și știutor în ascultarea mântuitoare a dumnezeieștilor Scripturi. Iar ascultarea vorbelor celor lumești să-ți fie ție ca o gustare amară, cuvintele bărbaților cuvioși însă, ca niște faguri de miere. Grăbește-te să urmezi acelora care mai înainte de tine s-au nevoit în lucrarea faptelor celor bune și nu aștepta până la vremea când le vei învăța pe toate. Silește-te să sporești în virtuțile cele mai de seamă, dar să nu le ocolești nici pe cele mai mici. Nu lăsa nebăgată în seamă greșeala pe care ai face-o, deși ea ar da cel mai mic prilej de sminteală, ci grăbește-te să o îndrepți prin pocăință, căci mulți și de multe ori greșesc în cele însemnate și în cele neînsemnate rămân necăiți. Să nu te faci judecător al păcatelor străine. Căci este un Judecător drept, *Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui* (Rom. 2, 6). Pe tine însuți să te păzești de cădere și, cât ai putere, ușurează-ți sarcina ta. Cela ce își îngreunează sarcina, el însuși o va și purta. În pocăință stă mântuirea, iar nebunia este moartea pocăinței."

47. Dar mai vârtos începătorilor le este de folos tăcerea. Despre aceasta glăsuiește pravila mare 13. „Este bine ca începătorii să se îndeletnicească în tăcere. Stăpânindu-și limba, ei vor da adeverire tare pentru înfrânare

și totodată, în vremea acestei tăceri, se vor învăța cu toată luarea-aminte cum se cuvine a întreba și a răspunde fiecăruia dintr-aceia ce știu să se folosească cu înțelepciune de darul cuvântului. Pentru că la cei binecredincioși este și o anumită putere a glasului și o măsură a cuvintelor și potrivirea timpului și felul vorbirii, pe care nu le poți învăța de nu te vei dezvăța mai întâi de cele de altădată; iar tăcerea, făcând să se uite cele de dinainte prin încetarea lucrării, totodată dă și vreme pentru a învăța ce este bun. Deci, dacă nu te silește nici nevoia de a te îngriji de sufletul tău, nici graba mare de a-ți împlini lucrul pe care îl ai înaintea ta, nici vreo altă trebuință de acest fel, atunci se cade să petreci în tăcere în afară numai de vremea cântării psalmilor.

48. Pentru începători este de folos și de trebuință a învăța ceva îndată din Scriptură, precum și pentru oricine, spre a se întări în buna cuviosie și spre a se dezvăța de predaniile omenești".

49. „Celui ce nu știe carte, dacă dorește să i se îngăduie a o învăța, îndeletnicindu-se apoi cu citirea, să se ia seama numai ca nimeni să nu facă aceasta din voia sa. Căci Apostolul zice: *să nu faceți ceea ce doriți* (Gal. 5, 17); de aceea lucru stricăcios este de a îngădui cuiva să facă ceea ce el alege după voia sa, ci se cade a primi toate câte le-a găsit de trebuință starețul, măcar că aceasta ar fi împotriva dorinței."

50. Dar ceea ce este mai de seamă din câte trebuie ca totdeauna să le aibă în vedere cel ce s-a făgăduit a se afierosi pe sine lui Dumnezeu este paza de sine pentru a nu slăbi în hotărârea luată și pentru a nu călca făgăduința dată. „Pe oricare, primit în numărul fraților, ce-și calcă apoi făgăduința dată trebuie a-l socoti ca pe cel ce greșește lui Dumnezeu, înaintea Căruia și față de Care el a rostit mărturia făgăduinței sale. Pentru că s-a zis: *de va păcătui cineva față de Domnul, atunci cine va mijloci pentru el?* (I Regi 2, 25). Cel ce s-a afierosit pe sine lui Dumnezeu și a fugit apoi la alt fel de viață, acela s-a făcut hulitor de cele sfinte, căci însuși pe sine s-a răpit și și-a însușit sieși ceea ce era adus lui Dumnezeu. Unora ca aceștia într-adevăr nu se cade nici a li se deschide porțile mănăstirii, chiar dacă pe alături trecând, ar veni și ar cere adăpost. Pentru că lămurită este porunca apostolului, care ne spune ca să ne depărtăm de omul tulburător și să nu venim în atingere cu el, ca să-l rușinăm (II Tes. 3, 14).

51. Astfel e rânduiala de primire în rândul fraților a oricui vine din nou; dar stareților li se dă în grijă ca să cerceteze și obârșia oamenilor ce vin și să se poarte față de ei potrivit stării lor.

Așa, dacă vine un rob care nu-i slobod, să-l înțelepțească și, îndreptându-l, să-l trimită la stăpânul său. De va fi stăpânul său om rău, atunci se cuvine sau să-l pregătească pe robul acela spre a răbda suferințe sau să-l primească și însuși să se pregătească pentru încercările ce se vor dezlănțui poate pentru dânsul. Dacă vine careva dintre cei căsătoriți la viața mona-

hicească, să se cerceteze unul ca acesta dacă vine cu învoirea celuilalt soț, după porunca apostolească; căci scris este: *nu este stăpân pe trupul său* (I Cor. 7, 4). Și astfel, cel ce vine să fie primit în fața mai multor martori, căci în primul rând trebuie să fie ascultarea către Dumnezeu.

52. Este vrednică de luat în seamă îndeosebi rânduiala primirii copiilor. Din ea vedem că Sfântul Vasile nu întemeia școala pentru mireni, ci așeza răsadnița viitorilor monahi. Pe copii îi primeau în mănăstire ca și pe cei ce se lepădau de lume, numai că se amâna rostirea făgăduinței până la vârsta desăvârșită. Intrarea în mănăstire era lucrul voii lor slobode, iar plecarea în lume era ceva neobișnuit, socotindu-se ca o abatere de la legea așezată. Iată cum sună pravila 15 din cele mari: „De la ce vârstă oare să se încuviințeze rostirea făgăduinței de a se închina pe sine lui Dumnezeu și când să se socotească făgăduința fecioriei ca având putere ? Deoarece Domnul zice: *lăsați copiii să vină la Mine* (Marcu 10, 14), iar Apostolul laudă pe cel ce din copilărie știa Sfintele Scripturi (II Tim. 3, 15) și poruncește să se crească copiii în învățătura și certarea Domnului (Efes. 6, 4), atunci înseamnă că orice vreme, deci și vremea copilăriei, o socotim potrivită pentru primirea celor ce vin. Și pe copiii care nu au părinți îi primim, împreună râvnind lui Iov (Iov 29, 12) ca să fim părinți ai orfanilor; iar pe cei se sunt sub ascultarea părinților sau pe cei care înșiși părinții îi aduc, îi primim în fața mai multor martori, ca să nu dăm prilej de vorbă celor ce caută asemenea prilejuri, ci să astupăm toată gura cea nedreaptă ce grăiește hulă împotriva noastră.

Pe acest temei se cade a-i primi pe copii, dar nu îndată să-i trecem în numărul fraților, ca nu cumva ocările, pe care cu dreptate le-ar merita, să nu cadă asupra vieții cuvioase".

53. „Iar când se va descoperi înțelegerea și va începe a lucra priceperea, atunci se cade a lua făgăduința fecioriei, ca una ce este tare, rostită după voia cea bună și bine chibzuită. Ca martori ai voii celei bune trebuie să se ia înainte stătătorii bisericești, ca printr-înșii să se facă și sfințirea trupului, ca a unei jertfe ce se aduce lui Dumnezeu și ca cele săvârșite în fața martorilor să capete tărie. Căci s-a zis: *ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul* (Matei 18, 16). Astfel, nici râvnirea fraților nu va fi batjocorită, și nici aceia care s-au afierosit pe sine lui Dumnezeu iar mai pe urmă au cugetat să-și strice făgăduința nu rămân prilej pentru cele de rușine.

Iar cel ce nu îmbrățișează viața feciorelnică, ca unul ce nu poate să se grijească de cele ale lui Dumnezeu, în fața acelorași martori să fie lăsat să plece. Dacă, după îndelungată încercare de sine și multă veghere – ceea ce trebuie lăsat să se facă timp de mai multe zile, ca să nu fim învinuiți că am săvârșit răpire –, cineva va rosti în sfârșit făgăduința, pe unul ca acesta se cade a-l primi și a-l împărtăși cu ceilalți frați, îngăduindu-i să aibă și locuința, și felul de viețuire la fel cum le au cei vârstnici."

III. Îmbrăcămintea

54. Îmbrăcămintea monahicească trebuie să fie deosebită. „Este de folos o îmbrăcăminte deosebită care vestește oricui și înainte mărturisește despre făgăduința noastră de a viețui după Dumnezeu; cei ce se întâlnesc cu noi ne cer o purtare cuviincioasă. Căci cele necuviincioase și cele de ocară altfel se vădesc în oamenii de rând și altfel în cei ce se arată a fi ceva. Dacă un om de rând va bate pe cineva în fața mulțimii sau dacă va fi el însuși bătut, ori dacă va spune vorbe scârnave și își va petrece vremea prin cârciumi sau va face vreo altă faptă necuviincioasă, altcineva nu va băga aceasta în seamă, îndată găsind că ceea ce s-a întâmplat corespunde mersului obișnuit al vieții. Iar dacă unul care a făgăduit o viață aspră va nesocoti chiar pe cea mai mică dintre datoriile sale, îndată va fi băgat în seamă și osândit va fi, după cele ce s-au zis: *și întorcându-se, să vă sfâșie pe voi* (Matei 7, 6). Deci îmbrăcămintea slujește drept stavilă de înțelepțire pentru cei neputincioși și îi oprește de la cele rele".

55. Felurile îmbrăcămintei se cunosc așa: „Ni se cuvine nouă smerita cugetare, ca toate să le avem simple, ieftine și fără de cheltuială mare, ca trebuințele cele trupești să ne dea cât mai puține prilejuri de grijă. Spre aceasta trebuie să tindem și în ceea ce privește îmbrăcămintea. Căci dacă ni se cade a stărui să fim cei mai de pe urmă dintre toți, vădit lucru este că și în această privință e de dorit ca să fim cei mai de pe urmă. Precum bărbații cei iubitori de slavă o dobândesc și prin îmbrăcămintea cu care se împodobesc, căutând ca toți oamenii să se uite la ei și să le laude îmbrăcămintea lor cea scumpă, tot așa cel ce, smerindu-se pe sine, și-a pus viața pe scara cea mai de jos, și în această privință trebuie să ia locul cel mai umil. Ni se cuvine să ne asemănăm nu celor ce trăiesc în palate împărătești și celor ce se îmbracă în haine scumpe, ci îngerului și vestitorului venirii Domnului, pe care nu l-a întrecut nici unul dintre cei născuți din femei (Matei 11, 11), și anume pe Ioan, fiul lui Zaharia, care purta îmbrăcăminte din păr de cămilă (Matei 3, 4). De altfel și sfinții cei de demult în cojoace și în piei de capră au rătăcit (Evr. 11, 37).

56. Iar rostul întrebuințării ni l-a arătat Apostolul, zicând într-un cuvânt: *având hrană și îmbrăcăminte, cu aceasta vom fi îndestulați* (I Tim. 6, 8), astfel că ne-ar fi de trebuință numai acele haine cu care ne acoperim și ca să nu cădem în păcatul iubirii de podoabe deșarte (ca să nu-i zicem mai aspru) prin împodobire cu haine împestrițate, pentru că acestea s-au pus în întrebuințare prin sporirea meșteșugurilor celor ce slujesc deșertăciunii. Dar e cunoscută și întrebuințarea cea dintâi a îmbrăcămintei, pe care a dat-o Dumnezeu celor ce au avut nevoie de ea. Căci s-a zis: *și a făcut Domnul îmbrăcăminte de piele* (Fac. 3, 21). Pentru a se acoperi rușinea, destul era această întrebuințare a îmbrăcămintii. Deoarece însă vine și altă nevoie, de

a ne încălzi cu îmbrăcămintea, e nevoie să întrebuințăm dintre acelea care să se potrivească și unui scop, și altuia, și rușinea noastră să fie acoperită, și să ne apărăm de vătămarea văzduhurilor. Dar întrucât și aici unele sunt de mare folos, iar altele mai puțin folosesc, se cade a se alege ceea ce poate îndestula cât mai multe trebuințe, însă în așa fel ca să nu se calce legea sărăciei, ca să nu avem o mulțime de haine, unele pentru a ne arăta în ele, altele pentru întrebuințare acasă, și iarăși unele pentru a fi întrebuințate ziua, iar altele noaptea; ci se cade a ne gândi cum să ne pregătim așa fel de îmbrăcăminte care pentru orice să fie bună, și pentru a ne îmbrăca în ea cu bună-cuviință ziua, și pentru a ne acoperi cu ea în vreme de noapte.

57. Aceeași lege o am eu și când judec despre încălțăminte. Totdeauna se cade să se aleagă încălțămintea care nu e cea mai scumpă, pe care mai lesne o putem câștiga și care se potrivește scopului întrebuințării.

58. Cum că e nevoie de a întrebuința brâul, aceasta o dovedesc drepții care au trăit înainte de noi: *Ioan avea cingătoare de piele împrejurul mijlocului* (Matei 3, 4); și încă mai înainte de el Ilie, căci ca și cum pentru osebirea acestui bărbat s-a scris: *omul acela este păros peste tot și încins peste mijloc cu o cingătoare de curea* (IV Regi 1, 8). Și Petru purta brâu, cum se vede din cuvintele îngerului, care i-a vorbit: *încinge-te și încalță-te cu sandalele* (Fapte 12, 8).

Și fericitul Pavel, cum se vede, întrebuința brâul căci proorocul Agav a zis pentru el: *pe bărbatul al căruia este acest brâu, așa îl vor lega iudeii la Ierusalim* (Fapte 21, 11). Și lui Iov îi poruncește Domnul ca să se încingă. Ca semn de oarecare bărbăție și ca să se arate cum că e gata la orice, i s-a zis: *încinge-ți coapsele tale ca un viteaz* (Iov 38, 3). Și toți ucenicii Domnului aveau obiceiul de a purta brâu, precum se vede din oprirea de a avea aramă în cingători (Matei 10, 9). Mai ales cel ce dorește să lucreze cu brațele are nevoie de mișcări slobode și nestingherite, deci îi trebuie brâu, cu ajutorul căruia îmbrăcămintea se lipește de trup și mai bine îl încălzește, strânsă fiind de jur împrejur și nu-l împiedică în mișcări. Pentru că și Domnul, când se pregătea ca să slujească ucenicilor săi, *luând un ștergar, S-a încins cu el*" (Ioan 13, 4).

59. „De mulțimea de haine nici nu ni se cade nouă a vorbi. Dacă celui ce are două haine i se poruncește să dea celui ce n-are (Luca 3, 11), atunci e limpede că agonisirea de haine multe pentru sine este oprită. Iar celui ce i s-au dat două haine, oare trebuie să-i mai dai încă și lege pentru întrebuințare ?"

60. Însăși folosirea hainelor este rânduită prin următoarele pravile: când singur îți alegi, ia-ți pe cea mai proastă, iar când alții îți dau, ia pe care ți-o dau.

„Nu trebuie să-ți dorești haina sau îmbrăcămintea cea mai bună, ci se cade a alege pe cea mai proastă, pentru ca și în aceasta să-ți arăți smerita

cugetare și să nu te înfățișezi ca cel ce iubește podoabe, prin care s-ar dovedi iubirea de sine și înstrăinarea de frați. Căci cel ce alerga după întâietate s-a depărtat de dragoste și de smerita cugetare."

61. „Îmbrăcămintea sau încălțămintea, oricum ar fi acestea, primește-le astfel: dacă sunt prea mari sau prea mici pentru statura ta, atunci cu cuviincioasa blândețe spune-ți nevoia; iar de nu-ți vor plăcea pentru că vor fi prea ieftine sau nu tocmai noi, atunci adu-ți aininte de cuvintele Domnului, care a zis că nu oricine, ci numai *lucrătorul este vrednic este de hrana sa* (Matei 10, 10) și întreabă-te pe tine însuți dacă ai lucrat cele ce sunt vrednice de poruncile și făgăduințele Domnului; atunci nu numai că nu vei cere altele, ci și pentru cele ce ți s-au dat te va cuprinde frica chinuitoare, ca pe unul ce primește acestea fără să fie vrednic. Căci cele spuse despre hrană se cade a le socoti ca dreptar și atunci când judeci despre orice lucru ce răspunde nevoilor trupești."

62. „Dar dacă cineva se leapădă de hainele cele scumpe, însă judecând despre îmbrăcămintea și încălțămintea cea ieftină crede că acestea trebuie măcar să fie frumoase, atunci vădit lucru e că unul ca acesta pătimește de slăbiciunea de a plăcea oamenilor și prin aceasta se depărtează de Dumnezeu și în cele mai neînsemnate lucruri arată că e cuprins de neputința deșertăciunii: fiindcă toate câte se pun la cale nu pentru trebuințe, ci pentru podoabă se cade să fie osândite ca cele deșarte."

63. Nu vom trece cu vederea nici povața pentru folosința cămășilor de păr aspru (vlaseanițelor), numai pentru înfrânarea și potolirea cărnii.

„Întrebuințarea acestor cămăși are timpul său; pentru că purtarea lor slujește nu nevoilor trupului, ci pentru înfrânarea și potolirea cărnii. Neființdu-ne îngăduit însă să avem câte două rânduri de haine, putem oare întrebuința vlaseanițele în afară de pricina pomenită mai sus ? Fiecare să judece despre aceasta aparte."

IV. Săvârșirea rugăciunilor

64. Cât despre săvârșirea rugăciunilor, pravilele le analizează din două părți: pe de o parte, rânduiala rugăciunii, iar pe de altă parte însăși rugăciunea ce continuă în acest timp în inimă. Cea dintâi parte este alcătuirea și înșirarea cântării psalmilor, fie în biserică, fie acasă, iar partea cea de-a doua este evlavioasa înălțare a minții și a inimii către Dumnezeu. Rugăciunea trebuie să fie împreunată cu cântarea psalmilor, căci aceasta n-are nici un preț fără cea dintâi, iar cea dintâi e cu putință și fără aceasta de pe urmă.

65. Rânduiala cântării psalmilor nu este hotărâtă la Sfântul Vasile în chip amănunțit, se arată numai câteva laturi ale ei. Astfel se înșiră cu

de-amănuntul ceasurile de adunare pentru săvârșirea rugăciunii și se arată pentru ce anume se săvârșește cutare sau cutare rugăciune. Cel dintâi care a făcut aceasta e Sfântul Vasile cel Mare.

66. Ceasurile de rugăciune se mai arată și în cuvintele premergătoare puse în rânduielile monahicești: „Viața toată să fie rugăciune. Dar deoarece cântările cele îndelungate de psalmi și plecările de genunchi trebuie să aibă și întreruperi pentru odihnă, apoi mai vârtos se cade a ne lua după vremea întrebuințată pentru rugăciune de către sfinții care se cuvine să ne fie pildă. Astfel, marele David glăsuiește: *la miezul nopții m-am sculat ca să Te laud pe Tine, pentru judecățile dreptății Tale* (Ps. 118, 62). Și precum se vede, urmând lui Pavel și Sila la miezul nopții să aducem laude lui Dumnezeu (Fapte 16, 25).

Apoi același prooroc zice: *seara și dimineața și la amiezi spune-voi, voi vesti și va auzi glasul meu* (Ps. 54, 19). Dar și în ceasul al treilea se săvârșește pogorârea Duhului Sfânt, precum aflăm din cartea Faptelor, când Petru grăiește fariseilor care râd de ucenici pentru lucrarea cea în multe feluri a limbilor, adeverind că nu sunt beți, *căci este al treilea ceas din zi* (Fapte 2, 15). Ceasul al nouălea amintește patimile Domnului, care s-au săvârșit pentru viața noastră. Dar fiindcă David glăsuiește: *de șapte ori pe zi Te-am lăudat, pentru judecățile dreptății Tale* (Ps. 118, 164), timpurile amintite de rugăciune nu împlinesc numărul șapte al rugăciunilor; se cade deci ca rugăciunea de amiază a o împărți în două, înainte de mâncare și după mâncare, ca pentru curgerea fiecărei zile să ne fie și nouă aceasta ca lege: de șapte ori în zi să-L lăudăm pe Dumnezeu".

67. Pravila 37 din cele mari arată același lucru mai pe larg, lămurind îndeosebi însemnătatea fiecărui timp rânduit pentru rugăciune.

„Nu se cade a nesocoti ceasurile de rugăciune pe care le-am găsit de trebuință, căci fiecare dintre ele în chip deosebit ne amintește de darurile ce ni se dau de la Dumnezeu. Astfel, să nu se ocolească dimineața, pentru ca cele dintâi mișcări ale sufletului și ale minții să fie închinate lui Dumnezeu, ca să nu ne întoarcem grija spre nici un fel de lucru, până când nu ne vom înălța cu gândul la Dumnezeu, după cele scrise: *Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am cutremurat* (Ps. 76, 4) ca să nu ne punem nici trupul în mișcare spre a lucra ceva, până când nu vom împlini cele zise: *Către Tine mă voi ruga, Doamne. Dimineața vei auzi glasul meu; dimineața voi sta înaintea Ta și mă vei vedea* (Ps. 5, 2-3). Dar încă și în ceasul al treilea se cade a se scula, și de s-ar întâmpla ca frații să se împrăștie fiecare la lucrul său, se cade a-i aduna pe toți la rugăciune; aducându-ne aminte de darul Duhului Sfânt, care s-a dat în ceasul al treilea și apostolilor, cu toții trebuie să se închine într-un suflet, atât pentru ca să se facă vrednici de a primi cele sfinte, cât și pentru a cere îndrumare și povățuire spre cele de folos de la Duhul, urmând celui ce a grăit: *Inimă curată*

zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele. Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău Sfânt nu-l lua de la mine. Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale și cu Duh stăpânitor mă întărește (Ps. 50, 12-14); și în alt loc: *arată-mi calea pe care voi merge* (Ps. 142, 8), și după aceasta să se apuce de lucru. Și dacă unii, din pricina felului lucrărilor sau din pricina depărtării locului unde se află, nu pot veni la adunare, aceștia sunt datori numaidecât și fără nici o zăbavă ca și acolo să împlinească cele rânduite, adunându-se cu toții la un loc; *ci unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20).

Iar în ceasul al șaselea am găsit noi de cuviință să se facă rugăciuni, după pilda sfinților, zicând: *seara și dimineața și la amiezi spune-voi, voi vesti și va auzi glasul meu* (Ps. 54, 18); iar ca să scăpăm de primejdii și de demonul amiezii, să se citească împreună și psalmul 90. Cât despre ceasul al nouălea, în acesta se cade să săvârșim rugăciunile cum ni s-au predat de înșiși apostolii în cartea Faptelor, unde se istorisește, că *Petru și Ioan se suiau la templu pentru rugăciunea din ceasul al nouălea* (Fapte 3, 1). Iar când ziua se sfârșește, se cade să mulțumim pentru toate câte am luat în decursul zilei și pentru cele ce am împlinit cu bun spor, apoi să mărturisim toate câte nu le-am împlinit, fie că greșeala noastră e de voie, sau fără de voie, sau în taină făcută, fie prin cuvinte, ori prin fapte, ori ascunsă în inimă; pentru toate trebuie să-L milostivim noi pe Dumnezeu cu rugăciune. Căci cugetarea asupra celor trecute e de mare folos, ca să nu cădem iarăși în asemenea păcate; căci pentru aceasta s-a și spus: *de cele ce ziceți în inimile voastre, întru așternuturile voastre vă căiți* (Ps. 4, 5).

Dar când se apropie noaptea, iarăși trebuie să ne rugăm, pentru ca odihna noastră să fie netulburată și slobodă de năluciri rele; deci se cade și la această vreme să citim psalmul 90.

Iar în ce privește miezul nopții, care de asemenea ne trebuie pentru rugăciune, despre aceasta ne-au predat Pavel și Sila, după cum mărturisește cartea Faptelor, zicând: *Iar la miezul nopții, Pavel și Sila, rugându-se, lăudau în cântări pe Dumnezeu* (Fapte 16, 25). Și psalmistul spune: *La miezul nopții m-am sculat ca să Te laud pe Tine, pentru judecățile dreptății Tale* (Ps. 118, 62). Așijderea se cade a ne scula dimineața spre a săvârși rugăciune, ca să nu ne apuce ziua cuprinși de somn și stând în așternut, după cuvintele celui ce a zis: *Deschis-am ochii mei dis-de-dimineață, ca să cuget la cuvintele Tale* (Ps. 118, 148).

68. Aceia care s-au hotărât cu toată sârguința să viețuiască întru slava lui Dumnezeu și a Hristosului Său nu trebuie să disprețuiască nici unul dintre timpurile arătate. Dar socotesc că schimbarea rugăciunilor și a cântărilor de psalmi în ce privește felul lor, potrivit ceasurilor rânduite, este folositoare, deoarece prin uniformitate sufletul adeseori ajunge într-o stare de răceală și se împrăștie, iar prin schimbarea și primenirea psalmilor

și a cetaniilor, râvna lui capătă din ce în ce mai mult puteri noi și privegherea lui se tot înnoiește".

69. Însăși rânduiala pentru săvârșirea rugăciunilor în cutare sau în cutare vreme nu se arată în pravile dar se vede că, pe lângă psalmi, acolo mai erau rugăciuni și citiri. De asemenea se vede că, deși conținutul rânduielii pentru fiecare vreme era aparte, totuși s-a așezat o dată pentru totdeauna, din care pricină fiecărei rânduieli i se zicea rânduiala hotărâtă.

70. Cântarea psalmilor și rostirea rugăciunilor se făcea pe rând de către toți. Despre aceasta se vorbește astfel: „Prin orânduirea de mai sus, mulți vrednici fiind, se va ține buna-cuviință pentru ca nu cumva însuși lucrul să se socotească de puțin preț și fără însemnătate, pentru ca socotindu-se fiecare a fi deopotrivă cu ceilalți, să se ocolească prilejul de a-l bănui pe stareț că este trufaș și că-i disprețuiește pe ceilalți".

71. Pentru cântare se dădea sfat ca ea să se facă cu pricepere, dar aceasta nu ca poruncă, ci ca lămurire: *cântați cu înțelegere* (Ps. 46, 7), urmându-se un scop vădit ca așa să fie împlinită cântarea de toți. „Ceea ce este simțul gustului în cunoașterea mâncărilor, același lucru este priceperea în ce privește cuvintele Sfintelor Scripturi. Căci s-a zis: *urechea nu deosebește ea cuvintele tot așa precum cerul gurii deosebește mâncarea ?* (Iov 12, 11). De aceea, de are cineva sufletul tot așa de simțitor în privința puterii fiecărui cuvânt, precum are gustul simțitor în privința felului fiecărei mâncări, atunci împlinește porunca, care zice: *cântați cu înțelegere*". Aceasta privește nu numai pe cei ce cântă, dar și pe cei ce ascultă cântarea psalmilor.

72. În timpul săvârșirii rugăciunilor era rânduit ca să se păstreze neîmprăștiată luarea-aminte. Cunoscând această datorie și neputându-și stăpâni mintea rătăcitoare, frații întreabă: „Cum să avem mintea neîmprăștiată în timpul rugăciunii ?" Iată ce li se răspunde: „Numai dacă vă veți încredința că Dumnezeu stă înaintea voastră. Dacă cineva, văzând înaintea sa pe mai-marele lui sau pe stareț și, stând de vorbă cu el, își are privirea ațintită asupra-i, cu cât mai vârtos cel ce se roagă va avea mintea îndreptată către Dumnezeu, neabătută de la Cel ce cearcă inimile și măruntaiele, împlinind cele scrise: *Ridicând mâini sfinte, fără de mânie și fără de șovăire* (I Tim. 2, 8)". În pravila următoare se spune: „Cum că aceasta e cu putință, a arătat cel ce a zis: *ochii mei pururea spre Domnul* (Ps. 24, 16), și: *Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin* (Ps. 15, 8). Dar cum e cu putință aceasta ? Spre a fi cu putință, sufletul nu trebuie lăsat să se depărteze de cugetarea la Dumnezeu și la lucrurile și darurile Domnului, nici să se depărteze de mărturisire și de mulțumire pentru toate".

73. În timpul cântării psalmilor (în chilie) se cade să se păstreze tăcerea desăvârșită. Pot să vorbească ceva numai aceia cărora li s-a dat însărcinare

de a supraveghea buna-cuviință și care poartă grija de treburile gospodărești, dar nici aceștia nu pot să vorbească decât atunci când vor fi siliți de oarecare nevoie mare și nu fără băgare de seamă, având în vedere locul, buna rânduială, cuviincioșia și ferindu-se ca nu cumva să dea prilej de sminteală; toți ceilalți trebuie să stea tăcuți. Căci dacă și atunci când se povățuiește, chiar și acelora care țin cuvântul învățăturii li se poruncește ca să tacă cel dântâi, dacă i se va descoperi altuia (I Cor. 14, 30), cu cât mai vârtos se cade să se păstreze tăcerea în vremea cântării psalmilor ?".

74. Adunându-se la rugăciune, se cade a o îndeplini până la sfârșit cu toată răbdarea și luarea-aminte. „Ori de câte ori ești chemat la rugăciune, să răspunzi din gura ta: *iată inima mea este gata* și până la psalmul cel mai de pe urmă vei rămâne la rugăciune, socotind mare păcat părăsirea rânduielii. Căci dacă atunci când guști mâncarea spre întărirea trupului tău rămâi tot timpul la trapeză și până când te îndestulezi de cele lipsă n-ai să pleci ușor de la masă, doar dacă vei fi silit de mare nevoie, oare nu mai vârtos trebuie să stai până la sfârșit când te hrănești cu mâncarea cea duhovnicească, întărindu-ți sufletul cu rugăciune ? Căci cu cât e mai presus cerul față de pământ, cu atât mai presus este sufletul de trup. Sufletul este asemenea cerului, căci în el petrece Dumnezeu; iar trupul este asemenea pământului, pe care se mișcă oamenii cei muritori și dobitoacele necuvântătoare. De aceea, nevoile trupești potrivește-le cu ceasurile de rugăciune, să te înarmezi ca să nu-ți pleci urechea spre gândul care te abate de la cele rânduite. Pentru că demonul are obicei, în ceasul rugăciunii, bineînțeles sub înfățișarea unei oarecare pricini binecuvântate, să ne îndemne ca să lipsim de la rugăciunea mântuitoare. Să nu spui, dezvinovățindu-te, ba că te doare capul, ba că te doare stomacul, aducând și martori necunoscuți pentru durerea ta neobișnuită, odihnindu-te astfel și slăbindu-ți râvna pentru priveghere. Împotriva acestuia fă rugăciuni în taină, și Dumnezeu Care este ascuns și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție (Matei 6, 6)".

75. Deoarece la rugăciune trebuia să fie chemați, se întrebuințau fără îndoială și oarecare semne, bunăoară toaca, deși despre aceasta nu se pomenește nimic în pravile. Pentru trezire la rugăciunea de noapte erau rânduiți deșteptătorii. Cu privire la aceștia se dezleagă două întrebări, care însă nu-i privesc pe ei, ci pe cei pe care îi deșteptau ei.

Cea dintâi: „Cu câtă luare-aminte trebuie să fim față de acela care ne deșteaptă la rugăciune ? Dacă va pricepe cineva vătămarea pe care o pricinuiește somnul, când sufletul nu se cunoaște pe sine însuși, precum și folosul privegherii, dar mai vârtos acea înălțare aleasă când omul, rugându-se, stă înaintea lui Dumnezeu, atunci va fi cu toată băgarea de seamă față de acela care ne trezește la rugăciune sau la împlinirea vreunei alte

porunci, socotindu-l ca pe un făcător de bine care săvârșește un lucru mare și împlinește dorințele după bunătățile cele mai desăvârșite".

Cea de-a doua: „Iar dacă cel ce va fi deșteptat se va mânia sau se va întrista, de ce osândă va fi vinovat? Pentru prima oară să fie caterisit și lipsit de mâncare, de va fi în stare, după ce se va pocăi, să înțeleagă de câte și de ce fel de bunătăți se lipsește pe sine, din pricina nebuniei sale, și întorcându-se astfel se va bucura cu bucuria celui ce a zis: *Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am cutremurat* (Ps. 76, 3). Iar de va rămâne împietrit, să fie depărtat cu totul, ca un mădular putred și stricat din trup. Căci s-a zis: *Mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale, decât tot trupul tău să fie aruncat în gheena*" (Matei 5, 30).

76. Încheiem aceste orânduiri privitoare la săvârșirea rugăciunilor cu o pravilă care rânduiește să fie chemați și mirenii la rugăciune împreună cu frații. Se întreabă dacă se cade să fie chemați la rugăciune și mirenii ce vin la mănăstire. Și se răspunde: se cade, dacă sunt ei prieteni ai lui Dumnezeu; pentru că Apostolul scria către dânșii: *Rugați-vă și pentru mine ca să mi se dea mie cuvânt, când voi deschide gura mea să fac cunoscută cu îndrăzneală taina Evangheliei*" (Efeseni 6, 19).

77. Îndrumări privitoare la partea lăuntrică a rugăciunii, ca înălțarea minții și a inimii către Dumnezeu, se dau cu de-amănuntul în capitolul întâi din rânduielile monahicești. Acestea sunt cele mai însemnate.

„Rugăciunea este de două feluri: în primul rând slavoslovia (doxologia) împreunată cu smerita cugetare și apoi cererea. De aceea, când te rogi, să nu începi niciodată cu cereri; căci de vei face așa, tu însuți vei da prilej tuturor să creadă că te rogi lui Dumnezeu silit fiind de cele ce-ți sunt lipsă.

78. Așadar, începându-ți rugăciunea, leapădă-te de tine însuți, desparte-te de pământ, străbate cerul, treci pe lângă toate făpturile văzute și nevăzute, și începe prin a aduce slavoslovii Celui ce le-a zidit pe toate; și când Îl vei slavoslovi, să nu rătăcești cu mintea ici-colo, să nu grăiești în deșert după obiceiul păgânilor, ci alege-ți cuvintele din dumnezeiești Scripturi și spune: Bine te cuvântez pe Tine, Doamne, îndelung răbdătorule și prea îndurate, care în toată ziua îmi arăți milostivirea Ta mie, păcătosului, și ne dai nouă tuturor vremea spre pocăință. Căci pentru aceasta, Doamne, taci și ne rabzi pe noi ca să-ți aducem slavoslovii Ție, Care săvârșești mântuirea neamului nostru, Care mai înainte prin proroci cu înfricoșare și cu certare, iar la urmă prin venirea lui Hristos, Domnul nostru, ne-ai cercetat pe noi. Căci Tu ne-ai zidit, iar nu noi. Tu ești Dumnezeul nostru" (Ps. 99, 2).

79. „Iar după ce vei împlini slavoslovia, pe care o vei scoate din Scripturi după măsura puterilor tale, atunci începe cu gândul smerit și zi: Nu sunt vrednic eu, Doamne, să-mi ridic glasul înaintea Ta, căci cu multe pă-

cate încărcat sunt. Așa se cade să spui, chiar dacă n-ai simțit că ai fi făcut ceva rău. Pentru că nimeni nu se află fără de păcat, afară de Însuși Dumnezeu. Iar noi, păcătuind în multe, adeseori nu băgăm în seamă greșelile noastre. De aceea zice apostolul: *nu întru aceasta m-am îndreptat. Cel care mă judecă pe mine este Domnul* (I Cor. 4, 4), ceea ce vrea să zică: mult greșesc, dar nu văd aceasta. Deci și proorocul zice: *Greșelile cine le va pricepe ?* (Ps. 18, 13). Așadar, nici tu nu minți când te numești păcătos. Iar dacă îți știi căderile în păcat, vei greși chiar prin acest cuvânt: păcat nu am. Dimpotrivă, mai bine grăiește: mai mult decât toți păcătoșii sunt păcătos eu, călcând porunca lui Dumnezeu care glăsuiește: *Slugi nevrednice suntem, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem* (Luca 17, 10). Astfel, totdeauna trebuie să gândești tu: nevrednic sunt eu, și încă: *cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el înșuși* (Filip. 2, 3). Roagă-te deci lui Dumnezeu cu frică și cu smerenie. Și când vei tinde la cuvântul smeritei cugetări, vei spune: „Mulțumescu-ți Ție, Doamne, că îndelung ai răbdat fărădelegile mele, lăsându-mă nepedepsit până în ceasul de acum; căci de mult meritam să sufăr mii de necazuri și să fiu lepădat de la fața Ta, dar iubirea Ta de oameni cea fără de răutate îndelung m-a răbdat pe mine; mulțumescu-ți Ție, deși nu am puteri îndeajuns spre a-ți mulțumi pentru bunătatea Ta".

80. Și după ce vei săvârși ambele părți ale slavosloviei și ale smeritei cugetări, abia atunci cere ceea ce ți se cade să ceri, adică nu avuții, nu mărirea pământească, nu sănătatea trupească, căci El Însuși te-a zidit și poartă grijă de mântuirea ta și știe ce este de folos fiecăruia, ori să fie sănătos, ori să fie bolnav ci, precum ți s-a poruncit, cere împărăția lui Dumnezeu. Căci de cele ce sunt trebuincioase trupului nostru, precum am zis eu mai sus, se va îngriji Însuși Împăratul nostru. El este cu nume înalt și mânia Lui va fi asupra celui care va cere de la Dânsul vreun lucru netrebnic sau necuviincios. Deci prin rugăciunea ta să nu aduci mânia asupra ta, ci cere-ți numai ceea ce este vrednic de Dumnezeu Împăratul.

81. Și când ceri ceea ce este vrednic de Dumnezeu, să nu încetezi a cere până când vei lua, căci vrând să ne arate, Domnul spune în Evanghelie: *Cine dintre voi, având un prieten și se va duce la el în miez de noapte și-i va zice: prietene, împrumută-mi trei pâini, că a venit, din cale, un prieten la mine și n-am ce să-i pun înainte, iar acela răspunzând dinăuntru, să-i zică: nu mă da de osteneală; acum ușa e încuiată și copiii mei sunt în pat cu mine, nu pot să mă scol să-ți dau. Zic vouă: chiar dacă, sculându-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten, dar pentru îndrăzneala lui, sculându-se, îi va da cât îi trebuie* (Luca 11, 5-8). Domnul ne dă pilda ca să ne învețe să fim neobosiți și neclintiți în credință. El ne arată în pildă pe un om care cere de la alt om, ca să te înveți ca niciodată să nu deznădăjduești, pentru ca atunci când vei cere și nu vei lua să nu încetezi de a cere, până când vei primi,

bineînțeles dacă vei cere, precum s-a vorbit mai sus, numai ce este plăcut lui Dumnezeu și ca să nu zici: „păcătos sunt și de aceea nu sunt ascultat". Iar ca să nu deznădăjduiești, pentru aceasta a zis El: *chiar dacă, sculându-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten, dar pentru îndrăzneala lui, sculându-se, îi va da cât îi trebuie*. În sfârșit, de va trece și o lună, și un an, și trei ani, ba chiar încă și mai mulți ani, nu te depărta până când nu vei primi, cerând cu credință și neîncetat lucrând fapte bune.

82. Dar totodată să știi că și tu însuți din partea ta trebuie să stărui pentru toate, iar la Dumnezeu să alergi după ajutor, ca să-ți fie ție sprijinitor. Căci dacă cineva din nestatornicie se ia după pofte, Dumnezeu nu-l ajută și nu-i ascultă ruga întrucât acesta mai întâi s-a înstrăinat de Dumnezeu prin păcat. Cel ce dorește să aibă ajutor de la Dumnezeu, acela nu părăsește cele pe care e dator să le facă și unul ca acesta niciodată nu este lăsat fără sprijin dumnezeiesc. De aceea, nu trebuie să ajungi până acolo încât chiar cugetul tău să te osândească pentru ceva și în starea aceasta să chemi ajutorul lui Dumnezeu.

83. Iar chemarea aceasta trebuie să se facă fără lenevire, nu cu mintea rătăcind. Fiindcă unul ca acesta nu numai că nu va lua cele ce cere, ci mai vârtos vă amărî pe Stăpânul. Dacă și acela care stă și vorbește înaintea dregătorului stă cu mare frică, căutând să nu rătăcească nici ochiul trupesc, nici cel sufletesc, ca să nu cadă în primejdie, oare nu cu mai mare frică și cutremur se cade a sta înaintea lui Dumnezeu, toată mintea îndreptând-o spre El singur, iar nu către altceva ? Căci El nu numai asemenea oamenilor îl vede pe omul cel din afară, ci pătrunde și la cel dinlăuntru. Deci, dacă vei sta înaintea lui Dumnezeu cum se cuvine și din partea ta vei împlini tot ce trebuie, să nu încetezi de a cere și vei lua.

84. Dacă vei fi învinovățit de cugetul tău, ca un batjocoritor și dacă vei sta la rugăciune cu mintea împrăștiată, când ai putea să stai cu toată luarea-aminte, atunci să nu cutezi a sta înaintea lui Dumnezeu, ca să nu se schimbe rugăciunea ta în păcat. Iar dacă, fiind zdrobit de păcate, nu vei putea să te rogi cu mintea neîmprăștiată, atunci îndeamnă-te pe tine însuți, pe cât îți vor ajunge puterile, rămânând locului; stai înaintea lui Dumnezeu, către Dânsul întreaptă-ți mintea, adunând-o în sine și Dumnezeu îți va ierta; fiindcă nu din lenevire, ci după slăbiciune n-ai avut puteri să stai înaintea lui Dummezeu așa precum se cade. Pentru că, dacă așa te vei îndemna pe tine la tot lucrul cel bun, să ceri neîncetat până când vei lua cele ce ceri, cu nerăbdare bătând la ușa lui, cerând ceea ce-ți trebuie. Căci s-a spus că tot cel ce cere va lua și cel ce caută va afla și celui ce bate i se va deschide (Luca 11, 10). Căci de ce vrei să te învrednicești, dacă nu numai de mântuire ?

85. Tu zici: de multe ori am cerut și nu am luat. Fără îndoială n-ai luat pentru că n-ai cerut bine sau ai cerut cu necredință sau fără sârguință sau ceea ce nu-ți este de folos. Iar dacă și ai cerut adeseori chiar cele spre folo-

sul tău, se vede că n-ai avut statornicie. Căci scris este: *întru răbdarea voastră veți mântui sufletele voastre* (Luca 21, 19); și *cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui* (Matei 10, 22).

86. Dumnezeu știe inima rugătorilor, zici tu, deci ce nevoie are Dumnezeu de rugăciunile noastre ? Oare nu știe El ce trebuințe avem noi ? Ce nevoie este dar să ne rugăm ? – Dumnezeu știe nevoile noastre și toate cele trupești ni le dă spre plăcerea noastră, fiind bun, *El face să răsară soarele și peste cei răi și peste cei buni, și trimite ploaie și peste cei drepți și peste cei nedrepți* (Matei 5, 45).

Dar de nu vei cere tu credință, virtutea care este vrednică de acest nume, și împărăția cerurilor cu tot dinadinsul și cu multă răbdare, nu le vei primi; căci se cade mai întâi să dorești și dorind să cauți cu toată stăruința în credință și în răbdare, făcând totul din partea ta, așa ca pentru nimic să nu te judece cugetul tău, că ai cere sau fără de osârdie, sau cu lenevie, și abia atunci vei lua, de va fi aceasta plăcut lui Dumnezeu. Fiindcă El știe mai bine ce-ți este de folos.

87. Și poate că, vrând să te facă sârguincios înaintea Lui, nu îți dă îndată, ca să cunoști tu ce este darul lui Dumnezeu, și cu frică să-l păzești. Întrucât toate câte le agonisește cineva cu multă osteneală se străduiește să le păstreze, ca nu cumva pierzându-le să nu piardă și ostenelile sale cele multe și, lepădându-se de harul lui Dumnezeu, să nu se facă nevrednic de viața veșnică. Ce i-a folosit lui Solomon, că el degrabă a căpătat darul înțelepciunii și l-a pierdut ? De aceea nu deznădăjdui dacă nu capeți degrabă cele cerute. Căci dacă bunul Dumnezeu ar vedea că tu, luând degrabă darul, nu-l vei pierde, ar fi gata să ți-l dea chiar înainte de a-l fi cerut. Iar acum, purtând grijă de tine, face aceasta. Căci dacă cel ce a luat un talant și l-a păstrat nevătămat a fost osândit că nu a câștigat nimic cu el, cu atât mai vârtos va fi osândit cel ce îl va pierde.

88. Deci, știind aceasta, și atunci când dobândim îndată, și atunci când nu primim degrabă să fim mulțumitori Domnului; căci toate câte le face Stăpânul, spre mântuirea noastră le face; numai să nu încetăm noi de a cere, din pricina necredinței. Fiindcă Domnul pentru aceasta a și zis pilda despre văduva care prin sârguincioșia sa a înduplecat pe judecătorul cel nedrept, ca și noi, prin sârguincioșia noastră, să luăm potrivit cererilor noastre. În aceasta se arată și credința noastră și dragostea către Dumnezeu, că și atunci când nu primim degrabă rămânem mulțumitori Lui. Așadar, să-i mulțumim pururea, ca să ne arătăm destoinici de a ne învrednici de veșnicile sale bunătăți".

89. Ținta îndeletnicirii în ale rugăciunii este câștigarea deprinderii de a se ruga neîncetat sau necontenita aducere-aminte despre Dumnezeu și petrecerea în El cu toată luarea-aminte și cu simțiri pătrunse de evlavie și de năzuințe calde spre Dânsul. Sfântul Vasile de multe ori își îndreaptă cu-

vântul spre această dispoziție a sufletului și în dobândirea ei vede rostul tuturor nevoințelor – trupești, sufletești și duhovnicești.

„Se cade – zice el – cu toată paza să-ți păzești inima ta (Pilde 4, 23) ca nu cumva, pentru o clipă măcar, să te părăsească gândul despre Dumnezeu și prin cugetări deșarte să nu pângărești aducerea-aminte despre minunile Lui, ci gândul cel sfânt despre Dumnezeu, care prin neîncetata și curată aducere-aminte s-a zugrăvit în sufletele noastre, pretutindeni să-l purtăm cu noi, ca o pecete neștearsă. Căci în așa fel se câștigă dragostea noastră către Dumnezeu, care și îndeamnă spre împlinirea poruncilor Lui."

90. Întărirea acestei aduceri aminte despre Dumnezeu se dobândește prin ațintirea ochilor duhului spre desăvârșirile nenumărate ale lui Dumnezeu. „Sufletul, punând în mișcare puterea sa de gândire, depărtându-se de toate și în tăcere desăvârșită îndeletnicindu-se cu înălțarea cugetului după însușirile pe care le are, păzește în sine tăcerea cuviincioasă. Aceasta o face înălțând după măsura puterilor privirea sa stăruitoare către Treimea cea închinată cu vrednicie și pătrunzând cu înțelegere cât e de neapropiată măsura lui Dumnezeu pentru strălucirea ei cea mare, cât e de luminată fericirea, cât e de nemărginită înțelepciunea, cât e de statornică și nesilită liniștea, cât de nepătimașă și nemișcată este firea; pentru că Acela, cu care nimic nu poate să se întâlnească pe neașteptate, Acela în care, ca într-o vistierie, este ascunsă știința a toate câte sunt și câte vor fi, care cuprinde toate și pe toate le ține în dreapta sa și căruia nimic nu-i poate sta împotrivă ori să-l împiedice, în Acela se și cade să fie liniștea și pacea netulburată."

91. Această adâncire în însușirile lui Dumnezeu îndeamnă a privi frumusețea dorită a lui Dumnezeu și a aprinde dragostea către Dumnezeu care în chip firesc este sădită în suflet și pe care o însoțește amintirea necontenită despre Dumnezeu. Căci, „ce este mai minunat decât frumusețea lui Dumnezeu ? Ce este mai plăcut decât podoaba lui Dumnezeu ? Ce dorință este mai vie decât dorința pe care o naște Dumnezeu în suflet, care este curată de toată întinăciunea și cu prietenie adevărată grăiește: *rănită sunt eu de dragoste* (Cântarea Cânt. 2, 5) ? De bună seamă, negrăită și neînchipuită este strălucirea fulgerătoare a frumuseții lui Dumnezeu; cuvântul nu o poate spune și nici auzul să o încapă. De o vom numi strălucirea luceafărului sau lumina lunii sau sclipirea soarelui, nimic din acestea nu este vrednic spre asemănarea slavei și față de Lumina cea adevărată mai departe se află ea decât noaptea adâncă și întunericul cel mai înfricoșat față de lumina zilei. Dacă frumusețea aceasta, nevăzută cu ochii și înțeleasă numai cu sufletul și cu gândul, lumina pe sfinți și îi rănea adânc prin deșteptarea dorinței, atunci ei, zguduiți de viața aceasta, ziceau: *Vai mie, că pribegia mea s-a prelungit* (Ps. 119, 5) ! Când voi veni și mă voi arăta feței tale ? Căci *însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu* (Ps. 41, 2). De aceea și dorință aveau să se desfacă de trup și cu Hristos să fie (Filip. 1, 23); și

când întrezăreau apropierea acelei clipe fericite, cu bucurie strigau: *Acum slobozește pe robul tău, Stăpâne* (Luca 2, 29). Socotind viața aceasta ca o povară, ca niște cătușe, cât de neastâmpărați erau în dorul lor toți aceia în sufletul cărora a pătruns dorința dumnezeiască ! Din pricina dorului nesățios de a privi bunătățile dumnezeiești, ei se rugau ca desfătarea de frumusețea lui Dumnezeu să dureze toată viața veșnică (Ps. 26, 4).

92. O altă cale de a întări aducerea-aminte de Dumnezeu este pomenirea și simțirea facerilor de bine ale lui Dumnezeu care s-au arătat în zidire, purtarea de grijă, dar mai ales în răscumpărare, atât a întregului neam omenesc, cât și a fiecărui om în parte, și se dă un îndemn de a se povățui într-aceasta.

„Dacă cei născuți au dragostea firească către cei ce i-au născut și aceasta o dovedește dragostea la oameni și la necuvântătoare din vârsta cea mai fragedă către mamele lor, atunci prin împuținarea dragostei către Cel ce ne-a zidit pe noi și prin depărtarea de la Dânsul să nu ne arătăm mai neînțelepți decât pruncii și mai sălbatici decât fiarele. Chiar dacă nu l-am ști pe El cât este de bun, totuși datori suntem să-l iubim nemărginit și cu toată duioșia, măcar pentru că am luat ființa de la El, prin neîncetată amintire legându-ne de El, așa cum se leagă copiii de mamele lor. Dar făcătorul de bine este mai presus de aceia pe care îi iubim după fire; și înclinarea către cei ce ne-au făcut oarecare bine este sădită nu numai în oameni, dar aproape și în toate animalele. Zis este: *Boul își cunoaște stăpânul, și asinul ieslea domnului său.* O, dacă nu s-ar cădea să zicem despre noi următoarele cuvinte: *iar Israel nu mă cunoaște; poporul Meu nu Mă pricepe* (Is. 1, 3).

93. Iar dacă după fire avem dragoste și atragere către făcătorii de bine și primim orice osteneală ca să-i răsplătim pentru binefacerea pe care ne-au făcut-o, atunci care cuvânt poate arăta darurile lui Dumnezeu ? Ele sunt așa de multe, încât întrec orice număr, sunt așa de mari și înalte, încât e de-ajuns unul singur ca să ne facă datori să dăm toată mulțumirea către Dătătorul de bine. Nu voi spune nimic despre acele daruri, care deși sunt și ele nespus de mărețe și plăcute, dar întrecute fiind de strălucirea altora mai mari, precum întrecute sunt stelele de razele soarelui, nu-și arată așa de limpede frumusețea lor. Fiindcă ne lipsește vremea ca, lăsând la o parte cele desăvârșite, să măsurăm bunătatea Făcătorului de bine cu daruri mai mici. Fie dar să ocolim cu tăcerea răsăritul soarelui, mișcarea lunii, buna întocmire a văzduhurilor, schimbarea timpurilor anului, apa cea din nori, apa ce izvorăște din pământ, marea însăși și tot pământul, cele ce se nasc din pământ, viețuitoarele din adâncul apelor, felurile de zburătoare din văzduh, mii de soiuri de fiare, toate câte sunt puse spre a sluji vieții noastre.“

94. „De un singur dar nicidecum nu poate tăcea cel ce are mintea sănătoasă și cuvântul gurii, deși nu se poate spune despre el așa cum se

cuvine, și anume că Dumnezeu, făcându-l pe om după chipul și asemănarea Sa, învrednicindu-l de știința despre cele ce sunt ale lui Dumnezeu, împodobindu-l față de toate dobitoacele cu darul cuvântului, dându-i să se îndulcească de toate frumusețile negrăite ale raiului, punându-l ca împărat peste toate câte sunt pe pământ și după ce a fost amăgit de șarpe, a căzut în păcat, iar prin păcat în moarte, și în toate câte sunt vrednice de moarte totuși nu l-a trecut cu vederea, ci deodată i-a dat spre ajutor legea. Spre a-l păzi și a purta grijă de el i-a pus pe îngeri, spre înfruntarea fărădelegii și spre învățătura virtuții trimitea pe prooroci, pornirile spre păcat le oprea cu amenințări, sârguința spre fapte bune o încuraja cu făgăduințe, de multe ori în felurite chipuri a arătat sfârșitul fărădelegii, precum și al virtuții, dar El și de la toți aceia care, nebăgând în seamă toate ajutoarele acestea au rămas în îndărătnicie, nu S-a întors. Pentru că nu am fost părăsiți noi de bunătatea stăpânului și nu am risipit dragostea Lui către noi, întristând pe Făcătorul de bine și disprețuind cinstea pe care ne-a dat-o, ci am fost chemați de la moarte și înviați din nou de Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, a Cărui facere de bine este încă și de mai mare mirare. Căci *Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor* (Filip. 2, 6-7). Luând asupra Sa și neputințele noastre, a purtat durerile, *El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat* (Isaia 53, 5), *ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem* (Gal. 3, 13), a răbdat moartea de ocară, ca să ne aducă la viața de slavă și nu s-a îndestulat numai cu atât, că ne-a înviat pe noi, cei ce am fost morți, ci ne-a dăruit încă și vrednicia dumnezeirii, ne-a gătit odihna veșnică, care prin dulceața ei cea neasemănată întrece orice închipuire omenească. *Dar ce vom răsplăti Domnului pentru toate câte ne-a dat nouă ?* (Ps. 115, 3) El însă așa de bun este încât nu cere nici un dar, ci se îndestulează numai cu una, ca să-L iubească toți pentru cele pe care le-a dat lor."

95. „Când îmi trec toate acestea prin minte, atunci (voi destăinui neputința mea) mă simt cuprins de fiori și mă cutremur de frică, ca nu cumva din pricina minții rătăcitoare sau a grijilor deșarte, lepădându-mă de dragostea lui Dumnezeu, să nu mă fac oricând spre batjocura lui Hristos. Pentru că cel ce ne înșală acum și prin ademenirile cele lumești din răsputeri se stăruie să ne insufle uitarea de Binefăcător, spre pierzarea sufletelor noastre, își bate joc și râde de noi, același va întoarce atunci nepăsarea noastră spre batjocura Domnului și se va lăuda cu neputința și lepădarea noastră, fiindcă deși nu el ne-a zidit și nici n-a murit pentru noi, dar ne-a avut pe noi ca următori ai săi în ale neascultării și nepăsării pentru poruncile lui Dumnezeu. Această batjocură pentru Domnul și această laudă a dușmanului pentru mine par a fi mai grele decât chinurile gheenei,

căci vor sluji vrăjmașului lui Hristos spre laudă și ca prilej pentru a se preaînălța față de acela Care a murit pentru noi și a înviat, Căruia, după cum scris este, cu atât mai mult suntem datori noi pentru toate acestea."

Cel ce va simți toate facerile de bine ce s-au enumerat mai sus, acela nu va putea uita pe Binefăcătorul și în mintea aceluia totdeauna va fi amintirea Lui evlavioasă, iar inima se va înălța în rugăciuni către Dânsul.

96. A treia cale spre întipărirea în minte a gândului necontenit la Dumnezeu este deprinderea de a face toate lucrurile potrivit cu voia lui Dumnezeu, spre slava Lui, înaintea feței Celui ce vede toate: „În orice lucru ce urmează să-l facem, totdeauna trebuie să avem în minte voia celui ce poruncește și după aceasta să ne potrivim sârguința noastră, precum și despre Sine Însuși a grăit Domnul: *M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38).

Căci precum sunt de trebuință în viață felurite meșteșuguri, punându-și fiecare înainte câte o țintă de căpetenie și acesteia potrivind lucrările cele mai amănunțite, tot așa și faptelor noastre, fiindu-le rânduit un singur hotar și un singur dreptar: împlinirea poruncilor potrivit voii lui Dumnezeu, nu în alt chip se poate spori în oarecare lucrare, decât dacă o săvârșim potrivit voii Celui ce ne-a dat porunci. Iar dacă vom săvârși lucrările noastre întocmai după voia lui Dumnezeu prin aducere-aminte, vom putea intra în legătură cu Dumnezeu. Căci după cum fierarul, lucrând bunăoară securea, ține minte cine i-a poruncit s-o lucreze și, având-l în minte pe acesta, își închipuie acea înfățișare și mărime care i s-au poruncit, potrivindu-și lucrarea cu voia poruncitorului (iar dacă va uita, va face ori altceva, ori nu așa cum trebuie), tot astfel și creștinul, orice lucrare a sa, mică ori mare, potrivind-o voii lui Dumnezeu, și toată fapta sa o va rândui cu cuvenita sârguință și totodată va păstra amintire despre Acela Care a poruncit să se facă așa, împlinind cele ce s-au zis: *văzut-am pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin* (Ps. 15, 8), întrunind și această poruncă: *ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Cor. 10, 31). Iar cine în săvârșirea faptelor sale calcă cele ce i s-au poruncit, acela, de bună seamă, puțin își aduce aminte de Dumnezeu".

97. De aceea, aducându-ne aminte de cuvintele Celui ce a zis: *Oare nu umplu Eu cerul și pământul, zice Domnul?* (Ier. 23, 24) și: *Oare Eu numai de aproape sunt Dumnezeu, iar de departe nu mai sunt Dumnezeu?* (Ier. 23, 23); *unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20), orice lucru trebuie împlinit în așa fel ca și cum s-ar săvârși înaintea ochilor lui Dumnezeu și orice gând să se alcătuiască ca și cum Dumnezeu Însuși l-ar cerceta. Căci făcând așa, pururea vom avea frica, care după cele scrise: *mândria și obrăznicia, calea răutății și gura cea aprigă le urăsc eu* (Pilde 8, 13) și dragostea se va desăvârși, îm-

plinind cele zise de Domnul: *Nu caut voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 5, 30); căci sufletul va păstra încredințarea neclintită că precum faptele cele bune sunt plăcute judecătorului și începătorului vieții noastre, tot așa faptele cele potrivnice în curând vor fi date osândei. Iar împreună cu acestea înseși poruncile Domnului se vor împlini nu din dorința de a plăcea oamenilor".

Așa este viața cea lăuntrică a celor ce umblă înaintea Domnului, pururea își aduc aminte de El și totdeauna aleargă la Dânsul în rugăciuni, și acestea sunt mijloace ale lucrării celei mai de seamă din viața duhovnicească. Sfântul Vasile adeseori amintește despre ea în pravilele sale, punând-o ca izvor a tot binele și în ea găsind puterea spre lepădarea de toată răutatea ce se naște în gândurile și în simțurile noastre.

V. Despre Sfânta Împărtășanie

98. Dintre toate adunările și rugăciunile bisericești cea mai scumpă pentru creștin și pentru monahi este cea care se rostește atunci când ei se împărtășesc cu Sfintele Taine ale lui Hristos. Însă pravilele nu rânduiesc cu de-amănuntul această lucrare care ajută atât de mult la potolirea patimilor și învingerea dușmanilor celor nevăzuți care le aprind. Cât de des erau datori să se împărtășească monahii, aceasta se hotăra ori după pravilele cuviosului Pahomie, ce s-au primit de la înger, care rânduia ca monahii să se împărtășească în fiecare duminică sau și în fiecare sâmbătă, ori se făcea așa cum scrie Sfântul Vasile către o credincioasă, că este bine a se împărtăși în fiecare zi și că dânșii în Cezareea se împărtășesc de patru ori pe săptămână. Iată această scrisoare:

99. „Este bine și de mare folos a te împărtăși în fiecare zi, primind Sfântul Trup și Sânge al lui Hristos; fiindcă Însuși Domnul Hristos lămurit spune: *Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică* (Ioan 6, 54). Căci cine oare se mai îndoiește că a fi pururi părtaș al vieții nu înseamnă altceva decât a viețui în mai multe chipuri? De altfel noi ne împărtășim de patru ori pe săptămână: în ziua Domnului, miercuri, vineri și sâmbătă; de asemeni, și în alte zile dacă se face prăznuirea vreunui sfânt. Iar cum că nu este oprit ca cineva în timpul prigonirilor, lipsind preotul sau slujitorul altarului, să ia împărtășania chiar cu mâna sa, aceasta chiar este de prisos să dovedim, căci obiceiul de multă vreme îndreptățește aceasta prin însăși starea lucrurilor. Fiindcă toți monahii care viețuiesc prin pustietăți, unde nu se află preot, păstrând împărtășania în casă, se împărtășesc singuri. Iar în Alexandria și Egipt chiar fiecare mirean botezat ține de obicei acasă la el împărtășanie și singur se împărtășește când simte nevoia. Căci o dată ce preotul a săvârșit și a predat

Sfânta Jertfă, cel ce o primește ca una întreagă și se împărtășește din ea zilnic cu toată dreptatea trebuie să creadă că o primește și se împărtășește chiar de la cel ce i-a predat-o. Căci și în biserică preotul dă părticică și cel ce o primește cu tot dreptul o ține în propria mână și în acest chip chiar cu mâna sa o apropie de gură. De aceea deopotrivă putere are, fie că primește cineva de la preot o singură părticică, fie că mai multe deodată."

100. „Cu ce frică, cu ce statornicie, și cu ce înfrângere a inimii trebuie să ne împărtășim noi cu Trupul și Sângele lui Hristos ?" Despre frică ne învață Apostolul, zicând: *Cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea* (I Cor. 11, 29). Iar statornicia (neîndoiala) o naște credința atât față de cuvintele Domnului Care a zis: *Acesta este trupul Meu, care se dă pentru voi; aceasta să faceți spre pomenirea mea* (Luca 22, 19), cât și față de mărturia lui Ioan care, arătând mai întâi mărirea Cuvântului, zugrăvește apoi și chipul întrupării prin următoarele cuvinte: *Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut și slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr* (Ioan 1, 14) – precum și față de cuvintele apostolului, care a scris: „*Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor* (Filip. 2, 6-8). De aceea, când sufletul, crezând în aceste lămurite și nenumărate mărturii, va cunoaște înălțimea slavei și se va mira de prisosința smereniei și a ascultării, căci Însuși Fiul, pentru mântuirea noastră, ascultător a fost Tatălui până la moarte, atunci cred că înfrângerea sufletului se va preface în dragoste către Dumnezeu și Tatăl *Care pe Însuși Fiul Său nu L-a cruțat, ci L-a dat morții pentru noi toți* (Rom. 8, 32) și către Unul-Născut Fiu al Său, care a rămas ascultător până la moarte pentru răscumpărarea și mântuirea noastră.

Și astfel se poate folosi de cuvântul Apostolului, care pentru cei cu mintea nepătimașă pune cugetul cel bun ca și un dreptar întru acestea, zicând: *Căci dragostea lui Hristos ne stăpânește pe noi care socotim aceasta, că dacă unul a murit pentru toți, au murit deci toți. Și a murit pentru toți, ca cei ce viază să nu mai vieze lorușsi, ci Aceluia care, pentru ei, a murit și a înviat* (II Cor. 5, 14-15). O astfel de atârnare și așa hotărâre dator este să aibă fiecare om ce se împărtășește din pâine și din pahar."

101. Pe cei ce s-au învrednicit de Sfânta Împărtășanie îi privește răspunsul la următoarea întrebare: „Cum trebuie să fie sufletul care s-a învrednicit a lua parte la lucrul Domnului ?"

„Așa cum a fost acela care grăiește: *Cine sunt eu, Doamne Dumnezeul meu și ce este casa mea, de m-ai primit așa ?* (II Regi 7, 18) și care împlinește cele ce s-au scris: *Mulțumind cu bucurie Tatălui celui ce ne-a învrednicit pe noi să luăm parte la moștenirea sfinților, întru lumină. El ne-a scos de sub puterea întunericului și ne-a strămutat în împărăția Fiului iubirii Sale* (Col. 1, 12, 13)."

102. De se va întâmpla cuiva ceva după deprindere sau din fire, se cade oare unuia ca acesta a se apropia de unirea cu sfinții ?

„Apostolul a arătat că cei ce prin botez împreună s-au îngropat cu Hristos (Rom. 6, 4) sunt mai presus de fire și deprindere atunci când, precum în acest loc despre botezul în apă, după ce a zis cele de mai sus, grăiește: *cunoscând aceasta, că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului* (Rom. 6, 6), cât și în alt loc poruncește: *Omorâți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinare la idoli, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării* (Col. 3, 5, 6); și încă în alt loc dă un dreptar, zicând: *Cei ce sunt ai lui Hristos Înșuși au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele* (Gal. 5, 24).

Dar eu am cercetat că, după harul lui Hristos, și bărbații, și femeile dobândesc aceasta prin credința tare în Domnul. Iar peste cel ce, aflându-se în necurăție, se apropie de Sfintele, și în Legea cea veche vedem cum vine judecata cea înfricoșată. Iar de se află aici Acela, care e mai mare decât biserica (Matei 12, 6), adică mai înfricoșat, atunci să ne înțelepțească pe noi Apostolul, care zice: *Cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie osândă își mănâncă și bea* (I Cor. 11, 29)."

VI. Cercetarea dumnezeieștilor Scripturi ca să ne înțelepțim spre mântuire

103. Lucrul ce trebuie împreunat cu rugăciunea este mai întâi cercetarea dumnezeieștilor Scripturi ca să ne înțelepțim spre mântuire. Cum că se cade începătorului a învăța Scriptura, despre aceasta s-a vorbit; dar îndeletnicirea aceasta mântuitoare nu trebuie să fie părăsită toată viața. Dezlegând întrebarea: „Dacă este de folos a învăța cât de multe din Scriptură", pravila dă un răspuns întăritor, sfătuind numai ca fiecare să învețe mai ales ceea ce este în legătură cu îndeletnicirile lui.

„Deoarece oamenii pot fi împărțiți în două cete: cei cărora li s-au încredințat dregătorii și cei care, fiind înzestrați cu felurite daruri, sunt puși în bună ascultare și supunere, eu socotesc că acela căruia i s-a încredințat stăpânirea și purtarea de grijă pentru mulți, dator este a ști toate și a cerceta datoriile fiecăruia, ca să-i învețe pe toți voia lui Dumnezeu, arătând fiecăruia ceea ce este dator să facă. Iar ceilalți să-și aducă aminte de cuvintele Apostolului: *Spun fiecăruia din voi să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înțelept, precum Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței* (Rom. 12, 3) și cu sârguință să se învețe și să-și facă datoria, de nimic altceva neavând grijă, ca să se învrednicească să audă

de la Domnul cuvintele acestea: *Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune* (Matei 25, 21).“

104. De aceea, pe de o parte, nu îngăduie nimic să facă sau să vorbească dacă nu este pentru aceasta mărturie în cărțile cele de Dumnezeu insuflate, atunci când zice: „Domnul nostru Iisus Hristos Însuși spune despre Duhul Sfânt: *nu de la Sine va grăi, ci câte va auzi va vorbi* (Ioan 16, 13); și despre Sine zice: *Fiul nu poate să facă nimic de la Sine* (Ioan 5, 19); și încă: *Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, acesta Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc; și știu că porunca lui este viața veșnică. Deci cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa vorbesc* (Ioan 12, 49-50). Dar cine va ajunge la nebunia aceasta, ca să cuteze măcar în minte să ia ceva cu de la sine putere, atunci când are nevoie de îndrumarea Sfântului și preabunului Duh, ca să se îndrepte și cu mintea și cu cuvântul și cu fapta pe calea adevărului, însuși fiind orb și trăind în întuneric, neavând lumina adevărului, care este Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, ce luminează cu poruncile sale ca și cu niște raze de soare, căci scris este: *porunca Domnului e strălucitoare, luminează ochii* (Ps. 18, 8) ?“ Deci, de este acest lucru atât de trebuincios, fără îndoială se cade a învăța dumnezeiești Scripturi.

105. Pe de altă parte, înfruntă pe acela care într-adins nu voiește să cunoască voia lui Dumnezeu ce ne este descoperită în cuvântul lui Dumnezeu, ca nu cumva, călcând cele cunoscute, să se facă vinovat de mai mare osândă.

„Vădit spune că necunoștința unui astfel de om este prefăcută și el nicidecum nu va scăpa de judecată pentru păcat. Căci Domnul a zis: *De n-aș fi venit și nu le-aș fi vorbit, păcat nu ar avea; dar acum n-au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor* (Ioan 15, 22), căci dumnezeiasca Scriptură pretutindeni și tuturor vestește voia lui Dumnezeu. De aceea un astfel de om nu va lua osânda mai mică, adică deopotrivă cu cei ce nu cunosc, ci mai mult se va pedepsi împreună cu aceia despre care s-a scris: *ca o viperă surdă care își astupă urechile ei, care nu va auzi glasul descântătoarelor* (Ps. 57, 4-5).

Iar cel ce este pus să vestească cuvântul, de nu va avea grijă de aceasta, va fi osândit, după cele scrise, ca un ucigător (Iez. 33, 8).

106. Iar celui ce, neavând puteri să lucreze, se va lepăda și de învățarea psalmilor, i se vestește o osândă și mai mare:

„Deoarece Domnul, în pilda despre smochinul neroditor, a spus: *Taie-l ! De ce să ocupe locul în zadar ?* (Luca 13, 7), deși se cade a purta toată grija de unul ca acesta, dar de nu se îndreaptă, și în privința lui trebuie să se facă ceea ce s-a zis pentru cei ce cu îndărătnicie rămân în păcate; căci cel ce se lenevește a face cele bune se osândește împreună cu diavolul și slugile lui“.

107. Dar și pe cei ce învață cu osârdie Scriptura, ea nu-i face mândri, ci mai vârtos îi smerește, arătându-le că de la dânșii se cere o mai mare sfințenie a vieții. Despre aceasta aflăm din răspunsul la întrebarea 236: „Cei ce s-au învrednicit să învețe cele patru Evanghelii cum trebuie să primească darul acesta ?“

Se răspunde: „Deoarece Domnul a zis: *și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere* (Luca 12, 48), se cade ca aceștia mai mult decât alții să se înfricoșeze și să râvnească, precum Apostolul a învățat zicând: *Fiind, dar, împreună lucrători cu Hristos, vă îndemnăm să nu primiți în zadar harul lui Dumnezeu* (II Cor. 6, 1).

Iar harul nu se primește în zadar, dacă credem Domnului Care zice: *când știți acestea, fericiți sunteți dacă le veți și face* (Ioan 13, 17)“.

108. Din cuvântul lui Dumnezeu trebuie să învățăm voia sa cea bună și plăcută.

„Mai întâi trebuie să cercetăm ce este voia Domnului cea bună și, după ce vom cunoaște voia cea bună, se cade să cercetăm dacă este plăcută lui Dumnezeu această voie bună. Căci uneori, pentru oarecare lucru, este voia lui Dumnezeu și voia cea bună; dar când aceasta se face ori nu de cine se cade să facă ori nu în vremea cuviincioasă, atunci aceasta nu mai e bineplăcută lui Dumnezeu. Așa, bunăoară, era voia lui Dumnezeu și voia cea bună ca să se tămâieze înaintea lui Dumnezeu, dar nu era bineplăcut în ochii Domnului ca să o facă aceasta Datan și Aviron. Și încă: este voia lui Dumnezeu și voia cea bună ca să se dea milostenie; dar dacă se dă numai pentru mărirea oamenilor, aceasta nu mai este bineplăcut lui Dumnezeu. Și încă: a fost voia lui Dumnezeu și voia cea bună ca ucenicii ceea ce auzeau să propovăduiască de pe case (Matei 10, 27), dar ca să vorbească ceva mai înainte de vreme, aceasta nu era plăcut lui Dumnezeu. Căci zice: *nimănui să nu spuneți ceea ce ați văzut, până când Fiul Omului se va scula din morți* (Matei 17, 9). Și, într-un cuvânt, toată voia cea bună a lui Dumnezeu atunci este și bineplăcută, când se împlinesc în ea cele zise de Apostol: *Toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu* (I Cor., 10, 31), și: *toate să se facă cu bună-cuviință și după rânduială* (I Cor. 14, 40). Dar iarăși, dacă pentru un oarecare lucru este voia lui Dumnezeu, și voia cea bună, și voia cea plăcută, și atunci nu se cade să trândăvești, ci mai vârtos să te ostenești și să te îngrijești, ca aceasta să fie și fără de nici o lipsă și peste tot desăvârșit, atât în privința măsurii lucrului însuși, cât și în ceea ce privește puterile celui ce săvârșește lucrul. Căci scris este: *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți* (Luca 10, 27), precum și Domnul a învățat în Evanghelia de la Ioan (Ioan 13, 34). Dar și pe oricare altă poruncă s-o iubești, precum s-a scris (Deut. 6,

6). Căci zis este: *Fericită este sluga aceea, pe care venind stăpânul său, o va afla făcând așa* (Matei 24, 46)."

109. Mijloacele care ajută ca să se facă aceasta cu spor sunt rugăciunea și credința sinceră, străină de orice cugetare samavolnică. Aceasta se vede din răspunsurile la următoarele întrebări:

„Cum putem dobândi împărăția lui Dumnezeu, asemenea unui prunc ? De vom fi față de învățătura Domnului ca niște prunci care nu stau împotrivă, nici nu se ceartă cu dascălii lor, ci cu încredere și supunere primesc învățătura".

110. „Ce fel de pricepere trebuie să cerem noi de la Dumnezeu și cum ne vom putea face vrednici de dânsa ? Despre o asemenea pricepere aflăm de la Însuși Dumnezeu prin proorocul, care grăiește: *Să nu se laude cel înțelept întru înțelepciunea lui și să nu se laude cel bogat întru bogăția lui. Ci întru aceasta să se laude cel ce se laudă, că înțelege și cunoaște că eu sunt Domnul* (Ier. 9, 22-23) și prin apostolul care a zis: *Siliți-vă să cunoașteți care-i voia lui Dumnezeu* (Efes. 5, 17). Vom putea însă să ne învrednicim de această pricepere dacă vom împlini cele scrise: *Opriți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu* (Ps. 45, 11) și dacă vom crede că adevărat este tot cuvântul lui Dumnezeu, căci s-a zis: *și de nu veți crede, nici nu veți înțelege* (Isaia 7, 9)."

111. „Dacă Domnul dă înțelepciune și de la fața Lui iese cunoștința și știința (Pilde 2, 6) și dacă de la Duhul Sfânt se dă unuia cuvântul înțelepciunii, iar altuia cuvântul cunoștiinței (I Cor. 12, 8), atunci de ce Domnul învinovățește pe ucenici: *Acum și voi sunteți nepricepuți ?* (Matei 15, 16) și apostolul învinovățește pe unii ca pe niște nepricepuți (Rom. 1, 31) ? Se răspunde: Dacă cineva va cunoaște bunătatea lui Dumnezeu, *Care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului* (I Tim. 2, 4) și s-a încredințat de purtarea de grijă a Sfântului Duh la împărțirea și lucrarea darurilor lui Dumnezeu, unul ca acesta va înțelege că priceperea nu se dă îndată, nu din pricina nepăsării Făcătorului de bine, ci pentru necredința celor ce primesc daruri. Și după dreptate se osândește cel nepriceput, ca unul ce-și închide ochii, atunci când răsare soarele, dorind să viețuiască în întuneric și nevoind să-și ridice privirea pentru a primi lumina."

112. „Cine este nepriceput și cine este înțelept întru sine ? Răspuns: Nepriceput este acela care nu cunoaște voia Domnului și înțelept întru sine este cel ce se îndrumă după ale sale sfaturi, iar nu umblă după credința în cuvintele lui Dumnezeu. De aceea, dacă voiește cineva să nu fie nepriceput și înțelept întru sine, unul ca acesta trebuie să înțeleagă voia Domnului prin credința în Dumnezeu și în frica dumnezeiască să se facă următor Apostolului, care zice: *toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu și tot gândul îl robim, spre ascultarea lui Hristos* (II Cor. 10, 5)."

113. „Cum să se facă nebun omul în veacul acesta (I Cor. 3, 18) ? Iată așa: dacă se va înfricoșa de judecata ce vine de la Dumnezeu, care grăiește: *Vai de cei ce sunt înțelepți în ochii lor și pricepuți după gândurile lor* (Isaia 5, 21), va urma celui ce a zis: *ca un dobitoc eram înaintea Ta* (Ps. 72, 22) și, lepădând orice gând despre înțelepciunea sa, nu va socoti ceva bun în cugetările sale și nu va începe a judeca ceva, decât numai atunci când prin poruncă se va deprinde pe sine a deosebi ce este bineplăcut lui Dumnezeu, ori în faptă, ori în cuvânt, ori în cugetare, pentru că Apostolul a zis: *O astfel de încredințare avem prin Hristos față de Dumnezeu; nu că de la noi înșine suntem destoinici să cugetăm ceva ca de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu* (II Cor. 3, 4, 5), care învață pe om înțelepciune, precum este scris: *Cel ce învață pe om cunoștința* (Ps. 93, 10).“

114. Scopul cercetării Scripturilor este înțelepțirea spre mântuire sau agonisirea comorilor cunoștinței duhovnicești, ca să o predea apoi altora, care însetează după ea.

„Ce fel de comoară bună este aceasta ? Înțelepțirea în toată virtutea cea în Hristos, care slujește spre slava lui Dumnezeu este această comoară bună, din care omul, după spusele Domnului, în faptele și în cuvintele sale *scoate afară cele bune* (Matei 12, 35). Cel ce a primit oarecare har numaidecât trebuie să-l predea celui ce are nevoie de el. Tot așa trebuie să se predea și darul cunoștinței, cum spune Apostolul: *Acestea le încredințează la oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții* (II Tim. 2, 2).“

VII. Pilda din partea celor mai mari și convorbirile

115. După cercetarea cuvântului lui Dumnezeu, un izvor obștesc al înțelepțirii spre mântuire sunt povețele starețului, căruia i se poruncește, precum ați văzut, să-i învețe pe toți, făcând amenințări aspre dacă va fi nepăsător la aceasta. Apoi se dă sfat ca să privim noi chipul de viețuire a celor mai mari și dintr-însa să ne învățăm și să purtăm discuții frățești ca să se lămurească și să se încerce înțelegerile și priceperea noastră.

116. Despre cea dintâi se spune: „Adună-ți pilde din prisosul vieții celei desăvârșite, ca să dezgropi comoara cea ascunsă în ziua când vei avea nevoie. Fii împreună râvnitor cu cei ce viețuiesc după dreptate și scrie în inima ta faptele lor“. Și încă: „Cei ce mai de mult s-au apucat să se ostenească în lucrul Domnului pot să fie de folos începătorilor dacă vor fi tari trupește și le vor arăta pildă de sârguință neobositoare și de orice faptă bună. Iar de vor fi neputincioși, vor folosi începătorilor atât cu starea lor sufletească, când și după față, și după orice mișcare a lor se va vedea că fără îndoială Dumnezeu caută la ei și Domnul împreună petrece cu ei, cât și cu acele însușiri ale dragostei, ce sunt enumerate de Apostolul, care a

zis: *Dragostea îndelung rabdă, dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le acoperă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată* (I Cor. 13, 4–8). Căci toate acestea se pot împlini chiar având un trup neputincios".

117. La cea de-a doua – adică la discuții și convorbiri –, cheamă Sfântul Vasile în cuvântul pus înaintea pravilelor celor mari (amănunțite), zicând: „Nevoitorilor care petreceți în buna cuvioșie, alegându-vă viața tăcută și liniștită, să judecăm împreună cum să facem ca nimic din cele rânduite să nu rămână neîmplinit". Deci fiecare, de se crede îmbelșugat (bogat) în ceva, să le dea pe acestea spre a fi cercetate de către toți; pentru că, făcându-se cercetarea sârguincioasă de către cei mulți, mai degrabă se vor găsi cele ascunse dacă Dumnezeu, după făgăduința Domnului nostru Iisus Hristos, ne va da să aflăm ceea ce căutăm, prin venirea și împreună lucrarea Duhului Sfânt (Ioan 14, 26)".

118. Iar în alt loc găsim întrebarea: „oare este dator fiecare și altora să spună cele ce cugetă sau să ascundă în sine pe acelea despre care este încredințat că sunt bineplăcute lui Dumnezeu ?". Se dezleagă astfel:

„Aducându-mi aminte de judecata Domnului, cea rostită prin prooroc: *Vai de cei ce sunt înțelepți în ochii lor și pricepuți după gândurile lor* (Isaia 5, 21) și de cele rostite de către Apostol: *Doresc mult să vă văd, ca să vă împărtășesc vreun har duhovnicesc spre întărirea voastră. Și aceasta, ca să mă mângâi împreună cu voi prin credința noastră laolaltă, a voastră și a mea* (Rom. 1, 11-12), socotesc că este de trebuință să vă împărtășiți cugetele celor ce sunt dimpreună cu voi, care și-au dovedit credința și priceperea, pentru ca sau greșeala să se îndrepte, sau ceea ce s-a făcut bine să se întărească și să scăpăm noi de osânda amintită, care a căzut peste cei ce sunt înțelepți în sine înșiși".

VIII. Îmbrăcămintea monahicească, cumpătarea, postul

119. Pentru rânduiala trapezei (mesei), adică pentru chipul cum să se întărească monahii cu hrană în mănăstirile cele cu împreună viețuire, pravilele dau numai unele îndrumări în treacăt. Din ele se vede că era rânduită o oră anume pentru mâncare, când toți trebuia să se adune la masă. Deci trebuie să presupunem că pentru ceasul adunării se dădea de știre prin toacă sau altcumva. Aceasta ne face să înțelegem răspunsul la întrebarea 136 din cele scurte: „ce să facem cu cel ce întârzie la masă ?" Se răspunde: „Dacă el a întârziat fiind împiedicat de depărtarea locului sau de vreun lucru, îndeplinind porunca celui ce a zis: *fiecare să rămână în*

starea în care a fost chemat (I Cor. 7, 24), atunci cel ce este rânduit să privegheze buna-cuviință, ținând seama de pricina care l-a împiedicat, îl va ierta pe el. Iar dacă a putut să vină la timp, dar nu s-a străduit, făcându-se vinovat de nepăsare, atunci să rămână fără mâncare până la ora hotărâtă din ziua următoare.

120. Care este acea oră hotărâtă se poate înțelege din cuvintele Sfântului Vasile cel Mare când spune că rugăciunea de amiază trebuie să fie împărțită în două: rugăciunea înainte de mâncare și rugăciunea de după mâncare, ca să se împlinească numărul de șapte al rugăciunilor zilei. De aici se vede că ceasul mâncării era la amiază.

121. De aici se vede că înainte și după masă se săvârșeau rugăciuni. Că în timpul mesei se făcea citire, aceasta arată întrebarea 180: „Cu ce inimă și cu ce luare-aminte trebuie să ascultăm noi ceea ce ni se citește în timpul mesei ?“ Răspunsul sună: „Cu mult mai mare plăcere decât aceea cu care mâncăm și bem, ca să se vadă că mintea nu se îndeletnicește cu plăcerile cele trupești, ci mai vârtos se veselește de cuvintele Domnului, urmând celui ce a zis: „*mai dulci decât mierea și fagurele*“ (Ps. 18, 11).

122. Și de aici înțelegem ce fel de rânduială trebuia să păstreze cei ce gustau mâncare la masă. Dar aceasta se lămurește încă și mai bine din cuvintele care s-au spus spre dezlegarea întrebării: „Cum să mâncăm și să bem spre slava lui Dumnezeu ?“ Aici se răspunde că aceasta o împlinește cel care mâncând „slăvește pe Dumnezeu prin aducerea-aminte despre Făcătorul de bine și prin o astfel de aplecare a inimii, când și starea cea trupească adevărește că omul gustă mâncarea nu fără de nici o grijă, ci ca și cum ar avea înaintea sa pe Dumnezeu, iar totodată și prin scopul gustării, când mănâncă nu spre plăcere, ca un rob al pântecelui, ci ca un lucrător al lui Dumnezeu, spre a avea tărie la lucrul pe care-l face după porunca lui Hristos“.

123. Pentru cei ce urmau acestor sfaturi era lucru de mirare „dacă cineva dintre frați se purta necuviincios în timpul mesei, mâncând sau bând cu oarecare lăcomie“ și în chip firesc se ivea întrebarea la ei: „Se cade oare a înfrunta pe unul ca acesta ?“ Pravila răspunde la asemenea întrebare astfel: „Un astfel de frate nu urmează poruncii Apostolului: *ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Cor. 10, 31) și încă: *toate să se facă cu cuviință și după rânduială* (I Cor. 14, 40), el are nevoie de îndreptare, dacă n-a fost silit acel frate de oarecare lucru grabnic sau de altă trebuință. Dar și atunci se cade a le face toate cu chibzuială.

124. De felurile de mâncăruri se pomenește în pravile: pâine, apă, pește sărat pe care-l întrebuințau părinții în cantitate mică, ca adaos la alte mâncăruri, zarzavaturi sau fiertura din semințe. Nici de vin nu se cade a se lepăda cu totul, se cuvine însă a-l primi ca doctorie și nu fără de tre-

buință. Într-un cuvânt, se rânduiește mâncarea sănătoasă, dar ieftină și care, fără de multă alergătură, se poate căpăta în acel loc unde se nevoiesc monahii.

125. „Se cade a întrebuința o astfel de hrană care ușor ar îndestula ceea ce este lipsă. Aceasta a arătat Însuși Domnul, săturând poporul cel ostenit, ca să nu slăbească – cum este scris – pe cale“ (Matei 15, 32).

El putea să facă și o mai mare minune, dându-le mâncăruri scumpe; le-a gătit însă o hrană simplă și nu din cele mai alese, cum erau pâinile de orz și, pe lîngă pâine, câte o bucată de pește. Iar de băutură nici n-a pomenit, pentru că este apa ce izvorăște din pământ, care poate să îndestuleze setea oricui, doar dacă este bolnav cineva și nu-i prieste apa, atunci nu numai această băutură să se întrebuințeze, după sfatul Sfântului Pavel către Timotei (I Tim. 5, 23).

Și tot ce aduce vătămare în chip vădit nu se cade să se întrebuințeze. Căci ar fi lucru nechibzuit ca, primind hrană pentru întărirea trupului, chiar cu aceeași hrană să pornești împotriva trupului, împiedicându-l să slujească poruncii.

Tot aceasta poate să ne fie pildă pentru a deprinde sufletul nostru ca să fugă de orice lucru vătămător, fie el cât de plăcut. Iar dintre felurile de hrană trebuie să se aleagă cele care pot fi mai ușor agonisite, ca nu cumva, pentru cuvânt de cumpătare, să ne îngrijim de a alege o mâncare mai plăcută și scumpă, adăugând la hrana cea rânduită bunătăți scumpe și dulci. Se cade să se aleagă ceea ce se poate găsi ușor în acea țară, ce este ieftin și gata spre îndestularea trebuințelor poporului, iar din cele aduse din alte țări să se întrebuințeze numai lucruri ce sunt cu totul trebuincioase, cum e de pildă untdelemnul sau altceva de acest fel, care se poate folosi și pentru mângâierea celor bolnavi, dacă și acestea se capătă fără prea multă căutare, griji și osteneli.

126. Bineînțeles, hrana monahilor trebuie să fie de sec și în primul rând din rodurile pământului. Deși pravila 18 din cele mari spune ca să se mănânce orice se pune înainte, însă aceasta se învoiește, fără îndoială, doar în vremea când vreun frate se află în afară de mănăstire, stând într-o casă unde locuiesc mireni.

„Și această pravilă trebuie să fie cel dintâi dreptar că cei ce se nevoiesc în buna cucernicie trebuie să păzească înfrânarea, căci *cel ce se luptă se înfrânează de la toate* (I Cor. 9, 25), dar ca să nu fim la fel ca vrăjmașii Domnului, cei arși în cugetele lor, care se depărtează *de la unele bucate, pe care Dumnezeu le-a făcut spre gustare cu mulțumire* (I Tim. 4, 3), datori suntem noi ca atunci când se ivește prilejul, de toate să ne atingem, arătând celor ce ne vor privi că *pentru cei curați toate sunt curate* (Tit 1, 15), *pentru că orice făptură a lui Dumnezeu este bună și nimic nu este de lepădat dacă se ia cu mulțumire, căci se sfințește prin cuvântul lui Dumnezeu și*

prin rugăciune (I Tim. 4, 4, 5). Dar și aici trebuie să se aibă în vedere înfrânarea, nu peste măsură întrebuințând chiar ceea ce este de mic preț și negreșit trebuitor pentru susținerea vieții, și astfel fugind de săturarea peste măsură, iar de cele ce slujesc spre plăceri depărtându-ne cu totul. Căci astfel vom nimici patimi în cei ce sunt stăpâniți de ele și, pe cât atârnă aceasta de noi, vom vindeca pe cei ce au cugetul ars și pe noi înșine din-tr-amândouă părțile ne vom izbăvi de bănuieli. S-a zis: *de ce libertatea mea să fie judecată de o altă conștiință ?* (I Cor. 10, 29). Înfrânarea dovedește că omul a murit cu Hristos și și-a omorât mădularele lui cele pământești. Și noi știm că înfrânarea este mama curăției, purtătoarea sănătății și ea cu izbândă strică piedicile ce stau în calea rodirii faptelor celor bune întru Hristos pentru că, după cuvântul Domnului, *grija acestei lumi și înșelăciunea avuției înăbușă cuvântul și îl fac neroditor* (Matei 13, 22). Prin înfrânare se alungă și demonii, precum ne-a învățat Însuși Domnul, că aceștia nu se pot scoate decât numai cu rugăciune și cu post (Matei 17, 21).“

127. Măsura pentru hrană este una și după ea se cade a împărți mân-care fraților, și alta e măsura cu care fiecare trebuie să ia hrană, ca un luptător duhovnicesc.

În privința celei dintâi se spune că starețul, hotărând pentru toți cei sănătoși felul și măsura mâncării, dator este a le schimba pentru unii dintre frați, ținând socoteală de vârsta, starea sănătății și lucrul fiecăruia. Nu se cade a-i pune pe toți sub una și aceeași lege. Pravila 19 glăsuiește: „Care este măsura înfrânării ?“ „În ce privește neputințele sufletești, este o măsură: a înfrânării, adică lepădarea desăvârșită de tot ce duce la plăceri stricăcioase. Iar în privința mâncării, deoarece fiecare are trebuință aparte, care se schimbă după vârstă, îndeletniciri și starea trupului, trebuie ca și măsura și felul mâncării să fie deosebite. De aceea nu se pot pune sub una și aceeași rânduială toți cei care se află în școala nevoințelor celor cucernice ci, rânduind măsura înfrânării pentru nevoitorii care sunt deplin sănătoși, lăsăm la chibzuința starețului să facă schimbări înțelepte în această privință, potrivit cu starea fiecăruia; deoarece este lucru cu neputință să cuprinzi cu un cuvânt toate nevoile, în afară de aceea ce atârnă de învățătura cea de obște și deplină. Stareții datori sunt a mângâia cu mâncare potrivită pe cei bolnavi, precum și pe cei obosiți de munca grea și pe cei ce se gătesc pentru un lucru obositor sau pentru călătorie sau pentru altceva asemenea acestora, dând fiecăruia după măsura trebuinței și urmând celor scrise, *și se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință* (Fapte 2, 45). De aceea este cu neputință a rândui, o dată pentru totdeauna, ca toți să ia masa în același timp, în același fel și după aceeași măsură.“

128. În ceea ce privește pe cea de-a doua – să socotească fiecare parte, ținând seama numai de a nu trece hotarele trebuințelor. Despre aceasta nu o dată se amintește în pravile. Astfel pravila 19 spune mai departe:

„Singura țintă (când primești mâncarea) să-ți fie îndestularea nevoii. A-ți umple peste măsură pântecele și a te îngreuia cu mâncăruri este lucrul care se cade a fi blestemat, după cuvântul Domnului: *vai vouă celor ce sunteți sătui acum* (Luca 6, 25). Din această pricină însuși trupul se face neputincios pentru muncă, înclinat spre somn și gata spre stricăciune. De aceea, pentru a se păzi de îndulcirea peste măsură, trebuie să se socotească că scopul mâncării nu-i plăcerea, ci trebuința de hrană pentru a trăi; căci a te face rob al plăcerilor înseamnă nu altceva decât a face pântecele tău dumnezeu. Întrucât trupul nostru neîncetat flămânzește și se istovește, el are nevoie de a se sătura, din care pricină și poftirea de hrană este lucru firesc; deci legea cea firească a întrebuințării de hrană poruncește ca pentru întărirea viețuitoarelor să se umple cele ce se deșartă, dându-li-se hrană, fie uscată, fie rară".

129. De asemenea, într-un cuvânt premergător se scrie: „Cel mai bun hotar și cel mai bun dreptar al înfrânării să fie următorul: să nu-ți pui ca scop nici a dezmierda trupul, nici a-l chinui, ci să te ferești de călcarea măsurii într-o parte sau în alta, nici ca trupul îngrășându-se să înceapă a se răzvrăti, nici că, istovindu-se, să se îmbolnăvească cumva, lipsindu-se de putere pentru lucrarea poruncilor. Căci deopotrivă de vătămător este sufletului și atunci când trupul se răzlețește din pricina sănătății prisositoare, luându-se după porniri nebunești, și atunci când, din pricina neputințelor chinuitoare, trupul este istovit, slăbit și fără de mișcare, deoarece sufletul, în starea aceasta a trupului, nu are cum să-și ridice privirea spre înălțime, ci de nevoie se cufundă în simțirea durerii și slăbește, apăsat fiind de neputința cea rea a trupului. Deci mâncarea să se întrebuințeze potrivit nevoii: toate să slujească aici trebuinței, iar nu poftelor celor nevoitori".

130. Încă mai lămurit se rânduiește această măsură în cap. 4 al rânduielilor monahicești, prin cuvintele: „nici mai presus și nici mai prejos de putere"... Iată ce se spune acolo:

„Trebuie să fii stăpân peste pântece, căci înfrânarea pântecelui este înăbușirea patimilor; iar înăbușirea patimilor – pacea și liniștea sufletului; iar liniștea sufletului este cel mai îmbelșugat izvor al virtuților. Înfrânarea pântecelui este cel mai bun lucru, când ea se măsoară în fiecare om după puterea trupească. Căci unora nici neputințele cele dureroase nu li s-au părut ca ceva chinuitor, ci le erau mai degrabă ca un fel de odihnă decât ca necaz, mulțumită tăriei și puterii trupurilor lor. Dar ceea ce îndură unii pentru alții era un prilej de primejdii de multe ori. Căci la mai multe trupuri un cunoscător va găsi tot atâtea deosebiri câte sunt între aramă și fier, pe de o parte, și copacii ce cresc în chip de tufiș, pe de altă parte. Deci se cade a alege înfrânarea după puterea pe care o are fiecare. Virtuțile săvârșite de un suflet, deopotrivă se poruncesc toate și tuturor. Acestea

sunt: blândețea, smerenia, bunătatea, smerita cugetare, iubirea de frați, curăția inimii, dragostea de adevăr, îndurarea, curățenia, iubirea de oameni. Aceste virtuți mai ales se numesc virtuți sufletești, pentru că trupul nu ajută cu nimic altceva sufletul spre a le câștiga, ci slujește numai drept un loc de sfătuire, unde sufletul cugetă la aceste virtuți. Iar înfrânarea trebuie să fie hotărâtă pentru fiecare potrivit cu puterile lui trupești, ca să nu se oprească la cele ce sunt mai prejos de puterea ce este în om și nici să se întindă până la ceea ce este mai presus de putere".

131. „Dar cred că trebuie să se ia în seamă și faptul ca nu cumva prin înfrânarea peste măsură să se slăbească tăria trupului, făcându-l trândav și neputincios la îndeletnicirile cele mai de seamă. Căci este bineplăcut lui Dumnezeu, Celui ce a zidit pe om, ca să nu stea el fără de lucru și în nemișcare, ci, dimpotrivă, să arate hărnicie unde se cuvine. Și în rai a poruncit lui Adam ca să lucreze pământul și să-l păzească (Fac. 2, 15). Iar după ce a fost izgonit, i s-a rânduit în sudoarea feței să-și mănânce pâinea (Fac. 3, 19). De aceea nu se cade a face schimbări împotriva firii și a rânduielilor ce sunt puse de Binefăcătorul făpturii, ci, ținându-le pe acestea, se cuvine a avea și trupul lucrător întotdeauna, fără ca să-l slăbim vreodată prin osteneli nemăsurate. Căci judec că acesta este semnul chibzuinței celei mai bune – urmarea legilor odată rânduite".

132. Ca măsură la mâncare trebuie să se socotească trebuința trupului sau puterea fiecăruia. Bineînțeles că a hotărî în faptă măsura trebuitoare la mâncare se lasă în seama fiecăruia în parte. Dar deoarece aici nu poate să nu aibă loc îngăduința față de sine, care de obicei strică cântarul, când e vorba despre noi înșine, și ca să ne ferim de așa ceva, Sfântul Vasile a dat două îndrumări în ceea ce privește măsura mâncării.

Cea dintâi: pe temeiul cuvintelor tale despre tine însuți, așa cum ai avut prilej să-ți cercetezi firea, duhovnicul tău să-ți hotărască măsura. „Fii ca o vistierie a virtuților, iar limba duhovnicului tău să fie cheia de la această vistierie. Lasă-l pe el să-ți deschidă gura când vrei să mănânci pâinea; tot pe dânsul lasă-l să ți-o și închidă. Nu-ți lua ca sfetnic pe șarpe care, în loc să-ți dea un sfat bun, vrea să te prindă."

133. Cea de-a doua îndrumare privitoare la cele lăuntrice cere ca să fii cu toată băgarea de seamă față de tine însuți și te sfătuiește ca să te apropii și să iei hrană nu spre plăcerea trupului și nu pentru a-l desfăta, ci pentru nevoia ta firească; și gustarea mâncării să nu se întindă până când îți vor slăbi toate puterile vieții tale duhovnicești, căldura sufletului, trezvia, vegherea și dorul de a cuprinde tot ce este duhovnicesc. Trebuie să faci astfel ca primirea hranei să nu schimbe nimic în acestea de pe urmă. Măsura să-ți fie până unde mâncarea nu face aceste schimbări și tocmai aceea este măsura ta, bună pentru tine. „Luptătorul duhovnicesc un singur lucru să aibă în vedere, anume ca să nu se strecoare în sufletul lui nepăsarea, să nu

slăbească trezvia și nici pornirea minții spre Dumnezeu, să nu se întunece cumva sfințenia Duhului și să nu se stingă lumina pe care a aprins-o Duhul în sufletul lui. Dacă darurile cele bune, despre care s-a vorbit, rămân în toată puterea lor, atunci patimile cele trupești nu vor avea vreme când să se răzvrătească. Căci sufletul se înalță spre cele de sus și nu lasă trupului nici o clipă ca patimile să se răscoale într-însul."

In alt loc se spune că atunci când gustăm mâncarea, trebuie să alungăm orice cugetare despre modul cum am aduce plăcere sau o oarecare îndulcire trupului.

134. „Trebuie a se lua în seamă ca nu cumva, pentru cuvântul unei trebuințe trupești, să ne abatem spre slujirea patimilor trupești. De s-ar fi putut ca trupul să facă slujba ce i se cuvine fără ca să primească vreodată hrană, aceasta ar fi cel mai bun lucru. Dar fiind peste putință o asemenea înfrânare pentru trupurile noastre, se cade deci și a posti după putere, dar și a da ajutorul trebuitor trupului, însă în așa fel ca nu patimile cele ademenitoare să poruncească la alegerea felurilor de mâncare, ci o dreaptă chibzuință să hotărască cu toată asprimea măsura trebuinței, asemenea unui doctor iscusit care în chip meșteșugit vindecă boala cu doctoriile trebuincioase. Pentru că, aflându-se în o așa stare sufletească, cel ce gustă mâncarea nu se pune mai prejos în ceea ce privește înțelepciunea față de cel ce nu gustă deloc și nu numai că ține postul neîntrerupt, ci poate să se socotească ca unul ce nu mănâncă deloc, iar pentru că se îngrijește de trupul său este vrednic de toată lauda, ca cel mai bun econom; căci grija bine chibzuită pentru trup și înfrânarea nu pot aprinde pofte și nici a dezlega patimile, ca să devină neastâmpărate. O asemenea stare este numai urmarea nesațiului și a desfătării în bogăție."

Deci înfrânarea se tâlcuiește astfel: „Numim înfrânare nu lepădarea cu totul de mâncare (fiindcă aceasta ar fi dărâmarea vieții prin silnicie), ci lepădare de dulcețuri, care lucru se face cu un scop cucernic pentru a birui cugetarea trupului. Într-un cuvânt noi, cei ce ne nevoim în buna cucernicie, trebuie să ne lepădăm de orice dulcețuri, care sunt poftite de oamenii ce se tăvălesc în patimi. Acela care este stăpân pe orice patimă, care nu suferă și nu-și îngăduie nici o aprindere ce se naște din plăceri, ci cu toată tăria și bărbăția fuge de plăceri, este un luptător desăvârșit și unul ca acesta, precum se vede, este slobod de orice păcat".

136. Hotărând astfel ce este înfrânarea, pravilele, pe de o parte, îi aduc laude mari, ca să stârnească râvna pentru ea și să țină pe nevoitori în deplină credincioșie către ea; iar pe de altă parte, arată vătămarea pe care o aduce neînfrânarea, ca și felurite plăceri și pofte trupești.

„Precum furii ziua și noaptea neîncetat pândesc unde se ascunde aurul și pradă pe neașteptate, când nimic nu știi, tot asemenea și tu caută ca vrăjmașul să nu te amăgească cu păcatul cel strămoșesc și să nu te alunge

din raiul desfătării. Căci cel ce cu amăgirea mâncării pe Adam l-a scos din viață și a încercat și pe Iisus chiar să-l ispitească, cu atât mai vârtos nu se va rușina ca și pe tine să te încâlcească cu această veche rădăcină a tuturor relelor, știind cât de tare este veninul acesta, căci patima slujirii pântecelui de obicei își arată puterea nu în marele număr de mâncăruri, ci în poftă, chiar dacă se gustă puțină hrană. De aceea, dacă pofta de a gusta puțin de tot va fi așa de tare încât te va împinge spre patima de a sluji pântecelui, atunci ea te va preda ușor și morții. Precum apa ce se revarsă în mai multe pâraie face ca să înverzească toate locurile dimprejur, tot astfel și patima slujirii pântecelui, dacă se revarsă în inima ta, după ce va adăpa toate simțirile tale și va crește în tine o pădure de păcate, va preface sufletul tău în culcuș de fiare. Am văzut eu cum mulți dintre cei înviforați de patimi se vindecau, dar n-am văzut printre ei pe nici unul care ar fi slujit pântecelui; dimpotrivă, toți aceștia ori părăseau viața cea cu înfrânare și se destrăbălau în lume, ori încercau să se ascundă printre cei înfrânați dar, stăpâniți fiind de iubirea de patimi, se lăsau în slujba diavolului. Ca să-și ascundă patima slujirii pântecelui, ei cad în multe rele. Astfel de oameni, deși pe din afară par a fi în numărul celor ce se mântuiesc, după poftele lor sunt printre cei ce sunt dați osândei."

137. „Mulțumită slujirii pântecelui, Adam a fost dat morții și prin aceasta s-a pricinuit lumii întregi pierzarea. Noe a fost batjocorit, Ham – blestemat, Isav și-a pierdut dreptul de cel întâi născut și se înrudește cu Cananeii; Lot se face bărbatul fiicelor sale, iar sieși ginere și socru, tatăl se face bărbat și bunicul tată, în amândouă amestecările de rudenie călcând rânduielile firii. Slujirea pântecelui l-a făcut și pe Israel închinător la idoli și i-a adus pe israeliteni până acolo încât și trupurile lor au căzut în pustie (Num. 14, 29). Slujirea pântecelui l-a făcut și pe unul din prooroci, care a fost trimis de Dumnezeu pentru a înfrunta pe un împărat necredincios, să cadă pradă unei fiare sălbatice. Și acela, căruia împăratul Ierovoam nu i-a putut face nici o vătămare, cu toată puterea lui împărătească prins fiind de ademenirile pântecelui, a fost lovit de o moarte necinstită (III Regi 13, 23, 24).

138. Dar bărbatul dorințelor, Daniel, biruind pântecele, stăpânea peste țara Haldeilor, făcându-se doborâtorul idolilor, nimicitorul șarpelui, îmblânzitorul leilor, prezicătorul întrupării lui Dumnezeu, tălmăcitorul tainelor celor ascunse. Cei trei sfinți tineri care au dovedit că sunt mai presus de plăcerile pântecelui au nesocotit mânia împăratului și fără frică au cutezat să intre în cuptorul cel înspăimântător, pe care l-a aprins împăratul Nabucodonosor, și-au dat pe față deșertăciunea chipului celui de aur prefăcut în Dumnezeu și au făcut în așa fel încât însuși împăratul cel plin de vrajbă și împreună cu toată oștirea lui cea potrivnică lui Dumnezeu și cu toată făptura au început să slavoslovească în cântări pe Dumnezeu. Și

voi spune mai pe scurt că, dacă vei ști să-ți stăpânești pântecele, te vei sălășlui în rai, iar de nu vei ști să-l stăpânești, vei fi prada morții."

139. „Cei ce voiesc să viețuiască în buna cuvioșie trebuie să țină legea înfrânării. Aceasta se vede, mai întâi, din cuvintele Apostolului, care pune înfrânarea în rândul roadelor celor duhovnicești (Gal. 5, 23), apoi în alt loc Apostolul spune că înfrânării i se datorește izbânda în slujirea cea fără de prihană: „*În osteneli, în privegheri, în posturi, în curăție* (II Cor. 6, 5-6), și încă în alt loc: *în osteneală și în trudă, în privegheri adeseori, în foame și în sete, în posturi de multe ori* (II Cor. 11, 27), și încă: *oricine se luptă se înfrânează de la toate* (I Cor. 9, 25). De altfel, și omorârea și subjugarea trupului prin nimic altceva nu se face mai cu spor decât prin înfrânare, pentru că zburdălnicia tinereții și neastâmpărul pornirilor, ca printr-un frâu, se potolesc prin înfrânare. *Nu folosește celui nebun desfătarea* (Pilde 19, 10), spune înțeleptul Solomon, și ce este mai nebun decât trupul ce se îndulcește cu plăceri și tinerețile ce nu știu de astâmpăr ? De aceea Apostolul zice: *și îngrijirea de trup să nu o prefaceți în pofte* (Rom. 13, 14) și: *cea iubitoare de desfătări a murit de vie* (I Tim. 5, 6). Și pilda desfătărilor celui bogat ne învață că trebuie să ne înfrânăm, ca să nu auzim ceea ce bogatul a auzit: *ți-ai primit cele bune ale tale în viața ta* (Luca 16, 25)."

140. „Iar cât este de păgubitoare neînfrânarea, aceasta ne-a arătat și apostolul, punând-o în rând cu lepădarea de Dumnezeu și zicând: *În zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că vor fi oameni iubitori de sine,* și numărând mai multe feluri de păcate, a adăugat încă: *clevetitori, neînfrânați* (II Tim. 3, 1–3). Și Isav osânditu-s-a pentru neînfrânare, ca pentru unul dintre păcatele cele mai grele, căci pentru mâncare numai și-a vândut dreptul de cel întâi născut. Și cea dintâi neascultare din partea omului, tot din pricina neînfrânării a fost."

141. „Și toți sfinții au dat mărturie pentru înfrânarea lor. Întreaga viață a oamenilor sfinți și fericiți, apoi pilda pe care ne-a dat-o Însuși Domnul întru venirea Sa în trup ne învață înfrânarea. Moise, petrecând un îndelungat timp în post și în rugăciune, s-a învrednicit a primi legea și a auzi graiurile lui Dumnezeu, ca și cum ar grăi cineva către prietenul său (Ieșire 33, 11).

Ilie atunci s-a învrednicit să vadă pe Dumnezeu, când a împlinit măsura trebuitoare a înfrânării. Iar Daniil, când a ajuns și el să vadă descoperirile cele minunate ? Oare nu după ce a postit timp de 20 de zile ? Iar cei trei tineri oare cum au stins puterea văpăii ? Oare nu tot prin înfrânare ? Și pentru Ioan, toată curgerea vieții i-a fost pătrunsă de înfrânare; tot așa și Domnul și-a început slujirea Sa."

„Înfrânarea este nimicirea păcatului, înstrăinarea de patimi, omorârea trupului, chiar până și a simțirilor și a poftelor celor mai neastâmpărate ale firii, ea este începutul vieții celei duhovnicești. Înfrânarea gătește

bunătățile cele veșnice, ea strică boldul iubirii de plăceri, căci iubirea de plăceri este o mare ademenire către păcat; prin ea, ca printr-o undiță, tot sufletul se trage la moarte. Iar dacă cineva a scăpat de stăpânirea celor mai multe păcate, dar rămâne încă sub stăpânirea unuia, acela încă nu este biruitor; după cum nu este sănătos acela pe care-l supără o singură durere oarecare și nu este slobod acela căruia îi poruncește măcar un singur stăpân."

142. „Celelalte virtuți ce se lucrează în taină rareori se fac știute oamenilor, dar înfrânarea îl descoperă deodată pe cel ce se înfrânează, dacă te întâlnești cu el. Căci precum un luptător se cunoaște după tăria și frumusețea trupului, tot așa un trup uscat și stins din pricina înfrânării este mărturia unui creștin, cum că într-adevăr el se nevoiește în poruncile lui Hristos, cu neputința trupului biruind pe vrăjmașul său și arătându-și puterea în luptele bunei cucernicii, după cele zise, *căci când sunt slab, atunci sunt tare*" (II Cor. 12, 10)."

143. „Cât de folos este să vezi un luptător duhovnicesc care abia se atinge de cele ce sunt trebuincioase pentru viață, ca și cum ar face o slujbă foarte grea pentru fire, părându-i rău și de timpul pe care-l întrebuințează la aceasta, și care se scoală repede de la masă, ducându-se la lucrul său ! Cred că nici un cuvânt nu poate să miște mai tare și să aducă la îndreptare sufletul celui ce nu s-a deprins să-și înfrâneze pântecele, ca numai o singură întâlnire cu cel înfrânat. Și aceasta mi se pare că înseamnă tocmai a mânca și a bea spre slava lui Dumnezeu, ca și atunci când stăm la masă să lumineze faptele voastre cele bune, pentru proslăvirea Tatălui nostru, Care este în ceruri."

144. Deci înfrânarea, având o atât de mare însemnătate în viața duhovnicească, este în legătură strânsă cu toate celelalte virtuți, așa încât cel ce este înfrânat la mâncare ușor se înfrânează și de la toate celelalte câte sunt neîngăduite, iar cel neînfrânat de bună seamă n-are putere pentru aceasta.

„Lupta înfrânării privește nu numai lepădarea de tot felul de mâncăruri plăcute, dar are în vedere depărtarea de tot felul de piedici. Deci cel ce cu adevărat se înfrânează pe sine, dacă-și va birui pântecele, nu se va lăsa să fie biruit nici de mărirea omenească; dacă-și va supune poftele cele spurcate, nu se va da în lături nici ca să se ridice deasupra dorinței de a aduna bogății sau peste oricare altă pornire nedestoinică ca mânia, tristețea și peste toate lucrurile de care sunt cucerite sufletele cele neluminate. Căci după cum vedem că toate poruncile se țin una de alta și nu-i cu putință a spori într-una nebăgând în seamă pe cealaltă, același lucru vedem și în ce privește înfrânarea. Cel ce se înfrânează de la mărirea lumească are cuget smerit; cel ce păzește înfrânarea în agonisire de avuții – acela împlinește măsura evanghelică a sărăciei; cel ce se înfrânează de la mânie și întărâtare

este blând. Legea cea aspră a înfrânării rânduiește măsură limbii, hotar ochilor, ascultare cuviincioasă urechilor. Cel ce nu rămâne în marginile acestei măsuri, acela este destrăbălat și samavolnic. Deci vezi cum în jurul unei singure porunci ca într-un joc în cerc se țin una de alta toate celelalte porunci ?"

145. „Toată stăruința trebuie să ajute omul ca înălțimea sufletească să nu fie înjosită prin răzvrătirea poftelor celor iubitoare de dulceața plăcerilor. Căci sufletul, lipindu-se pământului prin poftirea plăcerilor trupești, cum poate să privească cu ochi neîntunecat lumina cea înțelegătoare spre care trebuie să tindă ? De aceea, mai întâi de toate trebuie să ne îndeletnicim în faptele înfrânării, care este un străjer credincios al curăției și nu îngăduie minții, care pe toate le îndrumă, ca să pornească ba într-o parte, ba în alta. Precum apa prinsă în țevi și împinsă de puterea ce o apasă, neputând să se reverse în toate părțile, pornește drept în sus, tot astfel și mintea omenească, când înfrânarea, asemenea unei țevi înguste, o strânge din toate părțile, ea neputând să se împrăștie, dar având porniri să se miște, se va înălța până la lucrurile cele mai de sus. Căci nu este cu putință ca mintea omenească să stea locului, în vreme ce Ziditorul a rânduit-o la o mișcare necontenită; și dacă ea va fi împiedicată să năzuiască spre desertăciuni, atunci de bună seamă că nu va fi în stare să meargă într-altă parte, decât numai spre adevăr.

146. Toate câte s-au spus până acum arată rânduiala obișnuită și măsura în care trebuie să ne întărim cu hrană. Se vede câtă asprime era în această privință. Era cu adevărat un post aspru, deși i se zice numai înfrânare în toate. De aceea și viața monahicească se cheamă postnicie. Dar și pe lângă această înfrânare aspră se mai rânduia încă un anume post și acesta era de două feluri: unul obștesc, pentru toți frații, după tipicul bisericesc (miercuri, vineri, posturi mari), când tóți posteau, iar altul era numai pentru unii dintre frați care posteau necontenit, de bunăvoie, aparte de ceilalți frați.

147. Despre cel dintâi, pe care îl țineau toți frații, în pravila 129 din cele mici se amintește în treacăt, iar în pravila 130 se rânduiește cu ce umilință a inimii trebuie să întâmpinăm și să ținem un asemenea post, anume cu dorință puternică și cu voia cea bună.

„Deoarece Domnul zice: *fericiți cei ce flămânzesc și însetoșează de dreptate* (Matei 5, 6), nu ne este îngăduit să facem fără dor și fără osârdie nimic din câte ne duc la buna cuviință. Deci, întrucât cel ce postește, dacă face aceasta fără voia cea bună, e amenințat de oarecare primejdie, de aceea se și cade a posti în timpul rânduit, căci Apostolul, înșirând nevoințele sale, a pomenit și de aceasta: *de multe ori în post* (II Cor. 11, 27).

148. Totuși și aici se cere o măsură înțeleaptă, care se și rânduiește în pravila 139, în răspunsul la următoarea întrebare: „Atunci când postul

durează prea mult, ne facem neputincioși pentru muncă. Deci ce este mai bine, să lăsăm munca pentru post sau pentru muncă să ne lepădăm de post ?

Numaidecât trebuie și postul a-l ține, și mâncarea a o gusta în măsura potrivită bunei cuviosii, ca să postim atunci când ni se cere împlinirea poruncii lui Dumnezeu prin postire și iarăși, când porunca lui Dumnezeu îngăduie gustarea celor ce întăresc trupul, să luăm hrana nu ca niște slujitori ai pântecelui, ci ca lucrători ai lui Dumnezeu. Căci se cuvine a împlini cele zise de Apostol: *Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Cor. 10, 31)."

149. Iar cât despre postul aparte, pe care-l țin mai aspru unii dintre frați, pravilele, deși nu-l opresc când e îngăduit de stareț, dar nici nu-l văd cu ochi tocmai buni.

La întrebarea 138: „Se îngăduie cuiva dintre frați, dintr-a sa voie, să postească și să vegheze mai mult decât fac aceasta alții ?" se răspunde:

„Deoarece Domnul a zis: *M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38), atunci orice lucru pe care l-ar face cineva dintr-a sa voie este agonisita lui; dar așa ceva este un lucru străin de buna cuviosie. A dori ceva mai mult decât au alții, chiar dacă e vorba de cele mai bune, nu este altceva decât a fi stăpânit de patima întrecerii, care se naște din mărirea deșartă și apostolul, arătând că așa ceva este vrednic de osândă, zice: *Nu îndrăznim să ne numărăm sau să ne asemănăm cu unii care se laudă singuri* (II Cor. 10, 12). De aceea, lepădând orice dorință și vrere a noastră de a ne arăta pe noi ca și cum am face ceva mai bun decât alții, se cuvine a ne supune Apostolului care, îndemnând, zice: *ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Cor. 10, 31). Pentru că întrecerile, mărirea deșartă și năzuința de a ne plăcea nouă înșine sunt cu totul străine acelora care după lege cu lupta cea bună se luptă. Căci Apostolul zice într-un loc: *Să nu fim iubitori de mărire deșartă* (Gal. 5, 26), iar în alt loc: *Datori suntem să nu căutăm plăcerea noastră* (Rom. 15, 1), și pentru o mai mare încredințare adaugă: *că și Hristos n-a căutat plăcerea Sa* (Rom. 15, 3). Iar de crede vreunul că-i trebuie ceva mai mult în ale postului, în ale privegherii sau în altceva, atunci să-și descopere pricina acelora ce sunt puși să poarte grijă de toți și să păzească numai ceea ce este încuviințat de aceștia. Căci de multe ori se va putea întâmpla că o asemenea nevoie va trebui să o întâmpine în cu totul alt chip".

150. Această pravilă privește și pe cel care, un timp, ar dori să se înfrâneze de la o mâncare oarecare sau de la vreo băutură. „Deoarece Domnul a zis – se spune în pravilă – *nu ca să fac voia Mea, ci voia celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38), se vede că nu este bună orice hotărâre a

voinței sale". Știind aceasta, David a zis: *juratu-m-am și m-am hotărât să păzesc judecățile dreptății Tale* (Ps. 118, 106), iar nu dorințele sale".

151. Cât despre vremea când este îngăduit, cu voia celor mai mari, a ține un post aparte, se vorbește așa: „Timpul postului îl hotărăște nu voia fiecăruia, ci trebuința pentru cele ce sunt ale bunei cuviosii, precum ne povestesc Faptele Apostolilor (Fapte 13, 2-3; 14, 23), și cum ne învață alesul David (Ps. 34, 13)".

În Fapte se spune: *Și pe când slujeau Domnului și posteau, Duhul Sfânt a zis: Osebiți-mi pe Barnaba și pe Saul pentru lucrul la care i-am chemat. Atunci, postind și rugându-se, și-au pus mâinile peste ei și i-au lăsat să plece* (Fapte 13, 2, 3). Încă: *Și hirotonindu-le preoți în fiecare biserică, rugându-se cu postiri, i-au încredințat pe ei Domnului, în Care crezuseră* (Fapte 14, 23). În Psalmi citim: *iar eu când mă supărau ei, m-am îmbrăcat cu sac și am smerit cu post sufletul meu și rugăciunea mea în sânul meu se va întoarce* (Ps. 34, 12).

152. Iar postirea aparte fără de socoteală, care se întinde până acolo, încât nici nu rămâne putere pentru a îndeplini vreo ascultare, aceea se osândește cu totul. O astfel de postire nu este vrednică să i se zică înfrânare. „Căci înfrânarea nu este numai depărtare de la mâncăruri, care în sine nimic nu sunt, depărtare care trage după sine disprețuirea trupului, ceea este osândit de Apostolul (Col. 2, 23), ci este lepădarea cu totul de ale sale dorinți. Iar în ce primejdie se află cel ce se leapădă de poruncile Domnului dintr-a sa voie, aceasta se vede lămurit din cuvintele Apostolului, care zice: *făcând voile trupului și ale simțurilor și, din fire, eram fiii mâniei* (Efes. 2, 3)."

153. Împotriva unui asemenea post fără de socoteală, glăsuiește mai ales cap. 4 din rânduielile monahicești unde, după ce se arată trebuința înfrânării și se rânduiește măsura acesteia, pentru ca să nu fie nici mai presus, nici mai prejos de putere, se spune: „Un luptător duhovnicesc trebuie să fie slobod de orice mândrie și, păsind pe calea cea de la mijloc și cu adevărat împărătească, să nu se abată câtuși de puțin nici într-o parte, nici în alta, să nu iubească dezmierdarea, dar nici să nu-și istovească trupul prin înfrânarea fără de socoteală. Căci dacă ar fi bine ca noi să fim neputincioși cu trupul, zăcând ca niște morți ce încă răsuflă, atunci fără îndoială Dumnezeu chiar de la început ne-ar fi zidit astfel. Iar dacă nu ne-a făcut așa, de bună seamă că ceea ce a găsit că este bine, aceea a și făcut. Deci dacă ne-a zidit așa cum era bine să ne zidească, greșesc aceia care nu păzesc cât le stă cu putință pe cele ce sunt bine zidite".

154. „Spune-mi mie ce este mai bun, a fi asemenea unor pomi roditori care și ei sunt bogați în roade, și pe alții îi veselesc prin aducere de roade, sau a fi asemenea unor buruieni din grădină, care se ofilesc de arșiță și de căldură, făcându-se, după cuvântul proorocului, *ca un nap jumătate copt*, adică lipsindu-se de puterea să slujească chiar trebuințelor sale și încă

atunci când avem din fire puteri desăvârșite ca să îndestulăm aceste nevoi ale noastre, îndeletnicindu-ne în iubirea de înțelepciune numai pe jumătate, adică numai cu sufletul, iar nu împreună și cu trupul ? Dacă noi am viețui în afară de trup, atunci ar trebui să năzuim către desăvârșire numai cu sufletul. Dar fiindcă omul are două părți, înseamnă ca și îndeletnicirile lui în ale virtuții să fie de două feluri, adică osteneli trupești și nevoințe duhovnicești. Putem zice însă osteneală trupească nu trândăviei, ci muncii".

155. „Se cade ca sufletul să aleagă din faptele bune și pe acelea care se săvârșesc cu ajutorul trupului, iar datoria trupului este să lucreze ceea ce sufletul a ales. Iar dacă trupul nu are puteri ca să lucreze ceea ce sufletul a ales, atunci fapta cea bună ce este încă ascunsă în dorință nu e deplină, asemenea unui oarecare vlăstar ce s-a stins în sânul pământului și nu s-a dat spre întrebuințare acelora pentru care el s-a zămislit.

156. Dar spun: și Domnul îndura înfrânarea de la hrană câte un timp îndelungat și nu mai puțină vreme rămânea fără mâncare Moise, precum și proorocul Ilie. Dar bagă de seamă că Domnul numai o dată a săvârșit aceasta, asemenea și Moise, și Ilie. Iar în celălalt timp, mânuind după rânduiala cuvenită trupul și punându-l neîncetat să lucreze și totdeauna îndeletnicindu-se cu lucrări de tot felul, ei astfel au strălucit cu virtuți duhovnicești, cu ajutorul trupului, având viața cea lucrătoare ca pecetea și desăvârșirea vieții celei duhovnicești. Așa a făcut Moise și Ilie, așa a făcut și Ioan care, după iconomia cea negrăită, multă vreme viețuise în pustie, iar după ce s-a săvârșit iconomia a venit în țară locuită ca să propovăduiască și să boteze, ceea ce înseamnă că el a lucrat și încă lucrul său l-a desăvârșit prin cutezarea cea dinaintea lui Irod. Tot așa a făcut și întreaga ceată a sfinților și Însuși Iisus, care toată vremea a petrecut-o în lucrare, pentru ca și din legile firii și din învățătura dumnezeiești Scripturi și din toate câte au făcut toți sfinții, precum și din viața Mântuitorului nostru și din dreptarul vieții celor binecredincioși, din toate să se vadă că mult mai bine și mai de folos este ca să avem un trup sănătos, iar nu neputincios, punându-l să lucreze neîncetat și nelăsându-l în trândăvie în chip samavolnic.

157. Tot împotriva postului fără de socoteală este îndreptat și cap. 25 din rânduielile monahicești. „Luptătorul duhovnicesc – se spune acolo – nu are voie de a năzui la feluri de mâncăruri alese și chiar pentru cuvântul înfrânării nu trebuie să-și schimbe hrana obișnuită. Căci din aceasta se face stricăciunea bunei cuviosii celei obștești și se dă prilej de sminteală; și cel ce în obștea luptătorilor duhovnicești se face pricinuitor al răzvrătirii, acela va moșteni osânda: *Vai lumii din pricina sminteliilor ! Că sminteliile trebuie să vină dar vai omului aceluia prin care vine sminteala* (Matei 18, 7). Dimpotrivă, dacă s-ar da la masă împreună cu pâine și ceva pește sărat,

despre care sfinții părinți au hotărât ca să se adauge în măsură mică la mâncare în loc de alte bunătăți, amestecându-se cu mâncarea făcută din apă și legume, luptătorul duhovnicesc n-are voie, pentru cuvântul evlaviei celei deșarte și prefăcute, lepădându-se de această mâncare ca de carne, să-și ceară alte feluri de hrană mai scumpe și mai alese, ci fără de nici o cârtire înmuind bucata de pâine în fiertură, să guste puțin din pește sărat cu toată mulțumirea. Căci acea parte mică din pește sărat, fiartă cu atât de multă apă, ori de se va întâmpla și cu niște semințe oarecare, nu este o mâncare de dezmierdare, ci tocmai este înfrânarea cea mai aspră și în înțeles adevărat pentru nevoitori. De aceea, celui ce se nevoiește întru sfințenie nu i se cade să bage în seamă astfel de lucruri; căci ne înfrânăm de la asemenea mâncăruri nu după pilda iudeilor, ci fugind de lăcomia cea neînfrânată."

158. Mai dăm câteva îndrumări folositoare în ceea ce privește întărirea cu hrană, care îndrumări le găsim în rândul pravilelor mici:

„Dacă cineva în gând își va aduce aminte de mâncare și apoi se va osândi singur pe sine, oare și acesta va fi judecat ca unul ce se îngrijește de hrana pieritoare ?

Dacă această aducere-aminte se va întâmpla înainte de a ne fi supărat foamea, când firea noastră încă tace, atunci, cu toate că în asemenea fel de gânduri se vădește un suflet rătăcitor, dovedind atragerea lui către cele de acum și nepăsare pentru cele ce sunt bineplăcute lui Dumnezeu, totuși pentru fapta aceasta este gata milostivirea lui Dumnezeu. Căci cel ce s-a osândit singur pe sine slobod este de judecată, pentru pocăința pe care a adus-o, mai ales dacă și în celelalte se păzește de asemenea porniri, aducându-și aminte de cele zise de Domnul: *iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău* (Ioan 5, 14). Iar dacă firea îmboldește și foamea nu dă pace, și simțirea stârnește amintirea (despre hrană), dar mintea cea trează biruiește prin îngrijirea de cele mai bune, îndeletnicindu-se necontenit cu această lucrare, atunci acea amintire nu merită osândă, iar biruința este vrednică de laudă".

159. Unii caută nu cât de multe, ci cât mai plăcute mâncăruri, iar alții, pentru a se sătura, doresc cât mai multă, iar nu cât mai plăcută hrană; atunci cum trebuie a-i împăca pe unii și pe alții ?

„Și unii și alții pătimesc, care de plăceri deşarte, care de lăcomie. Dar nici iubitorul de plăceri, nici cel lacom nu vor scăpa de osândă. De aceea se cade a purta grijă cu toată îndurarea atât pentru unii, cât și pentru alții, ca să se vindece de durerea lor. Iar de nu se vor tămădui ei de boala lor, atunci îndreptățită va fi osândirea lor, ca unii ce nu s-au pocăit."

160. „Cum se poate ajunge oare la acea stare când iubirea de mâncăruri plăcute și dulci nu ne-ar putea birui ? Dacă ne vom hotărî să alegem totdeauna din toate câte sunt pe cele mai de folos și după această alegere să

ne îndrumăm și să ne învățăm, luând cele ce ne sunt de trebuință, fie ele plăcute sau neplăcute."

161. „Cel ce nu gustă din ceea ce mănâncă frații, ci caută o altă hrană, oare bine face? Oricum, a căuta feluri de hrană este potrivnic poruncii, căci Domnul a zis: *Și voi să nu căutați ce veți mânca și ce veți bea și nu fiți îngrijorați,* și ca să înfricoșeze încă mai mult, a adăugat: *căci toate acestea păgânii lumii le caută* (Luca 12, 29, 30). Iar cel ce este rânduit la bucătărie are datoria cu de-amănuntul a împlini cele scrise: *și se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință* (Fapte 4, 35)."

162. „Ce înseamnă dacă cineva spune: Aceasta-mi strică mie și se întristează dacă nu i se aduce altceva? Din aceasta se vede că acela n-are în sine nădejdea lui Lazăr și nu cunoaște dragostea aceluia căruia i s-a încredințat purtarea de grijă pentru toți. Și oricum ar fi, nu fiecare aparte trebuie să judece ce-i este de folos și ce-i strică lui, ci să lase judecata aceasta în seama celui rânduit să cunoască ce este de trebuință fiecăruia și care mai vârtos caută folosul pentru suflete și după aceasta, potrivit cu voia lui Dumnezeu, împarte și cele ce sunt de trebuință pentru nevoile trupești."

163. „Iar dacă va începe să cârtească pentru mâncare? Atunci se osândește împreună cu cei ce au cârtit în pustie (Num. 11, 1), pentru că Apostolul zice: *Nici să cârtiți, precum au cârtit unii din ei și au fost nimiciți de către pierzătorul* (I Cor. 10, 10)."

164. „Dacă cineva, mâniindu-se, n-ar dori să primească ceva din cele ce-i sunt de trebuință? Unul ca acesta merită să nu i se dea nimic, chiar dacă ar cere, până când starețul se va încredința că s-a tămăduit neputința lui sau, mai bine zis, că s-au tămăduit multe din neputințele lui."

165. „Cel ce s-a obosit dator este el însuși să-și ceară ceva peste măsura obișnuită? Dacă poartă el ostenelile cu nădejde că va fi răsplătit de Dumnezeu, atunci nu aici trebuie să-și caute mângâiere pentru ostenelile pe care le poartă, ci să se pregătească ca să fie răsplătit de Domnul, cunoscând că se va învrednici de la iubitorul de oameni Dumnezeu și de răsplată pentru osteneală, și de mângâiere pentru lipsurile pe care le-a suferit. Totuși, cel rânduit trebuie să împlinească el însuși cele zise: *și se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință* (Fapte, 4, 35), cunoscând bine pe fiecare dintre cei ce se ostenesc și îndestulându-i precum se cade."

166. „Sub ce osândă cade economul dacă el, din pricina nepăsării nu va da fratelui cele ce-i sunt de trebuință? Cunoscută este acea osândă din cuvintele Domnului, care a zis: *Duceți-vă de la mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui, căci flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau; străin am fost și nu M-ați primit, gol, și nu M-ați îmbrăcat* (Matei 25, 41-42); și: *blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier. 48, 10).

167. Despre odihnă îndeajuns s-a spus în scrisoarea către Sfântul Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul, pe care am amintit-o mai sus. Printre pravile se întâlnește numai întrebarea despre prelungirea privegherii celei împreunate cu post după voința sa, precum am văzut înainte. Mai este încă o altă întrebare despre somn în vreme nepotrivită anume:

„Din ce oare vine dormitarea fără de măsură și la timp nepotrivit și cum să ne izbăvim de aceasta ? O asemenea dormitare ne cuprinde atunci când sufletul se lenevește de a cugeta cele despre Dumnezeu și când nu se bagă în seamă judecățile lui Dumnezeu; și ne izbăvim de această cuprindere atunci când deșteptăm în noi înșine adevărata și cuviincioasa înțelegere despre mărirea lui Dumnezeu, precum și dorința de a împlini voia lui Dumnezeu, urmând celui ce a zis: *Nu voi da somn ochilor mei și genelor mele dormitare, și odihnă tâmplelor mele, până ce nu voi afla loc Domnului, locaș Dumnezeului lui Iacob*“ (Ps. 131, 4-5).

168. Într-un cuvânt, se poruncește a ține trupul în supunere desăvârșită, istovindu-l și subțiindu-l, lepădând orice odihnă trupească. Când îți înfrânezi astfel trupul, atunci el îți este bun prieten și ajutător în ostenelile pentru câștigarea unei vieți bineplăcute lui Dumnezeu; iar dacă nu-ți pasă de înfrânarea trupului și dacă îi împlinești toate poftele, atunci trupul îți este cel mai primejdios și măgulitor dușman, care în dosul prieteniei prefăcute îți gătește pieirea.

„Trupul nu merită nici o învinuire în ochii acelora care caută să-l judece după dreptate. N-au dreptate cei care cugetă rău despre trup. Prea iubite ! Ce ființă frumoasă e un cal și cu cât este el mai sprinten și mai iute, cu atât e mai bine; dar trebuie să-l ții în frâu și să-l conduci, pentru că el n-are mintea limpede. Dar când călărețul încalecă pe cal, atunci caută să se folosească de toate însușirile firii calului. De aceea, dacă călărețul va conduce cum trebuie pe dobitocul de sub jug, va scoate foloase pentru sine și va ajunge la ținta propusă și nu numai că el însuși vă rămâne întreg, dar și dobitocul va rămâne în toată frumusețea sa. Iar dacă un călăreț rău va conduce un cal tânăr, atunci nu o dată calul va rătăci drumul cel bătut și se va abate pe căi lăturalnice; iar dacă se va prăbuși în prăpastie, va pierde împreună cu sine și pe călăreț; deci nepăsarea călărețului pe amândoi îi pune în primejdie.“

Așa judecă despre suflet și despre trup. Trupul are într-însul porniri firești, care nu sunt cu totul netrebuincioase ci, fără îndoială, la locul lor sunt bune și de folos; dar trupul n-are puterea trebuitoare de judecată și aceasta e făcută anume ca să se cinstească sufletul cu partea cea aleasă a judecății. Dacă sufletul conduce pornirile trupului, precum se cuvine, atunci și trupul este mântuit, și sufletul se află în afară de orice primejdie. Iar dacă sufletul se face nepăsător și, scufundându-se în somnul trândăviei, încetează de a mai ține trupul în frâu, atunci și trupul, el însuși

neavând judecată, se va abate din calea cea dreaptă și pe suflet îl va trage în aceeași cădere și aceasta va fi nu din pricina stricăciunii trupului, ci din nepăsarea sufletului. Căci dacă patimile trupești ar fi fost atât de puternice încât sufletul nu le-ar fi putut potoli, atunci după dreptate vinovat ar fi trupul. Dar întrucât ele s-au supus la mulți, care s-au străduit să le biruiască, atunci trupul nu poate să fie învinuit de către cei ce caută să-l ponegrească, numindu-l cel dintâi făptuitor al păcatului; este vrednic de înfruntare acel suflet căruia i-a slăbit puterea asupra trupului, care însă nu din fire are sămânța răului în sine, ci pe sine însuși s-a lăsat pradă răului prin depărtare de bine, căci păcatul nu este altceva decât depărtarea de virtuți.

IX. Lucruri de mână și alte treburi întâmplătoare prin mănăstire – ascultările

169. Oare se cade să ne îndeletnicim cu lucrul de mână ? Deoarece Domnul nostru Iisus Hristos zice că nu oricine și oricând este vrednic de hrana sa, ci doar cel ce lucrează (Matei 10, 10) și Apostolul poruncește să se muncească, făcând cu mâinile lucruri folositoare, *ca să aibă să dea și celui ce are nevoie* (Efes. 4, 28); din acestea se înțelege că trebuie să ne ocupăm cu râvnă de lucru. Căci ținta bunei-credințe nu poate fi socotită pricină pentru nelucrare și fugă de muncă, ci îndemn la nevoință, la muncă grea, la răbdare în întristări, ca și noi să putem zice: *în osteneală și în trudă, în privegheri adeseori, în foame și în sete* (II Cor. 11, 27). Acest fel de viață ne e de folos nu numai prin istovirea trupului, ci și prin iubirea de aproapele, ca prin noi să dea Dumnezeu îndestulare fraților neputincioși, după pilda arătată în fapte de către Apostol, care a zis: *Toate vi le-am arătat, căci ostenindu-vă astfel, trebuie să ajutați pe cei slabi* (Fapte 20, 35) și încă: *ca să aibă să dea și celui ce are nevoie* (Efes. 4, 28); și în acest chip să ne învrednicim a auzi: *Veniți, binecuvântaților Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii, căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și Mi-ați dat să beau“* (Matei 25, 34-35).

170. Oare se cade să vorbim despre cât de mare rău este lenea, când Apostolul clar poruncește că *dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce* (II Tes. 3, 10) ? De aceea, pe cât de trebuincioasă e pentru fiecare mâncarea zilnică, tot pe atât de trebuință e și lucrul după măsura puterii. Căci nu în zadar a scris Solomon spre laudă: *și pâine fără să lucreze n-a mâncat* (Pilde 31, 27); încă și Apostolul scrie despre sine: *nici n-am mâncat de la cineva pâine în dar; ci cu muncă și cu trudă, am lucrat noaptea și ziua* (II Tes. 3, 8) deși el, binevestind Evanghelia, avea drept să trăiască din Evanghelie. Și Domnul a alăturat lenea vicleniei, zicând:

slugă vicleană și leneșă (Matei 25, 26). Și preaînțeleptul Solomon nu numai că laudă pe cel muncitor pentru pricinile amintite mai sus, dar și dojenește pe cel leneș, asemănându-l cu dobitoacele cele mai neînsemnate și zicând: *Du-te, leneșule, la furnică* (Pilde 6, 6). De aceea, să avem frică ca să nu ni se spună acestea și nouă în Ziua Judecății; pentru că cel care ne-a dat puterea de muncă va cere și fapte potrivit cu puterea. În acest înțeles s-a și zis: *și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere* (Luca 12, 48).

171. Dar unii se abat de la lucru, pentru cuvânt de rugăciune și cântări de psalm. Deci să se știe că, deși pentru celelalte este vreme potrivită după cuvântul Ecclesiastului: *vremea fiecărui lucru* (Eccl. 3, 1), dar pentru rugăciune și cântare de psalmi, ca și pentru multe altele, orice vreme e binevenită. De aceea, chiar atunci când miști mâinile la lucru, ori limba, mai bine e să faci cele folositoare spre întărirea credinței și, dacă nu se poate aceasta, cântă din inimă pe Domnul în psalmi, în cântări și în laude, rugându-te la lucru, mulțumind celui care a dat tărie mâinilor pentru lucru și înțelepciune minții pentru câștigarea cunoștinței, care a lăsat materia din care s-au făcut uneltele și căreia i se dau forme prin meșteșugul cu care ne-am învățat; astfel rugându-ne să ne îndreptăm mâinile spre a bineplăcea lui Dumnezeu. În acest chip vom câștiga unirea sufletească când, după cele spuse la orice lucru, vom cere izbândă de la Domnul, mulțumind celui ce ne-a dăruit puterea de lucru și urmărind de a-i bineplăcea Lui. Căci dacă nu vom folosi astfel un asemenea mijloc, atunci cum vom putea împlini cele spuse la apostol: *rugați-vă neîncetat* (I Tes. 5, 17) și: *am lucrat noaptea și ziua* (II Tes. 3, 8) ?

172. În rânduielile monahale această nevoie de lucru și de muncă se dovedește prin pilda Domnului și a sfinților apostoli. Spunând că trebuie să urmăm Dumnezeului Mântuitor și înșirând cele arătate de El ca să-I urmăm întru virtute, adaugă: lucrurile Lui trupești cât de felurite au fost ? Ele ne pot sluji ca pildă mai mult decât orice. În vârsta cea dintâi, plecându-se părinților Săi, El îndura cu blândețe și bună supunere orice muncă trupească; căci ei erau oameni drepți și evlavioși, dar săraci, neavând din destul cele trebuincioase pentru viață, și mărturie ne sunt ieslele care au slujit prea cinstitei nașteri; de aceea ei munceau necontenit, câștigându-și cele de trebuință. Iar Iisus, supunându-li-se lor, după cum zice Scriptura (Luca 2, 51), arăta ascultare fără cârtire la lucrul pe care-l făceau. Cu timpul, dovedind daruri dumnezeiești și de stăpân, și-a ales ucenici și, pregătindu-se să propovăduiască împărăția cerurilor, n-a cerut altora slujire pentru Sine stând deoparte și desfătându-și trupul Său, ci călătorea întotdeauna pe jos și slujea ucenicilor, după cum spunea El Însuși: *Eu în mijlocul vostru sunt ca unul ce slujește* (Luca 22, 27) și: *După cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El* (Matei 20, 28), sau spăla picioarele ucenicilor, sau propovăduia îndelung învățătura Sa,

mergând dintr-un loc în altul fără zăbavă, toate acestea săvârșindu-le spre mântuirea noastră. Numai o dată, și atunci pentru scurt timp, folosește un dobitoc de sub jug, și aceasta nu pentru odihnirea trupului Său, ci ca să pecetluiască prin faptele sale cele proorocite (Matei 21, 5).

173. Dar apostolii ? N-au urmat ei oare stăpânului ? N-au lucrat ei necontenit ? Privește la Pavel, care întruna lucrează, călătorește neobosit, plutește cu corabia, e în sărăcie, suferă frigul, prigoniri, bătăi, loviri cu pietre și se împotrivește cu râvna sufletului și puterea trupului tuturor acestor ispite. De aceea e bine ca în virtuțile sufletești și în faptele trupești, urmând stăpânului precum și ucenicilor și apostolilor săi, să punem trupul la lucru și să slujim faptelor celor bune.

174. Unii ar dori să scape de datoria de a lucra; pentru aceasta au născocit ideea că nu trebuie să avem grijă pentru cele necesare vieții (*nu vă îngrijiți ce veți mânca* și celelalte); și mai este o altă poruncă a Domnului, Care a zis: *lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare* (Ioan 6, 27), din aceasta înțelegând că este de prisos și de a lucra. Dar aceștia au și primit răspuns neprielnic pentru lenea și trândăvia lor. „Într-un loc și în celălalt însuși Domnul lămurește porunca sa. Căci acolo, împiedicându-ne să căutăm cele trebuincioase pentru viață, prin cuvintele *nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru, cu ce vă veți îmbrăca. Că după toate acestea se străduiesc neamurile*, a adăugat porunca: *căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui* (Matei 6, 25, 32, 33). Dar pe ce cale să căutăm Împărăția Cerurilor, aceasta a descoperit în cei ce s-au învrednicit de Împărăție (*căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc* și celelalte). Dar aici, împiedicându-ne să slujim pentru mâncarea cea pieritoare, ne-a învățat să ne sârguim pentru hrana ce rămâne spre viața veșnică. Dar ce fel de hrană este aceasta, tot El ne-a descoperit în alt loc zicând: *Mâncarea Mea e să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 4, 34). Dar dacă voia Domnului este ca cel flămând să fie hrănit, cel însetat adăpat, cel gol îmbrăcat și altele, atunci trebuie să ne supunem cu totul învățăturii Apostolului: *ci mai vârtos să se ostenească, lucrând cu mâinile sale, lucrul cel bun, ca să aibă să dea și celui ce are nevoie* (Efes. 4, 28). Prin urmare, întrucât așa ne-a predat Domnul în Evanghelie și prin Apostol, lămurit este că deși ne este oprit cu desăvârșire a ne îngriji și a lucra pentru sine, totuși, după porunca Domnului, cu râvnă trebuie să ne îngrijim și să muncim pentru folosul aproapelui, mai ales că Domnul va socoti grija noastră pentru cei ce pe sine s-au afierosit Lui ca grijă pentru Sine Însuși, pentru aceasta făgăduindu-ne împărăția cerurilor.

175. Ce îndeletniciri sunt potrivite chemării noastre călugărești ? Nu-i ușor a arăta anume meșteșuguri, căci unii din călugări sunt buni pentru un meșteșug, iar alții la altul, după deosebirea locului și după felul materialelor din fiecare țară. Dar, pe scurt, noi putem arăta cum poate fi

această alegere: trebuie alese meșteșugurile care nu strică pacea și tăcerea vieții noastre, care nu cer multe griji pentru dobândirea materialelor trebuincioase și prea multă supărare pentru a vinde cele lucrate și nu pricinuiesc întâlniri necuviincioase și stricăcioase între bărbați și femei. Dar să nu scăpăm din vedere că orice lucru al nostru trebuie să aibă o anumită țintă: adică să fie simplu și ieftin, căci așa ocolim prilejurile de a sluji poftelor omenești celor nebunești și vătămătoare, nefăcând nimic prielnic pentru ele. Astfel, cu meșteșugul țesutului se pot lucra hainele pentru viața zilnică, iar nu cele născocite de poftitorii de a prinde și încurca în laț pe tineri. Asemenea și în meșteșugul cizmăresc vom sluji cu priceperea noastră celor ce caută încălțămintea simplă, pentru îndestularea nevoii lor. Iar meșteșugurile tâmplăriei, ale lemnăriei, fierăriei și plugăriei, deși sunt de trebuință pentru viața de toate zilele și aduc mult folos, și în ce privește însemnătatea lor noi nu mai vorbim, totuși, când ele fie că-i strică tăcerea, fie că abat pe frați de la unitatea vieții, atunci trebuie să fugim de ele, alegând în locul lor alt fel de meșteșuguri cu care, de ne vom îndeletnici, ne vom păstra viața evlavioasă și afierosită Domnului și ne putem închina pe noi nevoințelor celor cucernice, nedepărtându-ne de obișnuita cântare de psalmi, de rugăciune, de buna-cuviință în toate celelalte. Iar când aceste ocupații nu pricinuiesc nici o vătămare vieții pe care am ales-o, atunci ele sunt mai de dorit decât alte meșteșuguri, îndeosebi plugăria care ne aduce hrana de trebuință și-i scutește pe lucrătorii pământului de călătorii obositoare și de zbuciumări, numai cu condiția ca nici ea să nu pricinuiască certuri și tulburări, nici cu vecinii, nici cu cei ce viețuiesc împreună, după cum s-a zis mai sus."

176. Același lucru se spune și în rânduielile monahicești, cap. 5.

„Se cade călugărului a se ocupa cu lucrări cuviincioase, care sunt străine de orice negustătorie, de pierdere de timp și de câștig neîngăduit, care s-ar putea lucra în bună parte în casă, fără să ieși de sub acoperământul său, încât și lucrul să meargă, și tăcerea să se păstreze. Iar dacă, pentru o nevoie mare, s-ar cere să facem un lucru oarecare sub cerul liber, nici aceasta nu va vătăma iubirea de înțelepciune. Căci într-un înțeles strâns, iubitorul de înțelepciune, având trupul său ca o școală și liman fără primejdie pentru suflet, chiar de i se va întâmpla să fie la piață, ori la serbare, pe munte, ori la câmp, ori în mijlocul mulțimii, întotdeauna el e închis în trup ca într-o mănăstire naturală, căutând să-și aibă mintea ațintită înăuntru și să se gândească la cele ce-i plac lui. Și acasă șezând poți umbla cu gândurile departe, după cum și găsindu-te în piață dar veghind, ca în pustie, poți să viețuiești, îndreptându-te nu numai către tine însuți, ci și către Unul Dumnezeu și nelăsând să se strecoare în simțiri acele gânduri răzvrătitoare, pe care le stârnesc în suflet lucrurile ademenitoare."

177. „În ce privește meșteșugurile ce ne sunt îngăduite, fiecare este dator să se îndeletnicească cu acelea pentru care el este rânduit, iar nu cu celelalte, care îi sunt pe plac, pentru că cel care s-a lepădat de sine, care s-a dezbrăcat de doririle sale, acela face nu ceea ce dorește, ci ceea ce e învățat de alții să facă.

Legea nu îngăduie ca să-și aleagă cineva vreun lucru ce i-ar fi de folos, de vreme ce el s-a încredințat pe sine altora, care-l vor pune și pe el la lucrul pentru care va fi socotit vrednic, chemând numele Domnului. Căci cine își alege lucrul după dorința sa, acela pe sine se osândește, mai întâi întrucât caută să placă sieși și apoi pentru că se îndeletnicește cu acel lucru sau pentru mărirea lumească, sau așteptând oarecare câștig, sau pentru altceva de acest fel, sau că, fiind trândav și fugind de osteneală, își alege ceea ce este mai ușor. Iar a fi vinovat de așa ceva înseamnă a nu fi slobod de lanțurile patimilor.

Nu s-a lepădat de sine un om care voiește încă a urma poftelor sale; el nu s-a depărtat de ceea ce este lumesc dacă e cuprins de dorul câștigului urât și al slavei; încă n-a omorât mădularele sale, cele de pe pământ, acela care nu suferă greutatea lucrului, ci dimpotrivă, pe sine însuși se vădește că are cugetare trufașă, socotind că părerea lui e mai dreaptă decât judecata celor mulți. De aceea, cel ce știe vreun meșteșug pe care nu-l disprețuiește obștea nu trebuie să-l lepede, pentru că ar nesocoti un lucru câștigat, dovedind și nestatornicie în gânduri, și slăbiciune în voință. Iar dacă nu știe nici un meșteșug, să nu-și aleagă meseria singur, ci să se apuce numai de ascultarea pe care o vor socoti bună cei mulți, pentru ca astfel să se păzească buna supunere în toate. Căci, după cele arătate, precum nu este cuviincios să-și aleagă cineva singur îndeletnicirea, tot așa este necuviincios ca un om să primească cele spre laudă. Dar chiar dacă ar ști cineva un meșteșug, însă acesta nu va fi plăcut fraților, atunci el să lepede acel meșteșug cu toată hotărârea, dovedind că nu are legătură cu nimic din cele lumești. Căci a face voia gândurilor (Efes. 2, 3), după cuvântul Apostolului, se cuvine doar celui ce n-are nădejde (I Tes. 4, 13), iar supunerea cea bună în toate e vrednică de laudă, pentru că singur Apostolul laudă pe unii că *s-au dat pe ei înșiși întâi Domnului și apoi nouă, prin voia lui Dumnezeu* (II Cor. 8, 5).

178. „Fiecare trebuie să fie cu băgare de seamă la lucrul său, să se îngrijească de el cu dragoste și cu luare-aminte, fără lenevire, cu bună îngrijire, ca și cum asupra lui ar veghea Dumnezeu Însuși și să-l facă în așa fel ca nimeni să nu poată zice nimic împotrivă și ca întotdeauna să aibă îndrăzneala să spună: *iată, precum sunt ochii robilor la mâinile stăpânilor lor, așa sunt ochii noștri către Domnul Dumnezeul nostru* (Ps. 122, 2); și nici nu se cade să trecem de la un lucru la altul, pentru că ființa noastră nu e în stare să sporească deodată în multe lucrări. E mai de folos a face cu răbda-

re un singur lucru, decât numai a te atinge de numeroase ascultări. A umbla cu multe îndeletniciri și a sări de la o lucrare la alta, aceasta nu numai că nu duce la un bun sfârșit, dar încă te abate înspre nestatornicia năravurilor, ori dovedește că mai înainte n-ai avut nici un fel de statornicie."

179. „Despre scopul pe care trebuie să-l aibă fiecare în inimă în timpul ascultării, să se știe și aceasta, că cel ce se ocupă cu lucrul manual trebuie să lucreze nu numai pentru ca să-și acopere nevoile sale prin ascultarea pe care o face, ci să îndeplinească mai întâi legea Domnului, care a zis: *flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc* etc. (Matei 25, 35). Căci a te îngriji de tine însuți este cu desăvârșire oprit de Domnul, care a spus: *Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru, cu ce vă veți îmbrăca. Că după toate acestea se străduiesc neamurile* (Matei 6, 25, 32). De aceea, fiecare făcându-și lucrul său să se îngrijească cum să ajute pe cei nevoiași și să nu lucreze spre folosul său, căci în chipul acesta va scăpa de osânda pentru iubire de sine și va primi binecuvântare pentru iubirea de frați de la Domnul, Care zice: *întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut* (Matei 25, 40)."

180. „Și nimeni dintre noi să nu socotească acestea ca ceva potrivnic cuvintelor apostolului, care spune: *să muncească în liniște și să-și mănânce pâinea lor* (II Tes. 3, 12), căci acestea s-au zis celor fără de rânduială și leneși; pentru unii ca aceștia într-adevăr e mai bine ca fiecare să-și slujească sieși și să nu îngreuneze pe alții, decât să petreacă în trândăvie. Căci zice Apostolul: *Pentru că auzim că unii de la voi umblă fără rânduială, nelucrând nimic, ci iscodind. Dar unora ca aceștia,* adaugă Apostolul, *le poruncim și-i rugăm, în Domnul Iisus Hristos, ca să muncească în liniște și să-și mănânce pâinea lor* (II Tes. 3, 11, 12). Același înțeles îl au și cuvintele *cu muncă și trudă am lucrat noaptea și ziua ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi* (II Tes. 3, 8), pentru că Apostolul din dragoste frățească, dorind ca să nu mai fie oameni trândavi, singur s-a supus la osteneli, pe care nici nu era dator să le poarte."

181. „Iar cel ce se grăbește spre desăvârșire, acela trebuie să lucreze zi și noapte: *ca să aibă să dea și celui ce are nevoie* (Efes. 4, 28). Căci cel care și-a pus nădejdea în sine ori în acela care se îngrijește pentru cele ce sunt de trebuință, de asemenea și acela care socotește lucrul său și lucrul celui ce viețuiește cu el ca un mijloc îndestulător pentru susținerea vieții, unul ca acesta, deoarece și-a pus nădejdea într-un om, este în primejdie de a cădea sub blestem: *Blestemat fie omul care se încrede în om și își face sprijin din trup omenesc și a cărui inimă se depărtează de Domnul* (Ier. 17, 5). Astfel Scriptura, prin cuvintele: *care se încrede în om*, oprește să nădăjduim în alți oameni; prin cuvintele: *și își face sprijin din trup omenesc*, oprește să ne punem nădejdea în noi înșine, dar și una, și alta înseamnă depărtarea de Domnul; și apoi, arată sfârșitul și al uneia, și al celeilalte nădejdi: *acela va*

fi ca ierburile pustiului și nu va vedea când va veni binele (Ier. 17, 6), ceea ce vrea să zică că cel ce nădăjduiește spre sine ori spre altul, acela se depărtează de Domnul."

182. „Cei care fac ascultări datori sunt să aibă grijă de uneltele ce li se încredințează și de care au nevoie la meșteșugul lor; mai întâi să îngrijească de cele ce sunt aduse în dar și sfințite Domnului, iar apoi și de toate unele trebuincioase, căci fără de ele nu-și pot arăta iscusința și hărnicia."

183. „Iar cine le va pierde din lipsa de grijă ori din nepăsare va strica ceva, cel care a stricat să fie judecat ca un batjocoritor de cele sfinte; pentru că toate acestea sunt aduse în dar Domnului și sfințite Lui."

184. „Deși îngrijirea uneltelor privește mai mult pe meșteșugar, totuși și ceilalți sunt datori să ia seama la ele ca la un avut obștesc și să arate dacă au găsit vreun neajuns, întrucât uneltele cer o deosebită îngrijire. Căci deși întrebuințarea uneltelor e în mâna unuia, folosul este obștesc. A disprețui lucrul altui meșter, ca ceva care nu ne privește pe noi, înseamnă a arăta înstrăinare. Cei care se ocupă cu meșteșuguri nu se cuvine să-și însușească uneltele în deplină stăpânire, așa că nici starețului să nu i le dea spre întrebuințare după placul lui; el nu poate să se creadă pe sine în drept a le vinde ori a le schimba, ori în alt chip a le da, ori a cumpăra altele noi, adăugând la cele vechi. Căci cine s-a hotărât odată ca să nu mai fie stăpân nici pe mâinile sale, ci și-a închinat lucrul său spre folosul altora, acela oare bine va face dacă cu de la sine putere va întrebuința uneltele și se va folosi de ele ca de ale sale ?"

185. „În încăperile de lucru nu se cade să se afle străini ori vreunul dintre aceia, care și-au lepădat locul și lucrul. Dacă se va găsi vreunul de-aceștia, afară doar de cel căruia i s-a dat în sarcină supravegherea lucrătorilor și îndrumarea ascultărilor, atunci supraveghetorul așezării cuviincioase a mădularelor este dator să oprească pe cel ce strică buna rânduială de a ieși din odaia de lucru, până când ieșirea este îngăduită celorlalți lucrători; deci stând în locul ce i s-a rânduit după priceperea lui, să se ocupe de lucrul său cu toată băgarea de seamă, mai mult ca de obicei și fără rătăcirea gândurilor, până se va învăța a păzi cele spuse: *fiecare, în chemarea în care a fost chemat, în aceasta să rămână* (I Cor. 7, 20)."

186. „Cel care știe vreun meșteșug să nu apuce lucrul altuia fără să-l întrebe pe cel ce-i pus să se îngrijească de aceasta. Iar de se va întâmpla așa ceva, atunci cel dintâi ca un tâlhar și celălalt ca unul ce ajută pe tâlhari să fie pedepsiți amândoi, deci și cel care-i rânduit să împartă lucrul și cel care a apucat lucrul altuia."

187. „Se cuvine oare a lucra când vine cineva să ne viziteze ? Orice lucru ce se face după poruncă nu trebuie întrerupt dacă a venit cineva să ne cerceteze, îndemnat ori de o datorie prietenească, ori de vreo deosebită grijă sufletească, din porunca Domnului, după cum zice Apostolul în

cartea Faptelor: *nu este drept ca noi, lăsând deoparte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese*“ (Fapte 6, 2).

188. „Dacă va fi vreo mare nevoie, cel ce se pricepe trebuie să ajute și la alte meșteșuguri. Dar și aceasta nu trebuie să o faci de la tine însuți, ci numai când vei fi chemat; căci deși nu aceasta este ascultarea noastră cea mai de seamă, totuși o cer împrejurările, după cum și în mădularele trupești, când se îndoaie piciorul, ne sprijinim cu mâna. Și aici iarăși, după cum nu se cade să ne apucăm samavolnic de un oarecare lucru, tot așa se cuvine să fie pedepsit cel ce nu se apucă îndată să facă lucrul ce i se poruncește; de aceea să ne străduim ca nu cumva patima mândriei să-și găsească hrană în noi și să nu se calce rânduiala ascultării și a bunei supuneri.“

189. „Cum trebuie să facem vânzarea celor ce am lucrat ? Se cade să ne silim ca lucrurile să nu se vândă undeva prea departe și noi înșine să nu ne arătăm poporului ca vânzători. Căci a rămâne într-un loc este și mai cuviincios și mai folositor, atât pentru fiecare dintre noi, cât și pentru a da o învățătură obștii. De aceea mai bine e să micșorăm și să scădem puțin din preț decât, pentru un câștig neînsemnat, să ne ducem departe.“

Cum să se facă mai bine vânzarea lucrurilor s-a spus mai sus, anume să se aleagă un bătrân care s-a dovedit că are viață cinstită și lui să i se încredințeze de a desface lucrurile la cerere.

190. „Dar legea ne arată că nu e bine să facem vânzare în locurile unde se cinstesc mucenicii, întrucât nu se cuvine să meargă creștinii la bisericile mucenicilor ori în locurile în apropierea cărora zac ei, decât numai pentru rugăciuni și ca, amintindu-ne de tăria sfinților care s-au nevoit pentru buna cucernicie până la moarte, să trezim în noi râvna de a le urma lor și neuitând de înfricoșata mânie a lui Dumnezeu Care, deși întotdeauna și pretutindeni, a fost *blând și smerit cu inima*, precum este scris (Matei 11, 29), totuși a ridicat și biciul asupra celor care vindeau și cumpărau lângă biserică, deoarece negoțul preface casa de rugăciune în *peșteră de tâlhari* (Matei 21, 13). Dacă cei dinaintea noastră au călcat obiceiul ce avea putere între cei sfinți și în loc să se roage unii pentru alții – vărsând lacrimi și rugându-se lui Dumnezeu ca să se milostivească față de păcatele săvârșite și să-i mulțumească pentru binefacerile Lui și să se învețe cu cuvânt de mângâiere, ceea ce și în vremea noastră încă se păzea, precum se știe –, acum au schimbat și locul și timpul de a face vânzare, nu se cuvine însă ca și noi să urmăm unor asemeni oameni și deci, făcând ca și ei, să întărim obiceiul acesta nou, dar rău. Ci dimpotrivă, trebuie să luăm pilde de la acele adunări din timpul Domnului nostru Iisus Hristos, despre care se povestește în Evanghelii și să îndeplinim câte ni s-au rânduit de apostoli și care se apropie mult de aceste pilde. Iar acolo scrie așa: *Când vă*

adunați împreună, fiecare din voi are psalm, are învățătură, are descoperire, are limbă, are tălmăcire: toate spre zidire să se facă" (I Cor. 14, 26).

191. În ce privește alte lucrări mănăstirești, afară de slujbele de rând și de lucrul manual, rânduiala glăsuiește: „Starețul să bage de seamă să nu dea astfel de porunci încât să întreacă puterile trupești ale vreunui frate și prin aceasta să fie atâțat unul slab la împotrivire. Starețul, ca un tată adevărat, trebuie să fie la fel de apropiat și duios față de toți, să chibzuiască puterile trupești ale fiecăruia și, potrivit cu ele, să măsoare și să dea apoi poruncile. Dar, totodată, în grea osândă vor cădea aceia care, având putere trupească dată de la Domnul, se vor da în lături, spunând că nu au putere și, înșelând astfel fără de rușine pe îndrumătorii lor, nu se vor supune poruncilor. Căci, dacă starețul își atrage asupra sa o mare și groaznică nenorocire când își îngroapă talantul cuvântului și nu va vesti dinainte fiecăruia că sabia vine asupra celui ce făptuiește păcat, cu atât mai mare greșeală face acela care, primind de la Dumnezeu puterea cea trupească spre folosul tuturor, nu o va întrebuința la lucru, ci o va ascunde".

192. „Nevoitorul cel duhovnicesc trebuie să ia asupra sa și lucrările de mai mic preț tot cu aceeași dragoste și cu aceeași osârdie, știind că tot ce se face pentru Domnul, deși pare a fi neînsemnat, e mare, duhovnicesc, vrednic de ceruri și ne aduce răsplata cea de acolo. De aceea, chiar de ni s-ar rândui să îngrijim de vitele care trag în jug și cară greutăți pentru trebuința și folosul tuturor, nu se cade totuși să ne împotrivim, gândindu-ne cu câtă osârdie se supuneau apostolii lui Dumnezeu când le-a poruncit să-i aducă mânzul de asin și cugetând că noi am luat asupra noastră ascultarea de a îngriji dobitoacele, pentru frații Mântuitorului, și că, stăruind și lucrând pentru aceștia, facem slujbă Domnului Însuși Care a zis: *întrucât ați făcut unuia din acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut* (Matei 25, 40). Iar dacă El socotește cele făcute pentru acești frați mai mici ca ceva ce i s-ar face chiar Lui, cu atât mai vârtos va socoti drept lucru săvârșit pentru Dânsul ceea ce vom face noi pentru cei aleși, numai dacă omul care lucrează nu socotește slujirea sa prilej spre necinste, ci se îngrădește cu toată trezvia, pentru ca și lui și celor dimpreună cu el să le fie de folos aceasta. Dar dacă cineva trebuie să împlinească un lucru de mai mic preț, să știe că și Mântuitorul a slujit ucenicilor și nu disprețuia să facă treburi de puțină cinste; mare lucru însă e pentru om să-i urmeze lui Dumnezeu și prin aceste treburi fără însemnătate să fie ridicat la înălțimea unei asemenea imitări. Și cine va putea socoti drept lucru înjositor ceea ce însuși Dumnezeu a învrednicit cu lucrarea sa ?"

193. „Este îngăduit oare să ne lepădăm de un lucru ce ni s-a dat și să cerem altul ? Deoarece așa este măsura ascultării, că ea trebuie să se păzească până la moarte, înseamnă că cel ce se leapădă de lucrul ce i s-a încredințat și cere altul mai întâi calcă ascultarea și vădit arată că nu s-a le-

pădat cu totul de sine și apoi se face și pentru sine și pentru alții vinovat de alte nenumărate rele, pentru că deschide multora ușa împotrivirii și pe sine se obișnuiește cu aceasta. Și întrucât nu e vrednic fiecare de a cunoaște ce este folositor, de aceea câte unul adesea își alege un lucru vătămător, iar între frați stârnește bănuieli că el ar fi legat mai mult de lucrul pe care-l cere decât de frații cu care trebuie să se nevoiască. Și iată de ce neascultarea este îndeobște rădăcina multor și mari rele. Dar dacă vreunul socoate că are oarecare temei ca să se lepede de vreo treabă, atunci să arate aceasta îndrumătorilor și să o supună judecății lor."

194. „Este îngăduit oare să se lepede cineva de treburile mai grele ? Cine este sincer în iubirea lui pentru Domnul și tare încredințat în răsplata lui Dumnezeu, acela nu se mulțumește cu ceea ce a făcut, ci caută să sporească încă și mai mult și vrea să mai facă ceva. Și chiar dacă săvârșește vreun lucru peste puterea sa, nu încetează de a avea grijă, ca unul care și-ar fi împlinit în totul însărcinarea, ci se neliniștește mereu ca omul care n-a ajuns la desăvârșire, plecându-și urechea către graiurile Domnului, care a poruncit: *când veți face toate poruncite vouă, să ziceți: suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem* (Luca 17, 10) și ale Apostolului, căruia lumea i s-a răstignit și el lumii și care cu toată îndrăzneala zice: *Nu că am și dobândit îndreptarea ori că sunt desăvârșit; dar o urmăresc ca doar o voi prinde, întrucât și eu am fost prins de Hristos Iisus* (Filip. 3, 12). El, deși are dreptul, propovăduind Evanghelia, de a trăi din buna vestire (I Cor. 9, 14), totuși zice: *cu muncă și trudă am lucrat noaptea și ziua ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi; nu doar că n-avem putere, ci ca să ne dăm pe noi înșine pildă vouă, spre a ne urma* (II Tes. 3, 8, 9). Deci, cine este atât de nesimțitor și necredincios, ca să se mulțumească cândva cu cele făcute și să fugă de vreun lucru care ar fi greu ?"

195. „Dacă cineva se amărăște, când este oprit de a face lucrul la care nu se pricepe bine, poate oare să fie suferit unul ca acesta ? În obște, a face ceva după voia sa este potrivnic învățăturii celei sănătoase, iar nesupunerea la îndrumările ce se dau de către cei mai mulți duce la primejdia de a cădea în necredință și împotrivire."

196. „Nevoitorul nici o clipă nu se cuvine să aibă puterea de a dispune de sine și să lucreze pentru sine. Căci, după cum unealta nu se poate mișca fără meșter și un mădular nici pentru cât de scurt timp nu se poate despărți de întregul trup, ori să se miște fără voința meșterului celui lăuntric, care îndrumă tot trupul, tot așa și nevoitorul, nimic nu poate să facă nici să îndeplinească fără voia starețului. Dar dacă unul va spune că din neputință trupească nu poate împlini cele ce i s-au poruncit, atunci să rămână în seama îndrumătorului său duhovnicesc ca să-i încerce neputința. De altfel, când va cugeta la cele spuse în Scriptură, se va sili el însuși să îndeplinească cele poruncite, ascultând cuvintele sfinte: *în lupta voastră cu*

păcatul, nu v-ați împotrivit încă până la sânge (Evr. 12, 4) și încă în alt loc: *îndreptați cele ostenite și genunchii cei slăbănogiți* (Evr. 12, 12)."

197. „Cum trebuie să ne purtăm cu cel care nu mănâncă mai puțin decât alții și totodată nu arată că ar avea un trup slăbănog și nici nu are semne de vreo boală, dar se plânge de neputință când îl pui la lucru ? Orice prilej spre a scăpa de lucru duce la păcat, pentru că sârguința, ca și răbdarea, trebuie să le ai până la moarte. Cum că lenea împrietenită cu vicleșnia îl duce pe cel trândav la osândire, aceasta se vede lămurit din cuvintele Domnului, care a zis: *slugă vicleană și leneșă* (Matei 25, 26)."

X. Legăturile dintre frați

a) Legea de obște

198. Frăția este unirea celor ce sunt într-un gând sub îndrumarea unuia, care este ajutat de către toți cei ce tind spre desăvârșire în viața creștinească. Această legătură este asemenea legăturii pe care o au mădularele cu trupul. Aceasta o arată Sfântul Vasile cel Mare în pravilele cele mari, anume în răspunsul 24 la întrebarea: „În ce raport trebuie să fim noi unul către altul ?"

„Fiindcă Apostolul zice: *toate să se facă cu cuviință și după rânduială* (I Cor. 14, 40), rezultă că în legătura dintre frați, acea purtare o socot cu bun chip și cu bună rânduială, în care se păzește legea mădularelor trupului. Astfel starețul, căruia îi este încredințată îngrijirea tuturor, să fie de parcă ar înlocui ochiul, spre a prețui cele ce se fac și spre a priveghea și a cerceta pe cei ce vor lucra; altul va fi în locul auzului ori a mâinii, spre a asculta și lucra cele puse asupra lui; și tot în acest chip fiecare va înlocui unul dintre mădulare. De aceea, trebuie să se știe că, după cum mădularele trupului sunt în primejdie când vreun mădular în parte nu-și face datoria, ori dacă vreun mădular nu săvârșește lucrul pentru care este zidit de Dumnezeu, căci dacă mâna ori piciorul nu se vor supune drumului arătat de ochi, mâna numaidecât se va izbi de ceva vătămător și păgubitor pentru tot trupul, iar piciorul se va împedica, ori va cădea în groapă, iar dacă și ochiul se va închide și nu va mai privi, atunci numaidecât că se va pierde împreună cu celelalte mădulare, care au suferit ceva din cele spuse, tot așa și starețul, care răspunde pentru toți, se află în primejdie dacă e nepăsător, iar celui mai mic îi va fi spre pagubă și pierdere nesupunerea, dar în și mai mare primejdie este acela, care pe alții îi duce în ispită. Dimpotrivă, tot cel care, la locul său, arată sârguință și îndeplinește porunca Apostolului, care a zis: *la sârguință nu pregetați* (Rom. 12, 11), acela va avea laudă pentru osârdie. Iar pentru neglijență, fiecare va auzi plângere

și întristare, căci s-a zis: *blestemat este cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier. 48, 10).“

199. Același lucru se spune și în pravilele mici în răspunsul 303. „Nu toate tuturora sunt slobode, ci fiecare să rămână în chemarea sa și să îndeplinească cu sârguință cele ce-i sunt încredințate lui de Domnul. De aceea, starețul obștii și cel care este rânduit peste toți trebuie să poarte asupra sa această ascultare cu multă chibzuință și să ia seama neadormit pentru fiecare, după cum se cuvine, ca să-i împlinească îndrumările și poruncile sale, plăcute lui Dumnezeu, potrivit cu vrednicia și puterea fiecăruia pentru folosul obștesc. Iar cei supuși, păzind buna-cuviință și ascultarea și știindu-și fiecare măsura, să-și amintească de Domnul Care zice: *oile Mele ascultă de glasul Meu și Eu le cunosc pe ele și ele vin după Mine și Eu le dau viață veșnică* (Ioan 10, 27-28) și care mai înainte de aceasta a spus: *iar după străin, ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul străinilor* (Ioan 10, 5); de asemenea și de Apostol, care zice: *Iar de învață cineva altă învățătură și nu se ține de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura cea după dreapta credință, acela e un îngâmfat, care nu știe nimic;* și după înșirarea urmărilor acestora, adaugă: *Depărtează-te de unii ca aceștia* (I Tim. 6, 3–5).“

200. Pentru ce, oare, celor ce doresc să viețuiască întru Domnul li se pune ca o condiție obligatorie de a se lepăda de sine, cum a poruncit Domnul, zicând: *dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie*“ (Matei 16, 24) ?

b) Ascultare și supunere față de stareț fără împotrivire

201. „Cei care se apropie de acest chip de viață, mai întâi de toate trebuie să aibă un fel de a gândi neclintit, tare și temeinic și o astfel de hotărâre ce n-ar putea fi dezrădăcinată și schimbată de duhul răutății, iar prin tăria sufletească să arate o rezistență de mucenic până la moarte, atât prin păzirea poruncilor Domnului, cât și urmând ascultarea învățătorilor. Căci acestea sunt principalul în asemenea chip de viață. După cum Dumnezeu, Care este Tatăl tuturor și astfel binevoiește a se numi, cere de la slujitorii săi cea mai desăvârșită supunere, tot așa și părintele duhovnicesc al oamenilor, potrivindu-și rânduielile cu poruncile lui Dumnezeu, cere ascultare fără cârtire. Dacă ucenicul, care s-a dedat unui meșteșug ce ne este de folos nouă în această viață, se supune maestrului în toate și întru nimic nu se împotrivește poruncilor lui, nu se depărtează de el nici pentru o clipă, ci e necontenit sub ochii învățătorului său, primește hrana și băutura ce i se dă și-și petrece viața numai după cum spune maestrul, cu atât mai mult cei care pășesc să învețe evlavia și sfințenia, o dată ce se încredințează că pot câștiga o asemenea cunoștință de la învățător, vor

răsplăti aceasta cu toată supunerea și cu cea mai desăvârșită ascultare în toate și nici nu vor căuta să știe pentru ce li s-a dat porunca, ci vor îndeplini însăși fapta poruncită; și dacă vor dori să cunoască vreo chestiune despre mântuire, care se îngăduie celor neștiutori, ei pot să întrebe cu multă modestie și cu cuvenit respect și atunci vor primi lămurire."

202. Iată o deplină lămurire a poruncii ascultării. „Apostolul Pavel, în epistola către Romani, poruncește să ne supunem înaltelor stăpâniri (Rom. 13, 1), adică a se supune stăpânirilor lumești, iar nu celor duhovnicești, ceea ce spune în cele următoare, amintind despre daruri și învățături (Rom. 13, 7); el lămurește că și în cele mai neînsemnate lucruri, *cel ce se împotrivește stăpânirii se împotrivește rânduielii lui Dumnezeu* (Rom. 13, 2). De aceea, dacă legea Domnului cere de la cei evlavioși o astfel de supunere către stăpânitorii lumii acesteia, care au primit stăpânirea după legea omenească și mai ales care viețuiau în necinste, atunci ce supunere e dator să arate un nevoitor către stăpânul său, care este pus de Dumnezeu și a primit stăpânirea după legile Lui ? Cel ce se împotrivește starețului oare nu se împotrivește vădit poruncii Domnului, mai ales când Apostolul poruncește lămurit a ne supune în toate conducătorilor duhovnicești ? Căci zice: *Ascultați pe mai-marii voștri și vă supuneți lor; fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă, ca să facă aceasta cu bucurie și nu suspinând, căci aceasta nu v-ar fi de folos* (Evr. 13, 17). De aceea, dacă a nu ne supune în totul nu ne este de folos, trebuie să tindem spre cele ce sunt de folos, căci cuvintele *nu v-ar fi de folos* lasă să se înțeleagă o mare pierdere, care cere pocăință și îndreptare".

203. „Dar mai mult decât în toate trebuie să urmăm sfinților în supunerea pe care o arătau ei față de Domnul, dacă suntem hotărâți să ne folosim de pilda lor pentru scopul nostru, îndeplinind întru totul datoria ascultării. Și nimeni să nu gândească că, dorind să lămuresc ce-i ascultarea față de învățători, aduc pilde prea mari și deplină supunere către oameni, îndrăznind cu trufie a o asemăna cu ascultarea pe care suntem datori să o arătăm lui Dumnezeu. Nu fac această asemănare din socotința mea, ci potrivit cu înseși dumnezeiești Scripturi. Căci iată ce zice Domnul în Evanghelii, poruncind să avem ascultare către robii Lui: *Cine vă primește pe voi pe Mine Mă primește* (Matei 10, 40); și încă în alt loc: *cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă și cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine* (Luca 10, 16). Iar că cele spuse de apostoli le-a întărit și pentru toți învățătorii de după ei se poate dovedi prin multe și neîndoielnice mărturii din Scriptură și prin cele mai lămurite dovezi. De aceea și noi am grăit potrivit cu legile dumnezeiești, zicând că supunerea sfinților față de Dumnezeu trebuie să o luăm ca pildă de ascultare față de stareț."

204. „Dar cum arătau sfinții acea bună supunere Stăpânului ? Privește la Avraam căruia i s-a poruncit să-și lase casa, patria, averea, stăpânirile,

rudeniile, prietenii și, în locul lor, să caute: pământ străin, rătăcire necunoscută, sărăcie, frică, primejdii și toate neplăcerile ce-i însoțesc pe călători; și el se supune fără grijă, lasă fericirea și liniștea casei și alege în locul lor sărăcia și rătăcirea prin pământ străin. Vezi cum este el cel mai aspru nevoitor și cum urăște toată fericirea lumească pentru Dumnezeu? Dar să cercetăm ce s-a întâmplat mai pe urmă. Vine în Palestina, în pământul arătat de Domnul, pentru a-l locui; și când a venit foametea în această țară, el trece în Egipt și acolo dacă i s-a luat soția, nu-și pierde îndrăzneala, nu se plânge de rânduielile Domnului, ca unul care ar fi primit o asemenea răsplată pentru buna sa supunere, ci îndură cu blândețe această obidă, cea mai grea dintre toate, și nu pentru întâia dată acum, ci suferind încă și altă dată, din partea împăratului Gherarei. Căci o dată ce s-a hotărât să asculte pe Dumnezeu, nu se mai gândește la faptul cum rânduiește Dumnezeu pentru dânsul, ci la cum el însuși să păzească cea mai desăvârșită și nevinovată ascultare. Pentru aceasta și primește în sfârșit un fiu, pe Isaac – răsplătire și dar pentru rugăciune îndelungată și pentru credință. Dar când a văzut că Isaac ajunge în vârstă înfloritoare și dă părinților o fericită nădejde a le fi urmaș și continuator al neamului, atunci, după astfel de nădejdi, primește poruncă de la Domnul ca să-l ridice în munte și să-l aducă jertfă celui ce l-a dăruit. Și primind o asemenea cerere uimitoare și această slujbă strașnică, nu numai de îndeplinit, ci și de ascultat peste putință, iată-l cu câtă supunere le îndură toate: nu-și pierde mințile, nu cade cu duhul, ci cu gând liniștit și neîmpotrivitor, ca și cum s-ar fi hotărât să aducă un miel în jertfă, ia asupra lui jugul ascultării și se duce cu fiul său să îndeplinească porunca, neîncercând câtuși de puțin pe Domnul de această judecată și nefiind mâhnit, ci având în gând numai grija ca să nu calce întru nimic datoria ascultării. Și în acest chip a câștigat cunună luminoasă, pus fiind ca stâlp al credinței și al ascultării pentru întreaga lume.“

205. Am putea să ne mai amintim și de buna supunere a celorlalți sfinți, care au strălucit în istoria Vechiului Testament, ca o învățătură de ascultare fără împotrivire pentru nevoitori. Dar pentru ca să nu lungim vorba, trimitem pe orice doritor la ascultarea Sfintelor Scripturi, iar noi să ne îndreptăm atenția către ucenicii Mântuitorului și să arătăm cât de ascultători și supuși au fost ei.

„Domnul Iisus le-a spus încă la începutul învățăturii lor, când ei se așteptau ca Domnul degrabă să împărățească și presupuneau că ei nu vor suferi nimic, că nu vor fi supuși la primejdii, nu vor duce greutăți, ci vor împărăți cu Hristos și vor fi părtași ai slavei Lui împărătești, ai cinstei și ai slujirii, ce numai Lui i se cuvine. Și aceasta lasă să se înțeleagă Petru, care se împotrivea lui Iisus, când El îi vorbise despre suferințele Sale; căci este zis: *și Petru, luându-l la o parte, a început să-L dojenească, zicându-I: Fie-Ți*

milă de Tine, să nu Ţi se întâmple Ţie aceasta ! (Matei 16, 22), prin aceasta arătând că nu aștepta nimic întristător. Același lucru îl lasă a se înțelege și fiii lui Zevedeu, care și-au adus mama să se roage Domnului pentru dânșii, ca să-i învrednicească să șadă unul de-a dreapta și altul de-a stânga Lui; căci dacă ei n-ar fi cugetat că el degrabă avea să împărățească, desigur n-ar fi îndrăznit să-l roage, împărtășind gândul că Mântuitorul va ședea în ceruri de-a dreapta Tatălui. Așadar, ce le-a spus lor Iisus, când ei așteptau și nădăjduiau acestea ? *Iată Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor* (Matei 10, 16). Și astfel, auzind un cuvânt atât de străin nădejdii lor, ei n-au zis: Noi am venit cu alte nădejdi, iar tu poruncești lucruri potrivnice așteptărilor noastre. Noi am așteptat liniștire, iar tu ne trimiți în primejdii. Nădăjduiam cinste, iar tu ne dai necinste. Noi așteptam să împărățim, iar tu ne poruncești să fugim și să fim robii tuturor. Ei n-au spus nimic din toate acestea, deși afară de cele amintite mai sus, ei au mai auzit și multe altele mai grele, de pildă: *Atunci vă vor da pe voi spre asuprire și vă vor ucide, și veți fi urâți de toate neamurile pentru numele Meu* (Matei 24, 9). *La dregători și la regi veți fi duși pentru Mine, spre mărturie lor și păgânilor* (Matei 10, 18). Dar, ascultând acestea mai presus de așteptările lor și plecându-și grumazul minții, au pus peste ei jugul și au mers cu bucurie în primejdii, la judecăți, în calea batjocurilor, a lovirilor cu pietre și cu bețe, a necinstirilor, la cruci și felurite morți; și au răbdat cu atâta osârdie toate, că se bucurau și erau mulțumiți când se învredniceau a se împărtăși de patimile lui Hristos. Căci s-a zis: *bucurându-se că s-au învrednicit, pentru numele Lui, să sufere ocară* (Fapte 5, 41)."

206. „De la cel nevoitor întru Domnul se cere ca să arate același fel de bună supunere către stareț. Căci Hristos și-a ales ucenicii însemnându-i, după cum am spus mai sus, anume cu acest fel de viață, și pentru că starețul nu este altceva decât un om care poartă chipul Mântuitorului, el stă mijlocitor între Dumnezeu și oameni și slujește cele sfinte înaintea Domnului, pentru mântuirea supușilor lui. Și aceasta o învățăm de la Hristos Insuși, Care lasă în urma Sa pe Petru păstor al bisericii Sale. Căci zice: *Simone, fiul lui Iona, Mă iubești tu mai mult decât aceștia ? Paște mielușeii Mei* (Ioan 21, 15). Și aceeași putere o dă și celorlalți urmași: păstori și învățători. Și mărturie pentru aceasta este dreptul ce s-a dat tuturor la fel, ca și lui Petru, de a lega și a dezlega. De aceea, precum oile se supun păstorului, și într-acolo se întorc, încotro le duce păstorul, așa și nevoitorii întru Domnul trebuie să se supună învățătorilor, neintrând în cercetarea poruncilor lor, dacă sunt curate și fără păcat, ci îndeplinind cele poruncite cu toată osârdia și îngrijirea."

207. „După cum lemnarul ori zidarul se folosește de fiecare dintre uneltele sale după dorința sa, și uneltele nu se împotrivesc a îndeplini acea trebuință, pentru care le folosește meșterul, ci se supun mâinilor lui, așa și

nevoitorul trebuie să lucreze, ca unealta meșteșugarului, spre desăvârșirea clădirii duhovnicești, să se supună în toate, la ceea ce socotește starețul a fi de folos slujirea lui, ca să nu fie piedică spre desăvârșirea lucrului duhovnicesc, dacă nu va pune stăruință. Și după cum unealta nu-și alege ea singură ce trebuie să lucreze pentru meșteșug, așa și nevoitorul să nu-și aleagă singur lucrul, ci să se supună înțelepciunii și priceperii meșteșugarului său. Căci starețul poate cerceta cu înțelepciune moravurile, patimile și aplecările sufletești ale fiecăruia și să-și potrivească, prin aceasta, rânduielile sale pentru fiecare. De aceea, nicidecum nu se cade a ne împotrivi poruncilor lui, ci să fim încredințați că mai greu e să te știi și să te vindeci pe tine însuți, întrucât oamenilor le este înrădăcinată mândria și fiecare din dragoste pentru sine strică adevărata judecată. Dar mai ușor ne poate cunoaște și vindeca un altul, pentru că patima iubirii de sine nu împiedică cunoașterea adevărată la acela ce judecă despre alții. Iar când s-a așezat deja în obștea nevoitorilor o așa înțelegere, atunci ușor sălășluiește pacea între ei și mântuirea se va căpăta prin iubirea tuturor și printr-același gând".

208. De aici marginile ascultării: „Adevărata și desăvârșita ascultare față de stareț o arată cei supuși în faptul că ei nu numai că se stăpânesc, după sfatul starețului, de la cele nepotrivite, dar fără voia lui nici chiar cele vrednice de laudă nu le fac. Căci abținerea, de pildă, și orice suferință rea trupească sunt desigur folositoare, dar dacă vreunul lucrează după dorințele sale și își face în această privință cele ce-i sunt plăcute și nu se supune voinței starețului, greșeala lui va fi mai mare decât meritul; căci cel ce se împotrivește stăpânirii, poruncii lui Dumnezeu se împotrivește, iar răsplata pentru ascultare este mai de seamă decât răsplata pentru izbânda în abținere."

209. Iar marginea până unde trebuie să se întindă ascultarea, după rânduiala bunei rînduieli a lui Dumnezeu, ne-a arătat-o Apostolul, când ne pune pildă ascultarea Domnului, făcându-se ascultător până la moarte, iar moartea i-a fost de cruce (Filip. 2, 8) și zicând cu înțelepciune: *gândul acesta să fie în voi care era și în Hristos Iisus* (Filip. 2, 5).

210. „Cum trebuie să se poarte toți cu cel nesupus ? Cine nu se supune cu plăcere poruncilor lui Dumnezeu, aceluia mai întâi să-i arate cu toții părerea de rău, ca unui mădular bolnav, iar starețul este dator să încerce a-i vindeca boala cu învățături. Iar cine se încăpățânează în nesupunere și nu primește măsurile de îndreptare, acela trebuie dojenit cu asprime înaintea tuturor fraților și îndemnat în tot chipul ca să se lecuiască. Dar cel care și după multe dojeniri nu se rușinează, nu-și arată îndreptarea în fapt ci, după cuvânt, singur își este pierzător, acela, deși cu multe lacrimi și suspinuri, trebuie totuși tăiat de la trup ca un mădular stricat și nefolositor, după cum fac doctorii. Căci și doctorii, îndată ce găsesc un mă-

dular bolnav de o boală de nevindecat, și pentru ca răul să nu lucreze prin atingere și asupra altor mădulare și ca să nu se împrăștie mai departe, au obiceiul a tăia mădularul ori a-l arde. Același lucru se cade să facem și noi cu cei care urăsc legile Domnului, ori împiedică a lor îndeplinire și aceasta să o facem după porunca Domnului, care a zis: *iar dacă ochiul tău cel drept te smintește pe tine, scoate-l și aruncă-l de la tine*" (Matei 5, 29).

211. „Iubirea de semeni față de astfel de oameni este aproape ca o îngăduire neînțeleasă, și pentru folosirea ei întru rea plăcere față de Dumnezeu a fost dojenit Ilie, când a judecat pe fiii cei răi. Această îngăduire mincinoasă către cei căzuți în păcate este înșelăciune față de adevăr, este gând rău împotriva binelui obștesc, este obișnuința de a privi orice păcat cu nepăsare. Atunci nu numai că nu se îndeplinesc cele scrise: *mai degrabă să vă fi întristat, ca să fie scos din mijlocul vostru cel ce a săvârșit acestă faptă* (I Cor. 5, 2), ci neapărat se întâmplă și așa ceva: *băutura rea strică tot amestecul*. Apostolul zice: *pe cei ce păcătuiesc mustră-i de față cu toți* și îndată adaugă pentru ce, zicând: *ca și ceilalți să aibă teamă* (I Tim. 5, 20)."

212. „Cine nu primește cu totul vindecarea pe care i-o pune înainte starețul, acela nu poate să se înțeleagă nici cu sine însuși. Căci dacă nu vrea să i se supună, ci urmează voinței sale, atunci pentru ce mai trăiește cu el ? Pentru ce îl ia drept conducător al vieții sale ? Iar cine s-a hotărât odată să intre în numărul fraților, acela fiind ales să fie vas de slujire, chiar de i-ar părea porunca peste puteri, totuși lăsând la o parte judecata starețului care a poruncit un asemenea lucru greu, singur să arate supunere și ascultare, până la moarte, amintindu-și de Domnul, *ascultător făcându-se până la moarte, și încă moarte de cruce* (Filip. 2, 8). Împotrivirea și contrazicerea arată multe rele: neputința credinței, clătinarea nădejdilor, trufie și năravstricat. Căci dă dovadă de supunere cel ce nu judecă sfatul care i se dă și cine crede în făgăduințele Domnului și pune în ele mare nădejde, oricât de grele ar fi poruncile Lui; acela nu se va îndoi de împlinirea lor, știind că *pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi* (Rom. 8, 18) și, încredințat de adevărul că *cel ce se smerește se va înălța* (Matei 23, 12), el va arăta râvnă, care să întreacă porunca, știind că *necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veșnică covârșitoare* (II Cor. 4, 17)."

213. „Cine nu primește ascultările poruncite de stareț, acela trebuie să-i arate nemulțumirea sa sincer și între patru ochi dacă are vreun motiv serios sau, de nu, să îndeplinească în tăcere cele poruncite. Iar dacă singur poate se rușinează, atunci să ia mijlocitori pe alții și astfel, dacă cele poruncite vor fi potrivnice Scripturii, el însuși o să scape de pedeapsă și pe frați o să-i izbăvească de rău; iar dacă se va îndoi că are vreun temei serios, oare cum va scăpa el de îndoiala cea năpăstuitoare și primejdioasă, căci s-a zis: *iar cel ce se îndoiește, dacă va mânca, se osândește, fiindcă n-a fost*

din credință (Rom. 14, 23) și totodată va face rău cu nesupunerea și altor frați încăpățânați *și mai bine i-ar fi lui,* zice Domnul, *să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării* (Matei 18, 6; Luca 17, 2). Iar dacă unii se vor încăpățâna în nesupunere, mocnind în taină și nespunându-și deschis supărarea, atunci ca niște semănători de îndoială între frați, ca niște clătinători ai credinței în porunci, ca învățători de nesupunere și neascultare, ei să fie alungați dintre frați. Căci zis este: *alungă pe cel batjocoritor și cearta va lua sfârșit* (Pilde 22, 10); și încă: *Scoateți afară dintre voi pe cel rău; nu știți oare că puțin aluat dospește toată frământătura ?* (I Cor. 5, 13, 6)."

214. „Iar pentru ca să nu-i fie ușor cuiva să cadă în îndoială, atât spre răul său cât și al altora, să se aibă în vedere următoarea rânduială în mănăstire: nimeni să nu cerceteze faptele starețului și ceea ce se face, afară de cei care-s după rânduială mai mari și după înțelepciune mai apropiați de stareț și pe care el singur îi va chema când va fi nevoie la sfat, pentru cercetarea lucrurilor obștești, supunându-se îndemnului care s-a spus: *fără de sfat nimic să nu faci* (Sirah 32, 20). Căci dacă noi i-am încredințat zidirea sufletelor noastre, ca unui om care va da răspuns înaintea lui Dumnezeu pentru aceasta, ar fi cu totul neînțelepțește ca să nu-i fim încrezători în lucrurile cele mai neînsemnate și ca să păstrăm în noi bănuieli nepotrivite împotriva fratelui, dând prilej și altora să facă la fel. Iar pentru ca să nu se întâmple aceasta, fiecare să rămână la ceea ce a fost chemat și încredințându-se cu totul în seama celorlalți în privința datoriilor sale, să nu cerceteze faptele altora, urmând sfinților ucenici ai Domnului care nu s-au îndoit nici o clipă când Învățătorul lor a vorbit cu samarineanca și nimeni nu I-a zis: «Ce întrebi ?» sau: «Ce grăiești cu dânsa ?» (Ioan 4, 27)."

215. „Ce se întâmplă dacă un frate, primind o poruncă, mai întâi i se va împotrivi ei, dar mai târziu se va apuca singur să o aducă la îndeplinire ? Să se știe că acela, pentru împotrivirea sa, ca un om ciorovăitor și care ațâță și pe alții la ceartă se va supune acestei judecăți: *omul rău ațâță răzvrătirea; pentru aceasta un sol aprig va fi trimis împotriva lui* (Pilde 17, 11). Și totodată, el să fie încredințat că se împotrivește sau arată neascultare nu unui om, ci lui Dumnezeu Însuși, Care a zis: *Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, cel ce se leapădă de voi de Mine se leapădă* (Luca 10, 16). Și totodată el să ceară iertare cu întristare și, dacă îi vor da voie, numai așa să se apuce de lucru."

216. „Iar dacă cineva, făcând ascultare, va cârti, dar va lucra cu cârtire ? Apostolul a zis: *toate să le faceți fără de cârtire și fără de îndoială* (Filip. 2, 14), așa că cel cârtitor să fie îndepărtat de frați și lucrul lui să nu se dea în folosința lor. E clar că un om ca acesta suferă de necredință și se îndoiește întru nădejde."

217. „Lucrul manual al celui care cârteşte ori se mândreşte să nu se amestece cu al celorlalţi oameni smeriţi şi supuşi sufleteşte. Lucrul celui dintâi să nu se folosească de cei binecredincioşi, pentru că *ceea ce la oameni este înalt, urâciune este înaintea lui Dumnezeu* (Luca 16, 15). Este şi o altă poruncă a Apostolului, care zice: *Nici să cârtiţi precum au cârtit unii din ei şi au fost nimiciţi de către pierzătorul* (I Cor. 10, 10) şi încă: *nu cu părere de rău sau de silă* (II Cor. 9, 7). De aceea lucrul acestor oameni nu e vrednic să fie folosit, ca o jertfă neîndestulătoare şi să nu se amestece cu lucrul celorlalţi. Căci dacă cei ce au adus pe jertfelnic foc străin au simţit o aşa mânie (Lev. 10, 1, 2), oare nu e primejdios să primim de la cel împotrivitor lui Dumnezeu vreun lucru ca o împlinire a poruncilor ? Zis este: *Ce însoţire are dreptatea cu fărădelegea ? Sau ce împărtăşire are lumina cu întunericul ?* (II Cor. 6, 14). De aceea zice Domnul: *Cel ce junghie un bou şi în acelaşi timp omoară un om, cel ce jertfeşte o oaie şi în acelaşi timp rupe gâtul unui câine – toţi aceştia şi-au ales căi nelegiuite şi în urâciunile lor trăieşte sufletul lor* (Isaia 66, 3). Pentru aceasta lucrurile făcute de om cu neplăcere şi cu împotrivire numaidecât să se scoată din folosinţa fraţilor. În această privinţă, stareţii să aibă o mare grijă, ca şi ei înşişi să nu calce rânduielile celui care a zis: *pe cel rău, care se depărta de mine, nu l-am cunoscut. Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit* (Ps. 100, 5, 6) şi acela care amestecă printre porunci păcatul şi-şi murdăreşte lucrul său ori prin atenţie la lucru, ori se mândreşte cu însuşirile sale, să nu fie ajutat a se întări în încăpăţânare, primindu-i-se lucrul, ci să fie lăsat a da socoteală de greşeli. De aceea şi starețul să fie încredinţat că o conducere nedreaptă asupra fraţilor atrage asupra lui o mânie grea şi de neînlăturat, căci *sângele lui,* după cum e scris, *din mâna lui îl voi cere* (Iez. 3, 18), iar cel supus să fie gata a împlini fără lenevire orice poruncă, chiar cea mai grea, fiind convins că răsplata tuturor este în ceruri (Matei 5, 12). Pentru aceasta pe cel ascultător să-l înveselească nădejdea slavei, ca să se îndeplinească lucrul Domnului cu toată bucuria şi cu răbdarea."

218. „Dacă un nevoitor va spune că-i sunt vătămătoare călătoriile ce s-ar face din absoluta nevoie obştească şi nu va voi să ia parte, înseamnă că el n-a înţeles asprimea ascultării şi nu ştie că această virtute nu se desăvârşeşte printr-o aşa nelucrare. De aceea, să privească la pilda celor sfinţi, cum au câştigat ei desăvârşirea în ascultare, neîmpotrivindu-se câtuşi de puţin chiar unei porunci oricât de nepotrivite ar fi fost şi, ca urmare, să înveţe această ascultare desăvârşită. Dacă însă cineva chiar ar suferi vreun rău, să-i poftească pe fraţi ca să se roage pentru el Domnului şi el singur să ceară de la Domnul iertare, având nădejde neîndoielnică ca în îndeletnicirile sale duhovniceşti şi în slujirile trupeşti pentru faptele cele bune să se facă vas vrednic în fapte şi folositor. Şi, desigur, Dumnezeu, care încuviinţează osârdia oamenilor ce caută binele, îi va da şi lui

putere, pentru că El singur a poruncit să cerem, zicând: *Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide; că oricine cere ia, cel care caută află și celui care bate i se va deschide* (Matei 7, 7, 8); și în alt loc: *și de este cineva dintre voi lipsit de înțelepciune, să o ceară de la Dumnezeu, Cel ce dă tuturor fără deosebire și fără înfruntare și i se va da. Să ceară însă cu credință, fără să aibă nici o îndoială* (Iacov 1, 5-6). Și mai ales în acele împrejurări când mintea se va abate de la ascultarea cea desăvârșită ori satana va pune piedici slăbind și tăind osârdia, noi, folosindu-ne de asemenea ajutor, să rugăm pe Domnul și să cerem ca să ne dea belșugul faptelor bune, iar trupurile noastre să fie ațintite spre frica Domnului, mintea să nu fie vânturată și ademenită de poftele trupești și de plăceri întru nimic. Căci dorințele lumești, care se nasc în suflet prin împrăștierea minții, aduc felurite neliniști în gânduri și ne fac leneși spre fapte bune. Pentru aceasta, fiecare dintre noi să nu se ferească de a sluji cu propria sa trudă la trebuințele obștești și la nevoile trupești, ci să se roage lui Dumnezeu ca să primească de la El puterea de a ajuta. Căci dacă toți se vor lepăda de a săvârși binele de care s-au ferit alții, atunci cine va face un lucru de absolută nevoie ? Aici e binevenit să ne înțelepțim printr-o pildă. Soldatul care e nou în armată nu caută după socotința sa să-i învețe pe ceilalți care slujesc, ci singur se conformează poruncilor și obiceiurilor care sunt în armată. De aceea și cel ce e primit în obștea duhovnicească nu trebuie să tindă să-i schimbe pe membrii obștii după morala sa, ci propria sa viață morală să o aducă la potrivire cu obiceiurile și rânduielile obștii."

219. „Frații nu trebuie să se scârbească și nici să se mânie când starețul le dă celor slabi o slujbă potrivită cu puterile lor și la nevoie le arată și milă, ci dimpotrivă, cei tari să miluiască pe cei neputincioși, văzând în ei mădulare slabe și îndeplinind în chipul acesta porunca iubirii sufletești. Căci nici piciorul nu se ridică împotriva mâinii și nu o silește în treburile ei, și nici mâna întreagă nu lasă tot lucrul asupra degetului mic, ci fiecare mădular lucrează cu puterea pe care a primit-o din natură, ajutând mădularele slabe. Când se va păstra o asemenea rânduială în obștea duhovnicească, atunci se va dovedi că noi cu adevărat suntem trupul lui Hristos, iar fiecare în parte mădulare ale acelui trup (I Cor. 12, 27), păzind întotdeauna buna înțelegere și pașnica unire a unuia cu alții."

220. „Întrucât Domnul a poruncit: *iar de te va sili cineva să mergi cu el o milă, mergi cu el două* (Matei 5, 41) și apostolul învață: *supuneți-vă unul altuia în frica lui Hristos* (Efes. 5, 21), atunci trebuie oare să ne supunem oricui, la orice ar porunci ? Deosebirea între cei ce poruncesc să nu fie o piedică celor ce li se poruncește, pentru că Moise a ascultat porunca bună a lui Iotor. Dar mai ales pentru că este o mare deosebire între porunci, pentru că unele sunt potrivnice poruncilor lui Dumnezeu sau chiar le distrug ori le spurcă în diferite chipuri cu amestecuri nepermise, iar altele

sunt potrivite cu poruncile – unele, chiar dacă nu sunt potrivite, vin în folosul lor și înseamnă un ajutor pentru porunci –, de aceea e de trebuință să ținem minte cele spuse de apostolul: *proorociile să nu le disprețuiți. Toate să le încercați; țineți ce este bine. Feriți-vă de orice înfățișare a răului* (I Tes. 5, 20-22). Și încă: *Tot gândul îl robim spre ascultarea lui Hristos, și gata suntem să pedepsim toată neascultarea, atunci când supunerea voastră va fi deplină* (II Cor. 10, 5-6). Așa că, dacă ni se poruncește ceva potrivit cu porunca lui Dumnezeu ori ceea ce-i de folos pentru ea, noi să o primim cu toată grija și osârdia, ca pe însăși voia Domnului, împlinind cele zise: *îngăduindu-vă unii pe alții în iubire* (Efes. 4, 2). Iar când vreunul poruncește ceva potrivnic poruncii lui Dumnezeu sau care ar fi spre călcarea ei sau o spurcă, atunci mai întâi să se spună: *trebuie să ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni* (Fapte 5, 29), ținând minte ce zice Domnul: *Iar după un străin ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul străinilor* (Ioan 10, 5). Asemenea și faptul că Apostolul, pentru paza noastră, a îndrăznit să se atingă chiar de îngeri, zicând: *dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o – să fie anatema* ! (Gal. 1, 8). Iar aceasta ne dă a înțelege că oricât ar fi de prieten sau deosebit de slăvit unul care se împotrivește să îndeplinească cele poruncite de Domnul sau ne-ar sfătui să facem cele oprite de El, oricine iubește pe Domnul să fugă de unul ca acela și să se teamă de el."

221. „Cum trebuie să arătăm noi unul altuia ascultare ? Cum se arată față de stăpân slugile, după porunca lui Dumnezeu: *dacă cineva vrea să fie întâiul, să fie cel din urmă dintre toți și slujitor al tuturor* (Marcu 9, 35; 10, 43-44), la care Domnul adaugă alte cuvinte mai grăitoare: *căci și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească* (Marcu 10, 45); și, după spusa Apostolului: *ci slujiți unul altuia cu dragoste* (Gal. 5, 13)."

c) Iubirea frățească între ei – sinceră și egală față de toți

222. „Frații să aibă o așa dragoste unul față de altul, cum a poruncit și a învățat Domnul, zicând: *Să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu. Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi* (Ioan 15, 12, 13). Iar dacă și sufletul trebuie să ni-l punem, atunci cu atât mai mult să arătăm râvnă pentru folosul fiecărui frate, nu numai prin îndeplinirea datoriilor omenești, ci îndeplinirea lor să aibă ca scop de a plăcea lui Dumnezeu."

223. „O așa iubire frățească să nu se arate numai în afară, ci să fie lăuntrică și arzătoare, după cum a arătat Apostolul zicând: *în iubire frățească, unii pe alții iubiți-vă* (Rom. 12, 10). Căci a fi iubitori – φιλοστοργοι –

este semnul celei mai mari prietenii, care se arată în dispoziția înfocată și atracția celui ce iubește față de cel iubit."

224. „Cel care dorește să câștige o așa iubire, mai întâi să se teamă de judecata pentru călcătorii legii Domnului, care a zis: *iar cel ce nu ascultă de Fiul, nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el* (Ioan 3, 36); apoi el să dorească viața veșnică: *căci porunca Lui este viața veșnică* (Ioan 12, 50). Iar cea dintâi și mai mare poruncă este: *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău; aceasta este marea și întâia poruncă; iar a doua, la fel ca aceasta: să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți* (Matei 22, 37, 39; Marcu 12, 30-31). De asemenea, el să dorească a se învrednici de Domnul Care a zis: *Poruncă nouă dau vouă, să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul* (Ioan 13, 34). Și-i vor mai ajuta și următoarele cugetări: dacă fratele e un binefăcător al nostru, atunci noi, ca oameni, îi suntem datori măcar cu iubirea pe care o au și păgânii, după cum Însuși Domnul zice clar în Evanghelie: *și dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteți avea ? Căci și păcătoșii iubesc pe cei ce îi iubesc pe ei* (Luca 6, 32). Iar dacă fratele chiar ne face rău, totuși noi trebuie să-l iubim, nu după poruncă, ci pentru că ne face un bine și mai de seamă, dacă credem Domnului Care a zis: *Fericiți veți fi voi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minținд din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, că așa au prigonit pe proorocii cei dinainte de voi* (Matei 5, 11-12)."

225. „În viața obștească legea iubirii nu dă voie să se facă prietenii și tovărășii numai între unii. Căci legăturile acestea particulare aduc mult rău înțelegerii obștești. Toți trebuie să se privească unul pe altul cu aceeași bucurie și toată obștea să fie stăpânită de aceeași dragoste. Iar dacă se va afla vreunul cu mai multă dragoste pentru un călugăr ce i-ar fi frate ori rudenie ori pentru altcineva, el să fie arătat ca unul ce face rău obștii. Căci dragostea prea mare pentru unul dovedește o dragoste neîndestulătoare față de alții."

226. „Dragostea unuia către altul trebuie să fie în toți egală și obștească, după cum omul, în chip firesc, are dragoste față de oricare dintre mădularele sale, dorind în aceeași măsură întregului trup sănătate, pentru că suferința oricărui mădular, aduce aceeași neliniște corpului întreg. Și după cum în noi înșine durerea oricărui mădular privește întregul corp, totuși un mădular primește mai multă atenție decât altul, căci nu avem aceeași grijă pentru ochi ca și pentru un deget de la picior, deși suferința lor este la fel; deci fiecare la fel să aibă compătimire și dragoste către toți cei ce viețuiesc în aceeași obște, iar cinste, după toată dreptatea, ar fi să aibă mai mult față de acei care sunt mai de folos. Și, cu toate acestea, toți sunt datori să se iubească unul pe altul în aceeași măsură, deoarece e

dureros când într-o obște sunt prietenii și frății deosebite. Căci cel care iubește pe unul mai mult decât pe altul arată că n-are dragoste desăvârșită față de aproapele. Și astfel, în acest chip să se îndepărteze din obști și certurile necuviincioase, și înclinările față de unii, pentru că din ceartă se naște ura, iar din prietenia numai pentru unii se naște bănuiala și pizma. Căci nepăzirea egalității este un început și un prilej pretutindeni pentru pizmă și dușmănie între cei asupriți. De aceea și avem poruncă de la Dumnezeu să urmăm dragostei Aceluia Care revarsă lumina soarelui la fel și peste cei drepți și peste cei răi (Matei 5, 45). După cum Dumnezeu dă tuturor putința să se împărtășească de lumină, așa și cei care-i urmează lui Dumnezeu să-și reverse egal asupra întregii obști razele de dragoste, deoarece unde slăbește dragostea, acolo intră numaidecât în locul ei ura. Iar dacă Dumnezeu iubire este, după cum zice Ioan (I Ioan 4, 15), atunci orice ură este diavolul. Căci precum cel ce este plin de iubire are în sine pe Dumnezeu, așa și cel ce nutrește ură, are în sine pe diavol. Astfel că iubirea trebuie să fie în toți și față de toți la fel, iar cinste să dăm fiecăruia după cuviință. Și între oamenii care sunt strânși cu asemenea legături, rudenia trupească nu poate avea întâietate în ce privește dragostea. De e frate cineva după trup, ori fiu, ori fiică, totuși cel de un sânge nu se cade a fi mai cu dragoste către ei decât către cei străini, pentru că cel ce urmează acestor legături se arată că nu s-a lepădat cu desăvârșire de legăturile firești, ci este condus încă de trup."

227. „Frații trebuie să aibă iubire unii față de alții, dar nu se cade ca numai doi ori trei să păstreze legături de prietenie între ei. Căci aceasta nu este iubire, ci răzvrătire și dezbinare și totodată mărturie de păcătoșenie a celor împrieteniți, căci dacă ei ar iubi buna rânduială obștească, ar avea aceeași dragoste către toți; dar când ei se despart și se fac obște în obște, atunci o așa legătură de prietenie este legătură rea și pe astfel de oameni îi atrage ceea ce se deosebește de lucrul obștesc, ceva nou împotriva bunei rânduieli obștești. De aceea, asemenea prietenii nu trebuie să se permită în obști și, pentru ca să se păstreze dragostea, nimeni să nu aibă legături cu fratele care lucrează cu viclenie și strică rânduiala bunei-cuviințe de obște, ci fiecare trebuie să fie în legătură și unire cu toți, câtă vreme săvârșesc toți numai bine. Iar dacă cineva, dorind să se împotrivească rânduielii așezate, va atrage la aceasta și pe vreun frate, fratele cel sănătos să-l înțelepțească mai întâi în taină, ca pe un bolnav la judecata lui, iar dacă în acest fel nu va primi vindecarea, trebuie să cheme și pe alți frați, mai înțelepți, ca să-l vindece, după cum se spune în Sfânta Evanghelie: *iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul* (Matei 18, 16). Și dacă nici de aceștia nu va asculta, să se înștiințeze starețul despre boala lui; iar dacă nu va primi nici sfatul starețului, să fie socotit ca un păgân și vameș și ca pe oaie

bolnavă să-l scoată din turmă, ca el să nu îmbolnăvească și pe alții cu boala sa. Și dacă nu ar fi să sufere nimeni din pricina vreunei pilde rele, numai în acest singur caz, folosindu-se mijloacele de mai sus, se poate răbda vreme mai îndelungată, în nădejdea unei îndreptări. Răbdarea aceasta îndelungată înseamnă doar a nu-l îndepărta și nu a-l lăsa fără de îndemnări și fără sfat sub canonisirile legiuite."

228. În această privință a fost nevoie de o deosebită grijă pentru frații cei mai tineri.

„Dacă tu ești tânăr cu trupul ori cu mintea, îndepărtează-te de o strânsă legătură cu cei de-o seamă cu tine și fugi de ei ca de foc. Căci vrăjmașul, înflăcărându-i pe ei, pe mulți i-a dus în focul cel veșnic, surpând desigur cu dragoste duhovnicească în prăpastia grozavă pe acești locuitori ai acestui nou pământ gadarinean, iar pe cei ce scăpaseră din mijlocul mării, din valuri și furtuni, tocmai când ei erau fără grijă lângă liman, i-a scufundat în adânc, cu luntrile și toți călătorii lor. Când te așezi, nu sta aproape de cei asemenea ție; când te culci, să nu se atingă îmbrăcămintea ta de îmbrăcămintea lor, ci între voi să fie unul bătrân. Iar când vorbește el cu tine ori cântă, stând în fața ta, răspunde-i aplecându-ți fața, pentru ca nu cumva, privindu-l în ochi, să iei sămânța poftei aruncate de vrăjmaș și să culegi apoi roadele distrugerii și ale pieirii. În casă sau în orice alt loc unde nu vede nimeni fapta voastră, nu rămâne cu el în scopul de a vorbi despre cuvintele Domnului sau pentru o altă trebuință, fiindcă întotdeauna are preț mai mare sufletul, pentru care a murit Hristos. Nu te încrede gândului înșelător, care îți spune că așa ceva nu-i deloc ispititor, când tu știi totuși că chiar aceasta e ispita, de care te-ai convins prin multe încercări ale celor căzuți. Crede cuvintelor mele, pornite din inimă iubitoare de frați. Aleargă la bătrâni, pe care nu oricine îi poate avea, care, prin cuvinte pilduitoare, îndeamnă pe oamenii cei tineri la lucruri de laudă și ei niciodată nu aduc rău prin înfățișarea lor. *Păzește-ți inima mai mult decât orice* (Pilde 4, 23)."

229. Din cele spuse se vede că nu orice iubire este iubire adevărată și fiecare să-și cerceteze iubirea ca să se încredințeze dacă este ea adevărată. Iată o mărturie după care se poate ști dacă cineva iubește pe un frate după lege sau nu.

„Iubirea are două însușiri vădite: a te întrista și a te chinui de faptul că cel iubit îndură suferință, cât și a fi bucuros și a te trudi pentru folosul celui iubit. De aceea, fericit este fratele ce plânge pentru un altul ce greșește, care prin greșeală se expune unei grozave primejdii și se bucură de cel ce face bine care, după cum s-a scris, își câștigă răsplată neasemănată. Și apostolul Pavel mărturisește, zicând: *Și dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună* (I Cor. 12, 26), fără îndoială, după legea dragostei în Hristos; iar dacă un mădular este prețuit, bineînțeles, în

scopul de a bineplăcea lui Dumnezeu, se bucură împreună cu el toate mădularele. Iar cine nu e în așa chip dispus, acela, vădit este că nu-și iubește fratele."

d) Îndreptarea fraților între ei, ca rod al dragostei râvnitoare pentru desăvârșirea fratelui și a întregii obști

230. Văzând pe cei răi, să nu fim nepăsători față de dânșii, ci să întrebuințăm toată stăruința noastră ca să-i îndreptăm. În această privință Pravila arată ca lege obștească cuvintele Domnului. Față de cei păcătoși să ne arătăm „cum ne-a poruncit Domnul, Care a zis: *De îți va greși ție fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine și el singur; și de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău; iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul; și de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș* (Matei 18, 15-17). Și astfel, dacă se va întâmpla și cea din urmă, *destul este pentru un astfel de om pedeapsa aceasta dată de către cei mai mulți* (II Cor. 2, 6); căci Apostolul a scris: *mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga-răbdare și învățătura* (II Tim. 4, 2); și încă: *dacă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru prin epistolă, pe acela să-l însemnați și să nu mai aveți cu el nici un amestec, ca să-i fie rușine* (II Tes. 3, 14)".

231. Iar cine nu îndeplinește aceasta, nu e milostiv. „Dacă *boldul morții este păcatul* (I Cor. 15, 56), nu un oarecare păcat ori altul, ci fără deosebire orice păcat, atunci nemilostiv este cel ce ascunde și nu mustră, după cum e nemilostiv cel care lasă otrava în omul mușcat de vreo fiară venitoasă și nu scoate otrava. El și dragostea o nimicește, căci scris este: *cel care îl iubește îl ceartă la vreme* (Pilde 13, 25)."

232. Aceasta înseamnă *a purta neputințele celor neputincioși* (Rom. 15, 1). „Căci dacă a purta înseamnă a lua și a vindeca, după cum este scris că: *Dar El a luat asupră-și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat* (Isaia 53, 4), însă nu în sensul că El Însuși le ia asupra Sa, ci că El vindecă pe cei în dureri; și prin aceste cuvinte ale Apostolului se cuvine să înțelegem mijlocul și legea pocăinței, cu care se vindecă cei neputincioși prin grija celor tari."

233. Aceasta și înseamnă *a purta sarcinile unul altuia* (Gal. 6, 2). „Căci păcatul este o greutate ce atrage sufletul în fundul iadului. Păcatul îl ridicăm unul de la altul și-l gonim tot unul de la altul, când îi aducem pe cei ce greșesc la îndreptare. Să împlinim legea lui Hristos, Care a zis: *N-am venit să chem la pocăință pe cei drepți, ci pe cei păcătoși* (Luca 5, 32) și Care ne-a dat ca lege: *De îți va greși ție fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine și el singur; și de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău* (Matei 18, 15)."

234. De aceea sau vindecă tu însuți pe frate sau, dacă nu poți, spune starețului. „Orice păcat trebuie descoperit starețului, fie chiar de cel ce a păcătuit, fie de cei care au aflat, când ei singuri nu-l pot vindeca după porunca Domnului (Matei 18, 15). Căci păcatul acoperit este ca o bubă aducătoare de moarte în inimă. După cum noi nu-l numim binefăcător pe cel care, acoperind rana, lasă răul în corp, ci pe cel care, cu mijloace dureroase, azvârle afară tot ce-i rău sau, arătând boala, o face cunoscută și înlesnește vindecarea; tot așa a ascunde boala este a pregăti moartea bolnavului, căci este zis: *boldul morții este păcatul* (I Cor. 15, 56), *mai mult prețuiește o dojană pe față decât o dragoste ascunsă* (Pilde 27, 5). Pentru aceasta, nu acoperi păcatele altora, ca nu cumva din iubitor de frați să ajungi omorâtor de frați. Nici în tine însuți nu ascunde păcatele. Căci s-a zis: *omul lăsător pentru lucrul lui e frate cu cel care dărâmă* (Pilde 18, 9)."

235. „Că nu trebuie să tăcem când alții păcătuiesc se vede din porunca Domnului, Care a zis în Vechiul Testament: *Să mustri pe aproapele tău, ca să nu porți păcatul lui* (Lev. 19, 17) și în Evanghelie: *Dacă îți greșește ție fratele tău, mergi, mustră-l* (Matei 18, 15–17). Același lucru l-a arătat și Apostolul care a mustrat la început pe corinteni: *în loc mai degrabă să vă fi întristat ca să fie scos din mijlocul vostru cel ce a săvârșit această faptă* (I Cor. 5, 2), iar mai târziu îndreptându-se ei, i-a lăudat: *că iată, însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus, ba încă și dezvinovățire și mâhnire și teamă și dorință și râvnă și ispășire* (II Cor. 7, 11)."

236. Aceste fapte nu cad sub oprirea pe care a făcut-o Domnul: *nu judecați ca să nu fiți judecați* (Matei 7, 1). Mai ales că Dumnezeu zice uneori: *nu judecați*, iar alteori poruncește: *cu judecată dreaptă judecați* (Ioan 7, 24), așa că nu oprește cu desăvârșire să judecăm, ci arată felul de judecată. Dar ce trebuie și ce nu trebuie judecat, aceasta ne-a învățat clar Apostolul, când amintește de faptul că alegerea e la voia fiecăruia și că amănunțit nu se arată în Scriptură când se spune: *dar tu de ce judeci pe fratele tău ?* (Rom. 14, 10) și încă: *deci să nu ne mai judecăm unii pe alții* (Rom. 14, 13); iar în cântărirea faptelor ce nu sunt plăcute lui Dumnezeu, el judecă pe cei care, fără socotință, și singuri fac judecată asupra celor păcătoși (I Cor. 5, 3–5). Și astfel, dacă vreun fapt depinde de voința noastră sau mai ales dacă nu e bine cercetat, atunci nu se cade pentru asemenea fapt să osândim pe un frate, despre cele ce nu știm, cum zice Apostolul: *De aceea nu judecați ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul, Care va lumina cele ascunse ale întunericului și va vădi sfaturile inimilor* (I Cor. 4, 5). Însă fiecare e numaidecât dator să apere judecățile Domnului, ca nu cumva tăcând să guste din mânia Domnului, în afară de cazul când învinuitorul, lucrând la fel cu cel vinovat, nu va cuteza să osândească pe fratele său, auzind pe Domnul Care zice: *scoate întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău* (Matei 7, 5).

237. Se cuvine să facem aceasta, însă cu duhul dragostei frățești, după cum s-a arătat, și cu râvnă către Domnul, iar nu din vreo altă patimă. O atare pravilă, ca să cunoști dacă cineva se luptă din râvna pentru Domnul împotriva unui frate ce a greșit, se lămurește și ni se descoperă din cuvintele: „Dacă cineva, văzând vreun păcat, simte în sine cele scrise: *Topitu-m-a râvna casei tale, că au uitat cuvintele Tale vrăjmașii mei* (Ps. 118, 139), înseamnă atunci lămurit că este din râvnă pentru Domnul. Iar dacă în suflet nu s-a simțit o asemenea înflăcărare și aceasta n-a fost pusă în mișcare din râvnă, atunci, după cum și mișcarea ei este neorânduită, tot asemenea și scopul evlaviei este necuviincios".

238. Oare cum se poate dovedi că cineva din compătimire mustră păcatul unui frate ? O cunoaștem aceasta „mai întâi, după semnele foarte lămurite ale compătimirii, potrivit cu cele spuse de apostolul: *dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună* (I Cor. 12, 26) și: *cine se smintește și eu să nu ard ?* (II Cor. 11, 29). Și apoi, trebuie să vedem dacă la fel el se întristează și plânge de fiecare păcat și dacă la fel se mâhnește de fiecare păcătos și dacă în mustrarea pe care o face nu schimbă mijlocul ce ne-a fost dat de la Dumnezeu".

239. Însă pe omul ce mustră pe un frate care a greșit, nu din dorința de a-l îndrepta, ci numai ca să-i răsplătească pentru ceva, pravila poruncește să-l îndreptăm întâi pe el. „Dacă după multe dojeniri, el va rămâne în greșeala sa, atunci, socotindu-l mândru și doritor de stăpânire, trebuie să folosim pentru îndreptarea lui un mijloc care ne învață evlavia (după rânduielile așezate). Dacă va rămâne în păcat, se știe care-i judecata celor ce nu se pocăiesc (adică îndepărtarea din obște)."

240. „Oare este plăcut înaintea lui Dumnezeu ca cineva, dacă este obijduit de un altul, din pricină că rabdă și n-are răutate, să nu spună nimănui și să lase toate la voia Domnului ? Mai ales că Dumnezeu a zis într-un loc: *Iertați orice aveți împotriva cuiva* (Marcu 11, 25), iar în alt loc: *Dacă îți va greși ție fratele tău, mergi, mustră-l între tine și el singur* (Matei 18, 15–17). De aceea se cuvine să arătăm rodul răbdării, cu inimă bună rugându-ne lui Dumnezeu pentru cel ce ne-a obijduit, zicând: *Doamne, nu-i socoti lui păcatul acesta* (Fapte 7, 60), pentru ca nu cumva mâniindu-ne asupra fratelui, să cădem în judecată; de asemenea, să se mustre și să se dojenească și obijduitorul, ca astfel și el să scape de mânia ce veghează asupra fiilor celor nesupuși. Iar dacă vreunul obijduit va ocoli acestea și va răbda, atunci va avea îndoit păcat, atât pentru că el însuși calcă legea, care zice: *să mustri pe aproapele tău, ca să nu porți păcatul lui* (Lev. 19, 17), cât și pentru că în tăcerea sa se face împreună făptuitor cu cel ce păcătuiește și încă pentru că lasă pe un om să piară în rău, pe care dacă-l mustra, poate l-ar fi putut câștiga, după cum a poruncit Dumnezeu."

241. „Cum să ne purtăm față de un păcătos care nu se pocăiește ? Așa după cum a poruncit Domnul, zicând: *și de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș* (Matei 18, 17) și precum a învățat Apostolul, scriind: *să vă feriți de orice frate care umblă fără de rânduială și nu după predania pe care ați primit-o de la noi*“ (II Tes. 3, 6).

e) Teama de a nu sminti pe vreunul dintre frați

242. Râvnind la îndreptarea greșelilor altuia, fiecare să viețuiască în așa fel ca să nu smintească pe cineva prin călcare de porunci sau folosind neînțelepțește ceea ce ni s-a lăsat în voia noastră. „Pentru că Domnul nostru Iisus Hristos zice: *iar cine va sminti pe unul din aceștia mici care cred în Mine mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării* (Matei 18, 6; Luca 17, 2), de aceea în tot chipul trebuie să ne păzim de a nu sminti pe alții, ca să nu cadă asupra noastră o osândă așa de mare. Smintește cel ce calcă legea prin cuvânt ori prin faptă și duce pe altul la nelegiuire, ca șarpele pe Eva și Eva pe Adam sau cine împiedică de a se face voia lui Dumnezeu, ca și Petru pe Domnul, zicând: *Fie-ți milă de Tine, să nu Ți se întâmple Ție aceasta* și de aceea el a auzit: *Mergi înapoia Mea, satano ! Sminteală Îmi ești, că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor* (Matei 16, 22, 23). Smintește cel ce abate gândurile unui neputincios spre cele oprite, după cum scrie apostolul, care zice: *Căci dacă cineva te-ar vedea pe tine, cel ce ai cunoștință, șezând la masă în templul idolilor, oare conștiința lui, slab fiind el, nu se va întări să mănânce din cele jertfite idolilor ? Și va pieri prin cunoștința ta cel slab, fratele tău, pentru care a murit Hristos ! Și așa, păcătuind împotriva fraților și lovind conștiința slabă, păcătuiți față de Hristos. De aceea, dacă o mâncare smintește pe fratele meu, nu voi mânca în veac carne, ca să nu aduc sminteală fratelui meu* (I Cor. 8, 10-13). Dar se întâmplă că cel ce cade în sminteală se smintește și când împlinește porunca lui Dumnezeu ori se folosește fără frică de ce i s-a lăsat în voia lui. De aceea, când unii oameni se poticnesc de vreo faptă sau de un cuvânt al poruncii și se smintesc, după cum mărturisește Evanghelia că s-au smintit unii de cele ce făcea și zicea Iisus potrivit voinței Tatălui, atunci trebuie să ne amintim de răspunsul pe care l-a dat El ucenicilor ce-l întrebau: *Știți că fariseii, auzind cuvântul, s-au scandalizat ? Iar El răspunzând, le-a zis: Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc, va fi smuls din rădăcină. Lăsați-i pe ei ! Sunt călăuze oarbe orbilor; și dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă* (Matei 15, 12–14). Și multe altele asemănătoare le putem găsi în Evanghelii și la Apostol. Iar de se poticnește cineva ori se smintește de cele ce sunt în voia noastră, atunci să-și amintească cuvântul Domnului Care-i zice lui Petru: *Așadar, fiii sunt scutiți. Dar pentru ca să nu-i smintim, mergi la mare și*

aruncă undița și ia cel dintâi pește, care-ți va cădea și deschizându-i gura, vei găsi un statir: ia-l pe acela și li-l dă pentru Mine și pentru tine (Matei 17, 26, 27); și de asemenea de cele scrise de apostol: *mai bine să nu mănânci carne, să nu bei vin și să nu faci nimic ce-ar sminti pe fratele tău, sau l-ar poticni, sau l-ar slăbi* (Rom. 14, 21). Și cât e de grozav când ne dăm seama că în puterea noastră stă să ocolim prilejurile de smintire a fratelui, aceasta ne-o arată și porunca lui Dumnezeu Care îndeobște oprește orice sminteală și zice: *Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă: că îngerii lor în ceruri pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri* (Matei 18, 10). Dar și apostolul mărturisește într-un loc zicând: *mai degrabă judecați aceasta: să nu dați fratelui prilej de poticnire sau de sminteală* (Rom. 14, 13); și în alt loc vorbind mai pe larg și oprind cu tărie această purtare neîngăduită, zice: *Și așa, păcătuind împotriva fraților și lovind conștiința slabă, păcătuiți față de Hristos* (I Cor 8, 12). Și acum, dovedit fiind cât e de strașnic a sminti pe un frate cu mijloacele ce stau în voia noastră, ce să mai spunem de cei care smintesc prin faptul că săvârșesc și grăbesc cele ce-s oprite ? Și mai ales când se dovedește că cel ce face sminteală își dă seama de toate ori când el e chiar în tagma sfințită ? Unul ca acesta trebuie să fie pildă și dreptar pentru alții, iar dacă el a nesocotit cât de puțin din cele ce s-au scris ori a săvârșit fapte oprite ori n-a îndeplinit ce i se poruncea ori îndeobște a tăcut despre unele ca acestea, atunci el se supune la o judecată ca aceasta, ce s-a zis: *cel rău va pieri în nelegiuirea sa și Eu voi cere sângele lui din mâna ta* (Iez. 3, 18)."

f) Să ne ferim de orice neînțelegere, să nu facem înfruntări și nici să nu jignim

243. Unde locuiesc mulți nu se poate să nu fie ciocniri. Dar aceasta nu îndreptățește pe nimeni ca să nu păzească pacea inimii cu toți. Rânduielile pedepsesc aspru pe acei frați care ajung până la ceartă și rămân certați: unii ca aceștia nu mai fac parte din frăție.

„Întrucât Domnul zice ca toți să fie una *după cum Tu, părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una* (Ioan 17, 21), și Apostolul a scris: *aceleași simțiri, aceeași cugetare* (Filip. 2, 2), iar în Fapte se povestește că *inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una* (Fapte 4, 32), pentru aceasta cei ce se ceartă nu sunt din rândul acelora despre care s-au zis asemenea cuvinte."

244. În obște este lege pentru frați ca între ei „să nu fie nici un semn de mânie, ori aducere-aminte de vreun rău suferit, nici în înfățișare, nici în mișcare, nici în cuvânt, nici în răutatea privirii sau altceva ce de obicei naște ură între cei ce viețuiesc împreună. Iar dacă cineva cade într-o asemenea vină, ca să capete iertarea de greșeală în care zăbovește, nu e destul

să sufere ceva care să-l amărască, întrucât oricare rău s-ar abate asupra lui oricând e doar un rău".

245. Iar pentru cazul că se ivesc nemulțumiri și supărări, iată ce întrebări i-au venit în minte alcătuitorului de pravile:

„Dacă un frate supără pe alt frate, cum să fie îndreptat ? Dacă a supărat el cum a supărat Apostolul, care a zis: *căci v-ați întristat după Dumnezeu, ca să nu fiți întru nimic păgubiți de către noi* (II Cor. 7, 9) înseamnă că nu cel ce a produs supărarea are nevoie de îndreptare, ci cel supărat trebuie să-și arate semnele de *întristare cea după Dumnezeu* (II Cor. 7, 10). Iar dacă supărarea s-a făcut pentru ceva fără însemnătate, cel ce a întristat să-și amintească ce a zis Apostolul: *Dacă pentru mâncare fratele tău se mâhnește, nu mai umbli potrivit iubirii* (Rom. 14, 15) și recunoscându-și un astfel de păcat, să îndeplinească cele ce spune Domnul: *Deci, dacă vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău*" (Matei 5, 23-24).

246. „Iar dacă cel care a supărat nu vrea să ceară iertare ? Să facem cu el cum a spus Domnul pentru cei care greșesc și nu se pocăiesc: *iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ca un păgân și vameș* (Matei 18, 17)."

247. „Dar dacă cel care a supărat aduce pocăință și cel întristat nu vrea să se împace, judecata Domnului asupra acestuia este arătată clar în parabola despre sluga care, rugată de datornicul său, n-a vrut să-l aștepte. *Văzând*, zice, *au spus stăpânului toate cele întâmplate. Și mâniindu-se stăpânul lui, l-a dat pe mâna chinuitorilor; până ce-i va plăti toată datoria*" (Matei 18, 31, 34).

248. Nemulțumirile și neînțelegerile provin totdeauna din mânie, de aceea, ca să ne ferim de ele, pravilele poruncesc să înăbușim mânia din noi.

„Cuvintele Apostolului: *mâniați-vă și nu greșiți; soarele să nu apună peste mânia voastră* și ce urmează după aceasta: *orice amărăciune și supărare și mânie și izbucnire și defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate* (Efes. 4, 26, 31) trebuie să le înțelegem ca pe înseși cuvintele Domnului: *că s-a zis celor de demult* și apoi adaugă: *Eu însă vă spun vouă* (Matei 5, 21, 22). Așa și Apostolul, amintind aici mai întâi cuvântul spus de demult celor ce viețuiau atunci: *mâniați-vă, dar nu greșiți* (Ps. 4, 4), îndată adaugă și de la dânsul ce ni se cuvine, zicând: *orice amărăciune și supărare și mânie și izbucnire și defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate*."

249. „Când apostolul zice: *ocărâți fiind, binecuvântăm; prigoniți fiind, răbdăm; huliți fiind, ne rugăm* (I Cor. 4, 12, 13) atunci ne învață prin pilda sa să păstrăm nerăutate față de toți și pe cei ce se poartă viclenește față de noi să-i răsplătim cu bine, ca să se împlinească aceasta nu numai cu privire la cel ce înfruntă, dar și cu privire la oricine se poartă viclenește,

împlinind cele ce s-au zis: *nu te lăsa biruit de rău; ci biruiește răul cu binele* (Rom. 12, 21)."

250. Cel mai puternic mijloc pentru înăbușirea mâniei este considerat gândul la Dumnezeu atotvăzător și omniprezent.

„În ce chip poți să nu te mânii ? Dacă vei avea totdeauna gândul că ești înaintea ochilor Dumnezeului Celui ce te vede și a Domnului Care este lângă tine. Căci care dintre supuși va îndrăzni să săvârșească înaintea stăpânului vreo faptă neplăcută lui ? Dar dacă și privirea omului, care după firea sa e asemenea nouă, îl reține de la patimi, fiindcă poartă o mare vrednicie, oare nu se va stăpâni cu atât mai mult acela care-i pe deplin încredințat că-l are pe Dumnezeu privitor al mișcărilor sale ? Pentru că Dumnezeu, Care încearcă inimile și măruntaiele, cu mult mai bine vede mișcările sufletului decât își vede omul schimbările fetei."

251. Al doilea mijloc este să nu cauți a fi mai mare și nici să aștepți ca toate să se facă după voia noastră.

„Nu te vei mânia nici în cazul când nu aștepți supunere de la alții, ci tu singur vei fi gata la ascultare, socotindu-i pe toți mai mari decât tine. Căci dacă cineva cere supunere în folosul său, trebuie să știe că tot cuvântul lui Dumnezeu învață ca fiecare să slujească altora. Iar dacă cuvântul Domnului osândește pentru călcarea poruncii dumnezeiești, atunci omul merită nu mânie, ci milă și compătimire, ca să facă potrivit celui care a zis: *cine se smintește și eu să nu ard ?* (II Cor. 11, 29)."

g) Să nu cauți cinste, întâietate, stăpânire

252. Cele mai numeroase nemulțumiri sunt din pricină că ele dezmiardă gândul pentru înălțare înaintea altuia și întâietate. De aici rezultă că unul vede pretenții neîntemeiate și se supără, iar altul bănuiește că nu i se dă după cuviință și-i nemulțumit. Și așa se nasc mulțime de neînțelegeri între frați ! Iată cum se descoperă aceasta în pravile:

„Călugărul să nu caute loc de cinste, deoarece e o boală diavolească și începutul păcatului, e semnul celei mai mari viclenii diavolești. Și o dată ce un călugăr s-a aprins de o asemenea patimă, el a și căzut în mândrie: și cel stăpânit de patima aceasta bolește ca și diavolul. Ba, mai mult, pe cine-l subjugă această patimă, îl face invidios, încăpățânat, lingușitor, învinuitor, clevetitor, răutăcios, smerindu-se pe sine mai mult decât se cade, slugarnic, mândru și plin de mii de nerânduieli.

Căci un astfel de om invidiază pe cei vrednici și-i clevetește și nu rareori le dorește și moartea ca, în lipsa celor capabili la un fel oarecare de lucru, să ajungă să fie și el ales. El se va linguși pe lângă aceia în a căror voie va fi puterea de a alege și din această pricină se va face slugarnic; dar va fi dârz față de cei mici, dacă aceștia îi vor sta împotrivă și astfel va în-

cepe a împleti uneltiri; el va avea mii de supărări și bănuieli, i se va sfărâma liniștea sufletească, iar Dumnezeul păcii, negăsind loc să sălășluiască, îl va părăsi. Și astfel, acum când cunoaștem un asemenea rău, să fugim de dorințe necuviincioase. Iar dacă Dumnezeu va rândui pe careva la o asemenea slujire, atunci El, ca unul ce e bine iscusit, știe și cum să-l facă pe acela vrednic de ea, iar noi să cugetăm în sinea noastră că n-am năzuit la ceva asemănător și o astfel de dorință nicidecum n-am avut în suflet. Căci și dorința aceasta este cea mai grea boală pentru suflet și e depărtare de bine."

253. Pentru ce ni se poruncește să nu căutăm cinste și însemnătate? „Suntem învățați a da *celui cu cinstea, cinste* (Rom. 13, 7) dar ca să căutăm cinste ne este oprit, pentru că Domnul a zis: *Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați*? (Ioan 5, 44). De aceea, a căuta cinste și slavă de la oameni este un semn al necredinței și al înstrăinării de la cucernicie, întrucât Apostolul a zis: *căci acum caut bunăvoința oamenilor sau pe a lui Dumnezeu*? (Gal. 1, 10). Și dacă așa se judecă oamenii care primesc cinste și slavă de la oameni, cu atât mai mare e judecata altora, care ei înșiși caută cinstea ce nu li se cuvine."

254. Rânduielile călugărești în capitolul 24 lămuresc mai pe larg aceasta.

„Călugărul nicidecum să nu caute cinste, căci dacă pentru muncă și merite caută aici răsplătire, vai lui, căci prin răsplata cea trecătoare pierde pe cea veșnică. Și dacă cineva e hotărât să se lupte aici, iar cununile să le primească în ceruri, atunci nu numai să nu caute cinste, ci să și fugă și să se lepede și de cele ce i se aduc, ca astfel cinstea de aici să nu o împuțineze pe cea de acolo. Căci viața aceasta este toată pentru muncă și luptă, iar cea viitoare pentru cununi și răsplătiri, după cum marele Pavel, apropiindu-se de sfârșitul acestei vieți și de mutarea sa în cealaltă, zice: *Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător* (II Tim. 4, 7-8). Dar și Mântuitorul zice: *în lume necazuri veți avea* (Ioan 16, 33); și iarăși același apostol zice: *prin multe suferințe trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu* (Fapte 14, 22)."

„De aceea, dacă vrei să domnești în veacul viitor, atunci nu căuta aici nici mângâiere, nici cinste, ci dimpotrivă, dacă acum vei suferi întristare pentru vreun cuvânt, adică pentru adevăr, să știi că pe urmă vei împărăți. Căci această răsplată e rânduită pentru întristarea de aici, pe care am purtat-o pentru cele bune. Dacă nu suferi întristări, nu aștepta cununile de acolo, ca unul care n-ai ieșit la luptă și la muncile ce s-au orânduit pentru primirea de cununi. De aceea, călugării nu caută cinste și întâietate față de alții. *Căci oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța* (Luca 14, 11). Dacă un călugăr se va înălța, el are pe un mare și pu-

ternic străjer, care-l poate coborî până-n iad. Iar dacă se va smeri, atunci cu strălucire și măreție se va înălța, căci Domnul Însuși prin a Sa putere înalță pe cel smerit. Și așa, călugăre, așteaptă-l pe Acela Care atât de strălucit înalță și nu cădea cu duhul din pricina celor de acum. Căci tu ești un luptător și lucrător al lui Hristos, care te-ai tocmit a-ți petrece ziua toată în luptă și să suferi arșița zilei întregi. Pentru ce cauți a te odihni, dacă încă n-ai ajuns la capătul zilei ? Așteaptă seara, hotarul acestei vieți și atunci va veni stăpânul casei și-ți va socoti ție plata. Căci numai *făcându-se seară, stăpânul viei a zis către îngrijitorul său: cheamă pe lucrători și dă-le plata* (Matei 20, 8), dar nu la amiază sau când i-a năimit. De aceea, așteaptă hotarul vieții și atunci cu vrednicie vei primi răsplata; iar acum ia locul cel din urmă, ca să primești atunci pe cel dintâi."

255. Ca un îndemn spre aceasta, să ne dăm seama că firea noastră are o aceeași cinste care rezultă din pilda copiilor, când se dezleagă această întrebare: „Cum să înțelegem întoarcerea și asemănarea noastră cu a copiilor ?" (Matei 18, 3).

„Același loc din Evanghelie, lămurind prilejul pentru care au spus aceasta, și anume ca să nu căutăm întâietate, ci să ne dăm seama că firea noastră are aceeași cinste și să iubim această egalitate față de alții care, după înfățișare, sunt într-o stare inferioară. Căci astfel sunt unii față de alții la fel ca și copiii care încă n-au învățat de la cei mari viclenia în legăturile dintre ei."

256. Cum să te obișnuiești de a nu căuta întâietate, se arată în răspunsul la întrebarea: „Cum se cunoaște cel mândru și cum se vindecă el ? Acesta se cunoaște ușor, căci caută întâietate. Și se vindecă dacă va crede în judecata celui ce a zis: *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har* (Iacov 4, 6). De altfel să se știe că, chiar de s-ar teme cineva de o judecată împotriva mândriei, totuși nu se poate vindeca de această patimă, dacă nu se va lăsa de toate obiceiurile de a căuta întâietate; după cum nu poți uita o limbă ori un meșteșug decât dacă ai încetat cu desăvârșire a-l face sau a vorbi despre meșteșugul acela, ba chiar nici să-i mai auzi și nici să-i vezi pe cei ce lucrează, tot așa să se facă și în ce privește vindecarea de orice păcat".

257. La fel ne îndeamnă și răspunsul la întrebarea: „Ce este smerita cugetare și cum să o câștigăm ?"

„Smerita cugetare este virtutea de a-i socoti pe toți că sunt mai presus de tine. Și o câștigă un om dacă își va aminti mai întâi de legea Domnului Care a zis: *Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima* (Matei 11, 29), ceea ce Domnul de multe ori și în multe feluri a arătat și a învățat; și încă de va crede în El, Care a făgăduit că *cel ce se smerește pe sine se va înălța* (Luca 4, 11); iar pe lângă aceasta, va învăța necontenit și în orice lucru rânduielile smeritei cugetări și în ele se va îndeletnici. Și nu-

mai astfel, printr-o necontenită învățare, el va ajunge să-și întărească obișnuința pentru smerita cugetare, precum este și în alte meșteșuguri. Dar acesta e mijlocul cu care se poate dobândi oricare virtute, pe care-o cere legea Domnului nostru Iisus Hristos."

h) Întrebuințarea cuvântului

258. Cel mai larg și cuprinzător mijloc de legătură între frați este cuvântul. Rânduielile dau îndrumări amănunțite în ceea ce privește întrebuințarea lui.

„Folosirea cuvântului să fie la timp potrivit și rostirea lui cu putință. Este folositor a vorbi din când în când de câte o virtute și a rosti o cuvântare, fie pentru o nevoie grabnică și de neînlăturat, fie ca să întărești sufletele tuturor ascultătorilor; dar de altfel de cuvântări, care ar fi de prisos și nefolositoare, să se ferească."

259. „Cuvântul cel fără de folos, cât și pierderea de timp la vorbă cu alții să se oprească. Dimpotrivă, dacă e ceva folositor pentru întărirea sufletului, numai despre aceasta să se vorbească; dar și despre lucrurile cele mai folositoare să se grăiască cu bună-cuviință și la vreme potrivită și numai acele fețe, care au voie să grăiască. Cel mic să aștepte voie de la cei mai mari. Șoptirile, vorbele la ureche, semnele care se fac cu mâna, toate să se înlăture, pentru că șoptirile dau naștere la clevetiri, iar semnele cu mâna sunt dovadă că un frate ar ascunde un gând rău față de cineva. Acestea sunt începutul urii și al bănuielii. Iar de va fi nevoie de o convorbire despre ceva, atunci însăși nevoia îți va arăta cum să vorbești; cu cel de aproape se va vorbi încet, iar cu unul mai de departe, ridicându-se puțin glasul. Dar ca cel ce sfătuiește pe cineva sau cel ce dă poruncă despre ceva să întrebuințeze un glas puternic și înfiorător, ca un lucru jignitor, aceasta să nu fie între frați."

260. „Nu-ți pleca urechea la oricare grăitor în deșert și nu răspunde vorbărețului care vrea să stea la sfat despre lucruri ce nu se potrivesc cu viața monahicească. Fii ascultător învățăturilor bune și păstrează-ți inima gândind la ele. Păzește-ți auzul de povestirile cele lumești, ca să nu-ți murdărești sufletul cu stropi de noroi. Nu căuta să prinzi ce vorbesc alții și nu-ți vârî capul în mijlocul celor ce stau de vorbă, ca nu cumva și tu singur să rămâi de râs și pe alții să-i faci să grăiască de rău. Nu fi curios și nu dori să vezi toate, ca să nu păstrezi în inima ta putregaiul patimilor. Cu folos privește, cu folos ascultă, cu folos vorbește și cu folos răspunde."

261. „Cel întrebat să răspundă cu glas cuviincios și smerit, iar cel neîntrebat să păstreze tăcerea. Când este întrebat altul, încleștează-ți buzele ca să nu-ți scape limba, silită de inima neastâmpărată, ca să nu smintești pe vreunul dintre cei ce cu asprime se nevoiesc și pe tine însuți să nu te prinzi

în lațul dojenitor când vorbești cu cei mai mici ca tine, ori când aceștia te întreabă, nu le răspunde cu nepăsare și dispreț față de frate, spre întristarea lui Dumnezeu. Căci *cel ce își bate joc de sărac defaimă pe Ziditorul lui* (Pilde 17, 5). Cuvântul de mângâiere să fie în fruntea celorlalte cuvinte, arătându-ți iubirea pentru aproapele tău. Același cuvânt să fie și mai apoi și să pătrundă toată cuvântarea ta, pe care trebuie s-o spui cu fața luminoasă, ca să înveselească și pe cel care stă de vorbă cu tine."

262. „Trebuie să te înfrânezi de la orice glumă, căci cei care fac unele ca acestea uneori se întâmplă că greșesc împotriva minții sănătoase, când sufletul e stăpânit de râs și-și pierde și cugetarea spre cele de sus și întregimea minții. Și nu rareori acest rău, crescând treptat, se sfârșește cu vorbe scârnave și cu mare necuviință, căci nicidecum nu se împacă între ele trezia sufletului cu gluma ! Uneori, ca să te ușurezi cât de cât, trebuie să-ți împrăștii mâhnirea prin vorbă; dar și atunci cuvântul să ne fie plin de har și dres cu sarea evanghelică, ca el să răspândească mireasma înțelepciunii lăuntrice și îndoit să înveselească pe ascultători, dându-le liniștea și atrăgându-i prin înțelepciune."

263. „Atât gluma, cât și râsul cu desăvârșire sunt oprite celor ce se nevoiesc și au frică de Domnul. Deoarece Domnul osândește pe cei care râd acum (Luca 6, 25), vădit este că omul credincios nicicând n-are vreme să râdă, mai ales că sunt destui cei ce întristează *pe Dumnezeu prin călcarea legii* (Rom. 2, 23) și alții care-s osândiți să moară în păcat, pentru care trebuie să plângem și să ne mâhnim."

264. „Și lucrurile peste care mulți trec foarte ușor călugării să le privească cu toată băgarea de seamă. Căci a te lăsa în voia unui râs nestăpânit înseamnă a fi neînfrânat, nechibzuit în mișcări și mândru în suflet, care nu-i împiedicat de o minte aspră. Nu e ceva necuviincios să-ți arăți bucuria sufletului chiar printr-un zâmbet luminat, dar numai întrucât aceasta se face spre adeverirea celor ce s-au scris: *o inimă veselă înseninează fața* (Pilde 15, 13). Dar să râzi tare, tresărind cu tot trupul, se potrivește numai omului neînfrânat, neiscusit și care nu se poate stăpâni pe sine, și Ecclesiastul, ferindu-ne de acest fel de râs, prin care mai mult se slăbește tăria sufletească, spune: «*E nebunie !» am zis despre râs* (Eccl. 2, 2), că *precum este pârâitul spinilor sub căldare, tot așa este și râsul celui nebun* (Eccl. 7, 7). Chiar și Domnul, deși a purtat asupra Sa neputințele firești ale trupului și toate câte sunt spre adeverirea virtuții, ca de pildă oboseala și mila pentru cei ce se ostenesc, totuși, din câte se văd din povestirile Evangheliilor, El n-a râs, ci, dimpotrivă, a zis: *vai vouă celor ce astăzi râdeți* (Luca 6, 25)."

265. „Orice jurământ să lipsească din obștea nevoitorilor, iar în locul jurământului, și cei ce ascultă, și cei ce vorbesc să întrebuințeze ori semnele cu capul, ori consimțământul prin cuvânt. Iar cine nu va crede numai

acestora își va înfrunta cugetul său, dovedind că n-a ajuns încă să fie nemincinos în cuvânt și, de aceea, starețul îl va pune între cei păcătoși și îl va înțelepți printr-o pedeapsă tămăduitoare."

„Să nu se spună nici o minciună, chiar de-ai avea în vedere vreun lucru de folos. Aceasta nu o îngăduie Domnul care spune hotărât că minciuna este de la diavolul (Ioan 8, 44), nefăcând deci nici o deosebire în minciună. Și Apostolul la fel mărturisește, scriind: *când se luptă cineva la jocuri, nu ia cununa, dacă nu s-a luptat după legile jocului* (II Tim. 2, 5)."

266. „Și grăirea în deșert se osândește cu cea mai mare asprime. Iar cuvânt deșert este oricare cuvânt ce nu se potrivește cu porunca Domnului. Și primejdia unui astfel de cuvânt, chiar dacă a fost bun dar n-a slujit la zidirea credinței, este că cel ce l-a vestit nu se poate îndreptăți că a spus un cuvânt bun, ci tocmai pentru motivul că acel cuvânt al lui n-a slujit la zidirea credinței, el întristează pe Duhul lui Dumnezeu. Căci Apostolul a învățat clar despre aceasta, zicând: *Din gura noastră să nu iasă nici un cuvânt rău, ci numai ceea ce este bun, spre zidirea cea de trebuință, ca să dea har celor ce ascultă* (Efes. 4, 29) și mai adaugă: *și să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți* (Efes. 4, 30). Oare trebuie să se mai arate și ce păcat este să scârbești pe Duhul Sfânt și pe Duhul lui Dumnezeu ?"

267. Iar despre faptul că nu se cuvine să vorbim de rău și să clevetim, zadarnic este a mai spune. Pravilele nici nu vorbesc, ci numai arată ce este grăirea de rău și ce este clevetirea.

„Orice cuvânt spus cu gândul de a necinsti pe cineva este grăire de rău, chiar dacă cuvântul în sine n-ar părea a fi ocărâtor. Și aceasta se vede din Evanghelie, unde se spune despre iudei: *l-au ocărât și i-au zis: Tu ești ucenic al Aceluia* (Ioan 9, 28)."

268. Iată ce este și clevetirea ! „Socotesc că sunt două prilejuri când se poate vorbi despre cineva de rău, și anume: când e nevoie ca un frate să se sfătuiască cu cineva iscusit, cum să îndrepte pe un păcătos și alt prilej, când trebuie să-i ferim pe alții care din neștiință adeseori se pot întâlni cu un om rău, socotindu-l bun. Atunci, după cum Apostolul poruncește: *să nu aveți cu el nici un amestec* (II Tes. 3, 14) înseamnă să te ferești ca să nu-ți cadă sufletul în laț. Așa făcea și însuși Apostolul, după cum vedem din cele ce scrie lui Timotei: *Alexandru arămarul mi-a făcut multe rele ! Domnul să-i răsplătească după faptele lui ! Păzește-te și tu de el, căci s-a împotrivit foarte mult cuvântărilor noastre* (II Tim. 4, 14, 15).

Iar dacă cineva vorbește de rău despre un altul, fără să se iveasică prilej, ci numai cu gândul de a-l ponegri și ca toată lumea să știe de aceasta, acela e un clevetitor, chiar dacă ar grăi adevărul."

269. „Și cel ce clevetește un frate, și cel ce-l ascultă sunt vrednici de îndepărtare. Căci este zis: *pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela*

l-am izgonit (Ps. 100, 6). Și în alt loc: *podoabă fără seamăn sunt buzele chibzuite* (Pilde 20, 15)."

270. „Iar dacă va vorbi cineva rău de stareț, judecata asupra lui se vede din mânia Domnului asupra Mariamei, când a grăit ea rău despre Moise. Păcatul ei nu l-a trecut Domnul nepedepsit, deși s-a rugat Moise pentru ea."

XI. Nu trebuie să ne părăsim frăția duhovnicească

271. „Se cuvine să ne încredințăm pe deplin că, o dată ce ai intrat în legătură și unire cu frăția duhovnicească, nu mai ai drept să rupi aceste legături și să te desparți de aceia cu care te-ai unit. Căci dacă nici cei intrați în legătură unul cu altul în această viață materialnică adeseori nu se mai pot despărți, fără să calce condițiile pe care le-au rânduit, iar cel ce le calcă cade sub anume pedeapsă, cu atât mai mult cel ce s-a legat cu legăturile unei împreună viețuiri duhovnicești, care se leagă pentru totdeauna și pentru a nu se mai dezlega, nu este în drept să se despartă și să se lepede pe sine dintre aceia cu care este în unire, și cel ce ar face aceasta se va supune celor mai grele pedepse. Dacă o femeie care a intrat în unire cu un bărbat și are cu el legătură firească, o dată ce va fi dovedită ca necredincioasă lui se judecă la moarte, cu atât mai mult se face vinovat pentru despărțire acela care, prin mărturia și mijlocirea Sfântului Duh, a fost primit în obștea cea duhovnicească. De aceea, precum mădularele trupului, fiind unite cu legături firești, nu se pot desface de trup, iar dacă se desfac, mădularul desfăcut este mort, tot așa și un călugăr primit în frăție și ținut prin legătura Duhului, care este mai puternică decât toate legăturile firești, nu are putere să se desfacă de aceia cu care s-a unit; dar făcând astfel, e mort sufletește și lipsit de darurile Duhului, ca unul ce a nesocotit făgăduințele date înaintea Duhului."

272. „Iar dacă va zice cineva că unii dintre frați sunt răi, desigur nu pe toți îi va învinui, deoarece ei n-au închegat obște cu un scop rău, ca toți într-un gând să trăiască rău. Dacă va zice cineva că unii dintre frați sunt răi, că ei calcă fără pază așezămintele cele bune, că sunt nepăsători pentru buna-cuviință, că nu țin la asprimea ce se cuvine nevoitorilor și deci acela crede că ar trebui să se despartă de unii ca aceștia, atunci acela n-a găsit o bună îndreptățire pentru a se despărți de ei, căci nici Petru, nici Andrei, nici Ioan nu s-au lepădat de ceilalți apostoli pentru viclenia lui Iuda și nici unul dintre apostoli n-a socotit viclenia aceasta ca motiv de despărțire și năravul cel rău al lui Iuda nu-i împiedica cu nimic să se supună lui Hristos, ci dimpotrivă, rămânând ascultători învățăturilor Domnului, ei râvneau la evlavie și virtute, neîmpărtășind viclenia lui Iuda. Așa că cine zice: din pricina fraților răi sunt silit să mă despart de legătura cea duhovni-

cească, acela a născocit un motiv necuviincios pentru
dimpotrivă, el însuși e ca un pământ pietros care, neavâ
nică, nu poate crește în sine cuvântul adevărului, ci pr
tornicie a mântuit corabia bunei credințe. Și Lot, care v
în mijlocul ticăloșiei, al fărădelegii și al destrăbălării,
nevătămată și neștirbită de nici o rea uneltire și în mij
care îi omorau pe drumeți, fiind nerușinați și cuprinși d
rânduielilor firii, atât el însuși a păzit sfințenia neîntin
după putință, i-a atras la sfințenie, povățuindu-i spre ce
prin fapte decât prin cuvinte. Iar tu acum aduci ca prilej
fie ea adevărată, fie iscodită de tine, ca să te depărtezi;
pe Sfântul Duh și clevetești pe frați; cu aceasta vrei să te
dea ca să nu se vadă viclenia și lenevirea ta de a lucra vir

273. „Deci să se osândească unul ca acesta după juc
însuși, ca unul care a fost prilej de ispită pentru alții prin
totdeauna îndeamnă să se ia la întrecere oamenii pen
asemenea fapte necuviincioase și ca un moștenitor al cel
mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară ș
adâncul mării (Matei 18, 6). Căci sufletul, o dată ce se
pădări, cade în mare neînfrânare, iubire de câștig urâ
minciună și tot năravul rău și, în sfârșit, scufundându-se
rău, se prăbușește în bezna păcatului. Deci, cel ce dă
fapte să-și dea seama de pieirea atâtor suflete de câte es
nici pentru sufletul său nu-i în stare să dea un răspun
oare n-ar urma mai bine marelui Petru și n-ar sluji al
dință tare și de statornicie în cele bune, ca atunci câr
faptelor lui celor bune, și cei ce viețuiesc în întuneric
drepte calea lor spre fapte mai bune? Apoi, nici dr
Dumnezeu: Eu trebuie să plec din lume pentru că
da ca un nevoitor și cu bărbăție și în adâncul bezne
neatinsă buna cucernicie și nu s-a răzvrătit nicioda
lui ci, în mijlocul valurilor de ticăloșie, încearcă să
pe fiii săi numai la cele bune, asemenea și învățăto
este firesc ca părinții să dorească a-și vedea fiii câ
lepți, cinstiți și blânzi, ca și fiii să aibă slavă bun
astfel un nume ales, când se vor socoti drept m
însușiri ale copiilor lor. Iar învățătorii de gimr
ucenicii cât mai rezistenți și mai iscusiți, ca ace
dibăcie, să lupte cu izbândă și să fie biruitori sl
fel, luptând după rânduială, lupta lor să se întc
tru învățătorii lor. Și oricine s-a apucat să-i îr
să dorească ca ucenicii lui să ajungă

vățăturii. Deci dacă în părinți natura urmează acestei legi, cu atât mai vârtos povățuitorul unei vieți sfinte va dori ca ucenicul lui să ajungă cu totul neprihănit și înzestrat cu înțelepciunea duhovnicească, mai ales când știe sigur că dacă ucenicul va ajunge a fi astfel, atunci povățuitorul va fi slăvit între oameni și de la Hristos va primi cununi strălucite, pentru că pe slujitorii Săi, ori mai bine zis pe frații Săi, povățuitorul i-a făcut vrednici de unirea cu Hristos ?

Dar să cercetăm și altă latură. Dacă ucenicul, datorită povățuirii, va ajunge rău, îndrumătorul va fi rușinat fără mângâiere la judecata cea viitoare, iar înaintea soborului ceresc nu numai că va fi rușinat, dar și pedepsit. De aceea, cum se poate ca un îndrumător să nu dorească ca ucenicul său să nu ajungă cucernic și smerit ? Dar, și pe de altă parte, e neplăcută pentru învățător păcătoșia ucenicului. Întrucât amândoi s-au hotărât să viețuiască laolaltă, înseamnă că roadele unui păcat care se va încuiba în ucenic mai întâi de toate să le guste învățătorul său, după cum târâtoarele veninoase își varsă otrava peste cei ce le-au încălzit. Și astfel, atât din firea lucrului, cât și din faptul că buna povățuire e bineplăcută învățătorului, din toate se vădește că el va dori și din răsputeri se va sili să facă pe ucenicul său cât mai smerit și mai cucernic. Căci dacă el ar fi fost un învățător și în ale păcatului și ale vicleniei, atunci negreșit că s-ar fi străduit să-și ducă ucenicii la un astfel de sfârșit. Dar o dată ce el este învățător de virtute și de dreptate, va tinde, gândesc eu, ca ucenicul să ajungă la un sfârșit ce n-ar fi împotriva așteptărilor lui."

274. „De aceea, un asemenea frate, înțelepțindu-se prin aceste pilde, să iubească unirea Duhului în care a intrat din cele dintâi clipe de la nașterea sa cerească. Căci dacă se întâmplă ca un deget să se îmbolnăvească și să se arunce, celălalt va căuta să nu fie și el tăiat, ci mai întâi de toate se va sili să scape de durerea tăierii și apoi va încerca să fie atât de tare, încât să înlocuiască în trup slujirea degetului aruncat și ca mâna, lipsită de ramurile sale firești, să nu-și piardă podoaba ei din fire. Deci, aplică pilda aceasta la viața unui călugăr și să vezi câtă scârbă și sminteală aduce el sufletelor simțitoare prin lepădarea sa și cum pe sine se face mort și neîmpărtășit de viață."

275. „Cum că, într-adevăr, un povățuitor nu va căuta să ducă la păcat pe ucenicul său, căci atunci îndrumarea cea rea a povățuitorului ar fi pentru ucenic un prilej de a se lepăda și depărta, aceasta, dacă doriți, să o cercetăm astfel: Ce este un tată ? Ce este un învățător ? Și unul, și altul îi pregătesc pe copii pentru lupte abătându-se peste el cea mai mică ispită, ori din pricina patimilor neastâmpărate, nu suferă viața cea curată; și abia încolțind în el învățătura, îndată se usucă de arșița patimilor. Și iscodește, după a sa chibzuință, pricini deșarte, care să-l îndreptățească la judecata lui Hristos, și singur cade ușor în rătăcire. Ce e mai ușor decât a se înșela

pe sine ? Căci fiecare este un judecător prea îndurător față de sine, socotind că ce-i plăcut e și folositor."

276. „De aceea, nu rămâne nici un prilej pentru cel ce vrea să se depărteze din obștea duhovnicească. S-a dovedit că pricina unui asemenea gând este neînfrânarea patimilor, trândăvia la lucru, netemeinicia și nestatornicia judecăților lui. Acela n-a auzit cele zise de proorocul David: *feriți cei ce păzesc judecata* (Ps. 105, 3), cei ce păzesc, iar nu cei ce distrug. Acești oameni sunt ca niște schilozi care și-au pus temelia casei lor duhovnicești pe nisip, adică pe o voință slabă, și cea mai mică ploaie de ispite și un șuvoi cât de slab al năvălirilor celui viclean, nimicindu-i temelia, strică casa aceasta și o risipește (Matei 7, 26, 27)."

277. „Pe cel ce leapădă frăția, pentru vreo fericire oarecare, se cuvine sau nu să-l reținem cu sfatul ? Și dacă se cuvine, atunci cum ?"

„Deoarece Domnul a zis: *pe cel ce vine la Mine, nu-l voi scoate afară* (Ioan 6, 37) și încă: *nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi*, iar în alt loc: *ce vi se pare ? Dacă un om ar avea o sută de oi și una din ele s-ar rătăci, nu va lăsa, oare, în munți pe cele nouăzeci și nouă și ducându-se va căuta pe cea rătăcită ?* (Matei 18, 12; Luca 15, 4), să căutăm deci a vindeca cu orice preț pe cel bolnav și să ne străduim ca mădularul scrântit, de pildă, să fie pus din nou la loc. Iar dacă cineva se înțepenește în vreo patimă, atunci să-l părăsim ca pe un străin, căci este scris: *Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl meu cel ceresc va fi smuls din rădăcină. Lăsați-i pe ei; sunt călăuze oarbe* (Matei 15, 13, 14)."

278. Este altceva dacă vreunul, întărindu-se în viața monahicească printre frați și obișnuindu-se să învingă patimile, vrea să se depărteze în singurătate, ca să petreacă în toate cu Unul Dumnezeu. Pe unul ca acesta Sfântul Vasile cel Mare nu-l oprește să se obosească, ci doar îl sfătuiește să nu facă aceasta din voința sa. Iată răspunsul la întrebarea: să fie deosebiți unii ca aceștia ?

„Deoarece Dumnezeu necontenit zice: *Fiul nu poate să facă nimic de la Sine* (Ioan 5, 19) și: *M-am coborât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38) și apostolul mărturisește că *trupul poftește împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului, căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceți cele ce ați voi* (Gal. 5, 17), de aceea toate „câte se aleg după voința proprie, nu se cuvin celor cucernici."

XII. Ieșirea și părăsirea mănăstirii

279. „Pe cât depinde de tine, depărtează-te de orice prilej de a părăsi frăția, fugind de îndemnurile inimii tale. Ai ieșit din chilie ? Îți lași și înfrânarea, te dezmierzi cu priveliștile lumii, întâlnești o femeie desfrânată

care, îndulcindu-ți auzul cu cuvinte aprinse, iar privirea cu frumusețea feței și gustul cu bucate gustoase, ca într-un laț te va prinde și te va duce la dânsa și astfel, slăbind în tine statornicia dragostei pentru înfrânare, te va răzvrăti pe tine cu totul. Și chiar dacă, cu ajutorul lui Dumnezeu, tu vei putea chiar scăpa din lațurile ei, întorcându-te în chilie nu vei mai fi acela care ai ieșit, ci slăbănog și bolnăvicios, nemaiavând dor să faci vreun lucru bun și abia după o vreme îndelungată te vei întoarce la viața ta de mai înainte cu care ai fost deprins. În cugetele tale va fi luptă, căci vei dori și o viață, și alta; și cu multe greutăți vei izbuti să întorci biruința sufletului."

280. „Starețul are putere, după chibzuința lui, să îngăduie ca vreun frate să iasă din mănăstire, iar celorlalți, despre care el va crede că ieșirea nu le este spre folos, are putere să le poruncească ca să rămână acasă și să se îndeletnicească cu lucrul casnic. Căci adeseori se întâmplă că într-un trup tânăr, cu toate că se fac încercări ca să-l înfricoșeze, nu se veștejește frumusețea firească, iar pentru aceia cu care el vine în atingere, această floare a frumuseții le slujește ca un prilej spre aprinderea poftei. De aceea, dacă cineva, după înfățișarea trupească pare a fi prea tânăr, să nu arate descoperit frumusețea sa, ascunzându-o până la acea vreme când înfățișarea sa va deveni cuviincioasă."

281. „Să se îngăduie plecarea din mănăstire pe un timp oarecare numai acelui frate care va face călătorie fără ca să aducă vătămare sufletului său și cu folos pentru alții. Iar de nu este nici unul care ar putea face călătoria în acest fel, atunci chiar de ar fi în mănăstire lipsă de cele mai trebuincioase, totuși mai bine să se îndure toată nevoia și strâmtorarea decât, pentru îndestularea trebuințelor trupești, să se dea prilej pentru o asemenea vătămare vădită. *Căci mai bine este pentru mine să mor, decât să-mi zădărnicească cineva această pricină de laudă* (I Cor. 9, 15). Și așa vorbește despre cele ce sunt în voia noastră, dar ce să zicem despre acele ce se fac după poruncă ?"

282. „Fără încuviințarea starețului nimănui nu-i este îngăduit ca să plece undeva. Căci dacă Domnul zice despre sine: *de la Mine Însumi nu fac nimic* (Ioan 8, 28), oare nu cu atât mai mult fiecare dintre noi trebuie să-și înfrâneze voința ? Întrucât cel ce își dezleagă voința, acela de bună seamă este bolnav de trufie și vinovat judecății Domnului Care a zis: *ceea ce la oameni este înalt, urâciune este înaintea lui Dumnezeu* (Luca 16, 15). Deci, cel care lucrează după voia sa osândi-se-va."

283. „Iar dacă pentru o oarecare nevoie vei fi silit să ieși din chilia ta, atunci, îmbrăcându-te cu armura fricii de Dumnezeu, înarmându-te cu dragostea lui Hristos și prin înfrânare alungând cu totul trufia, întoarce-te fără zăbavă înapoi, îndată după ce ți-ai împlinit trebuința, zburând pe aripi repezi și asemenea porumbiței nevinovate mântuindu-te în corabia din care trimis ai fost, ducând în gură milele lui Hristos și în acest chip

sfătuind cugetul tău cel lăuntric, că în oricare alt loc nu-ți este cu putință odihna mântuitoare."

284. „Nu se cade, pentru motivul cercetării fraților și a convorbirilor cu ei, de a ieși prea des din mănăstire, căci și aceasta este una dintre iscodirile diavolului; fiindcă vrăjmașul cu acest fel de mijloace caută să distrugă statornicia noastră și cuviința vieții, scufundându-ne în iubirea de plăceri și împrăștiindu-ne mintea în tot felul. Ci se cuvine ca în tăcere să stăm de vorbă cu noi înșine, cercetând și îndreptând greșelile sufletești. Căci cel care a părăsit lumea de curând, după a sa hotărâre, este vrednic de laudă, pentru că a căutat cele bune, însă el n-a dobândit încă desăvârșirea virtuților, dar adeseori se întâmplă că el nici nu s-a gândit încă cum să îndeplinească ceea ce se cere de la dânsul. Deci, cu atât mai mult se cade ca el în tăcere, adâncindu-se în sinea sa, să cerceteze pornirile cele neorânduite și toate mișcările sufletului, cu bărbăție împotrivindu-se lor, îndreptând orice neorânduire cu ajutorul cugetelor celor bune, căci o bună orânduire în suflet este semn al virtuții. Deci, dacă un frate părăsește des mănăstirea, umblă din loc în loc necontenit, își împrăștie și-și rătăcește mintea și întregimea sufletului pe nesimțite și se obișnuiește a-și întoarce mereu privirea spre plăceri trupești, oare acesta va fi în stare să pătrundă în sinea sa, ori să cunoască ce rău anume s-a încuibat în sufletul lui, ori să facă acolo bună întocmire potrivit chemării sale, câtă vreme el își îmboldește sufletul spre pofte necurate ? De aceea, se cade să petrecem mai mult în tăcere și să stăm cu toată răbdarea în adăpostul nostru, ca prin aceasta să se dovedească statornicia caracterului. Aceasta nu înseamnă că trebuie să stăm tot timpul închiși (în chilie), ci să o părăsim numai pentru pricini binecuvântate, pentru care cugetul nu ne-ar mustra și, ieșind, să cercetăm pe cei mai desăvârșiți frați care ne-ar putea fi de folos ca pildă a unei vieți aspre și cu prilejul acestor cercetări să deprindem de la ei felul virtuților, păzind în acest timp, precum s-a zis mai sus, înfrânarea și curăția. Căci de multe ori părăsirea pe un timp oarecare a mănăstirii gonește duhul mâhnirii ce se naște în suflet și, întrucâtva întărindu-ne și liniștindu-ne, ne dă putere să pornim din nou la lupta cea bună. Iar dacă vedem că un călugăr prea mult timp nu iese din chilia sa, despre acela să se știe că se îndeletnicește cu un lucru deșert. Căci să nu ieși din chilie nu înseamnă că faci un lucru de laudă, și ieșirile din când în când nu-l fac pe frate nici mai rău, nici mai bun, ci cugetarea sănătoasă și statornică despre cele bune, ori dimpotrivă, nestatornicia în cugetări îl face pe om bun sau rău. Iar cine a înrădăcinat în sufletul lui ceea ce este bun și prin nevoințe duhovnicești îndelungate a câștigat dibăcie în răpunerea patimilor și și-a smerit pornirile trupului spre neînfrânare, încătușând zbuciumările sufletul lui și având nădejde în dreptarul minții, acela voiește mai des să iasă pentru a cerceta și a se sfătui cu frații. Pe un astfel de frate însăși Scriptura

încă mai mult îl îndeamnă să nu se ferească de asemenea cercetări, pentru ca punând lumânarea în sfeșnic să împrăștie tuturor lumina bunei purtări, bineînțeles dacă are încredere că va fi pentru cei ce vor veni la el drept o școală a virtuții și în cuvânt și în faptă, și astfel se va apăra și pe sine de primejdie, după cele spuse de Apostol: *ci îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei, ca nu cumva altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic* (I Cor. 9, 27)."

285. O asemenea îndrumare se dă și în răspunsul la întrebarea: Trebuie să se ducă nevoitorul la cei care roagă să fie cercetați? „Cercetarea este lucru plăcut lui Dumnezeu. Dar cercetătorul trebuie să fie un ascultător priceput și să știe a da răspunsuri înțelepte, îndeplinind ceea ce s-a spus: *vorba voastră să fie totdeauna plăcută, dreasă cu sare, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia* (Col. 4, 6). Iar a cerceta pe rudenii ori pe prieteni este potrivnic făgăduinței pe care am dat-o."

286. „După întoarcerea celui ce a lipsit, să fie cercetat ce a făcut, cu ce fel de oameni s-a întâlnit, despre ce a vorbit cu ei, ce gânduri îi umpleau sufletul, dacă a petrecut ziua toată și noaptea întreagă întru frica lui Dumnezeu, de nu cumva a păcătuit cu ceva sau a călcat vreo rânduială și, dacă i s-a întâmplat să greșească, a făcut aceasta silit de împrejurările cele din afară sau din pricina nepăsării sale? Iar ceea ce a făcut bine să se întărească că într-adevăr s-a făcut bine, și dacă a greșit cu ceva, să fie îndreptat prin povețe bine chibzuite și înțelepte. Dacă se va face așa, atunci cei ce pleacă pentru un timp din mănăstire vor fi cu mai multă grijă, știind că sunt datori să dea seama și nici despre noi nu vor crede că nu am purtat grijă îndeajuns de viețuirea lor cât timp au lipsit ei din mănăstire. Iar cum că aceasta era în obiceiul sfinților ne mărturisește cartea Faptelor, povestindu-ne că Petru, întorcându-se la Ierusalim, a dat socoteală creștinilor de acolo despre călătoria sa printre păgâni (Fapte 11, 5); de asemenea Pavel și Varnava, întorcându-se și chemând toată biserica, le-au povestit, *câte semne și minuni a făcut Dumnezeu prin ei* (Fapte 15, 12)."

XIII. Primejdia întâlnirilor cu cei străini, mai ales cu femeile

287. „Cine își îndreaptă viața după Dumnezeu, acela va fi hulit de către mulți, mai ales de către cei mai de aproape ai lui, care îl pândesc la tot pasul. De aceea, abia după ce ne vom încerca bine să avem întâlnire cu cei străini. Căci, dacă Însuși Mântuitorul, după cum zice Evanghelia, nu avea încredere în oricine (Ioan 2, 24), dacă așa se păzea El, cel curat, neprihănit, străin de păcat, drept, care era însăși virtutea întrupată, atunci noi cei păcătoși, înclinați spre rău, care nu totdeauna ajungem la țintă,

când din pricina neputințelor, când din pricina uneltirilor vrăjmașului, care cu viclenie și neîncetat se luptă împotriva noastră, apoi noi, dacă ne vom încredința unor oameni cărora le place în toate să pătrundă, oare nu vom ajunge să fim huliți și batjocoriți și vom putea oare scăpa de sminteli ? Căci oamenii cei stricați adeseori își bat joc și de lucrurile cele mai frumoase, însă greșelile, oricât de neînsemnate ar fi, nu le vor trece cu vederea fără a le lua în derâdere. De aceea, cu mare băgare de seamă să intrăm în vorbă cu cei străini."

288. „Unor astfel de oameni li se mai întâmplă să cadă încă și în alt păcat, când judecă despre cei ce ies în lume, cu toate că nu știu bine felul lor de viață. Ei gândesc că cei care și-au schimbat chipul vieții nu numai hotărârea au schimbat-o, ci însăși firea s-ar fi prefăcut în ei; nu socotesc că nevoitorii duhovnicești sunt bântuiți de aceleași patimi pe care le pot birui numai prin tăria sufletului și prin îndepărtarea de plăceri, ci asemenea oameni socotesc că patimile s-au depărtat cu totul de firea cea trupească a călugărilor. Și astfel, dacă omul cel duhovnicesc se abate oricât de puțin de la desăvârșire, îndată toți, chiar aceia care până atunci îi aduceau laude și se mirau de viața lui, se prefac în judecătorii lui nemiloși și singuri pe sine se vădesc că-i aduceau laude nemeritate. După cum în loc de priveliști (arene), dacă un luptător cade, potrivnicul îl calcă îndată lovindu-l și înfrângându-l cu totul, așijderea și acest fel de oameni, dacă văd că vreun frate care s-a nevoit întru virtuți s-a abătut o dată de la desăvârșire, năvălesc asupra-i ca și cu săgeți, rănindu-l cu clevetiri și bârfeli, fără să pătrundă în sinea sa și să vadă că ei înșiși se rănesc zilnic cu mii de săgeți. Iar cei ce se nevoiesc în buna cucernicie, chiar dacă cu ei se luptă asemenea patimi, se aleg ori cu prea puține stricăciuni din partea acestora, ori deloc nu li se aduce nici o vătămare, cu toate că au de luptat cu un dușman mult mai puternic decât dânșii. Și deoarece înșiși nevoitorii au pornit la luptă cu cel potrivnic, atunci e lucru mare pentru cel viclean ca să-i învingă, iar atunci când este învins călugărul înseamnă a primi o rană de moarte și a fi socotit în viitor ca unul ce a fost înfrânt cu totul în ale virtuții. Iar lupta cu cei ce s-au dat lumii, vrăjmașul o disprețuiește, pe de o parte, pentru că mulți dintr-aceia de bunăvoie se lasă a fi biruiți, scufundându-se în păcate prin diferite pofte și plăceri și astfel biruința vrăjmașului o fac ușoară de tot, iar pe de altă parte, deși întrucâtva acești oameni se împotrivesc păcatului, însă diferite plăceri ușor îi scot din luptă iar ei, întorcându-și spatele, îndată sunt învinși și poartă semnele urâcioase ale biruinței ce s-a câștigat asupra lor."

289. „Dar dacă unii, înfrânând în sine pornirile spre plăceri lumești, cu îndrăzneală au pornit luptă împotriva celui viclean, atunci lupta lor nu fost așa de grea, ci mult mai ușoară decât a nevoitorilor. Căci unul este îngrijorat cum să rămână asupra lui cele ce-i aparțin după drept și se luptă cu îndârjire pentru bunurile pieritoare, iar altul lasă celor ce sar asupra lui

și ceea ce este al lui de drept, îndeplinind cele zise: *de la cel care ia lucrurile tale, nu cere înapoi* (Luca 6, 30). Unul fiind lovit întoarce lovitura și fiind jignit răsplătește jignind pe altul, socotind că așa se face dreptate; iar altul suferă până când se potolește nesațul celui ce-l bate ori îl jignește. Unul vrea să fie mai presus de orice plăceri trupești, iar altul își petrece viața scufundându-se în desfătări. De aceea, pe omul cel lumesc cum îl poți oare asemăna la luptă cu călugărul ?"

290. „Dar bagă în seamă și un alt păcat în care cad cei legați de această viață atunci când judecă pe călugări ori de câte ori călugărul, după postire îndelungată, simte trebuința să-și întărească trupul cu hrană; ei vor ca acela, ca și cum ar fi unul ce nu are trup și este nematerialnic, sau deloc să nu mănânce, sau să ia foarte puțină hrană. Și dacă văd vreun călugăr care cât de puțin își cruță trupul îndestulându-și măcar trebuințele cele mai de seamă, atunci ei încep pe toți să-i grăiască de rău, asupra tuturor să clevetească numindu-i mâncăcioși și lacomi, pentru purtarea nedemnă și neînfrânarea unuia ocărând pe toți, fără să se gândească că ei înșiși de două sau chiar de trei ori pe zi mănâncă din belșug hrana cea mai grasă și sățioasă, săturându-se cu cărnuri de tot soiul și bând vin foarte mult, și cu o așa lăcomie se reped la masă, ca și naște câini flămânzi abia sloboziți din lanț. Pe când călugării adevărați gustă numai hrană uscată, care e puțin hrănitoare, luând-o doar numai o dată pe zi și deprinzându-se să viețuiască după rânduieli aspre și primind mâncare cu măsură și pricepere, ei sunt pe deplin îndreptățiți că, fiind împăcați în cuget, dau trupului cele ce-i sunt de trebuință. De aceea se cuvine ca libertatea noastră să nu fie judecată de altă conștiință (I Cor. 10, 22). Căci dacă gustăm hrană cu mulțumire, de ce ne hulesc pentru același lucru, pentru care noi mulțumim, luând masă sărăcăcioasă și ieftină cu atâtă bucurie, pe care nu o au ei nici atunci când se satură cu mâncările cele mai alese și scumpe, cu care se încarcă mesele cele bogate ?"

291. „Trebuie să ne depărtăm de orice lucru care, apropiindu-se de noi, răscolește patimi, răzvrătește și tulbură mintea și stârnește în suflet lupte și bântuieli. A lupta lupta aceea care fără de voia noastră ne cuprinde este un lucru ce atârnă de priceperea și bărbăția noastră; dar este o nebunie de a stârni într-adins lupte împotriva sufletului nostru. În lupta cea fără de voie poate să fie iertare, chiar dacă se întâmplă ca vreun frate să fie învins (fie să scape de aceasta călugării creștini !), iar cel învins în lupta într-adins stârnită, pe lângă că rămâne de batjocură, dar se mai lipsește și de iertare."

292. „De aceea mai ales să ne ferim de a ne întâlni și de a sta de vorbă cu femei, doar de-om fi siliți de vreo nevoie mare să ne întâlnim cu vreo femeie. Însă chiar de va fi o asemenea trebuință neobișnuită și atunci să ne păzim de femei ca de foc și să ne grăbim a ne despărți cât mai iute de ele. Să pricepem că despre aceasta vorbește înțelepciunea: *Oare poate pune*

cineva foc în sânul lui, fără ca veșmintele sale să nu ardă ? Sau va merge cineva pe cărbuni aprinși fără să i se frigă tălpile ? (Pilde 6, 27-28)."

293. „Iar de zice vreun frate că, întâlnindu-se cu femei sau viețuind cu ele împreună un timp îndelungat rămâne nebiruit de rău, acela sau n-are firea bărbătească și deci este ceva straniu, el fiind ca ceva între partea bărbătească și cea femeiească – după cum se zice despre famenii din naștere, doar dacă și aceștia sunt fără patimi și nu au nici o simțire către partea femeiească, «oare pofta famenului va strica fecioria fetei ?», zice înțeleptul (Sirah 20, 4) – sau dacă are deplină fire bărbătească atunci, fiind prins de patimă, nu o simte, precum se întâmplă cu cei îmbătați ori nebuni care, îndurând cele mai grele suferințe se cred pe sine ca nefiind suferinzi. Dar fie primit și cuvântul acesta, deși străin de pricepere, și anume că deși e om, el nu ar fi îmboldit de pofta bărbătească. Însă chiar dacă cineva nu este îmboldit, e lucru greu să dovedești aceasta altora, cum că într-adevăr ești slobod de patimi. Iar a da prilej de sminteală multora, fără a avea în vedere vreun scop bun, aceasta o socotesc ca un lucru foarte primejdios pentru cei ce umblă astfel. Dar aici trebuie să se aibă în vedere încă și alt-ceva, și anume: deși gândurile cele necurate nu-l fac pe bărbat să sufere, dar nu se poate împotrivi în această privință când e vorba despre femei, precum că nici în ele gândurile necurate nu stârnesc poftele cele trupești. Ci dimpotrivă, având mintea mai neputincioasă și fiind mai înclinată spre patimi, femeia adeseori suferă numai din pricină că cineva a avut întâlnire cu ea. Și cel ce singur nu pătimește, acela adeseori răpește pe alții, fără măcar să bănuiască despre aceasta. Femeia de multe ori venind la călugăr din motivul dragostei duhovnicești, se umple de păcat prin mijlocirea văzului, cu ochi poftitori mâncând chipul semenului și prin gânduri necurate strică pe fecioara cea lăuntrică, pe care cu deosebire o dorește mirele."

294. „Dar pentru ca să nu se întâmple ceva din cele ce s-au spus, să ne păzim de orice fel de convorbiri și întâlniri prelungite cu femei, de este aceasta cu putință, nu ca și cum am fi dușmani ai părții femeiești – să nu fie aceasta – și nici lepădându-ne de rudenia cu ele, ci totdeauna fiind gata să ajutăm și să facem cele de folos după putință fiecărei femei, căci avem aceeași natură omenească, laolaltă cu ele, ca unii ce am început lupta curăției, pe care trebuie și ele să o lupte; dar e mai bine să ne păzim de asemenea întâlniri, ca să nu ne aducem aminte de acea patimă, de care ne-am depărtat și ne-am lepădat."

XIV. Legături cu rudele

295. „Ce legături să avem cu rudeniile după trup ? Celor ce au intrat în frăție, starețul nu trebuie să le dea voie ca ei să se dezmiardă cu ceva, pen-

tru ca, sub motivul cercetării rudelor, să nu se depărteze de frați și să nu ducă o viață nemărturisită la nimeni și pentru ca să nu se deprindă de a purta grija celor de aproape după trup."

296. „Părinții după trup ori frații unuia dintre frați, dacă viețuiesc întru Domnul, să se bucure de sprijinul din partea tuturor celor ce sunt în frăție (mănăstire), ca și cum le-ar fi tuturor părinți și rudenii. Întrucât Domnul zice: *Că oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela îmi este frate și soră și mamă* (Matei 12, 50). Dar și grija pentru aceștia, socotesc, să o lase în seama starețului mănăstirii."

297. „Iar dacă sunt legați încă de viața lumească, atunci n-au nimic de obște cu noi, care, nedesfătându-ne cu plăceri, tindem să sporim în tot ce este cu bună cucernicie și ne apropie pe noi către fața Domnului. Căci pe lângă faptul că nu le aducem nici un folos, încă și viața noastră ne-o tulburăm și o umplem cu neplăceri și astfel pe noi înșine ne conducem spre păcat. Dimpotrivă, pe cei ce urăsc legile Domnului și strică buna cucernicie, când vin la mănăstire să-i cerceteze pe ai lor nu se cade a-i primi, ca pe unii ce nu iubesc pe Domnul Care a zis: *Cel ce nu Mă iubește nu păzește cuvintele mele* (Ioan 14, 24). Dar care-i împărtășirea dreptății față de fărădelege? Ori, ce parte are dreptul cu cel nedrept? Și mai ales de la cei care abia se obișnuiesc în ale virtuții să se ia orice prilej de a cădea în păcate, dintre care cel mai de seamă este amintirea vieții din trecut, să se depărteze aceste prilejuri de la ei pentru ca să nu se întâmple cu ei cele spuse, că s-au întors cu sufletul lor în Egipt (Num. 14, 4); iar aceasta se întâmplă adesea după întâlnirea cu rudeniile după trup."

298. „Îndeobște să nu se dea voie ca vreo rudă sau cineva străin să stea de vorbă cu frații dacă nu va fi încredințare că se va vorbi spre zidire sufletească și spre desăvârșire. Iar dacă este nevoie să spui vreun cuvânt cuiva cu care te întâlnești pentru o singură dată, atunci lasă mai bine aceasta în seama acelora ce au darul cuvântului, pentru că ei știu și cu înțelepciune să vorbească, și cu chibzuință să asculte spre zidirea credinței, după cum și apostolul învață lămurit, că nu toți au darul cuvântului, ci că acest dar îl au numai cei aleși, când zice: *că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după același Duh, cuvântul cunoștinței* (I Cor. 12, 8). Și în alt loc: *ca să fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă și să mustre pe cei potrivnici* (Tit 1, 9)."

299. „De rude, prieteni și părinți tot pe atât trebuie să-ți depărtezi inima, pe cât de departe sunt viii de cei morți. Căci cel ce s-a dat pe sine cu adevărat la lupta duhovnicească, acela s-a lepădat de lumea întreagă și de toate câte sunt în lume, ba încă voi spune și mai mult, acela s-a răstignit lumii, a murit pentru lume și pentru toți pe care el i-a avut în lume, fie părinți, frați, fie alte rudenii până al treilea, al patrulea neam sau și mai departe. De aceea, dacă părinții se vor depărta de lume și vor îmbrățișa

același fel de viață pe care o duce fiul, atunci după adevăr ei sunt rudenii și nu mai sunt părinți trupești ai aceluia, ci frați după duh. Căci cel dântâi și adevărat părinte este Părintele tuturor, iar al doilea după dânsul – cel ce te povățuiește în viața duhovnicească. Iar dacă rudeniile continuă să iubească viața de dinainte, atunci ei fac parte din lume, de care noi ne-am lepădat și nici o legătură nu au cu cei ce s-au dezbrăcat de omul cel trupesc. Iar cine ține mult la prietenia cu oamenii cei lumești și dorește necontenit să stea de vorbă cu ei, acela, după convorbiri prea dese cu ei, își sălășluiește în sufletul său dorințele lor. Așijderea și cel ce și-a umplut mintea cu cugetări lumești, acela s-a depărtat de ținta sa cea bună, a lepădat chipul gândirii duhovnicești, iarăși a adunat în sufletul său ceea ce a scos afară înainte, fiind rănit de dușmanul care, prin mijlocirea trupului, tulbură viața cea duhovnicească."

300. „De aceea să dorim celor ce ne sunt aproape după trup toate câte sunt bune, adică: dreptatea, buna-cuviință și tot ceea ce am văzut că este bun pentru noi. Și nouă ni se cuvine să dorim aceasta, și pentru ei va fi folositor să primească de la noi asemenea rod. Și noi înșine vom scăpa de grija și neliniștea pentru dânșii, pentru că diavolul, îndată cum ne vede că suntem slobozi de orice grijă lumească și ușor pășim pe calea ce duce spre cer, ne insuflă gândul pentru rudenii și, îndemnându-ne să ne îngrijim de nevoile lor, face ca mintea noastră să se tulbure de grijile vieții, anume: ce avere au rudele noastre, dacă e mare ori mică, dacă toate sunt de ajuns ori dacă lipsește ceva; cu cât și-au mărit averea rudele noastre sau ce pierderi au suferit din pricina a fel de fel de împrejurări nefericite și cu cât li s-a micșorat prin aceasta averea lor.

Diavolul face de asemenea ca, după cum ne bucurăm de norocul lor și ne întristăm de pagubele lor, tot așa împreună cu ei dușmănim pe vrăjmașii lor, cu toate că ni s-a poruncit nouă ca pe nimeni să nu-l socotim drept vrăjmaș (Matei 5, 44) și împreună cu ei ne bucurăm de prietenii lor, care adesea nu sunt vrednici ca să avem cu ei legături duhovnicești; apoi, ne bucurăm de câștigurile nedrepte ale rudelor noastre. Diavolul ne insuflă iarăși înclinările către lucrurile lumești, de care ne-am dezbrăcat odată, pentru ca să sădim în sufletele noastre cugetări duhovnicești. Și astfel, având gânduri materiale și lumești, acestea distrug în noi pe nevoitorul cel lăuntric, prefăcându-ne pe noi într-o ființă neînsuflețită care, deși poartă chipul luptătorului duhovnicesc, însă deloc nu se însuflețește de virtuți. Încă adeseori s-a întâmplat că oarecare călugări, având prea multă atragere către rudenii, au îndrăznit să facă sacrilegiu (bătaie de joc de cele sfinte), ca să-i scape din nevoi pe aceștia. Căci cele ce se păstrează pentru sfinții care s-au sfințit pe sine Domnului sunt socotite ca jertfă sfântă și adevărată adusă Domnului; deci, cel care fură ceva din acestea este socotit în rândul celor care cutează să facă sacrilegiu."

301. „De aceea, cunoscând răul din această preocupare pentru rudeniile noastre, să fugim de grijile pentru ei ca de niște unelte ale diavolului. Căci Însuși Domnul a osândit astfel de înclinări și de obiceiuri, oprind pe unul dintre ucenicii Săi să se ducă să-și ia bun rămas de la rudeniile lui, iar altuia neîngăduindu-i să meargă ca să îngroape pe tatăl său. Celui care a vrut să-și ia rămas bun de la casnicii săi i-a zis: *Nimeni care pune mâna pe plug și se uită îndărăt, nu este potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu* (Luca 9, 62), iar celui care voia să-și îngroape tatăl: *Lasă morții să-și îngroape morții lor* (Luca 9, 60). Deși atât unul cât și celălalt s-au adresat cu cereri cuviincioase și îndreptățite, Mântuitorul însă nu le-a dat voie și nici pentru câteva clipe măcar n-a lăsat să-l părăsească copiii împărăției cerești, pentru ca nu cumva ei, luându-se după treburile pământești și trupești, să facă ori să gândească ceva nevrednic de judecățile cerești; căci celor ce gândesc la cele cerești, ca unii ce s-ar fi mutat de aici și s-au făcut cu duhul mai presus de lume, nu le este îngăduit să se lipească de cele pământești."

302. „Dacă va zice însă cineva: dar de ce poruncește legea să avem grijă pentru cei de aproape ai noștri, zicând: *nu te ascunde de cel de un neam cu tine* (Isaia 58, 7); de asemenea și Apostolul: *dacă însă cineva nu poartă grijă de ai săi și mai ales de casnicii săi, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios* ? (I Tim. 5, 8) să-i răspundem că dumnezeiescul apostol a spus aceasta oamenilor lumești, care au bogăție materială și pot să ușureze nevoile rudelor și, într-un cuvânt, legea spune acestea celor vii și nu celor morți; pentru că morții nu au nici o sarcină de acest fel. Tu însă ai murit și te-ai răstignit lumii întregi căci, fugind de bogăția materială, mai vârtos ai iubit sărăcia și, sfințindu-te lui Dumnezeu, te-ai făcut avuția lui Dumnezeu. Ca și cel mort, tu ești slobod de orice obligații față de rudenii și ca unul ce nu strângi câștiguri, nu ai nimic, de unde le-ai putea da lor. Mai ales că ai adus în dar lui Dumnezeu cu însuși trupul tău și nu mai ai nici o putere asupra acestuia; de aceea nu-ți este îngăduit să te supui pe tine spre slujirea oamenilor, ci trebuie să ai legătură numai cu cei ce sunt într-un cuget cu tine, care la fel pe toate le-au sfințit lui Dumnezeu. De aceea, cum se pot adresa către tine cuvintele amintite ale Scripturii ? Oare nu vei păcătui lepădându-te de făgăduința ta călugărească ?"

303. „Se cade oare să ai milă de cei de-aproape după trup, dorindu-le să dobândească mântuire ? Cel născut de la Duh, după cuvântul Domnului (Ioan 3, 8) și care s-a învrednicit a fi în rândul fiilor lui Dumnezeu se rușinează de rudenia cea după trup, și socotește ca ai săi pe cei dintr-o credință, despre care a mărturisit Domnului, zicând: *Mama Mea și frații Mei sunt aceștia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l îndeplinesc* (Luca 8, 21). Deci să aibă milă către aceștia, despre care a mărturisit Domnul, iar pe rudeniile cele după trup să le socotească ca și pe orice alt om din lume. Și dacă vre-

unul dintre frați, având oarecare atragere către rude trupești, ar căuta să-și găsească sprijinul în cuvintele Apostolului: *aș fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei, cei de un neam cu mine, după trup* (Rom. 9, 3), acela să știe că Apostolul nu rudenia trupească o are în vedere, ci pe Israel și darurile ce i s-au dat acestuia de la Dumnezeu și dă cinste israelitenilor nu pentru că aceștia erau cei de-aproape ai lui după trup, ci pentru că ei s-au învrednicit de atâtea mari și nenumărate daruri ale lui Dumnezeu. Mai ales că a lor era legea și slujirea, lor li s-au dat făgăduințele și legământului, ai lor au fost patriarhii și mai ales pentru că dintr-înșii a răsărit Hristos după trup; de aceea prețuim atât de mult mântuirea lor, nu rudenia socotind-o, ci întruparea Domnului pentru noi Care a zis: *Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel* (Matei 15, 24)."

304. „Cum se cuvine să ne întâlnim noi cu aceia cu care odinioară am viețuit împreună sau cu rudeniile noastre, când vin la noi ? Așa cum a arătat și Domnul, dacă i s-a spus: *mama ta și frații tăi stau afară dorind să te vadă* (Luca 8, 28). Căci celor ce au adus vestea aceasta le-a răspuns înfruntându-i: *Cine este mama Mea și cine sunt frații Mei ? Căci oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela-mi este frate și soră și mamă* (Matei 12, 48, 50)."

305. „Iar dacă vor începe să ne sfătuiască, încercând să ne ia cu dânșii acasă, să-i ascultăm oare ? Dacă plecarea trebuie pentru zidirea credinței, atunci de are fratele destulă iscusință, să meargă, după ce va fi bine încercat. Iar dacă ar vrea să plece pentru trebuințe omenești, să asculte atunci ce zice Domnul celui care l-a rugat: *Îngăduie-mi ca să rânduiesc cele din casa mea,* zicându-i: *Nimeni care pune mâna pe plug și se uită îndărăt, nu este potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu* (Luca 9, 61, 62). Și dacă o astfel de judecată s-a rostit asupra celui ce abia se pregătea să se lepede de lume, atunci ce trebuie să spunem despre cei ce s-au lepădat deja ?"

306. „Pentru cei intrați în mănăstire se cade oare să se primească daruri de la rudele lor, dacă ar voi să le dea ceva ? Grija și treaba aceasta îl privesc pe stareț. Iar în ce privește averea mea (a Sfântului Vasile cel Mare), socotesc că e mai bine pentru cei mulți și mai folositor pentru zidirea credinței ca să nu se primească nici un fel de dar. Căci dacă se primește, atunci mai întâi se aruncă umbra bănuielii asupra obștii. Iar în al doilea rând, rudei care a dăruit ceva i se dă prilej să se trufească. Dar mai presus de acestea, după cuvântul Apostolului, pe care l-a grăit despre cei ce mănâncă și beau dintr-al său la mese obștești: *rușinați pe cei ce nu au* (I Cor. 11, 22) și multe alte sminteli se fac. Deci atâtea prilejuri fiind spre păcat, cel mai bun lucru este să nu se primească asemenea daruri, lăsându-se în grija starețului să primească de la cine va socoti el cu putință și să hotărască cum să se întrebuințeze darul".

XV. Îngrijirea bolnavilor

307. „Este oare potrivit cu scopul nevoințelor duhovnicești să ne folosim de ajutoare doctoricești (medicale) ? “

„Orice știință și orice meșteșug ne este dat de la Dumnezeu pentru a fi în sprijinul neputințelor firii. Așa sunt de pildă: lucrarea pământului, pentru că ceea ce crește de la sine din pământ încă nu poate îndestula trebuințele noastre; la fel și meșteșugul torsului pânzei, precum și arhitectura la case, pentru că avem nevoie de acoperăminte și aceasta ne-o cere, pe de o parte buna-cuviință, iar pe de altă parte, nevoia de a ne apăra de schimbările văzduhului; același lucru se poate spune și despre meșteșugul doctoricesc. Deoarece trupul nostru este bântuit de multe vătămări care ne vin și din afară, și dinăuntru din pricina hranei pe care o mâncăm, îmbolnăvindu-ne și atunci când hrana nu ajunge, și atunci când se ia peste măsură, Dumnezeu, care chiverniseşte toată viața noastră, ne-a îngăduit nouă și acest meșteșug al vindecării care, asemenea vindecării celei duhovnicești, urmărește înlăturarea celor de prisos (netrebuincioase) și plinirea celor lipsă. Ca și cum, dacă am viețui noi în raiul desfătării, n-am avea nevoie de meșteșugul lucrării de pământ și de munca câmpului, tot așa dacă am fi slobozi de orice suferințe după darul pe care l-am și avut de la zidirea noastră și de care ne-am bucurat până la căderea în păcat, atunci n-am avea nevoie de ajutorul meșteșugului doctoricesc, spre ușurarea noastră. Însă precum după izgonirea noastră în locul acesta și după ce ni s-a spus: *în sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta* (Fac. 3, 19), spre a ne ușura de amărăciunea blestemului, prin încercări îndelungate și prin multe osteneli am deprins noi meșteșugul lucrării pământului, căci ne-a dat Dumnezeu mintea și priceperea pentru a învăța acest meșteșug și mai ales pentru că ni s-a poruncit să ne întoarcem iarăși în pământul din care am fost luați și înjugați fiind cu trupul bolnăvicios, care pentru păcat a luat osânda stricăciunii și din această pricină s-a supus neputințelor, pentru aceasta ni s-a dat spre ajutor meșteșugul vindecării, care măcar într-o măsură oarecare ușurează patimile celor suferinzi. Căci nu de la sine cresc felurite ierburi, care au însușirea de a tămădui anume neputințe, ci de bună seamă din voia Ziditorului au răsărit ele spre folosul nostru. De aceea, însușirile tămăduitoare ale rădăcinilor, florilor, frunzelor, fructelor și toate câte sunt spre folosul trupului în apa mării și în felurite metale, toate acestea sunt un fel de născociri meșteșugite pe care le primim în mâncare și băutură. Dar din toate leacurile, ceea ce este ori de prisos, ori cere prea multă muncă și toată viața o împing numai spre îngrijirea trupului, acestea să fie oprite creștinilor.“

308. „Să căutăm însă ca în așa fel să folosim meșteșugul ca să nu fie socotit numai el ca pricină a însănătoșirii ori a îmbolnăvirii noastre, ci aces-

te ajutoare să fie primite spre slava Domnului și în chipul îngrijirii pentru suflet. Iar dacă lipsesc ajutoare lecuitoare, să nu se pună toată nădejdea de ușurare numai în acest meșteșug, ci dimpotrivă, să se știe că Domnul, ori că *nu va îngădui ca să fiți ispitiți peste putere* (I Cor. 10, 13) ori, precum în vremea de demult, făcând tină, a uns ochii orbului și i-a poruncit să se spele în Siloam (Ioan 9, 6, 7) ori și-a spus numai voința Sa cea bună, zicând: *Voiesc, curățește-te* (Matei 8, 3), iar pe alții îi lăsa să se lupte cu bolile, pentru ca prin încercări să se facă mai iscusiți. Tot așa și de noi se atinge uneori în chip nevăzut și pe nesimțite, numai dacă găsește aceasta folositor pentru sufletele noastre, iar câteodată voiește ca să alergăm la ajutoarele cele materiale în vremea bolilor noastre, înrădăcinând prin vindecare prelungită amintirea darului ori, după cum am zis, arătând chipul îngrijirii pentru suflet."

309. „Căci precum trupului îi prieste îndepărtarea a tot ce este străin și plinirea a toate câte-i sunt lipsă, tot așa și din sufletul nostru trebuie să îndepărtăm tot ce-i este străin și să lăsăm să intre în el toate cele ce-i sunt cuviincioase după firea lui, pentru că *Dumnezeu a făcut pe om drept* (Eccl. 7, 29) *și suntem zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte, ca să umblăm întru ele* (Efes. 2, 10). Și, după cum lecuindu-ne trupul, îndurăm tăieri, arderi și primim doctorii amare, tot așa și pentru a ne vindeca sufletul trebuie să primim și asprimea cuvântului dojenitor și leacurile cele amare ale pedepselor. Iar pe cei care nu se înțeleptesc nici prin acestea, cuvântul proorocesc îi înfruntă, glăsuind așa: *Au doară nu mai este acolo doctor ? De ce dar nu se vindecă fiica poporului meu ?* (Ier. 8, 22). Și dacă, pătimind de boli învechite, mult timp așteptăm vindecare întrebuințând felurite ajutoare care pricinuiesc chinuri, aceasta înseamnă că și păcatele cele ce s-au încuibat în suflet nu le vom putea izgoni decât numai ostenindu-ne cu dragoste în rugăciune, prin pocăință îndelungată și printr-o viață aspră, iar că acestea sunt îndeajuns spre a ne tămădui ne-a arătat acum cuvântul."

310. „Deci numai pentru faptul că unii nu se folosesc bine de meșteșugul doctoricesc, noi să nu ne ferim de întrebuințarea acestuia. Căci numai pe temeiul că unii care nu știu măsura în plăceri, trecând hotarul trebuinței, întrebuințează meșteșugul bucătăriei, al brutăriei, al țesătoriei spre agonisire de bogății, nu se cade ca numai din această pricină să lepădăm noi orice meșteșug, ci dimpotrivă, prin dreapta folosință a meșteșugurilor să arătăm ce anume au vătămat în ele acei oameni iubitori de plăceri. Tot așa, în privința meșteșugului doctoricesc, noi n-avem temei să lepădăm darul lui Dumnezeu numai din pricină că unii îl întrebuințează rău. Ar fi o nebunie dobitocească să așteptăm vindecare numai din mâna doctorului, după cum nădăjduiesc unii oameni care nu se rușinează să-i socotească pe doctori drept mântuitorii lor.

Dar pe de altă parte, ar fi o încăpățânare dacă întotdeauna ne vom feri de a folosi știința doctoricească. Ci dimpotrivă, după cum Iezechia n-a socotit legătura de smochine (IV Regi 20, 7) drept întâia pricină a însănătoșirii sale, ci, dând slavă lui Dumnezeu, a adăugat și mulțumire pentru zidirea smochinelor, așa și noi, când primim lovituri de la Dumnezeu, care cu multă bunătate și înțelepciune cârmuiește viața noastră, să-i cerem mai întâi să ne dea înțelegerea pricinii pentru care ne pedepsește, dar apoi să ne dăruiască și izbăvirea din întristări, adică să-i cerem ca, trimițându-ne *ispita*, să ne dea *și scăpare, încât să o putem răbda* (I Cor. 10, 13). Iar darul tămăduirii, fie că el ne-a fost dat prin ungere cu untdelemn și vin, cum s-a vindecat cel *căzut între tâlhari* (Luca 10, 34), fie prin smochine, asemenea lui Iezechia, să-l primim cu mulțumire. Și să nu facem deosebire între felurile în care ne-a arătat purtarea Sa de grijă Dumnezeu, ori în chip nevăzut, ori prin ceva materialnic, deși atunci când ni se dă vindecarea în chip văzut, mai ușor cunoaștem mila Domnului."

311. „Adeseori căzând în boli care ni se trimit ca pedeapsă, suntem nevoiți să căpătăm vindecare prin mijloace chinuitoare și aceasta ca o parte din pedeapsă. De aceea, mintea sănătoasă ne învață ca să nu ne ferim nici de tăieri, nici de arderi, nici de primirea doctoriilor amare și grele, nici de lepădarea mâncării, nici de împlinirea aspră a tuturor poruncilor medicului, nici de înfrânarea de toate câte distrug sănătatea, dar totuși (voi spune încă o dată) să nu scăpăm din vedere scopul folosului sufletesc, adică din toate acestea sufletul să învețe ca dintr-o pildă cum să poarte grijă pentru sine."

312. „Dar e mare primejdia ca nu cumva să se furișeze în minte acel gând mincinos că oricare boală cere ajutoare medicale, pentru că nu toate suferințele ne lovesc în chip firesc, ci se ivesc ori din pricina unei vieți destrăbălate, ori din alte pricini materiale, când e nevoie de ajutorul doctorului; dar adesea bolile ne vin ca pedepse pentru păcate, care pedepse ni se dau spre îndreptarea noastră. Căci s-a zis: *Domnul ceartă pe cel pe care-l iubește* (Pilde 3, 12), și: *de aceea mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Căci de ne-am fi judecat noi înșine, nu am mai fi judecați. Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea* (I Cor. 11, 30–32). Se cade ca aceștia în tăcere să rabde ca, lăsând ajutoarele medicale, să îndure boala ce li s-a trimis, până ce își vor cunoaște păcatele, după pilda aceluia, care a zis: *Îndura-voi mânia Domnului, căci am păcătuit împotriva Lui* (Mih. 7, 9). Aceștia trebuie să arate îndreptare, aducând roade vrednice de pocăință și să-și aducă aminte cuvintele Domnului Care a zis: *Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău* (Ioan 5, 14)."

313. „Se întâmplă uneori că și după cererea celui viclean, stăpânul iubitor de oameni îl lasă pe câte un mare luptător duhovnicesc să se lupte

cu diavolul, răpunând astfel cerbicia lui prin îndelunga răbdare a robilor Săi, după cum și știm că i s-a întâmplat lui Iov. Sau ca în pilda pentru cei nerăbdători, când Dumnezeu îi ridică pe oamenii care au tăria să rabde până la moarte, precum a fost Lazăr, care era acoperit de bube multe și despre care nu se scrie dacă a cerut ceva bogatului, ori dacă era nemulțumit de suferința sa și pentru aceasta s-a învrednicit de odihna în sânul lui Avraam, ca unul care a primit cele rele în viața sa (Luca 16, 25). Dar aflăm că de multe ori sfinții zăceau în neputințe și din alte pricini, cum de pildă pătimea apostolul, ca să nu gândească cineva că el ar avea firea mai presus de cea omenească și să nu creadă cumva că el are în firea sa ceva neobișnuit (cum au crezut și locuitorii Licaoniei, aducându-i cununi și boi – Fapte 14, 13); drept dovadă a firii omenești pătimea el de o boală îndelungată. Ce folos ar fi tras asemenea oameni din meșteșugul doctoricesc ? Oare nu e mai mare primejdie pentru ei când se îndepărtează de mintea sănătoasă, grijindu-se de trup ?"

314. „Iar cei ce din pricina unei vieți destrăbălate au adus asupra lor felurite boli, aceștia trebuie, după cum s-a spus, să alerge la ajutorul doctorilor, ridicând vindecarea cea trupească la chipul și pilda îngrijirii pentru suflet. Căci și pentru noi e folositor ca, după legea cea doctoricească, să ne ferim de toate câte ne vatămă sănătatea; să alegem ceea ce ne este spre folos și să urmăm sfatului și însăși trecerea trupului din starea neputinței în stare sănătoasă să ne fie ca o mângâiere, pentru ca să nu deznădăjduim și în ceea ce privește sufletul și ca nu cumva să gândim că sufletul n-ar putea trece din starea păcătoasă la starea cuvenită a desăvârșirii prin pocăință."

315. „De aceea, precum nu se cade să fugim cu totul de meșteșugul doctoricesc, tot așa nu ne e îngăduit de a ne pune în el toată nădejdea. Dar după cum ne folosim de meșteșugul lucrării pământului, însă de la Dumnezeu cerem ca pământul să dea roadă, sau încredințăm cârma cârmaciului, dar către Dumnezeu înălțăm ruga ca să ne scape de înecare, tot așa, chemându-l pe medic, când glasul minții spune, nu încetăm de a nădăjdui în Domnul."

316. „Mi se pare însă că acest meșteșug ne ajută mult să ne deprindem cu înfrânarea, căci văd că el oprește iubirea de plăceri, nu îngăduie îmbuibare, respinge ca ceva nefolositor, feluri de mâncăruri și alegerea de bunătăți și, într-un cuvânt, lipsa o numește maica sănătății."

317. „Deci, ori ne folosim de sfaturile meșteșugului doctoricesc, ori le respingem pentru oarecare pricină, singurul scop ce trebuie urmărit e acela de a bineplăcea lui Dumnezeu, ca să se aducă folos sufletului și să se împlinească cuvântul Apostolului: *deci ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Cor. 10, 31)."

318. „Așa cugetăm despre lecuirea bolilor în ce privește partea practică a acestei chestiuni; în rânduieli găsim numai trei întrebări care privesc mai mult latura morală: Cine trăiește în frăție și a căzut în vreo neputință trupească, pe acela se cade oare să-l ducem în odaia pentru primirea străinilor ?“

„Trebuie ca orice loc și orice țintă aparte să slujească spre folosul obștesc întru slava lui Dumnezeu.“

Spitalul se află în casa pentru primirea străinilor și a musafirilor, cum se vede pentru liniștea fraților sau ca să se poată folosi de spital și cei străini.

319. „Deoarece noi, care slujim bolnavilor care se află în odaia pentru străini, suntem învățați a le sluji cu astfel de plăcere ca și cum am sluji unor frați ai Domnului, dacă acela căruia slujim noi nu va fi astfel, cum trebuie să ne purtăm față de el ?“

320. „Domnul a zis: *oricine va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela îmi este frate și soră și mamă* (Matei 12, 50); cel ce nu este astfel, ci se dovedește păcătos, vrednic este de această pedeapsă: *oricine săvârșește păcatul este rob păcatului* (Ioan 8, 34) el are mai întâi nevoie de sfat și înțelepțire. Iar dacă va rămâne în aceleași păcate, este cunoscută judecata Domnului asupra lui, care a adăugat încă: *robul nu rămâne în casă în veac* (Ioan 8, 35) și cuvântul Apostolului care a poruncit: *scoateți afară dintre voi pe cel rău* (I Cor. 5, 13). Căci în acest chip și cei ce slujesc vor scăpa de orice fel de nedumerire, și toți împreună viețuitori vor fi în afară de orice primejdie.“

321. Dacă cineva nu se înfrânează de la mâncăruri vătămătoare, întrebuințându-le peste măsură, și apoi se îmbolnăvește, se cade oare să ne îngrijim de acesta ?

„Neînfrânarea este o patimă vădită și deci mai întâi se cade să ne îngrijim cum să vindecăm această patimă. Căci iubitorul de oameni Dumnezeu, vrând să arate cât de mare rău este să te lași cuprins de neînfrânare, îngăduie ca sufletul să sufere din pricina îmbuibării cu mâncăruri care sunt nefolositoare trupului, pentru ca prin suferința trupească, care este urmarea îmbuibării, să se aducă sufletul în stare să cunoască răul și să învețe înfrânarea întru toate.

A ne îngriji îndată de trupul celor loviți de boală din pricina neînfrânării este potrivit cu porunca minții și cu cerințele milei; dar să se facă aceasta nu fără cercetare, ca nu cumva vindecând trupul, să lăsăm sufletul nevindecat. Deci dacă se va vedea că un asemenea frate, prin lecuirea trupului, se înțelepțește și începe a se îngriji de suflet, căutând să-și vindece neputințele, atunci se cade să ne dăm toată silința ca să-i lecuim trupul. Iar dacă, lecuindu-i-se trupul, se va lăsa el de grija pentru suflet, mai bine este unuia ca acesta să sufere de bolile cu care s-a ales din pricina neînfrânării, pentru ca dându-și seama de starea sa și aducându-și

aminte de pedeapsa veșnică, să se poată îngriji el de sănătatea sufletului său. *Dar fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea*“ (I Cor. 11, 32).

XVI. Primirea străinilor

322. În această privință este numai o singură rânduială dintre cele mari privitoare la mâncarea pentru cei străini, și anume cum trebuie să fie ea. „Mărirea deșartă, dorința de a plăcea oamenilor și a te arăta lumii, toate acestea sunt oprite creștinilor în orice împrejurări, căci și cel ce îndeplinește legea numai ca să-l vadă oamenii și să-l laude va pierde răsplata sa. Iar cei ce au luat chipul smereniei, potrivit legii Domnului, cu atât mai vârtos trebuie să se ferească de orice fel de mândrie. Dar deoarece oameni mireni se rușinează de umilința sărăciei și când primesc pe vreun oaspete pun înainte mâncăruri din belșug și încă cele mai alese, mă tem de aceea ca să nu se atingă și de noi în chip nevăzut patima aceasta și să nu fim înfruntați că ne-am rușina de sărăcia pe care o fericește Hristos (Matei 5, 3). Pe cât de necuviincios este pentru noi a cumpăra de la alții vase de argint, perdele de purpură, așternut moale, învelișuri străvezii, tot așa de necuviincios este a iscodi feluri de mâncăruri care nu se potrivesc deloc cu viața noastră. A căuta cele ce nu sunt negreșit trebuincioase pentru viață, ci-s născocite din pofta josnică și din mândrie vătămătoare nu numai că e rușinos și cu totul nepotrivit cu ținta propusă, dar este și păgubitor pentru noi, căci atunci și oamenii care viețuiesc în belșug și socotesc că fericirea stă în umplerea pântecelui vor vedea că ne purtăm și noi cu aceleași griji de care sunt copleșiți ei până la nebunie. Dacă belșugul prisositor e vătămător și trebuie să ne depărtăm de el, noi niciodată să nu-l îngăduim: căci ceea ce este osândit nu poate să fie folositor nici pentru un timp scurt. Oamenii care viețuiesc în desfătarea bogățiilor, *cei ce beau din cupe vin și din pârga untdelemnului își fac miresme pentru uns* sunt osândiți de Scriptură (Amos 6, 6). Despre văduva *cea care trăiește în desfătări*, se spune, *deși e vie, e moartă* (I Tim. 5, 6). Bogatul, pentru dezmierdările de acum, a pierdut raiul (Luca 16, 25).“

323. „Deci ce nevoie ne este să facem cheltuieli mari ? A venit vreun străin ? De e frate și urmărește aceeași țintă în viață, își va cunoaște masa; căci ceea ce a lăsat acasă, tot aceea va găsi și la noi. Poate el s-a obosit pe drum ? Îi vom da atâta cât va avea nevoie ca să se întărească după osteneală. A venit cineva din cei ce duc viață lumească ? Să cunoască acela din fapte ceea ce n-a vrut să creadă pe temeiul cuvântului, dându-i-se chipul și pilda cumpătarii la mâncare. Să-i rămână amintirea unei trapeze creștine și a sărăciei, de care nu se rușinează frații pentru Hristos. Iar dacă nu va fi în

stare să înțeleagă miezul lucrurilor și va râde de noi, atunci nu ne va mai supăra și a doua oară. Dimpotrivă, când vedem că unii dintre oamenii avuți socotesc că îndulcirea cu plăceri este binele cel mai înalt, ne întristăm pentru aceștia că toată viața lor risipind-o în deșertăciuni și plăcerile lor prefăcându-le într-un fel de zei și luându-și partea în această viață trecătoare, în toiul plăcerilor de acum nu simt cum merg spre gheena ce le este gătită și spre chinuri veșnice și dacă ne vom întâlni cu asemenea iubitori de plăceri să nu ne lenevim a le aminti despre toate acestea."

324. „Iar dacă și noi înșine ne vom lipi de acestea și, pe cât ne va fi cu putință, vom alerga după plăceri și ne vom da la iveală, mă tem ca să nu zidim prin faptele noastre ceea ce judecăm la alții, osândindu-ne astfel pe noi înșine, ducând o viață fățarnică și prefăcându-ne când într-un fel, când într-altul și ajungând până într-acolo încât să ne schimbăm chiar îmbrăcămintea ori de câte ori va trebui să ne întâlnim cu oameni de seamă. Dar dacă acestea sunt de rușine, e cu mult mai rușinos ca să schimbăm felul nostru de a ne hrăni, pentru a ospăta pe oamenii cei deprinși cu belșugul.

Viața creștinului se îndreptează după un singur chip și are o singură țintă: preamărirea lui Dumnezeu. *Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Cor. 10, 31), zice grăitorul de Hristos, Pavel. Iar viața lumească se îndreptează după mai multe chipuri și e felurită; aceasta se schimbă când într-un fel, când în altul spre a plăcea aceluia pe care îl întâmpină."

325. „De aceea și tu, încărcându-ți masa cu mulțimea multă a tot felul de mâncăruri, împotriva obiceiului, ca să faci plăcerea fratelui, osândești iubirea lui de desfătări și, prin mâncărurile pe care i le pui în față, îl certi pentru slujirea pântecelui, scoțând la iveală patima lui de a se desfăta cu plăceri. Oare adesea, văzând chipul și felul cum se pregătește cineva să primească pe vreun oaspete, înțelegem ce fel de om este oaspetele așteptat ? Domnul n-a lăudat deloc pe Marta, care *se îngrijea de multe*, ci i-a spus: *Te îngrijești și pentru multe te silești. Dar un lucru trebuie* (Luca 10, 41, 42), adică nu multe în ce privește felurile de mâncare, ci unul singur având-se în vedere – scopul, care este îndestularea trebuinței. Cunoști dar ce mâncare a dat Domnul celor cinci mii de oameni. Știi și rugăciunea lui Iacov către Domnul: *de-mi va da pâine să mănânc și haine să mă îmbrac* (Fac. 28, 20), dar n-a cerut desfătare și belșug."

326. „Dar înțeleptul Solomon ? El zice: *sărăcie și bogăție nu-mi da, ci dă-mi pâinea care-mi este de trebuință, ca nu cumva săturându-mă să mă lepăd de Tine și să zic: cine este Domnul ? Ca nu cumva sărăcind, să mă apuc de furat și să defaim numele Dumnezeului meu* (Pilde 30, 8, 9) și astfel lămurește că precum belșugul este bogăție, tot așa lipsa desăvârșită de cele trebuincioase pentru viață este sărăcie; iar când avem îndeajuns și nu peste măsură cele trebuincioase, atunci zicem: avem de toate îndeajuns. Dar

ceea ce este de ajuns pentru unul nu este de ajuns pentru altul, după starea trupului fiecăruia și întrebuințarea pentru un anumit scop. Căci unuia îi trebuie mâncare multă și mai hrănitoare, pentru că muncește mult, iar altuia îi trebuie mâncare mai aleasă și mai ușoară pentru neputințele lui, dar la toți să se dea mâncare ieftină și care ușor se poate găsi."

327. „De altfel, toate trebuie să se facă cu îngrijire și este bine să se rânduiască trapeza, numai să nu călcăm hotarele celor trebuincioase, iar când ospătăm pe cineva, hotarul să ne fie îndestularea trebuinței fiecăruia dintre cei veniți, căci este zis: *și cei ce se folosesc de lumea aceasta ca și cum nu s-ar folosi deplin de ea* (I Cor. 7, 31). Iar cheltuiala peste măsură nu este decât o risipă zadarnică. N-avem bani ? Nici să nu dorim ca să-i avem. Nu ne sunt pline hambarele noastre ? Dar avem hrana cea de toate zilele: trăim din munca mâinilor noastre. Pentru ce să dăm hrana pe care a rânduit-o Domnul ca să se sature cei flămânzi spre desfătarea celor ce trăiesc în belșug, săvârșind păcat îndoit, căci facem ca întristarea celor lipsiți să fie și mai mare, iar sănătatea altora să se vatăme din pricina îmbuibării cu mâncăruri multe ?"

XVII. Legile duhovnicești lăuntrice

Viața cea duhovnicească începe cu pocăință; din cuptorul pocăinței ieși aprins de râvna de a bineplăcea lui Dumnezeu spre mântuirea ta și spre mărirea Lui. Râvnitorul, lepădându-se de toate, se adâncește în sinea sa și, stând cu mintea sa înaintea lui Dumnezeu, se depărtează de rău și lucrează binele. Osteneala aceasta se sfârșește atunci când în inima râvnitorului se sălășluiesc sfaturile cele bune și virtuțile creștinești, care-l fac vrednic viețuitor al raiului.

a) Pocăința

328. Astfel, cea dântâi lege a vieții duhovnicești este aceasta: pocăiește-te și fă roadă vrednică de pocăință. Rânduielile lămuresc în chip amănunțit acest lucru de căpetenie, lucrul cel mai însemnat și începător.

„Nu trebuie să gândim că Dumnezeu a făcut pe unii buni, iar pe alții răi. O astfel de cugetare este de mult osândită ca o cugetare eretică, pentru că e hulitoare și necurată și face ca sufletul să tindă spre păcat. Deci, cel ce cugetă așa, ori să se îndrepte, *ori să fie scos din mijlocul nostru* (I Cor. 5, 2), ca să nu i se întâmple aceasta: *puțin aluat dospește toată frământătura* (I Cor. 5, 6)."

329. Dar cel ce păcătuiește după Botez să nu deznădăjduiască, de i s-ar părea chiar că a căzut în prea multe păcate. Până unde poate nădăjdui cel

căzut că prin pocăință va întoarce asupra sa iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pentru aceasta nu este nici o măsură. Dacă s-ar fi putut număra milele lui Dumnezeu și dacă s-ar fi putut măsura îndurarea Lui cea mare, atunci, văzând mulțimea și greutatea pocăințelor, s-ar fi dat loc deznădejdii. Și dacă pocăințele, după cum e și firesc, pot fi măsurate și numărate, iar mila Domnului și îndurările Lui este cu neputință a le număra, atunci nu deznădejdii să-i dăm loc, ci să cunoaștem milostivirea lui Dumnezeu și osândirea păcatelor, a căror iertare, după cum este scris, se dăruiește prin sângele lui Hristos (Efes. 1, 7). Cum că nu trebuie să pierdem nădejdea, aceasta ne învață multe și felurite locuri din Scriptură, dar mai ales pilda Domnului nostru Iisus Hristos despre fiul care, luând averea părintească, a cheltuit-o în păcate, dar a cărui întoarcere a fost sărbătorită cu mare bucurie, după cum cunoaștem aceasta din înseși cuvintele Domnului. Dar și prin Isaia Dumnezeu zice: *și de vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face* (Isaia 1, 18). De altfel, trebuie să știi că aceasta se împlinește numai atunci când pocăința are un preț adevărat, iar asemenea lucru se întâmplă numai dacă cel ce se căiește începe să urască păcatul, după cum se află scris atât în Vechiul, cât și în Noul Testament, și când se aduce roadă vrednică de pocăință."

„Deci nici nu se cade să întrebăm măcar ce păcate se pot ierta, pentru că Noul Testament nu ne-a arătat nici o deosebire între păcate; dar celui ce se pocăiește după lege îi făgăduiește iertarea oricărui păcat, mai ales că Domnul a făgăduit cu gura Sa că va împlini orice se va cere în numele Lui."

330. „Cum trebuie să se pocăiască cel ce a păcătuit și ce roade vrednice de pocăință să aducă ? Trebuie să ajungă la o așa stare sufletească, ca cel care a zis: *nedreptatea am urât și am disprețuit* (Ps. 118, 163) și să îndeplinească cele ce a zis în psalmul 6: *Doamne, nu cu mânia ta să mă mustri pe mine* (Ps. 6, 1) și în mulți alți psalmi și ceea ce a mărturisit Apostolul despre cei ce se întristează în Domnul de păcatele altora: *că iată, însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus, ba încă și dezvinovățire și mâhnire și teamă și dorință și râvnă și ispășire !* (II Cor. 7, 11). Prin toate ați arătat că sunteți curați de fapta aceea. În sfârșit, asemenea lui Zaheu trebuie aă săvârșim o astfel de fapta bună, care s-ar putea pune împotriva păcatului."

331. „Sufletul îngreunat de multe păcate, cu câtă frică, cu ce lacrimi trebuie să fugă de păcate și cu ce nădejde și în ce stare să se apropie de Domnul ? Mai întâi să-și urască viața de mai înainte, disprețuind și respingând chiar amintirea despre ea, căci este scris: *nedreptatea am urât și am disprețuit, iar legea Ta am iubit* (Ps. 118, 163). Apoi să ia drept învățător al fricii teama de veșnica judecată, cunoscând că vremea pocăinței este vremea lacrimilor, după cum învață David în psalmul 6, iar când se va în-

credința cu tot dinadinsul că i s-au curățit păcatele prin sângele lui Hristos, după marea Lui milostivire și după mulțimea bunătăților lui Dumnezeu Care zice: *și de vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face* (Isaia 1, 18), atunci căpătând putere și pricepere de a plăcea Domnului, va zice: *seara se va sălășlui plângerea, iar dimineața bucuria. Schimbat-ai plângerea mea întru bucurie, rupt-ai sacul meu și m-ai încins în veselie. Doamne, Dumnezeul meu, în veac Te voi lăuda !* (Ps. 29, 5, 11, 12). Și asfel apropiindu-se de Domnul, îi cântă Lui: *Te voi înălța, Doamne, că m-ai ridicat și n-ai veselit pe vrășmașii mei împotriva mea* (Ps. 29, 1)."

332. „Cum se poate ajunge la a urî păcatele ? Totdeauna când lucrul se sfârșește neplăcut și trist se stârnește ura către cei ce au pus la cale asemenea lucru. De aceea, dacă cineva se va încredința că păcatele sunt pricina a multe și felurite rele, atunci de bunăvoie și din încredințare lăuntrică va simți ură pentru ele după cum a arătat și cel ce a zis: *nedreptatea am urât și am disprețuit* (Ps. 118, 163)."

333. „Cu ce plângere să plângem, ca să ne învrednicim de fericire ? (Matei 5, 4). Să plângem păcatele, ori pentru că am jignit cinstea lui Dumnezeu, căci omul prin călcarea legii lui Dumnezeu necinste face, ori pentru urmările rele ale păcatului, căci este zis: *sufletul care a greșit, va muri* (Iez. 18, 4)." Și aceasta este întristarea cea după Dumnezeu, că legea Domnului a fost nesocotită, precum se scrie: *mâhnire m-a cuprins din pricina păcătoșilor, care părăsesc legea Ta* (Ps. 118, 53).

334. „Cel ce se pocăiește trebuie să-și mărturisească păcatele chivernisitorului tainelor lui Dumnezeu, adică duhovnicului său, iar nu oricui se va întâmpla. Scopul iubirii dumnezeiești față de cei păcătoși este vădit prin acestea: *Eu nu voiesc moartea păcătosului, ci ca păcătosul să se întoarcă de la calea sa și să fie viu* (Iez. 33, 11). Deoarece și mijloacele de îndreptare trebuie să fie potrivite cu păcatul și să se aducă roade vrednice de pocăință, după cele ce sunt scrise: *Faceți, dar, roade vrednice de pocăință* (Luca 3, 8), ca nu cumva, lipsind roadele, să fim loviți de amenințare, căci s-a zis: *Orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc* (Luca 3, 9), de aceea, mărturisirea păcatelor să se facă înaintea acelora cărora le este încredințată iconomia tainelor lui Dumnezeu. Așa știm că din vechime cei ce se pocăiau la fel făceau înaintea sfinților. Căci în Evanghelie e scris că-și mărturiseau păcatele lui Ioan Botezătorul (Matei 3, 6), iar după Fapte înaintea apostolilor, care îi și botezau pe toți (Fapte 19, 18).

335. Iată cum trebuie să te întorci de la păcate. Să râvnești hotărârii psalmistului David, care zice: *Păcatul meu l-am cunoscut și fărădelegea mea n-am ascuns-o împotriva mea. Zis-am: Mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului*" (Ps. 31, 5, 6); iar apoi cu înțelepciune lămurește calea spre aceasta în psalmul 6 și în alți psalmi. Iar de la apostol să ne învățăm ceea ce a

mărturisit corintenilor despre păcatul străin, zicând: *căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, iar întristarea lumii aduce moarte* și adaugă însușirile întristării: *că iată, însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus, ba încă și dezvinovățire și mâhnire și teamă și dorință și râvnă și ispășire* (II Cor. 7, 10, 11). De aici se vede că trebuie să ne depărtăm nu numai de păcat și să ne întristăm de cei păcătoși, ci să fugim chiar de cei păcătoși, pentru că aceasta și David lămurit o arată zicând: *Depărtați-vă de la mine toți cei ce lucrați fărădelegea* (Ps. 6, 9); tot așa și Apostolul a poruncit: *cu unul ca acesta nici să nu ședeți la masă* (I Cor. 5, 11)."

336. Aceeași îndrumare, ca să se depărteze cel ce se pocăiește de cei păcătoși, se arată și în pravila 20 din cele mici: „Deoarece Apostolul a zis: *să vă feriți de orice frate care umblă fără de rânduială și nu după predania pe care ați primit-o de la noi* (II Tes. 3, 6), de aceea orice împărtășire fie în gând, în cuvânt, ori în faptă cu orice lucru oprit este primejduitor și răufăcător. Dar îndeosebi să se păzească de aceasta cei care au viețuit mai înainte în păcate, mai întâi pentru că sufletul obișnuit cu păcatul încă mai este atras spre el și apoi, pentru că la îngrijirea celor bolnavi cu trupul se caută ca să se înlăture chiar ceea ce este de folos și celor sănătoși, așa și în ce privește cei bolnavi cu sufletul, se cere o și mai multă grijă și băgare de seamă. Iar cât rău iese din împărtășirea cu cei păcătoși o arată același apostol, zicând despre acest lucru: *puțin aluat dospește toată frământătura* (I Cor. 5, 6). Deci dacă iese atâta rău din pricina legăturii cu cei ce păcătuiesc moral, ce să se mai spună despre aceia care gândesc rău despre Dumnezeu și care, după ce au fost pedepsiți o dată pentru reaua lor credință, aceasta nu-i lasă să se însănătoșeze și în celelalte, după cum se vede în Scriptură și din cele zise despre unii în epistola către Romani: *Și precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoștință, așa și Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată, să facă cele ce nu se cuvine* (Rom. 1, 28)."

337. Pocăința trebuie dusă până la sfârșit. Cel dântâi semn că ea s-a desăvârșit este când sufletul s-a încredințat cu desăvârșire cum că e curat de păcate. Dar când este aceasta ? „Când cineva va vedea în sine starea lui David, care zice: *nedreptatea am urât și am disprețuit* (Ps. 118, 163), ori când va lua seama că s-au împlinit asupra lui cele poruncite de Apostolul, care a zis: *Omorâți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinare la idoli, pentru care vine mânia lui Dumnezeu,* și apoi întinzând osânda aceasta asupra oricărui păcat, adaugă: *peste fiii neascultării* (Col. 3, 5, 6), ca să se poată spune: *nu s-a lipit de mine inima îndărătnică, pe cel rău, care se depărta de mine nu l-am cunoscut* (Ps. 100, 5). Se va cunoaște însă omul dacă este într-o asemenea stare dacă și față de cei păcătoși va simți, împreună cu sfinții, acea compătimire care face să te cutremuri. Astfel David zicea: *Văzut-am pe ce*

nepricepuți și mă sfârșeam că n-au păzit cuvintele (Ps. 118, 158), și Apostolul zice: *Cine este slab și eu să nu fiu slab ? Cine se smintește și eu să nu ard ?* (II Cor. 11, 29), căci, într-adevăr, dacă sufletul e mai bun decât trupul, iar de toată necurățenia trupească ne scârbim și ne întristăm, la vederea oricărui chin și oricărui gând despre aceasta se umple inima de întristare și de scârbă, atunci cu cât mai mult iubitorul de Hristos și de frați trebuie să aibă aceste simțiri față de cei păcătoși, când vede sufletul lor ca și cum ar fi mâncat și otrăvit de fiare și cu putregaiul acoperindu-se, după cum și David a zis: *Că fărădelegile mele au covârșit capul meu, ca o sarcină grea apăsat-au peste mine. Împuțitu-s-au și au putrezit rănile mele, de la fața nebuniei mele. Chinuitu-m-am și m-am gârbovit până în sfârșit, toată ziua mâhnindu-mă umblam* (Ps. 37, 4-6). Și Apostolul zice: *boldul morții este păcatul* (I Cor. 15, 56). De aceea, când va vedea în sine cineva că sufletul lui e într-o așa stare față de păcatele sale, ori ale altuia, atunci să fie încredințat că este curat de păcat."

338. Al doilea semn ca pocăința este desăvârșită este înrădăcinarea în inimă a virtuților care sunt potrivnice păcatelor din trecut. Pravilele hotărăsc despre acestea astfel: „Care sunt roadele vrednice de pocăință ? Acestea sunt faptele dreptății, potrivnice păcatului, pe care trebuie să le facă cel ce se pocăiește, îndeplinind cele spuse: *aducând roadă în orice lucru bun* (Col. 1, 10)."

339. Iar la cine nu s-a desăvârșit pocăința, acela cade ușor din nou în păcate; și, dimpotrivă, aceste noi căderi arată nestatornicia pocăinței. „Dacă cineva, odată pocăindu-se de un păcat, îl mai săvârșește, este semn că nu s-a curățit de întâia pricină a acelui păcat, de la care ca de la o rădăcină oarecare crește din nou același rod. După cum cineva, dorind să taie crengile copacului, va lăsa rădăcina care iarăși va da alte ramuri, tot așa, deoarece unele păcate au începutul nu în sinea lor, ci se nasc din alte păcate, cel ce dorește să se curețe de ele trebuie să dezrădăcineze din sine întâile pricini ale acelor păcate. De pildă, cearta sau zavistia se nasc nu de la sine, ci cresc din rădăcina iubirii de mărire. Cel ce caută slava de la oameni, acela intră în luptă cu cel ce a câștigat acum mărirea cea bună, ori îl invidiază pe acela care este mai slăvit decât el. De aceea, cine s-a osândit odată pe sine pentru zavistie sau ceartă și va cădea în aceleași păcate, acela să știe că e bolnav de cea dintâi pricină a acestora, adică de mărire deșartă. Și i se cade să-și vindece boala măririi deșarte prin îndeletnicire în smerita cugetare, iar îndeletnicirea în smerita cugetare se socotește îndeplinirea treburilor celor mai înjositoare, pentru că în acest chip, intrând în duhul smeritei cugetări, să nu mai cadă în patima măririi deșarte. Același lucru să se facă și cu oricare păcat asemănător."

340. Și după ce te-ai încredințat că ți s-au iertat păcatele, să nu înceteze cugetele de pocăință. Duhul înfrângerii și al umilinței totdeauna se cu-

vine celor ce se mântuiesc și după el judecă aceștia, dacă sunt în stare bună ori rea. De aici întrebarea: „De ce uneori sufletul se umilește, fără ca să aibă stăruință spre aceasta și de ce întristarea vine asupra lui aproape ca de la sine, iar uneori atât e de nesimțitor că, chiar silit fiind, nu se poate umili ?“

La aceasta se răspunde: „O asemenea înfrângere este darul lui Dumnezeu, care se dă ori pentru deșteptarea doririi, pentru ca sufletul, gustând din dulceața unei asemenea întristări, să se silească să aibă această întristare, ori spre dovedirea că sufletul, prin mare îngrijire, poate fi în necontenită umilință și aceasta slujește drept mustrare trândăvirii în oricare alt timp, pentru că, fără ca să cugeți, fără multă și necontenită îndeletnicire nu poți ajunge îndată la ceva sau să biruiești ceva și totodată, prin aceasta se arată că sufletul e stăpânit de alte patimi, care nu-l lasă să lucreze slobod ceea ce vrea el, după începutul rânduit de Apostolul, care a zis: *iar eu sunt trupesc, vândut sub păcat, pentru că ceea ce fac nu știu; căci nu săvârșesc ceea ce voiesc, ci fac ceea ce urăsc* (Rom. 7, 14-15) și încă: *dar acum nu eu fac acestea, ci păcatul care locuiește în mine* (Rom. 14, 17), pentru că Dumnezeu lasă și aceasta să ne fie nouă spre bine, dacă sufletul, prin ceea ce suferă, ajunge fără voie la cunoștința celor ce-l stăpânesc și cunoscându-se că fără voie slujește păcatului, se eliberează din lațurile diavolești, câștigând mila lui Dumnezeu, care este gata să primească pe cei ce sincer se pocăiesc.“

341. Pocăința nu trebuie să înceteze în decursul vieții întregi, căci cine e fără păcat ? – În toată clipa păcătuim, dacă nu cu fapta, apoi cu cuvântul, dacă nu cuvântul, atunci cu gândul. Oricât de mici sunt păcatele, ele pătează conștiința, iar conștiința trebuie să fie mereu curată. Dacă trebuie să fie păstrată în curăție, însă zilnic se pătează, atunci în toată ziua trebuie să o curățăm. Aceasta se cade să o facem ispitindu-ne pe noi înșine în fiecare seară și mărturisindu-ne nedreptățile fraților, ori starețului, ori duhovnicului.

„După trecerea zilei și după săvârșirea oricărui lucru, trupesc ori sufletesc, mai înainte de a ne odihni, conștiința fiecăruia să fie ispitită de inima sa. Iar dacă a fost ceva potrivnic datoriei, ori gândire la cele oprite, ori cuvânt nepotrivit, ori lene pentru rugăciune, ori trândăvire la cântarea psalmilor, ori dorință pentru viață lumească, fapta să nu se ascundă, ci să se spună obștii, pentru ca neputința celui atras spre un așa rău să se vindece prin rugăciunea tuturor.“

342. Starețul dă socoteală pentru fiecare, de aceea pentru fiecare trebuie să aibă grijă. „Dar și fiecare dintre cei supuși, dacă vrea să sporească în ceva, dacă vrea să-și ducă viața potrivit cu legile Domnului nostru Iisus Hristos, trebuie ca nici o mișcare sufletească să nu o ascundă, nici un cuvânt să nu-l primească fără a fi ispitit, ci să-și dezvăluie tainele sufletești

înaintea acelora dintre frați cărora li s-a încredințat grija milostivitoare și compătimitoare pentru cei neputincioși. Deoarece în acest chip cele de laudă se vor întări, iar cele rele nu vor rămâne fără vindecarea trebuitoare și printr-o așa îndeletnicire, prin necontenită creștere, se va ajunge la desăvârșire."

b) Râvna pentru a bineplăcea lui Dumnezeu

A doua lege: aprinzând râvna pentru a bineplăcea lui Dumnezeu, păstrează în tine întotdeauna duh arzător, stăruind a-i da îndreptarea plăcută lui Dumnezeu.

343. Cum trebuie să fie această râvnire ?

„Cu ce hotărâre trebuie să slujească fiecare lui Dumnezeu și îndeobște, ce fel de dispoziție este aceasta ? Hotărârea cea bună socotesc că este dorința de a plăcea lui Dumnezeu, dorință tare, puternică, nesățioasă și neschimbată."

Aceasta și este lucrarea sfințirii noastre *în frica lui Dumnezeu* (II Cor. 7, 1) – adică, întreaga și necontenita ta sfințire pentru Dumnezeu, atotsfânt, prin grija și stăruința pentru cele plăcute Lui; întrucât cele stricate nu se vor primi în dar pentru Dumnezeu și ceea ce odată i s-a sfințit nu se cade a le schimba spre folosința omenească și îndeobște e necinstit și cu îndrăzneală." Cine este astfel, acela este cu duh arzător, adică: „cu osârdie înflăcărată, dorință nesăturată, stăruință nelenevitoare, să facă voia lui Dumnezeu, din dragoste către Hristos Iisus Domnul nostru, potrivit celor scrise: *întru poruncile Lui va voi foarte* (Ps. 111, 1)."

344. Având o astfel de putere, râvna aceasta trebuie să izvorască de bunăvoie din îndemnuri lăuntrice și înțelepte.

„Ce este slujirea (λατρεια) și ce înseamnă slujire înțeleaptă ? Slujirea este atenția stăruitoare față de cel căruia îi slujești, iar deosebirea între slujirea prin cuvânt și slujirea neînțeleaptă o arată Apostolul, zicând: *știți că, pe când erați păgâni, vă duceați la idolii cei muți, ca și cum erați mânați* (I Cor. 12, 2), iar în alt loc: *să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă bineplăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească* (Rom. 12, 1). Căci cine merge ca omul care e dus de altul, acela face slujire neînțeleaptă, ca unul care nu lucrează prin hotărârea și dorința sa, sub conducerea minții, ci atras fiind de puterea celui ce îl conduce. Dar cine, din înțelepciune sănătoasă și dorință bună, cu mare grijă întotdeauna și în toate își alege ca țintă cele plăcute lui Dumnezeu și o atinge, acela împlinește legea despre slujirea prin cuvânt, potrivit cu cel care a zis: *făclie picioarelor mele este legea Ta și lumină cărărilor mele* (Ps. 118, 105) și încă: *și îndreptările Tale mă învață* (Ps. 118, 124)."

345. „Cum poate omul ce are hotărâre lăuntrică și dorință să îndeplinească legile Domnului ? Cercetarea celor plăcute și folositoare și însăși așteptarea acestora aduce în suflet în chip firesc hotărâre și dorire. De aceea, cine urăște nedreptatea și o disprețuiește (Ps. 118, 163), acela se va curăți de orice păcat, din pricina căruia sufletul cade în lenevire și în neîngrijire de îndreptările lui Dumnezeu, după cum trupul, suferind de boală, n-are poftă de mâncare și are dezgust pentru ea, și dacă se va încredința fără îndoială că legea lui Dumnezeu este viața veșnică și toate făgăduințele date celor ce o păzesc adevărate sunt, se naște în el dispoziția aceluia care a zis: *Judecățile Domnului sunt adevărate, toate îndreptățite. Dorite sunt mai mult decât aurul și decât piatra cea de mare preț, și mai dulci decât mierea și fagurele. Că robul tău le păzește pe ele, și răsplătire multă are* (Ps. 18, 10-12).“

346. Așa se naște dorința puternică de a bineplăcea lui Dumnezeu, îndeplinind poruncile lui. „Dar se desăvârșește ea prin cercetarea înțeleaptă și necontenită a măreției slavei lui Dumnezeu, prin cugetări de mulțumire și amintirea necontenită a bunurilor ce ni se trimit de la Dumnezeu. Prin acestea se lucrează în suflet cele spuse: *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și din toată puterea ta* (Marcu 12, 30), după cum s-a întâmplat și aceluia care a zis: *În ce chip dorește cerbul spre izvoarele apelor, așa Te dorește sufletul meu pe Tine, Dumnezeule* (Ps. 41, 1). Astfel se cade să slujim lui Dumnezeu, îndeplinind cele zise de apostoli: *Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos ? Necazul, sau strâmtoarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia ?* (Rom. 8, 35).“

347. Arderea duhului către Dumnezeu, împreunată cu dorința de a bineplăcea Lui este tocmai acea dragoste „a cărei măsură este aceasta: sufletul necontenit să tindă a îndeplini voia lui Dumnezeu, năzuind spre slava Lui“.

348. Aceasta este singura și adevărata îndreptare a râvnei. „Dar cel ce îndeplinește voia lui Dumnezeu nu așa cum vrea Dumnezeu și nu după simțul dragostei, acela lucru fără folos săvârșește, după cum spune Însuși Domnul nostru Iisus Hristos: cei ce fac, *ca să se arate oamenilor, adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor* (Matei 6, 5). Acestora și apostolul Pavel a fost învățat să le zică: *și de aș împărți toată avuția mea și aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește* (I Cor. 13, 3).

349. Dreptarul râvnei este voia lui Dumnezeu, arătată în poruncile sale și ea râvnește să fie necontenit curată înaintea lui Dumnezeu, adică în așa fel ca niciodată cugetul să n-o mustre pentru călcarea poruncilor lui Dumnezeu ori pentru că le-a împlinit fără sârguință și fără grijă.“

350. Ca să sporim în râvnă, trebuie să ne lepădăm de noi înșine. „Acel suflet poate fi îndreptat după voința lui Dumnezeu, care s-a plecat cuvintelor Domnului: *dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine,*

să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie (Matei 16, 24). Iar cine n-a dovedit că se leapădă de sine și își ia crucea, acela găsește multe piedici în urmarea lui Hristos."

351. Pentru ridicarea râvnei sale la o așa înălțime, ca să fie gata după porunca Domnului la orice primejdie și chiar la moarte, mai întâi noi să ținem minte că Însuși Domnul pentru noi a fost ascultător Tatălui până la moarte, apoi să ne încredințăm neîndoielnic în puterea poruncii, cum că ea, după cele scrise, *este viața veșnică* (Ioan 12, 50); și, în sfârșit, să credem Domnului Care a zis: *căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde; iar cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa* (Marcu 8, 35).

352. Deci, în tot chipul trebuie să ne ferim și să lucrăm astfel ca să nu știe stânga ce face dreapta. Aceasta se rânduiește de la sine. Căci „când mintea caută să placă cu dorință tare și neîmprăștiată lui Dumnezeu, atunci se luptă, după lege, căutând în tot chipul ca să nu se depărteze de la datorie; atunci nu are gândul spre nimic altceva, și nici pentru alt mădular afară de cele ce-i slujesc spre ținta ce și-a hotărât-o, după cum pictorul își ațintește gândul în orice lucrare, numai la uneltele folositoare lui".

353. În aceasta reușește cine lucrează toate întru slava lui Dumnezeu, adică „face toate pentru Dumnezeu, după legea lui Dumnezeu și întru nimic nu se uită la laudele oamenilor, ci în toate ține minte cuvintele Domnului, Care a zis: *așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri* (Matei 5, 16)".

354. „Râvna ia o îndreptare necuviincioasă dacă în ea se încurcă și mulțumirea de sine. De aceea, cine râvnește să îndeplinească legile dar face numai ceea ce vrea el, acela o astfel de răsplată va primi, ce se cuvine pentru mulțumirea de sine. Deci apostolul zice: *Fiecare dintre noi să caute să placă aproapelui său, la ce este bine spre zidire* (Rom. 15, 2) și mai tare ne convinge, adăugând: *Că și Hristos n-a căutat plăcerea Sa* (Rom. 15, 3); așa că cel ce își place sieși să cunoască primejdia."

355. „Scriptura nu dă voie să se facă binele pentru a plăcea sieși. Cine își place sieși, acela place omului, căci fiecare este om. Iar *blestemat fie omul care se încrede în om și își face sprijin din trup omenesc*, ceea ce arată încredințare în sine și proorocul adaugă la aceasta: *și a cărui inimă se depărtează de Domnul* (Ier. 17, 5). Așa și cel ce place altora și face lucrul din mulțumirea de sine se depărtează de la buna cucernicie și cade în slujirea de oameni. Asupra acestora s-a rostit mare amenințare prin Scriptură: *că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor* (Ps. 52, 7)."

356. Printre relele îndreptări ale râvnei se adaugă și gelozia, dorința nu numai de a nu rămâne în urma altora, ori a ne arăta că nici noi nu suntem mai răi decât ei, ci chiar a-i întrece în toate. Rânduielile nu îndreptățesc

aceasta, arătând deosebirea dintre gelozie (ardoare) – ερις și râvnă – εριθεια. „Gelozie este atunci când cineva face ceva ca să se arate că nu este mai prejos decât altul, iar râvnă când face ceva în arătare și din mărire deșartă. Apostolul, amintind uneori de râvnă, pune alături de ea mândria, zicând: *nu faceți nimic din duh de ceartă, nici din slavă deșartă* (Filip. 2, 3), iar uneori lăsând loc mândriei, oprește împreună cu ea și râvna, pe care o înțelegem sub alt nume, zicând: *Să nu fim iubitori de mărire deșartă, supărându-ne unii pe alții și pizmuindu-ne unii pe alții* ! (Gal. 5, 26)."

c) Viețuire trează întru Domnul

A treia lege: adâncindu-te cu mintea în tine însuți, stai înaintea Domnului cu bună cucernicie amintindu-ți despre El, cu simțiri, cu gânduri și dorințe cuviincioase. Aceasta-i ceea ce se sfătuiește și prin alte cuvinte: a păstra trezvie ori a umbla înaintea feței lui Dumnezeu. Această stare lăuntrică este condiția oricărei reușite în viața duhovnicească. Despre ea ne vorbesc acum cugetările Sfântului Vasile cel Mare în partea despre rugăciunea necontenită. Să mai adăugăm încă ceva.

357. „Trebuie să se știe că nu se poate avea reușită întru viață plăcută lui Dumnezeu dacă vom rătăci cu gândurile încolo și încoace." De aceea mai întâi trebuie ca în tot chipul să stăpânim gândurile, punând asupra lor privegherea trează a minții, pentru ca sufletul să nu se apuce de porniri neînfrânate. Sufletul, care își păzește puterea de gândire în veghere și fapte cuviincioase, întărindu-se în privegheri dumnezeiești, se va îndeletnici în cele drepte, cuviincioase, bine rânduite și pașnice.

358. Aceste două fapte duhovnicești – trezvia și umblarea înaintea feței lui Dumnezeu – sunt nedespărțite. Cine e treaz, acela întotdeauna umblă înaintea lui Dumnezeu, și cine umblă înaintea lui Dumnezeu este treaz totdeauna. De aici avem semn că acela este împrăștiat, adică nu s-a adâncit în sine și nu este treaz, care nu se îngrijește de cele trebuincioase de a bineplăcea lui Dumnezeu, după cum a zis proorocul: *Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin*" (Ps. 15, 8). „Cine e acesta ? Cel care nu-și amintește pururea de Dumnezeu. Și pentru ce ? Pentru că nu-și amintește de binefacerile lui Dumnezeu și este nerecunoscător înaintea Binefăcătorului." Căci trezvia nu este o stare de nelucrare înaintea lui Dumnezeu, ci este umplerea minții cu gânduri despre Dumnezeu și faptele Lui.

359. De aceea, împrăștierea gândurilor ori abaterea de la trezvie „se ivește din trândăvia minții, care nu se îndeletnicește cu cele trebuincioase. Iar mintea este în nepăsare și neîngrijire din pricină că nu crede în prezența lui Dumnezeu, care cearcă inimile și rărunchii. Căci cine va crede acestora, acela va face fără îndoială cele spuse – *am văzut pe Domnul*

și cele ce urmează. Iar cine a ajuns la aceasta și la cele asemănătoare, acela nu va îndrăzni niciodată și nici nu va avea vreme să se gândească la ceva ce nu duce spre zidirea credinței, chiar de ar părea bune, nu mai vorbim de cele oprite și neplăcute lui Dumnezeu".

360. După aceasta e de la sine înțeles „cum putem să reușim în neîmprăștiere. Va reuși acela care își va însuși gândul lui David cel ales, care grăia odinioară: *Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin* (Ps. 15, 8), iar altădată: *ochii mei sunt pururea spre Domnul, că El va scoate din laț picioarele mele* (Ps. 24, 16); iar în alt loc: *Iată, precum sunt ochii robilor la mâinile stăpânilor lor, precum sunt ochii slujnicei la mâinile stăpânei sale, așa sunt ochii noștri către Domnul Dumnezeul nostru* (Ps. 122, 2). Iar pentru ca să ne îndemnăm noi printr-o pildă mică spre câștigarea acestei stări, care este din cele mai de seamă – adică neîmprăștierea minții –, fiecare să cugete întru sine cum se poartă în fața altora, fie aceștia deopotrivă cu el, cum caută să ajungă ca să nu fie judecat în mersul lui, în orice mișcare ori vorbă. Dar după cum căutăm să ne ferim înaintea oamenilor de cele văzute pentru ei, cu atât mai mult să fim încredințați că avem văzători: pe Dumnezeu, după cum e scris: *Care cearcă inimile și rărunchii* (Ps. 7, 9) și pe Unul-Născut Fiul Său, Care îndeplinește cele făgăduite: *că unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20) și pe Sfântul Duh, care ne conduce, ne împarte darurile sale și lucrează, și pe îngerii păzitori ai fiecăruia dintre noi, după cele spuse de Domnul: *Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă: că îngerii lor în ceruri pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri* (Matei 18, 10). Acela pune asupră-și cea mai de seamă și mai grea luptă, cum să-și facă cuviosia sa bineplăcută și astfel mai tare și desăvârșit se întărește în neîmprăștierea minții, dar mai cu seamă când va căuta să îndeplinească cele spuse: *Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea* (Ps. 33, 1), *la legea Lui va cugeta ziua și noaptea* (Ps. 1, 2), pentru ca prin neslăbită și necontenită învățare și cercetare a voinței și slavei lui Dumnezeu, mintea să nu găsească vreme de împrăștiere".

361. În acest chip umblarea trează înaintea lui Dumnezeu este arma cea mai tare spre înfrângerea a tot ce este rău și ajută reușita întru cele bune. Ea ține în putere și în încordare gândurile bune și când slăbește ea, slăbesc și acestea. Se lămurește aceasta în răspunsul la întrebarea: „De ce se întâmplă că în minte se împuținează gândurile cele bune și grija pentru a plăcea lui Dumnezeu ? Cum să ne ferim de aceasta ?". „David zice: *Istovitu-s-a sufletul meu de supărare* (Ps. 118, 28), deci se înțelege că aceasta se întâmplă din trândăvia sufletului și din nesimțire. Căci în sufletul vegheator și treaz nu slăbește nici grija pentru a plăcea lui Dumnezeu, nici gândurile cele bune, ci dimpotrivă, el vede că acestea nu sunt de ajuns pentru

că, dacă ochiul trupesc nu-i în stare să cuprindă câteva din lucrurile zidite de Dumnezeu și nu se satură văzându-le o dată, dar cercetând o dată vreun lucru nu contenește de a-l privi, cu atât mai vârtos ochiul sufletesc, dacă este veghetor și treaz, nu e de ajuns pentru a cerceta minunile și hotărârile dumnezeiești. Căci este zis: *judecățile tale adânc mare* (Ps. 35, 6) și în alt loc: *minunată este știința Ta, mai presus de mine; este înaltă și n-o pot ajunge* (Ps. 138, 6) și multe altele asemenea acestora. Iar dacă se împuținează în suflet gândurile cele bune, se înțelege că slăbește în el și lumina, nu din pricina slăbirii luminătorului, ci din pricina trândăviei celui ce trebuie să fie luminat."

362. Iar cel ce s-a obișnuit să îndeplinească cu lenevire legile lui Dumnezeu, cum va putea căpăta din nou sârguința ? „Încredințându-se fără îndoială că Stăpânul atotvăzătorul pururea este de față și aceasta prin amenințările care s-au rostit asupra celor trândavi și nădăjduind în răsplata cea mare de la Domnul, ce s-a făgăduit prin apostolul Pavel: *fiecare își va lua plata după osteneala sa* (I Cor. 3, 8) și cu toate câte s-au scris asemenea acestora, pentru a îndemna pe fiecare să fie mai sârguincios sau să aibă răbdare pentru slava lui Dumnezeu."

363. Cumpătarea alungă orice aprindere a trupului. „Dacă sufletul va stărui ca puterea sa înțelegătoare și cugetătoare să fie totdeauna trează, după cum zice proorocul, *nu va dormita, nici nu va adormi Cel ce păzește pe Israel* (Ps. 120, 3), atunci va potoli poftele trupești pe două căi, adică atât prin faptul că se va îndeletnici cu contemplarea celor bune și cuviincioase, cât și prin aceea că, păzind trupul de tulburări, potolește și astâmpără poftele lui. Iar dacă, deprinzându-se cu trândăvia, va lăsa puterea de contemplare în nelucrare, atunci patimile trupești, nefiind de nimeni îndreptate sau oprite, atrag sufletul spre satisfacerea lor. De aceea patimile trupești sunt puternice în noi când mintea este în nelucrare și sunt liniștite când mintea poruncește și conduce".

364. Prin aceasta se ajunge și la împlinirea „legilor Domnului nu pentru a plăcea oamenilor. Căci nimeni încredințându-se de prezența Celui înalt nu se va îndepărta către cele de jos. Iar dacă s-ar întâmpla că lucrul făcut ar plăcea vreunei fețe înalte și ar fi neplăcut și respins din partea altei fețe mai de jos, atunci fiecare socotind ca vrednică de cinste părerea celui mai mare, nesocotește respingerea celuilalt. Iar dacă așa se întâmplă între oameni, atunci care suflet în adevăr cumpătat și sănătos, încredințându-se de prezența lui Dumnezéu, lepădând vreodată săvârșirea lucrului ce este plăcut Domnului, se va întoarce către părerile oamenilor, sau vreodată se va face nepăsător față de legile Domnului, robindu-se obiceiurilor omenești ori supunându-se judecăților lumești și se va îndoi înaintea celui ce poartă vrednicia mare ? Nu așa era voia celui ce a zis: *spusu-mi-au călcătorii de lege deșertăciuni, dar nu sunt ca legea Ta, Doamne*

(Ps. 118, 85) și încă: *am vorbit despre mărturiile Tale, înaintea împăraților și nu m-am rușinat* (Ps. 118, 46)".

365. Privegherea, după cum am văzut, potolește ura, stinge pofta, alungă somnul. Și nici o patimă nu-i poate sta împotrivă și nici nu va cuteza să se arate, când privegherea este în toată puterea. Ea singură se poate pune în locul tuturor nevoințelor monahicești, care de ar fi ele încă trebuincioase pe lângă priveghere, numai să nu o împiedice să lucreze cu toată tăria.

d) Înfrumusețarea sufletului cu toate virtuțile, prin care sufletul se face lăcaș vrednic ca să se sălășluiască în el Dumnezeu

Legea a patra: Dumnezeu a sădit în firea noastră sămânța a toate câte sunt bune, dar prin răzvrătirea voinței, noi ori le înăbușim, ori le stricăm, iar prin îndreptarea voinței spre cele plăcute lui Dumnezeu înviem semințele bune, răpunem pe cele rele și le dezrădăcinăm. Când toate cele bune din nou sunt cernute, atunci sufletul se face locuința lui Dumnezeu celui în trei ipostasuri, adică ajunge ținta pentru care a fost zidit și pe care a căutat-o.

Această lege reiese din înțelesul tuturor rânduielilor. Dar iată unele locuri, care se ocupă mai de aproape cu aceasta:

366. „Astfel, despre iubirea către Dumnezeu, rânduiala zice: iubirea de Dumnezeu nu este ceva care se câștigă prin învățătură. Căci n-am învățat de la altul să ne mirăm de lumină, să ne lipsim de viață; nimeni nu ne-a învățat să ne iubim părinții ori învățătorii. Tot așa, ba încă și mai mult, nu se poate învăța din afară a iubi pe Dumnezeu, ci odată zidită ființa vie, înțeleg aici pe om, se sădește în noi, ca o sămânță, o oarecare lege ce cuprinde în sinea sa îndemnuri ca să tindem către dragoste."

367. La fel glăsuiesc rânduielile și despre iubirea către semeni. „Ni s-a poruncit să iubim pe aproapele nostru. Avem noi însă și putere de la Dumnezeu ca să îndeplinim această lege ? Cine nu știe că omul este o ființă blajină și prietenoasă ? Nimic nu e mai propriu firii noastre, decât ca să avem legături unii cu alții și să simțim nevoia de a fi unul cu altul și să ne iubim unul pe altul".

368. „Dar pentru îndeplinirea tuturor legilor ce ni s-au dat de la Dumnezeu, am primit și puterea de la El ca să fie cu neputință chiar ca cineva să se plângă că i s-ar cere ceva neobișnuit și nici să se mândrească că aducem de la noi ceva peste puterile noastre. Și cu aceste puteri, lucrând drept și cum se cuvine, petrecem cuviincios o viață virtuoasă; iar stricând lucrarea lor, ne abatem spre păcat. De aceea, lucrarea în care sporim noi de bunăvoie este sădită în noi și din fire, numai dacă mintea noastră nu e răzvrătită de viclenie."

369. „Semințele bune din fire cresc și dau rod prin lucrarea cuvântului și a harului dumnezeiesc, iar acestea se primesc de bunăvoie. Și aceste semințe, prin învățătura legilor Domnului, se aleg, se îngrijesc cu multă băgare de seamă și se aduc la desăvârșire cu ajutorul harului dumnezeiesc."

370. De aceea „păcatul se poate descrie astfel: acesta este un rău, ceva potrivnic legii Domnului, ceea ce nu se folosește pentru ținta cea bună; după cum și descrierea virtuții, bineplăcută Domnului, este aceasta: virtutea este întrebuințarea darurilor dumnezeiești cu cuget bun, după legea Domnului".

371. De aceea tot răul izvorăște din neglijarea semințelor celor bune din fire. Aceasta se lămurește în răspunsul la întrebarea: „Se cade oare a socoti pe satana drept pricina oricărui păcat, fie făcut în gând, fie în cuvânt, ori în faptă ? Socotesc că satana însuși de la sine în nimeni nu poate să fie pricina păcatului; dar folosindu-se uneori de faptele firești, iar alteori și de patimile cele osândite, el caută să-i împingă pe cei ce nu veghează la faptele ce izvorăsc din patimile lor. Că răul se naște în noi înșine, aceasta ne arată Domnul, când zice: *căci din inimă ies gândurile rele* (Matei 15, 19). Se întâmplă și cu aceia care, fiind copleșiți de nepăsare, lasă nefolosite semințele cele bune, după cum se spune în Pilde: ca o arătură este bărbatul neînțelept și ca via este omul cel lipsit de minte; de o vei lăsa, se va înțeleni și se va îmburuieni toată și va fi părăsită (Pilde 24, 30, 31). Iar într-un asemenea suflet pustiit și lăsat fără grijă, vor crește spini și pălămidă și se va întâmpla cu el ceea ce s-a spus: *nădăjduiam să-mi rodească struguri și mi-a rodit aguridă* (Isaia 5, 4), cu toate că despre același suflet mai înainte s-a spus: *am sădit-o cu viță de bun soi.* Același lucru se poate găsi și la Ieremia, care vorbește de la fața Domnului: *Eu te-am sădit ca pe o viță de soi, ca pe cea mai curată sămânță; cum dar Mi te-ai prefăcut în ramură sălbatică de viță străină ?* (Ier. 2, 21)."

372. Astfel, când în lumina cuvântului ori a legilor dumnezeiești, cu ajutorul harului celui de sus, semințele bune vor crește și se vor întări și cele rele vor cădea, atunci sufletul se arată prea înfrumusețat cu toate virtuțile și se face locaș vrednic al lui Dumnezeu cel în trei ipostasuri. Aceasta se lămurește mai întâi în răspunsul la întrebarea: cum se va învrednici omul ca să fie părtaș Duhului Sfânt ? La care se răspunde: „Domnul nostru Iisus Hristos a învățat zicând: *de Mă iubiți, păziți poruncile Mele, și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac: Duhul Adevărului, pe care lumea nu poate să-L primească* (Ioan 14, 15–17). De aceea, până când nu păzim toate poruncile Domnului și până când nu vom fi astfel ca Domnul să mărturisească despre noi: *fiindcă nu sunteți din lume* (Ioan 15, 19), până atunci să nu așteptăm a ne învrednici de Duhul Sfânt".

373. În al doilea rând, în răspunsul la întrebarea: „Deoarece Domnul a zis: *unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20), cum ne vom învrednici de aceasta ?“ se spune: „Aceia care se adună în numele cuiva, de bună seamă trebuie să cunoască gândurile celui care i-a adunat și să se potrivească lor, ca să capete darul de a bineplăcea și să nu cadă sub pedeapsă pentru gând rău și trândăvie. Căci cei ce sunt chemați de cineva, dacă cel ce i-a chemat urmărește un scop anume, de pildă vrea să secere, atunci aceștia se pregătesc pentru acel lucru, sau dacă are de gând să zidească casă, atunci se pregătesc pentru zidirea casei; așa și noi, cei chemați de Domnul, să ne amintim cele ce a zis Apostolul: *De aceea, vă îndemn, eu cel întemnițat pentru Domnul, să umblați cu vrednicie după chemarea cu care ați fost chemați, cu toată smerenia și blândețea și îndelungă-răbdarea, îngăduindu-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii. Este un trup și un Duh, precum și chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre* (Efes. 4, 1–4). Dar mai lămurit ne arată aceasta Domnul în făgăduința Sa, zicând: *dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom face locaș la el* (Ioan 14, 23). De aceea, după cum unul ca acesta se face sălaș prin păzirea poruncilor, tot așa și Domnul petrece în mijlocul a doi sau trei, dacă urmează voii Lui. Iar cei ce se adună cu nevrednicie și nu după voia Domnului, vor auzi totuși: *și pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne, și nu faceți ce vă spun ?* (Luca 6, 46).“

e) Virtuțile călugărești sau arătarea chipului unui călugăr desăvârșit

374. Când, potrivit legilor arătate, lucrând cu statornicie, călugărul se va întări și în gânduri, și în simțiri, și în închinări cuviincioase, atunci se arată pe deplin înfrumusețat cu toate virtuțile călugărești, cu desăvârșită lepădare de lume și de toate cele lumești, ca și cum lumea n-ar ființa pentru el și nici mirenii, nici obiceiurile lumești, nici rudenia lumească, cu deplină lepădare de câștig și de avere, lepădare de voința sa, aspră învățare a trupului spre faptele bune, muncă neînfrântă, necontenită gândire la Dumnezeu și unire vie cu Domnul în rugăciune lăuntrică neîntreruptă. Îndemnurile spre reușită în toate acestea le întâlnim în tot cuprinsul rânduielilor; însă Sfântul Vasile cel Mare adeseori făcea aprecieri generale cu privire la chipul unei vieți călugărești. Aceasta am văzut acum și din scrisorile sale, pe care le-am expus la început. Acest lucru se poate vedea și din capitolele premergătoare rânduielilor, dintre care unul se intitulează așa: „Cu ce trebuie să se împodobească monahul ?“ Dăm acest capitol mai jos în întregime.

375. „Călugărul mai întâi trebuie să-și agonisească viața cea neiubitoare de câștig, singurătate trupească, chip cuviincios, să aibă glas măsurat și cuvânt smerit, hrană și băutură netulburătoare și să mănânce în tăcere; înaintea celor mai mari să tacă, pe cei înțelepți să-i asculte, pe cei deopotrivă cu el să-i iubească, celor mai mici să le dea sfat plin de iubire; să fugă de oamenii cei netrebnici, trupești și deșerți; mai mult să cugete și mai puțin să vorbească, să nu fie cutezător în cuvânt, să nu grăiască nimic de prisos, să nu fie batjocoritor, ci să se împodobească cu sfiiciune, privirea să-i fie ațintită în jos, iar sufletul îndreptat spre cele de sus, împotrivirilor să nu le răspundă cu împotrivire, ci să fie supus; să lucreze cu mâinile sale, amintindu-și întotdeauna de ceasul cel de pe urmă, să se bucure cu nădejde, să îndure întristare, necontenit să se roage, pentru toate să mulțumească, înaintea tuturor să fie smerit, să urască mândria; să fie cumpătat și să-și păzească inima de gânduri rele; prin îndeplinirea poruncilor să-și adune comoară în cer, să se ispitească în gândirile și faptele de toate zilele, să n-aibă grijă pentru viață și sfătuiri zadarnice; să nu cerceteze în zadar viața oamenilor celor fără grijă, ci să râvnească vieții Sfinților Părinți; să se bucure împreună, dar să nu pizmuiască pe cei ce sporesc întru virtute; să se întristeze pentru cei îndurerați, să plângă cu ei și să se tânguiască pentru ei și să nu-i învinuiască; să nu înfrunte pe cel ce se întoarce de la păcat și niciodată să nu se îndreptățească, să se socotească mai păcătos decât toți înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, să înțelepțească pe cei necuviincioși, să mângâie pe cei slabi, să slujească celor bolnavi, să spele picioarele sfinților, să se îngrijească de primirea celor străini și de iubirea de frați; să fie în pace cu cei de o credință, iar de omul eretic să fugă, cărțile întărite de rânduieli să le citească, iar pe cele îndoielnice nici să nu le ia în mână; despre Tatăl, Fiul și Sfântul Duh să nu se întrebe, nici cu îndrăzneală să vorbească și să judece despre Treimea cea deoființă și nezidită, și celor ce întreabă să le răspundă că trebuie să ne facem cruce, după cum am primit și să credem, după cum ne-am botezat, și să proslăvim după cum am crezut și să facem și să grăim cele bune și deloc să nu jurăm, să nu dăm cu camătă, nici argint, nici pâine, nici vin și nici untdelemn, să ne înfrânăm viața destrăbălată, și de beție și de grijile lumești; să nu ne purtăm cu nimeni mârșav, de rău să nu vorbim, pe nimeni să nu ponegrim, nici să ascultăm cu plăcere ponegririle, să nu credem degrabă celor ce se vorbesc despre cineva, să nu ne înfuriem, să nu deznădăjduim, nici să ne mâniem în zadar asupra aproapelui, să nu avem nemulțumiri asupra nimănui, să nu răsplătim răul cu rău, mai bine să primim cuvânt jignitor decât să jignim pe cineva, să fim bătuți decât să batem, să suferim obidă decât să obijduim, să îndurăm lipsă decât pe altul să lipsim de ceva.

376. „Dar mai ales călugărul să se păzească de întâlnirea cu femei și de vin, pentru că *vinul și femeile înșală pe cei înțelepți* (Sirah 19, 2); și în-

deplinind după putință poruncile Domnului, să nu deznădăjduim, ci să așteptăm răsplată și laudă de la Domnul; să dorim desfătarea vieții veșnice, având necontenit înaintea ochilor cele spuse de David: *Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin* (Ps. 15, 8); ca un fiu, cu toată inima, cu toată tăria și cu tot cugetul și cu toată puterea să iubim pe Domnul, iar ca un rob să ne cucerim înaintea Lui, să ne temem de El și să ne supunem Lui, cu frică și cu cutremur lucrând mântuirea noastră, arzând cu duhul, să fim înarmați cu toate armele Sfântului Duh, *alerg nu ca la întâmplare, așa mă lupt, nu ca lovind în aer* (I Cor. 9, 26); să învingem vrăjmașul în neputințele trupului și în sărăcia sufletului; să lucrăm cele poruncite și să ne numim netrebnici; să mulțumim sfântului, slăvitului și strașnicului Dumnezeu; toate să le facem nu din râvnă și mândrie, ci pentru Domnul și întru plăcerea lui, *că Dumnezeu va risipi oasele celor ce plac oamenilor* (Ps. 52, 6); să nu ne lăudăm nicidecum, nici să ne fălim, ori să ascultăm cu plăcere când altul ne laudă; în taină să slujim întotdeauna și spre arătare oamenilor să nu lucrăm, ci numai lui Dumnezeu să cântăm laude și să cugetăm la strașnica și slăvita lui venire, la mutarea din viața de acum, la bunătățile gătite drepților, precum și la focul cel gătit diavolului și îngerilor lui; iar mai presus de toate acestea, să ne amintim de cuvintele Apostolului: *că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi* (Rom. 8, 18) și mai dinainte să zicem cu David: *robul Tău păzește poruncile Tale și răsplătire multă are* (Ps. 18, 12), răsplătire mare, cununile dreptății, desfătarea veșnică, viața fără de sfârșit, bucurie de nespus, locuință nestricăcioasă în ceruri la Tatăl și Fiul și Sfântul Duh – Adevăratul Dumnezeu, descoperirea față către față, bucuria cu îngerii, cu părinții, cu patriarhii, cu proorocii, cu apostolii și mucenicii și mărturisitorii și cu cei ce au bineplăcut lui Dumnezeu din veac, nevoindu-ne ca să fim și noi împreună cu ei, după harul Domnului nostru Iisus Hristos.“

XVIII. Măsurile de îndreptare și epitimiile

a) Legile de obște

Îndreptarea unuia prin altul, rânduielile o lasă în seama întregii frății. Când această măsură se arată fără folos, se poruncește ca să se ocupe starețul. Starețul sfătuiește pe cel ce se pocăiește, îl pedepsește, iar pe cel ce cu încăpățânare nu se pocăiește îl alungă din mănăstire. Rânduielile arată întru aceasta felul lucrării starețului care îndreaptă și al celui păcătos, care se pocăiește, iar întrucâtva și al celorlalți frați.

377. Starețului i se pune în vedere ca nici o faptă să nu o socotească ca neînsemnată și să nu lase pe nimeni fără grijă și îndreptare.

„Mai întâi de toate să se știe că în Noul Testament nu se poate vedea deosebirea între păcate mari și mici. Căci asupra tuturor cade o singură judecată, când Domnul a zis: *Cine săvârșește păcatul este de la diavolul* (I Ioan 3, 8) și încă: *Cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi* (Ioan 12, 48). Și Ioan zice: *iar cel ce nu ascultă de Fiul, nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el* (Ioan 3, 36), iar pricina amenințării pentru necredință nu este deosebirea păcatelor, ci neascultarea. Dar dacă este îngăduit să se spună păcat mic ori păcat mare, fără vorbă se poate arăta că pentru fiecare este lucru mare ceea ce îl stăpânește pe el și este mic ceea ce el stăpânește, după cum la luptători, cel ce învinge e mai tare, iar cel învins e mai slab, oricine ar fi. De aceea, în judecarea celui ce păcătuiește, cu orice păcat ar fi păcătuit, se cade a ține seama de judecata Domnului, care a zis: *De îți va greși ție fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine și el singur; și de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău; iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul; și de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș* (Matei 18, 15–17). Iar în judecarea unora ca aceștia să se păzească cele spuse de Apostol: *iar voi v-ați semețit, în loc mai degrabă să vă fi întristat, ca să fie scos din mijlocul vostru cel ce a săvârșit această faptă* (I Cor. 5, 2). Căci la îndepărtare trebuie să se arate îndelungă răbdare și milă."

378. „Cel care dă pedeapsa, cu ce inimă trebuie să facă aceasta?"

„Față de Dumnezeu să fie cu acea înclinare, pe care a avut-o David, zicând: *Văzut-am pe cei nepricepuți și mă sfârșeam că n-au păzit cuvintele* (Ps. 118, 158); iar față de cel pedepsit, cu astfel de înclinare pe care ar avea-o tatăl și doctorul, care cu compătimire și milă vindecă pe fiu, mai ales când se adaugă întristarea și e nevoie de un mijloc chinuitor pentru vindecare."

379. „În sfaturi și înțelepțire trebuie să se arate mila. Dar dacă acest mijloc de vindecare se va dovedi fără folos, din pricina răului ce trebuie vindecat, atunci, având compătimire, vom întrebuința – la timpul potrivit și după dreptate – și repeziciunea mâniei pentru folosul și îndreptarea celui ce a păcătuit."

380. „Îndreptarea celor stăpâniți de patimi, starețul să o facă după legea științei medicale, nemâniindu-se pe cei neputincioși, ci luptându-se cu boala și împotrivindu-se neputinței; la nevoie, să vindece prin înrâurire aspră boalile sufletești, de pildă mărirea deșartă să o vindece îndemnând la îndeletnicire în smerita cugetare; grăirea în deșert – prin tăcere; somnul fără măsură – prin veghere la rugăciuni; trândăvia – prin muncă; necuviincioasa îmbuibare – prin abținere; cârtirea – prin îndepărtare, ca nici un frate să nu vrea să lucreze cu el, ca lucrul lui să nu se amestece cu lucrul altora, până ce prin pocăință desăvârșită va dovedi că s-a eliberat de neputință. Dar și atunci lucrul

lui cel făcut cu cârtire nu trebuie să se folosească spre îndestularea trebuințelor fraților, ci să se dea spre alte trebuințe."

381. „Îndeobște, după arătarea stareților trebuie să se hotărască vremea și felul pedepsei, potrivit cu vârsta trupească, starea sufletească și felul păcatului."

382. În ce privește starea sufletească, rânduielile îndeamnă să se aibă în vedere deosebirea dintre frații evlavioși și cei reci.

„Dacă vom pătrunde în starea celui ce păcătuiește și în felul păcatului, vom cunoaște și felul pedepsei. Căci deși păcatul celui rece și al celui evlavios este același, între ei e mare deosebire. Cel evlavios, pentru că este evlavios, se nevoiește în a bineplăcea lui Dumnezeu, cu totul se luptă întru aceasta; iar dacă a alunecat și a căzut, atunci e dintr-o oarecare pricină și aproape fără voia lui. Iar cel rece, după cum îl arată și numele, negândindu-se cât de puțin la sine, nici la Dumnezeu, și nefăcând nici o deosebire între a greși și a fi drept, pătimește de ceea ce este mai de seamă în rău, adică ori de nesocotirea lui Dumnezeu, ori de necredință în existența dumnezeirii. Și una, și alta sunt prilej de păcat, după cum întărește Scriptura: *necredința călcătorului de lege spune inimii mele, că nu este într-însul frica de Dumnezeu. El singur se amăgește în ochii săi* (Ps. 35, 1, 2); iar în alt loc: *zis-a cel nebun în inima sa: nu este Dumnezeu !; stricatu-s-au oamenii și urâți s-au făcut întru îndeletnicirile lor* (Ps. 13, 1). De aceea, fie că a nesocotit pe Dumnezeu și greșește prin aceasta, fie că tăgăduiește existența lui Dumnezeu și se strică prin aceasta întru gândurile sale, deși se pare că mărturisește pe Dumnezeu. Căci este zis: *Ei mărturisesc că îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor îl tăgăduiesc* (Tit 1, 16). Iar dacă așa se întâmplă după cum socot, și felul pedepsei trebuie să fie felurit pentru asemenea oameni. Căci cel evlavios are nevoie ca să fie ajutat numai într-un loc anume și trebuie să fie pedepsit numai pentru fapta săvârșită; iar cel rece, care și-a stricat toată frumusețea sufletească și s-a umplut cu cele mai de seamă rele, ori ca unul care nesocotește, ori ca un necredincios, trebuie să fie plâns și înțelepțit și pedepsit, până ce va ajunge în stare să se încredințeze cu desăvârșire, fie de adevărul că Dumnezeu este judecător drept și să se înfricoșeze de aceasta, fie că îndeobște Dumnezeu există și să se îngrozească. Dar să se știe și aceea că neajunsurile la cei evlavioși sunt rare și, după hotărârea lui Dumnezeu, sunt spre folosul lor, căci Domnul îi lasă câteodată să alunece ca să se vindece de înălțarea de mai înainte, după cum a spus Petru și după cum s-a întâmplat chiar cu dânsul."

383. „După cum starețul trebuie să facă vindecarea neputincioșilor fără părtinire, tot așa și cel ce se vindecă trebuie să primească pedepsele nu cu vrajbă și să nu socotească drept chinuire grija pe care starețul i-o dă din dragoste, pentru mântuirea sufletului lui. Căci dacă cei bolnavi trupește, într-atâta se încred în doctori, încât îi socotesc binefăcători,

chiar când aceștia îi taie, ori îi ard, ori îi obosesc cu doctorii amare, atunci ne este rușine nouă ca față de doctorii sufletelor noastre, când prin purtarea lor aspră ei săvârșesc mântuirea noastră, să nu avem aceeași înclinare față de ei, căci Apostolul zice: *cine este cel care să mă înveselească, dacă nu cel întristat de mine ?* (II Cor. 2, 2) și încă: *că iată, însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus* (II Cor. 7, 11). De aceea, aducându-ne aminte de sfârșit, să socotim binefăcător pe acela care ne face întristare întru Domnul."

384. În alt loc la întrebarea: „Cu ce inimă trebuie să primim pedeapsa ?" se răspunde: „Cu aceea care este cuviincioasă fiului căruia, fiind bolnav, îi este primejduită viața și care este îngrijit de tată și doctor; oricât ar fi de amar și chinuitor mijlocul de vindecare, el e cu încredere în dragostea și iscusința celui ce pedepsește și cu dorința de vindecare".

385. „Cine-i cel care se amărăște de pedeapsa dată lui ? El n-a cunoscut nici primejdia păcatului, mai ales înaintea lui Dumnezeu, nici foloasele pocăinței și n-a crezut celui ce a spus: *iar cel care îl iubește îl ceartă la vreme* (Pilde 13, 24); singur s-a lipsit de folosul pe care l-a avut cel ce zice: *certa-mă-va dreptul cu milă și mă va mustra* (Ps. 140, 5). Unul ca acesta aduce rău fraților împreună viețuitori, răzvrătind pe cei nevoitori."

386. „Dacă are cineva un neajuns de neîndreptat și, fiind pedepsit, adesea se face mai rău, e folositor oare să-l urmărim mereu ? Pe cei ce păcătuiesc trebuie să-i întoarcem cu răbdare, întrebuințând mijloacele arătate de Domnul. Dar dacă cuiva, asemenea corinteanului, nu-i este de ajuns osânda și înfruntarea multora, unul ca acesta să fie privit ca un păgân. Dar a îngădui pe cel osândit de Domnul este primejdios pentru oricine. Însuși Domnul a zis că mai bine să pierzi un ochi, ori o mână, ori un picior și să intri întru împărăție, decât cruțându-ți un mădular, tot corpul tău să fie aruncat în gheenă (Matei 5, 29). Și Apostolul întărește: *că puțin aluat dospește toată frământătura* (I Cor. 5, 6)."

387. „Ce osândă să se dea acelora ce apără pe cei ce greșesc ? Socotesc că nu este mai grea osândă decât aceea despre care s-a zis: *mai de folos i-ar fi dacă i s-ar lega de gât o piatră de moară și ar fi aruncat în mare, decât să smintească pe unul din aceștia mici* (Luca 17, 2). Căci cel ce păcătuiește nu primește înfruntarea care l-ar putea îndrepta, ci apărarea care îl întărește în păcat. El atrage și pe alții la asemenea slăbiciuni, pentru care fapt unui asemenea apărător, dacă nu va arăta roade vrednice de pocăință, i se cuvin cele zise de Domnul: *iar dacă ochiul tău cel drept te smintește pe tine, scoate-l și aruncă-l de la tine, căci mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale, decât tot trupul tău să fie aruncat în gheenă* (Matei 5, 29)."

b) Epitimiile

1. Dacă cineva, fiind sănătos, nu se va strădui în rugăciuni sau în învățarea psalmilor, nesocotind pricinile din păcate (Ps. 140, 4), acesta să fie îndepărtat ori să postească o săptămână.

2. Dacă cineva, fiind mustrat cu dragoste pentru vreo păcătuire, nu primește mustrarea și nu cere și nu caută cu toată evlavia iertare pentru greșeală, să fie îndepărtat pentru o săptămână întreagă.

3. Dacă cineva, știind greșeala cuiva, va căuta să-l dojenească și să-l îndrepteze, nu în pace și cu dragostea cea întru Hristos, ci cu amărăciune, mai mult mândrindu-se asupra fratelui decât vindecând păcatul celui vinovat, unul ca acesta să fie îndepărtat împreună cu cel dovedit de păcătuire pentru două săptămâni, pentru că s-a apucat să-l dojenească ca un vrăjmaș și nu ca un frate.

4. Dacă cineva, când fratele îi poruncește ceva după puterea lui, va începe să se certe și să se împotrivească și nu se va supune cu toată bucuria întru Hristos, urmând mai mult gândurilor sale, să fie îndepărtat pentru o săptămână.

5. Dacă cineva va grăi în deșert, ori va glumi, nepăzind cu frică și cu cutremur învățătura Apostolului și a Evangheliei, și acesta să fie despărțit pentru o săptămână.

6. Dacă cineva, afară de cuvântul da și nu, se va jura cu alt jurământ oarecare, să fie despărțit pentru o săptămână și acesta.

7. Dacă cineva, aflând de căderea unui frate, când acesta va trece pe lângă el, îl va dojeni cu ceartă, ca și cum l-ar da spre batjocură, de asemenea să fie îndepărtat pentru o săptămână ca un neîndurător și răutăcios.

8. Dacă cineva, știind de vreun păcat al cuiva și văzând că acela e nepăsător pentru el și nu se roagă lui Dumnezeu cu inimă înfrântă și cu lacrimi multe, va începe să-l sfătuiască înduplecându-l să se pocăiască și să arate fapte de pocăință, iar acesta nebăgând nimic în seamă va rămâne în neîngrijire de mântuirea sa, să fie cu totul îndepărtat dintre frați, pentru cuvântul Apostolului, care a zis: *puțin aluat dospește toată frământătura* (Gal. 5, 9).

9. Dacă va pleca cineva fără mare nevoie și va hoinări fără rost, să fie îndepărtat, pentru ca în *casă să se odihnească picioarele lui,* după cum e scris (Pilde 7, 11).

10. Dacă se va supăra cineva în zadar și nu va cere îndată iertare fratelui întristat, să fie îndepărtat și acesta pentru o săptămână.

11. Dacă cineva certat de vreun frate, atunci când alții îl roagă să-l ierte, nu-i va ierta acest păcat, amintindu-și cuvintele Apostolului: *Îngăduindu-vă unii pe alții și iertând unii altora, dacă are cineva vreo plângere*

împotriva cuiva; după cum și Hristos v-a iertat vouă, așa să iertați și voi (Col. 3, 13) și acesta așijderea să fie îndepărtat pentru o săptămână.

12. Dacă va ieși cineva din mănăstire fără binecuvântarea starețului și fără ca să fie slobozit de el cu rugăciune, să nu mai fie primit în mijlocul fraților.

13. Dacă își va câștiga cineva ceva pentru sine în mănăstire ori în afară, să nu fie în nici o legătură cu frații.

14. Dacă cineva se va înțelege cu altul să plece din mănăstire pentru un oarecare lucru rău, să nu aibă nici o legătură cu frații.

15. Dacă cineva dintre arhicuniți (îngrijitorii la dormitor) va afla pe cineva semănând ceartă ori vorbind în deșert în dormitor și nu-l va goni din adunare, singur să fie lipsit de binecuvântare*.

16. Dacă va fi lăsat cineva fără binecuvântare spre pedepsire și din dispreț nu va aduce îndreptare, ci va lua binecuvântare, să fie îndepărtat.

17. Dacă cineva va da la masă cuiva ceva, fără binecuvântarea starețului, să rămână fără binecuvântare.

18. Dacă cineva fără maforiu (culion ori potcap) va lucra undeva, să fie fără binecuvântare.

19. Dacă cineva va vorbi cu cel venit, străin ori al său fără porunca starețului, afară de aceia care au această datorie, să rămână fără binecuvântare.

20. Dacă cineva va lua ceva de la un frate și va ascunde, să rămână fără binecuvântare.

21. Dacă cineva, neluând binecuvântare, va începe a mânca, ca și nepedepsit, să fie depărtat.

22. Dacă cineva, la rândul său, nu va cere binecuvântare, să rămână fără binecuvântare, iar dacă n-a dovedit pentru ce pricină o cere, atunci să se dezvinovățească.

23. Dacă se va găsi vreun frate în noapte stând cu cineva în loc tăinuit sau dacă-și va schimba vreunul dintre frați locul lui în care doarme de obicei, fără știința acelora care au însărcinare să supravegheze aceasta, atunci să fie depărtat.

24. Dacă se amestecă cineva în oarecare lucru, fără ca să fie chemat, să se lipsească de binecuvântare.

25. Dacă va schimba cineva lucrul său cu lucrul altuia, ori va dărui cuiva ceva, fără știrea starețului, să rămână fără binecuvântare.

26. Dacă se va afla vreun frate seara, după „Tatăl Nostru", vorbind cu cineva, să fie depărtat.

27. Dacă cineva, fiind sănătos, se va culca în afară de camera de rugăciune, să fie depărtat.

---

* Nu e o binecuvântare obișnuită a starețului, ci cea care se dă la masă ori în biserică.

28. Dacă cineva, fiind la masă, va face glume, îndată să fie trimis la rugăciune.

29. Dacă cineva, fiind lipsit de binecuvântare, supărându-se va pedepsi pe cel ce l-a pedepsit ori cu împotrivire nu va socoti pedeapsa, să fie depărtat. Iar dacă va spune că pe nedrept e pedepsit, să se spună starețului și să primească cel vinovat ceea ce îi va rândui starețul.

30. Dacă se supără cineva asupra cuiva și nu se va împăca cu el înaintea slujirii pe care trebuia s-o facă împreună cu acela, ori se va lepăda cu totul de slujirea împreună cu el, fără ca să spună starețului ori arhicunitului despre aceasta, să fie depărtat.

31. Dacă cineva, în ziua Aducerii Jertfei celei fără de sânge, singur se va lipsi de împărtășire fără știința starețului, să fie lipsit de binecuvântare.

32. Dacă cineva va vorbi ceva din Scriptură în duhul împotrivirii, să fie lipsit de binecuvântare; iar dacă și după ce va fi sfătuit, se va îndărătnici, să fie depărtat, ca un răzvrătit și neascultător.

33. Dacă cineva va spăla hainele sale sau ale altui frate oarecare fără știrea starețului, să fie lipsit de binecuvântare.

34. Dacă cineva nu va veni la masă, fără ca să vestească pricina, să fie lăsat fără mâncare.

35. Dacă cineva pierde ceva și, neaflând lucrul pierdut, nu va spune starețului, să fie lipsit de binecuvântare.

36. Dacă doi se vor obișnui să se adune la un loc și, spunându-li-se lor, nu se vor lăsa de aceasta, să fie depărtați până se vor îndrepta.

37. Dacă nu va veni seara la „Tatăl nostru", fără pricină binecuvântată, să se roage atunci până vor adormi toți.

38. Dacă cineva, în vremea împărtășirii, fiind supărat pe vreun frate, nu se va împăca cu el, să fie depărtat.

39. Dacă cineva va înlătura pe vreun frate de la slujirea obișnuită, în afară de cei ce au această datorie, să fie lipsit de binecuvântare.

40. Dacă cineva va afla că vreun frate vrea să fugă din mănăstire și nu va spune starețului, ori altuia dintre cei mai mari, să fie depărtat.

41. Dacă cineva se va ridica de la masă fără voia starețului, să stea la rugăciune până la vecernie.

42. Dacă cineva va ieși de la masă, părăsind ascultarea ce-i este dată, fără să fie silit de vreo nevoie mare, să mănânce aparte.

43. Cine lipsește pe alt frate de binecuvântare, fără de timp, să fie el însuși fără binecuvântare.

44. Dacă cineva dintre frați va vorbi prin chilii, afară de cei ce locuiesc în ea, să fie fără binecuvântare.

45. Cine face glume ori grăiește în deșert să fie fără binecuvântare.

46. Dacă cineva va întâlni ori va auzi pe altul ponegrind pe cineva și nu-l va opri ori nu-l va spune starețului, să fie depărtați amândoi.

47. Dacă vreun frate va vorbi cu cineva în grădină, ori va repeta psalmi, ori va dormi, afară de cei ce lucrează acolo și de cei ce supraveghează, să fie fără binecuvântare.

48. Dacă va ieși cineva la poartă fără voia celor mai mari, să fie fără binecuvântare; iar cine va ieși la turnul de pază, să fie depărtat.

49. Dacă cineva va scoate ceva din mănăstire ori va primi ceva fără voia stareţului, să fie depărtat.

50. Dacă va începe cineva să vorbească în afară de cei ce au această datorie cu cei întorși, fără să le dea cuvenita pace, să fie lipsit de binecuvântare.

51. Dacă va supăra cineva pe stareţ, fiind de rând la ascultare, în afară de chelar sau în afară de cel ce face rânduiala în cursul săptămânii, să rămână fără binecuvântare. Mai marele peste cei rânduiți la săptămână și acela care are însărcinare să facă cele ce sunt de trebuință sunt datori să pregătească cu toată osârdia totul și să dea celor ce au nevoie ca să nu se osândească pentru trândăvie.

52. Dacă va veni cineva fără timp la bucătărie ori la chelărie, în afară de cei ce îngrijesc de acestea, să fie lipsit de binecuvântare.

53. Dacă cineva va fi trezit în vremea citirii ori în vremea altui lucru și se va supăra, să fie depărtat.

54. Dacă cineva, neavând nevoie, se va duce la bolniță după rugăciunile de dimineață, afară de îngrijitorii de acolo, acela să fie lipsit de binecuvântare.

55. Dacă va intra cineva fără voia supreveghetorului în bolniță ca să se culce, să fie lipsit de binecuvântare; iar dacă suferă ori e bolnav, să spună înainte îngrijitorului bolniței.

56. Dacă cineva dintre cei neputincioși își va schimba locul care i-a fost arătat să stea acolo, fără știrea îngrijitorului, să fie lipsit de binecuvântare.

57. Dacă cineva dintre cei ce slujesc în bolniță va da ceva cuiva fără știrea îngrijitorului, să fie lipsit de binecuvântare.

58. Dacă cineva dintre bolnavi va schimba ceva fără știrea îngrijitorului ori a cuiva dintre cei ce slujesc pe bolnavi acolo, să fie fără binecuvântare.

59. Dacă cineva, fără știrea stareţului, scrie cuiva ori primește scrisoare de la cineva, să fie depărtat.

60. Dacă cineva va trimite cuiva binecuvântare ori o va primi de la altcineva, fără știrea stareţului, acela singur să fie lipsit de binecuvântare.

XIX. Despre copiii care cresc la mănăstire

388. Am văzut că Sfântul Vasile cel Mare a rânduit ca să fie primiți și copii, nu pentru învățătură obișnuită, ci ca să se pregătească pentru călugărie; numai că făgăduințele lor se amână până la vârsta deplină. Aceasta o au în vedere și rânduielile ce urmează. Astfel, rânduiala 292 dintre cele mici spune:

„Deoarece Apostolul a zis: *Părinților, nu întărâtați la mânie pe copiii voștri, ci creșteți-i în învățătura și certarea Domnului* (Efes. 6, 4), dacă cei ce aduc copii cu asemenea scop și dacă cei ce-i primesc, negreșit sunt încredințați că-i pot crește în știința și legea Domnului, atunci să se păzească porunca Domnului Care a zis: *Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor* (Matei 19, 14). Iar fără o asemenea năzuință și nădejde, socot că aceasta nici lui Dumnezeu nu-o este plăcut, nici nouă nu ne este cuviincios și nici folositor".

389. În rânduiala 15 dintre cele mari se spune: „Deși copiii trebuie crescuți în toată cucernicia, ca toți frații, totuși să li se dea chilii deosebite și să li se rânduiască alt fel de viață copiilor de parte bărbătească și celor de parte femeiască, ca să nu se umple ei de îndrăzneală și obrăznicie fără măsură față de cei mai mari, ci întâlnindu-se rar cu aceștia, să aibă respect față de ei și ca nu cumva pedepsele ce se dau celor mai desăvârșiți pentru nesocotirea datoriilor (dacă s-ar întâmpla să cadă într-o asemenea greșeală), să nu nască în copii înclinări către păcat sau înălțări, când vor vedea că și cei mari se poticnesc în cele ce singuri caută să sporească. Căci nu e deosebire între mintea copilărească și cel după vârstă, de aceea nu e lucru de mirare dacă în cea dântâi, ca și în celălalt se vor afla aceleași neajunsuri. Dar și ceea ce este cuviincios celor mari să facă ceva pentru vârsta lor, celor mici însă, care adesea vin în legătură cu cei mari, e un lucru necuviincios să facă ceva la fel. Deci, pentru a ne feri de aceasta și pentru a păstra rânduială în toate, copiii să locuiască deosebit de cei vârstnici. Și totodată, în casa nevoitorilor nu se va auzi nici zgomot la învățarea lecților, cum fac de obicei copiii."

390. „Însă rugăciunile rânduite peste zi să fie la un loc pentru copii și pentru cei vârstnici; pentru că numai așa copiii, râvnind celor desăvârșiți, se obișnuiesc cu rugăciunea smerită și pentru cei mari nu e lucru neînsemnat ajutorul copiilor la rugăciune."

391. „În ce privește însă îndeletnicirile duhovnicești și rânduielile privitoare la somn și priveghere, timpul, măsura și felul mâncării pentru copii, să se rânduiască toate acestea cum se cade. Peste dânșii trebuie pus unul mai în vârstă, care îi întrece în știință și s-a dovedit plin de iubire pentru ca, cu milă părintească și cuvânt înțelepțit, să poată îndrepta greșelile celor mai tineri și la orice cădere să întrebuințeze doctoriile tre-

buitoare, așa încât una și aceeași doctorie să slujească drept pedeapsă pentru ispășirea greșelii și să fie o îndeletnicire în alungarea patimilor sufletului. De pildă, s-a supărat careva asupra unuia de o vârstă cu el ? Trebuie să fie astâmpărat acesta și cel supărat să fie silit, după măsura faptei, să-l ajute la ceva pentru că, dacă te obișnuiești cu smerenia, sfărâmi supărarea cea sufletească, iar înălțarea naște adeseori în noi mânie. S-a atins cineva de mâncare fără timp ? Să rămână câteva ore din zi fără mâncare. Dacă a fost dovedit cineva că a mâncat peste măsură și fără cuviință, atunci, când vor mânca alții, acela să fie dat la o parte și să-i privească pe alții cum mănâncă cuviincios, pentru ca să fie nu numai pedepsit pentru lăcomie, dar și cuviința să o învețe. De a vorbit cineva mai mult decât trebuie sau supărare cuiva a pricinuit, sau minciună a spus, ori alt lucru oprit a făcut, să se înțelepțească prin înfrânarea pântecelui și cu tăcere.

392. Trebuie însă și învățătura să corespundă scopului, pentru aceasta copiii trebuie deprinși să folosească cuvintele din Scriptură; în locul poveștilor să li se vorbească despre faptele minunate, să fie înțeleptiți ei cu spusele din pilde și cei care le vor ține minte să fie răsplătiți, pentru ca astfel cu plăcere și cu liniște, fără amărăciune și neîmpiedicat să atingă ținta. Fiind cu pricepere îndrumați, copiii vor ajunge ușor să fie băgători de seamă și neîmprăștiați, dacă învățătorii necontenit îi vor întreba despre cele ce cugetă și gândesc. Căci nevinovăția vârstei, lipsa de vicleșug și înstrăinarea de minciună, toate acestea mărturisesc ceea ce este ascuns în suflet. Iar pe lângă aceasta, copilul, ca să nu fie prins purtându-se cu vreun gând rău, va fugi de asemenea gânduri și tot timpul se va păzi de prostii, temându-se de rușinea mustrării."

393. „De aceea, până când sufletul încă este în stare să învețe, până când încă e fraged și asemenea ca ceara, în care se întipărește chipurile lucrurilor, trebuie de îndată și chiar de la început să-l deșteptăm spre toate îndeletnicirile cele bune, pentru ca atunci când mintea se va lumina și priceperea va începe să lucreze, el să pornească de la o temelie bine așezată de la început și de la chipul cuviosiei, căci mintea îl va îndemna atunci la cele folositoare, iar obișnuința va ușura sporirea. Abia atunci vom putea considera și făgăduința fecioriei ca o hotărâre tare și izvorâtă din dorință și judecată sănătoasă."

394. „Am uitat încă să amintim, dar și acum e loc să adăugăm că, deoarece unele meșteșuguri se învață din copilărie, ori de câte ori se va descoperi în copii atragere spre vreun meșteșug, să nu-i oprim de a sta necontenit lângă meșteri. Dar seara se cade să-i aducem la cei de o vârstă cu ei, ca să ia masa împreună cu aceștia."

XX. Despre mănăstirile de surori

395. Pentru mănăstirile de surori rânduielile sunt aceleași ca și pentru mănăstirile de bărbați, dar în rânduielile monahicești găsim și unele puncte care le privesc numai pe călugărițe. Le citãm aici ca să nu rămână vreun lucru trecut cu vederea.

Însufleținд pe luptători ca să se oștească sub steagul lui Hristos, Sfântul Vasile cel Mare adaugă:

„Dar cuvântul acesta privește nu numai pe bărbați. La Hristos se socotesc ca luptători și femeile, care sunt primite în oastea sa pentru bărbăția sufletească și care nu se lasă în afară pentru neputințele trupești. Multe femei s-au proslăvit nu mai puțin decât bărbații, iar unele chiar mai mult. Astfel sunt cele ce se numără în ceata sfintelor fecioare; astfel sunt și cele ce au strălucit prin biruința mărturisirii și a muceniciei. Și după Domnul, în zilele arătării sale, mergeau și femeile, nu numai bărbați. Și unii, și alții au slujit Mântuitorului."

396. Descriind apoi întreaga viață călugărească, el zice: „Deoarece sunt obști nu numai de bărbați, dar și de fecioare, toate cele ce s-au spus până acum să fie regula de obște și pentru unii, și pentru alții. Dar să se știe un lucru: că mai multă chibzuială se cere în viața călugărițelor pentru ca să sporească ele în tăcere, în lepădare de câștig, în ascultare, prietenie, asprime când ar vrea vreuna să iasă din mănăstire, ferirea de întâlniri, legătura dintre ele, ferirea de prietenii din afara mănăstirilor. În toate acestea trebuie să sporească viața fecioarelor."

397. „Aceea căreia i s-a încredințat paza bunei rânduieli nu trebuie să caute ce este plăcut surorilor și să nu stăruie ca să câștige bunăvoința lor, făcând ceea ce vor ele, ci să-și păzească vrednicia totdeauna insuflându-și frică și cinste către sine. Căci să știe că va da socoteală lui Dumnezeu de toate greșelile ce va face împotriva datoriei sale. Iar fiecare călugăriță să aștepte de la stareță nu ceva plăcut, ci ceva folositor și de trebuință, să nu cerceteze ce i se poruncește, căci obișnuința de a cerceta este deprinderea nesupunerii și urmarea acesteia. Ci, după cum primim poruncile Domnului fără a le cerceta, știind că toată Scriptura e de Dumnezeu insuflată și de folos, tot așa și surorile să primească poruncile stareței fără a le cerceta, cu bucurie și nu cu întristare și oarecum de nevoie, îndeplinind tot sfatul, ca ascultarea lor să fie vrednică de răsplată. Să primească nu numai povețele ei pentru asprimea vieții, dar și atunci când stareța oprește postul, ori sfătuiește a lua hrană întăritoare, sau chiar dacă la nevoie poruncește să se facă altceva ce ar sluji spre ușurare, toate să se îndeplinească deopotrivă, cu încredințarea că cele ce s-au spus sunt ca și o lege."

398. „Dar dacă la nevoie va trebui să se sfătuiască pentru ceva, fie cu cineva dintre bărbați, fie cu cel ce are grijă de acel lucru sau cu vreun alt

om care poate să fie de folos, atunci să spună totul stareței, fiind de față încă una sau două surori mai în vârstă, cărora nu li s-ar pricinui nici o primejdie prin întâlnirea și convorbirea cu oricine ar fi. Dar dacă sora singură va chibzui ceva de folos, atunci să-și descopere gândul stareței și printr-însa va spune ce are de spus."

399. Grija pentru mănăstirile de surori, precum găsim și la cuviosul Pahomie, rânduielile o pun în sarcina mănăstirilor de frați. De aceea atât stareții, cât și frații trebuie să aibă legături cu surorile. Iată ce spun rânduielile în această privință:

„Se cade oare ca starețul să vorbească mai des cu stareța, mai ales dacă cineva se smintește prin aceasta ?"

„Deși Apostolul a zis: *Căci de ce libertatea mea să fie judecată de o altă conștiință ?* (I Cor. 10, 29), dar e bine să urmăm aceluia care a zis: *dar nu ne-am folosit de dreptul acesta, ci toate le răbdăm, ca să nu punem piedică Evangheliei lui Hristos* (I Cor. 9, 12) și deci pe cât se poate să aibă mai rare întâlniri."

400. „Poate starețul să vorbească cu vreo soră în lipsa stareței despre ce slujesc spre zidirea credinței ?"

În acest caz se calcă porunca Apostolului, care a zis: *toate să se facă cu cuviință și după rânduială* (I Cor. 14, 40).

401. Dacă starețului abia atâta i se îngăduie, cu cât mai puțin fraților.

„Cum dar pot ei să se întâlnească cu surorile ?"

„Cel ce o dată s-a lepădat de însoțire, negreșit mai întâi se va lepăda de acele griji pe care Apostolul le numește grijile celui căsătorit, *cum să placă femeii sale* (I Cor. 7, 33) și cu desăvârșire va alunga de la sine orice grijă pentru a plăcea femeii, temându-se de judecata Celui ce a zis: *că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor* (Ps. 52, 7). De aceea, nici cu bărbații nu va avea întâlniri în acest scop, numai la nevoie, din osârdie către aproapele, lucru la care ne îndeamnă legea lui Dumnezeu."

402. „Totuși, să nu fie îngăduite asemenea întâlniri oricui ar dori și nu orice loc și timp sunt potrivite pentru aceasta. Dar dacă, după porunca Apostolului, *nu fiți piatră de poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu* (I Cor. 10, 32), ci să facem toate cu bună-cuviință și rânduială și spre învățătură; atunci se cade în chip cuviincios după alegere să se rânduiască și persoana, și timpul, și trebuința, și locul. Și deoarece se va risipi prin aceasta orice umbră de bănuială rea, întru totul se va adeveri asprimea și curăția acelora cărora li s-a îngăduit a se întâlni unul cu altul, sfătuindu-se pentru cele ce sunt plăcute lui Dumnezeu, fie privitor la trebuințele trupești, fie la îngrijirea pentru suflete. Dar la asemenea lucru să nu fie mai puțin decât doi de fiecare parte, căci un om mai ușor poate să cadă (ca să nu spunem ceva încă mai mult) sub bănuială și n-are putința să adeverească cele spuse, după hotărârea Scripturii, că *din gura a doi sau*

trei martori să se statornicească tot cuvântul (Matei 18, 16). Dar să nu fie mai mulți decât trei, ca să nu se facă piedici la sporirea lucrului, după porunca Domnului nostru Iisus Hristos."

403. „Iar de va avea nevoie altcineva dintre cei ce viețuiesc în frăție să vestească ceva sau să audă ceva care îi privește pe dânșii, atunci să nu stea ei singuri de vorbă, ci stareții aleși și starețele să fie împuterniciți pentru acest lucru și în acest chip, prin mijlocirea lor, se va vorbi despre cele de trebuință."

404. „Aceeași bună-cuviință să se păstreze nu numai atunci când e vorba de întâlnirea dintre bărbați și femei, ci chiar între fețe de același sex. Convorbitorii trebuie să fie cuviincioși și cu toată băgarea de seamă când se vor întreba și vor da răspunsuri credincioși și chibzuitori asupra celor ce vorbesc, îndeplinind cele zise: *să-și rânduiască cuvintele sale cu judecată* (Ps. 111, 5), pentru ca cei ce s-au încredințat lor, și trebuința să-și plinească, și nici să nu se îndoiască în privința celor ce s-au vorbit."

405. Și în ce privește trebuințele trupești să poarte slujba cei ce au vrednicie, mai înaintați în vârstă, atât după înfățișare, cât și după iscusință, și cu totul cinstiți, ca să nu se rănească cugetul cuiva cu bănuieli rele. *Căci de ce libertatea mea să fie judecată de o altă conștiință ?* (I Cor. 10, 29).

406. Același lucru se repetă și în pravila 220 dintre cele mici: „Se cade oare a da îngăduință oricui ar dori să se întâlnească cu surorile, ori cu alte cuvinte: cui, când și în ce fel este îngăduit ca să aibă întâlniri cu surorile ?"

„Despre aceasta se spune în pravilele mari, și anume, nu numai că oricare bărbat nu poate să se întâlnească cu femeie, ba chiar un bărbat nu poate avea întâlnire cu un alt bărbat oricând ar voi, ci numai acela care după ispitire se va dovedi vrednic să aducă folos altora și singur să se folosească. Iar cine își amintește de Domnul Care a zis: *că pentru orice cuvânt deșert pe care-l vor rosti oamenii, vor da socoteală în Ziua Judecății* (Matei 12, 36), acela se va teme de această judecată și se va supune Apostolului, care a zis: *ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Cor. 10, 3) și în alt loc: *toate spre zidire să se facă* (I Cor. 14, 26) și nu va face ceva în deșert și fără de folos. Iar în ce privește întrebarea: cine, când și în ce fel să aibă întâlnire, să se socotească vremea, locul și persoana pentru ca să nu aibă loc vreo bănuială rea și toți să fie păziți de ispită și toate să fie spre întărirea credinței. Iar Scriptura nu dă voie ca o persoană să aibă întâlnire cu altă persoană singură, căci este zis: *Mai fericiți sunt doi laolaltă decât unul, fiindcă au răsplată bună pentru munca lor; căci dacă unul cade, îl scoală tovarășul lui. Dar vai de cel singur care cade și nu este cel de-al doilea să-l ridice !* (Eccl. 4, 9, 10)."

407. Această rânduială, ca să nu rămână cineva fără martori cu vreo soră, era atât de răspândită, încât nici mărturisirea nu era scutită de această lege. Întrebarea: „Când sora se spovedește înaintea preotului, să

fie oare de față și starețа ?“ se dezleagă astfel: „E mult mai cuviincios și fără de primejdie ca să se facă mărturisirea de față fiind starețа înaintea unui presbiter vrednic, care ar putea da sfat priceput spre pocăință și îndreptare.“

408. Conducerea lăuntrică din mănăstire era încredințată pe de-a întregul stareței. De aceea „dacă ar porunci presbiterul ceva fără știrea stareței, ea era în drept să respingă porunca“.

409. Sarcina conducerii, starețа o împărțea cu alte surori. Astfel, pe lângă ea era îngrijitoarea lânii, care supraveghea și lucrul surorilor. Acesteia i se poruncește: „Să păzească lâna, ca un zălog dumnezeiesc și să dea fiecărei surori lucrul după priceperea ei, fără părtinire“.

410. Se vede că cântarea psalmilor surorile o făceau cu rândul. De aceea erau prilejuri care dădeau loc întrebării: „Sora care nu vrea să cânte psalmi trebuie oare să fie silită ?“ și se hotărăște: „Dacă sora nu se apropie cu osârdie de cântare și dacă n-are dispoziția celui ce a zis: *cât sunt de dulci limbii mele cuvintele Tale !* (Ps. 118, 103) și dacă nu înțelege că lenea ei e un mare rău, atunci ori să se îndrepteze, ori să fie scoasă afară, pentru ca nu cumva, *puțin aluat să dospească toată frământătura* (Gal. 5, 9)“.

411. Se întrebuințau acolo și anumite măsuri de îndreptare. În pravilele privitoare la aceasta se deslușește numai un caz: „Dacă se va întâmpla să cadă starețа în același păcat ca și o soră tânără, oare este ea vrednică de aceeași pedeapsă ?“ și se hotărăște astfel:

„Dacă se va întâmpla să cadă starețа în păcat la fel cu cea tânără, mai întâi să se cerceteze lipsurile firești ale vârstei și apoi se va hotărî în acest chip măsura pedepsei.

De pildă, lenea e ceva aproape firesc pentru bătrânețe, nu însă pentru tinerețe, după cum împrăștierea minții, neastâmpărarea, îndrăzneala sunt firești tinereții și se nutresc din aceasta. Deci același păcat, cum e de pildă lenea, vrednic este de pedeapsă mare când se făptuiește de cea tânără; dar păcatele care sunt firești tinereții, trebuie îndoit pedepsite, când se fac de cea bătrână, a cărei vârstă o îndeamnă să fie blândă și liniștită. Pe lângă aceasta, se cade atât la cea tânără, cât și la cea bătrână să se cerceteze însuși felul păcatului și astfel, prin pedepsirea cuvenită fiecărui păcat, să se aleagă mijlocul cel mai bun pentru vindecare.“

412. Mai pe larg însă se vorbește despre aceasta la enumerarea canoanelor ce se dau surorilor:

1. Cea care s-a legat cu un jurământ să fie îndepărtată pentru două săptămâni.

2. Cea care a vorbit de rău pe vreo bătrână căreia îi e încredințată conducerea mănăstirii să fie îndepărtată o săptămână.

3. Cea care ponegrește pe o soră, care a plecat în taină, să fie îndepărtată o săptămână.

4. Cea care a dojenit pe vreo soră să fie îndepărtată o săptămână.

5. Cea care va șopti la ureche alteia, afară de cele bătrâne-îngrijitoare, să fie îndepărtată o săptămână.

6. Cea care fără nevoie vorbește la vreme nepotrivită în zadar să se îndepărteze o săptămână.

7. Cea care face glume și râde necuviincios să fie îndepărtată o săptămână.

8. Cea care, fiind rânduită la ascultare și având oarecare nevoie mare, va vorbi altei surori strigând și în chip obraznic, să fie îndepărtată o săptămână.

9. Cea care va apăra pe vreo soră osândită de alte surori, cărora, după ce ele au fost ispitite, li s-a încredințat dregătoria economică și ocârmuirea, să fie îndepărtată două săptămâni, împreună cu aceea pe care a apărat-o.

10. Cea care va vorbi cu cineva venit din altă parte fără voia celei mai mari, care este rânduită spre acest lucru, să fie îndepărtată pentru o săptămână.

11. Cea care va cârti din pricina sărăciei trebuințelor ori va urî lucrul să fie îndepărtată pentru o săptămână.

12. Cea care se va împotrivi poruncii date de cea mai mare, căreia i s-a încredințat supravegherea, să fie îndepărtată pentru o săptămână.

13. Cea care își îndeplinește ascultarea cu nepăsare și cu nerăbdare să fie îndepărtată o săptămână.

14. Cea care dorește să se împodobească, după întâia și a doua sfătuire, să fie îndepărtată o săptămână.

15. Cea care va pleca la mama ori la sora ei, fără voia celor care au purtarea de grijă, să fie îndepărtată o săptămână.

16. Cea care, făcând din ochi cu vreun gând rău, va întrista pe vreo soră, să fie îndepărtată o săptămână.

17. Cea care, după sfârșitul rugăciunilor, va vorbi cu vreuna dintre femeile străine, să fie îndepărtată o săptămână.

18. Cea care, lepădând un lucru, se va apuca de altul, fără porunca îngrijitoarelor, să fie îndepărtată o săptămână.

19. Cea care va nesocoti canonul, ori se va împotrivi, ori va cârti, necunoscând cât e de folositoare pentru dânsa îndreptarea, să fie îndepărtată două săptămâni.

413. Citățm și scrisoarea Sfântului Vasile cel Mare către fecioara cea căzută, care scrisoare are darul să înțelepțească pe toți cei ce cad în păcate.

„Acum e vremea să vestim acel cuvânt proorocesc și să zicem: *Cine va da capului meu apă și ochilor mei izvoare de lacrimi ca să plâng ziua și noaptea pe cei loviți ai fiicei poporului meu ?* (Ier. 9, 1). Chiar de-i cuprinde tăcere adâncă, chiar de sunt o dată pentru totdeauna zdrobiți și, fiind loviți de

moarte, nu mai simt suferința, noi nu trebuie să trecem fără lacrimi peste această înfrângere și dacă Ieremia, pe cei ce au fost răpuși trupește pe câmp de luptă, i-a socotit vrednici să fie plânși de mii de ori, ce să mai spunem de o asemenea înfrângere a sufletelor ? *Răniții tăi,* este zis, *nu sunt răniți de sabie și n-au murit în luptă* (Isaia 22, 2). Ci dimpotrivă, plâng boldul morții celei adevărate, păcatul greu și săgețile aprinse ale celui viclean care ard fără milă împreună cu trupurile și sufletele. Văzând pe pământ o așa călcare de lege, fără îndoială că tare se vor tângui legile Domnului, care necontenit ne opresc și strigă ca în vechime: *să nu poftești femeia aproapelui tău* (Deut. 5, 21), tot așa și în Sfânta Evanghelie: *că oricine se uită la femeie poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea, în inima lui* (Matei 5, 28); iar acum eu văd că fără de rușinare curvește însăși mireasa Stăpânului, al căreia cap este Însuși Hristos. Vor plânge însăși duhurile sfinților și Finees râvnitorul, că acum el n-are putință, luând sulița în mâini, să pedepsească păcatul trupesc și împreună cu el Sfântul Ioan Botezătorul, că nu poate să părăsească lăcașurile de sus, ca oarecând pustiul, ca să vină să descopere fărădelegile și de va fi nevoie să sufere, gata fiind mai bine să rămână fără cap, decât să se lepede de îndrăzneală. Și nu cumva Ioan (dacă el, asemenea fericitului Abel, și mort fiind vorbește către noi) strigă și acum și-și înalță glasul, mai tare decât adineaori pentru Irodiada, zicând: *Nu ți se cuvine să o ai de soție* (Matei 14, 4). Căci, deși trupul lui Ioan, după rânduiala obișnuită a firii, s-a supus hotărârii dumnezeiești și deși limba lui Ioan tace, dar *cuvântul lui Dumnezeu nu se leagă* (II Tim. 2, 9). Cine până la moarte și-a întins îndrăzneala, când se strica căsătoria unui rob asemenea lui, acela nu va suferi oare văzând asemenea necinstire a cămării de nuntă celei sfinte a lui Dumnezeu ? Dar tu, care ai lepădat de pe tine jugul acelei legături dumnezeiești și ai fugit din preacurata cămară de nuntă a adevăratului Împărat și ai căzut cu urâciune în această stricăciune necurată și rușinoasă, fiindcă nu mai poți scăpa de această învinuire amară și nu ai putință și nici mijloace să ascunzi răul, te umpli încă de îndrăzneală. Și după cum cel necurat, căzând în adâncul răutăților, nu bagă de seamă (Pilde 18, 3), asemenea și tu te lepezi chiar de făgăduințele date adevăratului Mire și strigi că nu ești fecioară și că niciodată n-ai făgăduit să fii fecioară, deși ai dat multe făgăduințe ale fecioriei și pe multe chiar le-ai împlinit în fapte.

Amintește-ți strălucita mărturisire făcută înaintea lui Dumnezeu, a îngerilor și a oamenilor. Amintește-ți de soborul preacinstit, de chipul sfânt al fecioarelor, de adunarea Domnului și a sfinților Bisericii, de prea bătrâna pentru Domnul bunica ta, care întinerește și se înfrumusețează cu virtuți încă și acum, și de mama ta, care împreună cu ea râvnește întru Domnul și cu osârdie se silește prin oarecare osteneli noi și neobișnuite să distrugă în sine urmele deprinderilor, de asemenea adu-ți aminte și de sora ta, care urmează întocmai amândurora, iar în unele se silește să le și întreacă și cu

virtuțile feciorești întrece meritele înaintașilor, iar pe tine, sora ei, după cum te-a cinstit până acum și cu fapte, și cu cuvântul, necontenit te cheamă la aceeași luptă. Amintește-ți de ele și de chipul îngerilor dimprejurul Domnului, și de viața duhovnicească în trup, și de viețuirea cerească pe pământ. Adu-ți aminte de zilele senine, de nopțile luminoase, de cântările duhovnicești, de cântarea prea dulce a psalmilor, de rugăciunile sfinte, de așternutul curat și neîntinat, de sporirea în virtuțile feciorești, de masa modestă, de toate câte făgăduiai că fecioria ta se va păstra nestricată.

Unde-ți este dar înfățișarea cuviincioasă, unde-ți e purtarea frumoasă și îmbrăcămintea cea simplă, cuvenită fecioarei, unde-ți este roșeața cea prea frumoasă, semn al rușinării și palidul frumos al feței, înflorind din înfrânare și veghere, care strălucea mai plăcut decât toată frumusețea ? De câte ori ai vărsat lacrimi fierbinți pentru paza fecioriei tale celei neîntinate ? Câte scrisori ai scris către sfinți, cerând rugăciunile lor, nu pentru ca să intri în căsătorie omenească, mai bine zis să cazi în această stricare, ci ca să nu te lepezi de Domnul Iisus ? Câte daruri ai primit tu de la Mire ! Să mai pomenesc oare de cinstea pe care o primeai pentru El, de la prietenii lui ? Ori să mai vorbesc de împreună viețuirea cu fecioarele, de cele câștigate împreună cu ele, de bunăvoința lor, de laudele pentru feciorie, de fecioreștile binecuvântări, de scrisorile pe care ți le trimiteau ție ca unei adevărate fecioare ?

Dar acum, la suflarea cea mică a *duhului, care lucrează acum în fiii neascultării* (Efes. 2, 2), te-ai lepădat de toate acestea; moștenirea ta scumpă, pe care ai câștigat-o cu atâtea nevoințe, ai schimbat-o pe plăcerile trecătoare, care numai un timp scurt îți îndulcesc gura, iar apoi se fac mult mai amare ca fierea. Cine oare nu va zice cu întristare: *cum a ajuns ca o desfrânată, cetatea cea credincioasă și plină de dreptate ?* (Isaia 1, 21)

Insuși Domnul nu va spune oare celor ce umblă acum în duhul lui Ieremia: *Lucruri peste măsură de urâcioase a făcut fecioara lui Israel* (Ier. 18, 12). Eu mi-am logodit-o întru credință și în nestricăciune, *după dreptate și bună-cuviință, întru bunătate și dragoste,* după cum i-am și făgăduit prin proorocul Osea (Osea 2, 19-21). Dar ea a iubit pe cei străini și deși viu sunt eu – bărbatul ei, ea se socotește desfrânată și nu se teme să aparțină altui bărbat. De asemenea, îndrumătorul mireselor, dumnezeiescul și fericitul Pavel, ca și cel din vechime, acesta nou, după sfatul și mijlocirea căruia, lăsând casa părintească, tu ai intrat în legătură cu Domnul, și unul, și altul, întristați de fapta ta, oare nu vor zice ei: *De ceea ce mă tem, aceea mi se întâmplă și de ceea ce mi-e frică tocmai de aceea am parte* (Iov 3, 25); *pentru că v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfățișeze lui Hristos fecioară neprihănită; dar mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva în viclenia lui, tot așa să se abată și gândurile voastre de la curăția și nevinovăția cea în Hristos* (II Cor. 11, 2-3). De aceea, prin mii de cântări plăcute am căutat eu să liniștesc în tine furtuna patimilor și prin mii de sfaturi să păzesc

mireasa Domnului, totdeauna vorbindu-ți de frumusețea vieții fecioreln-ice, căci *femeia nemăritată și fecioara poartă grijă de cele ale Domnului* (I Cor. 7, 34); ca să fii sfântă și cu trupul, și cu sufletul, și-ți arătam vrednicia fecioriei și, numindu-te lăcașul Domnului, ca și cum ți-aș fi dat aripile râvnei, înălțându-te spre Iisus, ți-am dat ajutor și îngrozindu-te cu pedepse ca să nu cazi, zicându-ți ție: *De va strica cineva templul lui Dumnezeu îl va strica Dumnezeu pe el* (I Cor. 3, 17) și adăugam cuvinte care te îndemnau la rugăciuni: *și întreg duhul vostru, și sufletul, și trupul să se păzească fără de prihană întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos* (I Tes. 5, 23). Dar cu toate acestea m-am ostenit în zadar și amarnic a fost sfârșitul ostenelilor mele celor plăcute pe care le-am purtat pentru tine. Din nou trebuie să oftez pentru cea pentru care s-ar cădea să mă bucur, căci ai fost amăgită de șarpe mai rău decât Eva. Nu numai gândurile ți s-au stricat, ci împreună cu ele și trupul s-a spurcat, dar ceea ce este și mai groaznic, despre ce n-aș dori să vorbesc, dar despre care nu pot să tac, căci *iată în inima mea ceva, ca un fel de foc aprins, închis în oasele mele, și eu mă sileam să-l înfrânez și n-am putut* (Ier. 20, 9). *Luând deci mădularele lui Hristos le voi face mădularele unei desfrânate ?* (I Cor. 6, 15). Este un rău de neasemănat, e o nouă răutate în lume ! Căci zis este: *Să vă duceți în insulele Chitim și să vedeți; trimiteți în Chedar și cercetați cu de-amănuntul și aflați: Fost-a oare acolo ceva de felul acesta ? Schimbatu-și-a oare vreun popor dumnezeii săi, deși aceia nu sunt dumnezei ?* (Ier. 2, 10-11). Dar fecioara și-a schimbat slava ei și s-a dat întru rușine. *Mirați-vă de acestea, ceruri; cutremurați-vă, îngroziți-vă, zice Domnul* (Ier. 2, 10, 12) și acum zice Domnul, că *două rele* a făcut fecioara, *M-a lăsat pe Mine, adevăratul Mire* al sufletelor sfinte, și a fugit către necuratul și nelegiuitul stricător al sufletului și al trupului, s-a lepădat de Dumnezeu Mântuitorul ei și și-a dat mădularele sale în robia necurăției și a fărădelegii (Rom. 6, 19), *iar pe Mine M-a dat uitării și se ducea după iubiții ei* (Osea 2, 15), care nu o vor ajuta întru nimic.

Oare cei ce cad nu se mai scoală și cei ce rătăcesc drumul nu se mai întorc ? (Ier. 8, 4). Pentru ce s-a întors fecioara fără rușine, deși a auzit că Iisus mirele zice prin Ieremia: *După ce a făcut toate acestea, i-am zis: „Întoarce-te la Mine !“ Dar nu s-a întors* (Ier. 3, 7). *Au doară nu mai este balsam în Galaad ? Au doară nu mai este acolo doctor ? De ce dar nu se vindecă fiica poporului meu ?* (Ier. 8, 22). Și în Sfânta Scriptură vei găsi multe ajutoare împotriva acestui rău, multe leacuri mântuitoare de pieire; așa sunt tainele privitoare la moarte și înviere, așa sunt cuvintele despre strașnicul județ și minunile veșnice, învățăturile despre pocăință și iertarea păcatelor, mii de pilde despre întoarcerea păcătoșilor, despre drahma, oaia și fiul care și-a irosit averea cu desfrânatele, care pierdut a fost și s-a aflat, mort a fost și din nou a înviat. Să ne folosim de aceste ajutoare împotriva răului, vindecând sufletul nostru.

Gândește-te la ziua cea de pe urmă (căci fără îndoială că nu ești tu aceea care ai să viețuiești veșnic); închipuie-ți tulburarea duhului, încetarea suflării și ceasul de moarte, hotărârea apropiată a lui Dumnezeu, îngerii care vin în grabă, sufletul cuprins de tulburarea grozavă, chinuit fără de milă de cugetul cel păcătos care-și îndreaptă privirile îndurerate spre cele de dincolo, în sfârșit, însăși trebuința neînlăturată a acelei strămutări în altă lume.

Închipuie-ți în mintea ta schimbarea desăvârșită a vieții de obște, când Fiul lui Dumnezeu va veni întru slavă cu îngerii Săi. *Căci strălucit va veni și nu va tăcea* (Ps. 49, 3); când va veni să judece viii și morții și va răsplăti fiecăruia după faptele lui, când acea trâmbiță, vestind ceva mare și grozav, va deștepta pe cei adormiți din veac *și vor ieși cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele spre învierea osândirii* (Ioan 5, 29). Amintește-ți de vedenia lui Daniel, când înfățișează judecata înaintea ochilor noștri. *Am privit până când au fost așezate scaune și S-a așezat Cel vechi de zile; îmbrăcămintea Lui era albă ca zăpada iar părul capului Său curat ca lâna; tronul Său, flăcări de foc; roțile lui, foc arzător. Un râu de foc se vărsa și ieșea din el și miriade de miriade stăteau înaintea Lui ! Judecătorul S-a așezat și cărțile au fost deschise* (Dan. 7, 9, 10). Cele bune, cele rele, cele vădite și cele tainice, faptele, cuvintele, gândurile, toate se descoperă auzului tuturor, îngerilor și oamenilor. Dar în ce stare jalnică vor fi cei ce au viețuit rău ? Unde se va ascunde sufletul, care într-o clipă se va descoperi înaintea atâtor priviri, fiind încărcat de rele ? Care va fi starea trupului celui supus acestor chinuri nesfârșite și de nesuferit, unde focul nestins, viermele chinuitor veșnic, adâncul întunecat și groaznic al iadului, suspinul amar, oftările, plângerea și scrâșnirea dinților și unde suferințelor nu va fi sfârșit ? De toate acestea nu este scăpare după moarte, nici putință a ușura chinurile amare.

Putem scăpa de ele acum. Cât mai e cu putință, să ne ridicăm din cădere; să nu deznădăjduim, ci să ne îndreptăm din faptele rele. Iisus Hristos a venit să mântuiască pe cei păcătoși. *Veniți să ne închinăm și să cădem înaintea Lui și să plângem înaintea Domnului* (Ps. 94, 6). Cuvântul care ne cheamă la pocăință spune: *Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni* (Matei 11, 28). Așa că avem cale spre mântuire, dacă dorim această mântuire. *El va înlătura moartea pe vecie ! Și Domnul Dumnezeu va șterge lacrimile de pe toate fețele* (Isaia 25, 8). *Credincios este Domnul întru cuvintele Sale* (Ps. 144, 13), El nu minte, când zice: *de vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face* (Isaia 1, 18). Marele doctor al sufletelor este gata să-ți vindece neputința, este eliberatorul nu numai al sufletului tău, ci al tuturor sufletelor celor robite păcatului. Aceste cuvinte, înseși buzele Sale scumpe și mântuitoare le-au grăit: *nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. N-am venit să chem pe drepți, ci pe păcătoși la pocăință* (Matei 9, 12, 13). Ce

dezvinovățire vei avea tu sau altcineva, dacă el glăsuiește acestea ? Dumnezeu vrea să te vindece de-o rană grea și să-ți răsară lumina din întuneric. Te caută păstorul cel bun, Care a lăsat oile cele nerătăcite. De te vei încredința Lui, nu va zăbovi, nu va trece alături iubitorul de oameni, ci te va duce pe umerii Săi, bucurându-Se că a găsit oaia cea pierdută. Tatăl s-a ridicat și așteaptă întoarcerea ta din rătăcire. Îndreptează-te numai și, încă departe fiind tu, va veni la tine, va cădea pe grumajii tăi și te va cuprinde în brațele Sale, pe tine curățită prin pocăință. Și în cea mai *scumpă îmbrăcăminte* va îmbrăca sufletul tău, dezbrăcat de *omul cel vechi;* și-ți va pune *inel* în mâinile de pe care s-a spălat sângele morții și-ți va încălța picioarele care s-au întors de la căile răului spre cărarea păcii evanghelice. Și va vesti ziua veseliei și a bucuriei îngerilor și oamenilor și în tot chipul se va serba întoarcerea ta. *Amin, vă zic vouă,* zice Domnul – *că așa și în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos ce se pocăiește,* (Luca 15, 7). Dacă cineva dintre cei ce se cred a fi drepți se va supăra că tu prea degrabă ai fost primită, Însuși bunul Părinte va zice întru apărarea ta: *Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci sora ta aceasta era moartă și a înviat, pierdută era și s-a aflat* (Luca 15, 32)."

XXI. Legătura dintre frății (mănăstiri)

414. Cuviosul Pahomie i-a strâns pe toți care viețuiau după pravilele lui sub conducerea unui mare avă, pus peste mai multe mănăstiri. Sfântul Vasile îi unește pe toți care țineau rânduiala lui prin frățeștile legături de ajutorare și sfătuire reciprocă și prin urmarea hotărârilor frățești.

El vrea ca într-o localitate să fie mai multe mănăstiri, dar toate să fie unite într-una. Aceasta sfântul părinte o arată în răspunsul la întrebarea: „Se cade oare a înființa într-o localitate mai multe mănăstiri ?" „Asupra acestei întrebări, zice el, ne lămurește pilda mădularelor trupești, care de multe ori cu folos se întrebuințează. Căci cuvântul ne-a arătat că trupul care are o alcătuire desăvârșită, fiind în stare să facă orice lucrări, are nevoie de ochi, limbă și celelalte membre de căpetenie, dar rar și foarte greu se poate găsi un suflet care ar sluji drept ochi pentru mulți. Însăși orânduirea cea aspră a vieții călugărești cere ca starețul să fie foarte prevăzător, tare în cuvânt, cu mintea trează, milostiv și căutând din toată inima dreptățile lui Dumnezeu. Dar se pot găsi oare într-o localitate mulți oameni de acést fel ? Chiar dacă s-ar întâmpla să se găsească doi sau trei oameni de acest fel, lucru nu tocmai ușor de altfel și care nouă încă nu ni s-a întâmplat, atunci mai bine înțelegându-se între ei să poarte laolaltă grija conducerii și să-și ușureze unul altuia sarcina, pentru ca în vremea lipsei ori a bolii vreunuia dintre ei, ori în alte asemenea împrejurări (când

unui stareț i se întâmplă să se depărteze din mănăstire), altul să fie gata a-i împlini lipsa. Iar dacă aceasta nu se va întâmpla, celălalt să se ducă la altă frăție, care are nevoie de conducător."

„Dar pilda celor ce se fac în lume ne poate ajuta mult ca să dezlegăm întrebarea ce ne este pusă înainte. După cum cei ce s-au iscusit în meșteșugurile cele spre folosul tuturor râvnesc la alții care se îndeletnicesc cu aceleași meșteșuguri și în felul acesta se iau la întrecere, tot așa adesea se întâmplă și în viața călugărească. Încep a se întrece la vreun lucru frumos, stăruind în primirea de străini ori în înmulțirea numărului împreună-luptătorilor ori în altceva bun, dar adesea sfârșesc prin neînțelegeri. Apoi frații care vin de prin alte mănăstiri sunt adesea în mare nedumerire și, în loc de ușurare, dau peste greutăți; gândul li se împrăștie, neștiind ei ce să facă: să se lipsească de această frăție ori de alta ? Alegerea este supărătoare, dar să pui o frăție mai presus decât alta e cu neputință, mai ales în grabă; iar cei abia intrați în călugărie au mare grijă pe cine să aleagă de conducător al sufletului lor, iar a alege pe unul înseamnă a nesocoti pe ceilalți. Și, prin aceasta, chiar de la început tinerii călugări se umplu de îngâmfare căci, în loc să se pregătească pentru ucenicie, caută să fie judecători și prețuitori ai fraților mai mari."

„Așa deci, în deosebirea mănăstirilor nearătându-se nimic bun, ci dimpotrivă, mult rău, e cu totul nefolositor a deosebi o mănăstire de alta. Dar dacă înainte de aceasta deosebirea s-a și făcut, să se îndrepteze, mai ales după ce răul se va vedea în faptă. Iar a rămâne în despărțire este o vădită vrăjmășie, *iar dacă se pare cuiva că aici poate să ne găsească pricină,* zice Apostolul, *un astfel de obicei noi nu avem, nici Bisericile lui Dumnezeu* (I Cor. 11, 16)."

Și ce anume piedici s-ar putea ivi împotriva unirii ? Cele de trebuință pentru trai ? Dar în viața de obște ele mai ușor se câștigă, pentru că un singur sfeșnic, un singur cuptor și din celelalte i-ar putea îndestula pe toți. Căci dacă căutăm și alte înlesniri, apoi și în această privință în toate chipurile să se caute câștigarea celor trebuitoare cât mai ușor și să se cheltuiască într-o măsură cât de mică. Pe lângă aceasta, când mănăstirile sunt răzlețite, e nevoie și de mai mulți oameni din afara mănăstirilor care ar îndestula trebuințele fraților. Și cât de greu e să găsești un om care n-ar rușina numele lui Hristos, ci în vremea călătoriilor, la întâlniri cu mirenii el s-ar purta potrivit făgăduinței date; acest lucru vă este cunoscut dinainte, din cuvântul meu.

„Dar cei ce sunt în împrăștiere cum îi pot învăța pe cei ce viețuiesc în lume, fie atrăgându-i către pace, fie convingându-i spre îndeplinirea altor porunci, în vreme ce ei singuri nu se unesc ?" „Iar, pe deasupra, auzim ce scrie Apostolul, către filipeni: *faceți-mi bucuria deplină, ca să gândiți la fel, având aceeași iubire, aceleași simțiri, aceeași cugetare. Nu faceți nimic din*

duh de ceartă, nici din slavă deșartă, ci cu smerenie, unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuși: să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare și ale altuia (Filip. 2, 2-4). Dar ce dovadă de smerenie e mai bună, când și stareții frățiilor se supun unul altuia ? Căci dacă sunt egali, prin darurile duhovnicești, e mai bine să se nevoiască împreună, după cum ne-a arătat Însuși Domnul trimițând apostolii doi câte doi (Marcu 6. 7). Iar fiecare dintre ei va căuta fără îndoială să se supună cu bucurie celuilalt, amintindu-și de cuvântul Domnului Care zice: *Cel ce se smerește, se va înălța* (Luca 18, 14). Și de se va întâmpla ca unul să fie mai jos și altul mai sus, e mult mai de folos celui neputincios dacă va fi primit în cercul celor mai tari: și oare aceasta nu e vădită ascultare a poruncii apostolice: *să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare și ale altuia* ? Căci după cum socotesc, viețuind aparte, nu se poate spori într-aceasta, când fiecare frăție are grijă numai de ale sale și e străină de grija pentru alții, ceea ce, precum am spus, e împotriva legii apostolice. Dar și în multele mărturii despre sfinți, care se află în Fapte, se scrie într-un loc: *Inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una* (Fapte 4, 32) și în altul: *Iar toți cei ce credeau erau laolaltă și aveau toate de obște* (Fapte 2, 44); se vede de aici că nu erau despărțiți, nimeni nu viețuia după voia sa, ci toți erau conduși de aceeași îngrijire, și aceasta la un număr de cinci mii când, după socotința omenească, ar fi trebuit să se ivească piedică spre unire. Iar dacă în alte locuri numărul fraților e mult mai mic, atunci care este pricina împărțirii între ei ? O, dacă s-ar întâmpla ca nu numai cei ce sunt într-un loc să viețuiască în unire, ci toate frățiile din diferite locuri, sub o singură îngrijire a unor oameni vrednici să se rânduiască toate cu pricepere și nepărtinire, îndrumați fiind spre unirea sufletească și legătura păcii !"

415. Iar când frățiile s-au așezat deosebit una de alta, încredințate fiind că așa e bine, atunci se recomandă stareților să se adune din când în când la sfat pentru treburile conducerii.

„Bine ar fi dacă stareții în anumite zile și în anumite locuri ar face întruniri în care să-și spună unul altuia despre lucrurile ce s-au întâmplat fără a fi prevăzute, despre păcatele cele greu de îndreptat și despre ce-i de făcut în fiecare caz, pentru ca și fiecare pas greșit în această privință să se descopere judecății multora, iar ceea ce bine s-a făcut să se întărească prin mărturia unui sobor mai mare."

416. „Frățiile să se ajute una pe alta la nevoile materiale, când una e săracă, iar alta din apropiere îndestulată. Căci cei ce s-au învățat din iubirea lui Hristos să-și pună sufletul unii pentru alții pot oare să se zgârcească pentru cele ce sunt spre trebuința trupului, ca și cum L-ar uita pe Cel ce a zis: *flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc* (Matei 25, 42) ? Dar de se va întâmpla aceasta, că o frăție mai bogată va zăbovi în

ajutorarea altor frății, cei săraci să aibă îndelungă răbdare asemenea lui Lazăr, așteptând cu credință că vor primi mângâiere în veacul viitor."

417. De asemenea, și atunci când o frăție vinde ceva alteia, să nu se îndemne după câștig mare. A fost pusă întrebarea: „Frăția care face negustorie cu alta să ceară oare prețul cuvenit pentru ceea ce vinde?" și s-a răspuns: „Nu pot spune dacă Scriptura dă voie fraților să cumpere ceva unul de la altul ori să vândă, căci suntem învățați să ne împărțim în toate după cum e scris: *Prisosința voastră să împlinească lipsa acelora, pentru ca și prisosința lor să împlinească lipsa voastră, spre a fi potrivire* (II Cor. 8, 14). Iar dacă se va întâmpla o asemenea nevoie, să se caute ca prețul să nu fie mai mic decât se cuvine, căci are nevoie mai mult acela care cumpără decât cel ce vinde. Amândoi să țină minte cele zise: *Nu se cuvine să pui la plată pe omul drept* (Pilde 17, 26)."

418. Frățiile să se ajute una pe alta și în ce privește luarea de măsuri pentru îndreptarea celor răi. „Conducătorii obștilor duhovnicești să lucreze în duhul de bine unii pentru alții și, îngrijindu-se unii pentru alții, să nu distrugă cele zidite de alții, să nu primească fără alegere pe cei care părăsesc alte frății. Căci aceasta e o desăvârșită nebunie, nerânduială și distrugerea lucrului duhovnicesc. Pentru că cei mai înțelepți dintre frați sporesc în bine, îngrădindu-se cu frica Domnului, iar cei leneși și neîngrijitori se pot îndrepta spre bine prin rușinea omenească și, de nevoie, fiind siliți de oameni. Așa, cel trândav, văzând că fără frică poate scăpa de lucrurile cele rânduite lui în frăția pe care și-a ales-o și poate trece în altă mănăstire, ca să viețuiască acolo fără grijă și fără înfrânare, unul ca acesta ușor se va rupe de la legătura frăției și cel ce-l va primi în grabă, va fi vinovat de pieirea lui. Și dacă acest rău se va înmulți și adeseori îi va abate de la calea cea dreaptă și pe cei ce petrec bine viața, atunci pieirea tuturor va fi pe capul aceluia care a dat prilej de sminteală. Așadar, ca să nu se întâmple aceasta, să-i înțelepțim pe cei ce fug de frățiile lor și să-i întoarcem acolo de unde au ieșit. Iar de nu ne vor asculta, să ne ferim și să ne îndepărtăm de ei și aceasta să o insuflăm tuturor fraților pentru ca ei, înțelepțindu-se de o așa disprețuire, iarăși să se întoarcă în staulul părăsit și să asculte iarăși de păstorul care este pus peste ei. Și de vor rămâne încăpățânați în lepădarea lor de legătura duhovnicească cu frăția lor, ceilalți, văzând cât sunt de disprețuiți, să învețe prin pilda lor și, temându-se de rușine, să se ferească de a le urma lor."

„Iar ca să arăt că acestea nu sunt cuvintele mele, ci ale Duhului, voi aduce cuvintele lui Pavel, cu care a dojenit el pe cei ce viețuiesc în neînfrânare, amenințându-i cu pedeapsa, deopotrivă cu alții, bețivi și batjocoritori: *Să nu vă amestecați cu vreunul care, numindu-se frate, va fi desfrânat, sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocărâtor, sau bețiv, sau răpitor. Cu unul ca acesta nici să nu ședeți la masă* (I Cor. 5, 11). Și în alt loc, arătând

pe cei ce *umblă fără rânduială, nelucrând nimic, ci iscodind* (II Tes. 3, 11) zice: *pe acela să-l însemnați și să nu mai aveți cu el nici un amestec* (I Cor. 5, 14). Și este clar pentru toți că cel ce calcă făgăduințele date Duhului Sfânt face mai rău decât vorbitorii de rău, bețivii și trândavii. Așa că însăși mintea după dreptate ne îndeamnă ca pe oamenii care distrug cuviința sufletească să-i oprim de a avea orice legătură cu cei o păstrează. Plecarea fratelui din mănăstire, numai atunci nu e vinovată când se face după hotărârea starețului pentru treburile mănăstirii."

419. Chipul cel urât al acestor venetici este zugrăvit în capitolul 8 al rânduielilor monahicești:

„Să ne păzim de cei ce nu stau locului, ci trec de la o frăție la alta, care, neavând putere să se astâmpere vreodată, hoinăresc necontenit prin mănăstiri și, ascunzându-se sub chipul iubirii duhovnicești, lucrează poftele trupului care n-au în suflet nimic statornic, tare, rânduit și împodobit cu înțelepciune, ci sunt plini de toată deșertăciunea, stricăciunea, neastâmpărul și nepriceperea, răutatea și fățărnicia, minciuna și lingușirea înșelătoare. Limba lor este aspră și pântecele lor neînfrânat, sufletul lor întotdeauna este gata să zboare și să se așeze aiurea, gândurile lor sunt asemenea zborului liliacului, niciodată nu urmează calea dreaptă, ci se aruncă pieziș și ușor se întorc, una arată în hotărârea lor cea dântâi, însă spre altceva se îndreaptă pe neașteptate și, din pricina nestatorniciei lor, ei pururea se târăsc și nu înaintează deloc. Se aseamănă cu vitele de lucru care, deși aleargă mult împrejurul ariei, totuși rămân pe același loc și, deși se obosesc mult trupește, nicidecum nu ies din locul cel mic al ariei. Asemenea și acești oameni, poticnindu-se necontenit în patimile trupești, nu se ridică la înălțimea duhovnicească, ci fug în roata cea fără de capăt, mânați de plăcerile și dorințele trupești, de la o poftă la aceeași poftă sunt atrași, și din pricina voinței stricate nu pot scăpa de robia celui rău. Ca să-i înșele pe cei ce îi privesc pe dânșii, ei se arată în chip de oaie, iar înăuntru ascund vulpea cea hrăpăreață, rea și vicleană, căutând să atragă și pe mulți alții în aceeași stricăciune și anume pe aceia care, ieșind de sub conducerea minții, ușor se pleacă și înaintea conducătorului bun și înaintea celui rău, socotind bun ceea ce altul arată ca atare, ori drept ceea ce numai seamănă a fi drept. Pe aceștia îi atrag ei în prăpastia lor, socotind că stricarea celor amăgiți de ei va sluji spre îndreptățirea lor și că mulțimea celor asemenea lor le micșorează vina. De aceea să se păzească frații în tot chipul de ei, ca să nu facă ei rău altora, molipsindu-i cu răutatea lor sufletească și ca aceștia, după ce pretutindeni li se închid înaintea lor ușile, măcar târziu să se întoarcă spre bine, luând ca învățător rușinea și aflând înțelepțire în disprețul oamenilor cinstiți și lepădându-se de păcate. Aceasta ne-a învățat și apostolul Pavel, vorbind despre cei ce nu fac nimic, dar în toate caută să pătrundă: *pe acela,* zice el, *să-l însemnați și să nu mai aveți cu el nici un amestec* (II Tes. 3, 14)".

XXII. Sfatul cel de pe urmă: să râvnim pentru o viață aspră

„Vă rog cu iubirea Domnului nostru Iisus Hristos, Care s-a dat pentru păcatele noastre, să ne îngrijim în sfârșit pentru sufletele noastre, să ne întristăm de zădărnicia vieții trecute, să ne luptăm pentru cea viitoare întru slava Domnului și Hristosului Lui și a Sfântului slăvitului Duh. Să nu rămânem întru lene și în această slăbire, pentru ca prin lene pierzând cele de acum și lăsând începutul lucrului pentru mâine și pentru alte zile, când vrăjmașul ne va atinge pe noi neînarmați cu fapte bune, să nu fim lipsiți de bucuria cămării de nuntă și să nu plângem în zadar și fără de folos mâhnindu-ne de vremea cea petrecută în rău, când nimic nu mai poate ajuta celor ce se pocăiesc. *Iată acum este vreme potrivită*, zice Apostolul, *iată acum este ziua mântuirii* (II Cor. 6, 2). Acest veac este veacul pocăinței, iar acela, al răsplătirii; acesta, al faptelor, iar acela, al răsplătirii; acesta, al răbdării, iar acela, al mângâierii. Acum Dumnezeu este ajutătorul celor ce se îndreaptă de la calea răului, iar atunci – strașnicul cercetător al faptelor, cuvintelor și gândurilor omenești. Acum ne bucurăm de îndelungă răbdare, iar atunci vom cunoaște dreapta judecată, când ne vom scula unii spre veșnica osândă, iar alții spre viață veșnică, primind fiecare după faptele lui. Până când vom lăsa ascultarea lui Hristos, Care ne cheamă întru împărăția Sa cea cerească ? Nu ne vom întoarce oare de la viața obișnuită la asprimea vieții celei după Evanghelie ? Nu ne vom închipui acea zi grozavă și măreață a Domnului în care, pe cei ce se apropie cu fapte spre partea cea dreaptă a lui Dumnezeu îi va primi întru împărăția cerească, iar pe cei care nu le au și pe care îi va pune la stânga îi va acoperi focul gheenei și întunerecul cel veșnic ? Zis este: *acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților* (Matei 25, 30).“

„Și noi spunem că dorim împărăția cerească, dar nu ne îngrijim de mijloacele prin care o putem câștiga și, neluând asupră-ne nici o osteneală pentru legile Domnului, ne mângâiem după deșertăciunea minții noastre că vom lua aceeași cinste cu cei ce s-au împotrivit păcatului până la moarte. Cine e acela care în vremea semănatului ședea acasă ori dormea, iar la vremea secerișului și-a umplut jitnițele până sus ? Cum a adunat struguri, dacă singur nu a sădit via și nici n-a lucrat-o ? A cui e munca, a aceluia sunt și roadele; și cinstea și cununile se cuvin învingătorilor. Se încununează oare cândva omul care nici nu și-a lepădat îmbrăcămintea pentru lupta cu vrăjmașul, când, după cuvântul Apostolului, nu numai că se cade să învingem, ci și să ne luptăm după lege (II Tim. 2, 5), adică nelăsând nimic neîmplinit din cele prescrise, ci făcând toate după lege ? Căci zis este: *Fericită este sluga aceea pe care, venind stăpânul, o va găsi făcând așa* (Luca 12, 43).“

„Dar cum oare, alegând viața cea plină de plăceri și nu viața cea după lege ne putem aștepta la fericire, la împreună viețuire cu sfinții și la bucu-

ria cu îngerii înaintea feței lui Hristos ? Asemenea gânduri s-ar potrivi numai unei minți copilărești ! Cum voi fi cu Iov, dacă cea mai mică întristare n-am suportat-o cu mulțumire ? Cum voi fi cu David, dacă față de vrăjmașul n-am arătat mărinimie ? Cum voi ajunge la un loc cu Daniel, dacă n-am căutat pe Domnul cu înfrânare necontenită și cu rugăciune neadormită ? Cum voi fi cu fiecare dintre sfinți, dacă n-am urmat calea lor ? Care stăpânitor va fi atât de nepriceput încât va învrednici de aceeași cunună și pe învingător și pe cel care n-a intrat cel puțin în luptă ? Care comandant de oaste împarte deopotrivă câștigul între învingători și între cei ce nu s-au arătat măcar în luptă ?"

„Dumnezeu e bun, dar El este și drept ! Iar cel drept răsplătește după merit, după cum e scris: *Fă bine, Doamne, celor buni și celor drepți cu inima. Iar pe cei ce se abat pe căi nedrepte, Domnul îi va duce cu cei ce lucrează fărădelegea* (Ps. 124, 4, 5). Dumnezeu este milostiv, dar e și dreptul judecător, căci este zis: *iubește milostenia și judecata Domnul* (Ps. 32, 5). De aceea proorocul zice: *mila și judecata Ta voi cânta Ție, Doamne* (Ps. 100, 1). Se cade să știm către cine e milostiv, căci este zis: *Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui* (Matei 5, 7). Vezi dar cu câtă înțelepciune împărtășește El mila ? Nu fără judecată face milă și nici nu judecă fără milă. Căci *milostiv este Domnul și drept și Dumnezeul nostru miluiește* (Ps. 114, 5)."

„De aceea să nu cunoaștem pe Dumnezeu pe jumătate și iubirea lui de oameni să nu o întoarcem în prilej spre trândăvie. Pentru aceasta se trimit tunetele și fulgerul, ca să nu fie nesocotită bunătatea. Cel ce poruncește soarelui să lumineze, Acela pedepsește și cu orbirea, Cel ce trimite ploaia, Acela pune și focul. Unele arată bunătatea, altele asprimea; fie deci ca să-L iubim pentru cea dântâi, ori să ne înfricoșăm pentru cele de a doua, ca și nouă să nu ni se zică: „*Sau disprețuiești tu bogăția bunătății Lui și a îngăduinței și a îndelungii Lui răbdări, neștiind că bunatatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință ? Dar după învârtoșarea ta și după inima ta nepocăită, îți aduni mânie în ziua mâniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu* (I Rom. 2, 4-5). Așadar, nefiind cu putință să ne mântuim dacă nu facem fapte bune, potrivit poruncilor lui Dumnezeu, și nu fără de primejdie este a nesocoti vreuna dintre poruncile Lui, de aceea noi, nevoitorii evlavioși, care ne-am ales viața cea tăcută și liniștită ca cea mai potrivită pentru lucrarea poruncilor evanghelice, să ne îngrijim cum să facem ca nimic din cele scrise să nu rămână neîndeplinit. Căci dacă trebuie să fie desăvârșit omul lui Dumnezeu, după cum e scris (II Tim. 3, 17), cu tot dinadinsul se cade, prin lucrarea oricărei porunci să se pregătească întru măsura vârstei plinirea lui Hristos, căci după legea Domnului, chiar un lucru curat, însă vătămat nu se primește ca jertfă lui Dumnezeu.

Rânduiala Cuviosului Ioan Casian

Viața Cuviosului Ioan Casian prezentată pe scurt

Unde s-a născut cuviosul Casian nu se știe precis. Unii socot că se trage din Sciția mică, iar alții că e gal din Provence. Faptul că el știa așa de bine limba latină și că și-a ales Galia pentru a-și petrece ultima parte a vieții susține a doua presupunere. Se crede că s-a născut în 350 sau 360, însă fără vreun argument. Este sigur că fiind încă tânăr a intrat în mănăstirea Betleem, unde s-a adăpat cu dogmele și pravilele vieții creștinești. Legând prietenie cu un oarecare Gherman, care era de aceeași vârstă și din aceeași țară cu dânsul, amândoi au făcut o călătorie în Egipt, pentru a vizita mănăstirile de acolo. Aceasta a fost pe la 390. Șapte ani întregi au petrecut ei printre acești călugări și au pătruns până în centrul Tebaidei. În mănăstirea lor s-au întors pe la 397, dar tot în același an au pornit din nou în acele țări pustii și au rămas acolo până la anul 400.

Părăsind Egiptul a doua oară, cuviosul Casian împreună cu prietenul său a plecat la Constantinopole, unde a fost foarte bine primit de Sfântul Ioan Gură de Aur și a fost sfințit de acesta în diaconie. Când Sfântul Ioan Gură de Aur a fost exilat, atunci cuviosul Ioan Casian, împreună cu alți credincioși ai Sfântului Gură de Aur, a fost trimis pentru rezolvarea acestei probleme la Roma la papa Inocențiu, în anul 405. Din acest an până în 415 n-avem deloc știri despre dânsul. Unii spun că el s-ar fi întors iarăși în Orient și că preotul Casian, trimis la Roma în anul 414 de patriarhul Antiohiei, Alexandru, pentru stabilirea păcii între cele două biserici, a fost chiar dânsul. Alții spun însă că îndeplinind misiunea soliei la Constantinopole, chiar atunci a plecat la Messia, unde în timpul acela s-a făcut renumit prin viața sfântă și înțelepciunea sa. Tot aici este hirotonit ca preot. El a devenit vestit mai ales prin zidirea a două mănăstiri, de frați și de maici, introducând în ele rânduiala pe care a văzut-o în Orient.

Faptul acesta i-a îndemnat și pe alți episcopi din împrejurime, care au vrut să aibă mănăstiri la fel, să-l roage să alcătuiască rânduiala pentru călugări, așa cum a văzut-o, închipuind însuși duhul nevoințelor duhovnicești. El le-a împlinit cu plăcere rugămintea, descriind în 36 de cărți tot ce a văzut și a auzit.

Cuviosul Casian a murit în jurul anului 440. Amintirea lui se prăznuiește în biserica noastră la 29 februarie.

RÂNDUIALA TRAIULUI COMUN AL CĂLUGĂRILOR SAU REGULILE TRAIULUI COMUN LA MĂNĂSTIRI

Cuvânt înainte către episcopul Castor

Istoria Vechiului Testament povestește că înțeleptul Solomon, luând de sus *înțelepciune și pricepere foarte multă și cunoștințe multe, ca nisipul de pe țărmul mării* (III Regi 4, 29), după cuvântul Domnului, nici până la dânsul, nici după dânsul nu a fost unul la fel, începând să zidească Domnului biserica cea frumoasă, a cerut ajutor de la regele Tirului și, fiind umplut de înțelepciune dumnezeiască, s-a gândit să facă o clădire măreață și toate le-a săvârșit prin meșterul iscusit și priceput Hiram, fiul unei femei văduve (III Regi 7, 14). Deci, dacă această putere, care este mai mare decât toate împărățiile pământești, dacă această odraslă aleasă și însemnată a lui Israil, această înțelepciune inspirată de sus *era ma presus de înțelepciunea tuturor fiilor Răsăritului și mai presus de toată înțelepciunea egiptenilor* (III Regi 4, 30), nu s-a rușinat de sfatul unui om străin și sărac, de aceea cu toată dreptatea și tu, Prea Fericite papă I Castor, învățat de acest exemplu, gândind să zidești lui Dumnezeu adevărata biserică duhovnicească, nu din pietre nesimțite, ci din adunarea bărbaților sfinți, nu vremelnică și care se distruge, ci veșnică și care nu se distruge, și dorind de a sfinți Domnului vasele cele mai scumpe făcute nu din aur și argint, pe care mai târziu un oarecare rege din Babilon le-ar putea întrebuința împreună cu prietenii și iubitele sale (Dan. 5), dar din sufletele sfinte, care strălucesc prin curățenie, nevinovăție, lipsă de greșeli, care ar purta în ele întotdeauna pe împăratul Hristos, mă învrednicești să te întovărășesc în acest lucru, pe mine, care sunt sărac în toate și lipsit de orice mijloace materiale. Deci, vrând să faci în eparhia ta lăcașuri călugărești, după modelul celor din Orient, mai ales a celor din Egipt, în vreme ce tu singur ești desăvârșit în toate bunătățile și științele și așa de bogat su-

fletește, încât pentru aceia care caută desăvârșire ar fi de ajuns nu numai un singur cuvânt al tău, ci chiar numai exemplul vieții tale, mă chemi pe mine, lipsit de meșteșugul vorbirii, cu foarte puține cunoștințe să aduc ceva pentru îndeplinirea dorinței tale și îmi poruncești să descriu obiceiurile mănăstirești, pe care le-am văzut în Egipt și Palestina. N-am să caut frumusețea vorbirii pe care o ai tu, dar cu o limbă simplă încerc să redau viața sfinților pentru călugării mănăstirii tale noi.

Deși mă convingi cu atâta foc să te ascult, greutățile pentru îndeplinirea dorinței tale sunt prea mari și mă îngrozesc să mă apuc de treabă, deși o ceri. Mai întâi, experiențele vieții mele nu sunt așa de mari, ca eu să pot crede fără șovăire că așa trebuie să se înțeleagă cu inima și cu sufletul aceste lucruri atât de înalte, așa de întunecate și atât de luminate. în al doilea rând, găsindu-mă eu între acei sfinți și pătruns fiind de sfaturile lor de toată ziua, de pilda vieții lor, tot ce făceam, învățam sau vedeam, nu pot acum să mi le aduc aminte așa de bine, căci de mulți ani nu mai am legătură cu dânșii și nu urmez vieții lor. Mai ales că înțelesul și însemnătatea acestor lucruri nu pot fi ținute în minte, nici spuse altora, prin niște vorbe obișnuite sau prin știința cea din afară, pentru că totul depinde aici de experiență și după cum aceasta poate fi predată numai de o persoană cu experiență, tot așa poate să fie înțeleasă numai de cei care se silesc să cunoască și apoi, dacă aceasta nu va fi repetată prin convorbiri cu bărbații duhovnicești, în curând iarăși va dispărea din minte. În al treilea rând, și ceea ce pot să-mi aduc aminte nu va fi bine descris, căci îmi lipsește cuvântul. La aceasta se mai adaugă și faptul că despre acest lucru s-a scris mult de bărbați vestiți, care se deosebeau prin cuvântul și cunoștințele lor, ca Sfântul Vasile și fericitul Ieronim și mulți alții, dintre care Sfântul Vasile a scris răspunsurile la întrebările călugărilor doritori să știe toate despre felurite lucruri care privesc viața călugărească, cu vorbe iscusite, frumoase și bogate și cu pilde multe din Scripturile dumnezeiești. Altul nu numai că a publicat cărțile sale proprii, dar a tradus multe și în limba latină, scrise de alții în grecește. După aceste valuri de cuvinte înțelepte, având de gând să adaug și eu oarecare picătură, nu voi oare fi învinuit că am pretenții deșarte ? Cu toate acestea mă încurajează încrederea în sfințenia ta, că aceste neajunsuri ale mele, oricum ar fi ele, le vei ține numai tu în mâinile tale sau le vei trimite călugărilor din mănăstirea ta cea nouă care, neluând în seamă că unele lucruri descrise de mine nu vor fi expuse așa de frumos, vor citi totuși cu inima caldă și vor căuta în cuvintele mele mai mult adevărul decât frumusețea vorbirii. De aceea, nădăjduind în rugăciunile tale, Prea Fericite Papă, cel ce ești singur pildă de bună credință și smerenie, după măsura minții mele mă apuc de lucrul pe care tu-l pui în sarcina mea și faptele de care înaintașii mei nici nu s-au atins, căci descriau mai mult cele auzite, nu cele văzute, pe toate acestea le

voi spune pentru călugării începători, doritori de adevăr. N-am de gând să descriu minunile lui Dumnezeu, deși am auzit despre multe și minunate fapte de la bătrâni și le-am văzut eu singur înfăptuindu-se dinaintea ochilor mei. însă lăsându-le, pentru că stârnesc în cei ce le vor citi admirație, neaducând de la mine nimica mai mult pentru a-i îndemna la o viață mai bună, voi pune toată silința și, cu ajutorul lui Dumnezeu, voi înfățișa cum se poate mai exact rânduielile mănăstirești și pravilele sfinților părinți și, mai ales, cugetările lor despre începutul și cauzele principale ale celor mai mari și păcătoase patimi, pe care le socot în număr de opt, și despre lecuirea lor după tradiții. Gândul meu nu este de a discuta faptele mărețe ale lui Dumnezeu, ci să aduc ceva pentru îndreptarea moravurilor și pentru a ajunge la perfecțiune în viață, conducându-mă de ceea ce am primit de la stareții mei. Am să-mi pun toată silința să-ți îndeplinesc toate cuvintele și în altă privință: dacă se va găsi ceva în țările noastre adăugat sau lepădat, nu potrivit așezămintelor vechi, ci după voia celui ce a înființat mănăstirea, atunci am să adaug sau am să scot, după obiceiurile pe care le-am văzut în mănăstirile vechi din Egipt și Siria; nu cred deloc că în părțile apusene ale Galiei s-ar putea găsi un oarecare așezământ nou, mai rațional și mai desăvârșit decât acele rânduieli pe care se bazează începuturile predicii apostolilor și unde mănăstirile întemeiate de Sfinții Părinți există și până astăzi. Introduc însă numai acea modificare în rânduiala mea, că dacă unele dintre obiceiurile din Egipt vor fi prea grele și anevoie de înfăptuit în țările noastre, din cauza climei aspre sau a sălbăticiei năravurilor, atunci am să schimb ceva, luând în vedere regulile mănăstirilor din Palestina și Mesopotamia; căci dacă se va păstra măsura a tot ce este cu putință, atunci și îndeplinirea va fi deopotrivă desăvârșită, chiar dacă mijloacele și priceperea ar fi felurite.

CARTEA ÎNTÂI

Părțile îmbrăcămintei călugărești

1. Îmbrăcămintea călugărească – chipul frumuseții celei dinlăuntru a călugărilor

Având de gând să vorbesc despre rânduielile și pravilele mănăstirești, cu ce oare se cade, cu ajutorul lui Dumnezeu să începem, dacă nu cu însăși îmbrăcămintea călugărească ? Atunci, rând pe rând, vom putea încă

mai bine să înfățișăm frumusețea lăuntrică a călugărilor, când vom avea înaintea ochilor noștri podoaba lor cea din afară.

2. Despre încingătoarea călugărului

Așadar, călugărul, ca un ostaș al lui Hristos, totdeauna fiind gata la luptă, tot timpul umblă *cu mijlocul încins* (Luca 12, 35). Astfel umblau și cei ce au dat ființă acestui așezământ în Legea Veche, adică Ilie și Elisei, după cum mărturisește Scriptura; și apoi, după cum știm, tot așa umblau și cei ce au orânduit Testamentul Nou: Ioan (Înainte-Mergătorul), Petru și Pavel și alți bărbați vrednici. Primul dintre dânșii, încă din Testamentul Vechi, arăta deja florile fecioriei și exemplul curăției și al abținerii, și era recunoscut după cingătoare. Așa când Ohozia, regele israelitean păcătos, îmbolnăvindu-se, a trimis la zeul din Akkaron să-l întrebe de boala sa, atunci Domnul i-a trimis întru întâmpinare pe proorocul, ca prin el să mustre pe rege pentru asemenea faptă și să-i spună că nu se va scula din boala în care a căzut. Când solii, întorcându-se, au spus regelui despre aceasta, el i-a întrebat: cum era la înfățișare și ce îmbrăcăminte avea bărbatul care v-a spus acestea ? Iar ei au zis către dânsul: *omul acela este păros peste tot și încins cu o cingătoare de curea* (IV Regi 1, 8). Atunci regele a recunoscut imediat după îmbrăcăminte că era omul lui Dumnezeu, *acela este Ilie Tesviteanul* (IV Regi 1, 9). Și astfel, după curea și după această înfățișare, el a recunoscut pe proorocul lui Dumnezeu; căci el umbla întotdeauna astfel și acesta era semnul lui distinctiv între toți ceilalți israeliteni, între care viețuia.

Despre Ioan, care s-a ivit ca o graniță sfântă între Vechiul și Noul Testament, sfârșitul celui dântâi și începutul celui de al doilea, cunoaștem din povestirile evanghelistului că *avea îmbrăcămintea lui din păr de cămilă și cingătoare* de piele împrejurul mijlocului* (Matei 3, 4). Lui Petru, care era aruncat de Irod la închisoare păzită de strajă, înainte de a fi dus la moarte, arătându-i-se îngerul, i-a poruncit: *Încinge-te și încalță-te cu sandalele* (Fapte 12, 8). Îngerul lui Dumnezeu nu i-ar fi poruncit aceasta dacă ar fi văzut că numai pentru odihna de noapte și pentru liniște își lepăda el cingătoarea, cu care se încingea de obicei. Mergând Sfântul Pavel spre Ierusalim, unde-l aștepta încătușare și, văzându-l proorocul Agav în Cezareea, a luat cingătoarea lui și s-a legat de mâini și de picioare ca să arate prin aceasta legăturile ce-l așteptau: *Acestea zice Duhul Sfânt: pe bărbatul al căruia este acest brâu, așa îl vor lega iudeii la Ierusalim și-l vor da în mâinile neamurilor* (Fapte 21, 11). Proorocul n-ar fi zis: *pe bărbatul al căruia este acest brâu*, dacă Sfântul Pavel n-ar fi avut obicei totdeauna să se încingă cu brâul.

* Semn al înfrânării trupului.

3. Despre îmbrăcămintea călugărilor în genere

Îmbrăcămintea călugărului trebuie să fie în așa fel încât să-i acopere trupul și prin aceasta să-l ferească de rușinea goliciunii și de neplăcerea frigului, iar nu ca să nutrească semințele deșertăciunii și ale mândriei, după cuvântul Apostolului, care zice: *având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați* (I Tim. 6, 8). Îmbrăcămintea este numită aici la Apostol prin cuvântul grecesc „σκέπασμα", care înseamnă acoperire. Deci el voia să spună că se cade ca monahul să aibă o îmbrăcăminte care i-ar acoperi numai trupul, iar nu să-i măgulească mărirea lui deșartă. Apoi, ea trebuie să fie astfel încât să nu aibă nevoie de prea multă îngrijire, dar nici să nu bată la ochi necurăția ei. În sfârșit, să fie astfel ca, deosebindu-se de podoabele lumești, să fie la fel la toți robii lui Dumnezeu. Căci ceea ce nu se ține de către toți robii lui Dumnezeu, ci este numai al unuia sau al câtorva dintre ei, aceasta este de prisos și trufie și drept aceea, astfel de lucruri trebuie să fie socotite ca stricăcioase, dovedind mai mult mărirea deșartă, decât vreo oarecare virtute. De aceea, în privința îmbrăcămințiii, tot ce nu este după pilda sfinților ce au trăit în vechime și care au pus temelie vieții monahicești și nici după viața părinților din vremurile noastre, care prin predanie păstrează rânduielile vechi până în ziua de acum, se cade să le lepădăm, ca pe niște lucruri de prisos și fără de folos. Astfel, vlaseanița* sau sacul, ca o îmbrăcăminte ce este văzută de toți și atrage ochii tuturora, dar nu aduce nici un folos duhului, ba dimpotrivă, umple de mărire deșartă, nu este bună și nici potrivită, căci călugărul tot timpul și fără trândăvie trebuie să se îndeletnicească cu diferite lucrări. Dacă, precum auzim, unii dintre bărbații slăviți purtau această haină, aceasta încă nu înseamnă că e bine s-o punem în rânduiala mănăstirească cea de obște, depărtându-ne de vechile hotărâri ale Sfinților Părinți și făcând pe placul celor puțini, care deși sunt plini de felurite virtuți, dar pentru care mă tem ca să nu cadă asupra lor învinuirea că făceau altceva decât poruncește rânduiala cea alcătuită pentru toți. Căci aceasta este legea de pretutindeni, că nu putem pune mai presus părerea celor puțini față de hotărârea luată de cei mai mulți. De aceea și noi trebuie să arătăm credință neîndoielnică și ascultare neîmpotrivitoare, nu către acele hotărâri și așezăminte care au izvorât din voia celor puțini, ci către acelea care prin vechimea atâtor ani și prin numărul atâtor luptători ce au urmat întocmai rânduielilor, ni s-au predat și nouă spre urmare. Deci acest obicei (adică purtarea vlaseaniței) nu-l vom lua pentru viața de toate zilele, nu pentru că regele necredincios al israelitenilor, împresurat de mulțimea dușmanilor, rupându-și îmbrăcămin-

* O cămașă din păr aspru de capră sau de cămilă, iar sacul se lucrează din pânză aspră. Amândouă arătau întristare și pocăință.

tea, s-a arătat purtând vlaseanița sub hainele sale (IV Regi 6, 30) și nu pentru că ninivitenii, pentru a potoli mânia cea dreaptă a lui Dumnezeu, care le-a fost vestită prin prooroc, s-au îmbrăcat în sac (Iona 3, 8), căci atât regele israelitenilor în așa fel purta vlaseanița, încât dacă n-ar fi rupt îmbrăcămintea de deasupra, nimănui nu i-ar fi trecut prin minte că el o poartă, cât și ninivitenii, tânguindu-se pentru apropiata dărâmare a cetății lor, în sac s-au îmbrăcat și nimeni nu i-ar fi putut învinui că voiau să se arate astfel înaintea oamenilor.

Căci dacă vreo deosebire oarecare nu este neobișnuită și nu este în afară de rânduială, atunci nepotrivirea nu bate la ochi și pe nimeni nu smintește.

4. Despre potcap (culion)

În afară de aceasta, monahii egipteni au unele părți ale îmbrăcămintei care slujesc nu atât trebuințelor trupului, cât arată unele însușiri ale stării monahicești; astfel paza neprihănirii și a nevinovăției trebuie să se vadă din însuși felul îmbrăcămintei. Astfel, ei poartă necontenit, ziua și noaptea, un mic potcap, care acoperă capul, a cărui pânză se lasă peste gât și peste umeri, pentru ca, împrumutând acoperământul pentru cap de la copii, totdeauna să tindă spre urmarea nevinovăției și curăției copiilor și pentru ca, întorcându-se spre starea cea de pruncie, în tot ceasul ei să cânte întru Hristos, cu inima senină și fără de fățărnicie: *Doamne, nu s-a mândrit inima mea, nici nu s-au înălțat ochii mei, nici n-am umblat după lucruri mari, nici după lucruri mai presus de mine* (Ps. 130, 1).

5. Despre coloviu

Ei poartă încă coloviul (de la gr. κολόβος, ceea ce înseamnă scurt, tăiat), un fel de cămașă de in, ale cărei mâneci abia ajung până la coate, lăsând cealaltă parte a mâinii neacoperită, pentru ca această scurtare a mânecilor să le amintească că sunt rupți de la toate faptele și obiceiurile lumii; felul hainei, care era simplă de tot, îi învață ca ei să fie morți pentru tot ce este pământesc; printr-însa e ca și cum însuși Apostolul le-ar spune: *Drept aceea, omorâți mădularele voastre cele pământești* (Col. 3, 5), și această haină le mai aduce aminte că ei *au murit și viața lor este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu* (Col. 3; 3). Și încă: *M-am răstignit împreună cu Hristos și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine* (Gal. 2, 20); *lumea e răstignită pentru mine, și eu pentru lume* (Gal. 6, 14).

6. Despre cordea (legătoare)

Ei mai poartă și cordeaua, pe care grecii o numesc εναβολή, iar noi am putea-o numi și umărar sau legătoare. Aceasta este o pânză îndoită care, înconjurând gâtul, se lasă de ambele părți, se încrucișează pe piept și încinge trupul de jur împrejur, pentru ca, strângând îmbrăcămintea cea largă, care se lățește în toate părțile, s-o lipească de trup și să ajute astfel pe călugăr să-și facă necontenit și fără de lenevire feluritele lucrări, stăruind din răsputeri ca în tot chipul să împlinească porunca Apostolului privitoare la lucrare, care zicea efesenilor: *Voi înșivă știți că mâinile acestea au lucrat pentru trebuințele mele și ale celor ce erau cu mine* (Fapte 20, 34) sau către tesaloniceni: *Nici n-am mâncat de la cineva pâinea în dar, ci cu muncă și trudă am lucrat noaptea și ziua, ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi* (II Tes. 3, 8), și: *dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce* (II Tes. 3, 10).

7. Despre mafort

După aceea ei își acoperă gâtul, precum și umerii, cu o tunică strâmtă, căutând să arate smerenia în ce privește îmbrăcămintea, dar și pentru că era mai ieftină. Această tunică o numeau mafort. Întrebuințând mafortul, monahii scapă de mărirea deșartă și de scumpetea hainelor lungi și largi, care fâlfâie în vânt.

8. Despre cojoc

Ultima lor îmbrăcăminte este pielea de capră sau cojocul, pe care îl poartă urmând acelora care încă în Legea Veche au preînchipuit viața monahicească. Despre aceștia zice Apostolul: *Au pribegit în piei de oaie și în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți; ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii și în munți și în peșteri și în crăpăturile pământului* (Evr. 11, 37-38). Această îmbrăcăminte din piele de capră semnifică faptul că ei, omorând în sine orice pornire a patimilor trupești, trebuie să stea cu tărie în lucrarea virtuților și să nu îngăduie ca în trupul lor să rămână ceva din înfierbântarea tinereții și din pornirile spre păcat de altă dată.

9. Despre cârjă (toiag)

Cum că bărbații din Legea Veche întrebuințau cârja înțelegem din cuvintele lui Elisei, unul dintre acei bărbați sfinți care îi spune tânărului

Ghiezie, trimițându-l să învieze pe fiul văduvei: *du-te... și să pui toiagul meu pe fața pruncului* (IV Regi 4, 29). Proorocul nu i-ar fi dat toiagul dacă nu l-ar fi purtat totdeauna. Purtarea acestuia trebuie să insufle monahilor gândul că ei niciodată nu se cuvine să umble fără arma duhovnicească printre atâția câini răi ai patimilor, care latră de jur împrejurul lor și printre atâtea fiare nevăzute ale duhurilor necurate, ca să se izbăvească de ele, cum se ruga fericitul David, zicând: *Doamne, să nu dai fiarelor sufletul ce Te laudă pe Tine* (Ps. 73, 20), ci atunci când ele se răstesc și se înfurie, să le alunge departe și să le nimicească cu semnul crucii și cu amintirea necontenită a patimilor Domnului, cărora se cade a urma prin omorârea de sine.

10. Despre sandale

Lepădându-se de cizme ca încălțăminte, care este oprită prin porunca Evangheliei (Matei 10, 10; Luca 22, 25), și fiind nevoiți de neputințele trupului, de frigul iernii și de căldura verii, ei își apărau picioarele numai cu sandale. Întrebuințându-le, după îngăduiala Domnului, monahii arătau că dacă, viețuind în lumea aceasta, noi nu ne putem înstrăina și lepăda cu totul de orice îngrijire pentru trupul nostru, ținem dar ca, prin îndestularea trebuințelor trupești cu grijă puțină și cu osteneli neînsemnate, să nu lăsăm ca picioarele noastre să fie încurcate cu totul de grijile cele aducătoare de moarte ale veacului acestuia, totdeauna gătindu-ne picioarele spre alergarea pe cărări duhovnicești și spre predicarea adevărurilor evanghelice, pentru ca, în acest chip, slobozi să alergăm la mirosul mirurilor păcii lui Hristos. La această stare vom ajunge atunci când, în ce privește trupul nostru, vom cugeta la cele ce sunt spre trebuință, iar nu spre plăcere, ceea ce de altfel este de prisos și vătămător, sau atunci când, după Apostol, *grija de trup să nu o faceți spre pofte* (Rom 13, 14). Întrebuințând însă sandalele, ca un lucru îngăduit prin porunca Domnului, monahii le leapădă când săvârșesc sau se apropie de Sfintele Taine, socotind că ceea ce s-a zis lui Moise și lui Iisus Navi se cade a le împlini întocmai și acum, anume: *Scoate-ți încălțămintea din picioarele tale, că locul pe care calci este pământ sfânt* (Ieșire 3, 5; Iisus Navi 5, 15).

CARTEA A DOUA

Despre rugăciunile și cântările de psalmi rânduite pentru timpul nopții

1. Se arată conținutul acestei cărți

Cu asemenea brâu îndoit, după cum am zis mai sus, încingându-se ostașul lui Hristos, să afle acum și ce fel de rânduială s-a hotărât în vechime de către Sfinții Părinți în țările de la răsărit în ceea ce privește săvârșirea rugăciunilor și cântarea psalmilor.

În privința conținutului lor sau despre faptul cum, după sfatul Apostolului, se poate ruga neîncetat (I Tes. 5, 17), vom pomeni la locul potrivit, anume când vom expune, cât Dumnezeu ne va ajuta, convorbirile noastre cu bătrânii.

2. În diferite locuri sunt felurite rânduieli

Privitor la rânduiala pentru săvârșirea rugăciunilor, întâlnim în diferite locuri felurite rânduieli și pravile, dintre care unele credem că au fost așezate de niște oameni care, după cuvântul Apostolului, *aveau râvnă pentru Dumnezeu, dar fără cunoștință* (Rom. 10, 2), căci unele rânduieli hotărăsc ca să se cânte câte 20 sau 30 de psalmi pe noapte și aceasta în chip antifonic și pe felurite melodii; alții s-au silit să treacă și peste acest număr și încă alții rânduiesc numai câte 18 psalmi. Așadar, în diferite locuri, după cum știm, se țin și felurite rânduieli, și noi am văzut tot atâtea pravile și rânduieli în ce privește săvârșirea rugăciunilor, câte mănăstiri și chilii am cercetat. Iar la unii li s-a părut că și în ce privește rugăciunile și slujbele de peste zi, adică ceasurile al treilea, al șaselea, al nouălea, și acestea trebuie și la număr potrivite cu psalmii și cu rugăciunile ce sunt puse pentru fiecare ceas, alții însă pentru fiecare slujbă de peste zi au rânduit numai șase psalmi. De aceea cred că este nevoie să scoatem la iveală hotărârea luată de părinții cei din vechime, care și până astăzi se păstrează de către slugile lui Dumnezeu în tot pământul Egiptului, pentru ca tinerețea nestatornică a mănăstirii s-o adăpăm cu pravilele cele mai vechi ale celor mai vechi părinți.

3. Deosebirea rânduielilor se naște din faptul că se aleg stareți care nu și-au însușit încă rânduiala odată stabilită pentru săvârșirea rugăciunilor

Prin tot Egiptul și Tebaida, unde mănăstirile s-au așezat nu după voia fiecăruia, ci după predania care s-a păstrat din neam în neam de la stareți, după cum am văzut, se ține una și aceeași lege neschimbată, una și aceeași rânduială pentru săvârșirea rugăciunilor, pentru adunări de seară și privegheri de noapte. Acolo nicăieri nu se îngăduie nimănui nu numai să se arate stăpân peste frăție, dar nici peste sine însuși; și oricine, o dată intrat în mănăstire, nu numai că se leapădă de toată averea sa, ci mărturisește că din acel moment nici peste sine nu mai este stăpân și nu mai are asupra sa nici e putere. Cel ce se leapădă de lume, de are ceva bogăție agonisită, intrând în frăție, nu se măgulește pe sine cu nici o nădejde că va căpăta oarecare întâietate sau oarecare înlesniri, numai pentru faptul că s-a lepădat de ceva sau a adus ceva în mănăstire. Totodată, el se leagă cu obligație să se plece tuturor în așa fel încât s-ar socoti pe sine ca și întors la vârsta cea dintâi, pruncească, după sfatul Domnului (Matei 18, 2). El nu bagă în seamă nici vârsta bătrâneții, nici numărul anilor vieții, socotindu-i ca în zadar pierduți în lume, și cu bucurie plecându-se chiar înaintea acelora ce sunt mult mai tineri în vârstă, cunoscându-se pe sine în această oaste a lui Hristos drept un începător, care ar avea nevoie de învățătura cea dintâi, asemenea copiilor mici. Așijderea se îndeamnă a se deprinde să muncească în sudoarea feței ca, după porunca Apostolului (I Tes. 4, 11; II Tesal. 3, 10), cu mâinile sale câștigând hrana cea de toate zilele atât pentru sine, cât și pentru cei ce vin, pentru ca mai degrabă să uite de îndestularea și desfătările vieții de odinioară și, obosindu-se cu muncă multă, mai ușor să-și agonisească smerenia inimii. De aceea, nimeni nu se alege acolo ca mai mare peste o frăție, până când el, prin supunerea întru toate, nu se va învăța să îndeplinească ceea ce i se poruncește și până când nu va cerceta hotărârile bătrânilor, pe care va fi dator să le predea celor mai tineri. Ei cred că a chivernisi bine și a fi chivernisit bine este partea omului celui înțelept și socotesc că acesta este darul cel mai înalt și lucrarea harului Duhului Sfânt. Căci, după cum numai acela care el însuși mai întâi deprinzându-se cu ascultarea, cu toată râvna și-a însușit toate virtuțile poate să dea povețe mântuitoare celor ce sunt datori a se supune, tot așa a se supune celui mai mare poate numai acela care este pătruns de frica lui Dumnezeu și-i desăvârșit în smerenie. Astfel, dacă vedem noi în diferite țări deosebiri între rânduieli și pravile mănăstirești, aceasta este din pricina că acolo îndrăznesc să primească stăreția cei ce nu s-au iscusit sub îndrumarea stareților și deci, ajungând mai mari peste

frăție, fără să fi fost mai întâi ucenici, pun la cale ceea ce fiecăruia îi trece prin minte, ei fiind mai râvnitori în ce privește îndeplinirea iscodirilor lor, decât în păstrarea disciplinei celei rânduite din vechime. De altfel, eu m-am avântat spre hotărârile părinților, deși s-ar cădea a se vorbi despre ele în alt loc, acum având de gând să arătăm de care anume rânduială să ne ținem. Dar să ne întoarcem la locul de unde ne-am abătut.

4. La adunările de seară și de noapte să se cânte câte 12 psalmi și se rânduiesc câte două citiri la fiecare adunare

Așadar, precum am spus, în tot Egiptul și în Tebaida se cântă câte 12 psalmi, atât la slujbele de seară, cât și la cele de noapte, însă după cântarea psalmilor urmează la fiecare slujbă câte două citiri, una din Legea Veche, alta din cea Nouă. Această rânduială, păstrată din vechime, a rămas neștirbită în curgerea atâtor veacuri chiar până în ziua de astăzi în toate mănăstirile din partea locului, așa încât bătrânii susțin că rânduiala aceasta n-a fost iscodită de mintea omenească, ci a fost adusă părinților de sus de către înger.

5. Asprimea vieții în Alexandria și în jurul ei se trage de la Sfântul Marcu; rânduiala pentru săvârșirea rugăciunilor a fost vestită prin înger

La începutul creștinismului foarte puțini erau aceia care se învredniceau de chemarea de monah (ascet); aceștia însă erau cei mai aleși. În Alexandria ei au luat pildă de viețuire de la fericitul evanghelist Marcu, care a fost cel dintâi episcop de acolo. Aceștia nu numai că păstrau rânduiala aceea măreață, prin care se slăvea biserica începătoare creștină, după cum citim în cartea Faptelor: *Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște. Toți câți aveau țarini sau case le vindeau și aduceau prețul celor vândute, îl puneau la picioarele apostolilor; și se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință* (Fapte 4, 32, 34, 35), dar și multe se țineau peste aceasta. Astfel, îndepărtându-se în locurile ascunse din jurul orașelor, ei își petreceau acolo viața în asprime și înfrânare, așa încât și cei de altă credință se mirau văzând o astfel de curăție a vieții lor. Cu atâta râvnă cercetau ei dumnezeiești Scripturi, se îndeletniceau cu rugăciunea și lucrul mâinilor, încât uitau cu totul de hrană și o luau abia a doua sau a treia zi. Mâncare și băutură obișnuiau nu din cele mai alese, ci din cele

trebuitoare și le gustau abia după asfințitul soarelui, pentru ca lumina zilei s-o folosească pentru îndeletniciri duhovnicești, iar întunericul pentru grija trupului. Săvârșeau și multe alte fapte mari despre care doritorii pot să afle din istoria bisericească, dacă nu i se va întâmpla mai înainte să afle aceasta din povestirile celor din partea locului. Și așa, în acele vremuri când desăvârșirea acelei biserici începătoare se păstra încă neștirbită în mintea urmașilor și credința fierbinte a celor puțini nu se răcise încă, ca și cum s-ar fi împrăștiat în inimile celor mulți, cinstiții părinți, în grija neadormită pentru neamurile viitoare, s-au întrunit pentru ca, sfătuindu-se, să hotărască care va fi măsura cântării psalmilor în slujbele bisericești cele de toate zilele și pentru ca această hotărâre să se țină de către tot trupul (adică de toate frățiile de pretutindeni) și ca să fie predată această moștenire a bunei cucernicii și a păcii urmașilor, ferindu-i astfel de orice neînțelegere și nedumerire, adică ca nu cumva oarecând vreo neînțelegere pentru deosebirile între slujbele de toate zilele iscându-se între frații de aceeași chemare, să nu crească de aici vreo rătăcire rea sau pizmă sau dezbinare (schismă). La această adunare fiecare după râvna sa, necăutând la neputințele altora, propunea să se introducă în lege ceea ce el însuși socotea ca ceva ușor de împlinit, judecând după credința și puterile sale și negândindu-se la ceea ce este cu putință de împlinit pentru toată frăția, în sânul căreia numaidecât și totdeauna trebuie să fie o parte de neputincioși; fiecare deci (judecând după puterea sufletului său) propunea să se rânduiască un număr mare de psalmi: unul cincizeci, altul șaizeci, ba chiar altul, nemulțumindu-se cu acest număr, credea că e bine să se cânte și mai mult.

Ivindu-se între ei această neînțelegere sfântă pentru rânduieli de slujbe bisericești, i-a apucat în timpul acestei cercetări tocmai ora slujbei celei de seară, pe care, dorind să o facă după rânduiala pe care au încercat să o hotărască pentru toți, deodată unul, sculându-se și ieșind la mijloc, a început să cânte psalmii Domnului. Toți ceilalți șezând (după cum și până în ziua de astăzi este obicei în părțile Egiptului) ascultau, adâncindu-se cu toată puterea minții în cuvintele cântărețului; iar el, după ce a cântat 11 psalmi, după melodia măsurată și fără întreruperi, stih după stih, punând numai după fiecare psalm o rugăciune și încheind cântarea cu psalmul 12 și rostind Aliluia, deodată înaintea tuturor s-a făcut nevăzut, punând astfel sfârșit slujbei și totodată și certurilor.

6. Rânduiala pentru săvârșirea rugăciunilor arătate de înger, adunarea părinților a rânduit-o ca lege; adăugând două citiri din Vechiul și Noul Testament, iar sâmbăta și duminica ambele le citim din Noul Testament

După această adunare măreață a părinților, înțelegându-se că prin acea slujire îngerească nu fără voia Domnului s-a arătat legea obștească pentru cântarea psalmilor în adunările fraților, s-a hotărât să se pună acest număr al psalmilor atât la slujbele de seară, cât și la cele de noapte, adăugându-se și câte două citiri: una din Vechiul și alta din Noul Testament. Ei au adăugat aceasta ca o predanie de la sine, ca ceva rânduit peste trebuință, numai pentru doritorii care, povățuindu-se neîncetat în dumnezeiești le Scripturi, se silesc a le păstra în minte. Iar sâmbăta și duminica ambele citiri se iau din Testamentul Nou, una din Epistolele sau Faptele apostolilor, iar alta din Evanghelie; cei ce se ostenesc pentru cercetarea și păstrarea în minte a Scripturilor fac acest lucru în toate zilele Cincizecimii.

7. După fiecare psalm urmează rugăciunea și plecarea genunchilor

Ei încep și săvârșesc slujbele arătate mai sus astfel încât, încheind psalmul, nu îndată își pleacă genunchii, precum fac unii dintre noi în această țară, care încă înainte de a se sfârși psalmul, căzând în genunchi, șoptesc rugăciunea, dorind astfel să scurteze slujba. Noi, când dorim să ne abatem de la rânduiala cea stabilită în vechime, căutăm să scurtăm slujba prin împuținarea psalmilor care au rămas încă necântați, mai mult grijindu-ne pentru odihna trupului ostenit, decât căutând folosul și lucrarea cea binecuvântată a rugăciunii. La dânșii însă nu este așa ci, înainte de a-și pleca genunchii, ei șoptesc rugăciuni stând în picioare și lungind cât se poate timpul. După aceea, căzând cu fața la pământ, adică făcând o metanie scurtă numai ca să dea închinăciune dumnezeieștii bunătăți, îndată se scoală iarăși și înălțându-și mâinile în sus, se adâncesc încă mai încordat în rugăciune ca și înainte în picioare. Pe cel ce, căzând cu fața la pământ, zace așa mai mult timp, ei zic că îl biruiesc nu numai cugetele rele, dar și somnul. Cum că aceasta este adevărat, o știm și noi și voi, știm aceasta din viața de toate zilele și din obiceiurile noastre ! Căci adeseori prosternându-ne la pământ, noi am dori ca această prosternare să țină cât mai mult timp, nu atât pentru rugăciune, cât pentru liniștirea și odihna trupului. Îndată ce s-a sculat de la pământ, cel ce săvârșește slujba, se scoală și toți ceilalți; și nimeni să nu cuteze ca, înainte de a-și pleca genunchii sau a se scula slujitorul, să se plece el

sau să se scoale, ca nu cumva să arate că nu după îndrumarea celui ce face rugăciuni săvârșește el toate, ci a sa rânduială o pune la cale.

8. Ceea ce s-a introdus în rânduiala rugăciunilor în Apus se deosebește de rânduiala din Răsărit ?

Noi n-am văzut nicăieri în Răsărit ca un psalm să se cânte de către toți, iar la sfârșitul lui toți, stând în picioare, cu glas tare să rostească: *Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh*, ci acolo, tăcând toți, numai cel ce a cântat psalmul, la sfârșitul lui, începe rugăciunea. Cu aceeași slavoslovie a Preasfintei Treimi se încheie acolo de obicei antifoanele.

9. Pentru ce, arătând urmarea rânduielii la săvârșirea rugăciunilor, socotește că e loc să spună și despre caracterul ei lăuntric ?

O serie de rânduieli ne-au adus treptat la chipul săvârșirii rugăciunilor prevăzute în tipic. Mai pe larg vom vorbi despre aceasta la locul despre stareți, vrând să o lămurim acolo mai cu de-amănuntul. Dar socotesc că e bine și acum să zic câteva cuvinte despre aceasta, căci însuși mersul povestirii mele mă îndeamnă s-o fac; deoarece, lămurind acum starea omului celui dinlăuntru, când arăt că mișcările omului celui din afară sunt temeiuri ale rugăciunii, cu mai puțină osteneală am să clădesc și vârful cel mai de sus al rugăciunii. Mai întâi, ne îndeamnă să facem aceasta prevederea că, dacă ne va apuca sfârșitul vieții înainte de a întocmi convorbirile pentru stareți, pe care, dacă Dumnezeu va îngădui, le vom înșira în altă carte – căci lucrurile acestea sunt vrednice să se știe de voi care, fiind stăpâniți de dorință arzătoare, toate vi se par cu întârziere și cu încetineală –, să vă arăt aici măcar unele dintre rugăciunile care ar putea sluji ca îndrumare pentru cei ce viețuiesc prin chinovii. Mai avem în vedere și altceva: dacă cineva va da peste această carte fără ca să aibă putință să o capete și pe cealaltă, măcar în parte să se adape din povețile înșirate aici în privința felurilor de rugăciuni și, precum s-a mai arătat în cele de până aici – cum trebuie să fie schima și îmbrăcămintea omului celui din afară –, tot așa să știe cum să se pregătească pentru aducerea jertfelor duhovnicești. Cărțile pe care eu le scriu acum cu ajutorul lui Dumnezeu privesc îndeosebi pe omul cel din afară și anume: cum să se arate el și ce ordine să fie în chinovii; iar celelalte cărți vor fi menite să descrie închipuirea omului celui dinlăuntru și a desăvârșirii inimii și pentru zugrăvirea chipului de viață a anahoreților (sihaștrilor sau a schimnicilor).

10. Tăcerea și liniștea în timpul rugăciunii

Așadar, când se întrunesc ei pentru săvârșirea slujbelor dumnezeiești, pe care le numesc adunări, în așa fel păstrează toți tăcerea încât, deși se adună la un loc un număr foarte mare de frați, totuși se pare că, în afară de cel ce, ridicându-se, cântă psalmul la mijloc, nu se mai află acolo nici un om, și mai ales când se săvârșește rugăciunea. În acest timp nu se aude nici un suspin și nici un sunet care i-ar stingheri pe cei ce stau la rugăciune, nu se aude glasul nimănui, în afară de glasul preotului care rostește rugăciuni și doar încă al vreunuia care, din prisosința mișcărilor sufletului, pe nesimțite ieșind dinlăuntru, se strecoară prin ușa cea încuiată a gurii, când adică se aprinde văpaia duhului, pe care nu o poți nici cuprinde cu măsura și nici a o ține cu sila, și sufletul, învăluit de flacără, nefiind în stare să țină în sine toate acestea, este nevoit să sloboadă din cele dinlăuntru ale sale vreo strigare neobișnuită. Și astfel, pe cel ce în timpul rugăciunii celei tăcute (printre psalmi) începe să se roage cu glas sau sloboade din buzele sale vreun sunet dintre cele ce s-au arătat mai sus și mai ales pe cel ce cască gura, ei îl socotesc ca făcând o îndoită greșeală: mai întâi, acela greșește înaintea rugăciunii sale proprii, căci o înalță către Dumnezeu fără băgare de seamă și, în al doilea rând, greșește împotriva aproapelui său căci, făcând această gălăgie, calcă în picioare simțământul aceluia care dorește să se adâncească în rugăciune. De aceea, ei rânduiesc ca mai repede să se sfârșească rugăciunea, pentru că dacă o vom lungi, împrăștierea minții ne va sili să rupem curgerea cea bună a rugăciunii. Astfel, rugăciunea, cât timp este cuprinsă de flacără, trebuie smulsă ca din dinții vrăjmașului care, totdeauna fiind dușmănos către noi, cu o mai mare înverșunare se apropie când ne vede că dorim să înălțăm rugăciune către Domnul împotriva lui; de aceea, el se grăbește să ne tulbure cugetele, abătându-ne mintea de la rugăciune și prin aceasta năzuind să răcească căldura cu care ea se începe. Pentru acest motiv, cei de acolo cred că este mai de folos a face rugăciuni scurte, însă cât mai dese întrucât, rugându-ne către Domnul cu o mai mare căldură, am putea să ne lipim totdeauna de Dânsul; și aceasta pentru ca prin scurtarea rugăciunii să ne izbăvim de săgețile vicleanului diavol, pe care el cu mare îndârjire le aruncă în noi, mai ales atunci când facem rugăciunea.

11. Alți psalmi se împart în două sau trei stări; se rânduiesc pentru cântare nu unul, ci 2, 3 și 4 frați

De aceea și înșiși psalmii ce se cântă în adunări nu fără întrerupere se cântă până la sfârșit, ci îi împart în două sau trei stări, după numărul sti-

hurilor, iar între psalmi urmează rugăciuni tăcute. Căci nu prin mulțimea stihurilor se îndulcesc, ci prin înălțarea minții, cu toate puterile stăruind să împlinească cuvintele apostolului: *Voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea* (I Cor. 14, 15). Mai de folos este, judecă ei, să se cânte 10 stihuri cu înălțarea minții decât întreg psalmul să-l plinească cu rătăcirea minții, ceea ce de multe ori se întâmplă și din graba rugătorului când el, gândindu-se la numărul și mărimea psalmilor pe care trebuie încă să-i mai cânte, nu se îngrijește cum să facă ca cei ce ascultă să prindă bine înțelesul stihurilor, ci se grăbește să sfârșească cât mai repede slujba. Pe de altă parte, dacă vreunul dintre începători, fie din râvna duhului, fie că n-a fost încă învățat cum trebuie, trece hotarul rânduit, atunci starețul, lovind cu mâna peste scaunul pe care șade, întrerupe cântarea și ridică pe toți la rugăciune, în tot chipul străduindu-se ca prin numărul cel mare al psalmilor să nu plictisească pe cei ce șed și acel lucru se păzește la ei cu tot dinadinsul, ca să se încheie cu aliluia numai acei psalmi care sunt însemnați deasupra cu Aliluia. Iar în ce privește cântarea acelor psalmi, ei îi împart în așa fel încât, dacă vor fi 2 frați, cântă fiecare câte 6 psalmi, dacă sunt 4 câte 3. Mai mult decât acești psalmi nimeni din cântăreți nu cântă, de aceea oricât de mulți frați s-ar aduna în biserică, cel mult 4 să se rânduiască la cântare.

12. Stau în picioare numai cei ce cântă, ceilalți stau pe scaune și, după slujba de noapte până dimineață, nu dorm

Acest număr rânduit de 12 psalmi ei îl plinesc când trupul se află în stare liniștită, așa încât, dacă se face una sau alta din slujbele obișnuite în biserică, atunci în afară de acela care se scoală ca să rostească în mijloc psalmii, toți ceilalți stau pe scaune joase, cu toată sârguința inimii adâncindu-se în cuvintele celui ce cântă. Căci cu postul și cu lucrările cele multe din zi și din noapte ei așa de tare își obosesc trupul încât, dacă nu va fi această ușurare, ei nu vor fi în stare să asculte în picioare nici numărul rânduit de psalmi. Nicidecum nu vor ei ca să treacă în zadar măcar cât de puțin timp, adică în nelucrare. Nu numai acele lucrări care se pot face la lumina zilei ei stăruiesc să le împlinească cu toată osârdia cu mâinile lor, ci cu multă grijă caută și lucrul care nu ar fi împiedicat de întunericul cel mai des al nopții, crezând că, cu atât mai multă curăție duhovnicească vor putea vedea cu ochiul minții, cu cât mai mult se vor obosi cu munca și cu felurite îndeletniciri. Apoi ei judecă că acest număr de rugăciuni s-a hotărât de sus, pentru ca cei cu credință fierbinte să aibă numai bun prilej să lucreze spre virtute, iar celor bolnăvicioși și neputincioși cu trupul să nu le stârnească dezgustul și urâciunea prin călcarea măsurii. De aceea,

când se sfârșește șirul rugăciunilor rânduite, fiecare întorcându-se în chilie (în care i s-a dat voie să locuiască el singur sau împreună cu alt frate, cu care s-a împrietenit, fie având aceeași îndeletnicire, fie că împreună cu dânsul a împlinit curgerea încercărilor și a ascultării la unul și aceeași stareț, fie chiar având aceeași fire și iubind aceleași virtuți), iarăși cu osârdie își împlinește datoria rugăciunii, ca o jertfă personală; nimeni însă nu cutează să adoarmă până când, arătându-se lumina zilei, lucrările și cugetările de peste noapte se vor schimba cu munca cea zilnică.

13. De ce se ține această nedormire

Această osteneală (priveghere, înălțare de rugăciuni și de cugetare după slujba de noapte), pe lângă scopul de a aduce lui Dumnezeu jertfa lor cea sârguincioasă a ridicării mâinilor, ei o păzesc pentru încă două pricini. Cea dintâi este ca pizmașul dușman, pizmuind curățenia noastră, împotriva căreia el totdeauna clevetește și neîncetat se războiește, să nu spurce cumva călugărul cu vreun vis necurat, socotind că ne-am fi câștigat curăția prin cântări de psalmi și rugăciuni de noapte. Căci diavolul, de obicei, după ce noi aducem jertfa slujbei de noapte, ostenindu-ne pentru căderile și nesocotințele noastre și după ce prin suspinuri negrăite ne vom cere iertare pentru toate acestea prin mărturisirea inimii noastre înaintea lui Dumnezeu, cu vicleșug se grăbește să ne tulbure iarăși cugetul, pătându-ni-l, dacă ne găsește cuprinși de somn. Mai ales atunci el își dă silința să strice și să nimicească această încredere a noastră (împăcarea în cuget), când ne vede înălțându-ne spre Dumnezeu cu mare căldură în rugăciuni curate; de aceea se întâmplă că pe cel ce n-a putut să-l rănească dușmanul în toată curgerea nopții, îl prinde tocmai în acest scurt timp. Iar a doua pricină: chiar dacă nu s-ar întâmpla această amăgire diavolească, de care niciodată nu putem scăpa, totuși somnul curat pe care ni l-am îngădui în acest scurt timp naște trândăvie în monahi, chiar dacă s-ar trezi îndată din somn, și încătușându-ne mintea cu amorțeala somnului pentru toată ziua, ne risipește puterile; ne înăbușă simțirile și împuținează plinătatea inimii, mulțumită cărora noi toată ziua ne-am putea păstra veghetori și tari împotriva sfaturilor vrăjmașului. De aceea, la slujbele lor bisericești cele de noapte, ei adaugă apoi privegheri personale în chilii, pe care le săvârșesc de asemenea cu toată băgarea de seamă, pentru ca și curăția pe care ne-am câștigat-o prin cântarea psalmilor și prin rugăciunea în biserică să nu o pierdem și prin această lucrare a minții să ne înarmăm cu osârdie și tărie, care ne-ar păzi în curgerea zilei.

14. Ziua cu îndeletnicirile obișnuite completează lucrarea duhovnicească

Aceasta o fac ei în legătură cu munca, ca să nu-i biruiască somnul, ce de obicei cuprinde pe cei trândavi. La dânșii, după cum nici o clipă nu rămâne nefolosită, tot astfel nu are sfârșit nici lucrarea minții (duhovnicească). Îndeletnicindu-se deopotrivă și trupește, și sufletește, ei îmbină câștigarea omului celui din afară cu foloasele omului celui dinlăuntru, legând de mișcările inimii și de schimbarea cea nestatornică a gândurilor greutatea muncii, care este ca o ancoră tare și nemișcată, pentru că inima, care se mișcă ușor și repede, plutește aiurea, dar fiind legată de acea ancoră se poate ține în strâmtoarea chiliei ca într-un liman lin și, îndreptându-se astfel numai spre povățuirea cea duhovnicească și spre paza cugetelor, să nu lase mintea cea veghetoare nu numai să nu cadă până la pornirea spre un oarecare meșteșug rău (al dușmanului), ci să o și păzească de orice gând viclean și deșert, așa încât nu este ușor a deosebi care lucru și din ce pricină se întâmplă – ori din pricina îndeletnicirilor duhovnicești se ocupă ei necontenit cu lucrul manual, ori din pricina lucrului manual agonisesc ei vrednica sporire în duhul și în lumina cunoașterii.

15. Întorcându-se din biserică ei nu se iau la vorbă, nici când se întâlnesc ziua în afara chiliilor; pentru aceasta sunt pedepsiți

După cântarea psalmilor și după obișnuitul otpust, nimeni nu mai cutează măcăr pentru un scurt timp să se oprească și să stea de vorbă cu altcineva. De asemenea, nimeni nu îndrăznește să iasă din chilia sa, părăsind lucrul cu care se ocupă de obicei în toată curgerea zilei, doar de va fi chemat cineva pentru ceva grabnic, dar și atunci nu stau la vorbă, ci fiecare, căutându-și de treabă, citește psalmii sau vreun loc din Scriptură și astfel nu rămâne nici loc, nici timp nu numai pentru vorbe vătămătoare sau sfaturi rele, dar nici pentru cuvinte deșarte, deoarece inima și buzele necontenit se îndeletnicesc cu povățuirea duhovnicească. De asemenea, cu toată asprimea se păzește ca nu cumva să stea doi frați împreună măcar o clipă, mai ales cei începători, tineri, să nu se apuce unul pe altul de mână. Iar de se va întâmpla că unii dintre frați, călcând această pravilă, vor făptui ceva din cele oprite, pe aceștia ca pe călcători îndărătnici ai poruncilor părintești îi osândesc pentru fapta lor; deci ei nu rămân nebănuiți că s-ar fi sfătuit sau ar fi pus la cale vreo faptă rea și dacă o astfel de vină ei nu o vor spăla prin pocăință în fața întregii frății, adunată laolaltă, atunci nu li se mai îngăduie să stea la un loc cu alți frați în vremea rugăciunii.

16. Cu cel ce a fost pedepsit și îndepărtat de la rugăciunea obștească nimeni nu se mai roagă; pentru aceasta ei sunt pedepsiți

Dacă se întâmplă că cineva se îndepărtează de la rugăciunea obștească, atunci nimănui nu i se mai dă voie a se ruga împreună cu dânsul până când acela, făcând metanie până la pământ, nu va mărturisi pocăință și nu va căpăta înaintea tuturor fraților iertare de la avva pentru fapta săvârșită și astfel se va uni iarăși cu frăția. Frații se feresc în tot chipul de a se ruga împreună cu acesta, crezând că cel îndepărtat de la rugăciunea obștească se predă satanei, după hotărârea apostolului și că cel ce, pătrunzându-se de milă neînțeleaptă, își va îngădui să aibă parte cu el la rugăciune, înainte de a fi iertat de stareț, acela se face împreună făptuitor și de aceeași osândă este vrednic, căci de bunăvoie se predă satanei, căruia făptuitorul i-a fost predat spre ispășirea păcatului său. Acesta săvârșește o îndoită greșeală, întrucât unindu-se la rugăciune și la vorbire cu cel ce a păcătuit, îl îndeamnă încă spre o mai mare îngâmfare și-i oțelește necăința. Căci făcându-i această mângâiere pierzătoare, din ce în ce mai rea îi face inima lui, nelăsându-l să se smerească și să-și vadă vina pentru care a fost îndepărtat și făcându-l astfel să socotească hotărârea starețului ca puțin însemnată și să cugete la o îndreptare nesinceră și la o pocăință fățarnică.

17. Fratele anume rânduit trezește pe ceilalți frați la rugăciune la ceasul hotărât

Fratele în sarcina căruia este să-i adune pe frați în biserică sau în seama căruia s-a lăsat grija pentru adunări bisericești și ca să trezească pe frați la privegherile din fiecare noapte nu face acest lucru așa cum i-ar trece lui prin minte, nu atunci când el însuși se trezește în noapte, sau când îi trece somnul sau când nu mai poate dormi; și, cu toate că deprinderea cea din toată ziua ne învață să ne trezim la o anume oră, totuși el cu multă băgare de seamă și cât se poate de des urmărește mersul stelelor și abia după ce se încredințează că a sosit vremea adunării cheamă pe frați la lucrul rugăciunii, în tot chipul îngrijindu-se ca să nu greșească cu ceva și să nu scape ora hotărâtă din pricina somnului greu și să nu-i deștepte nici înainte de vreme pe frați, stricând liniștea lor și abătându-i de la dreapta îndeplinire a slujbelor rânduite.

18. Începând de sâmbătă seară și până duminică seara nu se pleacă genunchii

Trebuie să se știe și acest lucru, că la egipteni nu se pleacă genunchii de sâmbătă seară până în seara zilei Domnului, precum și în toate zilele Cincizecimii; nu se păzește atunci nici pravila despre post. Despre aceasta ne vom lămuri în convorbirile cu starețul, dacă Domnul va îngădui. Iar acum dorim numai să arătăm și obiceiurile de acolo, însă tot pe scurt, ca nu cumva cartea noastră, mărindu-se peste măsură, să plictisească și se îngreuneze prea mult pe cititori.

CARTEA A TREIA

Despre rugăciunile zilei și cântările de psalmi hotărâte de tipic (rânduială)

1. Ceasurile de rugăciune de peste zi

Privitor la chipul săvârșirii rugăciunilor și a cântărilor de psalmi de peste noapte, precum se obișnuiește în Egipt, socotesc că am spus, cu ajutorul lui Dumnezeu, cât m-a ajutat mărginirea minții mele; acum urmează să arătăm slujbele ceasului al treilea, al șaselea și al nouălea, după tipicurile mănăstirilor din Palestina sau Mesopotamia, îndulcind cu obiceiurile de acolo, după cum am zis în precuvântare, desăvârșirea și asprimea cea fără de pereche a disciplinei egiptenilor.

2. Ziua egiptenii nu se adună la rugăciuni, ci în curgerea zilei o săvârșesc neîntrerupt, îndeletnicindu-se cu lucrul manual

Toate slujbele la care ne cheamă toaca în anumite ceasuri, cu oarecare întreruperi, la egipteni se săvârșesc fără întrerupere în tot cursul zilei, unindu-se rugăciunile cu lucrul manual. Căci ziua ei se ocupă mereu cu lucrul manual prin chiliile lor, însă în așa fel încât nu lasă nici învățarea psalmilor și a altor scripturi, ci în toată clipa, adăugând la aceasta săvârșirea rugăciunilor și a metaniilor, tot timpul îl petrec în rugăciuni, pe când la noi acestea se fac în anumite ore. De aceea, în afară de adunările de sea-

ră și de noapte, în curgerea zilei nu se săvârșește la ei nici o slujbă obștească, numai sâmbăta și duminica în ceasul al treilea (după socoteala noastră într-al nouălea), ei se adună pentru împărtășirea cu Sfintele Taine. Și de bună seamă, rugăciunea ce se înalță către Dumnezeu neîncetat este mai presus de aceea care se face la anumite ceasuri și lucrul cel făcut de bunăvoie este mai prețuit decât slujbele ce se împlinesc după porunca tipicului. Despre aceasta și David cu veselie a cântat: *Cele de bunăvoie ale gurii mele binevoiește-le, Doamne, și judecățile tale mă învață* (Ps. 118, 108).

3. Pentru ce rugăciunile se săvârșesc în ceasul al treilea, al șaselea și al nouălea; de asemenea, seara și dimineața

Slujbele ceasurilor amintite în toate mănăstirile din Palestina și Mesopotamia, și din tot Răsăritul, cuprind câte 3 psalmi, pentru ca și rugăciunile cele sârguincioase să se aducă lui Dumnezeu în timpul hotărât și nici lucrărilor rânduite să nu li se pună vreo piedică, săvârșindu-se slujbele hotărâte. Și Daniel proorocul, după cum știm, în aceste trei momente, deschizând ferestrele cămării sale, în toată ziua își înălța rugăciunile sale înaintea Domnului (Daniel 6, 10). Și nu fără temei s-au rânduit aceste ceasuri ale zilei pentru săvârșirea slujbelor dumnezeiești, căci în ele s-au împlinit făgăduințele dumnezeiești și s-a înfăptuit lucrul mântuirii noastre. În ceasul al treilea, precum bine se știe, Duhul Sfânt cel din veci făgăduit prin prooroci s-a pogorât întâi peste apostoli, fiind ei adunați la rugăciune. Căci atunci când au început ei să grăiască în limbi, dar ce li s-a dat prin pogorârea asupra lor a Duhului Sfânt, neamul cel necredincios evreiesc, cu mirare și cu batjocuri grăia despre ei că *s-au îmbătat cu vin*. Sfântul Petru, stând în mijlocul lor, le-a zis: *Bărbați iudei și toți care locuiți în Ierusalim, acestea să vă fie cunoscute și luați în urechi cuvintele mele; că aceștia nu sunt beți, cum vi se pare vouă, căci este al treilea ceas din zi; ci aceasta este ce s-a spus prin proorocul Ioil: „Iar în zilele din urmă, zice Domnul, voi turna din Duhul Meu peste tot trupul și fiii voștri și fiicele voastre vor prooroci și cei mai tineri ai voștri vor vedea vedenii și bătrânii voștri vise vor visa; încă și peste slugile Mele voi turna în acele zile din Duhul Meu și vor prooroci“* (Fapte 2, 14-18), ceea ce noi vedem că toate s-au împlinit, când venirea Sfântului Duh, cea prezisă de prooroci, s-a coborât peste apostoli în ceasul al treilea din zi.

Iar în ceasul al șaselea, Domnul și Mântuitorul nostru S-a adus pe Sine jertfa cea fără de prihană lui Dumnezeu Tatăl și suindu-Se pe cruce, pentru mântuirea a toată lumea, a spălat păcatele neamului omenesc și pe noi, cei vinovați și încurcați în datorii grele, ne-a izbăvit, căci *a luat din*

mijloc zapisul ce era asupra noastră, pironindu-l pe cruce (Col. 2, 14). Tot în acest ceas, lui Petru i s-a descoperit întru răpirea minții chemarea tuturor popoarelor la lumina Evangheliei, prin pogorârea de sus a unui fel de vas cu o față mare de masă în care se aflau tot felul de dobitoace, despre care glasul ce a răsunat din cer a mărturisit că sunt curate, zicând lui Petru: *Sculându-te, Petre, junghie și mănâncă* ! (Fapte 10, 13). Această față de masă cu patru colțuri, coborâtă din cer, se vede că nu închipuia altceva decât Evanghelia. Căci aceasta, deși pare a avea patru începuturi, căci e împărțită în patru povestiri ale evangheliștilor, totuși trupul Evangheliei unul este, cuprinzând nașterea cea omenească și dumnezeiască, minunile și patimile unuia și aceluiași Hristos. Bine s-a numit față de masă (pânză, giulgiu) căci aceasta este semnul îngropării. Deoarece moartea cea chinuitoare, Domnul a gustat-o nu după legea firii omenești, însă după bunăvoia Sa, i s-a arătat lui Petru giulgiu. Căci murind trupește, el nu era mort cu duhul: *Că nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici nu vei da pe cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea* (Ps. 15, 10). Și iarăși, însuși Domnul zice: *Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însumi îl pun: putere am Eu ca să-l pun, și putere am iarăși să-l iau* (Ioan 10, 18). Așadar, în acest vas al Evangheliilor ce s-a pogorât din cer, de către Sfântul Duh fiind așezat, toate popoarele care, aflându-se în afară de lege, se socoteau necurate, împreunându-se acum prin aceeași credință cu glasul Domnului, se poruncește a le junghia pentru mântuire, întorcându-le de la idoli și făcând din ele mâncare sănătoasă, despre care i se spune lui Petru s-o socotească curată.

Iar în ceasul al nouălea, Domnul, pogorându-Se în iad, prin strălucirea luminii Sale a alungat întunericul cel nepătruns al tartarului și, stricând porțile de aramă și rupând încuietorile de fier, a robit cu robia cea mântuitoare pe cei drepți și i-a mutat împreună cu Sine la ceruri; și, depărtând sabia cea de foc, l-a adus iarăși pe locuitorul cel vechi în rai, pentru mărturisire mântuitoare. În același ceas, sutașul Cornelie, stând după obiceiul cucernic la rugăciune, află de la îngerul ce-i vorbește că *rugăciunile tale și milosteniile tale s-au suit, spre pomenire, înaintea lui Dumnezeu* (Fapte 10, 4); și acestuia în chip vădit se descoperă tainele chemării neamurilor, în ceasul al nouălea, ceea ce s-a destăinuit lui Petru întru răpirea minții în ceasul al șaselea. Și în alt loc, despre acest ceas se pomenește în Faptele Apostolilor: *Petru și Ioan se suiau la templu pentru rugăciunea din ceasul al nouălea* (Fapte 3, 1).

Prin toate acestea se dovedește clar că aceste ceasuri care cu destoinicie au fost sfințite de către bărbați drepți și apostolici pentru înălțarea rugăciunilor, tot așa trebuie să fie cinstite și de noi care, dacă nu vom fi siliți de vreo lege să ne facem datoria săvârșirii rugăciunilor cel puțin în ceasurile rânduite, suntem gata toată ziua să o petrecem în uitare, fără a alerga

la Dumnezeu prin rugăciuni, fiind îngreunați când de felurite griji, când de lenevire.

Ce vom spune despre jertfele de rugăciuni cele de seară, despre care chiar în legea lui Moise a fost hotărât ca să se aducă totdeauna ? Cum că jertfele de seară zilnic se aduceau în biserică, aceasta o putem dovedi chiar prin cele cântate de David: *Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta; ridicarea mâinilor mele, jertfa de seară* (Ps. 140, 2), cuvinte prin care se poate înțelege și acea adevărată jertfă de seară, pe care de asemenea seara a dat-o Domnul și Mântuitorul apostolilor Săi care ședeau la cină, când a încredințat Bisericii Sfintele Taine, precum și acea jertfă de seară pe care El însuși în ziua următoare, la sfârșitul veacurilor, a adus-o Tatălui Său prin ridicarea mâinilor Sale pentru mântuirea a toată lumea. Întinderea mâinilor Mântuitorului pe cruce cu toată dreptatea se numește ridicare. Căci printr-însa noi toți, care am zăcut în iad, ne-am ridicat spre ceruri, după făgăduința Lui: *Eu când Mă voi înălța de pe pământ, îi voi trage pe toți la Mine* (Ioan 12, 32).

Iar în ce privește slujba dimineții, ea își are temei și în cuvintele ce se cântă zilnic: *Dumnezeule, Dumnezeul meu, pe Tine Te caut dis-de-dimineață* (Ps. 62, 1). Și încă: *Deschis-am ochii mei dis-de-dimineață, ca să cuget la cuvintele Tale* (Ps. 118, 148).

Tot în aceste ceasuri despre care am vorbit acum, și stăpânul din pilda Evangheliei trimitea în via sa pe lucrătorii cei dintâi (Matei 20, 1-2). Căci se spune că i-a năimit dis-de-dimineață, ceea ce ne aduce aminte de slujba dimineții; apoi pe alții i-a trimis în ceasul al treilea, într-al șaselea, într-al nouălea și, în sfârșit, într-al unsprezecelea, ceea ce ne amintește de vremea vecerniei.

4. Despre ceasul întâi

Să se știe că slujba dimineții ce se săvârșește acum mai ales în țările din Apus, s-a rânduit întâia dată și în mănăstirea noastră (adică în mănăstirea din Betleem), unde Domnul nostru Iisus Hristos, născându-Se din Fecioară, a binevoit să ia începuturile prunciei omenești, încă și a noastră pruncie, încă slabă și neîntărcată în ceea ce privește lucrul credinței, a întărit-o cu harul Său, iar până la acel timp, după sfârșitul slujbei de dimineață (care în mănăstirile din Galia se face de obicei ceva mai târziu, după cântarea psalmilor de noapte, cu oarecare întrerupere), celelalte ceasuri, pe lângă privegherile zilnice rânduite, se întrebuințau pentru odihna trupului, după cum s-a predat de către părinții noștri. Întrucât însă mulți trândavi făceau abuz de această îngăduință, dându-se somnului mai mult decât se cade (deoarece până la ora a treia nevoia de a merge la vreo adu-

nare bisericească nu-i silea să se scoale din pat și să iasă din chilie), iar prin aceasta, lăsându-se de lucru în aceste ceasuri, din pricina somnului se făceau leneși și spre alte lucrări, cu care trebuia să se îndeletnicească în timpul zilei (lenevirea îi îngreuna mai ales în acele zile când privegherea de seară se prelungea până în zorii zilei). Unii dintre frații mai zeloși cu duhul, cărora deloc nu le plăcea asemenea trândăvie, au adus stareților plângere în această privință și stareții, după lungi dezbateri și multe sfătuiri, au hotărât ca să se dea voie celor ce se simt obosiți cu trupul să se odihnească până la răsăritul soarelui, când este îndemnat a se ocupa ori cu citirea, ori cu lucrul manual, până ce toți trebuia să se scoale din paturile lor, chemați fiind la săvârșirea rugăciunii, care cuprindea trei psalmi și rugăciuni, precum s-a rânduit aceasta din vechime pentru ceasurile al treilea și al șaselea, și cu aceasta puneau sfârșit somnului și început lucrului. Această rânduială, deși se vede că întâmplător s-a așezat și nu demult s-a hotărât din pricina arătată mai sus, a fost statornicită ca prin ea să se împlinească numărul de șapte al laudelor lui Dumnezeu puse de David, cu toate că la dânsul acest număr poate să aibă și înțeles duhovnicesc: *de șapte ori pe zi Te-am lăudat, pentru judecățile dreptății Tale* (Ps. 118, 164). Căci adăugând această slujbă la cele ce s-au pomenit până acum, noi de șapte ori ne vom aduna la rugăciune și în acest chip de șapte ori pe zi vom aduce laudă Domnului. De altfel, această rânduială, venind de la Răsărit spre marele nostru folos și întinzându-se până în locurile noastre, în multe mănăstiri vechi, care nu voiesc să se abată de la pravilele cele mai vechi părintești, ea nu este acceptată nici până acum.

5. După ceasul întâi nu se dă voie nimănui să doarmă

În țara noastră unii, neștiind din ce pricină s-a așezat această slujbă, după ce se isprăvește rânduiala ceasului întâi, se întorc iarăși spre somn și cad astfel în acea greșeală, împotriva căreia s-a așezat această rânduială. Căci ei se grăbesc s-o împlinească, încât celor leneși și trândavi li se dă prilej iarăși să adoarmă. Iar aceasta nu trebuie să se întâmple, precum am lămurit noi pe larg în cartea de început, descriind adunările bisericești ale egiptenilor ca nu cumva curăția noastră, pe care o dobândim cu înfrângerea inimii și a rugăciunii sârguincioase de dimineață, să se spurce ori prin scurgerea fără de voie și din belșug a secrețiilor trupului, ori prin vicleana amăgire a vrăjmașului, ori prin îmbătare fie chiar cu un somn curat și netulburat, și să răcească căldura duhului nostru și, cuprinzându-ne cu înțepenirea somnului, să ne țină de-a lungul zilei ce urmează în stare de nelucrare și trândăvie.

Egiptenii, ferindu-se de aceasta, chiar în acele zile când se scoală înainte de cântarea cocoșilor și chiar dacă atunci au terminat slujbele de noap-

te, prelungesc privegherea încă până la arătarea luminii, pentru ca lumina dimineții ce vine să-i găsească arzând cu duhul și pentru ca în cursul zilei următoare să fie calzi și cuprinși de râvnă, totdeauna gata fiind la luptă, întărindu-se împotriva atacurilor diavolului cu nevoințele privegherii de noapte și cu povățuirile duhovnicești cu care se adapă la acele privegheri.

6. Ce psalmi se citesc la ceasul întâi

Să se știe totuși că stareții noștri, hotărând să se adauge această slujbă nouă, nimic n-au schimbat în întrebuințarea veche a psalmilor, și în adunările de noapte slujba se săvârșește întocmai ca și înainte și după ce se isprăvesc privegherile de noapte; cam după cântarea cocoșilor și înainte de a se face ziuă, ei cântă aceiași psalmi, adică psalmul 148, care începe cu cuvintele: *lăudați pe Domnul din ceruri*, precum și psalmii ce urmează după el, care în această țară intră în rânduiala Utreniei. Iar pentru această slujbă nouă s-au pus, cum știm, psalmii 50, 62 (*Dumnezeule Dumnezeul meu, pe Tine Te caut dis-de-dimineață*) și 89 (*Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă*). În Italia în toate bisericile se cântă acum psalmul 50 după Utrenie, ceea ce fără îndoială s-a împrumutat de aici.

7. Pedeapsa pentru întârziere la ceasurile și la slujbele de noapte

Cel ce nu vine la ceasul al treilea, al șaselea și al nouălea ca să se roage înainte de a se sfârși psalmul întâi, acela nu mai cutează să intre în locașul unde se face rugăciune, punându-se în rând cu cei ce cântă ci, stând afară, așteaptă să se sfârșească adunarea, iar când ies frații, închinându-se până la pământ, să ceară iertare de la toți pentru trândăvie și întârziere la rugăciune, cunoscând că în alt chip nu va putea să-și șteargă vinovăția acestei îngăduieli față de sine; căci altfel, pe unul ca acesta nu-l vor primi nici la acea slujbă, care va urma peste trei ore, de nu se va grăbi îndată cu cea mai mare smerenie și cu toată plecăciunea să ispășească o astfel de nesocotință. În ce privește adunările de noapte, se îngăduie întârziere până la psalmul al doilea în așa fel însă încât cei ce intră în adunare să se alăture celor ce cântă până la terminarea psalmilor, când frații îngenunchează la rugăciuni. De va întârzia cineva măcar cât de puțin după această oră hotărâtă, acela fără nici o milă se pedepsește și aduce pocăință tot așa cum am arătat ceva mai sus.

8. Felul săvârșirii privegherilor

Privegherile ce se săvârșesc în fiecare săptămână începând cu sâmbătă seara au fost scurtate de către stareți, hotărând ca iarna, când nopțile sunt mai lungi, să se termine privegherea către cântarea a patra a cocoșilor, pentru ca după privegherea ce ține toată noaptea, întărind cu odihna somnului trupurile lor și în aceste aproape două ceasuri ce mai rămân până la ziuă, în timpul zilei ce urmează frații să nu mai fie biruiți de puterea somnului – ce ni se îngăduie după otpustul privegherii până la arătarea luminii sau până la slujba dimineții (ceasul întâi) – și apoi toată ziua să o petreacă neclintit în muncă și îndeletnicire obișnuită, ca nu cumva, fiind biruiți de osteneala privegherii și îngăduindu-ne ziua a ne îndulci cu somnul, de care ne-am lipsit în curgerea nopții, să nu se înțeleagă că, săvârșind privegherea, noi totuși nu ne lipsim trupul de odihnă, ci schimbăm numai vremea odihnei, îndulcirea cu somnul de noapte schimbând-o pe cea din zi.

De bună seamă dacă, după otpustul privegherii nu ne vom îngădui să gustăm măcar cât de puțin din somn, trupul nostru cel neputincios, fiind lipsit de liniște în curgerea nopții întregi, nu va putea rămâne nebiruit și treaz în curgerea zilei următoare, ci va dormita și va înțepeni. De aceea, dacă ne vom îngădui să adormim măcar pentru o oră, cum am zis, înainte de a se lumina de ziuă, cu aceasta se vor răsplăti toate orele de priveghere, pe care le-am petrecut noaptea în rugăciuni. Și astfel noi vom întoarce firii ceea ce-i aparține și nu vom fi nevoiți ziua să pierdem ceea ce am jertfit noaptea. Căci fără îndoială nu va trebui să întoarcă trupului său totul acela care în chip înțelept și cu măsură l-a lipsit de vreo parte, ci acela care năzuiește să răpească tot ce este al trupului sau, cu alte cuvinte, acela care ar încerca nu cele de prisos să le elimine, ci să despoaie trupul de ceea ce este negreșit de trebuință și, din pricina aceasta, va fi nevoit apoi prea mare camătă să plătească pentru o priveghere de noapte, dacă am întinde-o fără de socotință până la lumina zilei. De aceea și însăși privegherea ei o împart în felurite mișcări (lucrări) sfinte, pentru ca acea mulțumire ce vine din schimbarea ostenelilor să ușureze oboseala trupului. Căci la început, stând în picioare, ei cântă 3 antifoane; apoi, șezând pe pământ sau pe niște scăunele joase, răspund la cei trei psalmi după canonarh, însă nu toți odată, ci pe rând câte unul dă răspunsuri la câte un stih; în sfârșit, se adaugă la aceasta trei citiri, rămânând în aceeași stare (șezând). Astfel înlesnind trudа trupească, ei își săvârșesc privegherile cu o mare încordare a minții.

9. Pentru ce s-a rânduit această priveghere și de ce s-a desființat postul sâmbăta ?

S-a hotărât, din timpul propovăduirii Apostolului, când s-a întemeiat credința și biserica creștinească, ca aceste privegheri a le săvârși în tot

Răsăritul în noaptea premergătoare sâmbetei, fiindcă Domnul și Mântuitorul nostru a fost răstignit în ziua a șasea a săptămânii, și ucenicii lui erau atât de zdrobiți de suferințele pe le-a îndurat, încât toată noaptea au petrecut-o în privegheri, neîngăduind ca somnul să se apropie de ochii lor. Iată de ce, din timpul acela privegherea de peste noapte, ce s-a rânduit în tot Răsăritul, se ține neschimbată până în ziua de astăzi. Iar pentru această osteneală de noapte, ce are loc în toate bisericile din Răsărit, cu toată dreptatea s-a hotărât în ziua sâmbetei dezlegare de post, ceea ce e rânduit de altfel și de bărbații apostolici. Poate aici s-au avut în vedere și următoarele cuvinte ale Eclesiastului: *Împarte o bucată în șapte și chiar în opt, căci nu știi ce nenorocire se poate întâmpla în țară* (Eccl. 11, 2), care deși au alt înțeles mistic, care fac referire la ziua a șaptea și a opta, adică la sâmbătă și duminică, dându-li-se cinstea de prăznuire. Această dezlegare a postului în ziua sâmbetei nu trebuie să se înțeleagă ca o unire cu sărbătoarea iudeilor, îndeosebi când sărbătoarea aceasta se săvârșește de către oameni cu totul străini de iudei și care sărbătoare s-a ivit din trebuința de a întări trupul obosit care în toate săptămânile anului, postind câte cinci zile la rând, dacă nu se va întări măcar în aceste două zile (adică sâmbăta și duminica), poate să se istovească și să slăbească cu desăvârșire.

10. Așezarea postului în ziua sâmbetei n-are temei

Unii dintre locuitorii orașelor din Apus, mai ales cei din Roma, necunoscând pricina slăbirii postului în ziua de sâmbătă, cred că sâmbăta nu se cade de a dezlega postul, căci în această zi a postit Sfântul Petru, pregătindu-se de luptă cu Simon. Dar tot de aici se vede că Petru făcea aceasta nu după obiceiul canonic, ci în vederea luptei pe care trebuia să o poarte. Și întrucât el a rânduit postul pentru ucenicii săi cu acel prilej, înseamnă că postul acela nu este obștesc, ci particular, căci n-ar fi postit el în acea sâmbătă dacă ar fi știut că și fără de aceasta postul acela trebuie ținut după obiceiul canonic. Fără îndoială, el ar fi rânduit post și duminică, dacă lupta aceea s-ar fi întâmplat în ziua duminicii; dar de aici nu s-ar putea rândui îndată legea postului pentru duminică, ca o pravilă canonică, că de bună seamă postul acela s-ar fi ținut nu ca o lege pentru toți, ci ca ceva răsărit din trebuință și numai pentru o singură dată.

11. Cu ce se deosebește oare slujba de duminică de slujbele altor zile ?

Să fie știut și aceasta că acolo duminica până la masă se ține numai o singură adunare la care, pentru cinstea împărtășirii cu Tainele Domnului, în

chip sărbătoresc și cu multă sârguință, cântând psalmi, înălțând rugăciuni și făcând citiri, ei adaugă și ceasurile al treilea și al șaselea, neștirbind astfel nimic din rânduiala rugăciunilor și totodată, în cinstea Învierii Domnului, dându-li-se fraților o oarecare ușurare și înlesnire față de celelalte zile. Astfel, prăznuirea duminicii îndulcește ostenelile cele multe alte întregii săptămâni, căci pentru mângâierile legate de această zi, ea este așteaptată cu bucurie și, prin această așteptare, greutatea postului din întreaga săptămână devine mai ușoară. Totdeauna orice oboseală și orice muncă se rabdă cu mai ușoară inimă și fără de multă plictiseală se scurge dacă între timp punem anumite popasuri, care ne ușurează și împuținează lucrul.

12. Duminica se cade și cină, cu o scurtă rugăciune înainte și după cină

În sfârșit, în aceste zile, adică sâmbăta și duminica, ca în niște zile de sărbătoare, se dă fraților, în afară de prânz, și cina, și în timpul mesei de seară psalmi nu se cântă, nici atunci când se așază la masă, nici când se scoală de la masă, cum este obiceiul pentru mesele sărbătorești, și nici după rânduiala pentru mesele de post, cărora le premerge și după care urmează cântarea psalmilor obișnuiți; ci, cu obișnuita rugăciune, se așază la cină și, când o isprăvesc, o încheie iarăși cu o simplă rugăciune, așa încât astfel de mese la călugări sunt neobișnuite, și atunci ei nu se adună cu toții, ci mai mulți străini, dacă aceștia se întâmplă, precum și aceia pe care îi aduce neputința trupului sau foamea.

CARTEA A PATRA

Rânduiala primirii în mănăstire a celor ce se leapădă de lume. Despre învățarea începătorilor

1. Pravilele acestea s-au împrumutat, o parte de la egipteni, o parte de la tabeniți

De la rânduiala tipicului pentru cântarea psalmilor și săvârșirea rugăciunilor, care trebuie ținută pe la mănăstiri în adunările de peste zi, trecem la obiceiul primirii în mănăstire a acelora ce se leapădă de lume,

căutând să expunem măcar în cuvinte scurte condițiile în care se primeau în chinovii cei ce doreau să se întoarcă și să lucreze Domnului, împrumutând ceva de la egipteni, ceva de la tabeniți, a căror chinovie se află în Tebaida, fiind pe cât de numeroasă față de toate celelalte, pe atât și de aleasă în ce privește asprimea vieții monahicești; deoarece într-însa mai mult de cinci mii de frați se conduc de același avvă, și acest număr mare de călugări cu mare supunere ascultă totdeauna de un singur stareț, iar nu ca la noi, unde a se supune unul altuia sau unul pe altul a stăpâni, nici măcar pentru scurt timp nu se poate.

2. Ei rămân în ascultare smerită până la adânci bătrâneți

Mai întâi cred că trebuie să spun cum și în ce chip atât de mult și cu atâta statornicie se menține la ei această smerenie și ascultare, și cum de se întăresc ei în aceste virtuți așa de tare, încât rămân tot timpul în chinovie, nepărăsind-o până la adânci bătrâneți; (iar această smerenie și supunere e în așa fel la noi încât nu țin minte ca cineva, intrând în mănăstirea noastră, să o poată purta măcar de-a lungul unui an), și noi văzând începuturile lepădării lor de lume, să înțelegem treptat, până la ce înălțime a desăvârșirii se poate sui un călugăr, punând o astfel de temelie.

3. Încercarea se face în afară de mănăstire, iar lepădarea de orice avuție după intrarea în mănăstire

Așadar, când cineva vine arătându-și dorința să intre în chinovie, atunci nu îl primesc imediat înăuntru, ci vreo zece zile sau și mai mult trebuie să stea dincolo de poartă, dovedindu-și tăria hotărârii și o smerită răbdare. Iar după ce el, plecându-și genunchii înaintea tuturor fraților și fiind întradins respins de toți, ca unul ce ar dori să intre în mănăstire nu îndemnat de bună cucernicie, ci din nevoie, și fiind batjocorit și bârfit de toți, va da dovada statorniciei sale, arătându-se cum va fi în ispite și în îndurarea greutăților, abia după această încercare a duhului său va fi primit; atunci el e căutat cu toată luarea-aminte ca să nu rămână asupra lui nimic din averea sa de odinioară, nici măcar un singur ban. Căci ei cunosc că, dacă în mintea lui va rămâne gândul că el este stăpân peste o cât de mică sumă de bani, nu va putea sta mult timp sub disciplina mănăstirii, nu se va înmulți la el virtutea smereniei și a ascultării, nu se va mulțumi cu sărăcia chinoviei și nu va putea îndura lipsa în toate, ci îndată ce se va naște în

mintea lui vreun sâmbure de sminteală, ca o piatră aruncată din praștie se va repezi el, fugind din mănăstire.

4. De ce nu se primește nimic de la cel ce vrea să intre în mănăstire ?

De ce nu voiesc să primească de la unul ca acesta banii, chiar și atunci când ei s-ar putea întrebuința pentru nevoile mănăstirii ? Mai întâi, pentru că sprijinindu-se pe acea sumă adusă în gospodăria mănăstirii, să nu se mândrească și să nu înceapă a se socoti pe sine mai presus de ceilalți frați mai săraci, apoi și pentru faptul că, dacă îngâmfându-se astfel și nemaiputând purta smerenia lui Hristos, n-ar suferi el disciplina mănăstirii și ar părăsi-o, să nu dorească înapoi ceea ce la început, lepădându-se de lume și arzând cu duhul, a adus la mănăstire, iar acum răcindu-se, din nou voiește să le capete, pricinuind astfel multe neplăceri mănăstirii. Multe întâmplări i-au învățat pe ei să observe această practică. Căci în unele mănăstiri cu mai puțină băgare de seamă, fiind primiți unii fără cuvenita cercetare, încercau apoi cu multe hule să-și ia înapoi ceea ce au adus și ceea ce se întrebuințase deja acum pentru lucrul lui Dumnezeu.

5. Se leapădă de hainele lor și se îmbracă în cele mănăstirești cu mâinile starețului

De aceea oricine, fiind primit în mănăstire în așa chip, se leapădă de orice avut al său, încât și acea haină cu care e îmbrăcat nu mai are voie să o poarte ci, așezându-se în mijlocul fraților, își leapădă hainele și cu mâinile starețului se îmbracă în cele mănăstirești, ca să cunoască din aceasta el că de acum se lipsește nu numai de tot ce a avut până atunci în lume ci, alungând orice mândrie lumească, se coboară până la sărăcie și lipsă în Hristos. Și de acum înainte va fi întreținut din mijloacele mănăstirii, care nu sunt agonisite prin meșteșugurile veacului acestuia și nu sunt sporite de vreo cale nedreaptă, ci din sfintele danii mănăstirești i se va da parte pentru a putea duce înainte lupta cea duhovnicească, adică atât hrană, cât și îmbrăcăminte, neavând nimic al său, ba încă, neîngrijindu-se pentru ziua de mâine după porunca Evangheliei și nerușinându-se a se pune în rând cu cei săraci, adică alăturându-se la trupul fraților, la care s-a altoit și pe care Însuși Hristos nu S-a rușinat a-i numi frați, dimpotrivă, socotind ca o cinste intrarea sa în mijlocul acelora, care sunt prietenii Domnului.

6. Haina lepădată pentru ce se mai păstrează ?

Haina lumească pe care o leapădă cel ce intră în mănăstire se predă economului, care o păstrează până la vremea când, după multe ispite și încercări, se va dovedi statornicia lui în viață cucernică și în virtutea răbdării. Când vor vedea astfel că cel intrat din nou în mănăstire și pe viitor va putea trăi între frați cu aceeași răbdare, păzind aceeași căldură a râvnei pe care a avut-o la început, atunci, în sfârșit, hainele sale se jertfesc celor nevoiași; iar dacă vor băga de seamă că acela este stăpânit de viciul cârtirii, ori că nu este supus, atunci dezbrăcându-l de îmbrăcămintea mănăstirească în care a fost îmbrăcat la intrare și dându-i-se înapoi hainele sale vechi ce i se luase, îl alungă afară din mănăstire. Frații nu lasă pe nimeni să plece din mănăstire în hainele pe care le-a căpătat acolo și, la fel, nu lasă ca să fie îmbrăcat cu ele acela care le-a și purtat odată și care mai apoi s-a răcit față de rânduielile așezate în mănăstire. Deci nimeni n-are voie acolo cu de la sine putere și descoperit să părăsească mănăstirea (ca monah și în haina mănăstirească), doar dacă vreunul, asemenea unui rob, va fugi noaptea, sub vălul întunericului des. Iar dacă iese cineva, numai pentru că s-a dovedit nevrednic de treapta și de chemarea sa, cu rușine și dispreț fiind dezbrăcat înaintea tuturor fraților de îmbrăcămintea mănăstirească, acela va fi alungat afară.

7. Cel primit nu se introduce îndată în mijlocul fraților, ci se trimite la supraveghetorul frăției pe timp de un an; și abia după aceasta se introduce în frăție și se lasă în grija mai marelui peste începători

Dar nici pe acela care, dovedindu-se tare și statornic (așteptând dincolo de poartă), după cum am zis, se primește în mănăstire și lepădându-și hainele se îmbracă cu hainele mănăstirești, nu deodată îl introduc în mijlocul fraților, ci-l trimit la bătrânul care, trăind nu departe de mănăstire, se îngrijește de cei străini și de pribegi, primindu-i cu bucurie și slujindu-le în tot chipul. Dacă, slujind aici în curgerea unui an întreg fără cârtire, el va face diferite slujbe străinilor, abia atunci înțelepțindu-se cu practicarea smereniei și a răbdării și cunoscându-se bine în timpul acestei ispitiri destul de lungi, el este lăsat să intre în mijlocul fraților, punându-se sub supravegherea unui alt bătrân, care îndrumă câte zece frați începători, ce i se încredințează de către avva (stareț), pentru a-i povățui și a-i conduce după pilda din cartea *Ieșirii* a lui Moise.

8. Cele dintâi încercări în ceea ce privește înfrânarea voinței

Cea dintâi grijă și cele dintâi povețe acest bătrân le potrivește în așa fel, ca să-l deprindă pe tânărul începător să biruiască în sine pornirile voii sale; căci nu prin altceva decât prin aceasta, treptat-treptat, poate el să urce până la înălțimile desăvârșirii. De aceea, cu toată râvna și cu toată osârdia deprinzându-l cu aceasta, el întradins îl pune să facă ceea ce știe că e potrivnic sufletului aceluia, întrucât, fiind învățat din practică îndelungată, el știe că monahii, și mai ales începătorii, nu pot să-și înfrâneze faptele, dacă nu se învață mai întâi să înăbușe voința lor prin ascultare. Cel ce nu s-a deprins mai întâi să-și biruiască sfaturile voii sale, acela, învață ei, nicidecum nu poate să-și înăbușe mânia sau întristarea, nici să stingă căldura duhului desfrânării, nici să câștige smerenia adevărată a inimii, nici să țină totdeauna unirea cu frații, păzind pacea neclintită și nebântuită cu dânșii, și nici nu poate să rămână pe totdeauna în legătura frăției.

9. Monahul tânăr trebuie să descopere toate povățuitorului său (bătrânului)

Cu asemenea învățături, ca și cu niște litere și silabe începătoare, ei îi adapă pe tinerii monahi, sfătuindu-i să tindă spre desăvârșire, învățându-i totodată să cerceteze cât mai adânc dacă stau pe temelia smereniei adevărate sau a celei amăgitoare și închipuite. Pentru ca tânărul începător să sporească mai bine în această lucrare, i se dă sfat să nu tăinuiască sub cuvântul rușinii pierzătoare nici un cuget din câte se strecoară în inimă ci, îndată ce ele se nasc, să le descopere povățuitorului său (bătrânului); și când va judeca despre ele, deloc să nu creadă minții sale, totdeauna socotind că este rău sau bine numai ceea ce va găsi ca atare povățuitorul, după încercare. Astfel se face că vicleanul vrăjmaș nicidecum nu-l poate prinde pe tânărul neiscusit și necunoscător și cu nici un meșteșug nu-l poate amăgi, cât timp vede că acela nu se pune sub adăpostul minții sale, ci al bătrânului, și câtă vreme nu va izbuti să ascundă de la povățuitorul său sfaturile pe care, ca pe niște săgeți aprinse, le înfige în inima lui. Căci altfel, acest viclean, diavolul, nu poate ademeni și pierde pe cel tânăr, dacă mai înainte nu-l va îndupleca să-și ascundă cugetele sale, fie din trufie, fie din rușine. Drept semn vădit după care se cunoaște că un cuget este de la diavolul socotesc ei faptul că noi ne rușinăm a-l destăinui bătrânului.

10. Nimic să nu se facă fără învoire și tot ce se poruncește să se împlinească

După toate acestea, cu atâta asprime se păzește la dânșii pravila ascultării, încât cei tineri fără cunoștința și învoirea povățuitorului lor nu numai că nu cutează să se depărteze la un pas de la chilie, ci chiar trebuințele firești nu îndrăznesc a le împlini fără întrebare; și tot ce le poruncește, fără a judeca, ei se grăbesc să le facă în așa fel, ca și cum ar avea porunca de sus, de la Dumnezeu. De aceea, chiar atunci când se poruncește ceva cu neputință de împlinit, ei primesc acea poruncă cu credință și cu bună cucernicie și din răsputeri și fără nici o șovăire a inimii se silesc să împlinească acea poruncă, din dragostea evlavioasă către bătrânul, nebăgând în seamă însăși neputința de a împlini ceea ce s-a poruncit. Despre această ascultare a lor către bătrâni eu nu vă voi vorbi pe larg, având de gând să mă ocup cu descrierea ei mai încolo, dacă Domnul va îngădui ca să se prelungească vorba mea. Iar acum vom urmări alte obiceiuri ale lor, lăsându-le la o parte pe acelea care în această țară nu se pot înfăptui și deci nici nu trebuie predate mănăstirilor ca lege, după cum am și făgăduit să facem în cuvântarea de dinainte; de pildă, ei nu întrebuințează haine de lână, ci numai pe cele de pânză și nici de acestea n-au câte două, ci fiecare dintre cei mai mari peste zece frați aduc haine curate, când văd că acelea cu care sunt îmbrăcați frații s-au murdărit.

11. Să nu se împrumute toate de la egipteni

Voi trece de asemenea și peste acel chip de înfrânare grea (postirile), care la egipteni este socotit ca o mângâiere mare; anume, dacă se dă fraților la masă fel de fel de ierburi udate cu apă și drese cu sare și altele asemenea acestora, ceea ce în țara noastră nu se poate rândui din pricina climei și a neputințelor noastre, și voi arăta numai ceea ce nu poate fi împiedicat nici de neputința trupului, nici de așezarea locului, de nu vom fi împiedicați doar de slăbiciunea voinței și de răceala inimii.

12. Ascultarea trebuie să fie pe locul întâi

Așadar ei, șezând în chiliile lor și ocupându-se cu toată osârdia cu lucrări și cugetare, când vor auzi sunetul la ușa altor chilii, care îi cheamă la rugăciune sau la vreo altă treabă obștească, să se grăbească îndată să iasă din chilia lor, așa încât, dacă cineva se ocupă cu transcrierea cărții, nu va mai îndrăzni să termine semnul la începutul căruia l-a apucat lovitura în

ușă ci, oprindu-se îndată, iese afară, fără ca să zăbovească măcar atât cât îi trebuie pentru terminarea semnului pe care a început să-l scrie, căci ei nu pe atât se îngrijesc de succesul lucrului și de foloasele pe care le-ar putea trage din el, pe cât râvnesc cu toată osârdia pentru împlinirea virtuții ascultării, pe care o pun în locul cel dintâi, nu numai față de lucrul manual sau de citit, dar și față de toate celelalte virtuți, așa încât orice îndeletnicire și orice lucru, ei le socotesc mai prejos decât ascultarea și cu bucurie sunt gata să îndure orice pagubă, numai ca să nu calce această singură lege prea bună.

13. A nu avea nici o proprietate și a nu socoti nici un lucru ca al său

Cred că este de prisos a pomeni cum că nimeni dintre ei nu poate să aibă vreo lădiță sau vreun cufăr sau ceva asemănător pe care, ca pe un lucru propriu, l-ar putea însemna cu vreun semn anume. Ei sunt așa de săraci în toate privințele, încât în afară de potcap, maforiu, sandale, cojoc și rogojină, nimic mai mult nu au. Chiar în acele mănăstiri unde sunt îngăduite unele înlesniri, până astăzi se păzește legea ca nimeni să nu îndrăznească măcar prin cuvânt a numi vreun lucru ca al său. Ar fi o mare încălcare de lege dacă din gura monahului s-ar fi auzit asemenea cuvinte: cartea mea, condeiul meu, haina mea sau sandalele mele. Chiar dacă s-ar fi întâmplat ca fără de voie sau din neștiință să fi scăpat din gura monahului un asemenea cuvânt, el trebuie mai apoi să-l ispășească prin pocăință.

14. Deși fiecare cu munca sa aduce venit mănăstirii, nimeni însă nu poate să declare că are vreun drept asupra vreunui lucru

Cu toate că fiecare frate cu munca sa și în sudoarea feței aduce astfel de venituri mănăstirii, încât ele ar fi de ajuns nu numai pentru întreținerea acesteia, dar și pentru acoperirea altor multe nevoi, totuși nimeni nu așteaptă pentru sine personal nici un folos în afară de doi posmagi (*paximadii* = o pâine mică de mărimea franzelei), costând vreo trei dinari, și în afară de aceasta nimic altceva nu mai cere.

Vreo altă îndeletnicire particulară (prin care s-ar urmări numai folosul personal) niciodată nu are loc printre ei, nu numai în faptă, dar nici în gânduri nu se zămislește (cum de multe ori se întâmplă în mănăstirile noastre, lucru despre care este rușine și a grăi). Deși acolo fiecare frate, toată cămara chinoviei o socotește drept avutul său și de toate lucrurile

atât de mult se îngrijește, ca și când ar fi stăpânul lor, totuși fiecare, ținând minte făgăduința sărăciei celei de bunăvoie, pe care își dau silința ca s-o păstreze desăvârșit până la suflarea cea de pe urmă, se socotește pe sine drept un străin pentru toate, trăind ca un pribeag și locuitor al altei lumi, dându-se pe sine drept un argat și slugă a mănăstirii și nicidecum lăcomindu-se asupra vreunui lucru.

15. Înfruntarea monahilor apuseni pentru călcarea poruncii privitoare la sărăcie și lepădare de orice avere

Ce vom zice noi, săracii care, viețuind în chinovie și fiind dați în grija starețului, folosim și chei separate și, călcând orice respect către chemarea noastră și pierzând orice sfială, nu ne rușinăm a purta chiar în văzul lumii și inele (cu peceți), ca să pecetluim cu ele fel de fel de lucruri ce am ascuns, pentru care nu numai lăzile și cuferele nu ne sunt de ajuns, dar nici dulapuri și garderobe nu ajung ca să ascundem ceea ce am strâns fiind în lume sau am adus cu noi ieșind din lume și ne înfuriem pentru lucruri deșarte și de nimic, supărându-ne pe acela care măcar cu degetul ar îndrăzni să se atingă de vreunul dintre lucrurile pe care ni le însușim, ca ceva al nostru propriu, umplându-ne de atâta mânie încât mișcările inimii noastre nu le putem arăta nici prin vorbe, nici prin starea întregului trup. Deci, lepădându-ne de aceste deprinderi rele ale noastre și de altele asemenea lor, despre care nici a pomeni nu este vreme, și trecându-le cu vederea, după cuvântul proorocului: *să nu grăiască gura mea lucruri omenești* (Ps. 16, 4), vom enumera mai bine virtuțile acelora (ale răsăritenilor) către care cu toată osârdia trebuie să tindem și noi și, descriind pe scurt pravilele lor cele pentru îndreptare, precum și alte rânduieli, să trecem apoi la oarecare scrieri ale stareților (celor de demult), reîmprospătându-ni-le cu toată sârguința în minte, ca prin ele să întărim toate câte am pus în lucrarea aceasta a noastră, socotind acele scrieri ale stareților drept niște mărturii puternice, căci cu pildele lor și cu sfințenia vieții lor se adeveresc toate câte am spus până acum.

16. Pedepsele pentru îndreptarea greșelilor

Dacă cineva întâmplător ar sparge vasul (ulciorul) în care se răcorește apa, acela numai prin pocăință înaintea tuturor fraților își va spăla greșeala; deci, atunci când toți frații se vor aduna la rugăciune, el, prosternându-se la pământ, își cere iertare și rămâne în această stare până când se va

isprăvi slujba și avva îi va porunci să se scoale de la pământ. În același chip își ispășește vina și acela care, fiind chemat la vreun lucru sau la vreo slujbă obișnuită, nu va veni îndată sau, cântând psalmul, se va îneca măcar cât de puțin, de asemenea și cel ce va răspunde ceva de prisos sau prea aspru sau cu trufie, ori dacă cu nebăgare de seamă va împlini ascultarea ce i s-a dat, ori dacă va cârti măcar cât de puțin ori, lăsând la o parte lucrările și ascultarea rânduită, se va ocupa numai cu cititul, lenevindu-se a-și împlini îndeletnicirile ce i s-au dat în sarcină (fie în ograda mănăstirii, fie în chilie), ori dacă, după terminarea slujbei, nu se va grăbi să se întoarcă îndată în chilie, ori cu cineva va sta de vorbă, cât de puțin, ori se va duce undeva măcar pentru o clipă, ori pe cineva va ține de mână, ori se va întinde la vorbă cu acela cu care nu locuiește într-o chilie, ori se va ruga împreună cu cel ce s-a depărtat de la rugăciuni, ori se va întâlni și va vorbi cu cineva din rudeniile sale sau cu prietenii lumești, fără încuviințarea starețului, ori dacă va primi de la cineva scrisoare sau va trimite cuiva scrisoare fără știrea starețului său – pentru toate aceste greșeli și pentru altele asemenea lor se cuvine dojană duhovnicească (ori se aplică măsura pentru îndreptare, despre care s-a pomenit la început). Iar pentru alte greșeli care nici la noi nu scapă fără dojană și înfruntare ca: grăire de rău dovedită, ură vădită față de cineva, îndărătnicie înrădăcinată, mersul slobod și necuviincios, purtarea ușoară față de femei, mânia, certuri, învrăjbire, suduire, căutarea intereselor sale, molima iubirii de argint, iubirea de a stăpâni lucrurile de prisos, pe care nu le are nici unul dintre alți frați, gustarea mâncării pe ascuns și fără de vreme, precum și altele, aici se întrebuințează nu acea măsură de îndreptare, pe care am numit-o duhovnicească, ci vinovații ori se pedepsesc cu pedepse trupești, ori se gonesc cu totul din mănăstire.

17. Citirile în timpul mesei și tăcerea

Cum că în timpul mesei se citea ceva din cărțile sfinte, aceasta reiese, după cum știm, nu din rânduiala egiptenilor, ci a capadocienilor, care fără îndoială au rânduit aceasta nu ca pe o îndeletnicire duhovnicească, ci pentru potolirea obiceiului de a vorbi multe și deșarte, precum și pentru înlăturarea certurilor, care se ivesc mai ales în timpul meselor, văzând că altfel acest rău nu se putea dezrădăcina. Căci la egipteni, mai ales la tabeniți, în așa fel păstrează toți tăcerea în timpul mesei, încât mâncând la un loc o atât de mare mulțime de frați și întărindu-se cu hrană, nimeni nu îndrăznește măcar să șoptească ceva, în afară de cei mai mari peste fiecare zece frați, care dau de veste nu cu glas ci prin lovitură, când vine vremea să se pună ori să se ia ceva de pe masă. Această tăcere în vremea gustării hranei se păzește acolo cu atâta asprime, încât punând potcapurile în așa fel ca să

se acopere și ochii (pentru ca ochiul să nu aibă putință a umbla fără rost), ei nu mai văd nimic altceva în afară de masă și de mâncarea pusă pe ea, din care și gustă, și în acest chip nici unul dintre ei nu poate să știe cum și cât mănâncă altul.

18. În afară de masa obștească nimic nu se mai îngăduie a mânca în alt loc

În afară de masa frățească (trapeză), adică înainte și după gustarea mâncării de către toți la timpul hotărât, ei se păzesc în tot chipul să pună în gură altceva de ale mâncării, așa încât, umblând chiar în grădină printre pomi și privind fructele care așa de ispititor ademenesc ochii celor ce trec pe lângă ele, sau chiar văzând merele zăcând jos pe pământ, încât piciorul poate să le calce în tot locul, ca și cum ele s-ar ruga ca să le ridice cineva, adică văzând toate acestea, ce pot să nască pofta chiar la cei ce știu să se înfrâneze pe sine și să-i ademenească ca să le guste, ei socotesc drept luare în bătaie de joc a celor sfinte nu numai ca să mănânce ceva din acestea, ci chiar să se atingă de ele cu mâna, în afară de acea mâncare care se dă în văzul lor tuturor fraților adunați împreună la masă, la vremea când se cade a gusta mâncare, ce după porunca economului se împarte tuturor prin alți frați anume rânduiți pentru această slujbă.

19. Cum se rânduiesc ascultările în Răsărit ?

Ca să nu scap nimic din rânduielile și obiceiurile chinoviei de acolo, voi aminti pe scurt ce fel de ascultări se dau în sarcina fiecărui frate în acele țări. În toată Mesopotamia, Palestina, Capadocia și în tot Răsăritul frații se rânduiesc după săptămână, așa încât, potrivit cu numărul fraților, se rânduiește și numărul slujitorilor. Ei împlinesc aceste ascultări cu atâta evlavie, cum nici unul dintre robi chiar nu-și poartă slujba lui înaintea domnului său cel mai puternic și mai neîndurat; astfel, nemulțumindu-se numai cu slujbele care li se rânduiesc, ei se scoală noaptea și în taină fac câte o ascultare, pe care trebuie altul să o facă. Intrând în rândul săptămânii, fiecare frate cu toată osârdia își poartă ascultarea dată până în seara zilei de duminică; ascultarea săptămânală se socotește încheiată atunci când frații se adună la cântarea psalmilor, ce de obicei se cântă la culcare; cei ce și-au isprăvit rândul spală picioarele celorlalți frați, așteptând pentru ei drept răsplată binecuvântată pentru ostenelile pe care le-au purtat în cursul săptămânii, înălțarea de rugăciuni obștești către Domnul Iisus Hristos pentru iertarea păcatelor neștiinței lor (a celor ce și-au is-

prăvit rândul) și a greșelilor neputinței omenești, și ca să fie primită osteneala lor cea de peste săptămână, ca o ardere de tot către Dumnezeu.

Apoi luni, după cântările de dimineață, ei predau celor noi rânduiți în săptămână vasele și alte lucruri de care au nevoie în slujbele lor. Aceia, luându-le în primire, le păstrează cu toată grija și băgarea de seamă, ca să nu se piardă ori să nu se strice ceva, convinși fiind că pentru lucrul cel mai neînsemnat, din câte li s-au încredințat lor, ca și pentru niște vase sfinte, ei vor da seama nu numai economului mănăstirii sau starețului, ci Însuși Domnului, dacă din pricina nepăsării lor se vor alege lucrurile acelea cu vreo stricăciune. Cât de aspre sunt legile lor în această privință se poate vedea dintr-o singură pildă, care se află expusă mai jos.

20. Legile aspre pentru paza lucrurilor mănăstirești; trei boabe de linte

Mergând odată economul, a văzut jos pe pământ risipite trei boabe de linte ce s-au strecurat printre degetele fratelui care era de săptămână, când acesta se grăbea să spele cu apă lintea, vrând să o fiarbă. Economul îndată a spus despre aceasta starețului, și fratele vinovat a fost pedepsit, ca un nebăgător de seamă și risipitor al averii sfinte, și a fost îndepărtat de la rugăciunea obștească. Vina aceasta i-a fost iertată numai după ce a ispășit-o prin pocăință înaintea tuturor fraților; nesocotindu-se nici pe sine a fi ai lor, și toate lucrurile lor ei le consideră ca închinate lui Dumnezeu.

De aceea, dacă s-a adus ceva odată în mănăstire, toți socotesc acel lucru ca sfințit lui Dumnezeu.

21. Pilda sârguinței celor ce sunt rânduiți în săptămână în ceea ce privește paza liniștii fraților

Cunoaștem un caz când în mănăstire s-au isprăvit lemnele și nu era cu ce să se pregătească hrana obișnuită pentru frați. Avva a poruncit ca toți să se mulțumească cu hrană nefiartă, până când se vor cumpăra lemne. Toți s-au unit cu aceasta și nimeni n-a așteptat vreo mâncare caldă. Însă frații care erau de rând, crezând că toată osteneala lor din cursul săptămânii întregi se zădărnicește dacă în săptămâna lor nu se va da fraților hrană fiartă, au făcut toate chipurile ca să găsească lemne. Lucru care de altfel e foarte greu în acele locuri, unde lemnele de foc se fac din crengi și rămășițe de pomi roditori uscați, căci păduri și crânguri, cum sunt pe la noi, acolo nu se află deloc. Frații s-au împrăștiat atunci prin toată pustia nestrăbătută, ce se întinde până la Marea Moartă, au strâns vreascuri

aruncate de vânturi în toate părțile și cu ele au gătit totul ce era de trebuință pentru masa fraților, așa încât nu s-a simțit lipsa de nimic. Aceasta a fost slujba lor de bunăvoie, căci puteau să ceară iertare ușor din lipsa lemnelor și prin porunca dată de avva. Dar ei n-au voit să piardă acea răsplată pe care au așteptat-o de la frați pentru timpul slujirii lor.

22. La egipteni nu se rânduiesc frați pentru săptămână

Aceasta s-a zis, precum am amintit și în precuvântare, privitor la rânduiala întregului Răsărit care, socotesc, trebuie să fie ținută și în țările noastre. Însă la egipteni, care foarte mult se îndeletnicesc cu lucrul manual, nu se rânduiesc frați pentru săptămână, ca să nu se pună prin aceasta piedici bunului mers al lucrărilor. Acolo, unui frate iscusit i se încredințează, de pildă, bucătăria și el poartă această slujbă necontenit, câtă vreme îl va ajuta puterea sau îi vor îngădui anii. Căci acolo nu se cere o muncă prea obositoare pentru gătirea mâncării la masă, întrucât monahii de obicei se mulțumesc cu hrană uscată și cu brânzeturi, iar legumele, sarea pisată, măslinele și peștișorii mici sărați (menidii), acestea le servesc pentru masa de sărbătoare.

23. Smerita ascultare – calea spre desăvârșire; pilda – Ioan din Licopole

Întrucât cartea aceasta vorbește și despre faptul cum poate să ajungă până la adevărata smerenie și desăvârșita ascultare cel ce s-a lepădat de lume, pentru ca mai apoi să se suie și până la înălțimile celorlalte virtuți, cred binevenit a descrie aici, după cum s-a făgăduit, și pildele din viața unor părinți ce au strălucit prin virtuți (mai ales prin ascultarea cea smerită), din cele multe alegând cele puține, pentru ca nu numai să aprindem râvna în cei ce tind spre cele de sus, dar și să le arătăm lor cum se poate ajunge la ținta spre care se nevoiesc. Deci, din numărul cel mare al părinților, să amintim de vreo doi sau trei, ținând seama de micimea cărții noastre. În primul rând, pe avva Ioan, care trăia lângă Licopole, orașul Tebaidei; căci el, pentru virtutea ascultării, s-a învrednicit de darul înalt al proorociei, câștigându-și slavă în lumea întreagă, și după vrednicie a fost cinstit chiar de mulți împărați. Astfel, Teodosie cel Mare nu pornea la război împotriva tiranilor puternici ce se răsculau contra lui, înainte de a căpăta sfaturi proorocești de la acest părinte, care viețuia la marginea Tebaidei, sfaturi prin care i se prezicea împăratului izbânda.

Încrezându-se în aceste proorocii, ca și cum ele i s-ar fi vestit din cer, acest împărat câștiga biruințe în lupte crâncene și înfrângea pe vrăjmași.

24. Acest Ioan un an întreg udă o ramură uscată dimineața și seara

Acest prea fericit Ioan, din tinerețile sale și până la vârsta desăvârșită bărbătească, a slujit starețului său, câtă vreme a trăit acela în această lume, și cu atâta smerenie îi împlinea poruncile lui, încât însuși starețul se mira de smerenia lui. Dorind încă mai cu deadinsul să cunoască de unde-i această virtute la el – din credința adevărată și nevinovăția sinceră a inimii sale, ori smerenia lui e prefăcută, fățarnică și se arată numai înaintea aceluia care-i dă porunci –, starețul adeseori îi dădea când ascultări cu totul deșarte și neaducătoare de nici un folos, când chiar cu neputință de împlinit. Voi aduce la vedere trei cazuri din acestea, din care limpede vor putea vedea cei ce ar dori să înțeleagă atât curățenia minții lui, cât și desăvârșirea ascultării. Astfel, într-o zi starețul, luând o ramură uscată, tăiată foarte de mult, uscată cu totul și chiar puțin putrezită și, împlântând-o în pământ, i-a poruncit să o ude de două ori pe zi, cărând apă pe umerii săi așa încât, fiind udată în fiecare zi, ea să prindă rădăcină, să învieze, să crească și să se facă plăcută la vedere dând umbră celor ce ar dori să se odihnească sub ea. Primind această ascultare cu obișnuita evlavie, tânărul monah, fără să judece dacă e cu putință acest lucru, în fiecare zi împlinea fără nici o scăpare porunca dată, cărând apă de la o depărtare de două mile. Astfel udă el copăcelul timp de un an întreg, fără să scape măcar o zi din pricină de boală sau a unei sărbători sau vreunei lucrări grabnice, a frigului de iarnă și a timpului rău. Starețul în tăcere îi urmărea munca neobosită și, în sfârșit, s-a încredințat că Ioan în toată nevinovăția inimii a luat și a împlinit porunca lui, fără să se îndoiască cu mintea sa, socotind porunca starețului ca și cum ar fi fost dată de sus și adeverind cu aceasta sinceritatea smeritei sale ascultări. De aceea, dorind să pună capăt acestei ispite, s-a apropiat el de ramura cea uscată și a zis: Ei, Ioane, a prins rădăcină pomușorul nostru sau ba ? Acela a răspuns: Nu știu. Atunci starețul, prefăcându-se că vrea să încerce cât e de tare rădăcina, printr-o mișcare ușoară a smuls ramura înaintea lui Ioan și a aruncat-o la o parte ca să nu o mai ude.

25. Tot el a aruncat prin fereastră o sticluță cu untdelemn, fără ca să gândească, împlinind numai porunca starețului

Învățat în acest chip, tânărul monah sporea în virtutea ascultării și darul smereniei strălucea în el. Buna mireasmă a ascultării sale s-a întins peste toate mănăstirile, iar unii dintre frați, dorind întradins să se încredințeze despre cele ce se vorbeau privitor la Ioan și mai tare să se adape la acea virtute, au venit la stareț și i-au mărturisit mirarea lor pentru ascultarea ucenicului său, care se slăvește pretutindeni. Starețul, chemându-l îndată pe Ioan, i-a zis: Du-te repede sus, ia de acolo sticluța cu untdelemn și aruncă-o pe fereastră. Ei nu aveau mai mult untdelemn decât în acea sticluță, pe care o țineau pentru cei străini și pentru întâmplare de boală. Ioan îndată a alergat sus și a aruncat vasul prin fereastră, negândindu-se nicidecum dacă are rost această poruncă și necugetând deloc cât de trebuincios este câteodată untdelemnul, iar în părțile lor nici cu bani nu se putea cumpăra.

26. Un bolovan mare a încercat el să aducă, pentru că așa a poruncit starețul

Altă dată, venind frații să învețe din pilda ascultării lui, starețul a chemat pe Ioan și i-a zis lui: Aleargă și împinge până aici cât mai repede piatra ce stă acolo departe. Ioan a alergat și din răsputeri a început să împingă piatra cea grea, pe care abia o gloată mare de oameni ar fi putut să o urnească. Sudoarea se scurgea de pe el șiroaie, i-a udat toată haina și a stropit și piatra. Dar nici prin minte nu i-a trecut că este cu neputință de împlinit porunca căci, din evlavie către starețul și în sinceritatea neprihănită a ascultării, el credea din tot sufletul că starețul nimic nu poate să poruncească în zadar, căci nu avea temei să creadă altfel.

27. Avva Mutius, ascultând de poruncă, și-a aruncat în gârlă fiul

Atât despre avva Ioan. Acum voi aminti despre faptele vrednice de pomenire ale lui avva Mutius care, atunci când s-a lepădat de lume și a venit ca să fie primit în mănăstire, a așteptat dincolo de poarta mănăstirească în răbdare chinuitoare mai mult decât oricine și cu răbdarea sa cea minunată a izbutit să fie primit în chinovie împreună cu micuțul său fiu, care împlinise atunci abia opt ani, trecându-se astfel peste obiceiurile

ținute de chinovie. După ce au fost primiți, îndată starețul i-a despărțit, punându-i să trăiască în chilii deosebite și dându-i sub supravegherea a doi bătrâni, ca să nu gândească tatăl că din toate câte a lăsat el în lume i-a rămas măcar fiul, ci, dimpotrivă, ca încetând el a se socoti pe sine drept un om avut, să sfârșească de asemenea a se mai socoti și drept un tată. Mai târziu, vrând starețul să descopere în care parte se trage el mai mult, înspre mila pentru cei de un sânge sau înspre ascultarea desăvârșită și omorârea de sine, pe care din iubire pentru Hristos trebuie să o aleagă față de toate celelalte, întradins își arăta tot disprețul față de copilul lui: îl îmbrăcau mai mult cu zdrențe decât cu haine bune, îl țineau nespălat și nepieptănat, așa încât la o singură privire putea să aducă tatălui mai degrabă o mare durere, decât să-i producă o mângâiere cât de mică. Pe lângă aceasta, ei adesea îl băteau; și tatăl cu ochii săi vedea cum îi bat copilul nevinovat. Cu toate însă că zilnic se proceda așa cu fiul lui, Mutius, din dragoste pentru Hristos Domnul și către virtutea ascultării, își păzea inima neatinsă de vreo întristare și sminteală. Căci nemaisocotindu-l pe copil drept fiul său, după ce împreună cu sine și pe dânsul l-a adus jertfă lui Hristos, nu spre întristările de acum își îndrepta ochii, ci mai vârtos se mângâia cu credința că întristările niciodată nu se îndură în zadar. Drept aceea, puțin se gândea la fiul său și la lacrimile sale, toată sârguința îndreptând-o spre creșterea în smerenie; o asemenea îndreptare a minții și a inimii sale nu s-a ascuns de la avva chinoviei și, vrând el să arate tăria duhului lui, într-o zi, când fiul lui plângea dintr-o oarecare pricină, avva, ca și cum s-ar fi supărat pe copil, a poruncit tatălui să-l apuce și să-l arunce în gârlă. Acela, ca și cum ar fi primit porunca de la Însuși Domnul, a alergat repede, a apucat pe fiu și, aducându-l în brațele sale la marginea gârlii, l-a aruncat în ea. Atât de fierbinte a fost credința lui și atât de repede i-a fost ascultarea. S-ar fi înecat copilul, dacă frații, cei trimiși din timp de către avva și care stăteau la pândă lângă mal, nu l-ar fi scos din adâncul apei.

28. Fratele Mutius a săvârșit fapta lui Avraam și după moartea starețului mănăstirii a fost ales în locul lui

Credința lui cea plină de lepădare de sine cu bunăvoință a fost primită de Dumnezeu, care a dat pentru aceasta și un semn al adeverirei de sus. Căci unui bătrân cuvios i s-a descoperit că Mutius, prin ascultarea sa, a săvârșit fapta patriarhului Avraam și de aceea, când avva chinoviei, peste un scurt timp, a trecut către Domnul, l-a lăsat pe dânsul ca urmaș al său, deci ca avva al chinoviei, ales fiind dintre toți ceilalți frați.

29. Un frate din neam ales vinde coșuri în orașul său, împlinind o ascultare

Să nu trecem sub tăcere nici faptele unui vestit frate al nostru, care după socoteli lumești era dintr-un neam ales. El era fiu al unui comit (dregător de provincie), om foarte bogat, și a învățat foarte multă carte. Când, părăsind pe părinții săi, a venit și el la mănăstire, atunci, pentru încercarea smereniei sale în cugetări și a căldurii credinței sale, s-a poruncit de la stareț să i se dea zece coșuri pe care, atârnându-i-le de gât, să le poarte prin piețile orașului spre vânzare, deși nu era nevoie numaidecât a le vinde în acest chip, poruncindu-i-se totodată ca să nu le vândă unui singur negustător, care ar dori să le cumpere pe toate deodată, ci să le vândă câte unul la mai mulți și aceasta ca să dureze mai mult o asemenea ascultare ce i s-a dat. El a împlinit aceasta cu toată osârdia și, înăbușind în sine rușinarea și sfiiciunea, pentru numele și din iubirea către Hristos încărcând coșurile pe umeri, le-a vândut câte unul după prețul hotărât și banii câștigați i-a adus la mănăstire. Nu l-a oprit nici neobișnuința în treburile negustorești, nici înjosirea ascultării față de nașterea lui cea aleasă, nici neplăcerile obișnuite la vânzare, din moment ce el a dorit prin ascultare să dobândească smerenia lui Hristos, pe care a socotit-o drept cea mai mare vrednicie.

30. Avva Pinufius, părăsind mănăstirea sa, a intrat în alta ca începător (novice), din smerenie, dar fiind descoperit, a fost întors la mănăstirea sa

Cuprinsul mic al cărții noastre ne silește să ne grăbim către sfârșit, dar marea vrednicie a ascultării, care printre alte virtuți are locul cel dintâi, nu ne lasă să trecem cu vederea faptele acelora care s-au proslăvit cu această virtute. De aceea, potrivind și una, și alta, adică vrând a fi cât de scurt, și totodată să aducem mângâiere și folos celor ce râvnesc pentru această virtute, vom aminti despre încă o pildă a smereniei, pe care a dat-o nu un oarecare începător, ci un bărbat desăvârșit, ajuns la vrednicie de avva. Această pildă nu numai că poate să otelească în virtutea ascultării pe cei tineri, dar și pe bătrâni îi va putea îndemna la sporire necontenită în această virtute. Deci, mereu l-am văzut noi pe avva Pinufius, mai marele unei numeroase chinovii, din Egipt, aproape de orașul Panifis, pe care toți îl cinsteau și-l admirau pentru o viață cuvioasă, care de altfel a ajuns la adânci bătrâneți și a avut vrednicie preoțească. Însă el, văzând că tocmai de aceasta nu are putință a se îndeletnici în ale smereniei, în care virtute el voia să sporească cu toată râvna, încercând să lărgească cercul ascultării

dorite de el, în taină a fugit din chinovie, s-a îndepărtat în părțile de la marginea Tebaidei și acolo, lepădând îmbrăcămintea călugărească și îmbrăcându-se după obiceiul mirenilor, a venit în chinovia tabeniților, rugându-se să fie primit în ea, căci știa că în acea chinovie se păstra cel mai aspru chip de viețuire și în care credea că nu va fi descoperit de nimeni, considerând și depărtarea locului și mărimea mănăstirii și mulțimea fraților. Mult timp cu răbdare a așteptat el dincolo de poarta mănăstirii, căzând la picioarele fraților și cu stăruință rugându-i să-l primească în mănăstire.

În sfârșit, cu greu l-au primit, ca pe un bătrân încărcat de ani care, petrecându-și viața în lume, a intrat în mănăstire spre sfârșitul zilelor, când nu mai putea să slujească plăcerilor sale; și aceasta a făcut-o, ziceau frații, nu căutând mântuirea și pentru a plăcea lui Dumnezeu, ci fiindcă a fost gonit de sărăcie și de foame. Ca pe unul prea bătrân, ce nu mai era bun la nici o slujbă, l-au pus să îngrijească împreună cu alții de grădină. Intrând astfel sub ascultarea unui frate mai tânăr, care îl socotea drept un supus al său, Pinufius cu bucurie asculta de el, găsindu-și în această ascultare mulțumirea, căci astfel avea putință să se îndeletnicească și să se desăvârșească în virtutea sa aleasă, adică în smerenie. Și nu numai lucrările pentru îngrijirea grădinii le împlinea el zilnic cu toată sârguința, dar și multe alte lucrări, de care alți frați nici nu voiau să se apuce, socotindu-le ori prea grele, ori prea înjositoare. Multe le făcea el, sculându-se pe ascuns noaptea, fără nici un martor și învăluindu-se cu întunericul nopții, așa încât lucrul făcut îl vedeau toți, dar cine l-a făcut nimeni nu putea să priceapă. Astfel se tăinui el acolo vreme de trei ani. În acest timp însă frații din mănăstirea lui s-au împrăștiat prin tot Egiptul, căutându-l pretutindeni; unul dintre ei însă, trecând prin mănăstirea tabeniților, l-a văzut și pe el. La început nici n-a bănuit că acesta este avva lor, atât de prost era el îmbrăcat și atât de înjositoare ascultări purta; iar el, aplecându-se, curăța cu grebla țărâna de sub măslini, apoi, aducând gunoi în spate, acoperea cu el rădăcinile măslinilor. Văzând aceasta, fratele mult timp se îndoi temându-se să-l descopere; abia după ce s-a apropiat de el, s-a uitat bine la fața lui, i-a ascultat glasul și l-a cunoscut. Încredințându-se astfel, fratele a căzut la picioarele lui, nedumerind pe toți cei ce au văzut aceasta, care se mirau de ce i-a făcut atâta cinste aceluia care era socotit ca cel mai de pe urmă, ca un începător, de curând ieșit din lume; dar apoi pe toți i-a făcut să se minuneze, când i-a rostit numele, care era atât de slăvit la dânșii. Atunci toți frații tabeniți căzând, au cerut iertare de la el, că din necunoștință l-au ținut printre ascultătorii începători și cu cinste l-au petrecut în mănăstirea lui, ferindu-l ca să nu părăsească din nou mănăstirea. Starețul fără voie s-a supus sorții, plângând că, din pizma diavolului, n-a putut el să păzească până la sfârșit chipul vieții smerite, pe care după atâta căutare o găsise bucurându-se.

31. Iar trecând scurt timp, el iarăși s-a îndepărtat într-o mănăstire din Betleem; fiind însă din nou descoperit, s-a întors

Pinufius, petrecând aici puțin timp și iarăși fiind îndemnat de dorința fierbinte de a se desăvârși în ale smereniei, a fugit din nou învăluindu-se în întunericul nopții și nu luând drumul nu spre o oarecare localitate învecinată, ci spre țări îndepărtate și necunoscute. Anume, suindu-se în corabie, a plecat tocmai spre Palestina, socotind că mai lesne se va putea ascunde mutându-se în acele locuri, unde numele lui nu s-a pomenit. Sosind însă acolo, el deodată a nimerit în mănăstirea noastră, așezată în apropiere de peștera în care Domnul nostru Iisus Hristos a binevoit a se naște din Sfânta Fecioară. Dar nici aici nu s-a putut ascunde mult timp, ca o cetate ce stă în vârful dealului, după cuvântul Domnului, căci unii dintre frații egipteni, venind să se închine locurilor sfinte, l-au cunoscut pe dânsul și l-au rugat să se întoarcă la chinovia sa.

32. Poveștele date de către Pinufius unui frate din nou primit în mănăstire în prezența cuviosului Casian

Când, călătorind prin Egipt, noi l-am aflat și l-am cercetat pe acest stareț minunat pe care l-am cunoscut în mănăstirea noastră, el, în prezența noastră, tocmai primea pe un frate în chinovia sa și-i dădea povețe cu acest prilej. Găsesc cu cale să înșir aici poveștele sale, ca să slujească spre zidirea multora. „Tu știi, zice avva, după câte zile de așteptare dincolo de zidul mănăstirii ai fost primit aici. Trebuie să cunoști mai întâi care este pricina acestei greutăți. Căci în viața aceasta, în care tu ai dorit să intri, mult folos vei avea pentru tine dacă, cunoscând-o bine treptat-treptat și cum trebuie, vei începe să lucrezi lui Hristos."

33. N-a fost primit deodată în mănăstire din pricina greutății nevoințelor

„Deoarece o slavă mare se făgăduiește în veacul ce va să fie acelora care cu credință slujesc lui Dumnezeu, făcând voia Lui precum cere viața noastră mănăstirească, de aceea și o mare pedeapsă așteaptă pe toți care o vor petrece cu răceală și nebăgare de seamă, neîngrijindu-se cum să aducă rod vrednic de sfințenie, după făgăduința pe care au dat-o. Scriptura zice că mai bine să nu făgăduiești, decât făgăduind să nu împlinești (Eccl. 5, 3); și *blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier.

48, 10). De aceea nu te-am primit decât după mult timp, nu pentru că n-am dorit din toată inima ca să te mântuiești tu și ceilalți și nu pentru că n-am fost gata cu bucurie să ieșim întru întâmpinarea celor ce doresc să se apropie către Hristos, ci pentru ca nu cumva primindu-te pe tine în grabă, să cădem și noi înșine în vina nechibzuinței înaintea lui Dumnezeu, și nici pe tine să nu te băgăm în grea răspundere, dacă tu, fiind lesne primit și de la început nedându-ți seama despre greutatea făgăduințelor noastre, te vei face călcător sau lucrător rece (nepăsător) al acestor făgăduințe. Înțelege dar acum însemnătatea lepădării de lume, ca astfel, dându-ți bine seama de aceasta, și mai bine să vezi cum trebuie să lucrezi."

34. Lepădarea de lume este luarea crucii, răstignirea lumii și omorârea de sine

Lepădarea de lume nu este altceva decât luarea crucii lui Hristos asupra ta și lucrarea omorârii de sine. Să știi deci că de azi înainte tu ai murit pentru lumea aceasta, pentru grijile și plăcerile ei sau, cum zice Apostolul: *lumea e răstignită pentru mine și eu pentru lume* (Gal. 6, 14). Să pătrunzi dar ce este crucea, sub a cărei umbră tainică de acum nu mai trăiești tu, ci Hristos trăiește în tine (Gal. 2, 20). Deci, așa precum El a fost atârnat pe cruce, în același chip ni se cade și nouă să ne petrecem viața noastră, pentru ca, după proorocul David (Ps. 118, 120), pătrunzându-ne cu frica Domnului cărnurile noastre, cu toate doririle și pornirile noastre să nu mai slujim trupului nostru, ci să ne pironim pe noi înșine spre omorâre de sine pentru Domnul. Căci numai în acest chip vom împlini noi poruncile Domnului, care zice: *Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie* (Marcu 8, 34). *Și cel ce nu-și ia crucea și nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine* (Matei 10, 38). Dar poate cineva nu pricepe cum e în stare omul să-și poarte necontenit crucea sa și cum se poate răstigni, rămânând în același timp viu? Iată, ascultă cum este aceasta.

35. Ne răstignim pe cruce prin frica lui Dumnezeu Care nu ne lasă să ne mișcăm după îndemnurile patimilor

Crucea noastră este frica lui Dumnezeu. După cum cel răstignit nu mai are putere după dorința sa să-și miște mădularele trupului său și să le întoarcă încolo sau încoace, tot așa și noi, doririle și năzuințele noastre trebuie să le întoarcem nu spre ceea ce ne este plăcut nouă și ne aduce

plăcere în veacul de acum, ci spre cele pe care le cere de la noi legea Domnului. După cum cel răstignit pe cruce nu se mai îngrijește de averea sa, nu se mai gândește la plăcerile sale, nu mai poartă grija zilei de mâine, nu cere camătă, nu se mândrește, nu se ceartă, nu pizmuiește, nu caută să se răzbune și, deși încă răsuflă, totuși se socotește pe sine că este răstignit și într-acolo își îndreaptă privirile inimii, unde în curând trebuie să se mute, tot așa și noi, fiind răstigniți cu frica lui Dumnezeu, trebuie să fim morți nu numai în ceea ce privește patimile trupești, dar și în privința a tot ce este pământesc, într-acolo îndreptându-ne ochii sufletului nostru, unde trebuie să ne mutăm noi din clipă în clipă; în acest chip ne omorâm poftele și patimile noastre.

36. Te-ai lepădat ? Nu te mai întoarce înapoi

Deci teme-te să-ți iei ceva înapoi dintr-acelea de care te-ai lepădat, călcând astfel porunca Domnului, ca nu cumva întorcându-te de la ogorul lucrării evanghelice, să te îmbraci în hainele tale de care te-ai lepădat (Matei 24, 18). Nicidecum nu îngădui ca să se înnoiască în tine poftele cele josnice și deșertăciunile lumii acesteia, ca nu cumva împotrivindu-te poruncilor Domnului, coborându-te de pe acoperișul desăvârșirii, să te iei iarăși după cele ce ai lăsat jos în casă, când te-ai lepădat de lume. Să nu-ți aduci aminte de părinți și de alte legături de odinioară, nu te încurca cu grijile cele lumești, ca nu cumva, după cuvântul Domnului, să te pomenești nevrednic pentru Împărăția Cerurilor, ca unul care *pune mâna pe plug și se uită înapoi* (Luca 9, 62). Ferește-te ca nu cumva, surpând trufia de la început, când te-ai lepădat de lume, prin credința cea fierbinte și smerenia desăvârșită, mai apoi, după ce vei învăța psalmi și te vei deprinde cu viața mănăstirească, să nu deștepți din nou trufia, mândrindu-te cu cele ce ai câștigat și, astfel, să risipești din nou ceea ce ai zidit; după cuvântul apostolului, să nu te faci călcător de lege. Dimpotrivă, până la sfârșit să rămâi în această lepădare de toate, pe care ai făgăduit-o înaintea feței lui Dumnezeu și a îngerilor Săi și, înarmându-te în acea smerenie și răbdare cu care tu ai petrecut zece zile dincolo de poartă, rugându-te cu multe lacrimi ca să te primească în mănăstire, nu numai să rămâi statornic în acestea, dar și să crești și să sporești. Căci va fi lucru foarte trist dacă tu, în loc să înaintezi, pornind de la începuturi și suindu-te spre desăvârșire, vei începe a coborî din ce în ce mai jos. Căci nu cel care a început acestea, ci cel care le va îndura până la sfârșit, acela se va mântui (Matei 10, 22).

37. Ca să izbutești în aceasta, păzește începuturile cugetelor care sunt capul șarpelui

Șarpele cel viclean totdeauna păzește călcâiul nostru, adică se luptă și împotriva dorințelor noastre celor bune și până la sfârșitul vieții noastre caută să ne muște piciorul. De aceea, puțin folos este să începi bine și cu toată căldura să pui începutul lepădării de sine, dacă la fel nu se va însemna și sfârșitul cuviincios, și smerenia lui Hristos, și sărăcia, pe care le-ai făgăduit tu astăzi înaintea feței Lui, și dacă ele nu vor fi păzite de tine până la suflarea cea de pe urmă, tot așa cum au fost și primite de tine. Pentru ca să ai izbândă în aceasta, păzește totdeauna capul șarpelui, adică începuturile cugetelor, descoperindu-le îndată starețului tău. Căci numai așa te vei învăța a-i zdrobi capul cel ucigător, dacă nu te vei rușina să descoperi toate starețului tău.

38. Ai dat făgăduință ? Caută și râvnește să urci spre desăvârșire

De aceea, începând să lucrezi Domnului, stai în frica lui Dumnezeu și, potrivit Scripturilor (Sirah 2, 1), gătește-ți sufletul tău nu pentru liniște, nu pentru trândăvie, nu pentru desfătare, ci spre încercare și strâmtorare. *Că prin multe suferințe trebuie să intrăm în împărăția lui Dummnezeu* (Fapte 14, 22). Îngustă este poarta și strâmtă este calea ce duce la viață și puțini sunt cei care le găsesc. Gândește-te dar că tu ești de acum unul dintre cei puțini aleși și nu te lăsa să te răcești, după cum s-au făcut reci cei mai mulți, ci viețuiește după pilda celor puțini, pentru ca împreună cu cei puțini să intri în împărăția lui Dumnezeu. *Căci mulți sunt chemați, dar puțini aleși* (Matei 20, 16); și mică este turma căreia a binevoit Dumnezeu să-i dea moștenirea Sa (Luca 12, 32). Cunoaște dar că nu este neînsemnat păcatul când cineva, dând făgăduința de a se sui spre desăvârșire, va începe să urmeze celor nedesăvârșite. Iar spre desăvârșire se urcă după următoarea scară și în chipul următor.

39. Cum urcăm spre smerenie, care sunt semnele și roadele smereniei

Începutul mântuirii noastre și paza ei, după cum am zis, este frica lui Dumnezeu. Ea pune începutul întoarcerii noastre, prin ea se face curățirea de patimi, prin ea se câștigă și toate virtuțile de către cei ce au pășit pe calea desăvârșirii. Când frica lui Dumnezeu pătrunde în sufletul omului,

ea naște atunci disprețuirea pentru toate lucrurile, uitarea rudeniilor și lepădarea de toată lumea; iar prin disprețuirea aceasta și prin lepădarea de toate cele lumești se câștigă smerenia. Smerenia se cunoaște însă după următoarele semne: 1) dacă cineva a murit în ce privește toate dorințele (poftele) sale; 2) dacă nu numai faptele, dar și cugetele sale nu le ascunde de la starețul său; 3) dacă nu se încrede deloc în mintea sa, ci toate le lasă pe seama starețului și povețele sale le ascultă cu inimă însetată și cu voie bună; 4) dacă în toate arată supunere, blândețe și răbdare neclintită; 5) dacă nimănui nu-i face nici o supărare, iar dacă i se întâmplă chiar lui să pătimească de la cineva, nu se întristează și nu se mâhnește; 6) dacă nu face și nu pune în cuget nimic din cele ce opresc rânduiala mănăstirii și pilda celor mai mari; 7) dacă, îndurând toată lipsa, totdeauna e mulțumit și, făcând cu osârdie ceea ce i se poruncește, se socotește pe sine totuși drept un lucrător rău și nevrednic; 8) dacă se numește pe sine ca cel de pe urmă dintre toți, și aceasta o face numai cu buzele sale, ci dacă în adâncul inimii așa simte; 9) dacă își înfrânează limba și niciodată nu strigă; 10) dacă se ferește oricând și fără pricină să râdă. După aceste semne și alte asemenea lor se cunoaște adevărata smerenie. Și când tu într-adevăr ai câștigat-o, atunci ea îndată te înalță la dragostea aceea care nu știe de frica pedepsei, te înalță la acea treaptă desăvârșită unde toate câte le făceai înainte nu fără de multe greutăți și mai vârtos din frica pedepsei, acum vei începe să faci toate acestea fără nici o îngreunare, ca ceva firesc, și te vei păzi nu pentru că te vei gândi la chinurile viitoare și din frica lor, ci din dragoste pentru ceea ce este bun și din dorința de a te îndulci cu lucrarea virtuților.

40. Ca pildă de urmat alege-ți numai pe unul, nu pe mulți

Ca să ajungi mai ușor la acestea, după ce ai intrat în numărul fraților, trebuie să-ți alegi nu pe mulți, ci pe unul sau pe doi ca pildă de urmat și chip al vieții desăvârșite. Căci pe lângă faptul că o viață încercată și curată este partea numai a celor puțini, tu vei mai avea și acel folos că din pilda unuia mai bine se adapă și se povățuiește cel ce caută să ajungă la desăvârșirea vieții călugărești.

41. Printre frați să fii ca un surd, mut, orb și nebun

Ca să poți împlini toate acestea cu izbândă și ca să poți umbla totdeauna în această lege duhovnicească, este nevoie ca, trăind în mijlocul fraților, să

păzești următoarele trei lucruri. După cuvintele psalmistului: *iar eu ca un surd nu auzeam și ca un mut ce nu-și deschide gura sa* (Ps. 37, 13), să fii și tu ca un surd, ca un mut și ca un orb pentru toți ceilalți, în afară de acela pe care, după vrednicie, ți-l vei alege drept pildă de urmat, nici să te uiți, nici să cauți ceea ce sigur nu-ți va sluji spre zidire, ci fă-te astfel ca și cum n-ai fi văzut nimic, asemenea unui orb, ca nu cumva, luându-te după aceia care ți se vor părea destoinici, să nu te cobori iarăși la cele mai rele, pe care înainte singur le-ai osândit. Dacă vei auzi cuvinte de nesupunere, împotrivire, osândire sau altele asemenea, să nu te smintești, să nu te grăbești a urma pilda acelora, ci treci toate acestea cu vederea, ca și cum n-ai fi auzit nimic, asemenea surdului. Dacă pe tine, sau pe altcineva te vor ocărî sau în vreun alt chip te vor asupri, să nu te pornești asupra acelora și nici să le răspunzi, făcându-te ca un mut și, cântând în inimă stihul psalmistului: *Zis-am: păzi-voi căile mele, ca să nu păcătuiesc eu cu limba mea. Pus-am gurii mele pază, când a stătut păcătosul împotriva mea. Amuțit-am și m-am smerit* (Ps. 38, 1-3).

Dar încă și al patrulea lucru trebuie să-l faci mai mult decât toate celelalte și care îți va fi podoaba și încununarea celor dintâi trei, anume, trebuie să te faci, după cuvântul Apostolului, *nebun, în veacul acesta, ca să fii înțelept* (I Cor. 3, 18): nu cerceta și nu judeca nimic din câte ți se vor porunci; ci cu toată nevinovăția inimii și cu toată credința, arată totdeauna ascultare, numai aceea socotind sfânt, mântuitor și înțelept, ce-ți arată legea Domnului și iscusința starețului. Întemeindu-te pe aceste pravile, vei putea trăi liniștit sub disciplina mănăstirească și nici o ispită și nici un meșteșug al vrăjmașului nu te va putea răpi din chinovie.

42. Nu te socoti răbdător atunci când alții, după bunătatea lor, nu te supără cu nimic; ci mai vârtos străduiește-te să-ți arăți virtutea când vei avea neplăceri

Nu trebuie să gândești că tu ai răbdat de toate, încrezându-te în virtuțile altora, adică nădăjduind că nimeni nu-ți va tulbura răbdarea ta, căci toate acestea nu sunt în stăpânirea ta și nu depind de tine, ci înarmează-te cu smerenie și iertare, ca să poți răbda toate, pentru că aceasta ține de voia ta.

43. Scara poveților pe care urmează să ne suim spre desăvârșire

Pentru ca toate câte s-au spus până acum pe larg mai bine să se întipărească în inima ta și mai tare să se împlânteze în simțirile tale, le voi

enumera pe scurt, pentru ca mai ușor să poți tu cuprinde cu mintea toată enumerarea, căreia urmând fără multă osteneală și greutate, vei putea urca până la înălțimile desăvârșirii. Începutul mântuirii noastre, precum și al înțelepciunii, este frica lui Dumnezeu. Din frica lui Dumnezeu se naște înfrângerea (părerea de rău) cea spre mântuire, de la înfrângere se naște lepădarea de lume și de toate lucrurile lumești și disprețuirea lor. Din lepădarea aceasta provine smerenia, din smerenie izvorăște lepădarea de poftele tale. Prin lepădarea de pofte se taie de la rădăcină și se usucă toate patimile. Prin gonirea patimilor se înmulțesc și cresc virtuțile. Prin sporirea virtuților se câștigă curățenia inimii. Iar prin curățenia inimii se ajunge la desăvârșirea dragostei celei apostolice.

Viața și rânduiala Cuviosului Benedict

Viața Cuviosului Benedict

Viața cuviosului Benedict a fost scrisă de către Sfântul Grigorie Dialogul și este cuprinsă în cartea a doua a convorbirilor sale despre viața părinților italieni. „A fost, zice el, un bărbat cu o viață cinstită, după numele și darul său, Benedict (ceea ce înseamnă binecuvântat), care din tinerețile sale își păstra curățenia inimii. Cu viața lui neprihănită, el întrecea vârsta sa și nu pleca sufletul său nici unei patimi, ci trăind încă pe acest pământ, disprețuia lumea pământească cu toate plăcerile ei, ca și cum nu era purtător de trup, deși ar fi putut să se dezmiardă cu bunătățile lumești.

Cuviosul Benedict s-a născut din părinți bogați, în provincia Nursia și a fost trimis apoi la Roma să învețe științele înalte. Înțelegând însă că știința pe mulți îi face să cadă în vicii, el a părăsit școala, pentru ca prea multa învățătură să nu-l împingă spre prăpastie.

Deci lepădându-se de învățătură, el a lăsat casa și moștenirea părintească și, hotărându-se a bineplăcea numai lui Dumnezeu, a căutat să se adăpostească în vreo sfântă mănăstire. Dar cu toate că n-a învățat prea multă carte și n-a isprăvit școala, a devenit bărbat înțelept.“

La început se nevoia dânsul într-o localitate numită Enfide, unde împreună cu el trăiau și alți râvnitori ai mântuirii, dar mai apoi, fugind de slavă, s-a ascuns într-un loc pustiu – Subiaco, la o depărtare de 40 de mile de Roma. Drept chilie i-a fost o peșteră naturală, săpată în stâncă deasupra unui lac, format din izvoarele ce ieșeau din munți. Monahul Roman, dintr-o mănăstire apropiată, care îi arătase acel loc și-l îmbrăcase cu haine monahicești, îi aducea pâinea din când în când și în afară de acesta, nimeni nu știa despre locul de viețuire al lui Benedict.

Dar mai târziu, Dumnezeu a binevoit să-l descopere pe el unui preot; mai apoi l-au văzut încă și ciobanii și astfel vestea despre el în scurt timp s-a răspândit în toată împrejurimea. După aceasta au început să vină la dânsul mulți care căutau cuvântul mântuirii, iar mai târziu s-au adunat și ucenicii lui, dorind să se nevoiască împreună cu el și sub îndrumarea lui.

Într-o vreme cuviosul Benedict și-a părăsit refugiul, fiind rugat de către frații unei mănăstiri să le fie tată și îndrumător după moartea starețului lor. Întrucât el a introdus acolo reguli aspre, în curând a devenit o povară pentru monahi, care se deprinseseră până atunci să trăiască liber și deci au pus ei la cale să-l omoare cu otravă. Cunoscând aceasta din faptul că vasul cu băutura obișnuită ce i s-a adus, s-a sfărâmat după ce cuviosul l-a umbrit cu semnul crucii, el a părăsit acea mănăstire și s-a depărtat în locul ce iubea – în pustie.

Atunci au început să se adune la el ucenicii, dornici să-și închine viața Dumnezeului celui atotputernic, în număr așa de mare, încât cuviosul Benedict a zidit pentru ei 12 mănăstiri, așezând în fiecare câte 12 monahi și punându-i sub stăreția celor mai iscusiți dintre urmașii săi. Pe lângă sine el a lăsat pe vreo câțiva, pe care a hotărât să-i pregătească sub conducerea personală.

Slava cuviosului Benedict creștea, adunându-se în jurul lui tot mai mulți ucenici și mănăstirile sale înfloreau din ce în ce mai mult. Aceasta a stârnit zavistia preotului Florențiu dintr-o localitate învecinată și acela a început să-i facă șicanii și uneltiri. Pentru a scăpa de el, cuviosul Benedict împreună cu alți câțiva monahi s-a mutat din acea localitate și s-a așezat pe muntele Casino, anume la poalele unui vârf, unde era loc de ajuns și a zidit acolo o mănăstire, care a devenit mai apoi cel mai vestit dintre toate locașurile făcute de el. Cuviosul Benedict s-a străduit din răsputeri ca să orânduiască cât mai bine mănăstirile pe care le-a întemeiat, atât în ceea ce privește partea lor lăuntrică, cât și în ce privește partea cea din afară.

Aici a strălucit el cu slava facerii de minuni, cu vindecările celor bolnavi, cu tămăduirea celor îndrăciți, cu învierea morților, cu pătrunderea în cele ascunse ale inimilor omenești și cu proorociile, deși toate acestea el le săvârșea și în mănăstirile în care trăise până atunci.

Povestind astfel despre arătarea puterii lui Dumnezeu prin cuviosul Benedict, Sfântul Grigorie își încheie povestirea cu următoarele cuvinte: „Aș dori încă multe să spun despre acest bărbat vrednic de toată cinstea, însă mă opresc... Totuși nu vreau să ascund că acest bărbat sfânt, care s-a proslăvit prin atâtea minuni, strălucea și cu lumina învățăturii. Căci el a scris pravilele pentru monahi, așezate atât de frumos și atât de clar. Dacă cineva dorește să cunoască mai cu de-amănuntul obiceiurile și viața lui, în această înșirare a pravilelor, acela va putea găsi toate felurile învățăturilor

lui, căci un bărbat sfânt ca el nu putea să învețe altfel, decât așa cum el însuși viețuia".

Ceasul sfârșitului i-a fost descoperit și el l-a vestit ucenicilor săi. Cu șase zile înainte de moartea sa, el a poruncit să i se pregătească mormântul. Apoi au început să-l scuture frigurile. Peste câteva zile a slăbit de tot; în ziua a șasea a poruncit ucenicilor săi să-l ducă la biserică; acolo s-a pregătit pentru mutare în veșnicie și împărtășindu-se cu Trupul și Sângele Domnului, sprijinindu-se cu slabele sale mădulare de mâinile ucenicilor, s-a sculat în picioare cu mâinile ridicate spre cer și și-a dat cea de pe urmă suflare cu cuvinte de rugăciuni.

A fost îngropat în biserica Sfântul Ioan Botezătorul, pe care el însuși a zidit-o în locul capiștei lui Apolo. Chiar din capul locului pornind aici mănăstirea, cuviosul Benedict a dărâmat această capiște și în locul ei a zidit biserica Sfântului Ioan Înainte-mergătorul. Tocmai în această biserică a și fost el îngropat.

Sfânta Biserică cinstește pomenirea cuviosului Benedict la 14 martie. El s-a născut pe la anul 480 și a murit în jur de 549.

Rânduiala cuviosului Benedict se găsește în tomul 66 al Patrologiei latine, ediția Migne.

Rânduiala Cuviosului Benedict

Cuvânt înainte

Ascultă, fiule, sfaturile povățuitorului și pleacă spre ele urechea inimii tale; cu dragoste primește învățăturile părintelui celui plin de iubire și împlinește-le cu fapta, pentru ca prin ascultarea cea iubitoare de osteneală să te întorci la Acela, de la Carele te-ai depărtat prin neascultarea cea îndărătnică. Aici cuvântul meu se îndreaptă către tine cel ce te lepezi de sfaturile voii tale, dorind să te faci ostaș al lui Hristos Domnul, împăratul cel adevărat și cel ce iei armele tari și slăvite ale supunerii.

Orice lucru bun vei vrea să pornești, mai întâi de toate prin rugăciune sârguitoare cere de la El putere ca să-l poți duce la sfârșit și caută să nu lași ca Acela, Carele a binevoit a ne pune în numărul fiilor Săi, să fie jignit vreodată prin vreo faptă a noastră rea, căci Lui trebuie să ne supunem noi pentru toate facerile de bine ale Sale cele pentru noi, ferindu-ne ca să nu ne lipsească El de moștenire, cum lipsește un tată mâniat pe copiii săi sau ca un stăpân groaznic, supărându-Se pentru faptele nostre cele rele, să nu

ne arunce în chinul cel fără de sfârșit, ca pe niște robi nevrednici, care n-au voit să urmeze slavei Lui.

Să ne deșteptăm deci din somn, îndemnați fiind de Scriptura ce zice: *este chiar ceasul să vă treziți din somn* (Romani 13, 11). Și deschizând ochii noștri pentru a vedea lumina cea dumnezeiască și plecându-ne urechea spre glasul cel dumnezeiesc, să ascultăm cele ce ne spune el, în toată ziua grăind: *O, de I-ați auzi astăzi glasul care zice: „să nu vă învârtoșați inimile voastre"* (Ps. 94, 8) și încă: *cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericilor* (Apoc. 2, 29). Ce dar zice el ? *„Veniți fiilor, ascultați-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăța pe voi* (Ps. 33, 11). Umblați cât aveți lumina, ca să nu vă cuprindă întunericul (Ioan 12, 35).

Căutându-și urmași din mulțimea poporului, Domnul cheamă zicând: *cine este omul cel ce voiește viața, care iubește să vadă zile bune ?* (Ps. 33, 12); dacă tu, auzind acestea vei răspunde „eu sunt", îți grăiește ție Domnul: „de voiești să ai viață *oprește-ți limba de la rău și buzele tale să nu grăiască vicleșug. Ferește-te de rău și fă bine, caută pacea și o urmează pe ea"* (Ps. 33, 12-13); și de veți face toate acestea, *ochii Domnului spre cei drepți și urechile Lui spre rugăciunea lor* (Ps. 33, 14). Ce poate să fie mai dulce pentru noi, decât acest glas al Domnului care ne cheamă pe toți, o, prea iubiți frați ? Iată după bunătatea Sa, ce cale a vieții ne arată Domnul !

Deci, încingându-ne mijlocul cu credință și cu lucrarea faptelor celor bune și încălțându-ne picioarele cu bunăvestirea Evangheliei (Efes. 6, 14-15), să mergem în urma Lui, ca să ne învrednicim a vedea pe Cel ce ne cheamă în împărăția Sa. De dorim să ne sălășluim în locașurile împărăției Sale, să cunoaștem că acolo nu ajungem altfel decât mergând pe calea faptelor celor bune. Vom întreba împreună cu proorocul Domnului, grăindu-i Lui: *Doamne, cine va locui în locașul Tău și cine se va sălășlui în muntele cel sfânt al Tău ?* (Ps. 14, 1) și vom auzi răspunsul Domnului la întrebarea aceasta, arătându-ne calea spre locașurile Lui: *Cel ce umblă fără prihană și face dreptate, cel ce are adevărul în inima sa, cel ce n-a viclenit cu limba, nici n-a făcut rău împotriva vecinului său și ocară n-a rostit împotriva aproapelui său...* (Ps. 14, 2-3).

Acela, carele pe diavolul cel răutăcios ce-i insuflă cele rele, alungându-l dinaintea ochilor inimii sale, îl nimicește și pe *pruncii lui* adică sfaturile cele rele, *îl zdrobește de piatră* – adică de Hristos; cel ce, temându-se de Domnul, nu se prea înalță cu faptele sale cele bune, ci săvârșindu-le le socotește ca și cum ar fi lucrate de Însuși Domnul, mărindu-L astfel pe stăpânul Său care lucrează prin el și zicând împreună cu proorocul: *Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău se cuvine slavă* (Ps. 113, 9), după cum și Apostolul Pavel izbânda propovăduirii sale nu o socotea drept izbânda sa, zicând: *dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt* (I Cor.

15, 10), și după cum el în alt loc zice: *iar cine se laudă, în Domnul să se laude*(II Cor. 10, 17).

De aceea Domnul în Evanghelie grăiește: *De aceea, oricine aude aceste cuvinte ale Mele și le îndeplinește asemăna-se-va bărbatului înțelept care a clădit casa lui pe stâncă. A căzut ploaia, au venit râurile mari, au suflat vânturile și au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stâncă* (Matei 7, 24-25). Vestindu-ne acestea, Domnul așteaptă ca la aceste îndemnuri sfinte noi să răspundem cu faptele noastre și de aceea în așteptarea îndreptării noastre ne amână El și sfârșitul vieții noastre, precum zice Apostolul: *Sau disprețuiești tu bogăția bunătății Lui și a îngăduinței și a îndelungii Lui răbdări, neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință ?* (Rom. 2, 4). Căci prea bunul Dumnezeu zice: *Oare voiesc Eu moartea păcătosului și nu mai degrabă să se întoarcă de la căile sale și să fie viu ?*(Iez. 18, 23).

Așadar, fraților, am întrebat noi pe Domnul, cine poate să se facă vrednic de locașurile Lui și am ascultat poruncile a căror împlinire li se poruncește celor ce doresc să se sălășluiască în acele locașuri. Acum, dacă vom împlini cele ce ne poruncește acest dascăl, negreșit ne vom face moștenitori ai Împărăției Cerurilor. Să ne înarmăm deci inimile și trupurile cu ascultarea cea sfântă a poruncilor și pentru cele ce nu le va putea birui firea noastră, să ne rugăm Domnului ca să binevoiască a ne trimite ajutorul Său cel dumnezeiesc. Dacă cu tot dinadinsul dorim să scăpăm de muncile gheenei și să ne învrednicim vieții cerești în fericirea nesfârșită, până când mai este timpul, până când ne aflăm încă în acest trup, să lucrăm numai faptele ce sunt bune pentru veșnicie.

În aceste chipuri ni se arată nouă școala slujirii Domnului, în ale cărei așezăminte credem că nimic nu este peste măsură de greu, că nimic nu este cu neputință. Și chiar dacă ți s-ar părea ceva strâmtorâtor, din cerințele legii dreptății, pentru îndreptarea slăbiciunilor și păstrarea dragostei, nu te înfricoșa și nu fugi de la calea mântuirii, pe care nu o poți începe altfel decât prin ușa cea strâmtă (Matei 7, 13-14). Dacă vei urma acestui fel de viață în credință, ți se va lărgi inima și umblarea în calea poruncilor Domnului o vei face cu negrăită dulceață a dragostei; deci, dacă nu vom părăsi această școală, ci ne vom învăța dintr-însa până la moarte, atunci prin răbdare ne vom învrednici să moștenim împărăția Lui.

1. Felurile vieții monahicești

Se știe că monahii sunt de patru feluri. Cei dintâi sunt *chinoviții*, care trăiesc într-o mănăstire și duc lupte duhovnicești după aceeași rânduială, povățuiți fiind ei de către un singur avva.

Apoi sunt *anahoreții*, adică pustnicii care se îndepărtează în pustie, nu în căldura cea dintâi a hotărârii lor, ci după o ispitire îndelungată în mănăstire, deprinzându-se a se lupta cu diavolul prin ajutorul rugăciunii și după sfaturile celor mulți din oastea lui Hristos și încredințându-se că, cu ajutorul lui Dumnezeu, vor putea lupta piept la piept cu vrăjmașul, biruindu-l în cele din urmă și alungându-i îndemnurile lui de a lucra voia cărnurilor și a cugetelor.

Al treilea fel de monahi sunt *sarabaiții*. Acești monahi sunt răi, căci, înainte de a se învăța sub îndrumarea unui povățuitor iscusit și înainte de a se desăvârși, trecând ca aurul prin foc, ei încă lucrează faptele veacului acestuia și, fiind ca și plumbul pentru întipărirea păcatelor, ei intră în tagma monahicească, crezând că vor putea înșela și pe Dumnezeu, nu numai pe oameni. Aceștia, așezându-se câte doi sau câte trei, sau și câte unul, locuiesc în staulul lor, iar nu în staulul Domnului și în locul oricărei legi ei își pun doririle lor, ceea ce le trece prin minte sau le place, și acel lucru îl socotesc ca sfânt; iar spre cele ce nu se trage inima lor, pe acelea le socotesc rele.

Al patrulea fel de monahi se numesc *ghirovagi* (rătăcitori), care toată viața lor umblă de colo-colo, câte trei sau patru zile, petrecând prin chilii străine; tot timpul hoinăresc și niciodată nu stau locului, aceștia sunt cei mai josnici robi ai pântecelui; ei sunt mult mai răi decât sarabaiții și despre purtarea lor e mai bine să tăcem decât să vorbim ceva.

Noi însă, lăsând la o parte toate celelalte feluri ale monahismului, vom înșira cu ajutorul lui Dumnezeu, legile vieții chinoviților, căci acesta este cel mai statornic chip al vieții monahale.

2. Cum trebuie să fie avva

Avva, care s-a învrednicit a fi cap al mănăstirii, totdeauna trebuie să țină minte ce dregătorie poartă și numele celui mai mare să-l îndreptățească cu fapte. În mănăstire, se crede că el înfățișează pe Însuși Hristos, de aceea, nimic în afară de poruncile Domnului (ceea ce să nu fie), nu trebuie el nici să sfătuiască, nici să orânduiască, nici să poruncească, ci toată porunca lui și toată învățătura lui să fie ca un aluat al dreptății dumnezeiești în sufletul ucenicilor lui.

Să țină minte avva că atât învățătura lui, cât și ascultarea ucenicilor lui, amândouă aceste lucruri se vor cerceta cu de-amănuntul la strașnica judecată a lui Dumnezeu și să știe el că asupra păstorului cade vina, dacă Stăpânul mai puțin folos va găsi în oile Sale decât trebuie; numai atunci nu i se va socoti vina, dacă se va dovedi că, deși el punea toată grija păstorească, totuși turma rămânea nesupusă și neascultătoare. Dacă păstorul

cu toată grija aducea doctoriile tămăduitoare pentru bolile cele vătămătoare ale oilor sale, atunci va fi îndreptățit el la judecata Domnului, strigând împreună cu proorocul lui Dumnezeu: *Legea Ta înlăuntrul inimii mele. Bine am vestit dreptate în adunare mare* (Ps. 39, 11-12), iar ele cu urâciune m-au urât. Atunci îndoită va fi vina oilor celor răzvrătite și drept pedeapsa lor va fi moartea veșnică.

Când cineva ia asupra sa vrednicia (și sarcina) de avvă, atunci cu îndoită povățuire trebuie să meargă înaintea ucenicilor săi, adică nu numai cu cuvântul să-i învețe, dar și cu fapta să arate tot ce este bun și sfânt, ucenicilor mai desăvârșiți să le tălmăcească și cu cuvântul legile Domnului, iar acelora care sunt cu inima aspră și neluminată să le arate poruncile dumnezeiești prin faptele sale. Despre cele ce învață pe ucenicii săi, – că sunt unii potrivnici (voii lui Dumnezeu și chemării lor) – să arate prin fapte că nimic din aceasta nu se cade ca el să făptuiască, *ca nu cumva altora propovăduind, însuși să se facă netrebnic* (I Cor. 9, 27), pentru că, atunci când ar păcătui, să nu-i zică Dumnezeu: *Pentru ce tu istorisești dreptățile Mele și iei legământul Meu în gura ta ? Tu ai urât învățătura și ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta.* (Ps. 49, 17-18); și *De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și bârna din ochiul tău nu o iei în seamă ?* (Matei 7, 3).

Avva nu trebuie să caute în față, nici să iubească pe unul mai mult decât pe altul, doar de va găsi pe cineva mai înaintat în fapte bune și în ascultare; nici celui din neam ales să nu-i dea o mai mare cinste, decât robului ce se întoarce, doar de va fi vreo altă pricină temeinică. Dacă avva va găsi așa ceva, cu dreptate atunci să facă, iar dacă nu, să-și țină fiecare locul său, pentru că de este cineva rob sau slobod (I Cor. 12, 13), noi toți una suntem în Hristos și toți sub același Domn purtăm aceeași sarcină a nevoințelor: *căci la Dumnezeu nu este fățărnicie* (Rom. 2, 11). Numai în acea privință ne deosebim noi înaintea Lui, dacă unul față de altul ne arătăm mai înaintați în fapte bune și în smerenie. Așadar să aibă avva aceeași dragoste către toți și aceeași disciplină să fie pentru toți, potrivit cu faptele fiecăruia. În ce privește învățătura sa, avva să păzească în totul porunca Apostolului care glăsuiește: *mustră, ceartă, îndeamnă* (II Tim. 4, 2) adică, întrebuințând din când în când și frica, amestecând însă frica cu dragostea. Fie ca și din asprimea dascălului să se vadă duioșia părintească: pe cei neînvățați (proști) și neastâmpărați trebuie să-i mustre cu asprime, pe cei ascultători, blânzi și răbdători să-i îndemne ca să tindă spre cele mai bune; iar pe cei leneși și trândavi (nepăsători) cu certare să-i certe.

Să nu scape din vedere avva nici o greșeală și nici o abatere, ci abia de vor încolți ele, cu rădăcină cu tot să le smulgă, ca să nu se întărească, aducându-și aminte de cele ce s-au întâmplat arhiereului Ilie (I Regi 2). Pe bărbații cinstiți și înțelepți cu întâia și a doua sfătuire să-i înțelepțească prin cuvânt, iar pe cei neînvățați și potrivnici cu inima, pe cei trufași și

răzvrătiți, de la început să-i astâmpere chiar cu pedeapsa trupească, amintindu-și de cele scrise: *Nu grăi la urechea celui nebun, căci el nu va băga de seamă iscusința graiurilor tale;* și încă: *Nu cruța pe feciorul tău de pedeapsă; chiar dacă îl lovești cu varga, nu moare. Tu îl bați cu toiagul, dar scapi sufletul lui din împărăția morții* (Pilde 23, 9; 12-13). Totdeauna să-și aducă aminte avva ce este el, să se gândească ce nume poartă și să știe că celui ce mai mult i s-a încredințat, de la acela mai mult și se va cere. Să cunoască cât de grea și de răspunzătoare sarcină a luat asupra sa de a îndruma sufletele și de a rândui viața celor mulți. Să se străduiască ca asupra tuturor să aibă înrâurire, asupra unora prin blândețe, asupra altora prin amenințare, însă asupra altora prin sfătuire, potrivindu-se firii fiecăruia, cercetând însușirile și măsura minții fiecăruia, ca să nu se strecoare ceva rău în turma încredințată lui, ci dimpotrivă, totdeauna să se bucure pentru înmulțirea și creșterea ei.

Dar mai vârtos să se teamă el ca nu cumva, părăsind grija pentru mântuirea sufletelor încredințate lui, mai mult să aibă grijă de lucrurile trecătoare, pământești, stricăcioase și totdeauna să-și aducă aminte că el a luat asupra sa sarcina să ducă sufletele în Împărăție, pentru care și seamă va trebui să dea. Să nu se îndreptățească că nu are de ajuns cele spre trebuință, amintindu-și de cele scrise: *căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6, 33) și încă: *cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele* (Ps. 33, 10).

Să cunoască el că cel ce s-a pus să îndrume sufletele mai mult trebuie să se pregătească ca să dea seama. Oricât de mulți frați ar fi sub îngrijirea lui, în ziua Judecății, fără îndoială, va trebui să dea seamă Domnului pentru sufletul fiecăruia dintre ei, dând răspuns totodată și pentru sufletul său. Temându-se astfel de acea judecată, înaintea căreia va sta el ca păstorul oilor ce i s-au încredințat, având grijă pentru faptele altora și pentru ale sale fapte mai mare grijă va avea și dându-și silință cu sfaturile sale să îndrepteze pe alții, în această stăruință și pentru sine el va găsi îndemn ca să sporească în desăvârșire.

3. Cum trebuie poftiți frații la sfat

Ori de câte ori se va ivi vreun lucru neobișnuit în treburile mănăstirești, avva trebuie să adune întreaga frăție și să le vorbească despre cele ce urmează a fi dezbătute. Pentru ce am zis noi ca să cheme pe toți ? Pentru că de multe ori Domnul descoperă celui mai tânăr ce este mai bun. Frații însă trebuie să-și spună părerile cu toată smerita plecăciune, necutezând a susține cu îndrăzneală toate ce le vin în gând. Căci în cele din urmă, de avva atârnă să hotărască ceea ce va crede el mai folositor pentru mântuire

și toți trebuie să i se supună. Dacă însă se cade ucenicilor a se supune dascălului, la rândul lui și acesta trebuie să le facă pe toate cu băgare de seamă și după dreptate.

Așadar toți întru toate trebuie să urmeze voii starețului ca unei legi neschimbate, ca nu cumva să se abată cineva de la aceasta în chip neînțelept. Nimeni dintre cei ce trăiesc în mănăstire nu poate să urmeze sfaturile voii sale și nici să cuteze măcar cineva cu îndrăzneală a vorbi împotriva avvei, despre hotărârile luate de el cu privire la mănăstire. Iar cel ce va cuteza să facă aceasta se cade a se pedepsi potrivit măsurilor mănăstirești de îndreptare. Dar și însuși avva toate să le facă cu frica lui Dumnezeu și păzind dreptatea și cunoscând că la urma urmei pentru toate judecățile sale va da răspuns lui Dumnezeu, Judecătorul atotdrept. Iar de e nevoie să se pună la cale vreun lucru neînsemnat pentru folosul mănăstirii, să țină seama avva numai de sfatruile fraților mai mari, după cum este scris: *fără de sfat nimic să nu faci, și după ce faci să nu-ți pară rău* (Sirah 32, 21).

4. Felurile faptelor bune

1. Mai întâi de toate să iubești pe Domnul Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul și cu toată puterea (Luca 10).
2. Apoi – pe aproapele, ca pe tine însuți.
3. Mai departe – să nu ucizi (Matei 5).
4. Să nu preacurvești (Levitic 19).
5. Să nu furi (Ieșire 20).
6. Să nu poftești (Deut. 5).
7. Să nu faci mărturie mincinoasă (II Petru 2).
8. Să cinstești pe toți oamenii (Luca 9).
9. Ceea ce nu-ți dorești ție, să nu faci nici altuia (Tobit 4).
10. Să te lepezi de tine însuți și să urmezi lui Hristos (Matei 17).
11. Trupul să ți-l înfrânezi și să-l potolești (I Cor. 9).
12. Să nu cauți plăceri (II Petru 2).
13. Să iubești postul (Daniil 1).
14. Să hrănești pe cei săraci (Tobit 4).
15. Să îmbraci pe cei goi (Isaia 58).
16. Să cercetezi pe cei bolnavi (Matei 25).
17. Să îngropi pe cei morți (Tovit 1).
18. Să ajuți la nevoie (Eccles. 6).
19. Să mângâi pe cel scârbit (Eccles. 7).
20. Să fii străin de faptele veacului acestuia (II Tim. 2).
21. Nimic să nu pui mai presus de dragostea către Hristos (Matei 10).

22. Să nu te mânii (Matei 5).
23. Să nu ții minte răul (Efes. 4).
24. Să nu ții în inimă gânduri viclene (Pilde 12).
25. Să nu vorbești de pace, ținând răul în inimă (Ps. 27).
26. Să nu părăsești dragostea (I Petru 1).
27. Să nu te juri, ca să nu calci jurământul (Matei 5).
28. Să vestești adevărul și cu inima și cu buzele (Ps. 14).
29. Să nu răsplătești răul cu rău (I Tesal. 5).
30. Să nu ocărăști și să rabzi ocările (I Cor. 6).
31. Să iubești pe vrăjmași (Matei 5).
32. Să nu clevetești asupra clevetitorilor, ci mai vârtos să binecuvântezi (I Petru 3).
33. Să suferi prigonire pentru dreptate (Matei 5).
34. Să nu fii mândru (Tobit 4).
35. Să nu fii bețiv (I Tim. 3).
36. Să fugi de îmbuibare cu mâncăruri (Sirah 37).
37. Să nu fii somnoros (Pilde 20).
38. Să nu fii trândav (Pilde 24).
39. Să nu cârtești (Înțelep. 1).
40. Să nu clevetești (Pilde 24.)
41. Să-ți pui toată nădejdea în Dumnezeu (Ps. 30).
42. De vei vedea în tine vreun bine, atribuie-l lui Dumnezeu, iar nu ție (Iacov 1).
43. Iar cele rele socotește-le drept faptele tale (Osea 13).
44. Teme-te de înfricoșata zi a Judecății (Iov 31).
45. Înfricoșează-te de gheena (Luca 12).
46. Viața veșnică dorește-o cu toată dorirea duovnicească (Ps. 83).
47. Să ai moartea în toată ziua înaintea ochilor tăi (Matei 24).
48. Asupra faptelor vieții tale veghează în tot ceasul (Deut. 4).
49. Să nu te îndoiești că în tot locul te vede Dumnezeu (Pilde 5).
50. Gândurile rele ce se suie la inimă, îndată să le zdrobești de piatră – de Hristos (Ps. 36);
51. Și să le descoperi starețului (Sirah 9).
52. Buzele tale ferește-le de clevetire (Ps. 35).
53. Să nu iubești vorbirea multă (Pilde 10).
54. Graiurile deșarte și care stârnesc râsul, să nu le vorbești (Matei 12).
55. Să nu iubești râsul (Eccles. 7).
56. Cu bucurie ascultă citiri sfinte (Luca 11).
57. Cât mai des stăruiește în rugăciuni (Luca 11).
58. Păcatele tale cele din trecut cu lacrimi și cu tânguire în toată ziua mărturiește-le lui Dumnezeu în rugăciune, în tot timpul stăruind a te îndrepta de ele (Ps. 6).

59. Pofta trupească să nu o săvârșești și sfaturile voii tale să le urăști (Galat. 5).

60. Supune-te poruncilor avvei întru toate (Evrei 13), chiar dacă el însuși ar face altfel (ceea ce să nu fie), aducându-ți aminte de cuvântul Domnului: *deci toate câte vă vor zice vouă să păziți, faceți-le și păziți-le; dar după faptele lor nu faceți* (Matei 23, 3).

61. Să nu dorești ca să ți se zică sfânt până când vei deveni, ci mai vârtos stăruiește să fii astfel, ca să te poți numi sfânt (Matei 23).

62. Poruncile lui Dumnezeu în toată ziua înplinește-le cu fapta (Sirah 6).

63. Să iubești nevinovăția (I Tim. 5).

64. Să nu urăști pe nimeni (Luca 19).

65. Să nu pizmuiești, să nu dușmănești pe nimeni (Galat. 5).

66. Să nu iubești certurile (II Tim. 2).

67. Să fugi de trufie (Ps. 130).

68. Să cinstești pe cei bătrâni (Levitic 19).

69. Să ai dragoste către cei tineri (I Tim. 4).

70. Să te rogi pentru vrăjmași, după dragostea lui Hristos (Matei 5).

71. Înainte de apusul soarelui să te împaci cu acela cu care ai avut vreo pricină (Efes. 4).

72. Niciodată să nu pierzi nădejdea în multa îndurare a lui Dumnezeu (Iez. 18).

Iată armele artei duhovnicești cu care, dacă vom lucra neîncetat ziua și noaptea, în ziua Judecății ni se va da de la Domnul acea răsplată și ne vom învrednici de acea fericire, pe care El Însuși a făgăduit-o zicând: *Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Cor. 2, 9). Iar odaia de lucru (atelierul) în care vom putea face toate câte ni se cade să le facem, este locașul mănăstirii și petrecerea în ea întruna, împreună cu toți frații.

5. Despre ascultare

Cea dintâi lucrare smerită a noastră este ascultarea cea fără de zăbavă. Se cuvine s-o aibă aceia care nimic altceva nu socotesc a fi mai de preț înaintea lui Hristos, atât pentru slujirea sfântă pentru care au dat făgăduință, cât și de groaza gheenei și pentru slava vieții veșnice. De aceea, îndată ce li se poruncește ceva din partea celui mai mare, nu îndrăznesc câtuși de puțin să întârzie a împlini, ca și cum aceea ar fi poruncă de sus. Despre aceștia Domnul a zis: *întru auzul urechii M-au auzit* (Ps. 17, 48). Și Apostolilor Săi de asemenea le-a zis: *cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă* (Luca 10, 16).

Cine este astfel, acela lepădând totul și neascultând de voia sa, îndată lasă la o parte lucrul său și, părăsind neisprăvit ceea ce lucra, cu piciorul grabnic al ascultării în faptă urmează glasului celui ce-i poruncește, așa încât și porunca spusă de învățător, și împlinirea ei de către ucenic au loc parcă chiar în aceeași clipă. O astfel de grabă o dă frica lui Dumnezeu pentru faptele acelora care cu dragoste tind spre viața veșnică. Pe calea cea strâmtă merg ei, însă Domnul zice despre aceasta: *strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață* (Matei 7, 14).

Nu după voia lor viețuiesc aceștia, nu dorințelor lor urmează și nu caută cum să facă toate pe placul lor, ci, petrecând în chinovie, lucrează după chibzuială și porunca altuia, cu dorire dorind ca să stăpânească asupra lor avva. Fără îndoială, aceștia urmează Domnului Care zice despre Sine Însuși: *M-am coborât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38).

Însă ascultarea numai atunci este bine plăcută lui Dumnezeu și bine văzută de oameni, când cele poruncite se împlinesc nu cu întristare, nici cu zăbavă, nici cu răceală sau cârtire, și nici cu scuze, care ar arăta nedorință. Ascultarea ce se arată celui mai mare, lui Dumnezeu I se dă, după cum El Însuși a zis: *cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă* (Luca 10, 16). Și trebuie să izvorască din buna pornire a inimii: *că Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună* (II Cor. 9, 7). Dacă ucenicul se supune nu cu voie bună, ci numai cu buzele, dar în inima sa va cârti, chiar dacă va împlini o poruncă dată, lucrul acela nu va fi plăcut lui Dumnezeu, Care vede inima celui ce cârtește. Pentru un astfel de lucru el nici o răsplată nu va primi, ba încă se va supune pedepsei împreună cu cei ce cârtesc, dacă nu se va îndrepta canonul cuvenit.

6. Despre tăcere

Vom împlini deci cele ce zice proorocul: *pus-am gurii mele pază, când a stat păcătosul împotriva mea. Amuțit-am și m-am smerit* (Ps. 38, 2-3). Aici proorocul arată că, dacă uneori și de vorbele cele bune trebuie să ne ferim pentru virtutea tăcerii, cu atât mai vârtos trebuie să fugim de graiurile rele de frica pedepsei pentru păcat. Deci pentru destoinicia aceasta a tăcerii, chiar ucenicilor desăvârșiți, cât mai rar trebuie să li se dea voie să vorbească și numai despre lucruri sfinte, bune și povățuitoare, căci scris este: *mulțimea cuvintelor nu scutește de păcătuire* (Pilde 10, 19) și încă: *limba dulce este pom al vieții* (Pilde 15, 4). A grăi și a învăța se cuvine învățătorului, iar ucenicului a asculta și a tăcea.

De aceea, dacă se ivește nevoia să fie întrebat cel mai mare despre ceva, să se întrebe cu toată smerenia și cinstită plecăciune, fără a se vorbi mai

mult decât se cade. Iar vorbăria, grăirea în deșert și glumele le osândim la izgonire veșnică din toate locurile; pentru a spune așa ceva nu-i dăm voie ucenicului nici gura să deschidă.

7. Despre smerenie

Strigă către voi, fraților, dumnezeiasca Scriptură, zicând: *oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța* (Luca 14, 11). Zicând acestea ea ne arată că orice înălțare este un fel de mândrie de care proorocul fugea în tot chipul, după cum singur mărturisește zicând: *Doamne, nu s-a mândrit inima mea, nici nu s-au înălțat ochii mei, nici n-am umblat după lucruri mari, nici după lucruri mai presus de mine* (Ps. 130, 1). Ce însă ? *Dimpotrivă, mi-am smerit și mi-am domolit sufletul meu, ca un prunc înțărcat de mama lui* (Ps. 130, 2).

De aceea, fraților, de voim să ajungem la suișurile cele mai înalte ale smereniei și degrabă să ne urcăm la acea înălțime cerească spre care se ridică prin smerenia din viața de acum, cu faptele noastre cele urcătoare se cade să înălțăm acea scară pe-care a văzut-o în vis Iacob și pe care se suiau și se pogorau îngerii lui Dumnezeu.

Fără îndoială, nu altceva trebuie să înțelegem prin acea suire și pogorâre decât că prin înălțare se coboară, iar prin smerenie se înalță. Iar însăși scara ridicată este viața noastră din veacul acesta care pentru smerenia inimii se ridică de către Domnul până la ceruri. Iar trupul și sufletul nostru să le numim ca laturile scării acesteia, pe care laturi cuvântul lui Dumnezeu a întărit mai multe trepte – ale smereniei și ale omorârii și înfrânării cărnurilor pentru ridicarea noastră spre cele de sus.

Cea dintâi treaptă a smereniei este atunci când cineva, punând totdeauna frica lui Dumnezeu înaintea ochilor săi, în tot chipul fuge de uitare și totdeauna își aduce aminte de toate câte a poruncit Dumnezeu și că toți cei ce-l urăsc pe Dumnezeu vor merge pentru păcatele lor în gheena focului; ci totdeauna aducându-și aminte de viața cea veșnică care este gătită de Dumnezeu celor ce se tem de Dânsul, în tot ceasul se păzește pe sine de păcate și de greșeli, de cele cu gândul sau cu cuvântul, sau cu ochii, sau cu mâinile, sau cu picioarele, înăbușindu-și dorirele sale, mai vârtos însă poftele trupului.

Așadar, pururi să cugete omul în sine că Dumnezeu în tot ceasul privește spre el din ceruri și că faptele sale în tot ceasul sunt descoperite înaintea ochilor dumnezeiești și sunt văzute îngerilor lui Dumnezeu. Ne dovedește aceasta proorocul, arătând că Dumnezeu anume așa cunoaște cugetele noastre, zicând: *Cel ce cerci inimile și rărunchii, Dumnezeule drepte* (Ps. 7, 9); și iarăși: *Domnul cunoaște gândurile oamenilor că sunt deșarte*

(Ps. 93, 11); și încă: *Tu ai priceput gândurile mele de departe* (Ps. 138, 2); și: *gândul omului Te va lăuda și amintirea gândului Te va prăznui* (Ps. 75, 10). Deci să se păzească tot fratele de gânduri rele, zicând totdeauna în inima sa: *voi fi fără prihană cu Dânsul și mă voi păzi de fărădelegea mea* (Ps. 17, 25).

Dar Scriptura ne oprește să facem sfaturile voii noastre, zicând astfel: *de la poftele tale te întoarce* (Sirah 18, 30). De asemenea în Rugăciunea domnească cerem de la Dumnezeu *fie voia Ta* (Matei 6, 10), nu însă voia noastră. Și astfel ne învață bine să nu facem voia noastră, ca să scăpăm de cele ce zice Scriptura: *multe căi i se par bune omului, dar la capătul lor încep căile morții* (Pilde 16, 25); dar încă și de aceea vom scăpa, ce s-a zis despre cei trândavi: *stricatu-s-au și urâți s-au făcut întru fărădelegi. Nu este cel ce face bine* (Ps. 52, 2). Vom crede deci că orice dorire am dori, Dumnezeu de față este, căci proorocul zice lui Dumnezeu: *Doamne, înaintea Ta este toată dorirea mea* (Ps. 37, 9); deci, în tot chipul să ne ferim de doriri rele, căci lângă pragul ușii ce duce spre plăcere zace moartea. La aceea Scriptura ne poruncește zicând: *după poftele tale nu merge* (Sirah 18, 30). Așadar, dacă ochii Domnului văd pe cei buni și pe cei răi și *Domnul din cer a privit peste fiii oamenilor, să vadă de este cel ce înțelege sau cel ce caută pe Dumnezeu* (Ps. 13, 2); dacă în toată ziua se vestesc lui Dumnezeu, ziditorul nostru, de către îngerii Săi toate faptele noastre, se cuvine deci, fraților, în tot chipul să ne păzim ca nu cumva să ne vadă vreodată Dumnezeu, abătându-ne spre cele rele și făcând faptele nedreptății și cruțându-ne în veacul acesta, ca Unul ce este bun și așteaptă întoarcerea noastră spre cele bune, să nu ne zică în veacul viitor: *acestea le-ai făcut și am tăcut* (Ps. 49, 22).

A doua treaptă a smereniei este atunci când cineva, respingând sfaturile voii sale, nu găsește plăcerea să-și împlinească dorințele sale, ci cu fapta urmează Domnului, Care a zis despre Sine: *M-am coborât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6, 38).

Împlinirea propriei voințe duce spre munca veșnică, iar înfrânarea de sine gătește cununa slavei.

A treia treaptă a smereniei este ca, din dragostea către Dumnezeu, cu toată supunerea să te pleci celui mai mare, urmând Domnului, despre Care Apostolul zice: *S-a smerit pe Sine ascultător făcându-Se până la moarte* (Filip. 2, 8).

A patra treaptă a smereniei este ca, împlinind chiar cu toată supunerea ascultările grele și neplăcute inimii tale sau și atunci când vei îndura vreo nedreptate, să ai răbdare cu desăvârșire tăcută, dar cu inimă bună și cu cuget senin și răbdând să nu slăbești și să nu te dai înapoi, căci Scriptura zice: *cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui* (Matei 24, 13); și încă: *îmbărbătează-te și să se întărească inima ta și așteaptă pe Domnul* (Ps.

26, 20). De asemenea arătând că celui credincios se cade a răbda toate cele potrivnice pentru Domnul, proorocul zice din partea celor ce suferă: *pentru Tine suntem uciși toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere* (Ps. 43, 24).

Fiind cu totul încredințați că se vor învrednici de răsplată dumnezeiască pentru răbdare, ei nu încetează a răbda toate cu bucurie zicând: *dar în toate acestea suntem biruitori, prin Acela Care ne-a iubit* (Rom. 8, 37); sau precum se scrie în alt loc: *că ne-ai cercetat pe noi, Dumnezeule, cu foc ne-ai lămurit pe noi, precum se lămurește argintul. Prinsu-ne-ai pe noi în cursă, pus-ai necazuri pe umărul nostru, ridicat-ai oameni pe capetele noastre* (Ps. 65, 9-11).

Împlinind cu răbdare porunca lui Dumnezeu, referitoare la nevoi și năpaste, ei întorc celălalt obraz când sunt loviți peste unul, când cineva le răpește haina, ei dau și cămașa, când îi silește cineva să meargă cu ei o milă, ei merg cu dânsul două (Matei 5, Luca 6); și împreună cu Pavel Apostolul ei suferă prigoniri de la frații cei mincinoși și binecuvântează pe cei ce blesteamă (II Cor. 11).

A cincea treaptă a smereniei este să nu ascunzi de la avva al tău nici cugetele viclene ce se suie la inimă, nici faptele rele făcute în ascuns, ci toate să i le descoperi lui prin mărturisire smerită. Ne îndeamnă spre aceasta Scriptura zicând: *descoperă Domnului calea ta și nădăjduiește în El și El va împlini* (Ps. 36, 5) și încă: *mărturisiți-vă Domnului că este bun, că în veac este mila Lui* (Ps. 105, 1); de asemenea: *păcatul meu l-am cunoscut și fărădelegea mea n-am ascuns-o* (Ps. 31, 5).

A șasea treaptă a smereniei este ca monahul să se mulțumească cu sărăcia sa, fie ea cât de mare; și orice însărcinare i s-ar da, să se socotească pe sine drept un lucrător rău și netrebnic, zicând împreună cu proorocul: *Că eram fără de minte și nu știam, ca un dobitoc eram înaintea Ta. Dar eu sunt pururea cu Tine.* (Ps. 72, 22).

A șaptea treaptă a smereniei este când cineva se socotește pe sine cel mai rău și mai netrebnic dintre toți, nu numai cu limba, dar și cu simțirea cea dinăuntru a inimii, grăind împreună cu proorocul: *eu sunt vierme și nu om; ocara oamenilor și defăimarea poporului* (Ps. 21, 6), și: *înălțat am fost dar m-am smerit și m-am mâhnit* (Ps. 87, 16), și încă: *bine îmi este mie că m-ai smerit ca să mă învăț îndreptările tale* (Ps. 118, 71).

A opta treaptă a smereniei este când monahul nimic nu face, în afară de ceea ce îi poruncește rânduiala mănăstirii și spre care îl îndeamnă pildele celor mai mari.

A noua treaptă a smereniei este când monahul își oprește limba de a grăi și, păzind tăcerea, nu grăiește până când nu va fi întrebat, căci Scriptura ne povățuiește: *mulțimea cuvintelor nu scutește de păcătuire* (Pilde 10, 19); și că: *bărbatul limbut nu se va îndrepta pe pământ* (Ps. 139, 11).

A zecea treaptă a smereniei este dacă cineva nu cu bucurie și nici cu grabă prinde a râde, căci este scris: *nebunul când râde își înalță glasul său* (Sirah 21, 22).

A unsprezecea treaptă a smereniei este atunci când monahul vorbind ceva, vorbește cu blândețe și fără glume, cu smerenie, dar cu încredere, puțin, dar înțelept și neridicând prea tare glasul său, căci scris este: *cuvintele celor înțelepți se vor cumpăni* (Sirah 21, 27) și: *mai de preț este un duh răbdător decât un duh semeț* (Eccles. 7, 8).

A douăsprezecea treaptă a smereniei este când monahul nu numai cu trupul totdeauna și înaintea tuturor se arată pe sine smerit, adică când el, ori fiind la lucru, ori în biserică, ori în mănăstire, ori în grădină, ori pe drum, ori pe câmp, ori stând locului, ori umblând, ori șezând, - pretutindeni plecându-și capul, își ațintește privirea spre pământ și cunoscându-se pe sine vinovat de multe păcate și închipuindu-se pe sine adus înaintea Judecății celei înfricoșate a lui Dumnezeu, totdeauna grăiește în inima sa cele ce a grăit vameșul din Evanghelie: Doamne, nu sunt vrednic eu, păcătosul, nici ochii mei să-i ridic spre cer (Luca 18, 13) sau ceea ce a vorbit proorocul despre sine: *necăjitu-m-am și m-am smerit foarte. Doamne, viază-mă după cuvântul Tău*(Ps. 37, 7, 9; 118, 107).

Cel ce a urcat toate aceste trepte ale smereniei se suie până la acea dragoste a lui Dumnezeu, care gonește afară frica și, câștigând această dragoste, toate câte le păzea el până atunci nu fără osteneală și nu fără de frică, începe a le păzi fără greutate, în chip firesc, nu din teama gheenei, ci din dragostea către Hristos și din plăcerea de a lucra virtuțile, virtuți pe care Domnul le va binevoi prin Duhul Sfânt ca să le pună în inima lucrătorului său, care s-a curățit de păcate și de patimi.

8. Despre slujbele de noapte

În timpul iernii, adică începând de la calendele de noiembrie (socoteala calendelor începea din ziua a șaisprezecea a lunii premergătoare și până la ziua întâi a lunii următoare) și până la Paști e rânduit ca toți frații să se scoale în ceasul al optulea din noapte (adică al doilea) pentru ca fiecare să se poată odihni noaptea suficient. Timpul ce rămâne după slujba (privegherea) de noapte, frații care nu știu bine Psaltirea și alte scripturi, îl întrebuințează spre a le cerceta pe acestea. Iar de la Paști și până la calendele amintite de noiembrie, vremea slujbelor de noapte se împărțea cu o așa socoteală, ca după priveghere, trecând foarte puțin timp cât trebuia fraților pentru a-și împlini oarecare nevoi, îndată urmează Utrenia, care de obicei se începe o dată cu lumina zilei.

9. Câți psalmi se cade a cânta la privegherea de noapte ?

În timpul iernii, punând înainte stihul: *Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte ! Doamne, să-mi ajuți mie grăbește-Te !* (Ps. 69, 1), de trei ori se cade a rosti: *Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta* (Ps. 50, 17) și apoi să se adauge la acestea și al treilea psalm: *Doamne, cât s-au înmulțit cei ce mă necăjesc,* și apoi „slava". După acest psalm să se cânte psalmul 94 (*Veniți să ne bucurăm Domnului*), fie antifonic (adică un stih la o strană și alt stih la cealaltă) sau obișnuit. După aceasta să urmeze cântarea Sfântului Ambrozie (*Pe Tine, Doamne, Te lăudăm*), apoi șase psalmi în chip antifonic. După terminarea acestora, avva rostind dă binecuvântare. Apoi toți se așază pe laițe (pe scaune) și frații pe rând citesc din carte de pe tetrapod trei citiri, printre care se cântă trei răspunsuri (stihiri cântate de canonarh): două răspunsuri urmează fără „slavă", iar după a treia citire însuși cântărețul spune „slavă". Îndată ce cântărețul începe să o cânte, toți fără zăbavă se scoală de pe scaunele lor spre a da cinste și închinăciune Preasfintei Treimi.

La privegheri se citește atât din cărțile Vechiului Testament, cât și din Noul Testament; de asemenea se citesc și tâlcuirile asupra lor făcute de cei mai vestiți Părinți bisericești și învățători a toată lumea. După aceste trei citiri cu răspunsurile lor, urmează ceilalți șase psalmi ce se cântă cu „aliluia". Apoi se citește Apostolul, stihul și cântarea Litiei, adică *Doamne miluiește,* de mai multe ori; cu aceasta se termină slujbele de noapte.

10. Cum trebuie săvârșite slujbele de noapte vara

Și de la Paști până la calendele de noiembrie să se pună același număr de psalmi, după cum s-a arătat mai sus, înlăturându-se numai citirile din codice, fiindcă nopțile sunt scurte și punându-se în locul celor trei citiri una singură din Vechiul Testament urmată de un scurt răspuns; restul rămâne după cum s-a arătat, așa încât la slujbele de noapte niciodată nu se cântă mai puțin de 12 psalmi, în afară de psalmii 3 și 94.

11. Cum să se facă slujbele de noapte duminica

În zilele de duminică se cade a se scula la slujba de noapte mai devreme. La aceste slujbe cântările durează mai mult și după terminarea celor șase psalmi și a stihului, când toți se vor așeza în bună rânduială pe scaunele lor, se spun patru citiri din codice cu răspunsurile lor. Dar numai la al patrulea răspuns, cel ce cântă zice „slava", în care timp toți se scoală

în picioare cu evlavie. După aceste citiri urmează ceilalți șase psalmi cântați antifonic, precum și stihul. Apoi se mai spun patru citiri cu răspunsurile lor, după rânduiala arătată mai sus. În fine se cântă trei cântări din prooroci, pe care le va arăta avva; acestea se cântă cu „aliluia". După ce avva va rosti stihul și va da binecuvântare, urmează alte patru citiri din Noul Testament în aceeași rânduială, cum s-a arătat mai sus.

După al patrulea răspuns, avva începe imnul *Pe Tine, Doamne, Te lăudăm*. Isprăvindu-se acesta, avva citește pericope din Evanghelie, în care timp toți stau cu frică și cu bună cucernicie. După această citire, toți frații zic amin, iar avva rostește imnul *Ție Ți se cuvine laudă*. Apoi se binecuvântează Utrenia.

În zilele de duminică, privegherile se fac astfel, atât în timpul iernii cât și al verii. Doar de se va întâmpla să ne deșteptăm mai târziu (ceea ce să nu fie), atunci numai citirile sau răspunsurile se scurtează. Însă trebuie să ne străduim în tot chipul că să nu se întâmple așa ceva, iar de se va întâmpla, cel vinovat chiar aici în biserică să-și ispășească vina înaintea lui Dumnezeu precum se cuvine (canonul).

12. Cum să se săvârșească slujba de dimineață

La Utrenia duminicală, mai întâi să se citească psalmul 66 (*Dumnezeule, milostivește-Te spre noi*), fără antifoane, ci obișnuit; apoi psalmul 50 cu „aliluia"; după aceasta, psalmul 117 (*Mărturisiți-vă Domnului că este bun*) și 62 (*Dumnezeule, Dumnezeul meu, pe Tine Te caut dis-de-dimineață*). Urmează binecuvântările și laudele; o citire din Apocalipsă cu răspunsul, cântarea Sfântului Ambrozie, stihul și cântarea Preasfintei Fecioare (*Mărește suflete al meu*), cântările Litiei și otpustul.

13. Cum să se slujească Utrenia în zilele obișnuite

Iar în zilele obișnuite slujba de dimineață, adică Utrenia, să se facă astfel: psalmul 66 să se spună fără antifoane, dar întins, ca și în zilele de duminică, aceasta ca să aibă timp să se adune toți frații către începutul psalmului 50, care se cântă antifonic. După aceasta se citesc și alți doi psalmi, după cum s-a rânduit și anume: luni – psalmul 5 (*Graiurile mele ascultă-le, Doamne*) și 35 (*Necredința călcătorului de lege*); marți – psalmul 42 (*Judecă-mă, Dumnezeule*) și 56 (*Miluiește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă că spre Tine a nădăjduit sufletul meu*); miercuri – psalmul 63 (*Auzi, Dumnezeule, glasul meu*) și 64 (*Ție Ți se cuvine cântare, Dumnezeule, în Sion*); joi – psalmul 87 (*Doamne, Dumnezeul mântuirii mele*) și 89 (*Doamne, scăpare Te-ai*

făcut nouă); vineri – psalmul 75 (*Cunoscut este în Iudeea Dumnezeu*) și 91 (*Bine este a lăuda pe Domnul*); sâmbătă – psalmul 142 (*Doamne, auzi rugăciunea mea*) și cântarea din Deuteronom cu împărțirea ei în două slave. În celelalte zile, din prooroci se cântă după pilda Bisericii din Roma, așa cum s-a rânduit pentru fiecare zi. Apoi urmează laudele; după acestea citirea din Apostol, răspunsul, cântarea Sfântului Ambrozie, stihul, cântarea Preasfintei Fecioare, cântările Litiei și sfârșitul.

Nici o utrenie și nici o vecernie nu se poate sluji fără a se rosti de către avva cu glas tare Rugăciunea Domnului, pentru ca, prin mijlocirea rugăciunii acesteia, rostind frații cu toții: *și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri,* să se curețe de toate nemulțumirile și smintelile ce se ivesc între ei. Însă la alte slujbe, numai partea cea de pe urmă a acestei rugăciuni: *ci ne izbăvește de cel viclean,* se rostește de către toți frații.

14. Cum să se facă privegherile în zilele sfinților

În sărbătorile sfinților și la alte prăznuiri bisericești, aceeași rânduială să se facă, pe care am pus-o noi pentru zilele de duminică; numai că psalmii, antifoanele și citirile trebuie să se aleagă astfel ca să corespundă sărbătorii. Felul săvârșirii slujbelor să fie același care s-a arătat mai sus.

15. Când se cade a se cânta „aliluia" ?

De la Sfintele Paști până la Cincizecime, mereu să se cânte „aliluia", atât la psalmi, cât și la răspunsuri. De la Cincizecime și până la începutul Patruzecimii, la toate slujbele de noapte „aliluia" să se cânte numai la cei de pe urmă șase psalmi. În toată duminica, în afară de Cincizecime, cântările proorocești, Utrenie, Ceasurile 1, 3, 6 și 9 să se cânte cu „aliluia"; iar Vecernia cu antifonul; în ce privește însă răspunsurile, acestea niciodată să nu se cânte cu „aliluia", în afară de răstimpul de la Paști până la Cincizecime.

16. Câte slujbe să se săvârșească zilnic ?

Proorocul zice: *de șapte ori în zi Te-am lăudat* (Ps. 118, 164). Acest număr sfințit de șapte îl vom împlini, săvârșind Utrenia, ceasurile 1, 3, 6, 9, Vecernia și Pavecernița. Căci grăind: *de șapte ori în zi Te-am lăudat,* proorocul înțelege ceasurile zilei; iar în ce privește privegherile de noapte el zice: *la miezul nopții m-am sculat ca să Te laud pe Tine* (Ps. 118, 62). În toate aceste timpuri vom înălța deci laude Ziditorului nostru pentru judecățile

dreptății Lui, adică ne vom aduna la Utrenie, la ceasuri, la Vecernie, la Pavecerniță, iar la miezul nopții sculându-ne, ne vom mărturisi Lui.

17. Câți psalmi să se cânte la fiecare slujbă ?

Rânduiala cântării de psalmi la slujbele de noapte și de dimineață s-a arătat mai sus. Vom vedea cum trebuie să procedăm la alte slujbe. La ceasul întâi trebuie să se cânte trei psalmi, despărțit, spunându-se după fiecare „slavă". La începutul psalmilor să se pună cântarea ceasului (stihira) îndată după stihul *Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte.* După cei trei psalmi, urmează o citire, stihul, Doamne miluiește (litie) și otpust. Ceasurile 3, 6 și 9 se săvârșesc la fel, adică stihul, cântarea fiecărui ceas (stihira), trei psalmi, citirea, stihul, Doamne miluiește și otpust. De va fi adunarea mare (sărbătorească), să se cânte antifonic, iar de va fi mică (de toate zilele), să se cânte obișnuit.

La adunarea de seară să se cânte patru psalmi antifonic, după psalm citire; apoi răspunsurile, cântarea Sfântului Ambrozie, stihul, cântarea Preasfintei Fecioare, litia, rugăciunea Domnului și otpustul.

Pavecernița se compune din trei psalmi care se cântă pe rând, fără antifoane, după aceasta – cântarea slujbei, o citire, stihul, Doamne miluiește (litia), binecuvântarea și otpust.

18. În ce rânduială să se cânte psalmii ?

Mai întâi la fiecare slujbă din zi să se rostească stihul *Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte, Doamne, ca să ajuți mie, grăbește-Te,* după aceasta – slava și cântarea slujbei ce se săvârșește. Apoi la ceasul întâi, duminica să se cânte patru părți din psalmul 118, iar la celelalte ceasuri câte trei părți din același psalm. La ceasul întâi, marți să se cânte trei psalmi și anume: 1, 2 și 6. Așa în toată ziua până duminică, la ceasul întâi să se cânte trei psalmi la rând, până la psalmul 19; în ce privește psalmii 9 și 17 să se împartă în două slave. În acest chip duminica privegherea să înceapă întotdeauna cu psalmul 20 (*Doamne, întru puterea Ta se va veseli împăratul*).

La celelalte ceasuri, luni să se cânte celelalte nouă părți din psalmul 118, câte trei la fiecare ceas. Terminându-se astfel întreg psalmul în aceste două zile, adică duminică și luni, marțea la ceasurile 3, 6 și 9 să se cânte câte trei psalmi, de la 119 la 127, adică în total nouă psalmi. Tot aceiași psalmi aceleași ceasuri să se cânte și în celelalte zile până duminică. Iar restul din rânduiala ceasurilor, cântările lor, citirile și stihurile să se săvârșească în toate zilele unele și aceleași, după cum s-a rânduit. Duminica ceasul întâi să înceapă cu psalmul 118.

La Vecernie în toată ziua să se plinească câte patru psalmi, cântându-se dulce și lin. Psalmii aceștia încep cu 109 și merg până la 147, trecându-se numai peste acei psalmi, care se iau din acest număr pentru slujbele ceasurilor, adică de la 117 până la 127, de asemenea și de la 133 până la 142. În afară de acești psalmi, toți ceilalți psalmi din numărul arătat mai sus trebuie să fie cântați la Vecernie. Ca să ajungă psalmii cât trebuie, aceia care sunt mai mari se împart în două. Astfel sunt psalmii 138, 143 și 144; iar psalmul 116 care este foarte scurt să se adauge la 115. Păstrând această rânduială a cântării psalmilor la vecernii, celelalte părți ale acestor slujbe, adică citirile, răspunsurile, stihurile și cântările să fie împlinite după cum s-a hotărât mai sus. La Pavecerniță în toate zilelele să se repete unii și aceiași psalmi, adică 4, 90 și 143.

Rânduind acești psalmi pentru slujbele de zi, ceilalți toți care mai rămân să-i împărțim deopotrivă în șapte privegheri de noapte, tăind în două acei psalmi care sunt mai lungi, ca să avem câte doisprezece psalmi pentru fiecare priveghere.

Cui nu-i place această împărțire a psalmilor să facă o alta cum va socoti mai bine, numai de un lucru să țină socoteala, ca în cursul săptămânii să fie cântată deplin toată psaltirea, cu cei 150 de psalmi și ca în fiecare duminică ea să înceapă din nou. Tare trândavi se arată față de slujbele dumnezeiești acei călugări care în cursul săptămânii întregi nu dovedesc să cânte toată psaltirea pe deplin, împreună cu cântările obișnuite. În Viețile Sfinților Părinți ai noștri citim însă că ei într-o singură zi cu toată osârdia împlineau ceea ce noi cei reci abia dovedim să facem în cursul săptămânii întregi.

19. Cum trebuie să fim în timpul cântării psalmilor

Credem că starea de față a lui Dumnezeu este pretutindeni și că ochii Domnului în tot locul văd pe cei buni și pe cei răi, mai vârtos însă și fără nici o îndoială trebuie să credem acestea când stăm la dumnezeiasca slujbă. De aceea să ținem minte cele ce zice proorocul: *lucrați Domnului cu frică* și încă: *cântați Lui cu înțelegere;* de asemenea: *înaintea îngerilor Te voi cânta.* Deci fiecare să caute cum trebuie să stea înaintea feței lui Dumnezeu și a îngerilor Săi. Și ne vom strădui așa să stăm în timpul cântării psalmilor, ca mintea noastră să fie în bună înțelegere cu cuvintele noastre.

20. Despre evlavia din timpul rugăciunilor

De ni se întâmplă cândva să stăm de vorbă cu vreun om puternic, nu o facem altfel decât cu toată smerenia, deci cu atât mai mare smerenie și

evlavie sinceră datori suntem noi să avem când stăm de vorbă cu Domnul și Dumnezeul tuturor. Să știm totodată că nu pentru vorbire multă vom fi ascultați, ci pentru curățenia inimii, pentru înfrângere și lacrimi. De aceea, rugăciunea trebuie să fie scurtă dar curată și sinceră, doar atunci când vreo lucrare neobișnuită a harului dumnzeiesc ne va îndemna, să o prelungim. La slujbele obștești însă cât e cu putință, să se facă rugăciune mai scurtă și toți trebuie să se scoale după ce avva a făcut semn. (Așa cum făceau tabeniții).

21. Despre decanii mănăstirești (mai marii peste 10 frați)

Dacă frăția este numeroasă, trebuie să se aleagă din mijlocul fraților astfel de bărbați care au mărturia bună și trăiesc întru sfințenie, punându-i decani ca să se îngrijească ei de toate câte au nevoie acei zece frați peste care sunt puși ei mai mari, potrivit legilor lui Dumnezeu și poruncilor avvei. Ca decani să se aleagă așa fel de frați cu care avva cu încredere și-ar putea împărți ostenelile sale. Alegerea să se facă nu după vechimea intrării în mănăstrie, ci după creșterea în viața cea duhovnicească și după priceperea de a învăța pe alții cuvântul adevărului. Dacă vreunul dintre frații decani se va dovedi că se mândrește, acela trebuie să fie mustrat și sfătuit să se îndrepte, o dată și a doua oară; iar pentru a treia oară, dacă nu se va îndrepta, să fie înlocuit cu un alt frate mai destoinic decât acesta. La fel hotărâm și cu privire la prepoziți.[1]

22. Cum trebuie să doarmă monahii

Fiecare frate să doarmă separat, în patul său. Așternutul, ei îl capătă după chibzuiala avvei, potrivit cu felul îndeletnicirii fiecăruia. Dacă se poate, să doarmă toți într-un loc, iar dacă frații sunt numeroși și deci acest lucru este cu neputință, atunci să doarmă câte 10 sau câte 20, împreună cu cei mai mari, în sarcina cărora este supravegherea lor. Candela să ardă în dormitor până dimineața.

Ei trebuie să doarmă îmbrăcați, încinși cu brâuri sau cu frânghii. Când se culcă, să-și pună deoaprte cuțitașele[2] cu care lucrează și pe care le poartă la brâu, ca să nu se rănească cumva în vremea somnului. Monahii totdeauna trebuie să fie gata să se scoale și îndată ce s-a dat semnalul, fără

[1] Prepozit la Cuviosul Pahomie înseamnă supraveghetorul caselor mănăstirești, dar se numesc prepoziți și acei frați cărora li se încredințează vreo dregătorie în mănăstire, ca de pildă econom sau infirmier.

[2] E vorba despre cuțitele pe care le foloseau monahii la tăiatul crengilor sau la alte ascultări.

zăbavă deșteptându-se, să se grăbească întrecându-se unul pe altul către lucrul Domnului, însă în chip cuviincios și cu bună rânduială. Cei mai tineri dintre frați să nu aibă paturi apropiate, ci să fie amestecați printre cei bătrâni. Sculându-se la lucrul lui Dumnezeu, să se îndemne frățește unul pe altul, înlăturând scuzele pe care le iscodesc cei somnoroși.

23. Despre pedepsele (canoanele) pentru felurite greșeli

De este vreun frate îndărătnic sau neascultător, sau mândru, sau cârtitor, sau de greșește cu ceva împotriva regulilor monahicești, ori de urăște poruncile starețului său, pe unul ca acesta, după porunca Domnului nostru, să-l sfătuiască cei bătrâni, o dată și a doua oară, numai între ei. Dacă nu se va îndrepta, să fie mustrat înaintea tuturor. Dacă nu se va îndrepta nici după aceasta, să fie depărtat de unirea cu frații, până ce înțelege cât e de mare vina lui. Iar dacă este nepriceput, să i se dea pedeapsă trupească.

24. Ce fel de pedepse (canoane) să se dea ?

Pedeapsa trebuie să se potrivească cu vinovăția și hotărârea aceasta atârnă de judecata avvei. Dacă cineva s-a făcut vinovat de fapte ușoare, pe unul ca acesta să-l lipsească de dreptul de a avea parte cu toți la masă, însă nu numai la masă nu trebuie să vină, ci nici în biserică nu are voie să cânte nici psalmul, nici antifonul, nici să săvârșească citirea, până când va împlini canonul. Trebuie să stea la masă singur, după ce mănâncă ceilalți frați. Dacă, de pildă, frații iau masa la ora 6, acesta s-o ia la 9; dacă frații o iau la 9, el încă și mai târziu, și așa să fie până când își va ispăși vina.

25. Despre greșeli grele

Fratele care s-a făcut vinovat de ceva grav, îndepărtându-se de la masa obștească, totodată se înlătură și de la rugăciunea cea dimpreună cu ceilalți frați. Nimeni dintre frați nu e în drept să aibă vreo parte cu dânsul, nici să stea de vorbă. Să rămână el singur, făcând ceea ce i s-a poruncit, în zdrobirea inimii și în tânguirea pocăinței, aducându-și aminte de acea groaznică osândă a Apostolului potrivit căreia: *să dați pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus Hristos* (I Cor. 5, 5). Hrana s-o guste în așa măsură și în acel timp pe care i le va hotărî avva. Și nimeni nu trebuie nici măcar să-l salute, când trece pe lângă dânsul, nici să-i dea ceva de mâncare.

26. Despre cei ce fără a avea dezlegare de la avva intră în legătură cu cei pedepsiți (canonisiți)

Dacă vreun frate își va îngădui fără aprobarea avvei să intre în vreo legătură cu fratele canonisit sau să stea de vorbă cu el, sau să-i poruncească lui, unul ca acesta cu aceeași pedeapsă să se pedepsească.

27. Ce grijă trebuie să aibă avva în ceea ce-i privește pe cei canonisiți ?

Avva cu toată grija trebuie să supravegheze pe frații care s-au făcut vinovați de ceva: *căci nu cei sănătoși, ci cei bolanvi au trebuință de doctori* (Matei 9, 12). Drept aceea, ca un medic iscusit, trebuie să încerce toate mijloacele spre a tămădui pe cel neputincios cu sufletul, trimițând la el pe frații mai mari, înzestrați cu înțelepciune care, oarecum pe ascuns pătrunzând la el cu tot felul de cugetări, să se hotărască a purta cu smerenie pedeapsa ce i s-a dat, mângâindu-l ca nu cumva fiind prins de întristare mare să cadă în deznădejde, ci după cum spune același Apostol, să se întărească dragostea către el și să se roage toți pentru el (II Cor. 2).

Avva trebuie să stăruie în tot chipul și să se îngrijească cu toată sârguința ca să nu piară nici una din oile încredințate lui. Să cunoască că el a luat asupra sa grija tămăduirii sufletelor neputincioase, iar nu stăpânirea asupra celor sănătoși; să se teamă deci de mustrarea pe care Dumnezeu a rostit-o prin proorocul: *oile cele grase le-ați junghiat, iar turma n-ați păscut-o; pe cele slabe nu le-ați întărit; oaia bolnavă n-ați lecuit-o și pe cea rănită n-ați legat-o* (Iezec. 34, 3-4) și să urmeze pilda păstorului celui bun și iubitor, care lăsând 99 de oi în munți, s-a dus să caute pe cea singură rătăcită și o astfel de milă a arătat către neputința ei, încât luând-o pe grumajii Săi a adus-o înapoi în turmă (Luca 19).

28. Despre cei ce nu se îndreaptă după mai multe canonisiri

Dacă fratele după dese sfătuiri și după multe canonisiri nu se îndreaptă de păcatul său, să fie supus celei mai aspre pedepse trupești. Dacă și după aceasta va rămâne îndărătnic sau dacă fiind stăpânit de trufie va începe să-și apere faptele sale, atunci avva trebuie să procedeze față de el ca un doctor înțelept.

Dacă și după ce va întrebuința și legăturile, și unsorile sfătuirii, și doctoriile Scripturilor dumnezeiești, și arsurile canonisirilor și, în sfârșit, ră-

nile pedepselor trupești, dacă după toate acestea va vedea el că stăruințele pentru îndreptarea păcătosului rămân fără rod, să încerce atunci mijlocul cel mai ales, rugăciunea sa și a tuturor fraților, ca Domnul, Căruia toate-I sunt cu putință, El Însuși să facă mântuirea fratelui neputincios. Dacă și acestui chip de vindecare cel neputincios se va împotrivi, atunci avva să întrebuințeze arma tăierii, după cum zice Apostolul: *scoateți afară dintre voi pe cel rău* (I Cor. 5, 13), ca nu cumva o oaie bolnavă să molipsească toată turma.

29. Se cade oare a primi din nou pe frații care o dată au părăsit mănăstirea ?

Fratele, ce pentru oarecare vină a ieșit din mănăstire sau a fost dat afară, de va voi din nou să se întoarcă în ea, să dea mai întâi chezășie că se va îndrepta de vina sa; după aceasta să fie primit în treapta cea mai de jos, ca să se încerce smerenia lui. Dacă din nou va fi îndepărtat din mănăstire și iarăși va voi să intre în ea și de data asta să fie primit și așa până la trei ori. Și să se știe că după aceasta se va încuia pentru totdeauna pentru el poarta mănăstirii, dacă va fi încă o dată dat afară din ea.

30. Cum se pot îndrepta copiii mici

Toată vârsta și toată treapta de creștere a minții trebuie să aibă măsurile lor de îndreptare, căci atunci când copiii sau cei tineri cu vârsta, sau cei ce nu-și dau seama de pedepsele (canonisirile) obișnuite, cad în oarecare greșeli, se pedepsesc ori cu postirea aspră, ori cu pedeapsa trupească.

31. Cum trebuie să fie chelarul mănăstirii

În dregătoria de chelar trebuie să se aleagă din sânul frăției un bărbat înțelept, cu năravuri bune, treaz, cumpătat, străin de trufie, blajin, răbdător, harnic, nerisipitor și cu frică de Dumnezeu, care pentru toți frații e ca un tată. El pentru toți trebuie să aibă grijă, dar nimic să nu facă fără învoirea avvei. Să împlinească ceea ce i se poruncește și să caute să nu întristeze pe frați. De se va întâmpla că vreun frate va cere de la el un lucru cu mânie, să nu-i răspundă cu ură, ci, de nu va fi cu putință a-i împlini cererea, să-l respingă cu înțelepciune și cu smerenie.

Și al său suflet să-l mântuiască, pururea, aducându-și aminte de cuvântul Apostolului: *cei ce slujesc bine rang bun dobândesc și mult curaj în credința cea întru Hristos Iisus* (I Tim. 3, 13). Să se îngrijească cu toată osâr-

dia de bolnavi, de copii, de pribegi și de săraci, neîndoit știind că în ziua Judecății va da seama dacă s-a purtat cu nedreptate și fără milă față de aceștia. Toate lucrurile mănăstirești și tot avutul mănăstirii să-l socotească ca ceva sfânt, aparținând Bisericii. Nimic să nu facă cu nebăgare de seamă: să nu fie nici zgârcit, nici risipitor neînțelept al avutului mănăstiresc, ci toate să le facă cu chibzuință și după cum va porunci avva.

Mai vârtos însă să se împodobească cu smerenie și de se va întâmpla să nu ajungă cuiva ceva, cu un cuvânt bun să îndulcească refuzul, după cuvântul Scripturii: *mai bun este cuvântul decât darea* (Sirah 18, 16-17). Să chiverniséască cu toată râvna cele ce-i va încredința avva, iar cele ce nu-i va încuviința, de acelea să nu se apropie. Ceea ce se cuvine de dat fraților să dea fără zăbavă și fără piedică, ca să nu se smintească nimeni, aducându-și aminte de cuvântul dumnezeiesc pentru cele ce merită *acela, care smintește pe unul dintre aceștia mai mici* (Matei 18, 6). Dacă frăția e mare, să i se dea ajutor, pentru ca împreună, mai cu spor și cu mai multă voioșie să împlinească lucrul ce i s-a dat în sarcină. În ceasurile hotărâte să știe ce trebuie dat și ce trebuie luat, pentru ca nimeni să nu se smintească în casa lui Dumnezeu.

32. Despre felurite unelte și alte lucruri mănăstirești

Pentru îngrijire de averea mănăstirească, de unelte, de haine și de alte lucruri, să aleagă avva frați, în care poate avea încredere și să dea în seama fiecăruia ceea ce va binevoi, poruncindu-le să păzească, să dea când trebuie și apoi iarăși să pună la loc lucrurile mănăstirești. De la acești frați avva va cere dare de seamă: cui și ce anume a dat sau a luat din lucrurile mănăstirești, fiindcă frații se schimbă la felurite ascultări. Dacă se va dovedi că cineva se poartă rău cu aceste lucruri, să fie dojenit și dacă nu se va îndrepta să fie pus la canonisirea hotărâtă.

33. Dacă pot avea monahii oarecare avere

Îndeosebi se cade să smulgem cu rădăcină din mănăstire patima strângerii de averi, ca nimeni să nu îndrăznească nici a da ceva, nici a lua fără învoirea avvei și nimic să nu aibă al său, nici vreun lucru, nici carte, nici scândură, nici plumb și nimic altceva; pentru că nimeni din frați nu mai ține în puterea lui nici trupul, nici voia sa. Orice lucru de care are nevoie, să ceară de la avva; și nimănui nu-i este îngăduit să aibă ceva cu sine, în afară de ceea ce îi dă sau îi rânduiește avva.

Toți să aibă toate de obște, după cum este scris: *nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște* (Fapte 4, 32). Dacă se va lua seama că cineva este stăpânit de această patimă urâtă, acela după întâia și a doua sfătuire să fie supus măsurilor hotărâte de îndreptare.

34. Toți deopotrivă trebuie să capete cele de trebuință

Trebuie să se facă așa cum este scris: se dădea fiecăruia ceea ce îi era de trebuință, nu după părtinire, adică căutare la față (ceea ce să nu fie), ci ținând seama de lipsurile celor neputincioși. Cel ce are mai puțină nevoie să mulțumească lui Dumnezeu și să nu se întristeze (că nu-i dau); iar cel ce are mai multă nevoie să se smerească pentru neputința sa și să nu se înalțe crezând că i se face mai multă cinste (fiindcă îi dau ceva).

Astfel, toate mădularele să fie în bună pace. Mai ales să se ferească toți de cârtire, fie cu vreun cuvânt, fie cu vreun semn, orice li s-ar întâmpla. De se va dovedi cineva că este cârtitor să fie supus măsurilor de îndreptare.

35. Despre cei ce țin săptămâna la bucătărie

Frații trebuie să slujească unul altuia și nimeni nu trebuie să se lepede de ascultarea săptămânală la bucătărie, doar de va fi cineva bolnav sau ocupat cu vreun lucru mult folositor. Să se știe că prin această ascultare se mărturisește dragostea frățească și se agonisește răsplată mare. Celor neputincioși să li se dea ajutor, ca fără de cârtire să-și împlinească slujirea lor, și tuturor trebuie să li se dea mângâiere și alinare, potrivit cu mărimea frăției și cu locul unde este așezată mănăstriea. Dacă frăția e mare, atunci chelarul să fie scutit de ascultare la bucătărie, de asemenea, precum s-a zis mai sus, să fie scutiți și cei ce se îndeletnicesc cu vreun lucru mult folositor. Ceilalți însă cu toată dragostea, unul altuia să slujească. Cel ce și-a plinit ascultarea săptămânală, sâmbătă seara trebuie să predea toate lucrurile și să dea seama despre toate. Ștergarele cu care frații își șterg mâinile și picioarele, să le spele. De asemenea, atât cel ce iese din săptămână, cât și cel ce intră în săptămână, datori sunt să spele la toți picioarele. Cel ce iese din săptămână predă chelarului toate vasele curate și întregi, iar chelarul le încredințează celui ce intră în săptămână, ca să se știe ce anume a predat unul și ce a primit celălalt pe răspunderea sa. Cei rânduiți la săptămână, cu un ceas înainte de masa frățească, să guste partea rânduită lor din pâine și vin, ca să aibă putere la masă să slujească fraților fără osteneneală deosebită și fără cârtire. În zilele de sărbătoare să nu mănânce nimic

până când se isprăvește slujba dumnezeiască. Cei ce ies din săptămână și cei ce intră în săptămână, duminica după terminarea rugăciunilor de dimineață în biserică, bat metanii la toți, cerând rugăciuni. Totodată, cel ce iese din săptămână zice acest stih: *binecuvântat este Dumnezeu, Care mi-a ajutat și m-a mângâiat.* Zicând aceasta de tei ori, primește binecuvântare și astfel își isprăvește ascultarea. Iar cel ce începe săptămâna zice: *Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte, Doamne, ca să ajuți mie, grăbește-Te.* Acest stih și ceilalți toți îl rostesc de trei ori, apoi el ia binecuvântare și astfel își începe ascultarea săptămânală.

36. Despre frații care se îmbolnăvesc

Pentru cei bolnavi mai întâi de toate și îndeosebi trebuie să avem grijă, slujindu-le lor ca și lui Hristos, căci El a zis: *bolnav am fost și M-ați cercetat pe Mine,* și: *pentru că ați făcut aceasta unuia dintre acești frați mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut.* Însă cei bolnavi să țină minte că lor li se face slujbă pentru Dumnezeu și să nu întristeze cu nimic pe frații ce le slujesc lor, supărându-i cu cereri prisositoare. Dar și pe aceștia trebuie să-i răbdăm, căci în acest chip ne dobândim răsplata cea mai bogată. Și avva în tot chipul să se îngrijească ca să nu sufere cei bolnavi nici un neajuns; ei trebuie să stea într-o chilie aparte și pentru slujirea lor să numească un frate cu frica lui Dumnezeu, milostiv și purtător de grijă. Baie să se facă pentru cei bolnavi ori de câte ori va fi nevoie, iar pentru cei sănătoși și mai ales pentru cei tineri cât mai rar să se facă baie. Să se dea voie celor bolnavi ca să guste și carne, pentru întărirea celor mai neputincioși. Dar îndată ce se vor însănătoși, după obicei să se ferească de carne. Avva cu toată băgarea de seamă să vegheze ca chelarul sau cel ce slujește celor bolnavi să nu-și împuțineze grija pentru ei, căci asupra lui cade vina dacă ucenicii săi greșesc ceva.

37. Despre cei bătrâni și despre copii

Deși firea însăși ne îndeamnă să fim îngăduitori față de oamenii de aceste vârste, adică față de cei bătrâni și față de copii, nici rânduielile mănăstirești nu-i pot trece cu vederea. Totdeauna trebuie să ținem seama de neputințele oamenilor de această vârstă și să nu fim prea aspri cu ei în ceea ce privește mâncarea, trebuie să le arătăm toată îngăduința în alegerea felului de mâncare și vremea în care ei își gustă hrana, să o punem ceva mai înainte de orele hotărâte de pravila mănăstirească.

38. Despre cititorul rânduit la săptămână

Când fraţii gustă mâncare la trapeză, totdeauna trebuie să se facă citire, dar nu oricine luând cartea poate să citească. Cel ce urmează să citească toată săptămâna intră în această ascultare duminica; după Liturghie şi împărtăşire, el iese înainte şi cere de la toţi să se roage pentru el ca să alunge de la dânsul Dumnezeu duhul mândriei. El începe şi toţi ceilalţi zic după dânsul următorul stih: *Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta.* Apoi el trece de ia binecuvântare şi intră în asculta-rea sa de cititor. În timpul mesei trebuie să se păstreze o tăcere adâncă, ca să nu se audă glasul nimănui şi nici o şoptire, în afară de glasul celui ce citeşte.

În ce priveşte însă cele ale mâncării şi ale băuturii, de care au nevoie fraţii, cei rânduiţi să slujească la mese trebuie să le facă toate în aşa fel, ca nimeni în timpul mesei să nu ducă lipsă de ceva. Iar de se va întâmpla lip-să de ceva, să dea semn pentru aceasta nu cu glasul, ci prin lovitură. Ni-meni nu are voie să întrebe pe altcineva despre lucrurile care se citesc sau despre alte lucruri, doar numai avva va chibzui dacă trebuie să ţină vreo povaţă scurtă. Acest frate rânduit să citească în cursul săptămânii trebuie să capete puţin vin amestecat cu apă, înainte de a începe citirea, aceasta şi pentru Sfânta Înpărtăşanie, şi ca să nu-i fie greu să sufere postirea.

Iar masa el o va lua după toţi, împreună cu cei rânduiţi la săptămână în bucătărie şi cu cei ce slujesc la trapeză. Pentru aceasta la citire, precum şi la cântare, să se numească nu toţi fraţii la rând, ci după alegere, numai cei ce ar putea povăţui pe ascultători.

39. Despre câtimea şi măsura mâncărurilor

Cred că pentru întărirea puterilor va fi de ajuns să se dea la toate mese-le două feluri de fierturi, fie ele la ora şase sau la nouă şi aceasta din pri-cina neputinţei unora dintre fraţi, că dacă cineva n-ar suferi o mâncare, să se întărească cu cealaltă. Aşadar două feluri de fierturi să fie de ajuns pen-tru toţi fraţii. De se vor găsi de undeva fructe sau legume, să se adauge şi acestea ca a treia mâncare. Pâine de ajuns pentru fiecare frate câte 400 g pe zi, fie o singură masă pe zi, fie două, adică prânzul şi cina. Dacă va fi şi cina, atunci chelarul va reţine din partea fiecăruia a treia parte ca s-o dea la cină.

De se va întâmpla vreo lucrare grea, se lasă la voia şi chibzuinţa avvei, ca să adauge ceva când e nevoie, ferind numai în tot chipul pe fraţi de îm-bătare şi îmbuibare cu mâncăruri, că nici un lucru nu este mai necuviin-cios pentru creştin decât îmbătarea, întrucât Însuşi Domnul nostru a zis:

luați seama la voi înșivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură (Luca 21, 34). Iar copiilor să nu li se dea tot atâta mâncare, ci mai puțin decât celor mari, păstrând în toate economie. Iar de carnea tuturor vitelor cu patru picioare să se ferească toți, în afară numai de cei bolnavi.

40. Despre măsura băuturii

Fiecare are darul său de la Dumnezeu: unul are un dar, altul alt dar, de aceea noi cu multă băgare de seamă hotărâm măsura pentru întreținerea fiecăruia. Astfel, în ce privește vinul, având în vedere neputințele celor slabi, socotim că pentru fiecare va fi destul câte un pahar (hemino) de vin din viță-de-vie, pe zi. Iar cel ce are de la Dumnezeu putere să se înfrâneze, acela să știe că înfrânarea este vrednică de răsplata Sa.

Dacă așezarea locului sau munca, sau vremea anului cer un adaos la această măsură, în voia avvei este să-l dea sau nu. Numai el să aibă în vedere ca să nu pătrundă cumva beția, căci vinul, după cum citim noi, cu totul nu este lucru călugăresc.

Dar fiindcă în zilele noastre este greu să-i convingi pe călugări ca să nu bea deloc, să ne înțelegem măcar că nu vom bea cu măsura plină, ci cu înfrânare, căci vinul și pe cei înțelepți îi aduce la lepădare și cădere. Iar de se va întâmpla că nu se va putea găsi vin deloc, atunci să binecuvânteze Dumnezeu pe frați ca să îndure aceasta cu răbdare, nicidecum să nu cârtească. Pentru aceasta ei să fie sfătuiți mai vârtos, ca să nu cârtească deloc.

41. La ce ore să se dea masa

De la Sfintele Paști până la Cincizecime, să ia frații masa la ora șase (la noi ora 12), iar când înserează să cineze. De la Cincizecime toată vara (dacă n-au lucrări pe câmp și dacă nu-i împiedică căldura verii), în fiecare miercuri și vineri să postească până la ceasul al nouălea, iar în celelalte zile să ia prânzul la ora șase. Acest prânz de la ora șase, dacă va fi prea mult lucru pe câmp sau prea mare căldură, trebuie să fie amânat după chibzuiala avvei. El toate trebuie să le așeze și să le pună la loc în așa fel, ca să nu se aducă vreo știrbire sufletelor și ca frații să facă toate fără nici o cârtire.

De la ida de septembrie (idele se măsurau de la ziua a noua până la a treisprezecea și a cincisprezecea zi în fiecare lună) până la începutul Patruzecimii, să se ia mâncare totdeauna la ora nouă.; iar în timpul Patruzecimii până la Paști, să se guste mâncare seara. Vremea de seară să nu fie însă prea târziu, ca să nu fie nevoie pentru cei ce stau la masă să aprindă

lumina, ci ca toate să se isprăvească cât timp ține încă lumina zilei. Și într-un cuvânt, oricând atât prânzul, cât și cina trebuie așa fel potrivite ca toate să se termine cu ziua.

42. După Pavecerniță toți trebuie să tacă

În orice vreme monahii cu toată osârdia trebuie să păstreze tăcere, mai ales însă se cere aceasta în ceasurile de noapte. După cină, de va fi sau nu va fi post, frații sculându-se de la masă, peste câtva timp se adună la un loc și unul din ei citește cazanii (v. Casian) sau Viețile Sfinților, sau altceva folositor pentru ascultători, numai nu cele cinci cărți ale lui Moise și nici cărțile Regilor, căci pentru mințile neputincioase nu este folositor în asemenea vreme a asculta aceste părți ale Scripturii, ele să fie citite în alt timp. După ce se citește cam patru sau cinci file, sau cât va îngădui timpul, merg la Pavecerniță. Iar după Pavecerniță nimeni nu mai are voie să vorbească ceva cu cineva. Cel ce va călca această pravilă a tăcerii va fi supus la canonisire grea. Doar de se va întâmpla că va veni cineva străin sau avva va porunci ceva, dar și aceasta să se împlinească fără zgomot și trâmbițare.

43. Despre cei ce întârzie la slujbele dumnezeiești sau la masă

Abia de se va auzi semnul care cheamă la sfânta slujbă dumnezeiască și îndată trebuie să ne grăbim fără a zăbovi cât de puțin, lepădând toate câte le-am ține în mâini, însă astâmpărat, cu băgare de seamă și fără gălăgie. Nimic să nu se prețuiască mai mult în locul lucrului lui Dumnezeu. Dacă cineva va veni la privegherea de noapte după slava psalmului 97 (care e rânduit să se cânte cât mai prelungit), acela să nu stea la locul său obișnuit între frați, ci să stea la spatele tuturor sau la vreun alt oarecare loc aparte pe care-l va arăta avva pentru cei trândavi, ca să-l vadă atât el, cât și ceilalți frați; iar după terminarea slujbei trebuie să se pocăiască înaintea tuturor.

Pentru aceea s-a hotărât ca cei trândavi să stea la locul cel de pe urmă, ca fiind văzuți de toți să se îndrepte ei numai de rușinea aceea. Dacă ar rămâne ei afară din biserică, s-ar putea întâmpla ca vreunul să se culce și să doarmă acolo sau să șadă tot timpul fără să se roage, iar dacă vor fi mai mulți, s-ar putea lua la vorbă și astfel va da locul celui viclean. De aceea mai bine să stea aceștia înăuntru, ca să nu fie lipsiți de toate și ca să se îndrepte.

La slujbele de peste zi, dacă nu va dovedi cineva să vină la slava ce urmează după stihul și psalmul întâi, atunci, potrivit legii amintite, trebuie să stea la locul cel mai din spate. Să nu îndrăznească unul ca acesta să

se amestece în corul celor ce cântă, până când nu-și va ispăși vina prin canonisire, doar numai avva de-i va porunci; totuși după slujbe trebuie să ceară el iertare de la toți.

Dacă nu va veni cineva la masă înainte de a se rosti stihul, pentru ca împreună cu toții să zică stihul și rugăciunea, și îndată s-ar așeza la masă și aceasta o va face din lene sau din vina sa, unuia ca acesta de două ori să i se facă dojană. Dacă nu se va îndrepta și iarăși se va face vinovat de aceasta, să fie despărțit de ceilalți și pus la o masă aparte și porția de vin nu i se va da. După masă să ceară de la toți iertare, dând făgăduința îndreptării. Aceeași pedeapsă să se dea și aceluia care va lipsi în timpul când se rostește stihul de după masă (adică va pleca de la masă înainte de a se rosti rugăciunea). La masa următoare să i se dea mâncare aparte și după aceasta trebuie să se pocăiască în fața tuturor fraților.

Nimeni să nu îndrăznească a gusta mâncare sau băutură înainte sau după ora hotărâtă. Dacă acela căruia i s-a dat de către avva vreun fel de mâncare deosebită, nu va dori să o mănânce la vreme, de va flămânzi mai târziu, ori să ia această mâncare, ori să nu mănânce nimic până la îndreptarea desăvârșită.

44. Cum să-și poarte pedeapsa (canonisirea) cei care se depărtează de la legătura cu frații

Cei ce pentru vreo vină grea se depărtează de la slujbele bisericești și de la masa obștească, datori sunt ca, prosternându-se la pământ, să stea așa afară din biserică tot timpul cât durează slujba bisericească, nevorbind nimic și, când ies frații din biserică, să cadă la picioarele lor fără ca să ridice capul. Așa trebuie să facă ei până când avva îi va dezlega, socotind el că îndeajuns și-au ispășit fapta. Dacă în sfârșit avva va da voie unuia dintre aceștia să se apropie de el, atunci, sculându-se, cade acela la picioarele avvei și ale fraților, cerând rugăciuni pentru sine.

După aceea i se dă voie să stea în ceata cântăreților sau în vreo altă ceată, după cum va chibzui avva. Însă el n-are voie nici să cânte psalmul, nici să citească, nici altceva să facă în biserică, până când nu va avea încuviințare din partea avvei. În afară de aceasta, la orice slujbă bisericească, anume la sfârșitul ei, dator este acela, căzând pe față în acel loc unde stă, să ceară iertare și rugăciuni, până când avva îi va porunci să înceteze de a mai face aceasta, socotindu-i vina pe deplin ispășită. Ispășirea de pe urmă se cere și de la frații care și pentru fapte mici se îndepărtează numai de la masa frățească. Ei fac aceasta până când vor căpăta dezlegare de la avva, care, binecuvântându-i, le va zice: destul este.

45. Despre cei care greșesc cu ceva în biserică

Dacă vreun frate citind psalmul sau răspunsul, sau antifonul, sau o oarecare altă citire, va greși și, îndată smerindu-se înaintea tuturor nu se va dezvinovăți, acela trebuie pedepsit aspru pentru că nu s-a grăbit să-și îndrepte greșeala făcută din nebăgare de seamă. Iar copiii pentru astfel de greșeli să fie pedepsiți trupește.

46. Despre cei ce greșesc cu altceva

Dacă cineva lucrând la bucătărie, sau la brutărie, sau în grădină, sau în alt oarecare loc, nu va face ceva așa cum trebuie, ori va strica ceva, ori va pierde ceva, ori altceva va face, și îndată nu-și va da pe față greșeala sa înaintea avvei și a fraților și nu-și va cere iertare, acela trebuie supus la o mai mare măsură de îndreptare, dacă mai târziu se va descoperi greșeala lui de către alții. Iar în ce privește păcatele nevăzute, care se frământă în suflet, pe acelea se cade a le descoperi numai avvei sau bătrânilor duhovnici care știu să vindece atât rănile lor, cât și ale altora, fără a fi descoperite și date pe față înaintea tuturor.

47. Cum se dau semne la slujbele dumnezeiești

A vesti ceasul rugăciunii, ziua și noaptea, cade în sarcina avvei și o face aceasta ori el însuși, ori poruncește cuiva dintre frații cei mai zeloși, ca fiecare slujbă să se facă la timpul său. Psalmii sau antifoanele, după avva pe rând să le cânte frații cărora li s-a poruncit; însă pentru cântare și citire să se numească astfel de frați, care ar putea săvârși asemenea slujbă spre folosul celor ce ascultă. Dar și cei rânduiți de avva trebuie să împlinească această slujbă cu smerenie, liniște și cutremur.

48. Despre lucrul manual de toată ziua

Trândăvia este dușmanul sufletului, de aceea în anumit timp frații trebuie să se îndeletnicească și cu lucrul manual, iar în anumite ore să se ocupe și cu citirea cărților dumnezeiești.

Ambele feluri de îndeletniciri, hotărâm ca să fie împărțite astfel: de la Paști până la calendele din octombrie (13-16 septembrie) frații, ieșind dis-de-dimineață, lucrează ceea ce trebuie de la ceasul întâi până la 4; iar de la ceasul 4 până la 6 se ocupă cu cititul.

După ceasul 6, sculându-se de la masă, să se odihnească în așternuturile lor, păzind tăcerea; iar dacă dorește cineva să citească ceva, să citească astfel ca pe nimeni să nu stinghereasca. Ceasul 9 să se cânte mai dimineață, pe la ora 7 ½ și iarăși să se apuce de lucru și să lucreze până seara. Nicidecum să nu se întristeze, dacă după nevoile locului sau pentru sărăcie, va trebui să lucreze mai mult, căci așa sunt monahii care trăiesc din lucrul mâinilor lor, după cum au hotărât Părinții noștri și Apostolii.

Iar de la calendele din octombrie și până la începutul Patruzecimii, să se ocupe cu cititul până la ora două; la ora două să cânte ceasul 3 și apoi până la ora 9 toți să facă lucrul ce li s-a dat fiecăruia. Îndată ce va fi vestit cel dintâi semn pentru începerea ceasului 9, toți trebuie să-și părăsească lucrul lor și ascunzând toate, să aștepte al doilea semn, după care merg cu toți la masă. După masă să se ocupe cu citirea psalmilor sau a cazaniilor.

În zilele Patruzecimii, de dimineață și până la ceasul 3, toți frații să se ocupe cu cititul, iar de aici și până la ceasul 9 să se îndeletnicească cu lucrările lor. În aceste zile ale Patruzecimii, fiecare frate trebuie să-și ia din bibliotecă o singură carte, pe care dator este să o citească până la sfârșit (asemenea cărți să se dea la începutul Patruzecimii). În timpul acesta se trimit doi sau trei bătrâni care cercetează chiliile în ceasurile când frații datori sunt să se ocupe cu cititul și supraveghează ca nimeni să nu piardă aceste ceasuri în zadar, în trândăvie, în dormitare, sau grăire în deșert, iar nu în citire, spre vătămarea sa și spre sminteala altora. Dacă cineva se va dovedi astfel (ceea ce să nu se întâmple) să fie dojenit o dată și de două ori; dacă nu se va îndrepta, să fie supus măsurilor de îndreptare, ca și alții să aibă frică și ca să nu se întâlnească frate cu frate în zadar.

Duminică toți să se ocupe cu cititul, în afară de aceia care sunt rânduiți la diferite ascultări. Dacă cineva nu vrea sau nu poate să citească și să judece, acela să fie pus la vreun alt lucru, ca să nu petreacă timpul în trândăvie. Fraților care au fire gingașă și slabă să li se dea astfel de lucru, ca nici să nu stea fără de lucru, dar nici să se obosească peste măsură. Despre o astfel de neputință a lor va judeca avva.

49. Cum să se petreacă timpul Patruzecimii

Cu toate că în orice vreme viața monahului trebuie să curgă în asprimea Patruzecimii, dar fiindcă nu mulți sunt înzestrați cu această virtute, apoi îndemnăm ca măcar în aceste zile ale Patruzecimii să ne păzim viața în toată curăția, răsplătind astfel în aceste sfinte zile toată trândăvia din celelalte părți ale anului. Și o împlinim aceasta cu destoinicie dacă, potolindu-ne patimile, vom stărui în rugăciune cu lacrimi, ne vom îndeletnici cu citirea, ne vom înfrânge inima și ne vom înfrâna în toate.

Așadar, să mărim întrucâtva în aceste zile sarcina obișnuită a slujirii noastre, prin săvârșirea de rugăciune deosebită, prin lepădarea de anumite feluri de mâncare și de băutură, pentru ca fiecare frate de bună voie, cu bucuria Duhului Sfânt să aducă ceva ca jertfă lui Dumnezeu peste măsura hotărâtă, adică să se lipsească de ceva trupul său, ori în ce privește mâncarea sau băutura, sau somnul, sau întrebuințarea limbii, cu toată bucuria duhovnicească așteptând Sfintele Paști. Însă orice ar dori vreun frate să aducă lui Dumnezeu din partea sa, să fie aceasta descoperit și avvei, ca acea jertfă să se facă cu rugăciunea și cu binecuvântarea lui, căci ceea ce se face fără învoirea părintelui duhovnicesc, aceea se batjocorește prin îngâmfare, ori prin mărirea deșartă și nu merită răsplată, ci osândă.

50. Despre frații care lucrează departe de biserică sau se află în călătorii

Frații care se găsesc la lucru în loc depărtat și nu dovedesc la orele hotărâte să vină la biserică și despre care avva va chibzui că într-adevăr așa este, să săvârșească slujba lui Dumnezeu acolo unde lucrează, cu frica lui Dumnezeu plecându-și genunchii. De asemenea și cei plecați în călătorie să nu scape din vedere rugăciunile rânduite pentru cutare sau cutare ceas, ci să le plinească așa cum pot și să nu nesocotească această sarcină a slujirii lor.

51. Despre frații care nu pleacă în loc prea depărtat

Fratele pe care-l trimit undeva cu vreo trebuință și care nădăjduiește ca în aceeași zi să se întoarcă în mănăstire, nu poate lua masa undeva aiurea, chiar dacă l-ar ruga cineva; aceasta să o facă numai cu aprobarea avvei. Cine va face altfel, să i se dea canonul lepădării (îndepărtării).

52. Despre biserica mănăstirii

De aceea biserica și se numește casă de rugăciune, că într-însa nimic altceva nu se poate face, în afară de rugăciuni. După ce se sfârșește lucrul lui Dumnezeu, toți ies în adâncă tăcere, dând închinăciune cucernică lui Dumnezeu. Fratele care ar voi aparte să se roage, să nu fie împiedicat. Cel ce ar dori să se roage în acest chip trebuie să intre încetișor și să-și facă rugăciunea liniștit, neridicându-și glasul, cu lacrimi de pocăință și îndreptându-și inima către Dumnezeu. Fără de acest scop nimeni nu are voie să rămână în biserică, după ce se termină lucrul lui Dumnezeu, adică slujba dumnezeiască, ca să nu împiedice pe alții care ar dori să se roage.

53. Despre primirea străinilor

Pe toți străinii care vin la mănăstire se cade a-i primi ca pe Însuși Hristos, căci El va zice oarecând: *străin am fost și M-ați primit* (Matei 25, 35). Fiecăruia să i se dea cinstea cuvenită, mai ales celor ce vieţuiesc asemenea nouă și pribegesc. De aceea, îndată ce se va aduce vestea cum că a venit vreun străin trebuie să-i iasă în întâmpinare ori însuși avva, ori cineva dintre frații anume rânduiți (aceasta depinde de cine va fi străinul) și să-l primească cu toată bucuria. Mai întâi se cade să se roage la un loc cu cel venit și apoi să se salute în pace. Această sărutare a păcii să nu se dea mai înainte, decât după rugăciune, ca să scape de meșteșugul diavolesc. Și chiar salutarea să se facă cu toată smerenia. Când ne plecăm capul sau cu tot trupul ne prosternăm la pământ, fie întâmpinând, fie petrecând pe străini, primim pe Însuși Hristos, deci Lui I se dă închinăciune.

După primire străinii să se ducă la rugăciune, apoi să stea cu avva sau cu acela căruia îi va porunci el. Oaspetelui venit se cade să i se citească din legea lui Dumnezeu, spre zidire; apoi să i se aducă și mâncare. Chiar și postul poate să-l calce starețul când primește un oaspete, doar de se va întâmpla vreo zi anumită de post, de la care nu se poate abate. Iar frații datori sunt să păstreze obiceiul postirii.

Însuși avva să dea apă străinilor, ca să se spele pe mâini; iar picioarele să le spele chiar avva ajutat de ceilalți frați (rânduiți la casa de oaspeți).

La spălarea picioarelor să se zică acest stih: *Primit-am, Dumnezeule, mila Ta, în mijlocul locașului Tău* (Ps. 47, 8). Iar pe străinii săraci se cade a-i primi cu deosebită grijă și osârdie, căci îndeosbi primind pe astfel de străini, primim pe Domnul. Iar bogaților de la sine se dă cinste. Bucătăria pentru avva și pentru oaspeți trebuie să fie aparte, pentru ca atunci când vin aceștia în orice ceas nehotărât, să nu tulbure pe ceilalți frați. La această bucătărie să se numească câte doi frați pe an, care să facă și acolo toate cele de trebuință. Când va fi nevoie să li se dea ajutoare, pentru ca frații să slujească fără de cârtire; iar când n-au de lucru, să iasă și ei la muncă, în care parte li se va porunci. Și nu numai față de aceștia, dar și față de ceilalți, care sunt rânduiți la vreo slujire mănăstirească, să se țină această pravilă, că oriunde se ivește nevoia, să se dea ajutor celor ce slujesc; când însă aceștia nu vor avea de lucru, să ajute și ei pe alții, unde li se va porunci.

Și la casa de oaspeți să se numească un frate, plin de frica lui Dumnezeu, care să supravegheze acolo toate, căutând ca paturile să fie bine așternute și toată casa, ca o casă a lui Dumnezeu, să fie bine așezată. Cei ce n-au voie, nici să nu se întâlnească și nici să stea de vorbă cu oaspeții, iar dacă întâmplător se va întâlni cu vreunul dintre ei, să facă numai închinăciune, după cum s-a zis și, cerând binecuvântare, să treacă mai departe, spunând că el nu are voie să vorbească cu cei străini.

54. Dacă are voie monahul să primească scrisori sau altceva

Nicidecum nu se cade monahului să primească scrisori, binecuvântări sau vreun alt lucru, de la părinții săi, de la altcineva sau chiar unul de la altul, fără binecuvântarea avvei și nici să răspundă acelora fără aprobarea avvei. De se va trimite vreunui frate ceva de la părinții lui, el să nu îndrăznească a primi, până când nu va vedea și avva. Dacă se vor putea primi cele trimise, numai avva să hotărască cui anume să le dea; și fratele pentru care s-a trimis nu trebuie să se supere pentru aceasta, ca să nu dea loc diavolului. Cel ce va face altfel se va pedepsi cu canonisirea obișnuită.

55. Despre îmbrăcămintea și încălțămintea fraților

Îmbrăcămintea să se aleagă pentru frați după felul locului unde trăiesc și după clima de acolo; în țările friguroase e mai mare nevoie de ea, iar în cele calde, mai mică. A hotărî în această privință se lasă în seama starețului. La noi s-ar putea folosi de puțină îmbrăcăminte și deci hotărâm pentru fiecare frate: câte o cămașă și câte o tunică (un fel de caftan al nostru), cămașa să fie de lână pentru iarnă, iar pentru vară de pânză; de asemenea să aibă fiecare un șorț pentru lucru, iar ca încălțăminte, sandale și cizme. Despre culoarea îmbrăcămintei și despre calitatea ei, monahii nu trebuie să judece, ci să fie mulțumiți cu ceea ce se poate găsi în acea localitate și cu un preț cât mai mic.

Despre măsura îmbrăcămintei se va îngriji avva ca să nu fie prea scurtă, ci să se potrivească întocmai. Când se capătă îmbrăcămintea nouă, cea veche trebuie predată și păstrată într-o cameră aparte, pentru săraci. E de ajuns ca fiecare monah să aibă câte două cămăși și câte două tunici, pentru dormit și pentru nevoia de a le spăla, iar ce este mai mult decât aceasta, să le lepede. De asemenea și sandalele și orice lucru vechi să fie predat, când se dă în schimb lucrul nou. Cei ce pleacă în călătorie capătă femoralii (un fel de pantaloni), pe care la întoarcere îi dau înapoi, spălându-i bine. Să se aibă de rezervă atât cămăși, cât și tunici ceva mai bune, pentru cei care pleacă în călătorie să le îmbrace și la întoarcere să le predea.

Pe pat e de ajuns să se aștearnă o rogojină sau un sac umplut cu fân sau paie, o învelitoare și o pernă. Avva trebuie să cerceteze din când în când paturile, ca să nu adauge cineva ceva de prisos la patul său. Dacă se va găsi la cineva din lucrurile care nu i-au fost date de avva, acela să se pedepsească cu cea mai grea canonisire. Ca să se taie orice încercare de a avea ceva al său aparte, avva trebuie să dea fiecăruia tot ce-i este de trebuință: cămașă, tunică, sandale, cizme, șorț, cuțitaș, condei, ac, ștergar,

hârtie (sau tăbliţe pentru scris); în această privinţă avva să ţină socoteala de cele ce s-au zis în Faptele Apostolilor: *şi le împărţeau tuturor, după cum avea nevoie fiecare* (Fapte 2, 45). Şi el să aibă în vedere neputinţele celor ce au nevoie, iar nu dorinţa celor ce pizmuiesc de a stăpâni peste multe. Şi orice hotărâre ar lua în această privinţă, să se gândească la răsplata pe care o va avea de la Dumnezeu.

56. Despre masa avvei

Totdeauna avva trebuie să stea la masă împreună cu oaspeţii şi cu cei străini. Dacă nu se întâmplă nimeni din cei străini, să cheme la masa sa pe cine va voi dintre fraţi. Iar cu ceilalţi fraţi să mănânce totdeauna unul sau doi bătrâni, rânduiţi de avva, care vor supraveghea buna rânduială.

57. Despre meşterii mănăstireşti (dintre fraţi)

Dacă în mănăstire sunt meşteri (dintre fraţi), aceştia datori sunt să-şi facă treaba cu toată smerenia. Dacă vreunul dintre ei se va mândri cu meşteşugul său, ca unul ce ar aduce folos mănăstirii, pe acesta se cade a-l depărta de la meşteşugul lui şi să nu i se mai dea voie să lucreze ceea ce a lucrat; numai după ce se va smeri, poate să-i încuviinţeze iarăşi avva ca să se ocupe cu acel meşteşug. Dacă se va hotărî să vândă ceva din cele lucrate de mâinile fraţilor, să bage bine de seamă, prin cine să facă aceasta, ca să nu aibă loc vreo şmecherie în dauna mănăstirii. Celui ce i se porunceşte să facă vânzare trebuie să ţină minte de soarta lui Anania şi a Safirei (Fapte 5), ca să nu se facă vinovaţi şi ei de aceeaşi moarte sufletească, cu care aceia au fost pedepsiţi trupeşte. Aceasta trebuie să o aibă în gând şi toţi ceilalţi, care cugetă să pună la cale vreo afacere în dauna mănăstirii. Când pun preţul să alunge patima iubirii de argint, ci mai cuviincios este totdeauna să se stabilească un preţ mai mic, ca în toate să se slăvească Dumnezeu.

58. Despre primirea fraţilor în mănăstire (a începătorilor sau novicilor)

Dacă cineva dintre începători voieşte să îmbrăţişeze viaţa călugărească, nu îndată să i se dea drumul în mănăstrie, ci precum zice Apostolul: *cercaţi duhurile, dacă sunt de la Dumnezeu* (I Ioan 4, 1). Aşadar, dacă cel sosit din nou va bate neîncetat la poartă şi va suferi cu răbdare întristările ce i se vor pricinui, şi respingerea lui de a intra în mănăstire în timp de patru sau cinci ani şi el nu va înceta să se roage, abia atunci să i se dea voie

să intre și timp de câteva zile să trăiască în casa de oaspeți; după aceasta să fie așezat în chilia pentru începători. Acolo trebuie să învețe ceea ce i se va porunci, tot acolo va lua masa și va dormi.

Să fie dat pe mâna unui bătrân iscusit, care știe să agonisească suflete pentru Domnul. Acesta cu toată grija să-l supravegheze pe începător, dacă într-adevăr caută pe Dumnezeu, dacă are râvnă pentru lucrul Domnului (pentru rugăciune), dacă este grabnic la ascultare, dacă rabdă dojana. Trebuie să i se spună toate greutățile și durerile care se întâlnesc în calea spre Dumnezeu. Dacă va făgădui că va fi statornic și neabătut, atunci după două luni să i se citească rânduiala de față în întregime și să i se spună: iată legile sub care te vei nevoi; dacă poți să împlinești toate acestea, atunci intră, iar dacă nu poți, mai bine pleacă. Și dacă el va arăta dorința nezdruncinată ca să rămână, să fie dus iarăși în chilia pentru începători și din nou să fie cercat în răbdare (citirea rânduielii se făcea în pridvorul bisericii și dura mai multe zile).

După șase luni să i se citească din nou aceeași rânduială. Dacă după o atât de lungă cugetare el va făgădui să păzească toate cele rânduite și să împlinească toată porunca, abia atunci să fie primit în numărul fraților. El să știe că din acel moment s-a pus sub legea rânduielii și că de acum nu mai are voie să părăsească mănăstirea, ori să încerce să-și scoată grumajii de sub jugul pe care el, după atât de lungă cugetare, a fost slobod ori să-l primească, ori să-l respingă.

Primirea se face în biserică, în fața tuturor și înaintea a toată frăția el dă făgăduință să nu se lepede de hotărârea sa; în purtarea sa să fie totdeauna ascultător și să împlinească toate. Făgăduința se rostește înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor săi, așa încât dacă cineva se va abate cât de puțin de la ea, îl va judeca Acela, pe Care-L va amăgi el.

Făgăduința sa trebuie s-o aștearnă și pe hârtie, pe numele sfinților, ale căror moaște se odihnesc în biserica mănăstirii și pe numele avvei și s-o iscălească cu mâna sa, iar dacă nu știe să scrie, s-o scrie altul în locul lui și după cererea lui, iar el va pune pecetea și va duce cu mâna sa această făgăduință scrisă, punând-o la altar; atunci începătorul zice următorul stih: *Apără-mă, după cuvântul Tău, și mă viază și să nu-mi dai de rușine așteptarea mea* (Ps. 118, 116). După el toată frăția repetă de trei ori, adăugând: „slavă Tatălui". Apoi fratele nou primit se închină până la pământ la toți, cerând rugăciuni. Din această clipă el se socotește ca intrat în numărul fraților.

Dacă are vreo avere, el o împarte înainte de a intra în mănăstire, celor săraci sau în fața tuturor o jertfește mănăstirii, nimic nelăsând pentru sine. În mănăstire el nu mai are putere nici asupra trupului său, și nicidecum asupra vreunui lucru, chiar aici în biserică el leapădă hainele sale și se îmbracă în cele mănăstirești. Hainele lui vechi se păstrează în cămara pen-

tru îmbrăcăminte, pentru ca, dacă după învățătura diavolului ar dori să iasă din mănăstire, să fie gonit afară în hainele lui cele vechi. Iar în ce privește făgăduința ce-a dat el în scris și a pus-o pe altar, înapoi nu o va mai primi: ea va rămâne pentru totdeauna în mănăstire.

59. Despre copiii de neam ales sau copiii de săraci, închinați lui Dumnezeu

Dacă cineva dintre boieri își va sfinți lui Dumnezeu pe fiul său în vreo mănăstire și dacă copilul încă e mic de vârstă, atunci părinții lui dau făgăduință în scris după cum s-a arătat mai sus și aducând cele de trebuință pentru Jertfa cea fără de sânge, atât scrisoarea lor, cât și mâna copilului se pun sub acoperământul Sfintei Mese și în acest chip îl închină lui Dumnezeu.

În ce privește averea, părinții prin scrisoarea lor făgăduiesc cu jurământ că nici ei, nici altcineva și nici pe vreo altă cale niciodată nimic nu vor aduce copilului lor și cu nimic nu-l vor ajuta ca să-și recapete averea. Iar dacă aceasta nu vor voi s-o facă, ci vor aduce vreun prinos în mănăstire ca milostenie pentru sufletele lor, datori sunt atunci să facă scrisoare de danie în folosul mănăstirii privitor la acele lucruri, pe care le donează. Dacă vor voi, pot să păstreze până la moarte dreptul de folosință asupra acelei părți. Toate acestea trebuie să se facă în așa fel, încât copilul să nu știe despre aceasta nimic, ca să nu slujească asemenea lucruri spre pieirea lui (ceea ce să nu fie), după cum știm noi din practică.

La fel fac și cei săraci, iar cei ce n-au nimic, fac numai scrisoarea și, aducând ce este de trebuință pentru Jertfa cea fără de sânge, închină lui Dumnezeu pe copilul lor în fața martorilor.

60. Despre preoții care doresc să trăiască în mănăstire

Dacă cineva din tagma preoțească va cere să fie primit în mănăstire, nici pentru acela să nu se dea încuviințare dintr-o dată. Dar dacă va cere insistent, să fie primit spunându-i-se că el de asemenea trebuie să împlinească toate pravilele mănăstirești și că nu i se va face nici o înlesnire, ci să fie după cum este scris, *prietene, pentru ce ai venit ?* (Matei 26, 50). Să i se dea învoire să stea îndată după avva, de asemenea să binecuvânteze și să slujească Liturghia, dar numai dacă va porunci avva, iar de nu, să nu cuteze, cunoscând că în toate este supus rânduielii mănăstirești și mai vârtos, trebuie să dea pildă de smerenie.

Când se fac adunări ale tuturor fraților pentru sfătuire asupra unei trebuințe mănăstrești, să stea la acel loc, care i se cade după intrarea în mănăstrie, iar nu acela care i se cuvine pentru vrednicia preoțească.

Din ceilalți clerici, dacă ar dori cineva să intre în frăția mănăstirească, fiecare după ce va fi primit, să se pună la locul cuvenit; se vor primi numai aceia care vor da făgăduința să păzească neclintit rânduielile și care sunt tari în hotărârea lor.

61. Cum se vor primi monahii străini

Dacă vreun monah străin, venit din locuri depărtate, ar dori să stea ca oaspete în mănăstire, atunci, dacă nu tulbură liniștea mănăstirii cu deprinderile sale și dacă este mulțumit cu toate câte le găsește, să fie primit după cum voiește. Dacă el într-adevăr va găsi ceva vrednic de îndreptare și cu toată dragostea smerită va arăta acest lucru, atunci avva trebuie să ia în seamă sfatul lui, că poate pentru aceasta l-a și îndreptat aici Dumnezeu, ca să se îndrepte după sfaturile lui cele ce sunt lipsă.

Dacă va dori mai târziu să rămână pentru totdeauna în mănăstire, să nu fie respins, mai ales dacă în timpul cât a stat în mănăstire s-a arătat că are purtare bună și nu e stăpânit de nici o patimă. Iar dacă este peste măsură de pretențios sau s-a dovedit că e stăpânit de vreun viciu, atunci nu numai să nu-l primească în numărul fraților, ci să fie poftit cu toată cinstea ca să se depărteze, pentru ca nu cumva și alții să se molipsească de neputințele lui. Iar dacă nu merită să fie îndepărtat, atunci, când se cere el în mănăstire, nu numai că de îndată să fie primit în frăție, ci și rugat ca să rămână acolo pentru totdeauna, pentru ca din pilda lui să se învețe și alții, căci în tot locul aceluiași Dumnezeu slujim și pentru același Împărat ne trudim.

Iar dacă însuși avva îl va găsi că e astfel, poate să-i dea o dregătorie mai înaltă, decât cum i s-ar cuveni după timpul primirii în mănăstrie și nu numai de e monah, dar și dacă e cineva din tagma clericală, în diferite trepte ale lor, avva poate să-i așeze în vrednicii mai înalte decât s-ar cădea după timpul primirii, dacă îi va găsi destoinici de așa ceva, văzându-le viața lor. Să nu cuteze însă avva de a primi pentru totdeauna pe vreun monah, știind din care mănăstrie este el, fără știrea starețului acelei mănăstiri și fără scrisori de încredințare, după cele scrise: *ceea ce urăști tu, nimănui să nu-i faci* (Tobit 4, 15).

62. Despre preoții mănăstirii

Dacă avva găsește de cuviință că e nevoie să fie în mănăstire preoți sau diaconi, să aleagă dintre ai săi pe cei ce ar fi vrednici de această treaptă. Cel sfințit (hirotonisit) să se păzească de orice înălțare sau trufie și să nu îndrăznească să facă ceva de la sine, în afară de ceea ce i se va porunci de către avva, cunoscând că i se cade mai mult decât altora să păzească rânduielile așezate. Dacă a primit preoția, să nu uite datoria de a se supune rânduielilor și întregii cuviințe mănăstirești, sporind lui Dumnezeu din ce în ce mai mult.

În afară de slujba ce o face în altar, totdeauna să stea la locul care i se cade după vechimea intrării în mănăstrie; doar dacă întreaga frăție, dimpreună cu avva va hotărî să căpete un loc mai de cinste, pentru vrednicia vieții sale, atunci să stea acolo unde i se poruncește. Iar dacă vreunul dintre aceștia, cunoscând că este dator să păstreze toate pravilele, așezate de decani și de alți mai mari, își va îngădui să nu se plece acestora, să fie judecat nu ca un preot, ci ca un călcător de lege. Dacă după mai multe sfaturi nu se va îndrepta, să se aducă la cunoștința episcopului, ca să-l sfătuiască cu toată puterea sfătuirii lui. Și dacă nici după aceasta nu se va îndrepta, ci dimpotivă își va înmulți călcările de lege, să fie gonit din mănăstire: aceasta însă numai atunci dacă îndărătnicia lui va fi așa de mare, încât nu va voi nicidecum să se supună rânduielilor și a le îndeplini întru totul.

63. Despre locul pe care trebuie să-l aibă fiecare frate și despre legăturile dintre frați

Frații trebuie să țină în mănăstrie acele locuri care li se cuvin după vechimea primirii și după destoinicia vieții și, în sfârșit, după cum va hotărî avva. Avva să nu smintească turma ce-i este încredințată și să nu dea loc, ca un purtător al puterii depline vreunei hotărâri nedrepte, ci totdeauna să țină minte că pentru toate judecățile și faptele sale va da sema înaintea lui Dumnezeu. În ordinea pe care a așezat-o el, sau pe care o au frații, să se apropie ei la sărutarea păcii și la împărtășire, să se schimbe la cântarea psalmilor și la starea în strană. Rânduielile acestea, în orice loc, să nu le așeze numaidecât frații cei mai înaintați în vârstă, *căci tinerii Samuil și Daniil au făcut judecată asupra bătrânilor.*

În afară de aceia pe care avva îi ridică în treaptă mai înaltă după destoinicie, sau pe care îi coboară pentru anumite pricini, toți ceilalți care intră în mănăstire astfel să și urmeze totdeauna unul după altul, după vechimea intrării, anume, cel ce a intrat în ceasul al doilea din zi să se so-

cotească pe sine drept cel mai tânăr și cel mai de pe urmă, față de acela care a intrat în ceasul întâi din aceeași zi, oricare ar fi vârsta sau vrednicia lui. În ceea ce privește copiii, pentru ei sunt alte rânduieli.

Cei mai tineri în ordinea primirii în mănăstrie, datori sunt să dea cinste acelora care au intrat mai demult, iar aceștia, la rândul lor, să iubească pe cei mai tineri. Nimeni n-are voie să poreclească pe altul cu vreun nume rău; iar cei mai mari, adresându-se către cei mai mici, să zică: „fratele cutare". Și avva care, cum se crede, ține locul lui Hristos, să se numească „**domnul** avva cutare". El însă să-și dea silința totdeauna să se arate vrednic de această cinste.

Oriunde s-ar întâlni frații, cel mai mic să ceară binecuvântare de la cel mai mare. Când vine cineva mai mare, cel mai mic e dator să se scoale și să-i dea locul. Cel mai mic n-are voie să se așeze pe scaun, până când nu-i va da voie cel mai mare; pentru ca în toate să se împlinească cele scrise: *în cinste unii altora dați-vă întâietate* (Rom. 12, 10). Copiii, pruncii, tinerii să treacă la biserică sau la masă în ordinea cuvenită. De asemenea, când sunt afară din mănăstire, în orice loc, datori sunt să păzească buna-cuviință și rânduiala, aflându-se sub supraveghere aspră, până când vor ajunge la vârsta desăvârșită.

64. Despre alegerea avvei

Cu privire la alegerea avvei să se păstreze totdeauna această lege, ca acela să fie avva, pe care-l va alege în unire toată frăția, în frica lui Dumnezeu și după sfătuire sănătoasă. Să se ia în seamă atunci vrednicia vieții lui și măsura învățăturii pe care o are, chiar dacă acela era până la alegere pe treapta cea de pe urmă în mănăstire. Dacă frăția, în nădejdea unor îngăduințe din partea avvei pentru felurite patimi și vicii, își va alege un astfel de avva, care la rândul lui nu este străin de toate aceste deprinderi rele și dacă va afla despre aceasta episcopul în eparhia căruia se află mănăstirea sau de vor afla avvi din mănăstirile din împrejurime, sau creștinii din vecinătate, aceștia se vor îngriji atunci ca să se risipească sfatul celor răi și să se așeze în casa lui Dumnezeu un chivernisitor bun, cunoscând că în asemenea caz vor lua plata cea bună de vor face aceasta curat, din râvna lui Dumnezeu, și dimpotrivă vor greși mult dacă vor trece cu vederea asemenea fărădelege.

Cel ales în dregătoria de avvă, totdeauna să se gândească la sarcina pe care a luat-o asupra sa și să cugete cui va da el seama despre chiverniseala sa. Să cunoască însă că dator este mai vârtos să aibă grijă cum să facă mai bine fraților și mănăstirii, decât cum să stăpânească mai slobod și mai samavolnic. Se cade să știe el bine de tot legea lui Dumnezeu, ca să aibă

de unde scoate cele noi și cele vechi spre zidirea fraților, să fie apoi întreg și curat la cuget, treaz, milostiv, alegând mila în locul judecății celei drepte, ca și el să se învrednicească cândva de aceasta. Să urască păcatul și să iubească pe frați.

Îndreptând pe cei stricați, să lucreze cu toată chibzuința, fugind de apăsarea peste măsură, pentru ca atunci când va începe el să curețe rugina cu prea multă osârdie, vasul însuși să nu se strice. Aducându-și aminte de smerenia pe care trebuie s-o poarte în sine, să umble cu toată înțelepciunea ca să nu frângă nici trestia cea aplecată.

Prin aceasta nu i se dă îndemn ca să îngăduie viciile să se înmulțească, ci ca să le taie cu multă înțelepciune și dragoste și să chibzuiască cum să se poarte față de fiecare în parte, după cum am zis mai sus. Cu toată osârdia în așa fel să îndrepte toate treburile, ca toți mai mult să-l iubească, decât să se teamă de el. Să nu fie prea alergător și încărcat cu prea multe griji, să nu facă nimic peste măsură și să nu fie îndărătnic în cugetele sale, să nu fie zavistuitor și bănuitor, căci altfel niciodată el n-are să vadă o zi liniștită.

În faptele și în hotărârile sale totdeauna să fie băgător de seamă și bine chibzuitor, atât în treburile duhovnicești, cât și în cele trupești. Ascultările trebuie să le împartă el cu dreptate, potrivit cu puterile fiecăruia, aducându-și aminte de buna chibzuință a lui Iacov, care spunea despre oile sale: *de le vom mâna tare numai o zi, ar pieri toată turma* (Facere 33, 13). Ținând seama că aceste mărturii și altele asemenea lor glăsuiesc despre buna chibzuință – maica tuturor virtuților, în așa fel să pună la cale toate și în așa fel să le măsoare el, încât și cei tari să le dorească și cei slabi să nu fugă de la ele. În privința acestui fel de chivernisire să-și găsească îndemnul în cuvintele Domnului, pe care le-a spus slugii Sale celei bune, care totdeauna și la bună vreme dădea argaților hrana lor: *Fericită este sluga aceea, pe care venind stăpânul său, o va afla făcând așa. Adevărat zic vouă că peste toate avuțiile sale o va pune* (Matei 24, 46-47).

65. Despre prepozitul mănăstirii (locțiitorul starețului)

Adeseori se întâmplă că, din cauza prepozitului, se fac mari gâlcevi și neînțelegeri pe la mănăstiri, când aceștia, umplându-se de duhul cel rău al trufiei și socotindu-se pe sine a fi deopotrivă cu starețul, încep a pune la cale multe cu de la sine putere și în acest chip fac împerecheri în frăție. Mai ales aceasta se întâmplă acolo unde aceiași stareți care au ales pe starețul mănăstirii aleg și pe prepozit.

Cum că această alegere e împotirva înțelepciunii, se vede din faptul că prepozitul ales în acest fel din capul locului are prilej de a se mândri. Cugetele cele rele încep a-i șopti cum că el deloc nu trebuie să depindă de

staretul său, fiindcă e ales de aceleași fețe și pe aceeași cale ca staretul însuși. De aici se nasc pricini, certuri, împotriviri, pizme și alte neorânduieli. Când între avva și prepozit nu este cuvenita legătură a păcii, atunci și ceilalți frați sunt în primejdie de a aluneca pe calea pierzării sufletești. Drept pricinuitori ai acestui rău să se socotească aceia care au luat parte la alegerea unui asemenea prepozit.

Așadar, pentru paza păcii și a dragostei, hotărâm ca orice lucru în mănăstire să se facă numai după voia avvei. Și de este cu putință, toate rânduielile mănăstirești așezate de avva, să fie supravegheate numai de către decani, despre care s-a vorbit mai sus, pentru ca împărțindu-se acest drept între mai mulți, nici unul să nu aibă prilej de a se mândri.

Dacă nevoile mănăstirii vor cere să se aleagă un prepozit și aceasta pentru numărul cel mare de frați, însuși avva cu toată înțelepciunea să și-l aleagă, sfătuindu-se mai întâi cu cei mai evlavioși dintre frați. Acest prepozit trebuie să facă cu supunere desăvârșită tot ceea ce i se va porunci de către avva, neîngăduindu-și nimic din cele ce sunt împotriva voii avvei. Cu cât mai mare cinste i s-a dat față de ceilalți frați ai mănăstirii, cu atât mai multă supunere trebuie să dea el capului mănăstirii.

Dacă prepozitul va fi văzut în oarecare viciu sau se va prea înălța în trufie, sau va călca vreuna din sfintele pravile, să fie sfătuit până la a patra oară; dacă nu se va îndrepta, să se întrebuințeze măsurile de îndreptare hotărâte de legea mănăstirească. Dacă nu se va îndrepta nici după aceasta, să fie coborât din vrednicia ce o are și în locul lui să se pună altul, mai destoinic. Dacă nici după aceasta nu se va cuminți și nu se va astâmpăra, să fie gonit din mănăstire. Să țină minte însă avva că pentru toate judecățile sale va da el seama înaintea lui Dumnezeu și să nu lase loc în sufletul său focului dușmăniei sau a pizmei, punând-o în locul râvnei celei adevărate.

66. Despre portarul mănăstirii

Ca portar al mănăstirii să fie rânduit un frate înaintat în vârstă și înzestrat cu înțelepciune care ar putea primi și da răspunsuri și a cărui vârstă l-ar împiedica să rătăcească cu gândurile. Acest portar trebuie să-și aibă totdeauna chilie în afara mănăstirii, pentru ca cei ce vin totdeauna să-l găsească gata să le dea răspuns. Îndată ce va bate cineva la poartă sau îndată ce vreun străin își va ridica glasul, să-i răspundă *Deo gratias* (lui Dumnezeu mulțumită) ori să binecuvânteze și cu toată blândețea, cu frica lui Dumnezeu și cu dragoste caldă să se grăbească să-i dea răspuns. De va avea nevoie de ajutor, să i se rânduiască un frate dintre cei mai tineri.

Mănăstirea, dacă se va putea, să fie așezată astfel ca toate cele de trebuință și anume: apă, moară, grădină, bucătărie și felurite ateliere să se găsească chiar în curtea mănăstirii, pentru ca frații să nu aibă nevoie a părăsi curtea mănăstirii și de a rătăci aiurea, căci acest lucru deloc nu este folositor pentru sufletele lor. Este de dorit ca această pravilă să se citească cât mai des fraților, pentru ca nimeni să nu se poată apăra că n-o cunoaște.

67. Despre frații care pleacă undeva pentru treburile mănăstirești

Frații care pleacă în călătorie să se încredințeze rugăciunilor tuturor fraților și starețului, și la orice slujbă dumnezeiască se cade a-i pomeni pe toți cei ce călătoresc. Iar dacă se întorc frații din călătorie în aceeași zi spre seară, după ce se termină slujbele zilei, prosternându-se la pământ, să ceară rugăciunile celorlalți pentru toate greșelile ce au săvârșit în timpul călătoriei, dacă cu ochiul au încercat să vadă ceva rău sau cu urechile să audă, sau cu limba să grăiască ceva de prisos.

Nimeni dintre ei să nu-și îngăduie să spună altuia ceva din cele ce a văzut sau a auzit în afara mănăstirii, căci din această pricină multă stricăciune se face în sufletele fraților. Cel ce își va îngădui să facă ceva asemănător să fie canonisit. La fel să se dea pedeapsă și aceluia care va îndrăzni să iasă din ograda mănăstirii sau să se ducă undeva sau măcar ceva să facă fără încuviințarea avvei.

68. Despre ascultări grele peste măsură

Dacă se va da în sarcina vreunui frate vreo lucrare foarte grea care să-i întreacă puterile, acela dator este să primească cuvântul celui ce poruncește, cu toată smerenia și plecăciunea. Dacă de fapt se va vădi că greutatea lucrării întrece puterile lui, să meargă și să spună el aceasta, însă la timp și cu toată supunerea, iar nu în duhul mâniei și al împotrivirii. Dacă și după aceasta cel mai mare nu va desființa porunca dată, atunci cel mai mic să se plece cu bucurie, încredințându-se că aceasta este de folos și că Dumnezeu îl va ajuta pentru smerenia lui.

69. În mănăstire nimeni nu are drept să apere pe altcineva

În tot chipul să se păzească frații ca nu cumva să încerce să se apere unul pe altul, chiar dacă ar fi legătură de rudenie între ei. Pentru nici un

cuvânt să nu cuteze monahii să fac așa ceva, căci de aici se pot naște multe sminteli. Dacă va călca cineva această pravilă, să fie mustrat cu toată asprimea.

70. Nimeni să nu-și însușească dreptul de a pedepsi pe altul

Este cu totul oprit ca cineva să-și însușească în mănăstire puterea de a pedepsi. Hotărâm ca nici unul dintre frați să nu îndrepteze și să nu canonisească în afară de aceia cărora li s-a dat acest drept de către avva. Iar cei ce păcătuiesc să fie mustrați înaintea tuturor, ca și ceilalți să se pătrundă de frică. Copiii până la 15 ani să se pedepsească trupește, dar aceasta cu bună măsură. Dar dacă cineva își va îngădui să facă așa ceva față de vreunul care a ajuns la vârstă mai mare, sau chiar față de copii va arăta cruzime peste măsură, acela însuși să fie pedepsit cu toată asprimea, căci este scris: *ceea ce tu urăști, aceea nimănui să nu-i faci*(Tobit 4, 15).

71. Și unul pe altul trebuie să se asculte frații

Lucrul cel bun al ascultării, nu numai față de avva, dar și unul către altul să-l împlinească frații, încredințându-se că pe această cale merg ei către Dumnezeu. Așadar, nu numai față de avva și de ceilalți dregători legiuiți, dar și unul față de altul și încă cei mai mici față de cei mai mari să se plece cu toată dragostea și osârdia. De se va dovedi cineva că este îndărătnic, unul ca acesta să fie mustrat și îndreptat.

Dacă vreun frate, când e mustrat de avva sau de altcineva din cei mai mari, va vedea că duhul celui ce mustră este aprins peste măsură împotriva lui, îndată să cadă la picioarele mustrătorului și să zacă așa, cerșind iertarea, până când mânia mustrătorului se va potoli și până când se va căpăta de la acela binecuvântarea. Cel ce nu va voi să facă așa să fie supus pedepsei trupești, iar dacă se va dovedi îndărătnic să fie gonit din mănăstire.

72. Despre râvna cea bună pe care trebuie s-o aibă monahii

După cum este râvnirea cea rea care ne îndepărtează de la Dumnezeu și ne pogoară până la iad, tot astfel este și râvnirea cea bună care ne îndepărtează de la vicii și ne ridică la Dumnezeu și la viața cea veșnică. Pe această râvnă cu cea mai mare dragoste trebuie s-o încălzească monahii,

adică unul pe altul mai de cinste a fi socotindu-l, iertând unul altuia cu toată răbdarea neputințele trupești și sufletești, unul pe altul întrecând în ascultare, nu numai cele spre folosul său căutând, ci mai vârtos cele ce sunt spre folosul altora, purtând dragoste curată unul către altul, frică având de Dumnezeu, pe avva iubindu-l nefățarnic și curat, nimic nesocotind a fi mai scump decât Hristos, Care pe noi toți ne va duce la viața de veci.

73. În legiuirea de față nu s-au înșirat încă toate pravilele vieții duhovnicești a nevoitorilor (mănăstirilor)

Această legiuire (rânduială) am întocmit-o noi, pentru ca cei ce-o vor păzi să ajungă la curățenia vieții, arătând începuturile creșterii în Hristos. Iar pentru cei ce ar dori să se suie până la înălțimile desăvârșirii creștine, sunt încă povețele Sfinților Părinți, a căror urmare îl aduce pe om spre treapta cea mai de sus a desăvârșirii. Care filă sau care pericopă din dumnezeiești Scripturi ale Legii Vechi, precum și a celei Noi nu ne arată drumul cel bun spre o viață mai desăvârșită? Sau care carte dintru ale marilor și sfinților învățători ai lumii nu ne arată cărarea cea mai bună, pe care mergând noi vom ajunge la Ziditorul nostru? Scrierile Sfinților Părinți, cuvântările lor, viețile lor, precum și pravilele Sfântului nostru Părinte Vasile, oare este altceva decât zugrăvirea virtuților pentru cei ce bine viețuiesc și pentru monahii cei ascultători? Iar pentru noi, cei ce trăim rău viața noastră, care suntem nepăsători și trândavi, au nu sunt ele ca o rușinare și mustrare? Așadar, frate, de voiești să ajungi în locașurile cerești, să te ostenești mai întâi ca să împlinești cu toată osârdia rânduiala de față, alcătuită anume pentru cei începători; și apoi cu ajutorul lui Dumnezeu te vei putea apuca și de cele mai înalte, a căror împlinire duce la vârful desăvârșirii.

Sfârșit și lui Dumnezeu laudă.

CUPRINS

În duhul Părinților 5

Rânduiala Cuviosului Pahomie

I. Viețile marilor cuvioși tabeniți 9
Viața Cuviosului Pahomie cel Mare 9
Viața lui Avva Orsisie 37
Viața Cuviosului Teodor cel Sfințit 43

II. Regulamentul mănăstirilor obștești tabenite 57
1. Așezarea generală a mănăstirilor tabenite 59
2. Mai marele avvă 59
3. Avva mănăstirilor 61
4. Al doilea stătător după avvă în mănăstire 63
5. Supraveghetorul casei 63
6. Al doilea după supraveghetor 65
7. Economul și casierul 65
8. Celelalte persoane slujitoare și conducătoare în mănăstiri 66
9. Primirea în mănăstire 67
10. Îmbrăcămintea monahală 70
11. Rugăciunile 73
12. Împărtășirea cu Sfintele Taine 77
13. Lucrul 77
14. Hrana 81
15. Dormitul 83
16. Viața lăuntrică: formarea sufletului prin adevăr 84
17. Dezvoltarea morală 87
18. Bolnavii și spitalul 91
19. Ospitalitatea 92
20. Primirea de vizite și plecarea în vizite 93
21. Înmormântarea fraților 94
22. Observații despre copiii care creșteau în mănăstire 94
23. Despre smerenia fecioarelor sau a călugărițelor 95
24. Epitimiile 95
a) Pentru greșeala în vremea rugăciunii 97
b) Pentru neorânduială în vremea cuvântărilor 97
c) Pentru neorânduială în trapeză 98
d) Pentru neorânduială în spital 98
e) Pentru călcarea pravilei la îmbrăcăminte 98
f) Pentru nepăsare față de lucrurile mănăstirești 98

g) Pentru neorânduieli în moravuri 99
h) Răspunderea supraveghetorului și pedepsirea lui 100
Scurte îndrumări ale Cuviosului Pahomie 101

III. Învățăturile Cuviosului Orsisie, starețul mănăstirii din Tabena 102
1. Despre așezământul vieții monahale 102
2. Despre șase cugetări ale sfinților 126

IV. Rânduieli monahale ale altor Sfinți Părinți nevoitori 127
1. Trei culegeri mici de rânduieli ale Sfinților Părinți 127
a) Rânduiala Sfinților Părinți Serapion, Macarie, Pafnutie și a altor 34 de stareți 127
b) O altă asemenea rânduială a Sfinților Părinți pentru monahi 131
c) O a treia rânduială asemănătoare a Sfinților Părinți pentru monahi 133
2. Două însemnări despre rânduieli ale Sfântului Macarie Alexandrinul 134
a) Rânduielile Sfântului Macarie Alexandrinul 134
b) Epistola fericitului Macarie către monahi 137

Dreptarul (Regulamentul) Sfântului Vasile cel Mare, cuprinzând teoria și practica monahismului de obște

1. Viața monahicească a Sfântului Vasile cel Mare și mănăstirile așezate de el 139
2. Rânduiala Sfântului Vasile cel Mare 161

A. Preînchipuirea vieții celei nevoitoare 162
1. Cea dintâi grijă a noastră să fie acum ca să ne punem în legătură vie cu Dumnezeu, curățindu-ne de patimi 162
2. Prin viața feciorelnică și lepădată de lume mai lesne se ajunge această țintă 165
3. Dintre felurile vieții lepădate de lume, cea obștească (împreună petrecătoare) mai de-a dreptul ne duce la ținta noastră de pe urmă . 175
B. Pravilele pentru monahi împreună viețuitori sau însăși Rânduiala Sfântului Vasile cel Mare 180
I. Despre stareți 180
II. Despre primirea în mănăstire 194
III. Îmbrăcămintea 201
IV. Săvârșirea rugăciunilor 203
V. Despre Sfânta Împărtășanie 216
VI. Cercetarea dumnezeieștilor Scripturi ca să ne înțelepțim spre mântuire 218
VII. Pilda din partea celor mai mari și convorbirile 222
VIII. Îmbrăcămintea monahicească, cumpătarea, postul 223
IX. Lucruri de mână și alte treburi întâmplătoare prin mănăstire – ascultările 240

X. Legăturile dintre frați 250
a) Ascultare și supunere față de stareț fără împotrivire 250
b) Ascultare și supunere față de stareț fără împotrivire 251
c) Iubirea frățească între ei – sinceră și egală față de toți 260
d) Îndreptarea fraților între ei, ca rod al dragostei râvnitoare pentru desăvârșirea fratelui și a întregii obști 264
e) Teama de a nu sminti pe vreunul dintre frați 267
f) Să ne ferim de orice neînțelegere, să nu facem înfruntări și nici să nu jignim 268
g) Să nu cauți cinste, întâietate, stăpânire 270
h) Întrebuințarea cuvântului 273
XI. Nu trebuie să ne părăsim frăția duhovnicească 276
XII. Ieșirea și părăsirea mănăstirii 279
XIII. Primejdia întâlnirilor cu cei străini, mai ales cu femeile 282
XIV. Legături cu rudele 285
XV. Îngrijirea bolnavilor 290
XVI. Primirea străinilor 295
XVII. Legile duhovnicești lăuntrice 297
a) Pocăința 297
b) Râvna pentru a bineplăcea lui Dumnezeu 303
c) Viețuire trează întru Domnul 306
d) Înfrumusețarea sufletului cu toate virtuțile, prin care sufletul se face lăcaș vrednic ca să se sălășluiască în el Dumnezeu 309
e) Virtuțile călugărești sau arătarea chipului unui călugăr desăvârșit 311
XVIII. Măsurile de îndreptare și epitimiile 313
a) Legile de obște 313
b) Epitimiile 317
XIX. Despre copiii care cresc la mănăstire 321
XX. Despre mănăstirile de surori 323
XXI. Legătura dintre frății (mănăstiri) 332
XXII. Sfatul cel de pe urmă: să râvnim pentru o viață aspră 337

Rânduiala Cuviosului Ioan Casian

Viața Cuviosului Ioan Casian prezentată pe scurt 339
Rânduiala traiului comun al călugărilor
sau regulile traiului comun la mănăstiri 340
Cuvânt înainte către episcopul Castor 340
Cartea întâi: Părțile îmbrăcămintei călugărești 342
1. Îmbrăcămintea călugărească – chipul frumuseții celei dinlăuntru a călugărilor 342
2. Despre încingătoarea călugărului 343
3. Despre îmbrăcămintea călugărilor în genere 344
4. Despre potcap (culion) 345
5. Despre coloviu 345
6. Despre cordea (legătoare) 346

7. Despre mafort 346
8. Despre cojoc 346
9. Despre cârjă (toiag) 346
10. Despre sandale 347
Cartea a doua: Despre rugăciunile și cântările de psalmi
rânduite pentru timpul nopții 348
1. Se arată conținutul acestei cărți 348
2. În diferite locuri sunt felurite rânduieli 348
3. Deosebirea rânduielilor se naște din faptul că se aleg stareți
care nu și-au însușit încă rânduiala odată stabilită
pentru săvârșirea rugăciunilor 349
4. La adunările de seară și de noapte să se cânte câte 12 psalmi
și se rânduiesc câte două citiri la fiecare adunare 350
5. Asprimea vieții în Alexandria și în jurul ei se trage
de la Sfântul Marcu; rânduiala pentru
săvârșirea rugăciunilor a fost vestită prin înger 350
6. Rânduiala pentru săvârșirea rugăciunilor arătate de înger,
adunarea părinților a rânduit-o ca lege; adăugând două citiri
din Vechiul și Noul Testament, iar sâmbăta și duminica ambele
le citim din Noul Testament 352
7. După fiecare psalm urmează rugăciunea
și plecarea genunchilor 352
8. Ceea ce s-a introdus în rânduiala rugăciunilor
în Apus se deosebește de rânduiala din Răsărit? 353
9. Pentru ce, arătând urmarea rânduielii la săvârșirea rugăciunilor,
socotește că e loc să spună și despre caracterul ei lăuntric? . . . 353
10. Tăcerea și liniștea în timpul rugăciunii 354
11. Alți psalmi se împart în două sau trei stări; se rânduiesc
pentru cântare nu unul, ci 2, 3 și 4 frați 354
12. Stau în picioare numai cei ce cântă, ... ceilalți stau pe scaune
și, după slujba de noapte până dimineață, nu dorm 355
13. De ce se ține această nedormire 356
14. Ziua cu îndeletnicirile obișnuite completează lucrarea
duhovnicească 357
15. Întorcându-se din biserică ei nu se iau la vorbă, nici când
se întâlnesc ziua în afara chiliilor; pentru aceasta sunt pedepsiți 357
16. Cu cel ce a fost pedepsit și îndepărtat de la rugăciunea
obștească nimeni nu se mai roagă;
pentru aceasta ei sunt pedepsiți 358
17. Fratele anume rânduit trezește pe ceilalți frați
la rugăciune la ceasul hotărât 358
18. Începând de sâmbătă seară și până duminică seara
nu se pleacă genunchii 359
Cartea a treia: Despre rugăciunile zilei și cântările de psalmi
hotărâte de tipic (rânduială) 359
1. Ceasurile de rugăciune de peste zi 359

2. Ziua egiptenii nu se adună la rugăciuni, ci în curgerea zilei o săvârșesc neîntrerupt, îndeletnicindu-se cu lucrul manual 359
3. Pentru ce rugăciunile se săvârșesc în ceasul al treilea, al șaselea și al nouălea; de asemenea, seara și dimineața 360
4. Despre ceasul întâi 362
5. După ceasul întâi nu se dă voie nimănui să doarmă 363
6. Ce psalmi se citesc la ceasul întâi 364
7. Pedeapsa pentru întârziere la ceasurile și la slujbele de noapte . 364
8. Felul săvârșirii privegherilor 365
9. Pentru ce s-a rânduit această priveghere și de ce s-a desființat postul sâmbăta ? 365
10. Așezarea postului în ziua sâmbetei n-are temei 366
11. Cu ce se deosebește oare slujba de duminică de slujbele altor zile ? 366
12. Duminica se cade și cină, cu o scurtă rugăciune înainte și după cină 367

Cartea a patra: Rânduiala primirii în mănăstire a celor ce se leapădă de lume. Despre învățarea începătorilor 367

1. Pravilele acestea s-au împrumutat, o parte de la egipteni, o parte de la tabeniți 367
2. Ei rămân în ascultare smerită până la adânci bătrâneți 368
3. Încercarea se face în afară de mănăstire, iar lepădarea de orice avuție după intrarea în mănăstire 368
4. De ce nu se primește nimic de la cel ce vrea să intre în mănăstire ? 369
5. Se leapădă de hainele lor și se îmbracă în cele mănăstirești cu mâinile starețului 369
6. Haina lepădată pentru ce se mai păstrează ? 370
7. Cel primit nu se introduce îndată în mijlocul fraților, ci se trimite la supraveghetorul frăției pe timp de un an; și abia după aceasta se introduce în frăție și se lasă în grija mai marelui peste începători 370
8. Cele dintâi încercări în ceea ce privește înfrânarea voinței 371
9. Monahul tânăr trebuie să descopere toate povățuitorului său (bătrânului) 371
10. Nimic să nu se facă fără învoire și tot ce se poruncește să se împlinească 372
11. Să nu se împrumute toate de la egipteni 372
12. Ascultarea trebuie să fie pe locul întâi 372
13. A nu avea nici o proprietate și a nu socoti nici un lucru ca al său 373
14. Deși fiecare cu munca sa aduce venit mănăstirii, nimeni însă nu poate să declare că are vreun drept asupra vreunui lucru ... 373
15. Înfruntarea monahilor apuseni pentru călcarea poruncii privitoare la sărăcie și lepădare de orice avere 374
16. Pedepsele pentru îndreptarea greșelilor 374
17. Citirile în timpul mesei și tăcerea 375

18. În afară de masa obștească nimic nu se mai îngăduie a mânca în alt loc 376
19. Cum se rânduiesc ascultările în Răsărit? 376
20. Legile aspre pentru paza lucrurilor mănăstirești; trei boabe de linte 377
21. Pilda sârguinței celor ce sunt rânduiți în săptămână în ceea ce privește paza liniștii fraților 377
22. La egipteni nu se rânduiesc frați pentru săptămână 378
23. Smerita ascultare – calea spre desăvârșire; pilda – Ioan din Licopole 378
24. Acest Ioan un an întreg udă o ramură uscată dimineața și seara 379
25. Tot el a aruncat prin fereastră o sticluță cu ..... untdelemn, fără ca să gândească, împlinind numai porunca starețului 380
26. Un bolovan mare a încercat el să aducă, pentru că așa a poruncit starețul 380
27. Avva Mutius, ascultând de poruncă, și-a aruncat în gârlă fiul . 380
28. Fratele Mutius a săvârșit fapta lui Avraam și după moartea starețului mănăstirii a fost ales în locul lui 381
29. Un frate din neam ales vinde coșuri în orașul său, împlinind o ascultare 382
30. Avva Pinufius, părăsind mănăstirea sa, a intrat în alta ca începător (novice), din smerenie, dar fiind descoperit, a fost întors la mănăstirea sa 382
31. Iar trecând scurt timp, el iarăși s-a îndepărtat într-o mănăstire din Betleem; fiind însă din nou descoperit, s-a întors 384
32. Povețele date de către Pinufius unui frate din nou primit în mănăstire în prezența cuviosului Casian 384
33. N-a fost primit deodată în mănăstire din pricina greutății nevoințelor 384
34. Lepădarea de lume este luarea crucii, răstignirea lumii și omorârea de sine 385
35. Ne răstignim pe cruce prin frica lui Dumnezeu Care nu ne lasă să ne mișcăm după îndemnurile patimilor ... 385
36. Te-ai lepădat? Nu te mai întoarce înapoi 386
37. Ca să izbutești în aceasta, păzește începuturile cugetelor care sunt capul șarpelui 387
38. Ai dat făgăduință? Caută și râvnește să urci spre desăvârșire 387
39. Cum urcăm spre smerenie, care sunt semnele și roadele smereniei 387
40. Ca pildă de urmat alege-ți numai pe unul, nu pe mulți 388
41. Printre frați să fii ca un surd, mut, orb și nebun 388
42. Nu te socoti răbdător atunci când alții, după bunătatea lor, nu te supără cu nimic; ci mai vârtos străduiește-te să-ți arăți virtutea când vei avea neplăceri 389
43. Scara poveților pe care urmează să ne suim spre desăvârșire 389

Viața Cuviosului Benedict 391
Rânduiala Cuviosului Benedict 393
Cuvânt înainte 393
1. Felurile vieții monahicești 395
2. Cum trebuie să fie avva 396
3. Cum trebuie poftiți frații la sfat 398
4. Felurile faptelor bune 399
5. Despre ascultare 401
6. Despre tăcere 402
7. Despre smerenie 403
8. Despre slujbele de noapte 406
9. Câți psalmi se cade a cânta la privegherea de noapte ? 407
10. Cum trebuie săvârșite slujbele de noapte vara 407
11. Cum să se facă slujbele de noapte duminica 407
12. Cum să se săvârșească slujba de dimineață 408
13. Cum să se slujească Utrenia în zilele obișnuite 408
14. Cum să se facă privegherile în zilele sfinților 409
15. Când se cade a se cânta „aliluia“ ? 409
16. Câte slujbe să se săvârșească zilnic ? 409
17. Câți psalmi să se cânte la fiecare slujbă ? 410
18. În ce rânduială să se cânte psalmii ? 410
19. Cum trebuie să fim în timpul cântării psalmilor 411
20. Despre evlavia din timpul rugăciunilor 411
21. Despre decanii mănăstirești (mai marii peste 10 frați) 412
22. Cum trebuie să doarmă monahii 412
23. Despre pedepsele (canoanele) pentru felurite greșeli 413
24. Ce fel de pedepse (canoane) să se dea ? 413
25. Despre greșeli grele 413
26. Despre cei ce fără a avea dezlegare de la avva intră în legătură cu cei pedepsiți (canonisiți) 414
27. Ce grijă trebuie să aibă avva în ceea ce-i privește pe cei canonisiți ? 414
28. Despre cei ce nu se îndreaptă după mai multe canonisiri 414
29. Se cade oare a primi din nou pe frații care o dată au părăsit mănăstirea ? 415
30. Cum se pot îndrepta copiii mici 415
31. Cum trebuie să fie chelarul mănăstirii 415
32. Despre felurite unelte și alte lucruri mănăstirești 416
33. Dacă pot avea monahii oarecare avere 416
34. Toți deopotrivă trebuie să capete cele de trebuință 417
35. Despre cei ce țin săptămâna la bucătărie 417
36. Despre frații care se îmbolnăvesc 418
37. Despre cei bătrâni și despre copii 418
38. Despre cititorul rânduit la săptămână 419
39. Despre cătimea și măsura mâncărurilor 419

40. Despre măsura băuturii 420
41. La ce ore să se dea masa 420
42. După Pavecerniță toți trebuie să tacă 421
43. Despre cei ce întârzie la slujbele dumnezeiești sau la masă 421
44. Cum să-și poarte pedeapsa (canonisirea) cei care se depărtează de la legătura cu frații 422
45. Despre cei care greșesc cu ceva în biserică 423
46. Despre cei ce greșesc cu altceva 423
47. Cum se dau semne la slujbele dumnezeiești 423
48. Despre lucrul manual de toată ziua 423
49. Cum să se petreacă timpul Patruzecimii 424
50. Despre frații care lucrează departe de biserică sau se află în călătorii 425
51. Despre frații care nu pleacă în loc prea depărtat 425
52. Despre biserica mănăstirii 425
53. Despre primirea străinilor 426
54. Dacă are voie monahul să primească scrisori sau altceva 427
55. Despre îmbrăcămintea și încălțămintea fraților 427
56. Despre masa avvei 428
57. Despre meșterii mănăstirești (dintre frați) 428
58. Despre primirea fraților în mănăstire (a începătorilor sau novicilor) . . 428
59. Despre copiii de neam ales sau copiii de săraci, închinați lui Dumnezeu 430
60. Despre preoții care doresc să trăiască în mănăstire 430
61. Cum se vor primi monahii străini 431
62. Despre preoții mănăstirii 432
63. Despre locul pe care trebuie să-l aibă fiecare frate și despre legăturile dintre frați 432
64. Despre alegerea avvei 433
65. Despre prepozitul mănăstirii (locțiitorul starețului) 434
66. Despre portarul mănăstirii 435
67. Despre frații care pleacă undeva pentru treburile mănăstirești 436
68. Despre ascultări grele peste măsură 436
69. În mănăstire nimeni nu are drept să apere pe altcineva 436
70. Nimeni să nu-și însușească dreptul de a pedepsi pe altul 437
71. Și unul pe altul trebuie să se asculte frații 437
72. Despre râvna cea bună pe care trebuie s-o aibă monahii 437
73. În legiuirea de față nu s-au înșirat încă toate pravilele vieții duhovnicești a nevoitorilor (mănăstirilor) 438

Precum îngerii sunt luminătorii monahilor, și monahii sunt luminătorii lumii. Aceștia care, lăsând toate, lepădându-se de sine și de lume, au urmat Mântuitorului Hristos în toate, ei, sarea și lumina lumii, de care lumea întreagă nu este vrednică, neîncetat se roagă pentru pacea lumii, pentru izbăvirea ei, pentru întoarcerea și pentru îndreptarea ei.

Nu toți se pot înălța la această viețuire, precum și Domnul spune în Evanghelie. Însă cu toții datori suntem a o lăuda și a o cinsti, ca pe una care întrece nu doar puterile, ci de multe ori și închipuirea noastră.

Spre lauda acesteia, spre folosul nevoitorilor din mănăstiri, precum și al râvnitorilor din afara lor, oferim în acest volum o culegere de texte privitoare la rânduielile vieții de mănăstire, alcătuită de Sfântul Teofan Zăvorâtul. Ele aparțin Sfântului Pahomie cel Mare, Sfântului Vasile cel Mare, Sfântului Ioan Casian și Sfântului Benedict. Aceste rânduieli au fost dintotdeauna îndreptarele după care s-au călăuzit nevoitorii din mănăstiri, autoritatea lor fiind întărită de experiența zecilor de generații de monahi.

9 730082 074286

editura Sofia

23